

ARANY JÁNOS
ÖSSZES MŰVEI

IX

ARANY JÁNOS
ÖSSZES MŰVEI

ARANY JÁNOS

ÖSSZES MŰVEI

SZERKESZTI
KERESZTURY DEZSŐ

IX. KÖTET

DRÁMAFORDÍTÁSOK 3.

ARANY JÁNOS

ARISZTOPHANÉSZ

A MADARAK. A BÉKÁK. LYSISTRATÉ.
A NŐK ÜNNEPE. A NŐURALOM. PLUTOS.

1961

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
KÖVENDI DÉNES

LEKTORÁLTA
BARTA JÁNOS

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1961

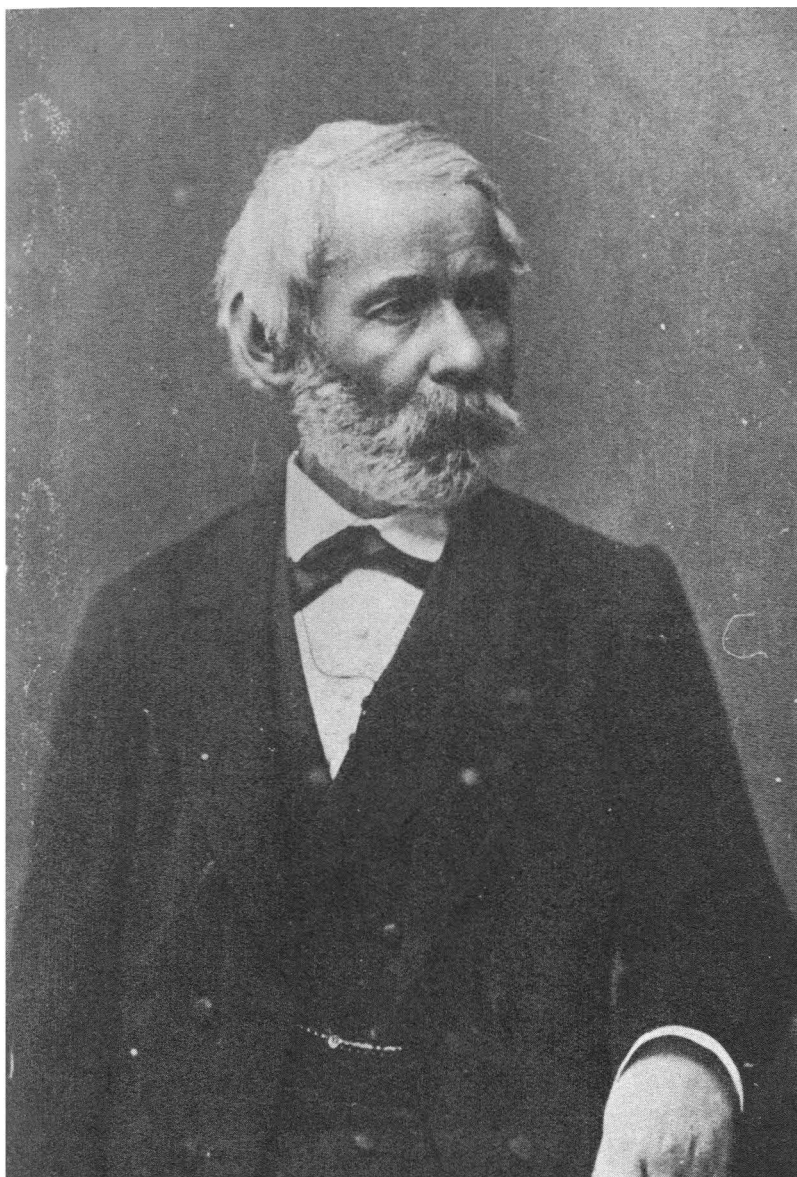
A burkoló Kondor Árpád munkája

Printed in Hungary

A kiadásért felel: Bernát György, az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Zrínszky Lászlóné. Műszaki felelős: Fülöp Antal
A kézirat beérkezett: 1960. XII. 23. Példányszám: 2900.

Terjedelem: 38%, (A/5) ív, 4 melléklet

61.50913 Akadémiai Nyomda, Budapest. Felelős vezető: Bernát György

1. Arany János arcképe. 1880. (Ellinger fényképe.)

1. A MADARAK.

SZEMÉLYEK.

EUELPIDES } ATHENAEI KALANDOROK
PEISTHETAIROS }
LIBUC (MADÁR) A BANKA SZOLGÁJA.
BANKA.
MADARAK KARA.
LÁNGMADÁR.
FÜLEMILE.
HIRNÖK.
PAP.
POÉTA.
JÓSLATFEJTŐ.
METÓN, FÖLDMÉRŐ.
VÁROSRENDEZŐ.
TÖRVÉNYIRÓ.
KÉT KÖVET.
IRIS, ISTENNŐ.
APAGYILKOS.
KINESIAS, DITHYRAMBKÖLTŐ.
SYKOPHANTA.
PROMETHEUS, } ISTENEK.
POSEIDON, }
HERAKLES, }
TRIBALLOS, THRÁK ISTEN.
PEISTHETAIROS SZOLGÁJA.
NÉMA SZEMÉLYEK.

Előadatott: olymp. 91. 2. Kr. e. 414.

I.

(Sziklás, erdős vidék.)

EUELPIDES (kezében csóka, ennek szól:)
Csak arra, úgy-e, hol ama fa látszik?

PEISTHETAIROS (a nála levő varjúnak:)
Pukkadj meg; ez meg vissza károg ismét.

EUELPIDES (a társához:)
Mi haszna bolygunk fel s alá, szegény,
Mint a vetéllő?¹ Elveszünk, hiába.

PEISTHETAIROS.

⁶ Hogy én, szegény fejem, varjú szaván
Indulva, több mint ezer stádiumnyi
Útat tevék!

EUELPIDES.

S hogy én, boldogtalan,
Csókát követve, már lekoptatám
A lábam-ujja minden körmeit!

PEISTHETAIROS.

¹⁰ Azt sem tudom már, hol vagyunk, bizony.

EUELPIDES.

Haza találnál innen a hazádba?

¹ Szövő eszköz (Schifflein).

PEISTHETAIROS.

Innen, Zeus uccse, Ekekestides¹ sem.

EUELPIDES.

Haj, baj!

PEISTHETAIROS.

De *Bajjra*² csak *te* menj, komám.

EUELPIDES.

- Beh lóvá is tett a madárteren
¹⁵ Az a bolond kufár, Philokrates,³
Ki rábeszélte, jöjünk kérdezni *Téreus*
Bankához, a madártalan madárhoz,⁴
S ki ránk tukmálta e csókat vezérnek
Egy obolért s a varjút háromért:
²⁰ Pedig semmit se tudnak, mint harapni. —
No, mit tátogsz megint? Hová vezetsz
Sziklák közé? hisz út sincs ott sehol.

PEISTHETAIROS.

De még ösveny sincs, engem uccsegen!

EUELPIDES.

Hát a te varjad most semmitse mond?

PEISTHETAIROS.

- ²⁵ Most már nem arra károg, mint elébb.

EUELPIDES.

Mit mond tehát az útra nézve?

PEISTHETAIROS.

Mi mást?

Azt mondja, hogy lerágja ujjomat.

¹ Jött-mentnek gúnyolták: se országa, se hazája, hogyan találjon haza! ² Helység neve. A szójátékot ezzel lehetett megközelíteni. ³ Madár-árus. ⁴ Azaz, ki emberből változott madárrá, nem madártól lett. A monda ismeretes. Különb. l. alább 216. v.

EUELPIDES.

- Nem szörnyőség ez, hogy mi készakarva
És vágyva-vágynánk „a hollók közé”,¹
30 Aztán az utját nem leljük sehogy?
Mert hát nekünk, oh néző férfiak,
Ellenkező bajunk van mint *Sakasnak*.²
Ez, mint *nem* polgár, bétolakodik:
Mi, származásra, nemre tisztetek,
35 Igaz polgári törzs, — nem hessegetve
Ím fölrepülénk két lábbal honunkból,
Nem mintha gyűlölnék magát a várost
S tagadnók, hogy virágzó, nagyszerű,
Köz mindenekkel,³ s kobzott kincse sok.
40 Azonban, a tücsök egy-két havig
Ciripelget ágán: Athenae pedig
Mind fújja a pört⁴ teljes életében.
Ezért kelénk mi útra; s áldozó
Edény-, kosár-, mirrhával bújdosunk,
45 Keresni egy patvartól mentt helyet,
Hogy azt megülve, béken éldegéljünk.
Most Téreus bankához indulánk
Megtudni tőle, nem látott-e olyan
Várost, a merre járt-kelt röptiben?

PEISTHETAİROS.

- 50 Hé! . . .

EUELPIDES.

No s, mi baj?

PEISTHETAİROS.

A varju fölfelé

Intett megint.

EUELPIDES.

A csóka is, bizony,

Mind arra tátog, *fel* mutatva mintegy:

¹ Közmondás. Annyi mint: a *manóba*, a *pokolba*! Különben ép e közmondás adhatta Aristophanesnek a *Madarak* eszméjét. Jól folyván már az athenaeiek dolga: igen megragadta őket a *vállalkozó szellem*, mindenki gyarmatot telepíteni, a távolban meggazdagodni sietett; ezt gúnyolja ki jelen vigjátékában. ² *Akhestor* nevű egyén gúnyneve. *Sakas* egy thráciai népfaj, tehát *barbár*. ³ Szabad köztársaság. ⁴ Mindig törvénykezik.

Madárnak kell ott lenni, többnek is.
Megtudni mindjárt, ha zörejt csinálunk.

PEISTHETAIROS.

55 Tudod mit? Lábbal horzsold a követ.

EUELPIDES.

Te meg fejeddel; kétszerezd a zajt.

PEISTHETAIROS.

Végy egy követ s kopogtass.¹

EUELPIDES.

Jó, teszem. (*Kopogtat.*)

Babám! babám!

PEISTHETAIROS.

Te, mit beszélsz? babának
Szólítod a Bankát? mondd *babukának*.

EUELPIDES.

60 Babukám! Ha nem jössz, újra zörgetek. (*Kopogtat.*)
Babukám!...

LIBUC* (*madárfejjel*).

Ki jár ott? ki ordítja gazdám?

EUELPIDES.

Mentő Apollon, bék nagy szája van!

LIBUC.

Oh jaj nekem: madárfogók ezek!

EUELPIDES.

Ily szörnyüséget csak kimondani!

LIBUC.

65 Vesznétek el!

EUELPIDES.

Hisz nem vagyunk mi ember.

¹ Mint ajtón. ² Más tájon *dábic*. Lehetne *dkörsem* is, de a vízparton futkosó *libucoi* alkalmasbnak véltem ily szolgálatra.

LIBUC.

Mi hát?

EUELPIDES.

Én Szeppents,¹ libyai madár.

LIBUC.

Az nem beszéd.

EUELPIDES.

Tapintsd a combomat.²

LIBUC.

Hát ez miféle jómadár? . . . Feelsz hát?

PEISTHETAIROS (*terogy ijedtében*).

Én meg, követlek, gémm vagyok, f . . . ó.

EUELPIDES.

⁷⁰ De *te* mi állat vagy, az istenért?

LIBUC.

Én, *szolgáló* madár.

EUELPIDES.

Tán a kakas

Hajtott igába?

LIBUC.

Nem; gazdám, mikor
Bankává változott, könyörgő, hogy
Legyek madárrá s szolgáljam tovább is.

EUELPIDES.

⁷⁵ Hát kell madárnak szolgáló is?

LIBUC.

Ez, gondolom — hogy ember volt előbb —
Szerette a phaléri szárdinát,
S én *futva* hordom tállal azt neki.
Ha meg lencsét kíván: fazék, kalán kell,
⁸⁰ S *futok* kalánért.

¹ Mert fél nagyon. ² Hogy nedves, úgy fél.

EUELPIDES.

Ez *futár* libuc.¹

Tudod hát mit, Libuc? menj, hívd elő
A gazdádat nekünk.

LIBUC.

De alszik épen,
Jóllakva hangyával s mirtuszbogoyóval.

EUELPIDES.

Eredj azért, költsd fel.

LIBUC.

Tudom bizonynal,
⁸⁵ Hogy megharagszik, de a kedvedért
Felköltöm. (*El.*)

PEISTHETAIROS (*utána:*)

Uh! dögölj meg; majd halálra
Ijesztél.

EUELPIDES.

Jaj! csókám is elrepüle
A félelem miatt.

PEISTHETAIROS.

Te gyáva jószág,
Féltedben elszalajtád madarad?

EUELPIDES.

⁹⁰ No, hát te a varjút, midőn elestél?

PEISTHETAIROS.

Én nem, biz istók.

EUELPIDES.

Hol hát?

PEISTHETAIROS.

Elrepült.

¹ A görög szójátékot nem lehet lefordítani. A *fut* értelem a madár nevében rejlik (*trochilos*).

EUELPIDES.

S *nem* elszalasztád, jámbor? de vitéz vagy!

BANKA (*a színpadon kívül*).

Nyiss *erdőt*,¹ hadd megyek ki. (*Jó bankafejjel.*)

EUELPIDES.

Szent Herakles!

Miféle állat ez? miféle tolla,
95 Miféle hármás bóbitája van?

BANKA.

No, ki keres?

EUELPIDES.

Úgy látom, téged is
Megvert mind a tizenkét isten.

BANKA.

Úgy-e
A tollamért csufoltok, mert előbb
Ember valék?

EUELPIDES.

Nem téged nevetünk.

BANKA.

100 Mit hát?

PEISTHETAİROS.

A csőröd nekünk oly fura.

BANKA.

Így meggyalázott a tragoediában
Sophokles, engem Téreus királyt!²

EUELPIDES.

Te Téreus vagy? madár, vagy *páva*³ az?

¹Ajtó helyett. ²Madárfejjel léptette föl. Arist. azt a jelmezt használja. ³A *páva* oly ritkaság volt, hogy nem mindenki ösmerte.

BANKA.

Madár bizony.

EUELPIDES.

Hát a szárnyad hová lett?

BANKA.

106 Kihullt.

EUELPIDES.

Talán *beteg* voltál, azért?¹

BANKA.

Nem a bizony; hanem, mert télire²
Minden madár vedlik; más nő megint.
De hát ti kik vagytok?

EUELPIDES.

Mi? emberek.

BANKA.

Hovávalók?

EUELPIDES.

A szép hajók honába.

BANKA.

110 Tehát *birák* is?

EUELPIDES.

Sőt ellenkezőleg:

Bírátlanok.

BANKA.

Mert *az* mind ott terem.

EUELPIDES.

Keresni sem kell, szedhetsz a mezőn is.³

¹ Mint a haj. ² Tréfa. Tavasszal vedlik. ³ *Birót*. Annyi van Athenaeben, hogy *vadon* terem.

BANKA.

S mi jóér' jöttetek? mi kell?

EUELPIDES.

Veled

Kivántunk értekezni.

BANKA.

No s, miről?

EUELPIDES.

- ¹¹⁵ Te hajdan ember voltál mint mi most,
Adós lehattél másnak mint mi most,
Fizetni sem szerettél mint mi most;
Aztán madárrá változván, repülsz
Köröskörül mind földön, tengeren;
¹²⁰ Tudsz gondolkozni mint ember, s madár.
Azért jövénk hát most, könyörgve szépen,
Ha mondanál egy várost, egy *puhát*¹
Heverni rajta, bolyhost mint a pokróc.

BANKA.

Hát még nagyobb kén', mint Kranáa város?²

EUELPIDES.

- ¹²⁵ „Nagyobb ugyan nem, de nekünk valóbb.”³

BANKA.

Arisztokráciát kívánsz tehát?

EUELPIDES.

Én? . . .

Még Skellias fiát⁴ is gyűlölöm.

BANKA.

Miféle város tetszenék tehát?

EUELPIDES.

Olyan, hol ez vón' a legfőbb dolog:

¹ Kényelmest. ² Athenae. Másutt is előforduló gúnynév. ³ Euripidesből parodia. Másutt is előfordúl. V. ö. *Louagok* 1145. v. ⁴ Mert *Arisztokrates*nek hívták. Vezér volt.

- 130 Korán beszólna hozzám egy barátom
Mondván: „olympi Zeus nevére kérlek,
Jer ma ebédre hozzám, gyermekiddel,
S elébb fürödj meg, mert nászom ma van.
De el ne múlaszd semmikép: különben
135 Hozzám ne jöjj, ha majd *nyomorba estem!*”

BANKA.

Zeus uccse, hitvány dolgokat kívánsz!
No, hát te?

PEISTHETAIROS.

Én is affélét.

BANKA.

Mifélét?

PEISTHETAIROS.

- Hogy szép fiúnak, ha előtalál,
Az apja, mintegy *sértve* hányja föl:
140 „No szép: találtad — hogy megfordve a
Tornából jött fiam — Stilbonides!
S hozzá se szóltál, meg se csókolád,
Haza sem vitted, meg sem csipkedéd;
Pedig barátom vagy, apánk is az volt!”

BANKA.

- 145 Ohé, gonosz csont, még mit nem kívánsz!
Hanem van a vörös tenger körül
Egy város, a minőt beszéltek.

EUELPIDES.

Oh,

Tenger körül ne! mert egy reggel ott
Teremne váddal a Salaminia.¹

- 150 Nem tudnál hellén várost mondani?

BANKA.

Hát *Lepreonba'* nem jó volna lakni,
Elisbe'?

¹ Államhajó, mely rendszeren a vádlottakat (többi közt Alkibiadest) idézte haza.

EUELPIDES.

Nem bizisten, úgy utálok
— Látatlan is — Melanthios miatt.¹

BANKA.

Mondok tehát mást: Lokrisban *Opus*;
155 Az jó lakóhely.

EUELPIDES.

Én, opunti ember,²
Nem lennék egy arany talentomért! —
Minő az élet a madárvilágban?
Te csak tudod.

BANKA.

Nem kellemetlen az,
Ha már viseltes:³ itt erszény³ se kell.

EUELPIDES.

160 Úgy sok hamis pénz⁴ nem jár köztetek!

BANKA.

Kertben legeljük a mákot, fehér
Sesam-magot, méntát, mirtuszbogyót...

EUELPIDES.

Igy hát menyasszony⁵ módra éltek itt.

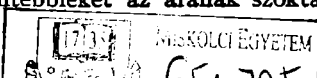
PEISTHETAIROS.

Hahó!
165 De mily magasztos tervem van! s minő
Hatalmas lenne a madárvilág,
Ha szót fogadnátok nekem!

BANKA.

Miben?

¹ *Lepreon* szó a bélpoklosságra emlékeztet. *Melanthios* tragoedia-költő, úgy látszik, e nyavalyában szenvedett. ² *Azaz vaksi, félszemű*; mely értelem az *opunt* szóban rejlik. (*Opus*, — untis.) ³ Ha már megszokta az ember, mint a *viselt* ruhát. *Pénzre* semmi szükség. ⁴ Sokféle csalárdság hiányzik. ⁵ Mert a főtebbieket az arának szokták adni.

PEISTHETAIROS.

Miben? Először: mit repestek úgy
Szájongva fel s alá? Nem illik az.
170 Nálunk is a röpkét¹ ha kérdezik:
„Minő madár?” azt mondja Téleas:²
„Ember-madár az, röpke, állhatatlan,
Jellemtelen, nem biztos semmiben.”

BANKA.

Dionysra! méltán kárhoztatsz ezért.
175 De mit tegyünk?

PEISTHETAIROS.

Várost építsetek.

BANKA.

Madár létünkre várost? Hogy? hová?

PEISTHETAIROS.

Valóban? Oh te, oktalan beszédű!
Nézz csak *le*.

BANKA.

Nézek.

PEISTHETAIROS.

Most nézz fölfelé.

BANKA.

Nézek.

PEISTHETAIROS.

Tekergesd a nyakad.

BANKA.

Manóba!
180 S mi hasznom benne, ha kitekerem?

PEISTHETAIROS.

Látsz már valamit?

¹ Vizeszfű. ² Ez maga is vizeszfű állhatatlan ember volt.

BANKA.

Felhőket és eget.

PEISTHETAIROS.

No, hát nem a madarak vára ez?

BANKA.

Vár? hogy-hogy?

PEISTHETAIROS.

Mintha *várót*¹ mondanál.

Mert *várni* kell, míg rajta átjutunk,

¹⁸⁵ Azért *ma* felleg-*vár*nak mondható:

Hanem megülve s békerítve majd

A *vár* helyett *város* lesz a neve:

Ottan uralni fog ember s tücsök,

S éhen veszítjük az isten-hadat.

BANKA.

¹⁹⁰ Hogyan?

PEISTHETAIROS.

No, hát ég s föld között van a *lég*:

És mint mi, át kelendők Delphibe,

Szabadmenést kérünk Boetiától:

Úgy majd, ha földi ember áldozik,

Ha vámot nem fizetnek az istenek:

¹⁹⁵ A légürön, mint idegen városon,

Oltári füstjét nem bocsátjuk át.

BANKA.

Ujú! újú!

Föld-uccse, tör-, háló-, kelepce-uccse,

Úgyesb tanácsot nem hallék soha!

²⁰⁰ Úgy hogy megülném a várost ma is,

Ha rálennének többi társaim.

PEISTHETAIROS.

S ki adja nekik a dolgot elő?

¹ Nehéz szójáték az eredetiben.

BANKA.

Te.

Én megtanítám őket — barbarok
Lévén elébb — beszélni nagysokára.

PEISTHETAİROS.

205 S hogy hívod össze?

BANKA.

Könnyen. Bémegek

Id' a sűrűbe, s felköltvén az én
Hú társam¹ ottan, a fülemilét,
Úgy összehívjuk. Futva gyűlnek aztán,
Mihelyt a hívódal fülökbe jut.

PEISTHETAİROS.

210 Oh kedves, jó madár, kérlek tehát
Ne késedelmezz, menj gyorsan be a
Bokorba s költsd fel a fülemilét.

BANKA (*a bokorban, dalol*).

Nosza én társam, ne aludjál már,
Ébreszd amaz isteni himnuszokat,
215 Mikkel keserűli magasztos szád
Ityst,² siratott fiam' és fiadat,
Jajgatva könyáztatta bus énekit
Szürke fajodnak!
Tisztán szálljon dallamod a tölgy
220 Lombfürtein át Zeus csarnokihoz,
Hol aranyhaju Phoebus hallja meg, és
Elefántcsonttal kirakott lantját
Zendítve keserüdre, vezesse az
Isteni kart; hogy az égiek ajkán
225 Ószhangzatosan keljen az istenek
Felséges jajdala ottfenn.

(*Sipszó, mely a fülemile hangot utánozza.*)

¹ *Procne*, Tereus neje, fülemilévé változott, mint δ bankává. Lásd mindjárt alább. ² *Procne*, gyanúból, hogy férje, Tereus, húgát *Philome*-lát szereti, fiokat, Ityst megölte s feladta ebédre Tereusnak; miért ez nejét halálra üldözvén, *Procne*-t, könyörgésére, az istenek *fülemilévé*, férjét *bankává*, húgát *fecskévé* változtatták.

PEISTHETAIROS.

Oh Zeus király, hogy zeng az a madár!
Behinti mézzel az egész pagonyt!

EUELPIDES.

Te!...

PEISTHETAIROS.

Mit, no?

EUELPIDES.

Nem hallgatsz szépen?

PEISTHETAIROS.

Minek?

EUELPIDES.

230 A banka ismét énekelni készül.

BANKA.

Babuka, baba, babuka, baba,
Ió, ió, elő, elő, elő,
Elő, elő, én tollas-társaim,
Kik a földműves vetett telkein
235 Legeltek, gabnaevők száz ezrei,
S ti sebesen röpülő magevők fajai,
Olvadó dalt hangicsálók,
Kik a barázda rögeit
Édesen csicsergitek körül
240 E szapora dallal:
Tyio-tyió, tyio-tyió, tyió;
S valahány közzületek kerti borostyán
Ágairól csipeget; a hegyi szárnyasok,
Meg az olajfabogyó-, meg az áfonyaevők:
245 Siessetek ide repülni e dalomra,
Trioto, triotofritty!
És ti az olajfa sűrűben éles szavu
Szúnyogot kapdosók, és ti, kik harmatos
Rétéken vagy Marathon lapályin tanyáztatok:
250 Fajdnemű tarkatollas madarak;
S halcyonokkal a tengeri hullám
Tajtékján repeső ezerek ti:
Mind ide, mind ide, hallani új hirt!

Mind ide gyűljenek a fölemelt nyaku
255 Madarak hozzám seregestül.
Mert egy fortélyos vén ember jött új tervvel
S új dolgot, nagy dolgot mozgat.
Jőjtek hát értekezni mind elő, elő, elő!
Torotorotorotitity, kikkabau, kikkabau,
260 Torotorotorolililitty.

PEISTHETAIROS.

Látsz már madárt?

EUELPIDES.

Apollon uccse, én nem;
Pedig szájtátva nézem az eget.

PEISTHETAIROS.

Hiába ment hát Bankánk a sűrűbe
Dalolni, oly hangon, mint egy lile.¹

LÁNGMADÁR² (*jδ*).

265 Torotitty, torotitty.

PEISTHETAIROS.

Nézd, barátom, itt miféle nagy madár jó, látod-e?

EUELPIDES.

Hát madár az? a' biz isten; vaj mi lesz? nem páva³ tán?

PEISTHETAIROS.

Banka bátyánk majd megmondja, hogy miféle nagy madár.

BANKA.

Ez nem olyan aprómarha, mint ti láttok rendszeren,
270 Ez mocsárban él.

EUELPIDES.

Teremtőm! jaj be szép piros madár!

BANKA.

No, természetes; hisz épen *lángmadár* a neve is.

¹ Madár. (Regenpfeifer.) ² Flamingo. ³ Ritkaság volt még akkor Athenében.

EUELPIDES.

Hallod-é, te!

PEISTHETAIROS.

Mit kiábálsz?

EUELPIDES.

Más madár jön ott megint.

PEISTHETAIROS.

Más, bizisten, és külföldi, mint az első. Vaj mi ez
A jóst játszó, hegyremászó, helytelen gögös madár?

BANKA.

²⁷⁵ Ezt úgy hívják: *méd* kakas.¹

PEISTHETAIROS.

Méd? Oh, Herakles istenem!
Aztán hogy repülhetett bé, teve nélkül,² hogyha *méd?*

EUELPIDES.

Ott jön ismét egy taréjos, bóbitás fejű madár.

PEISTHETAIROS.

Hát mi már e csudaszerzet? Nem csupán magad vagy itt
Banka? még egy másik is van?

BANKA.

²⁸⁰ Származéka, én meg ennek a nagyapja; mint mikor
Ezt mondjuk: Hipponikusfi Kallias, — avagy viszont.

PEISTHETAIROS.

Kallias³ hát e madár, hogy vedli tollát szüntelen.

EUELPIDES.

Koppasztják a sykophanták, mint afféle bőkezűt,
Aztán még a sok nőstény is tépi szárnya tollait.

¹ Érti a közönséges kakast, mely Persiából származott Görögországba.
² Minthogy a *médet* (persát) teve nélkül képzelni se tudja. ³ Pazarló volt.

PEISTHETAIROS.

285 Szent Poseidon, hát az ott miféle sokszinű madár?
Mi lehet a neve annak?

BANKA.

Ezt úgy hívják, hogy *szodé*.¹

PEISTHETAIROS.

Van *szodé* hát más madár is, nem csupán Kleónymus?
S hogy — Kleónymus létére — el nem hányja taraját!²
Aztán meg, miért viselnek mind taréjt e madarak?
290 Vagy versenyfutásra jöttek?³

EUELPIDES.

Mint a *károk* nemzete,
Ormon⁴ laknak, siskot hordnak és taréjat, te bohó!

PEISTHETAIROS.

Szent Poseidon, nézd csak, mennyi renyhe tollas összegyűlt!

EUELPIDES.

Én királyom, oh Apollon, mily felleg jön erre! tyhű!
Úgy elfogják a bejárást, azt se látni, merre van.

PEISTHETAIROS.

295 Ez fogoly, amaz vadkácsa, ez fajd, az meg vészmadár.

EUELPIDES.

Hát amaz hátrább miféle?

PEISTHETAIROS.

Hogy mi? *nyírfajd* a neve.

EUELPIDES.

Hát van oly madár is, mely *nyír*?

¹ Magyar szó, a. m. *falánk*. ² Kleonymus, a *paizs elhányó*, és *falánk* többször előfordul. ³ Volt egy futóverseny, tarajos, bokkrétás sisakokkal. ⁴ A *cariabeliek*; harcos nép, mely állítólag először viselt sisakot és taréjt (*lophos*) s nagyobb biztosság végett hegy-ormokon (*lophos* ez is) tanyázt. De az eredeti szójáték fordíthatatlan.

PEISTHETAİROS.

Hogyne? Ott van Storgilos.¹

Az meg ott bagoly.

EUELPIDES.

Ki hozna „baglyot Athenaebe”? te!²

PEISTHETAİROS.

Szarka, vadgalamb, pacsirta, vércse, örvösgerlice,
³⁰⁰ Kánya, sólyom, ölyv, veresbegy, csiz, kakuk, harkály, maró,
Szárca, bűvár, héjja, sírály, saskesely, rigó, fakúsz . . .

EUELPIDES.

Tyühé, tyühé, beh sok madár!
Tyühé, tyühé, beh sok rigó!
Hogy csipegnek, hogy futosnak nagy lármával fei s alá!
³⁰⁵ De vajon nem bántuak minket? Jaj ni, hogy tátognak ott
Nézve rád s reám keményen!

PEISTHETAİROS.

Úgy tetszik magamnak is.

KAR.³

[*Strophe.*

Ki-ki-ki-cso-cso-cso-da-da-da hítt engem elő?
Hol, merre legel?

BANKA.

Itt vagyok rég, nem bujkálok én barátaim elől.

KAR.

[*Antistrophe.*

³¹⁰ Mi-mi-mi-cso-cso-cso-da-da-da jó dolgot akarsz
Hát közleni, szólj!

BANKA.

Biztos, üdvös, igazságos, kedves, hasznos közügyet.
Mert ma hozzám két furfangos tervező ember jöve . . .

KAR.

Ki? mi? hol? hogy?

¹ *Borbély*, kinek, úgy látszik, madár gúnyneve volt. ² Közmondás, mint tengerbe vized. ³ Madarakból.

BANKA.

³¹⁵ Érkezett, mondom, két ember a lakomba, két öreg,
Hozva roppant nagy dolognak gyökerét és terveit.

KAR.

Oh te legnagyobb bajszerző, a mióta megvagyok,
Mit beszélsz?

BANKA.

Ne félj a szótul.

KAR.

Mit cselekvél énvelem!

BANKA.

Elfogadtam két oly embert, ki közöttünk élni vágy.

KAR.

³²⁰ Azt cselekvéd? szörnyűség az . . .

BANKA.

Sőt örvendek, hogy tevém.

KAR.

S itt vannak már, itt minálunk?

BANKA.

Úgy minálunk, a hogy én.

KAR.

[*Strophe.*

Ohé! eladatánk, oda vagyunk gonoszúl!

Ki barátunk volt,

Ki velünk azonegy legelőn nőtt fel,

³²⁵ Áthágta ős törvényeink,

Áthágta esküinket!

Lépre csala, odavete engemet a kárhozatos emberi nemnek, a
mely

Rám fenekedik, mitólfogva e világra lett.

Ámde később e *madárral* majd beszélünk, számolunk:

³³⁰ Most lakoljon e két ember, azt javaslom, ízibe,

Nossza rajta, tépjük szélyel.

PEISTHETAIROS.

Tüstént elveszünk, de hogy'!

EUELPIDES.

El bizony, de mind e bajnak *te* vagy oka egymagad:
Mért vezettél ilyen helyre?

PEISTHETAIROS.

Hogy kövess.

EUELPIDES.

Igen bizony.

Hogy még élek is, sirassam.

PEISTHETAIROS

Már minő bolond beszéd:

³³⁵ Hogy siratnál, és mivel, ha ki lesz vágva a szemed?

KAR.

[*Antistrophe.*]

Ohé! nosza csatára dühösen, madarak,

Harci rohammal!

Szárnyad kanyarítsd, vágjad, bekerítsd!

Hogy megsirassák e napot,

³⁴⁰ Vagdaljuk össze csőrrel.

Mert se hegyek árnya, sem az ég fekete föllegei, sem pedig az
ősz habok

Közt menekülésre hely nincsen előlem sehol.

Hát ne késsünk csípni, vágni őket és koppasztani.

Hol van a vezér? vezesse a jobb szárnyat szaporán!

EUELPIDES.

³⁴⁵ Ehol van, ni! merre fussak, én szegény?

PEISTHETAIROS.

De itt maradsz

EUELPIDES.

Hogy széttépjenek?

PEISTHETAIROS.

S mi módon képzeled, hogy menekülsz?

EUELPIDES.

Hogy mi módon? nem tudom.

PEISTHETAIROS.

Na, megmondom hát én neked:
Helyt kell állni, harcot víni, s fazekat¹ ragadni fel.

EUELPIDES.

Mit segít fazék mirajtunk?

PEISTHETAIROS.

A *bagoly* nem bánt: *honi*.

EUELPIDES.

³⁵⁰ Hát eme horgas körműek? . . .

PEISTHETAIROS.

Kapj egy nyársat, húzd reá!

EUELPIDES.

S a szemem hogy óvjam tőlük?

PEISTHETAIROS.

Ott van egy tál, tartsd elé.

EUELPIDES.

Oh te nagy bölcs, hogy kilelted! csupa hadvezérezileg!
Meghaladnád harci csellel már magát is Nikiast.²

KAR.

Rajta, indulj csörszegezve! rajta! késni nem szabad:
³⁵⁵ Tépjed, üssed, húzzad, nyúzzad; vágd előbb is fazekát!

BANKA.

Ejnye már no, mit miveltek, ti fenevad állatok!
Így megölni, szétcibálni ártatlan vendégimet,
Attikából nőmnek polgártársait és rokonit!

KAR.

Hát mivel több kíméletre méltók, mint a farkasok?
³⁶⁰ Vagy ki volna még ezeknél vérboszúnkra érdemesb?

¹ Úgy látszik, madárijesztőnek használták, mint ma is. Póznára tűzve, ember fejhez hasonlított. ² Ismeretes hadvezér, főleg a sicíliai hadjáratból. L. *Lovagok*.

BANKA.

Ellenink csupán alakra, ámde szívök jó barát;
Most is milyen üdvös tervre jöttek megtanítani!

KAR.

Hogy taníthatnának üdvös, hasznos tervre ők, holott
Esküdt ellenségi voltak még a szépapámnak is!

BANKA.

- ³⁶⁵ Hisz leginkább ellenétől fog tanulni az okos.
Óvatosság tart meg mindent: s ezt baráttól nem tanulsz,
Míg az ellenség erővel s egyenest rákényszerít.
Nem baráttól — ellenségtől tanulák a városok,
³⁷⁰ Kőfalat hogy kell emelni s nagy hajókra tenni szert;
Mely tanulság tart meg aztán házat, gyermeket, vagyont.

KAR.

Meg lehetne tán először a tanácsuk hallani:
Hátha jó lesz. Ellenségtől is tanulni okosat.

PEISTHETAIROS.

Már dühök lohadni látszik: kissé húzódj vissza te.

BANKA (*a Karnak*).

Szép ez tőletek s méltányos: köszönettel tartozom.

KAR.

- ³⁷⁵ Hát hiszen másban se szoktunk ellenkezni teveled.

PEISTHETAIROS.

- Már alkalmasint meglessz a béke: úgyhogy
Rakd le mostan azt a tálat és a bögrét.
Ámde a nyársat, mint dárdát, kézbentartva, itt a védő
Fegyverink közt árjunk körbe, leskelődvén a fazékról,¹
³⁸⁰ Mert elfutnunk nem szabad.

EUELPIDES.

Nem? Hát ha el találunk esni,
Hol temetnek el?

¹ Mint valami bástyáról.

PEISTHETAİROS.

Ne búsúlj: a Kerameikos¹ fogad be:
Eltemetnek közközltségen, mert azt mondjuk a vezérnek,
Hogy elestünk, a hazáért harcolván *Madarason*.²

KAR.

Sorakozz ismét oda, hol voltál,
³⁸⁵ Dühödét lábhoz! haragod mellé,
Lehajolván mint paizsos férfi!³
Meg fogom őket elébb tudakolni, kik?
Honnan jöttek ide, micsoda szándékkal?
Hé, Banka, tőled kérdezem . . .

BANKA.

³⁹⁰ Mít kívánsz tőlem hallani?

KAR.

Kik és honnanvalók ezek?

BANKA.

„Bölcs Hellasból,” vendégeim.

KAR.

S mi sors vezérlé
Közénk, a madári világba, ma őket?

BANKA.

³⁹⁵ Vágy, élni mint mi élünk,
Folyton itt lakni, egy társaságban velünk.

KAR.

Ne mondd! s miféle okát beszélük?

BANKA.

Még hallva is hihetlen az!

KAR.

Mi hasznát sejti, a mért érdemes
⁴⁰⁰ Velem lakozni? azt hiszi,
Jobban legyőzi ellenét, s több jót tehet barátival?

¹ Temető, a csatában elesettek számára. ² *Orneae*, város Argolisban. Le kellett fordítani, hogy a szójáték kivethető legyen. ³ Vezényszók. Fegyver helyett a *dühöt*, *haragot* rakatja le.

BANKA.

Nagy boldogságot emleget, hallatlant és hihetlent:
Hogy tiéd itt körül minden,
S a mi fent van, a mi lent van, jobbra-balra, mind ural.

KAR.

405 Az esze ment el, ugyan?

BANKA.

Dehogy! okos nagyon is.

KAR.

Van-e a tervben okos?

BANKA.

Legravaszabb szövevény,
Fortély, csel, ármány, fufang az egész.

KAR.

Mondd, mondd tehát: beszéljen;
Hogy halljam, mit emlegetsz, már égek, a beszédet.

BANKA.

410 No hát te, és te, a fegyverzetet,
Isten nevében, függesszéték a
Kémény alá fel, a fazékfogasra;¹
Te meg ezeknek mondd el, a mivel
Felbízattám.

PEISTHETAIROS.

Apollon uccse, én nem,
415 Ha szerződésre nem lépnek velem,
Mint egykor a nejével a majom²
A késcsináló, hogy meg sem harapnak,
Belém se rugnak, s nem vájják ki a

KAR.

Ezt³ úgy-e? nem mi.

PEISTHETAIROS.

A szememre értém.

¹ Ott szokták tartani az athenaebeliék. ² *Panaitios* nevű, ki erősen papucs alatt nyögött. ³ Valami obscoen mozdulattal.

KAR.

420 Felfogadom.

PEISTHETAIROS.

Ésküdj meg hát reá.

KAR.

Megesküszöm — bírám mind ezek,
Meg a közönség.

PEISTHETAIROS.

Jó, ebben maradjunk.

KAR.

S ha megszegem — én győzök egy bíróval.¹

HIRNÖK (*hirdet*).

Hallgass reám, nép! Most a fegyveres had
425 Fölszedve fegyverét, menjen haza,
És várja majd, mit hirdetünk a táblán.

KAR.

Ravasz állat az emberi nem, születve már, [*Strophe.*]
Az is marad, míg él. De azért te beszélj:
Lehet, oly derék dolgot fedeztél föl
430 Avagy oly nagy erőt bennem, a mit bizony eddig
Soha még figyelembe se vett ez az oktalan ész.
Hanem, a mit tudsz, jelentsd *hözre*,
Mivel a nyereség, mit
Netalán ma nekem szerzenél, közös lesz.
435 Legyen a terved, mi felől meg vagy győződve magadban,
akármí:
Nosza mondd *hizvást*, mivel a fegyverszünetet nem
bontjuk előbb fel.

PEISTHETAIROS.

Hiszen *úgy* is mondhatnám! a beszéd megkelt már bennem
egészen,

¹ A *komoediaszerzőh* diadala akkor volt teljes, ha mind az öt bíró rájuk szavazott; ha csak 3 szavazott rájuk, egy bíróval győztek, a mi majdnem bukásnak tekintetett.

Mint a kovász, csak dagasztani kell. — Koszorút ide,
Hé fiú! Egy meg
Hozzon szilajan kéz-mosni vizet!

EUELPIDES.

Lakomázni fogunk-e ma, vagy hogy?

PEISTHETAIROS.

440 Zeus uccse, nem azt; de beszélni fogok; keresem már
régén a hízott
Nagy szavakat, hogy ezek szívét megrendítsem. —
Mennyire szánlak.
Hogy ti, királyok lévén azelőtt...

KAR.

Mi királyok? ugyan ki királya?

PEISTHETAIROS.

Hát mindeneké, az enyém, meg e é, meg Zeusé végre
magáé,
Ósebbek, elébbszületettek, mint Kronos, a Titánok, a
Föld is.

KAR.

445 A Föld is?

PEISTHETAIROS.

Apollón uccse, igaz.

KAR.

Zeus uttartson, sohse' hallám.

PEISTHETAIROS.

No, mer' együgyü és tanulatlan vagy, keveset koptattad
Aesopust,
Ki leírja, miként a pipiskemadá legelőször lett a világra,
Mielőtt föld volt; aztán, hogy az apja kimult nyavalyában,
ötöd nap
Vala már kiterítve, mivel nem volt még föld, hogy sírba
tehesse:
450 Mit lón tennie végre is? apját a tulajdon agyába temette.

EUELPIDES.

Így hát a pipiske papája bizony most ott nyugszik
Kephalaeban.¹

PEISTHETAIROS.

Ha tehát megvoltak, elébb mint föld, mint istenek, és
ha idősbek:
Nem övék jogosan s méltán az egész nagy mindenség
birodalma?

EUELPIDES.

De, Apollón uccse, övék. Hanem a csórt meg kell fenniök
asztán:
455 Nem fogja hamar Zeus, és könnyen, jogarát kibocsátni
fakúsznak.²

PEISTHETAIROS.

Hogy az emberi nem fejedelmei és királyi nem istenek
— oh nem —
Hanem a madarak voltak régen: van rá sokféle bizonyosság.
Mindjárt is megmutatom nektek, hogyan országot
legelőször
A Kakas, ő bírván a perzsát, Dareioszt és Megabazust;
460 Így lón neve *perzsa* madár e fő urodalmáért, s ma is az
még.

EUELPIDES.

No, azért lépdél hát oly begyesen, mint a nagy perzsa
királyok,
S visel oly tarajos süveget most is, egyedül valamennyi
madár közt.

PEISTHETAIROS.

S oly nagy vala, oly félelmes, erős akkor, hogy régi
hatalma
Jeleül most is, valahányszor az ő riadóját hallja, felugrál
465 Virradta előtt munkára kovács, fazekas, tímár, saruvarga,
Füredős, lisztmérő kofa, molnár, kobozesztergálypaizsáros,
És indulnak sarufűzve legott, még éjtszaka . . .

¹ Fordíthatnók: *Agyaházán.* ² Madár.

EUELPIDES.

Én tudom azt csak!
Oda még ma is egy köpenyem (fínom, *phryg* gyapju)
miatta, szegénynek!
A városba komának¹ lévén meghíva, borozni leülék
470 S elaludtam, elébb mint a vacsorát feladák. *Ez* rákuko-
rékol:
Virrad, gondolom, és indúlék Alimusba; de jól ki sem
érek
A város falain: kapcabetyár nagyot üt hátamra doronggal,
Lerogyok, kezdek kiabálni; de már köpenyemmel szépen
odébb állt.

PEISTHETAIROS.

Akkor-időben *Héja* király volt a hellének fejedelme.

BANKA.

475 A helleneké?

PEISTHETAIROS.

S ő hozta, az ő fejedelmi parancsa,
szokásba
Meghengergőzni a héja előtt.²

EUELPIDES.

Dionys uttarts! magam én is
Hengergöztem, héját látván; s a mint szájátva hanyatt
föl-
Nézek, lenyelém az obolt³ s üresen kellett hazavinnem
a zsákat.⁴

PEISTHETAIROS.

Aegyptus pedig és Phoenicia *Kakukot* tisztelte királyul:
480 Most is, ha kakuk elkezd: *kukukk!* az egész Phoenicia
népe
Siet a búzát és árpavetést szántóföldjén learatni.

¹ Népszerűen fejezem ki; különben oly vendégség, mikor a fiúnak 10 éves korában nevet adtak. ² Tavasszal, mikor az első héját látta valaki. ³ Zseb nem lévén, szájban hordták az aprópénzt. ⁴ Melybe lisztet akart venni.

EUELPIDES.

No, azért mondják hát: „szól a kakuk, mezőre
körülmetszettek!”

PEISTHETAIROS.

És oly hatalommal uralkodtak, hogy azóta is, a mikor
egy-egy
Agamemnon uralkodik a hellén városban vagy Meneláos,
485 Jogarán ott ül a madár,¹ s részt vesz az ajándékból ura
mellett.

EUELPIDES.

Ezt nem tudtam soha én eddig! Bámultam rajta nem
egyszer,
Ha tragoedia-hős, valamely Priamos, jogarán föllépe
madárral;
Hát várta Lysikratest nyilván, hogy ajándékkal keni
markát.²

PEISTHETAIROS.

Valamennyi között legnyomatékosb pedig az, hogy Zeus
maga, íme,
490 Ki ma országol mint égi király, a szobrán sasmadarat hord,
A lánya bagolyt, szolgálja pedig, mint illik, solymot,
Apollon.

BANKA.

Déméter anyám! helyesen mondod. S minek a madarak
körülottök?

PEISTHETAIROS

Hogy, ha ki áldozván johot ad, mint szertartás hozza
magával,
Kezeikbe: lecsap madarak s Zeusnél is előbb vesz részt
a johokból. —
495 Hajdan nem is esküdtek az emberek istenre, csupán
madarakra,
Lampon³ ma is azt teszi, esküdvén folyvást a *lúdra*,
mikor csal.

¹ Paragva, vagy ércből kiverve. ² Lysikrates vezér. Hajlandó a megvesztegetésre, mind passive, mind active. ³ Jós; egyébaránt Socrates is esküdött tréfásan a *lúdra*. (*Ma Zéna* h. *ma chéna*, olyanforma tréfás eskü, mint *biz istók*.)

Oly nagy vala, oly szent a nevetek, oly fenszók voltak egykor:

És most, rabok, együgyűek, szolgák.
Sőt, mint valamely eszelőst, még a
500 Szenthelyeken is meghajigálnak;
Minden madarász megveti nektek
A kelepçét, tört, lépet, kalitot,
Hurkot, hálót, cinkefogót;
Azután visznek vásárra csomónkint,
505 Ott a vevő nép tapogat s megvesz;
És még ha — mikor sütni akarnak —
Odatennének szépen a tűzhöz;
De nem! összekevernek olajt, túró, t,
Aszatot s ecetet, s hozzá valami
510 Mártást habarintva, kövért, édest,
Mindezt melegen nyakatokba zuhintják,
Mint valamely bé-
Balzsamozandó múmia testnek.

KAR.

[*Antistrophe.*

Nagyon is, nagyon is szomorú beszédek
515 Hozál, oh ember; s hajh, siratom keserűn
Az apák bűnét, kik nem hagyák énrám
Az elődeim által keresett uraságot.
De ihol ma szerencse nekem szabadítani hoz
S valamely jó szellemem téged:
520 A miért felajánlom
Lakosúl magamat és fiók-családom.
De tanácsolj most, mit kell tennünk; mert élni sem
érdemes így már,
Ha királyságunkat, akárhogy s mint, nem bírjuk
visszaszerezni.

PEISTHETAIROS.

No, tanácsom először is az, hogy tí *egy* nagy várost
telepítvén,
525 Körül a levegőt, s mind azt, mi az ég s föld közt van,
téglafalakkal
— Babylon módjára — kerítsétek be, madárvárosnak
egészen.

BANKA.

Szent Kebrionés és Porphyrion,¹ beh roppant város ez
 aztán!

PEISTHETAIROS.

S miután ez megvan, az országlást Zeustól felkérítek;
 aztán

Ha *nemet* mond rá s vonogatja magát, s meg nem követ
 a bitolásért:

530 Ellene szent háborut indítottok, s megtiltjátok valamennyi
 Istennek az átjárást, hamikor kéjelgeni földre leszállnak,
 A ti határitokon, mint azelőtt jártak buja gerjedelemmel
 Alkménék-, Alopék-, Semelékhez; s ha lemennek mégis,
 a tiltott
 Holmijokat lepecsételitek, hogy több kárt ne tehessenek
 ottlenn. —

535 Más madarat meg az emberi nemhez indítottok a földre
 követnek:

Hogy, ti uralkodván, *nektek* kell ezután áldozniok elsőbb,
 Úgy későbbben az isteni fajnak. S madarat kell osztani
 minden

Istenhez, kiki olyat kapván, mely hozzá illik egészen:
 Ha ki Aphroditének akar: búzát áldozzon szárcsa

540 Ha Poseidonnak viszi áldozatát: árpát szentelni kacsának;
 Ökröt ha akar Héraklesnek: csüllöt kérlelje lepénnyel;
 Végre, ha Zeusnak kost: madarak fejedelme *ökörsem*,²
 Neki kell áldozni előbb Zeusnál, s kan hangyát vágni le
 kosnak.

BANKA.

Hátha reánk Zeus „a mennykövező villámát sujtja
 röpítve”?

EUELPIDES.

545 Hangyát vágni! be tetszik nekem ez. „Ám hadd
 mennydörgjön a nagy *Zán*.”³

¹ K. és P. gigások. Az utóbbi *madár* név is. ² A magyar mese szerint is, elnyerte a királyságot, mikor a repülő-versenyen csellel meggyőzte a sast. ³ Zeus.

BANKA.

S hogy hinnék el az emberek azt, hogy isten — nem
csóka — vagyunk mi,
Mikor íme repülünk, szárnyunk van?

PEISTHETAIROS.

Hát Hermes, balgatag, és Zeus
Nem repül isten létére? meg a legtöbb nem
szárnyviselő-e?

Ott van Niké,¹ aranyos szárnyon repül, és Zeus uccse,
Erős is:
⁵⁵⁰ Irist pedig a „röpke galambhoz” hasonlította Homéros.
Ha tehát ők már oktalan ésszel titeket csak semmibe
néznek,
Az olympiakat pedig istennek: támadjon fellege rájok
Verebek- s magevőknek, az ő bevetett földjük tisztára
kivágni:
S mérjen nekik aztán Déméter² gabonát, mikor öldösi
éhség!

EUELPIDES.

⁵⁵⁵ Zeus uccse, de nem fog mérni, hanem meglásd, ürügyet
keres inkább.

PEISTHETAIROS.

No meg a hollók az igás barmok szemeit, melyekkel
a földet
Szántják, s a juhokét vagdalják ki, amúgy próbára: s
Apollon
Gyógyítsa meg aztán! hiszen orvos; bérért szolgálni
szokása.³

EUELPIDES.

Ne, ne! míg én két ökröcskémen valahogy túladhatok
elsőbb.

PEISTHETAIROS.

⁵⁶⁰ Ha pedig *te* vagy istenök, életök, az Anyaföld, te Kronos,
te Poseidon:
Akkor csupa jót várhatnak, izend.

nél. ¹ Győzelem istenasszonya. ² Ceres. ³ Mint Laomedonnak, az építés-

BANKA.

Mondj egyet ama csupa jókból.

PEISTHETAIROS.

Fiatál szőlőhajtásaikat nem fogja leenni a sáska,
Mert ezt a bagoly- és vércsesereg mind elpusztítja
kegyetlen;

Se fügéiket a cserebűly, a darázs nem fogja lerágni
örökké,

⁵⁶⁵ Mert őket egy-egy seregély-csapatunk tisztára leöldösi
mindet.

BANKA.

De vagyont, kincset, honnan adunk nekik? a miért úgy él-hal
az ember.

PEISTHETAIROS.

Hiszen a nemes ércek bányáit jósló madarak fedezik fel.
Nyereséges vállalatok végett ily jóslathoz folyamodnak,
Úgyhogy senki, hajózva, ezentúl oda nem vesz.

BANKA.

Hogy' oda nem vesz?

PEISTHETAIROS.

⁵⁷⁰ Hát, megmondja előre madár, ha ki jóslat tengeri útra:
„Most ne hajózz: vész lesz. Most indulj: biztos, nyereséges
az útd.”

EUELPIDES.

Bárkát veszek és tengerre kelek. Dehogyan is maradok
veletek már!

PEISTHETAIROS.

Ézek a hajdankorban elásott dús kincset megmutogatják,
Az aranyt, az ezüstöt: hisz tudják. Nem hallani szüntelen ilyet:
⁵⁷⁵ „Nem tudja, hová van az én kincsem elrejtve, *egyéb a
madárnál*”.

EUELPIDES.

Eladom bárkám, ásót veszek és kincset fogok ásni
fazékkal!

BANKA.

Hát az egészséget hogyan osztjuk nekik? „Istennél az
egészség”.

PEISTHETAIROS.

Nem egészség az, ha magokat jól birják és jól foly a dolguk?
Bizony, a ki *magát sem birja*, eből van az ollyannál az
egészség.

BANKA.

580 Hát aggkort hogyan érnek az emberek? ez Olympus
ajándoka szintén.
Vagy mint csecsemők halnak mind el?

PEISTHETAIROS.

Sőt háromszáz
kerek évvel
Toldják meg az éltök hosszát a madarak.

BANKA.

Honnan?

PEISTHETAIROS.

Magukéból.
Hát nem tudod: „öt embernyomot is túlél a károgi
varjú?”¹

EUELPIDES.

Ejhaj! hisz' ezek derekabb uraink lesznek, mint Zeus
vala, sokkal.

PEISTHETAIROS.

585 Hát nem sokkal? nagy templomokat nem kell építeni
kőből
Sem arannyal verni ki ajtókat; hanem a bokor és a
magyaltölgy
Kész lakhelyök; a legfőbb madarak dísz temploma árnyas
olajlomb.
Áldozni se járunk Delphibe és Ammonhoz, csak
kimegyünk a

¹ *Hesiodus* után.

Vad olajfa, kukojca közé, s búzát, árpát hordozva
kezünk
590 Úgy könyörögjük tőlök az áldást;
S valamit kérünk, tüstént meglesz, ha kevés búzát odaben,
szórunk.

KAR.

Oh kedves öreg, te ki ellenből lettél egyszerre barátom,
Lehetetlen, hogy én már ezután mellőzzem, akarva,
tanácsid!

Sőt vérszemet kapván beszédiden,
595 Kimondom, esküt is teszek reá,
Hogy, ha te velem igazán, szentül szövetkezel
Az istenek ellen, csalfaság nélkül velem
Tartván, tudom bizonynyal, nem soká
Bitolják trónomat az istenek.
600 Hanem, a mit testi erő által kell tenni, *mi* arra kiállunk;
A mit tervezni okossággal, mind azt javasolni *te* tisztet.

BANKA.

Zeus uccse, nincs is már időnk tovább
Szunnyadni, készülődni hosszasan,¹
De tette kelni gyorsan. Jőjtek
605 Először is fészkembe — szalma- és
Rózse-lakomba, már a micsodás; —
Hanem, hogy is híznak?

PEISTHETAIROS.

A legkisebb:
Az én nevem Peisthetairos.

BANKA.

S ezé?

PEISTHETAIROS.

Euelpides, Triéből.

BANKA.

Üdvözöllek

610 Monnótokat.²

¹ Szorosabban fordítva: *Nikiáskodni* soká. Nikias vezér a görögök *Fabius Cunctator*a volt, csakhogy szerencsétlenebb. ² *Mindkettő*. Régi szó.

PEISTHETAİROS.

Köszönjük.

BANKA.

Erre tessék!

PEISTHETAİROS.

Megyünk, vezess te.

BANKA.

Jertek hát velem.

PEISTHETAİROS.

De a manóba! jer csak vissza, jer:
Hadd lám elébb, hogyan férünk mi össze
Mondd, szárnyasokkal a szárnyatlanok?

BANKA.

615 Jól.

PEISTHETAİROS.

Hisz megírta már Aesopus, a
Mesében, hogy járt az egyszeri róka,
Midőn a sassal akart társalogni.

BANKA.

Cseppet se félj: van nálam egy gyökér,
Melyből ha esztek, mindjárt szárnyatok nő.

PEISTHETAİROS.

620 Így már megyünk. Szolgáim Xanthias
És Manodor,¹ hozzátok bé a podgyászt.

KAR.

Hé, Banka, megállj, ne siess.

BANKA.

No, minek?

¹ Néma személyek.

BANKA.

Gyerünk no.

PEISTHETAIROS.

Hát vezess, isten neki. (El.)

KAR.

- 640 Oh szeretett, és oh minden madarak között
Legkedvesb rokonom, velem zengő fülmile társam,
Látlak, itt vagy! itt vagy!
Hozván dalt nekem édeset; most hát szépszavú sípodon¹
Zendítsd meg tavaszénekid, s kezdj vídám anapaestus! [Parabasis.]
- 645 Nosza hát ti bizonytalan életűek, hulló falevélre hasonló
Emberi nem, gyarló sáralkat, tehetetlen, erőtelen árnyak,
Egynapi csirkefiúk, nyomorúttak, tüneményszerű gyenge
halandók,
Ide fordítsátok az elmétek, mireánk halhatlan, örökké-
Élő, örökifju, romolhatlan végzésű légi urakra,
- 650 Hogy igaz tanokat hallván tőlünk a világyürről, a teremtés:
Istenek és folyamok lénye felől, Erebos, Chaos eredetéről,
Helyesebben tudjátok s Prodikost² csapjátok el a nyavalyába.
Legelőbb vala Zűr, a barna Sötét, meg az Éj, s a Tartaros öble:
De sem ég, sem föld, sem lég nem volt. A Sötétnek zordon
űrben
- 655 Legelőször is a feketeszárnyú Éj hímnélküli tojást szül,
Melyből, az idők betelése után, Szerelem báj istene költ ki,
Vállán ragyogó aranyos szárnnyal, mint a szélforgatag, oly
gyors.
Ez, az éjfeli röpke Világzürrel közösülve a Tartaros öblén,
Nemzette fajunkat fészkében s ezt hozta világra először.
- 660 Mert nem vala isteni faj sem előbb, mint mindent összeve-
gyített
Szerelem, s mást mással közösítvén, úgy lett ég, tengerek és föld
S az enyészetnélküli mennyei faj. Mi vagyunk hát korra leg-
elsőek
Valamennyi dicső istenség közt. S azt, hogy Szerelemtül ered-
tünk,
Sok jel bizonyítja: repülni tudunk; szerelemnek az eszközi
lévén

¹ Fuvolásnő játszotta a fülemilét. ² Prodicus Ceus, sophista, ki a cosmogoniával foglalkozott.

- 665 Sok viruló, de makacs szép gyereket, kora teljében, szeretője
Mi segítségünk, *mi* erőnk által bir meghódítani magának,
 Adván neki fürjet vivni, kakast, vagy gúnárt, vagy tavi
 gyöngyvért.
 Aztán *mi* szabályozzuk, madarak, minden dolgában az embert:
 Mi jelentjük meg neki a tavasz és a tél meg az ősz idejét, hogy
- 670 Vessen, mikor a daru költözik át, nagy *krúgással*, Libyába,
 A hajós ugyanakkor, kormányát felakasztván szegre, aludjék,
 Ám az Orestes¹ szőjjön gúnyát, hogy fázva ne bántsa a másét.
 A héja pedig, hazajöttével, meg más évszak jelölője:
 Mikor a juhokat már nyírni lehet; s mikor aztán fecske van,
 el kell
- 675 Bizvást adni meleg téli csuhát, és venni lebernyeget árán.
Mi vagyunk néktek az Ammon, Delphi, Dódóna, Phoebus
 Apolló:
 Madarat kérdeztek előbb, azután fogtok nagy vállalatokhoz:
 Tengerre ki mén, üzletbe ki vág, vagy férfi ki házasulandó.
 És végre *madár* a nyelveteken minden jósjel neve:² szózat
- 680 Hangja: madár; trüszkölni: madár; ha mi bukkan az utba:
 madár az;
 Egy lárma: madár; egy szolgál: madár; csacsi botlik: szinte
 madár lesz.
 Hát nem bizonyos már, hogy mi vagyunk nektek jósisten
 Apollon?
 Ha azért istennek elősmertek: mi leszünk jósló Múza leányitok,
 Szabad a jóslat a légben, az évben, télen, nyáron, deres évsza-
 kokon;
- 685 Elosonva nem is heverünk felhő hátára kevélyen, mint most
 Zeus,
 Hanem itt maradunk s adományinkat szórjuk, nektek, gyer-
 mekiteknek
- S unokátoknak:
 Kincs, vagyon, épség, élet, egészség, kacaj, ifjúság, béke, dal és
 tánc —
- Madarak teje is, lesz minden elég, hogy beleúntok a csupa jóba;
- 690 Úgy felszülünk valamennyit!

FÜLEMILE.

Erdei Múza,
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs,

[*Strophe.*]

¹ *Orestes*, a főntebb említett kaptabetyár: *köntösrabló*. E hősnevet adták azon éjjeli csavargóknak. ² A latin *omen*-t a görög nyelv *madár* (*oionos*) szóval fejezi ki.

- Cifra dallamú, kivel
 Berkekben és hegyek tetőin én is
 695 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs,
 Lombhaju kőrösön, ülve, az én fakó
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs,
 Fajom énekeit dalolom Pánnak,
 S a hegyi Istenanyának is ünnepi
 700 Táncaihoz szent kardalokat,
 Totototo, totototo, tototototincs;
 Honnan méhekind legelte
 Phrynichos¹ ambroziás dala kellemes ízű gyümölcsét
 S mindig mézzel rakodva tért meg.
 705 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs.

KAR.

- Hogyha, nézők valamelyik életét közületek
 Vígán vágy leélni: az csak ide jőjön, miközénk.
 Mindaz, ami nálatok rút, s törvény sujtja vagy szokás,
 Nálunk a madárvilágban szép dolog s dicséretes.
 710 Mert ha ott gyalázat és bűn jól megverni az apát,
 Nálunk még becsületére válik, hogyha kis kakas
 Ráüt és rivall apjára: „sarkantyút emelj, ha vivsz!”
 Vagy, ki ott szökött rabszolga s van sok bélyeg sütve rá:
 Annak e madárvilágban *tarka* fajd lesz a neve.
 715 S a ki ott *phryg* és oly barbar, mint akár csak Spintharos,²
 Phrygből köztünk *pintymadár* lesz és Philammon² rokona.
 Ha pedig rabszolga és *kár*,³ milyen Exekestides²,
 Ősöket csinálhat nálunk, s nemzetsége fölragyog.
 Vagy, gazoknak fel akarván adni Peisias fia⁴
 720 A kaput: *fogoly* lesz nálunk, apjához méltó csibe,
 Mert közöttünk semmi szégyen a fogolynak, hogy *fogoly*.⁵

FÜLEMILE.

[*Antistrophe.*]

Így dalolának
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs,
 Csattogatva szárnyaik'

¹ Négy *Phrynichos* volt. Ez itt lyricus és tragoedia-költő. Másik komikus, harmadik is költő, negyedik hadvezér. ² *Sp. Ph. Ex.* barbar származásukért gúnyoltattak. ³ Káriai. ⁴ Peisias fia, s ennek árulása, ismeretlen. ⁵ Eredetiben *szökevény* szójáték van a *perdixre*.

- 725 A hattyuk; így zengék együtt Apollont,
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs,
 Hebrus ezüst vize dalteli partjain,
 Tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs;
 S fel, az ég ködein át, harsog a dal,
 730 Félve figyeltek el a vadak ezrei,
 S a habokat lelohasztja derült csend,
 Totototo, totototo, tototototincs;
 S visszazöng egész Olympus,
 Megdöbbentek az istenek, és az olymposi Múzsák
 735 És a Charisok versent riadtak,
 tyiotyió, tyiotyió, tyiotincs.

KAR.

- Nincs kényelmesebb dolog, mint a kinek jó szárnya van.
 Lám, ha most a nézők közül szállni tudna valamé'k,
 És megunná éhen-szomjan a hosszú tragoediát:
 740 Kirepülne, haza szállna, otthon jól ebédlene
 S teli hassal úgy repülne vissza közzétek megint.
 Vagy, ha egy Patroklidesre¹ itt ráérne a baja,
 Nem izzadna zubbonyába: kirepülne, és magát
 Jól kifújva, jól kinyögve, szállna vissza könnyedén.
 745 Vagy, ha volna köztetek, ki szeretőt tart, s a Tanács
 Padjain ott² a menyecske férjét megpillantaná:
 Hirtelen csak szárnyra kelne, s eltűnvn közületek,
 Csókot lopna, úgy teremne később a szokott helyén.
 Hát van a kerek világon a szárnyaknál becsesebb?
 750 Lám Diitrephest, pedig csak vessző szárnya³ volt neki,
 Megtevék lovas hadnagynak, majd vezérnek; semmiből
 Kész lovag lett, urat játszik, és valódi ló-kakas.⁴

¹ Úgy látszik, megtörtént dolog. ² A színházban. V. ö. *Béke*: 826. v.
³ Kosárfonó mestersége, miből meggazdagodott. ⁴ Költött állat. Kakas,
 mert *begyes*; ló, mert *lovon* jár.

II.

PEISTHETAIROS (*szárnyasan*).

Ez jól van eddig. Hanem, istenuccse,
Furcsábbat ennél nem láttam soha.

EUELPIDES (*szintén úgy*).

⁷⁵⁵ De mit nevetsz?

PEISTHETAIROS.

Azt a te szárnyadat.
Tudod, mihez hasonlítsz szárnyasan?
Olyan vagy, mint *roszul* festett liba.

EUELPIDES.

Te meg, mint egy kopasz fejű rigó.

PEISTHETAIROS.

El is mondhatjuk, Aeschylus szerint:
⁷⁶⁰ „Nem a *más* tolla lőtt meg: *a magunké.*”¹

BANKA.

No, most mi a teendő?

PEISTHETAIROS.

Legelőbb
Nevet kell adni — cífrát, nagyszerűt —
A városunknak,² úgy áldozni aztán
Az isteneknek.

¹ A sással mondatja Aeschylus, kit tulajdon tollával készült nyíl sebesít meg. ² Melyhez még hozzá sem fogtak. (Épen mint Amerikában).

EUELPIDES.

Én is azt javaslom.

BANKA.

765 Hadd lám, mi légyen városunk neve?

PEISTHETAİROS.

Jó lesz ama nagy név Lacedaemonból?
Nevezzük el *Spártának*.

EUELPIDES.

Szent Heraklész!
*Pártának*¹ mondanám a városom,
Hogy még *pártába* sült vén lyány legyen.

PEISTHETAİROS.

770 Minek nevezzük hát?

EUELPIDES.

Innét a felhős
Légtájru adjunk néki valamely
Puffancs nevet.

PEISTHETAİROS.

Jó lesz *Felhőkakukvár*?

BANKA.

Ihaj, juhaj, be nagyszerű! beh eltaláltad a nevét!

EUELPIDES.

Ez hát ama híres Felhőkakukvár,
775 Hol Theagenesnek² *több* jószága fekszik,
S Aeschinesé² *mind*?

PEISTHETAİROS.

Többet ér az is,
Mint Phlegra földje,³ hol az istenek
Agyon górálták a földtől eredt
Gígásokat mérő szőnyeglességgel.

¹ Az eredeti szójáték (sparta: *kōtél*) fordíthatatlan. ² Gazdagsággal
kérdő s urat játszó szegény emberek. ³ Mely csak a költők képzeletében
létezett (azaz már akkor *Pallene*-félsziget volt a prózai neve).

EUELPIDES.

780 Beh csinos, eszmadta városa!
De hát ki légyen a védistene?
Kinek szőjjünk palástot?¹

PEISTHETAİROS.

Nem lehetne
Athenát hagyni meg védistenűl?

EUELPIDES.

Hogy lenne jó rend oly városba', hol
785 Az isten — asszony létére — teljes
Fegyverzetet hord, Kleisthenes² meg orsót?

PEISTHETAİROS.

S ki őrzi városunk Pelarg-falát?³

BANKA.

Egy perzsa származású hős madár,⁴
Ki vitézebb — hallom — mindenütt,
790 *Ares* csibéje.

EUELPIDES.

Oh, uram Csibe!
Alkalmas isten a sziklára,⁵ lakni.

PEISTHETAİROS.

No, most eredj a légbe, s ott segíts
Szolgálni a kőművesek körül:
Adogass követ, vetközz le sár-taposni,
795 Hordj fel habarcsot, létráról zuhanj le,
Őrséget állíts, a tüzet takard be,
Csengettyühordó⁶ légy, hálj mindig ott;
S küldj hírnököt: egyet az istenekhez
Föl, mást alá az emberek közé,
800 Egyet hozzám hírt adni s a parancsot
Mégvinni *tőlem*.

¹ A panathenaeák alkalmával Athena istennőnek palástot (peplon) adtak, melyre a hazafiúi érdemek be voltak hímezve. ² Többször jött már elő. ³ Célzás Athenae u. n. Pelagus-falaira, s egyszersmind a gólyára (*pelargos*). ⁴ A közönséges kakas. ⁵ Az Akropolisra mely sziklán épült. A kakas szereti a magas helyeket. — *Ares* (Mars) csibéje, mint harcos madár. ⁶ Éjjel az őrséget csengettyűvel szokták körüljárni. A ki nem felelt, megbüntették, hogy elaludt.

EUELPIDES.

És te, itt maradván,
Gebedj meg, *tölem*.¹

PEISTHETAIROS.

Menj, hékás, fogadj szót,
Tudod, hogy semmi sem megy nélküled,
Én majd, új isteninknek áldozandó
806 Hívok papot, ki a pompát vezesse.
Vedd a kosárt, *hé: te* meg a medencét.
(*Banka elmegy papért.*)

KAR.

Veled tartok, kész vagyok,
Helybehagyva dolgodat,
Nagyszerű dicséreteket zengeni együtt
810 Az isteneknek s rá'dásul leölni
Valami *kis* juhok is.
„Föl, föl tehát istenhez a „paean” dalok!”
Chairis² pedig kísérje síppal.
(*Banka visszajő egy pappal és síppal.*)

BANKA.

Hagyd el, ne fújd már. — Hérakles, mi ez?
815 Mi már ez? Sok csudát láttam, bizisten,
De szájkosárral varjút³ még soha!
Dologra, pap! áldozz új isteninknek.

PAP.

Teszem: de hol van a kosárvivő? —
KönyörögjeteK Hestia⁴ madáristennek, és ölyvnek, a tűz-
helyek őrének,
820 És minden olympi madárnak, minden olympi madárnőnek. . .

KAR.

Üdv, Sunium ölyve s Eszterág-király!⁵

PAP.

És a pythiai, délosi hattyunak, és a fürjánya Létónak,⁶
És a tengelic-Artemisnek⁷. . .

¹ Azaz: miattam. A *tölem* kétértelműen használva. ² Több helyen mint *rosz* sípost gúnyolja. ³ A sípos varjúknak van álcázva, és száján a fuvalások szokott szíjféke. ⁴ Vesta. A pap litániás prózában beszél. ⁵ Gólyakirály. ⁶ Latona görög neve. ⁷ Diana.

PEISTHĒTAIROS.

Hát nem *Kolainis* !¹ Tenglic-Artemis?

PAP.

825 És pinty-Dionysosnak,² és nagy strucnak, az istenek
emberek közös anyjának. . .

KAR.

Urnóm, Cybele-struc, Kleokritos³ anyja!

PAP.

Hogy ez a Felhőkakukvár legyen ép, egészséges lakóhely,
maguknak
És a Chios-belieknek. . .

PEISTHĒTAIROS.

Derék, hogy mindig ott fetreng Chios!⁴

PAP.

830 És minden hősmadárnak,⁵ hősmadárnénak, a gyöngy-
vérnek, a fakúsznak, a pelikánnak, vércsebagoly-
nak, és a nyirfajdnak, és a pávának, és a vöcsöknek,
kerce-rucának, és a kócsagnak, kanalas gémnak,
vízi buvárnak, és a libucnak, és cinegének. . . .

PEISTHĒTAIROS.

835 Juj, juj, ne hívd már, hagyd el a manóba!
Boldogtalan, miféle áldozatra
Csódítenél sast, keselyűt ide?
Nem látod: *egy ölyv* elbírná juhocskám?
Lódulj közölnünk, süveged, magad:
840 Meggyőzőm ezt áldozni magam is.

PAP.

[*Antistrophe.*]

Hiszen még egy második
Istenféle éneket
Kellene mondanom a kézvízre, azután
Egyenként hívni rá az isteneket,
845 Ha volna mit enniök:

¹ Artemisnek egyik mellékeve. ² Bacchus. ³ Esetlen, nagy természetű ember. ⁴ Egy időben az athenaeiek minden könyörgésökbe befoglalták Chioszt, mint barátságos szigetet. ⁵ Következéne a nagy istenek után a félistenek (herók, heróinák); azok helyett, madarakat nevez.

Mert a mi itt van áldozatbarom,
Annak bizony csak szőri-szarva.¹

PEISTHETAIROS.

Könyörögjünk hát a szárnyas isteneknek.

POÉTA (*jd*).

Nosza magasztald a dicső Felhőkakukvárt
850 Oh Múza, dalodnak bájjengzetiben!

PEISTHETAIROS.

Hát ez miféle szerzet? Szólj ki vagy?

POÉTA.

Én mézajakú dalok zengedezője vagyok,
„Múzák fürge cseléde”
Mint mondja Homéros.

PEISTHETAIROS.

865 Hát mért viselsz hajat, ha szolgál vagy?

POÉTA.

Nem úgy: de mind azok vagyunk, mi költők,
„Múzák fürge cselédei”
Mint mondja Homéros.

PEISTHETAIROS.

No, nem hiába nyútt el a csuhád.
860 Hanem, mi a csapás hoz erre, költő?

POÉTA.

Felhőkakukvárt jöttem üdvözölni
Költvén reá sok szép kör-éneket,
Szűz-karra is, Simónides-modorban.

PEISTHETAIROS.

Ugyan? te költél? és mikor? mióta?

POÉTA.

865 Réges-régóta zengem én e várost.

¹ Magyarban megfelel: csontja-bőre.

PEISTHETAIROS.

Hisz névadóját¹ csak most áldozom,
Nevét csak most adám, mint kis gyerekeknek.

POÉTA.

Ám, gyorsan röpül a Múzák szava,
Mint paripák sűgár-szökeme.
870 De most „atyám, Aetna alapítója,
Hasonnevű *szent* isteninkhez”²,
Adj nekem, a mit akarsz szívesen
Magad fejtől nyújtani!

● PEISTHETAIROS.

E nyavalyával meggyűl a bajom,
875 Ettől menekvés nincs, míg nem adok.
Hé szolga, van dolmányod és subád:
Add bölcs poéta úrnak egyiket. —
Fogd a subát, ne! látom, fázol úgy is.

POÉTA.

Ez ajándékot, édes
880 Múza, fogadd édes örömmel:
Te pedig vedd elmédbe ezen Pindari dalt. . .

PEISTHETAIROS.

Ez ember innét nem tágul soha!

POÉTA.

„Legelőn lakozó skythák között bolyg
Stratón”, ki fonálszövevény ruhát „nem élvez”,³
885 Noha dísztelen” a suba dolmány nélkül:
„Érted, mi szándokom”.

PEISTHETAIROS.

Értem: szeretnéd a dolmányt is, úgy-e? (*Szolgának:*)
No, vesd le: a költőn segíteni kell.
Ne hát, s eredj dolgozdra.

POÉTA.

Távozom,
890 S mentemben a városra költöm ezt:

¹ Névadási áldozatát, ünnepét. ² Pindarus éneklí Hierónak (kinek neve *szent* értelmű). *Aetna*, város, az ily nevű hegy alatt. ³ *Lovagok*: 1267. v.

„Zengjed, aranytrónuszú, a levegőt, remegőt!”...
„A hólepte, sok útu mezőkre jutottanak”...
Hajahaj! (*El.*)

PEISTHETAIROS.

Zeus uccse, attól már megmenekültél:
⁸⁸⁵ A remegéstől: jó subát kapál.
Hanem biz' azt magam se gondolám,
Hogy városunknak ily gyors híre fut.
Folytasd körútag, vedd föl a medencét.

PAP.

Csend és figyelem! •

JÓSLATFEJTŐ (*jön*).

Ne tépd azt a bakot.¹

PEISTHETAIROS.

⁹⁰⁰ S ki vagy *te*?

JÓSLATFEJTŐ.

Én? Jóslatfejtő.

PEISTHETAIROS.

No, vessz meg.

JÓSLATFEJTŐ.

Jó ember, a szent dolgokat ne fitymáld;
Mert van Bakisnak² egy jósmoadata,
Mely épen Felhőkakukvárra szól.

PEISTHETAIROS.

Mért nem mutattad hát a jóslatod,
⁹⁰⁵ Mielőtt a város építésbe kezdtem?

JÓSLATFEJTŐ.

Nem engedé az istenség.

PEISTHETAIROS.

De tán
Most már szabad lesz hallanom?

¹ Zsengéül, szőrt az áldozatbarom homlokáról. ² Lásd *Louagok* 124. v

JÓSLATFEJTŐ.

„Ámde, ha farkasok és ősz varjak együtt telepítik
Városunkat, Sikyon s Korinthosnak közepette. . .”

PEISTHETAIROS.

⁹¹⁰ Mit tartozik rám a Korinthusod!

JÓSLATFEJTŐ.

A lég-öbölre érti azt Bakis. —
„Pandórának elébb áldozni fehérhaju kost kell:
A ki pedig jósló szavam első megviszi, annak
Tiszta fehér köntöst és újdonat-új sarut adni. . .”

PEISTHETAIROS.

⁹¹⁵ A saru is benne van?

JÓSLATFEJTŐ.

Olvasd, ne a könyv.
„Adni kehelyt neki, és markát teletömni johokkal. . .”

PEISTHETAIROS.

„Johot adni” benne van?

JÓSLATFEJTŐ.

Olvasd, ne a könyv.
„Ezt ha teszed, boldog fiatal, telyesítve paransom:
A felhők sasa léssz; de ha mindezt meg nem adándod,
⁹²⁰ Gerlice sem léssz: nem sas, de egy árva fakúsz sem.”

PEISTHETAIROS.

És mind ez benne van?

JÓSLATFEJTŐ.

Olvasd, ne a könyv.

PEISTHETAIROS.

Nem úgy szól hát az a te jóslatod,
Mint a mit én leirtam Delphiben:
„És mikor áldozatod hívatlan nyegle halandó
⁹²⁵ Háborgatja, kinek johot ennie jött vala vágya:
Ütni legottan kell neki a két horpasza közzé. . . .”

JÓSLATFEJTŐ.

Haszontalan beszéd.

PEISTHETAIROS.

Olvasd, ne a könyv.

„És semmit ne kiméld, bár a felhők sasa lenne,
Semmit, bár Lampón,¹ vagy bár maga nagy Diopeithes.”

JÓSLATFEJTŐ.

⁹³⁰ És mind ez benne van?

PEISTHETAIROS.

Olvasd, ne a könyv.

Kotródol a manóba! (*Üü.*)

JÓSLATFEJTŐ.

Jaj nekem!

PEISTHETAIROS.

Nem nyargalsz jóslatiddal másuvá?! (*Jós elfut.*)

METÓN² (*jő*).

Jöttem közétek. . .

PEISTHETAIROS.

Uj isten-csapás.

S mi céllal aztán? vagy miféle terved

⁹³⁵ És szándokod van? mért oly lábhegyen?³

METÓN.

Felmérni jöttem néktek a leget

S dűlőkre osztani.

PEISTHETAIROS.

Az istenért!

S ki vagy te aztán?

METÓN.

Én, ki? hát Metón,

Kit ösmer Hellas és Kolónos.⁴

¹ Jósok, jóslatfejtők. *Diopeithes maniacus* ember. ² Hires astronom és mérnök. ³ Gógösen. ⁴ Mintha mondaná „Magyarország és Soroksár”.

PEISTHETAIROS.

Ejnyes!

940 De hát ezek mik?

METÓN.

Légmérő rudak.

Lám mondom, a lég olyanforma, mint
Egy katlan öble. Most ezt a rudat
Hozzáillesztem, a görbét, felül,
S körzöt szúrok belé. . . érted?

PEISTHETAIROS.

Nem értem.

METÓN.

945 S megmérem az egyenes ruddal, hogy a
Kör négyszegű legyen, tudod; s közepén
Piac, — feléje, mint központba, sok
Egyenes út vigyen s mint sűgarak,
Lövelljenek szét a kerek piacból,
950 Mindenfelé.

PEISTHETAIROS.

Ez ember kész Thales.

Metón! . . .

METÓN.

No, mit?

PEISTHETAIROS.

Tudod, hogy én szeretlek:
Fogadd tanácsom: állj odébb az útból.

METÓN.

Mi baj?

PEISTHETAIROS.

Verik ki, mint Spártában,¹ az
Idegent; meg is ugrattak már néhányat.
955 Olcsó az ütlek.

¹ Ismeretes a spártai *xenelasia*: idegenek kifizése.

METÓN.

Tán lázongatok?

PEISTHETAİROS.

Nem mi bizony.

METÓN.

Hát?

PEISTHETAİROS.

Közhatározatból
Kiverjük a nyeglét, mind a ki van.

METÓN.

Úgy elvonúlok.

PEISTHETAİROS.

Nem tudom, bizisten,
Ráérsz-e? mert ni, húll már az ütés! (*Veri.*)

METÓN.

⁹⁶⁰ Jaj, jaj nekem, jaj!

PEISTHETAİROS.

Régen mondom, ugy-e? —
Pusztulsz, *magad* fölmérni, másuvá?

RENDEZŐ¹ (*jön*).

Hol a vendéglátók?²

PEISTHETAİROS.

Ki e Sardanapal?

RENDEZŐ.

Jövök, mint sorsjelölte rendező,
Felhőkakukvár városába.

PEISTHETAİROS.

Rendező?

⁹⁶⁵ S ki küldte, rossz csont?

¹ *Episkopos* (a spartaiaknál *harmostes*) volt azon polgár neve, ki a viszálydúlta kisebb városokba, a rend helyreállítására szokott küldetni.

² Vendéglátó: *proxenos*. Az a polgár, ki az idegen követek stb. ellátására volt kijelölve.

RENDEZŐ.

Ím az okl évél
Teleas archontól.

PEISTHETAİROS.

Kell hátapidfj?
S izgága nélkül mégydolgodra?

RENDEZŐ.

Jó.
Ugy is gyűlést kell otthon tartanom.
Szoktam lendíteni Pharnakes¹ ügyén.

PEISTHETAİROS.

⁹⁷⁰ Ne hát, s eredj! ez a díjad, nesze! (*Üti.*)

RENDEZŐ.

Mi már ez?

PEISTHETAİROS.

Gyűlés, Pharnakes javára.

RENDEZŐ.

Legyetek bizonyságim, hogy rendező
Létevre, megvert!

PEISTHETAİROS.

Nem tisztulsz hamar
Szó-vedreiddel?² Hát nem szörnyűség,
⁹⁷⁵ Hogy rendezőket küldenek nyakamra,
Mielőtt áldoztam az új városért!

TÖRVÉNYİRŐ³ (*könyvvel.*)

„Ha felhőkakukvári lakos athenaei embert megbánt. . .”

PEISTHETAİROS.

Hát már e könyves mi a nyavalya?

TÖRVÉNYİRŐ.

Törvényárus vagyok, javaslatot
⁹⁸⁰ Árulok, újat, köztetek.

¹ Persa vezér. Tehát megvesztegetve az ellenség részére dolgozik.
² Edény, melybe a szavazó-jegyeket (bab, csiga, kővecs) rakták. ³ Ki kész törvény- vagy határozati javaslatot árult az athenaei népnek.

PEISTHETAIROS.

Mics'a?

TÖRVÉNYIRÓ.

„A felhőkakukváriak ugyanazon mértékkel, sullyal, Törvényekkel éljenek, mint a *bajváriak*. . .”¹

PEISTHETAIROS.

S te, a melyekkel a *jajváriak*. (*Üti.*)

TÖRVÉNYIRÓ.

Mi lelt, na?

PEISTHETAIROS.

Nem pusztulsz törvényeiddel?

⁹⁸⁶ No, majd adok törvényt, de keserűt!

RENDEZŐ.

Idézem Peisthetairost, személyes bántalomért, Munion óra. . . .

PEISTHETAIROS.

Ugyan úgy-e, hé? Hát itt vagy még te is? (*Üti.*)

TÖRVÉNYIRÓ.

„Ha pedig valaki elízi a tisztviselőt és nem fogadja be törvény szerint. . . .”

PEISTHETAIROS.

Oh boldog isten! hát te még is itt vagy? (*Üti.*)

RENDEZŐ.

⁹⁹⁰ Megöllek, tönkreteszlek, tízezer Drachmára büntettetek!

PEISTHETAIROS.

Én pedig

Ízzé-porrá töröm szó-vedreid.

¹ Szójáték végett magyarítva.

RENDEZŐ.

Aztán lerondítád az oszlopot¹
Az este, ne feledd!

PEISTHETAIROS.

Ejnye! megállj! utána!

(*Rendező elszalad.*)

PAP.

⁹⁹⁶ Jerünk, vigyük be innen a bakot²
S áldozzuk ott-benn meg az isteneknek.

(*Mind el.*)

KAR.

[*Strophe.*]

Nékem, mindentlátónak,
Mindentbírónak fog már a
Hálás földnép áldozni.

- ¹⁰⁰⁰ Mert mind e földet szemlélvén
Öröm zsendült termésök, pusztítván a férgek rút
Nyáját, mely a földön termő
Polyvafüveket lelegetlési fogas állaival,
S fára telepedve, letarolja, mi gyümölcse van.
- ¹⁰⁰⁵ Elpusztítom mind a szagdús kertek csúszómászó népét,
A rovarokat, bogarakat, melyek az
Ágyakat emésztik, ölöm egyre, valahol kapom.
Hírdetik ma város-szerte, hogy ha ki Diagorást,³
A melosit, meggyilkolja: egy talentom lesz a díj,
- ¹⁰¹⁰ Ha viszont a régen elhalt zsarnokok közül egyet
Bárki elfog élve-halva: egy talentom annak is.⁴
Most tehát mi is kiadjuk, madarak, e hirdetést:
Ki Philokratest⁵ megölve hozza bé, a Verebit,⁵
Egy talentomot kap, s négyet, hogy ha élve adja át.
- ¹⁰¹⁵ Mert ez a csízt összeszedvén, hetet ad egy obolért,
A fenyűmadárt felfuvja⁶ s úgy mutatja díztelen,
A rigónak orrlíkába tollat dugván, felköti,
A galambot összefogván kényszeríti, hogy rabul
Mégkötözve, hálójába csalja többi társait.
- ¹⁰²⁰ Ezt mi megtiltjuk jövőre; ki tehát közületek

¹ Melyen a békekötések, törvények stb. voltak felírva. A vád szemtelen ráfogás. ² Előbb juh volt. ³ Akkor tájban száműzték. ⁴ Bohóskodik, a közmondás szerint megölni a halottat. ⁵ Madarász volt. Mellékneve tréfásan költött. L. 15. v. ⁶ Hogy kövérebbnek lássék.

Madarat tart a házánál, azt mondjuk, bocsássa el:
Mert, ha szóra nem hajoltok, elfogunk, mi madarak,
S lépre tűzve, nálunk fogtok hívogatni másokat.

- Boldog szárnyas nemzetség, [*Antistrophe*.]
1025 Melynek télen ködmön nem kell,
Sem gyapjúköntöst nem vesz;
Sem fojtó nyárban csillámló
Napfény minket nem bágyaszt: mert a szép zöld lankákon
Hús lombok keblén nyugszom,
1030 A mikor az isteni dalos tücsök a déli heven
Zöngedezi visszafelelő dalait élesen;
S télen, barlangok mélyében, hegylakó nymphákkal játszom;
És legelem a tavaszi szűzi fehér
Mirtuszokat, a Charisok kerti veteményeit.
1035 A bírákhoz¹ is van egy szónk e mai győzelem felől,
Mennyi mindent nyernek tőlünk, ha javunkra döntik el,
Úgyhogy még Alexandrosnál² is becsesbet kapnak ők.
Mert először — a mit óhajt minden bíró, jól tudom —
Sohse hagynak el jövőre Laurionnak baglyai,³
1040 Mind ott laknak házatoknál, ott fészkelnek a saját
Erszénytekben, ott költik ki a sok apró érmeket.
Aztán, mintha szentegyházban laknátok, mi a sasig,
A tetőig, mind fészekkel rakjuk bé a házatok.
Vagy, ha egy kis hívatálhoz jutva, csenni, rablani
1045 Kedvetek szottyán, mi hozzá körmös solymocskát adunk;
Dús ebédre hogyha mentek: küldünk jó madár-zuzát.
Ám, ha ellenünk ítéltek: nosza, bádog-csillagot⁴
Rakjatok fel, mint a szobrok; mert ha ily csillag nem óv,
Majd, kivált ha szép fehér új köntös lészen rajtatok,
1050 Épen akkor állunk bosszut, mi madarak, — s leköpünk.

¹ A színbírákhoz. ² *Paris*. Ismeretes a Venus ajándéka. ³ Laurion bányából került ezüst drachmák, bagolyképpel. ⁴ Hogy a madarak rá ne szállhassanak. Tüskés ércsugarak, görögül *holdacská*k.

III.

PEISTHETAİROS.

Az áldozat jól folyt le, madarak;
De a falakról hogy még sincs követ
Hírt adni róla, mi történik ottan! . . .
De itt jön egy, s fú, mint az Alpheus.¹

ELSŐ KÖVET.

¹⁰⁵⁵ Hol, merre van? hol, merre, merre van?
Hol Peisthetairos főnökünk?

PEISTHETAİROS.

Ehol van.

ELSŐ KÖVET.

Felépült a fal.

PEISTHETAİROS.

Isten szól belőled.

ELSŐ KÖVET.

Gyönyörű egy munka! nagyszerű! dicső!
Hogy rajta Proxenides, a Kérkedi,
¹⁰⁶⁰ Theagenessel² szembe, két kocsit
Hajtván, kitérhetnének, bár lovuk
Akkorka lenne, mint a trójai.

PEISTHETAİROS.

Herakles!

¹ Azaz: Alpheus melletti olympiai játékon a versenyfutó. *Fú*, a fáradtság miatt. ² Két csélcsap ember, minőt a görögök *fűst*nek gúnyoltak.

ELSŐ KÖVET.

A magassága pedig
(Megmértem) száz öl.

PEISTHETAIROS.

Beh magas, Poseidon!

1065 S ki rakta ekkorának a falat?

ELSŐ KÖVET.

Madár mind, senki más (egyiptomi
Nem volt jelen se kőműves sem ács);
Sajátkezűleg rakták, nagy csodámra.
Jött Libyából vagy harmincezer
1070 Daru, ők hozák begyökben a követ,¹
Ezt csőreikkel mások² kifaragták;
A téglát hordta gólya, tízezer;
Vizet meg a földről a légbe hordtak
Libuc, sirály s más vízi madarak.

PEISTHETAIROS.

1075 Hát sárt ki hordott?

ELSŐ KÖVET.

A kanáli gémek
Kalánjaikkal.

PEISTHETAIROS.

S hogy hányták belé?

ELSŐ KÖVET.

Azt is kigondolták bölcsen, tudod:
A sárt ludak taposván, lábaikkal,
Mintegy lapáttal, hányták a kalánba.

PEISTHETAIROS.

1080 Mít végre nem hajt a láb,³ ha ügyes!

ELSŐ KÖVET.

És feltürközve a kacsák, bizisten,
Hordák a téglát; a fecskék pedig

¹ Azon mese szerint, hogy a darvak, súly gyanánt, kövecset nyelnek el.
² *Krex*. Nem tudni, miféle madár. ³ *Közmondás* szerint *kéz*. Ezt travestálja.

A vakoló kalánt, mint gyermekek,
Vitték repülve, meg szájokba' sárt.

PEISTHETAIROS.

¹⁰⁸⁵ Hát mér' fogadjon napszámost az ember!...
Hadd lám, mi van még? ... Igen, a famunkát
Ki készítette?

ELSŐ KÖVET.

Ács is mind madár volt:
Ügyes fakúszok éles csőreikkel
Bárdolták a kaput; kopácsolásuk,
¹⁰⁹⁰ Mint egy hajógyár, messze zajt üte.
Most már kapukkal védve jól a hely,
Zárjában a makk,¹ s őrség áll körül,
Csengettyühordó,² őrvizsgálatok,
Jeltűz, vigyázók, őrszem mindenütt,
¹⁰⁹⁵ Minden toronyban. Most futok haza
S kimosdom; a többit végezd magad. (El.)

KAR.

Mi lelt, barátom? Úgy-e bár, csudálod,
Hogy ilyen gyorsan elkészült a fal?

PEISTHETAIROS.

Igen biz' én, mert hisz csudára méltó;
¹¹⁰⁰ Valóban, oly hazugság-színe van. —
De itt jön újra ló-halálban egy
Őr vagy követ, s nyíl, dárda néz szeméből.

MÁSODIK KÖVET.

Jujúj, jujúj, jujúj, jujúj, jujúj!

PEISTHETAIROS.

Mi baj no?

MÁSODIK KÖVET.

Szörnyen megesett nekünk!
¹¹⁰⁵ Kapunkon az imént Zeus isteni

¹ Némely vidéken ismeretes még a primitív fa-zár, mely három cövek (makk) lehúllása által záródik, s fölemelése által nyílik. ² Lásd fönebb: 797. v.

Közöl egy átrepült a *mi* legünkbe,
A csóka-örök észre nem vevén.

PEISTHETAIROS.

Ez már veszélyes, borzasztó dolog!
És mellyik isten?

MÁSODIK KÖVET.

Nem tudjuk; de tudjuk,
1110 Hogy szárnya van.

PEISTHETAIROS.

S nem küldtetek legott
Honvédeket rá?

MÁSODIK KÖVET.

Küldtünk, gyorslovag
Nyilas solymot reá harmincezert,
S a görbe karmu nép: a vércse, sas,
Bagoly, gatyás-ölyv, keselyű kiment mind,
1115 Szárnycsattogásuktól viszhangzik a lég,
A mint az istent hajtják, keresik;
Pedig nincs messze, itt lesz valahol.

PEISTHETAIROS.

Tüstént parittyát kell ragadni és
Nyilat; siessen hozzám a legénység,
1120 S mindenki lőjön; adjatok parittyát!

KAR.

[*Strophe.*

Kiütött a háború, rettenetes háború
Köztem meg az istenek közt: de vigyázzon kiki,
Nehogy a ködös legen át — az Erebos fián —
Lopva kiszökjék egy is amaz istenek közül.
1125 Mindenki hát nézzen körül, mert hallik egy „fönszárnyaló
Isten robajja már, a mint örvényt kavarnak szárnyai.”¹

PEISTHETAIROS (*Irist meglátván.*)

Hé, hé, hová repülsz? hová? megállj!
Ne moccanj! veszteg állj; maradj! ne fuss!
Ki vagy? mi vagy? honnanvaló? felelj.

¹ Tragikai affectatio.

IRIS (*repülve jő*).

1130 Olympos istenségitől jövök.

PEISTHETAIROS.

S mi a neved? hajó-e, vagy sisak?¹

IRIS.

Gyors Íris a nevem.

PEISTHETAIROS.

A *Paralos*, vagy a *Salaminia*?²

IRIS.

Mi már ez?³

PEISTHETAIROS (*a madarakhoz*).

Még se fogta meg, utána

1135 Repülvén, egy gatyás?⁴

IRIS.

Engem? miért?

Miféle húhó ez?

PEISTHETAIROS.

Majd megtudod!

IRIS.

Beh illetlen dolog!

PEISTHETAIROS.

Melyik kapun

Jövé a várba, te istentelen!

IRIS.

Zeus uccse, nem tudom, minő kapun.

PEISTHETAIROS.

1140 Hallátok ezt? még csúfolódní mer.

A csóka-őrön jöttél? Nem felelsz?

Pecséted, a golyáktól van?

¹ A mint repül, *hajóhoz* hasonlítja; Merkur szárnyas süvegéért, melyet fején visel, *sisakhoz*. ² Két állami hajó neve Athenaeben. ³ T. i. mért bántják. ⁴ Ölyv. Lásd 1114. v. Az eredeti szójátékban még obscoenabb célzás rejlik.

IRIS.

Mi ménkő?

PEISTHETAIROS.

Nincs?

IRIS.

Elment az eszed?

PEISTHETAIROS.

Se bélyeget
Madár-parancsnok nem nyomott reád?¹

IRIS.

¹¹⁴⁵ Nem énrám senki semmit, te bolond!

PEISTHETAIROS.

Aztán te így orozva átrepűlsz
Más nemzet városán s a légűrön?

IRIS.

Hát hol repűlnék másutt? istenek!

PEISTHETAIROS.

Zeus uccse, nem tudom; de itt nem! az szent.

IRIS.

¹¹⁵⁰ Ez nem igazság.

PEISTHETAIROS.

Nem? hát nem tudod:
Az vón' igazság — a ki Írised van! —
Hogy mentre meghalj, érdemed szerint.

IRIS.

De nem vagyok halandó.

PEISTHETAIROS.

Annyival
¹¹⁵⁵ Inkább meg kéne halnod! — Szörnyűség ez,
Hogy másokon uralkodunk, ti meg,

¹ Mint vámon az árucikkre. (Obscoen kétértelműség.)

Ti istenek, rugódoztok, feledve,
Hogy *mi* parancsolunk, feljebbvalók.
Szólj csak: „hová eveznek szárnyaid?”

IRIS.

1160 Hová? Zeus küld, alá az emberekhez,
Izenve tőlem, hogy áldozzanak
Olimpos istenséginek kövér
Juhot meg ökröt, oltárok tüzén.

PEISTHETAIROS.

Miféle isteneknek? mit beszélsz te?

IRIS.

Mit? hát nekünk, az égi isteneknek.

PEISTHETAIROS.

1165 *Ti*, istenek volnátok?

IRIS.

Hát *ki* más?

PEISTHETAIROS.

Madárfaj a halandók istene,
Zeus uccse, annak kell áldozni már.

IRIS.

Oh balga, balga! fel ne költsd boszuját
Az isteneknek, hogy „átkos nemed
1170 Ki ne vágja, Zeus kapájával, Diké”¹
S hogy lángüszök villámcsapása szénné
Ne zúzza tested s „háza burkonyát”.²

PEISTHETAIROS.

Hallád-e, hé? Hagyd a szó-puffokat.
Hadd lám, ne mocsanj: „*lyd* vagy *phryg*³ vagy-e,”
1175 Ki nagy szavakkal így múmuskodol?
De tudd meg, hogy, ha Zeus búsít tovább is,
Én csarnokát „s hajlékit Amphionnak
Felpörkölöm lánghordozó sasommal”⁴

¹ Aeschylusból parodiáz. *Diké*, az igazság istennője. ² Euripidesből. Tragikai affectatio. ³ Parodia Euripidesből. ⁴ Aeschylusból.

S egére küldök hatszáznál fölöb
1180 Égő kacagányu lángmadárt; pedig
Hajdan csak *egygyel*¹ is meggyűlt baja.
Te meg, ha búsítsz, szolgálója Íris,
Előbb is, szétfeszítve combodat
Megékellek, hogy elbámulsz belé,
1185 Hogy ily öregnek oly kemény az éke.

IRIS.

Pukkadj meg, a beszédiddel, bolond!

PEISTHETAIROS.

Kotródol innen? vagy sipp-supp?²

IRIS.

Gyalázatért meg nem lakolsz atyámtól Ha e

PEISTHETAIROS.

Forgózom atta! nem repűlsz odább,
1190 Lefőzni nálam ifjabb valakit? (*Iris el.*)

KAR.

Kirekesztők innen a Zeus ivadék-istenit,
Városomon nem röptül át soha egy is, bizony,
Sem a halandók közül senki az én földemen
Nem ereget áldozat-füstöt az eget felé.

PEISTHETAIROS.

1195 Szörnyű dolog, hogy már az emberekhez
Küldött követség nem tér meg soha!

HIRNÖK (*jδ*).

Oh Peisthetairos, oh te bölcs, oh boldog, oh szerencsefi,
Oh hires, oh fényes nevű, oh, elborítlak . . .³

PEISTHETAIROS.

Mit beszélsz?

¹ A madár görög neve, *Porphyryion*, volt neve a Zeus ellen feltámadt gigások egyikének is. ² Verés kell? ³ „Koszorúval” akarja mondani, de P. szavába vág.

HIRNÖK.

Tisztelve bölcseséged, ímhol ez
1200 Arany koszorúval koszorúz meg a nép.

PEISTHETARIOS.

Köszönöm. S mért tisztel a nép oly nagyon?

HIRNÖK.

Oh, légi fényes vár alapvetője,
Te nem tudod, mily becsben állsz, s mi nagy
E honba vágyás lent az embereknél.
1205 Mert, míg ezen várost nem alkotád,
Lakónizáltak mind, haját növeltek,
Saslódva,¹ szennyesen *szokrátizáltak*,
Fütyköst viseltek; most pedig viszont
Madárdühöncök lettek, és gyönyörből
1210 Mind azt cselekszik, a mit a madár.
Korán, miként ti, kelve fészkeikből,
Mennek legelni a közlegelőre,²
Ott néki esnek mind a sok *levélnek*
Törvényt legelni és ítéletet,
1215 S oly nagy közöttük e madár-bolondság,
Hogy soknak épen *neve* is madár.
Egy sánta csaplárt úgy hínak: *fogoly*,³
Menippos *fecske*, míg Opuntius,
Világtalan *varjú* nevet visel;
1220 *Pipiske* Philokles, *rókalúd* Theagenes,
Ibisz Lykurgos, *denevér* Chairephon,
Syrakosios meg *szarka*, Meidias *fürj*,⁴
Mert olyan is, mint vívőfürj, kinek
Fejére a játzó fricskát adott.
1225 S madárhatnámságból minden dalukban
Kell hogy legyen vagy fecske, vagy ruca,
Vagy lúd, galamb, — vagy egy szárny legalább
Vagy egy pöhölyszál, bárminő piciny.⁵
Ilyen világ van ott. De mondok egyet:
1230 Fog jőni mindjárt több mint tízezer,
Hozzád, ki szárnyat s görbe karmokat kér:
Szárnyat teremts hát új polgáraidnak.

¹ Strapáciát állva ki. Régi népies szó. ² Érti a köztért, a gyűléseket. (A szójáték: *törvény* — *legelő* [nomos] elvesz.) ³ Ravasz madárnak tartották a régiek. ⁴ Mind élő személyek gúnynevei. *Chairephon* Socrates tanítványa. ⁵ Ez a poétákra, kik mindig szárnyat, repülést stb. emlegetnek.

1275 Más, régi jó törvényünk is, mely így szól:
„Ha fölnevelte mind, anyjánívá,
Fiát a gólya-nemző, a fiók
Apját viszont táplálni tartozik.”

APAGYILKOS.

Belényerék hát útamba, bizisten,
1280 Ha még apámat is kell tartanom!

PEISTHETAIROS.

Sohse azt; ha itt vagy már, isten neki,
Meggzárnyasítlak, mint *árva* madárt.
De hé, öcsém, nem roszra intelek,
Csak arra, mit magam gyerek koromban
1285 Tanúltam: az apádat te ne bánts, d
Hanem, ne, itt a szárny egyik kezedbe,
Másikba meg sarkantyú;¹ most ezekhez
Képzeld magadnak egy kakastaréjt,
S menj hadba, örnek, tartsd zsoldon magad;
1290 Apád hagy' éljen; te pedig, ha oly
Vívós vagy, indulj Thráciába, és vívj!

APAGYILKOS.

No, Bacchus engem! jót mondasz; megyek,
Hajlok szavadra. (*Indul.*)

PEISTHETAIROS.

Lessz eszed, bizisten. (*Ap. el.*)

KINESIAS² (*jő*).

„Felröpülök én az Olympusra sebes szárnyakon”³
1295 Röpülök, s hol emez hol amaz új dal-utat . . .

PEISTHETAIROS.

Tyhú, ennek aztán kell szárny, egy teher!

KINESIAS (*folytatólag* :)

Követi merész
Szellemem és légi testem.

¹ A régi görög jegyzet szerint *paizst* és *hardot* ad neki. ² Költő.
³ Anakreoni töredék.

PEISTHETAİROS.

Üdvözlöm a hárssal-kötött¹ Kinesiást.
1300 Mért sántikál hozzám karika-lábod?

KINESIAS.

Madár szeretnék — hangosan
Zengő fülmile — lenni . . .

PEISTHETAİROS.

Ne énekelj hát, mondd szóval, mi kell?

KINESIAS.

Tőled nyerendő szárnyakon lebegve
1305 Akarnék szedni a felhőkben új, —
Fris hólepett, széllegetett *dalolmányt*.²

PEISTHETAİROS.

Ugyan ki látta, légből szedni *dolmányt*!

KINESIAS.

Hisz onnan függ minden művészetünk.
A dithyrambok lelke és java
1310 Mind légszerű, homályos, szürkefényű,
Fenszárnyaló. Halld csak, mindjárt tudod.

PEISTHETAİROS.

Nem hallgatom.

KINESIAS.

Fogod, Herakles uccse!
Mert sorba dallok az egész leget
S a hosszunyakú, aetherhasító
1315 Szárnyas madarak neveit . . .

PEISTHETAİROS.

Hó-hopp!³

¹ Mert hosszú, vékony ember volt, kit, mint a szőlőt, karóhoz kellett kötni; egyszersmind *sánta*. ² A szó (anabola) jelent *dalnyitányt* és vállra vetett *köpeny-félét*. ³ Azaz: *elég már!* Vezénykiáltás hajón, az evezés megszüntetése végett.

KINESIAS.

Bolyongva homályos úton,
Szállnék a szelek fuvalmin

PEISTHETAIROS.

Beléd fojtom, Zeus uccse, „a fuvalmat!”

KINESIAS (*folytatólag* :)

Járva hol a délszaki ösvényeket,
1320 Hol az éjfeli tájhoz közelítvén;
Szelve az ég kikötötelen útait. —
Bölcsen találtad e várost, öreg.

PEISTHETAIROS.

Nem köszönöd meg mindjárt, úgy repülsz! (*Üti.*)

KINESIAS.

A *karvezérrel* bánsz te így, kiért
1325 Athenae minden törzse hajba kap?

PEISTHETAIROS.

Akarsz tanítani hát, köztünk maradván,
Leotrophides¹ modorban, könnyű kart
A szárnyasok kekropsi nemzetének?

KINESIAS.

Csúfolsz, világos; de nem nyugszom addig,
1330 Azt tudd meg, a míg szárnyat nem kapok
Tőled, hogy a lég útait bejárjam.

SYKOPHANTA (*jđ*).

„Mely szárnyas had ez itt? semmi-biró, tarka madár
sereg?”²

„Terebély-röpü” fecske-madár, te!

PEISTHETAIROS.

Nem kis baj ez, mely a nyakamra gyűl:
1335 Itt is jön egy, dúdolva, lám megint.

SYKOPHANTA.

„Terebély röpü fecske”, ha mondom!

¹ Egy kartanító. ² Alkaiosból paródiáz.

PEISTHETAIROS.

Úgy tetszik, e dalt köntösére zengi,
Mert, látom, annak fecske¹ kell, de sok.

SYKOPHANTA.

Ki osztja itt a szárnyat a jövőknek?

PEISTHETAIROS.

¹³⁴⁰ Itt áll; mi a baj? meg kell mondani.

SYKOPHANTA.

Szárny kell nekem, szárny; hogy többször ne kérdd.

PEISTHETAIROS.

Tán Pellenébe² szállnál egyenest?

SYKOPHANTA.

Zeus uccse, nem! de a szigetlakók³
Vádlója és sykophanta vagyok

PEISTHETAIROS.

¹³⁴⁵ Dicső mesterség!

SYKOPHANTA (*folytatólag* :)

S pörhajhász, kinek
Szárny kell, hogy hirtelen körülrepesve
Idézzem perbe a községeket.

PEISTHETAIROS.

S ügyesb idéző lennél szárnyasan?

SYKOPHANTA.

¹³⁵⁰ Nem úgy; de hogy rablók ne bántsanak.
Majd visszatérnék a darvakkal aztán,
Gyomromba' sok váddal kövecs⁴ helyett.

PEISTHETAIROS.

Ily dolgokat csinálsz te hát? ugyan te,
Ifjú létedre, így árulkodol?

¹ Tavasz, mert rongyos. ² Hol gyapjuköntös volt a pályadíj. ³ A szövetségesegek (azaz alávetett) városok perei mind Athenaeben folytak. ⁴ Lásd 1070. vers.

SYKOPHANTA.

Hát mit tegyek? kapálni nem tudok.

PEISTHETAİROS.

¹³⁶⁵ Van tisztes életmód elég, bizony,
Melyből megélhet már ily nagy legény
Igaz úton inkább, mint vádaskodással.

SYKOPHANTA.

Jámbor, tanácsod nem kell: szárnyat adj.

PEISTHETAİROS.

Most szárnyasítlak, szóval.

SYKOPHANTA.

¹³⁶⁹ Az embert *szóval* szárnyasítani meg?
Hogy lehetne

PEISTHETAİROS.

Szárnyat növeszt a szó mindenkinek.

SYKOPHANTA.

Mindenkinek?

PEISTHETAİROS.

Hát nem hallod, mikor
Borbélyműhelyben a fiatalokról
Ilyes beszéd foly az apák között:
¹³⁶⁶ „Ez ifjú szónok, e Diitrephes,¹
Ugyancsak szárnyra kelt: már lovat is tart.”
Más a fiáról mondja, hogy esze
Mind csak tragoediára száll, röpös.²

SYKOPHANTA.

Tehát a *szó* növel szárnyat nekik?

PEISTHETAİROS.

¹³⁷⁰ Azt mondom én; *szó* embert főlelem,
Elmét magasztal; így most téged én

¹ Lásd 750. vers. ² A görög szólam sajátosságát, a *szárnyasodással*, nem lehet talpraesetten visszaadni; azért ez a hely homályos marad.

Hasznos tanáccsal szárnyasítva meg,
Akarlak jóra birni.

SYKOPHANTA.

Semmi kedvem.

PEISTHETAIROS.

Hát mit csinálsz?

SYKOPHANTA.

Én meg nem szégyenítem

¹³⁷⁵ A nemzetségemet: nálunk ősi
Kenyér-kereset a sykophantaság.
Hanem csak adj gyors, könnyű szárnyakat,
Sólyom- vagy vércse szárnyat; hadd idézem,
Hadd vádolom be a szigetbelit
¹³⁸⁰ S repülök vissza másíkért.¹

PEISTHETAIROS.

Tudom.

Úgy érted, hogy előbb, mint ideérne,
Makacsságban marasztod el?

SYKOPHANTA.

Találtad.

PEISTHETAIROS.

S míg ő hajón van erre, visszaröppensz
S elkobzod a vagyonyját?

SYKOPHANTA.

Bölcsen érted.

¹³⁸⁵ Csapó-csigának kell itt lenni!²

PEISTHETAIROS.

Értem

Csigádat: és, bizisten, hajtani
Ehol van két szép kerkyrai szárny.³

SYKOPHANTA.

Jaj, jaj! hisz' ostor az!

¹ Másik vádlottért. ² Oly gyorsnak, mint a gyerekek játszó csigája.
³ Azaz *horbács*, mely híres volt Kerkyrában.

PEISTHETAIROS.

Ne, itt van a szárny;
Majd csaplak én már, hogy futsz, mint csiga. (*Üti.*)

SYKOPHANTA.

1390 Jaj, jaj nekem, jaj!

PEISTHETAIROS.

Nem repülsz tova?
Nem párologsz el, átkozott gonosz?
Megkeserülöd a per-csűrűcsavart. — (*Syk. elfut.*)
Mi meg, fölszedve szárnyaink, jerünk be. (*El.*)

KAR.

[*Stropho.*

Sok csudását láttunk már mi, szárnyon járva-keelve,
1395 Új és szokatlan dolgokat.
Van például egy csodás fa, Kardiától¹ távolabb,
Úgy hívják, hogy Kleónymus,
Haszna semmi sincs, mert bár nagy, de gyöngé és puha;
Ez kihajt minden tavasszal² és virúl és sykophantáz,
1400 Ámde téltre keelve³ ismét elhullatja — paizsát.

[*Antistrophe.*

Van továbbá a sötétség országában egy hely,
A mécsék pusztasága,³ hol
A hősökkel esznek-isznak s múlatnak az emberek,
Kivéve, alkonyat után:
1405 Ám ekkor sehogyse biztos a találkozás velök,⁴
Mert ha rábukkan Orestes⁵ hősré éjjel a halandó:
Meztelen marad és gutta csapja meg a jobb felét.

PROMETHEUS (*beburkoltan jő*).

Jaj istenem, csak meg ne látna Zeus!
Hol Peisthetairos?

PEISTHETAIROS.

Ejnye, már mi ez?

1410 Ki e beburkolt?

PROMETHEUS.

Nem látsz valamely
Istent utánam ott lenn?

¹ *Kardia*, város neve. A szó szívet jelent; célzás Kl. gyávaságára.
² Tavasz a béke, tél a háború. ³ Közmondás: a *scythák* pusztasága. E helyett tréfásan mécsék pusztasága, hol nincs mécs. ⁴ Azt tartották, ki *herossal* (félisten) találkozik, megüti a guta. ⁵ Köntösrabló, lásd föntebb.

PEISTHETAİROS.

Nem biz én.

Ki vagy?

PROMETHEUS.

Mi tájt lehet már az idő?

PEISTHETAİROS.

Mi tájt? Haladta kissé a delet.
Hanem ki vagy te?

PROMETHEUS.

Ökör-kifogás

¹⁴¹⁵ Ideje, vagy több?

PEISTHETAİROS.

Jaj, be únlak, ember!

PROMETHEUS.

Hát Zeus¹ hogy áll? derül-e vagy borul?

PEISTHETAİROS.

Hogy a manó!

PROMETHEUS.

Így már kiburkolódzom.

PEISTHETARIOS.

Oh szent Prometheus!

PROMETHEUS.

Csitt, csitt! ne kiálts.

PEISTHETAİROS.

Mi baj?

PROMETHEUS.

Hallgass, ne szólíts nevemen:

¹⁴²⁰ Végem miattad, ha Zeus észrevesz.

Hanem, hogy elmondhassam, hogy mi újság

¹ Az időjárás.

Az égben, e napernyőt¹ tartsd fölém:
Ne lássanak meg isten társaim.

PEISTHETAIROS.

Tyühé, tyühé!
1425 Ezt bölcsen és előrelátva² gondolád.
Bújj hát alá, s kezdj bátran a beszédhez.

PROMETHEUS.

Hallgasd tehát.

PEISTHETAIROS.

Beszélj csak, hallgatom.

PROMETHEUS.

Hát, vége Zeusnak.

PEISTHETAIROS.

Mekkor tájt veszett el?

PROMETHEUS.

Azóta, hogy *ti* várost últetek.
1430 Nem áldoz egy lélek se már nekik,
Égő tetem-füst nem szállt fel soha
Hozzánk azóta; hanem böjtölünk,
Mint a Thesmophoriákon,³ áldozat
Nélkül; a barbar istenek pedig,
1435 Éhezve mint az illyrek, rikoltnak,
S haddal akarják megrohanni Zeust,
Ha újra vásárt nem nyittat nekik,
Hol megvehessék a le-szelt johot.

PEISTHETAIROS.

Vannak tehát más, barbar istenek
1440 Tirajtatok kűl?

PROMETHEUS.

Hogyne? Hát nem az
Az Exekestides⁴ védistene?

¹ Áldozatnál használtak napernyő-félét. ² *Prometheus* „előrelátót” jelent. ³ Nők ünnepe, melynek egyik napján semmit sem ettek. ⁴ Lásd 12. vers.

PEISTHETAIROS.

S mi a nevök e barbar isteneknek?

PROMETHEUS.

Mi? hát *Triballos*.¹

PEISTHETAIROS.

Értem: annyi mint
Ribanc,² ez a szó abból lett, ugy-e?

PROMETHEUS.

¹⁴⁴⁵ Természetes. De halld csak, mondok egyet.
Jó majd követség Zeustól és az égi
Triballusoktól, mely békét ajánl;
De meg ne kössétek, hanemha Zeus
Átadja nektek önkint jogarát,
¹⁴⁵⁰ És Basiléiát³ még nőül neked.

PEISTHETAIROS.

Ki Basiléia?

PROMETHEUS.

Gyönyörű leány;
Ez gyúrja Zeusnak a villámkövet,
És mind a többit: a józan tanácsot.
Eszélyt, jó rendet és törvényt, hajógyárt,⁴
¹⁴⁵⁵ Rágalmazást, pénzosztót, három-oblot.⁵

PEISTHETAIROS.

Ő bánik ezzel mind?

PROMETHEUS.

Valóigaz.
Ha bírod e lányt, minden a tiéd.
Azért jövék csak, ezt megmondani:
Mindig szerettem az embert, tudod.

¹ Barbar nép neve Moesiában. ² Az eredeti szójáték sem sokkal sikerfűl-
tebb. ³ *Királyságot* jelent a szó. ⁴ Athenaei dolgokat fog Zeusra. ⁵ Birák
napidíjja és a ki azt osztja, a pénztárnok.

PEISTHETAIROS.

1460 Bizony, halat se sütnénk nélküled.¹

PROMETHEUS.

S gyűlölöm istentársaim, tudod.

PEISTHETAIROS.

Te mindig istengyűlölő valál.

PROMETHEUS.

Valódi Tímon. De most már futok,
Hozd a napernyőt, hogy ha Zeus lenéz,
1465 Gondolja, kasvivő leányt² kísérek.

PEISTHETAIROS.

S te hozd a széket, légy székhordozó.³ (*Elmennek.*)

KAR.

[2. Antistr.

Van az Árnyéktalpuaknál⁴ egy tó, hol mosdatlan
Sokrates szellemet idéz:

Oda ment Pisander⁵ is, hogy lássa önnön szellemét,

1470 Mely még éltében elhagyá,⁶

S áldozatkép egy tevének a *bárányát*⁷ ölve le
Távozek, mint egy Odysseus;⁸ és feljött az alvilágból
Vérszágára a tevének Chairephón,⁹ a bőregér.

¹ Mert a *tűz* Prometheus ajándéka. ² Áldozatoknál. ³ Szintén áldozati szertartás. ⁴ Mesés, négykézlábjáró emberfaj, oly széles talppal, hogy föl-emelve árnyékot tart egész testének. ⁵ *Pisander* (Peisandros) a peloponnesusi háború alatt lázadást indított Athenében, s aztán, mikor kenyértörésre került a dolog, megszökött. ⁶ Gyávaság miatt. ⁷ Tréfásan. ⁸ Homerosnál. ⁹ Sokrates tanítványa, sápadt, sovány ember. Odysseus áldoz, s a vérszagra jönnek az alvilági *árnyak*: itt Chairephon, ki ép oly test nélküli soványság.

IV.

(Poseidon, Herakles és egy Triballos jönnek.)

POSEIDON.

Felhőkakukvár, a város, hova
1475 Jövünk követnek, ím itt áll előttünk. (A Triballushoz:)
Hé, mit csinálsz? jobb vállon köntösöd?
Egyszerre átvesd a baloldaladra!¹
Tán súlyos a szárad, boldogtalan?²
Oh demokrácia, hová vezetsz még,
1480 Ha ezt is megteszik az istenek
Követnek!

TRIBALLOS.

Csendesen hát.

POSEIDON

Kössenek fel:
Ily barbar istent nem láttam soha.
No s, mit tegyünk, Herakles?

HERAKLES.

Mondtam épen:
Megfojtom azt az embert, bár ki ő,
1485 Ki elfalazta az isteneket.

POSEIDON.

De, jámbor, béke-kötni küldtek ám.

HERAKLES.

Kétszerte inkább megfojtom tehát.

¹ Mint barbar, nem tudja, hogy kell. ² Barbar módra, nadrágot visel.

PEISTHETAIROS (*benn, de látható*).

Hol a turóskanál? Hozz aszatot.
Adjon turót egy; szítsd azt a tüzet.

HERAKLES.

¹⁴⁹⁰ E férfit üdvözöljük, istenek
Mi, hárman.

PEISTHETAIROS.

Nincs időm: turót kenek.

HERAKLES.

Miféle hús az?¹

PEISTHETAIROS.

Némely madarak
Fellázadának a köztársaságban:
Most *így* lakolnak.²

HERAKLES.

És te még előbb
¹⁴⁹⁵ Aszatot vakarsz reá?

PEISTHETAIROS (*mintha most ismerné meg*).

Oh, üdv, Herakles;
Mivel szolgálhatok?

HERAKLES.

Jövünk ide
Az istenektől, béke-követek.

SZOLGA.

Nincs az olajtartóban már olaj.

PEISTHETAIROS.

Pedig a madárhús úgy jó, ha kövér.

HERAKLES.

¹⁵⁰⁰ Mi sem nyerünk a háborúba semmit;
Ti meg, ha jó lábon lesztek velünk,

¹ Heraklest a vígjátékírók mint falánkot szokták jellemezni. ² *Asok* húsa ez.

Mocsáritokban mindig lesz esővíz
S ünnep gyanánt foly minden napotok.
Mind erre nálunk felhatalmazás van.

PEISTHETAIROS.

1506 A háborút mi nem kezdők előbb sem
Az istenekkel; s most készek vagyunk,
Ha jogszerűleg bántok el velünk,
Békére lépni. Jogszerű pedig
Az, hogy nekünk Zeus a világ uralmát
1510 Engedje által. Így ha összeférünk,
Ebédre hívom a küldötteket.

HERAKLES.

No, én helyeslem és rászavazok.

POSEIDON.

Mit, esztelen? bárgyú vagy és falánk:
Mefosztod a királyságtól apádat.

PEISTHETAIROS.

1516 Hogy is ne? tán nem női az istenek
Hatalma, ha mi országlunk alatt?¹
Hisz' most, felhők alatt bujkálva, bátran
Esküsznek a halandók hamisan:
De majd, legyen csak isten és madár
1520 Közt védszövetség, s esküdjék hamissan,
Teszem *Hollóra* s *Zeusra*, valaki:
Orozva mindjárt rárepül a holló,
S kivágja a gaz esküvő szemét.

POSEIDON.

Poseidon uccse, helyösen beszélsz!

HERAKLES.

1526 Azt tartom én is.

POSEIDON.

Hát te, hé?

¹ T. i. a földön, s az alsó légben.

TRIBALLOS.

Nabajszatreû.¹

PEISTHETAIROS.

Látod? helyesli ő is. Még egyet
Mondok, mi nagy jót tészek véletek.
Ha istenének a szorúlt halandó
Könyörgve szent ajándékot fogad,
¹⁵³⁰ Aztán elokoskodja fukarul,
Mondván: „türelmesek az istenek:”
Azt is eligazítjuk.

POSEIDON.

No s, hogyan?

PEISTHETAIROS.

Mikor pénzecskéjét olvassa épen
Az ilyen ember, vagy fürdőben ül:
¹⁵³⁵ Hozzárepül egy ölyv, s az isteneknek
Elkap vagy két juh ára büntetést.

HERAKLES.

Át kell bocsátni a kormányt ezeknek,
Azt mondom ismét.

POSEIDON.

Kérdezd a Triballt is.

HERAKLES.

No hát, Triballus, kell bot?

TRIBALLOS.

Szaunaka

¹⁵⁴⁰ Baktarikrúsza.

HERAKLES.

Ez helyesli szörnyen.

POSEIDON.

Ha ketten úgy szavaztok, én is úgy.

¹ Mint barbar, érthetlent beszél.

HERAKLES (*Peisth.-nak* :)

Tehát kiadjuk a kormányt, barátom.

PEISTHETAIROS.

Most jut eszembe, még van egy, bizisten,
Én Héra asszonyt Zeusnak meghagyom,
1545 De Basiléiát, a lányát, nekem
Kell adni nőül.

POSEIDON.

Nincs hát szándokod
Békülni: menjünk.

PEISTHETAIROS.

Hát mit bánom én!
Szakács, az a mártás édes legyen.

HERAKLES.

Poseidon, édes bátya, mit csinálsz?
1550 Hát háborúskodjunk egy asszonyért?

POSEIDON.

De mit tegyünk?

HERAKLES.

Mit? Kössük meg a békét.

POSEIDON.

Eh, nyomorúlt! megcsalnak, nem tudod?
S magadnak ártasz: mert ha Zeus apád
Királyságát ezeknek adva hal meg,
1555 Szegény leszesz; holott másképp tiéd
Zeusnek, ha meghal, minden vagyona.

PEISTHETAIROS.

Jaj, hogy befonna álokoskodással!
Jer csak idébb, hadd mondjak valamit. (*Halkan* :)
Gúnyt úz belőled isten úr, szegény:
1560 Apád után még egy fikarcnyi sem
Néz rád törvény szerint, mert fattyu vagy.

HERAKLES.

Én fattyu? mit beszélsz?

PEISTHETAIROS.

Te uccsegen!
Külföldi nőtől. Vagy tán azt hiszed,
Athena, mint lány, örökös lehetne,
1565 Ha volna élő, törvényes fivér?

HERAKLES.

De hátha nékem hagyja birtokát
Halálos ágyán?

PEISTHETAIROS.

Tiltja ám a törvény.
Ez a Poseidon, ki most felloval,
Fog tenni rá először is kezet,
1570 Mert Zeusnak, úgymond, édes öccse ő.
Halld a Solon törvényét is reá:
„Fattyúnak nincs örököse, törvényes fiak létében;
ha pedig törvényes fiak nincsenek, a legközelebbi
oldalrokonság öröklő a vagyont.”

HERAKLES.

1575 Rám semmi sem néz hát az apai
Vagyontból?

PEISTHETAIROS.

Nem bizony. Vagy hát, felelj,
Beiratott-e már apád, ugyan,
A nemzetségbe?

HERAKLES.

Nem biz' engemet;
Csudáltam is rég.

PEISTHETAIROS.

Mit acsarkodol?
1580 Mit vetsz az égre oly mérges szemet?
Hiszen, ha mellénk állasz, én királlyá
Teszlek, s madár tejével tartalak.

HERAKLES (*fent*).

Ugy látszik, hogy kívánatod jogos
A lányra nézve: én átengedem.

PEISTHETAIROS.

1585 S te?

POSEIDON.

Én ellenkezőre szavazok.

PEISTHETAIROS.

Dönt a Triballus. Mit mondasz, Triball?

TRIBALLOS.

Szepet leáni és nadiot királni
Madarnag átadok.

HERAKLES.

Átadod tehát.

POSEIDON.

1590 Nem mondja ez, hogy átadja, bizisten,
Csak, mint a fecske, értetlent gagyog.

PEISTHETAIROS.

Azt mondja, a *fecskék*nek adja át.

POSEIDON.

Béküljetek hát, egyezkedjetek
Ti ketten, a többség: én hallgatok.

HERAKLES (*Peisth.-nak* :)

1595 Mi hát megadjuk mind, a mit kívánsz.
Most jer velünk az égbe, Basiléiát
Elhozni, s a mi ott fenn már tiéd.

PEISTHETAIROS.

No, jókor ölték e madarakat¹
A nászra épen.

HERAKLES.

Jó lesz? én sütöm
Itt addig ezt a húst: ti menjetek.

¹ Lásd 1494. vers.

POSEIDON.

1600 A húst sütöd? Gyomor beszél belőled.
Csak jer velünk!

HERAKLES.

Pedig jól megcsinálnám!

PEISTHETAİROS (*szolgáknak* :)

Adjátok a nászköntösöm hamar! (*Elmennek.*)

KAR.

[*Epodos.*

Vádvárosban¹ a Vízóra² forrás mellett él egy
Ravasz nyelvűműves³ nemzedék,
1605 Mely csupán nyelvvel szánt-vet, azzal arat s szüretel
Mind szőlőt mind pedig fűgét;
Származásra barbarok: Gorgias⁴ mind és Philippos.
E nyelvűműves, e Philippos-féle had miatt szokás az
Áldozat nyelvét kivágni Attikában mindenütt.

¹ Athenae. ² Volt *Klepsydra* nevű forrás, de a dikasterionbeli vízóra célzó. ³ Mint kézműves; a *szónokok*. ⁴ Plató híres sophistája. *Philippos* rhetor.

V.

KÖVET (*jő*).

- ¹⁶¹⁰ Oh, mondhatatlan jóknak részese,
Oh, szárnyasállatok boldog neme,
Fogadd királyod felséges lakában!
Mert ím közelg, — nem jó ragyogva csillag
Arany lakából oly fénygazdagon,
¹⁶¹⁵ Sem a nap messzevillogó sugára
Oly tündökölve nem kél, mint urunk jó,
Megnyerve mondhatatlan szép nejét,
Villámot rázva, Zeus szárnyas nyilát;
Egy megnevezhetetlen illat ömlik
¹⁶²⁰ Az ég ölen szét, s mily szép látomány
A széllengette tömjénfüst-gomoly! —
Már itt van ő. Nyiljék tehát a Múza-
Istenleányok zengő ajka most!

KAR.

- Nosza fel! sorakozz¹ kanyarodj, igazodj, repesd körül
¹⁶²⁵ E boldogot nagy boldogan!
Oh mely szépség, melly ifjúság!
Oh te, kinek násza e városra szerencsét hoz!
Nagy az üdv, nagy az üdv mit ez a férfiú
Mireánk, a madárnemre kiáraszt.
¹⁶³⁰ Nosza hát, nászdalt
S ara-üdvözlőt zengve fogadjuk
Őt s a gyönyörű Basiléiát.

FÉL KAR.

Hérát, az olympusit, hajdantan az istenek [Strophe. 1.]

¹ Tánkra.

Fentrónu királya nász-ágyába emigy vivék
1635 A Sorsnök¹ aradallal. — Hymen, oh, Hymen éjhaj!

MÁSİK FÉLKAR.

Gyeplőt pedig ott arany-szárnyú koszorús Erósz
Kormányza, ki vőfelök volt, Zeus meg az isteni
Hérának lakodalmán. — Hymen, oh, Hymen éjhaj! [Antistr. 1.]

PEISTHETAIROS.

(Ki Basiléidval fényes telhön szállt le.)

Gyönyöröm telt a dalban, a szóban:
1640 Szeretem, köszönöm. Nosza most maga Zeus
Nagy-rettenetes dőrejét s villám-
Tüzeit hirdesse karéneketek,
S borzasztó mennyköve fényét.

KAR.

Oh, ragyogó kövek égi aranytüze!
1645 Oh, Zeus mennyei lánglövélő nyila!
Oh, záporral-elegy, földrázó, rettenetes dőrej,
Mellyel most ez a földet rengeti, birva hatalmad
Által mindeneket, s Basiléiát.
Hymen, oh, Hymen, éjhaj!

PEISTHETAIROS.

[Stroph. 2.]

1650 Kövessétek menyegzőm,
Ti minden szárnyas társaim,
Zeus fénylő csarnokába most, és az ő nász-ágyaig.
Te meg, dicső arám, nyújtsd [Antistr. 2.]
Karod, s megfogva szárnyamat
1655 Lejtsünk együtt: táncközben én felragadlak szárnyimon.

KAR.

[Epodos.]

Ujújujuh! ié Paion!
Hajdínom, diadalmom!
Oh, boldogok legfőbbike!

¹ *Moirák* (Párkák).

2. A BÉKÁK.

SZEMÉLYEK.

XANTHIAS, DIONYSOS SZOLGÁJA

DIONYSOS (BACCHUS), ISTEN.

HERAKLES, FÉLISTEN.

EGY HALOTT.

CHARON, ISTEN.

BÉKÁK.

AVATOTTAK (MYSTÁK) KARA.

AIAKOS, FÉLISTEN.

PERSEPHONE (PROSERPINA) ISTENNŐ SZOLGÁLÓJA

KORCSMÁROSNÉ.

MÁSİK KORCSMÁROSNÉ, PLATHANÉ NEVŰ.

EURIPIDES, }
AISCHYLOS, } ÁRNYÉKAI.

PLUTÓN, AZ ALVILÁG ISTENE.

NÉMA SZEMÉLYEK.

Előadatott: Olymp. 93. 3. Kr. e. 405.

I.

(Útban az alvilágra.)

XANTHIAS *(számáron ül, vállán teher).*

Ne mondjak egy szokott tréfát, uram,
Mit a közönség mindig megkacag?

DIONYSOS *(bibor köntösben, felül oroszlanbőr, lábán női cipő, kezében buzogány).*

Mondhatsz akármit, csak ne, hogy „szorít már”;
Csak ezt kerüld; mert nagy csömör nekem.

XANTHIAS.

⁶ Se más furát?

DIONYSOS.

Csak azt ne: „jaj be rám ért!”

XANTHIAS.

Mit hát? ama nagyon neveltetőt?

DIONYSOS.

Bátran, bizisten; csak egyet ne.

XANTHIAS.

Mit?

DIONYSOS.

Átvetve terhed,¹ azt hogy — a hasad fáj.

¹ Másik vállra.

XANTHIAS.

Még azt se, hogy ha súlyos terhemet
10 Le nem veszik, mindjár' nagyot szelentek?

DIONYSOS.

Kérlek, ne! csak ha hányni akarok.

XANTHIAS.

Minek hát rajtam e sok készület,
Ha tenni nem szabad, mit Phrynichos
Szokott, meg Lykis, meg Ameipsias?¹
15 Mind terhelődznek² a komoediában.

DIONYSOS.

Te csak ne tedd azt, mert ha színpadon
Afféle furcsaságot látok, egy
Évvel öregszem, vagy tán többel is.

XANTHIAS.

Oh hát ez a szerencsétlen nyakam,
20 Hogy feltörik, de nem mondhat furát!

DIONYSOS.

Hát ez nem orcátlan nagy kényelem,
Hogy én, Dionysos, a Kulacs³ fia,
Gyalog vesződvén, ezt felültetem,
Hogy ment legyen fáradságtól, tehertől?

XANTHIAS.

25 Hát nem viszem?

DIONYSOS.

Hogy vinnéd, szamaron?

XANTHIAS.

A vállamon.

DIONYSOS.

Hogy-hogy?

¹ Komoediaszerzők. ² Terhet vitetnek, hogy aljas tréfát mond-
hassanak. ³ „Zeus fia” helyett.

XANTHIAS.

Keservesen.

DIONYSOS.

Hát a *te* terhed nem számár viszi?

XANTHIAS.

Nem azt, bizisten, a mit *én* viszek.

DIONYSOS.

Te, hogy viszed? kit szinte más viszen?

XANTHIAS.

³⁰ Nem tom, de húzza vállam, annyi szent.

DIONYSOS.

No hát, ha nem segítség a számár.
Te vedd hátadra a számárt s vigyed.

XANTHIAS.

Oh jaj, miért is harcba¹ nem menék,
Hogy hagytalak vón' itt, a nyavalyába!

DIONYSOS.

³⁵ Szállj le, gazember; itt már a kapu?
Elöttem, a hová először is
Be kelle térnem. (*Kopogtat.*) Hé, hé! nyisd ki, hé!

HERAKLES.

Ki dönget itt? Centaurus-módra jár,²
Akárki. No s, mi már ez? szólj, mi baj?

DIONYSOS (*a szolgálhoz*):

⁴⁰ Fiú...!

XANTHIAS.

Parancs...

DIONYSOS.

Nem vetted észre?

¹ Az *Arginusae* melletti tengeri csatába, mert az ebben részt vett szolgálk megszabadítottak. ² Herakles diploma. Melitében. ³ Durván lép fel.

XANTHIAS.

Mit?

DIONYSOS.

Hogy megijedt?

XANTHIAS.

Hogy örült vagy,¹ bizisten!

HERAKLES.

Szent Déméterre,
Nincs mód megállnom nevetés ne'kül!
Ajkam marom, de mégis kacagok.

DIONYSOS.

Jó ember, jöszte csak; halld mire kérek!

HERAKLES.

⁴⁵ De nem birnék ocsúdni a kacajból,
Látván orozslánbórt bársony mezen.
Hogy illik össze buzgány és cipő? —
Hová van útag?

DIONYSOS.

Kleisthenesre² szálltam.

HERAKLES.

S vívtál hajódon?

DIONYSOS.

Sőt el is sülyeszténk
⁵⁰ Tíz vagy tizenkét ellenes hajót.

HERAKLES.

Ti? . . .

DIONYSOS.

Uccsegen!

¹ Azért vered úgy az ajtót. ² Mint hajóra. (Obscoen.) A név sokszor előfordult már.

HERAKLES.

S akkor fölébredél.¹

DIONYSOS.

S a mint az Andromedát² olvasom
Hajómon: egybe', mit gondolsz, heves
Vágy csapja meg a szívem hirtelen.

HERAKLES.

⁵⁵ Vágy hé? minő?

DIONYSOS.

Picinyke, mint Molon.³

HERAKLES.

Asszonyra?

DIONYSOS.

Nem.

HERAKLES.

Fiúra?

DIONYSOS.

Arra sem.

HERAKLES.

Hát férfira?

DIONYSOS.

Fhuj!

HERAKLES.

Hisz voltál Kleisthenessel!

DIONYSOS.

Bátyám⁴ ne gúnyolj, mert eből vagyok:
„Oly nagy kívánság dúlja szívemet.”

HERAKLES.

⁶⁰ Miféle már, öcsém?

¹ Görögben: felébredék. De magyarul így érthetni meg a tréfát.
² Euripidestől. ³ Sőt ez nagy testű ember volt. ⁴ Mert *apára* testvérek.

DIONYSOS.

Nem mondhatom ki
Máskép: talányban közlöm azt veled.
Voltál-e már úgy, hogy lencsét kívántál?

HERAKLES.

Lencsét? hahó! ezerszer életemben.¹

DIONYSOS.

Folytassam-é hát? vagy más példa kell?

HERAKLES.

⁶⁵ Ne mondd a lencsét: azt nagyon tudom.

DIONYSOS.

Oly nagy kívánság marcangol tehát
Euripidesre, most hogy már halott;
S nincs ember, a ki le bírjon beszélni,
Hogy fölkeressem.

HERAKLES.

Lent az alvilágban?

DIONYSOS.

⁷⁰ Zeus uccse, még ha lentebb volna is!

HERAKLES.

Mi célra?

DIONYSOS.

Jó poéta kell nekem:
„Mert a ki *volt*, nincs; s a ki *van*, silány”²

HERAKLES.

No s, hát Iophon³ nem él?

DIONYSOS.

Ez egy maradt
A régi jókból, — ha maradt ez is:
Mert nem tudom bizonynal, hogy' van e sor.⁴

¹ Herakles a vígjátékok nagyevője. ² Euripidesből. ³ Sophokles fia.
⁴ Iophont gyanúsították, hogy apja tragoediáit adja ki mint sajátjait.

HERAKLES.

S mért nem Sophoklest — ki Euripidesnél
Különb — hozod fel, ha *onnet* akarsz?

DIONYSOS.

Nem, mig Iophont, — hogy mit csinál magára,
Sophokles nélkül — meg nem kongatom.¹

⁸⁰ Aztán Euripides, a mily tolád,
Úgy is kiszöknék Sophokles után:
Míg ez, szerény itt, ott len is szerény.

HERAKLES.

De hát Agathon?

DIONYSOS.

Elment, itt hagyott
A jó költő, s baráti óhaja.²

HERAKLES.

⁸⁵ Hová, szegény?

DIONYSOS.

A boldogok honába.

HERAKLES.

Hát még Xenokles?³

DIONYSOS.

Vesszen el, bizisten!

HERAKLES.

Pythangelos?⁴

XANTHIAS.

S én számba sem jövök,
Hogy vállam a súly borzasztón töri!

HERAKLES.

Hát nincsen ott még más tragoedia-

¹ Ki nem kéblem. (Mint az edényt, nem hasadt-e?) Megvárja, míg elfogy az apjáié. ² Pedig ezt is bántja a *Nők ünnepe* című darabjában. ³ A Karkinos fia. Volt említve a *Darázsokban*. ⁴ Ez is roszt tragikus.

90 Csináló ifju, több mint tízezer,
Euripidesnél csacskább egy határral?

DIONYSOS.

Billengek¹ az mind, és szájaskodás,
Mind „fecs kemúza”² és kontárművészet,
Mely, ha csupán kart kap³ is, oda van,
95 Mihelyt belényalt a tragoediába;
Magvas poétát, a ki lelkesen
Tudjon beszélni, — írul sem találsz.

HERAKLES.

Magvast, hogyan?

DIONYSOS.

Egy oly magvast, ki merjen
Efféle bátor hangon szólani:
100 „Aetherre Zeus lakára, s az Idő
Lábára!” elmém fél az eskütől,
„De a nyelvem megesküszik hamissan.”⁴

HERAKLES.

S ez kielégít?

DIONYSOS.

Őrjöngök belé!

HERAKLES.

Kófic pedig; majd rátérsz magad is.

DIONYSOS.

105 Ne gondolkozz helyettem, csak magadnak.⁵

HERAKLES.

Egy szóval: a bizony nagyon selejtes.

DIONYSOS.

Csak *enni* oktass.⁶

¹ Éretlen fürtöcskék. ² Euripidesből. ³ *Kart kapni* (s karvezért, ki a költséget viselje) annyi mint a darab előadását biztosítva látni. ⁴ Euripidesből. ⁵ Vagy: *Az én fejem sohse fájjon neked!* Szó szerint: „Ne lakt az én eszem: van hajlékod.” ⁶ Egyébhez nem tudsz. Herakles a vígjátékok *nagyehetője*.

XANTHIAS.

S rólam semmi szó!

DIONYSOS.

De, a miért e jelmezben jövök,
Utánzva téged: kérlek, útasíts:
110 Kik voltak a gazdáid, a mikor
A Cerberust felhozni arra jártál?
Hol volt, nevezd meg, kikötő, piac,
Bordély, letérő, menhely, út, ivóvíz,
Város, megálló, s vendéglő hol a
115 Poloska ritkább . . . ?

XANTHIAS.

S rólam semmi szó!

HERAKLES.

Boldogtalan, le mernél menni, *te?*

DIONYSOS.

Azzal ne gondoldj; csak mondd, mely uton
Érek minél előbb az alvilágba;
Csakhogy ne *forró*t mondj, ne is fagyost.

HERAKLES.

120 Hadd lám, melyiket mondjam hát elébb? . . .
Van egy: kötélre, zsámolyon,¹ magad
Felkötni.

DIONYSOS.

Hagyd el: *tikkasztó* nagyon.

HERAKLES.

Van egy rövid, *tört* ösvény is, *mozsárral*².

DIONYSOS.

Bürökkel, úgy-e?

HERAKLES.

Hát.

¹ Melyet aztán kirugjon láb alól. ² Melyben a *bürköt* (méreg) *megettör*ik.

DIONYSOS.

Nagyon *hideg*:
125 Egyszerre megfagy a láb-ikra tőle.¹

HERAKLES.

Mondjak tehát egy gyorsat, nyaktörőt?

DIONYSOS.

Ne, ne, bizisten! nem győzöm a gyaloglást.

HERAKLES.

Eredj Keramikosba.²

DIONYSOS.

No s, minek?

HERAKLES.

Mássz a magas toronyba.

DIONYSOS.

S mit tegyek?

HERAKLES.

130 Nézzed, hogy indul lent a lámpa-verseny:³
Aztán, ha majd a nép kiáltja: „indulj!”
Indulj te is.

DIONYSOS.

Hová?

HERAKLES.

Le, nyakrafőre.

DIONYSOS.

Elveszne agyvelőmből két adag.⁴
Nem, nem megyünk ez úton.

¹ E mérég (a scholion szerint) elébb a végtagokat hidegíti meg. ² Az areopag alatt fekvő város rész. Temető is volt ily nevű. ³ E versenyen égő lámpával futottak. Kinek lámpája elaludt, ha első volt, sem győzött a futásban. ⁴ Eredetiben *két töltelék*. T. i. a velőt fügelevélbe töltötték, enni, mint mi a káposztát.

HERAKLES.

Hát melyiken?

DIONYSOS.

136 A min *te* jártál.

HERAKLES.

De sok a hajózás.
Előbb is egy nagy és mély tóhoz érsz . . .

DIONYSOS.

S hogy kelni rajta által?

HERAKLES.

Ekkora¹
Piciny csónakban ősz-öreg hajós
Visz által, hogyha két oblot fizetsz.

DIONYSOS.

140 Hajh,
Mít nem tesz mindenütt a két obol!²
De hogy került oda?

HERAKLES.

Theseus vitte be.³
Aztán kigyót látsz és fenevadat
Ezret meg ezret . . .

DIONYSOS.

Ne ijessz, ne rémíts:
145 Mert nem beszélsz le.

HERAKLES.

Aztán sűrű sárt
S folyó ganajt:⁴ ebben fetreng, ha ki,
Mint gazda, vendégét bántalmazá,
Fiúval élve, pénzt elcsené,
Vagy elcséplé az anyját, vagy pofon

¹ Markát mutatja. ² Célzás a bírák napidijára, mely előbb 2, azután 3 obol volt. ³ A két obol fizetés szokását; mert ő előbb járt az alvilágban, mint Hercules. (Célzás *Perikles*re, ki a bírák napidiját szokásba hozta.)

⁴ Vesd össze Dante *Pokl*dával.

150 Útötte apját, vagy hamissan esküdt,
Vagy Morsimosból¹ írt ki mondatot.

DIONYSOS.

Meg még az is, szentuccse, a ki egy
Fegyverdalt² megtanult Kinesiasból.³

HERAKLES.

Aztán sipok fuvalma leng körül,
155 Látsz fényt, dicsőbbet mint a napvilág
És mirtuszberkeket, s nők, férfiak
Üdvöz csoportját, hallasz tapsokat. . .

DIONYSOS.

S ezek kik aztán?

HERAKLES.

A beavatottak.⁴

XANTHIAS.

Én hát, bizisten, a szentségvivő
160 Szamár vagyok:⁵ de nem tartom tovább.
(*Ledobja terhét.*)

HERAKLES.

Kik, a mi' kell, mindent megmondanak,
Mert ők a Pluton házához vivő
Úton s küszöbje környékén tanyáznak.
Élj boldogúl, öcs.

DIONYSOS.

Áldás, jó egészség,
165 Veled. Te meg, hé, kapd fel azt a podgyászt. . .

XANTHIAS.

Hát már *lettettem*?⁶

DIONYSOS.

Még hamar pedig!

¹ Tragoedia költő, de fagyos. ² Dal, mely mellett a fegyvertáncot járták. ³ Dithyramb költő. ⁴ A mysteriumokba. ⁵ Az eleusisi mysteriumokat számár vitte. Xanthias bosszankodott már régóta magában, hogy ő róla semmi szó, nem mondják, hogy tegye le a terhét. ⁶ Azaz: alig tettem még le.

XANTHIAS.

Kérlek ne! — inkább bérelj valakit
Az erre járó halottak közül.

DIONYSOS.

S ha nem találok?

XANTHIAS.

Úgy viszem.

DIONYSOS.

No, jó:

¹⁷⁰ Itt hoznak épen egyet kifelé.
Hé, hallod-é? neked szólok, halott!
Nem vinnéd e csomót az alvilágba?

HALOTT.

Melyiket?

DIONYSOS.

Ezt-e!

HALOTT.

Két drachmát megadsz?¹

DIONYSOS.

Zeus uccse, annyit nem.

HALOTT.

Hát menjetek.

DIONYSOS.

¹⁷⁵ Megállj, barátom: hátha összeférünk.

HALOTT.

Ha két drachmát le nem téssz, ne beszélj.

DIONYSOS.

Kilenc obol, ne!

HALOTT.

Támadjak fel² inkább.

¹ 12 obolos. ² Ha élne, azt mondaná: haljak meg inkább.

XANTHIAS.

Be kényes a cudar, hogy veszne meg!
Inkább magam viszem.

DIONYSOS.

Derék fiú vagy.

180 Most a ladikhoz!

CHARON (*csónakját a parthoz terelve*).

Hó — hopp! „révbe-fordúlj!”

XANTHIAS.

Mi már ez?

DIONYSOS.

A tó, mely felől beszélt,
Bizisten, — és már látom a hajót.

XANTHIAS.

Poseidon uccse! *az* meg benne Charon.

DIONYSOS.

Üdv, Charon, üdv Charon, üdv, Charon, üdv!

CHARON.¹

185 Ki jó nyugodni bú és baj közül?
Ki Léthe-partra, vagy számárnyirőbe?²
Taenarba? Cerber-honba? s a manóba?

DIONYSOS.

Én.

CHARON.

Szállj be hát hamar.

DIONYSOS.

Hová igyekszel?

Igazán „manóba?”

¹ Kialtja utja irányát, mint induló hajós. ² Ered. *számár gyapjúba*.
Közmondás: a. m. *képtelenség*.

CHARON.

Kedvedért, bizisten.

¹⁹⁰ Úlj bé.

DIONYSOS.

Fiú, gyer!

CHARON.

Szolgát nem viszek,
Ha nem harcolt hajón, a húsa¹ végett.

XANTHIAS.

Zeus uccse, akkor fájt volt a szemem.²

CHARON.

Futsz hát, és megkerülöd a tavat?

XANTHIAS.

S hol várjalak be?

CHARON.

„Száradj-még”-kövön,³

¹⁹⁵ A pihenőnél.

DIONYSOS.

Érted?

XANTHIAS.

Nagyon is:
Bal lábbal keltem már ma fel, szegény.

CHARON (*D-nak*).

Úlj a lapátra.⁴ — A ki jó, siessen! —
Hé, mit csinálsz?

DIONYSOS.

Mit? a lapátra ülök,
A mint parancsolád.

¹ Szabadsága végett. Lásd 33. v. ² Borivástól gyakori volt a csipabetegség. ³ Célzatos csinált helynév. ⁴ T. i. az evező mellé.

CHARON.

Nem ülsz *ide*

²⁰⁰ Mindjárt, te gyomros?

DIONYSOS.

Íme.

CHARON.

Nem veted

Elfőre, és nyujtod ki karjaid?

DIONYSOS.

No.

CHARON.

Fecsegsz tovább s nem hajtod a hajót
Egész erődből?

DIONYSOS.

Hogy tudnék evezni

Tapasztalatlan, tengerhez-szokatlan,

²⁰⁵ Salamistalan¹ létemre?

CHARON.

Könnyű az;

Első csapásra bájdal vesz körül.

DIONYSOS.

Miféle?

CHARON.

Békák és hattyúk dala,

Bámulatos szép.

DIONYSOS.

Adj tehát vezényszót.

CHARON.

Hó-hop-hop! hó-hop-hop!

¹ Ki részt nem vett a salamisi ütközetben.

BÉKÁK (*künn*).

- 210 Brekekekex, koáx, koáx!
Brekekekex, koáx, koáx!
Tavak s folyók gyermeki,
Fel, zengjük öszhangzatos
Hymnusainkat, — az én bájdalomat,
215 Koáx, koáx,
Mit Zeus fiának, a nysai
Dionysosnak, Limnében¹ harsogunk,
A mikor ittasan a nép
Szent Fazok-ünnepen² összetódul
220 Ligetembe³ s templomom körül.
Brekekekex, koáx, koáx!

DIONYSOS.

De már nekem meg fájni kezd
A farcsikám,⁴ koáx, koáx.

BÉKÁK.

Brekekekex, koáx, koáx!

DIONYSOS.

- 225 Bánjátok is ti, úgy-e bár?

BÉKÁK.

Brekekekex, koáx, koáx!

DIONYSOS.

Vessz el, koáxostul, cudar!
Örökké csak: koáx, koáx.

BÉKÁK.

- Hogyne, néked, vakmerő te!
230 Ámde szeretnek engem magok a lantverő Múzsák
S a szarukörmű, a szalmasipon füttyölő Pán,
És gyönyörködik bennem maga kobzos Apollon
A lanthoz-süvöltő nádért, mit tavamban termelek.
Brekekekex, koáx, koáx!

¹ Hely, egyike azoknak, hol Bacchus lenaeai ünnepei tartattak. (*Limne* tulajdonképp *tavat* jelent.) ² A lenaeák 3-ik napján. ³ A *Limne* nevű helyre. ⁴ Töri az evezőpad, a mint a békadal gyors tactusára kell eveznie.

DIONYSOS.

235 Nekem meg hólyagosra tört
És izzad a vápám nagyon,
S görnyedve mindjárt így teszen:
„Brekekekex, koáx, koáx.”
Hanem, ti dallamos nép,
240 Hagyjátok el.

BÉKÁK.

Sőt jobban kuruttyolunk,
Ha szép verőfényes napokon valaha
Ugrándoztunk a rekettye
S káka közt, és szerteúszó
Dalainkba' gyönyörködénk;
245 Vagy, Zeus záporától futva, nedves tánchoz énekeltünk
Változatos dalt a mélységben, locspocsbugyborékolót.
Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS.

Ezt elszivelni töletek!

BÉKÁK.

Hallgatni rettentő dolog.

DIONYSOS.

250 Rettentőbb nekem, ha itt az evezésben megpukkadok.

BÉKÁK.

Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS.

Gebedjete meg, bánom én!

BÉKÁK.

Hát azért is csak rekegjünk
Mind egész nap, meddig a szánk nyúlik s torkunkon kifér.
255 Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS.

Rajtam ki nem fogtok bizony.

BÉKÁK.

Te sem mirajtunk semmikép.

DIONYSOS.

Ti sem rajtam sehogy, soha:
Mert túlrekegtek naphosszat, ha kell,
280 Míg elnyomom koáxolástokat,
Brekekekex, koáx, koáx. —
No, csakhogy végre megszűnt a koáx.

CHARON.

Megállj, megállj! — tereld a partra; szállj ki
S fizesd meg a bért.

DIONYSOS.

Ne, a két obol.

II.

(Az alvilágban.)

DIONYSOS.

²⁶⁵ Hé, Xanthias! — Hol Xanthias? — Te vagy?...

XANTHIAS (ki a tavat megherülte).

Ha-hó!

DIONYSOS.

Jer hát idebb.

XANTHIAS.

Üdv, oh uram!

DIONYSOS.

Milyen világ van ott?

XANTHIAS.

Sár, meg sötét.

DIONYSOS.

Hát láttad a hamissan-esküvőket
S apagyilkosokat, kikről beszélt?

XANTHIAS.

S te nem?

DIONYSOS (a nézőkre).

²⁷⁰ Poseidon ugye, most is látom őket. —
No, mit csináljunk?

XANTHIAS.

Legjobb lesz, megyünk
Tovább: ez a hely a fenevadak
Tanyája, úgy mondá.

DIONYSOS.

Meg is siratja!
Hetykén ijesztett, hogy rémüljek el,
275 Pedig tudhatja, mily vitéz vagyok;
„Csak nincs is oly nagy nyegle”¹, mint Herakles.
Bárcsak találnék is már valamit
S vívnék ez úthoz méltó viadalt!

XANTHIAS.

Zeus uccse, hallok már valami neszt.

DIONYSOS.

300 Hol? hol?

XANTHIAS.

Mögöttünk.

DIONYSOS.

Jer hátam mögé!

XANTHIAS.

Vagy, a biz ott elül volt.

DIONYSOS.

Menj elül.

XANTHIAS.

S látok, bizisten, egy nagy állatot.

DIONYSOS.

Mit?

XANTHIAS.

Szörnyü az; s mindegyre változik:
Elébb ökör, majd öszvér, most leány.
305 Még szép pedig.

¹ Euripidesből.

DIONYSOS.

Hol van? hadd csípem el.

XANTHIAS.

De nem leány most már, hanem kutya.

DIONYSOS.

Úgy hát lidérc.¹

XANTHIAS.

Az arca legalább
Tűz-láng merőben.

DIONYSOS.

Hát a lába *réz*?

XANTHIAS.

Poseidon uccse! s a másik ganaj.²
290 Tudod hát?

DIONYSOS.

Most hová bújjak?

XANTHIAS.

S hová én?

DIONYSOS (*papjához, ki elől ül a nézőterem*).
Védj pap! tudod, majd dőzsölünk együtt.

XANTHIAS.

Végünk uram, Herakles!³

DIONYSOS.

Csitt! ne szólíts
Ember! ne mond ki, kérlek, e nevet.⁴

XANTHIAS.

Dionys' tehát.

¹ *Empusa*. Egy kísértetes phantom. ² *Kratinos*ból veszi az *Empusa*-nak e leírását. A magyar *lidérc* is *pénzt* hord, vagy — a másikat. ³ Dionysosnak mondja, ki Herakles jelmezét viseli. ⁴ Pél.

DIONYSOS.

Ezt még inkább ne mondd.

XANTHIAS.

²⁸⁵ Ni, hol megyen! . . . Elő, uram, elő!

DIONYSOS.

Mi az?

XANTHIAS.

Ne félj: már jól vagyunk megint,
S mint Hégelochos¹, mondhatjuk mi is:
„Szélvész után ím megcsendült a tenger!”
Eltűnt a lúdvérc.

DIONYSOS.

Esküdj meg.

XANTHIAS.

Bizisten.

DIONYSOS.

³⁰⁰ Még egyszer.

XANTHIAS.

Ist'uccs'.

DIONYSOS.

Esküdjél.

XANTHIAS.

Bizisten.

DIONYSOS.

Láttára, jójj! hogy is megsáppadék;

(a papra, ki vörös ember :)

Ez meg féltében ní hogy elpirult!

Jaj, honnan is jött rám ez a gonosz?

Melyik istent okoljam vesztémért?

³⁰⁵ „Aethert Zeus kis lakát, vagy az Idő
Lábát? . . .”²

¹ Színész, ki szélcsend helyett (galéné) macskát (galé) talált ejteni, de a szójáték így nem fordítható. ² Lásd fentebb 100. v.

(Fuvola-hangok.)

XANTHIAS.

Uram?

DIONYSOS.

Mi az?

XANTHIAS.

Hallád-e?

DIONYSOS.

Mit?

XANTHIAS.

Sípok fuvalmát.

DIONYSOS.

Vajigen, s szövétnek
Títokszerű szellője leng körül.
De megvonulva csöndesen, figyeljünk.

AVATOTTAK KARA (*künn*).

³¹⁰ Iacch', óh Iacche! Iacch', óh Iacche!

XANTHIAS.

Ez a mit mondott volt: az avatottak
Dalolnak itten valahol, uram;
Zengvén Iacchost, mint Diagoras.¹

DIONYSOS.

³¹⁵ Úgy tartom én is. Legjobb lesz tehát
Halkan figyelni, hogy tudjunk valót.

KAR (*förlép*).

[*Strophe*].

Iacchos, te kinek tiszteletes hajlokod itt van,
Iacch', óh Iacche,
Jersze lejtteni kart, szent mezeidre
Avatottaid körébe,

³²⁰ Fejeden fürtös bogyóval
Tele, dús gyümölcsű mirtusz-

¹ Dithyramb-költő, ki sokat emlegette Iacchost.

Koszorút rázván,
S lábad ropva merészen velem a zabolátlan,
Alakos, deli táncot,
325 Charisokkal telyeset, szűziet, ünnepiest,
Avatottid szent karában.

XANTHIAS.

Déméter úrnőm felséges leánya,¹
Beh jó malachús² szaga üt felém!

DIONYSOS.

Légy csöndesen hát, majd hurkát is adnak.

KAR.

[*Antistrophe.*

330 Lobogtasd lohadó fáklyavilágod, kezeidben
Csoválván Iacche,
Ünnepünk ragyogó csillaga éjjel!
Tüzeinktől fénylik a rét,
Öregink táncot bokáznak,
335 Keserű bú-bajt lerázván
S az idők hosszú
Sorát, éveiket, tiszteletes dali táncban.
De te fáklyavilággal,
Vizenyős réti virágzó mezeidre vezesd
340 Előre, Boldog! a kart.

[*Epirrhema.*

Csend és figyelem; térjen ki hamar stávol legyen e mikarunktól³,
Ki az ily szentségbe avatatlan, s nincs megtisztúlva szivében;
Ki a szűz Múzsák orgia-táncát soha nem lejtette, se' látta,
Nem is ünnepelé a bikafaló⁴ Kratinos nyelv-dalidóit;
345 Vagy kapva kap az idején kívül használt oltárlesi tréfán;
Vagy nem csilapít fene villongást, nem nyájás a városi
néphez,
Sőt szítja tovább, élesztgeti azt, egyedül önhaszna okáért;
Ki, midőn hullám s vész hányja honát, mint árchon,
ajándok után les,
Vagy elárul őrhelyet és gályát; tilos árút lopva kiszállít

¹ *Persephoné*hoz imádkozik, mert az alvilágban jár. ² *Déméter*nek (Ceres) malaccal áldoztak. ³ A karvezér, ki ezeket mondja, mint rejtelmi ünnepeknél, áldozatoknál szokás volt, eltiltja az avatatlanokat (*procul este, profani!*); de tréfásan elébb a művészetbe avatatlanokra travesztálja, azután a rossz hazafiakra. ⁴ *Bikafaló*: Bacchus mellékneve, melyet Kratinos vígjátékíróra visz át.

350 Aegínából — mint Thórikion, nyomorult huszados:¹
evező-bőrt,
 Kötelet, szurkot csempészve orúl Epidaurus révibe által.
 Vagy az ellenség hadi gályáit pénzzel gyarapítani loval
mást;²
 Vagy Hekataeon-fülkébe csunyít gajdolván kyklosi
táncdalt;³
 Vagy, ki poéták érdeme-díjját szónok létére lerágja,
 355 A miért Bacchus honi ünnepein vigjátékban kinevették:
 Ezeket tiltom, másodszor is és harmadszor is újra kitiltom,
 Távozzanak ez avatott körből! Ti pedig riadozzatok
immár
 Vígán, egész éjjel, szent dalokat, mint illik ez ünnepi
naphoz.

FÉL KAR. [Strophe.

És most bátor léptekkel
 360 Menjünk a zöldelő rét keblére
 Táncot ropván, tréfálkozván, gúnyt és élcet szórván;
 Lakmározunk illendően.

MÁSİK FÉL KAR. [Antistrophe.

Rakjad hát, és szép dallal
 Zengd Megtartó-istennőnket,⁴ a ki
 365 Úgy ígéré, e hont mindvégig híven megtartja,
 — Bár Thórikionnak⁵ nem tetszik.

KAR.

Nosza most másféle dalokra szereld a lantot, s
gabnatenyészto
 Fejedelmi anyánkat, Démétert⁶ hirdesse az isteni ének.

FÉL KAR. [2. Strophe.

Déméter, a szűz orgiák királyi nője, légy jelen
 370 S őrizd meg a saját karod;
 S engedj egész nap biztosan táncolnom és enyelgnem;

MÁSİK FÉL KAR. [2. Ant.

S mondanom sok tréfa szót, de sok komolyt is közte; és

¹ *Huszados*: a jövedelmi huszad beszédője. ² Alkibiades rábeszélte volna Kyros persa satrapát, hogy Lysandert pénzzel segítse az atheneiek ellen.
³ Kinesias költőt vágja, ki azt cselekedte. ⁴ Athena. (Minerva). ⁵ Imént volt: 350. v. ⁶ Ceres.

Méltóan ünnepedhez itt
Játszván, gnyolván, majd fejem győztes szalag körítse.

KAR.

[*Epod.*

375 De rajta még, ifju istenünket¹ is
Dalaitokba hívjátok fel, a ki társ velünk
E körtáncban úgvis.

FÉL KAR.

[*Strophe.*

Imádatos Iacchos, ki ez ünnepélyre
Az édes dalt szerezted, jöj: velünk az
380 Istennőhöz,
S mutasd meg, hogy kifáradás nélkül nagy útat elbírsz.

KAR.

Tánckedvelő Iacchos, lejts velünk!

MÁSİK FÉL KAR.

[*1. Antistrophe.*

Mert im, te tépted el, hogy már nevétség
S valódi csúfság, a sarunkat, és e
385 Fozlott köpenyt;
S te lelted azt ki, hogy lejtsünk, tréfáljunk büntetetlen.

KAR.

Tánckedvelő Iacchos, lejts velünk!

FÉL KAR.

[*2. Antistrophe.*

Hogy félrepillanték, hát egy leánynak
Játszótársink közül, szépnek pedig, haj!
390 Láttam imént
Kettérepedt foszlányiból szív bimbáját kibúni.

KAR.

Tánckedvelő Iacchos, lejts velünk!

XANTHIAS.

Én meg nagyon nyájas, kezes² vagyok, s e szép leánnyal
Szeretnék játszva lejteti.

DIONYSOS.

Én is, bizony!

¹ Bacchust, bár némelyek *Iacchos* ettől különböző istennek veszik.
² Oly értelemben, mint *kezes* bárány stb.

KAR.

[*Strophe.*]

395 No, most együtt, ha tetszik, gúnyoljuk Archedemost,
Ki már hét éves, és maig sem nőtt — polgárjoga.¹

FÉL, KAR.

[1. *Antistr.*]

Ő ott fen, a halottak² közt, népvezérkedik már,
S főfő kolompos a *democso*kráciában.

MÁSİK FÉL KAR.

[2. *Antistr.*]

Hát Kleisthenes, a síron, hogy tépi, hallom, a szőrt³
400 Az alfeléről, s magát ugyan pofozza.

KAR.

[3. *Antistr.*]

Úgy verte görnyedezve, úgy jajgatott kiáltott
Sebinosért mind, a ki Anaphlystosi.⁴

[4. *Antistr.*]

Meg Kalliaszt beszélik, ezt a nagy Hippolatrot:
Oroszlánbőrbe' harcol a köténnyel.

DIONYSOS.

[5. *Ant.*]

405 Ki tudna utasítani, Pluton lakása merre?
Mert jövevények vagyunk, most érkezettek.

KAR.

[6. *Ant.*]

Fáradni messze nem kell, se kérdést tenni többször:
Mert íme épen ajtajához értetek.

DIONYSOS.

Vedd fel tehát fiu, a podgyászt megint.

XANTHIAS (*midőn felveszi*).

410 Hát ez miféle jószág?
Mi más e lazsnakon, mint „Zeus fia, *Korinthus*?”⁵

KAR.

Most menjetek föl, istennők körtáncait
Lejtve, a szent ligetbe,
Ti, kiknek a részvét szabad

¹ Azt várjuk: nem nőtt ki a *foga*, s arra fordítja: nincs felvéve athenai polgárnak. Bitang. ² *Erkölcsei* halottak, miután Arginusaenál rosszul vitézkedtek. ³ Bújában Kleisthenes, Sebinos sírján, kivel rút viszonyban élt. ⁴ *Anaphlystos*, egyik attikai község. ⁵ Poloskát lelt. Annak nevére (koreis) szójáték a *korinthus*, mely város Zeustól származásával untig kérkedett.

415 E kegyes ünnepélyben.
Én a leányokkal megyek
S asszonyokkal, éji
Ünnepén az istennőnek
Szent fáklyát viendő.

FÉL KAR.

[*Strophe.*

420 Jerünk a rózsaberkek- és virágzó szép mezőkre,
Mentünkbe' szokás szerint lejtven dali táncokat,
Melyekhez a kedvező Moirák¹ sorakoznak!

MÁSİK FÉL KAR.

[*Antistr.*

Mert csak minékünk a nap és tündöklő fénye vídám,
A kik be vagyunk avatva, és kegyesek valánk
425 *Ott-fenn* jövényhez és polgárhoz egyenlőn.

DIONYSOS.

No hát hogyan zörgessek e kapun?
Minő kopogtatás van itt divatban?

XANTHLAS.

Ne tétovázz, csak nyúlj hozzá merészen,
Hiszen Herakles vagy, kívül-belől.

DIONYSOS (*kopogtat*).

430 Hé! hé!

AEAKOS.²

Ki a'?

DIONYSOS.

Herakles nagy vitéz.

AEAKOS (*kijő*).

Oh szemtelen, förtelmes, vakmerő,
Istentelen, gonosznál is gonoszb,
Ki elraboltad Cerberus kutyánkat
S kötélre fojtva megszökél vele,
435 Kire én ügyeltem. De kapóra jössz:
A Styx sötétkeblű kőszála és

¹ *Parcák* a rómaiaknál. ² Az alvilági bírák egyike. Arist. *kapussá* teszi.

Acheron vérhullató sziklája fog
Órizni s Kokytos száguldozó
Ebei s a százfejű Echidna szörny,
440 Mely szívedet kitépi, — a tüdőd meg
Tartézi sárkány, — s a veséd belestül
Még véresen cibálják Gorgonok,
Kikért rohanva tüstént nyargalok. (El.)

XANTHIAS.

Uram, mi lelt?

DIONYSOS.

Alám ment. Hívd az istent.¹

XANTHIAS.

445 Oh beh nevetség vagy. Nem állsz fel onnan,
Míg meg nem látja más?

DIONYSOS.

De szédülök.

Hozz a szívemnek spongyiát hamar.

XANTHIAS.

Ne hát.

DIONYSOS.

Töröld meg.

XANTHIAS.

Hol van? Boldog isten,

Ott tartod a szived?

DIONYSOS.

Mert féltiben

450 A végbelembe szállt.

XANTHIAS.

Oh, istenek

És emberek leggyávábbikja!

¹ Megtörtént a folyadék-áldozat: most hívd az istent, *szertartásos* kifejezés.

DIONYSOS.

Én?

Én gyáva? hát nem kértem spongyiát?
Más ember azt se merete volna.

XANTHIAS.

Hát?

DIONYSOS.

Szagolta volna, fekve, gyávaságát.
455 De én felálltam s megtörülközém.

XANTHIAS.

Be' nagy vitézség!

DIONYSOS.

Elhiszem, bizisten.

De hát te nem féltél a zord szavaktól
S fenyegetéstől?

XANTHIAS.

Zeus uccse, föl se vettem.

DIONYSOS.

No hát, ha oly konok vagy és vitéz,
460 *Te légy az én*: vedd ezt a buzogányt
S oroszlánbőrt, ha oly bátorszívű vagy;
Én majd viszont terhhordozód leszek.

XANTHIAS.

Jó, addszí hát hamar — szót kell fogadnom —
S meglátod, a Herakles-Xanthiast,
465 Ha gyáva lessz-e, s mint te, nyúlszívű.

DIONYSOS (*átadja jelmezét*).

Zeus uccse, nem, sőt a Melitei¹
— Gazember. Így a málhát fölszedem.

PERSEPHONE *szolgálója (jön)*.

Édes Herakles, jössz? kerülj belől.

¹ Herakles mellékneve, de most a *melite*-beli *Kallias*t érti, kiről fentebb (403) mondta, hogy oroszlánbőrben vitézkedik az asszonyok körül.

Az istenasszony, hallva jöttödet,
470 Cipót dagasztott, három-négy azék
Lencsét le-főzött; megsütött egész
Tulkot, lepényt, kalácsot. Jöszte hát be.

XANTHIAS (*mint Herakles*).

Mind szép, de kérem . . .

SZOLGÁLÓ.

Nem tűröm, bizisten,
Hogy éhen elmenj: mert már fojtva a sok
475 Madár vadlére, a csemege kész,
Színbor vegyítve, a legédesebb.
Csak jer velem be.

XANTHIAS.

Kérem . . .

SZOLGÁLÓ.

Ne szabadkozz
Mert nem bocsátlak. Síposnő is ott
Vár, még pedig szép, meg táncosleány
480 Kettő vagy három is . . .

DIONYSOS.

Táncosleány?

SZOLGÁLÓ.

Most serdülők, kicsípve haj! kinyalva.
Csak jer be; a szakács már veszi le
A sült halat, s már benn az asztal is.

XANTHIAS.

Eredj, előbb is mondd a bennlevő
485 Leányoknak: mindjárt megyek magam.
Hé, szolgál, jöszte: hozd podgyászomat!

(*D-nak*):

DIONYSOS.

Megállj, te! Csak nem vetted komolyan,
Hogy Heraklesnek öltöztettelek
Tréfából? Ne bolondozz Xanthias,
490 Hanem, ne a podgyász, cipeld megint.

XANTHIAS.

Mit? Nem veszed tán vissza oly hamar,
A mit magad adál?

DIONYSOS.

De vissza, tüstént.
Vesd azt a bőrt le!

XANTHIAS *(a nézők felé)*.

Legyetek tanúim,
S bírám az isten!

DIONYSOS.

Már miféle isten?
495 Hát nem bolond hiúság, hogy halandó
És szolga lévén, Alkmené fia
Szerepére vágyol?

XANTHIAS *(leveti)*.

Semmi no! se' baj:
Majd rám szorulsz még, ha úgy adja isten!

KAR.

[Strophe.

Már ez ildomos, eszélyes férfhoz méltó dolog,
500 A ki sokat útaazott hajón,
Mindig a hajónak biztosb oldalára hengeredni
S nem maradni egy helyen, mint a festett fakép;
Mert mindig a kényelmesebb oldalra által forgani:
Ezt ügyes legény tudja csak, Theramenes¹ természetű.

DIONYSOS.

[Antistr.

505 Nem nevetség volna, hogyha Xanthias, a szolgavér,
Milétosi drága szőnyegen
Hencseregve csókolgatná a táncosnót s edényt kérne:
Én meg a szemem koppanva, markolásznom a paszúlyt,
Aztán ő, a milyen szemfűl, ha észrevenné, jól pofon
510 Vágna öklivel, s kiütné egy egész sor zápfogam?

KORCSMÁROSNÉ *(jő)*.

Plathané, Plathané! jer csak! itt a gazember,

¹ Isokrates tanítványa, politikus és hadvezér, köpenyforgató ember.

Ki egyszer a korcsmánkba jött, s befalt
Tizenhat szép cipónkat . . .¹

PLATHANÉ (jő).

Isten uccseg'
Ez az, tulajdon!

XANTHIAS.

Kap most valaki!

KORCSMÁROSNÉ.

⁵¹⁵ Meg húsz darab sült húst azonfelül
Mind fél-obolost . . .

XANTHIAS.

Lakol most valaki!

KORCSMÁROSNÉ.

Meg a temérdek hagymát . . .

DIONYSOS.

Ne darálj
Asszony, ha nem tudod, mit.

KORCSMÁROSNÉ.

Azt hívéd,
Hogy — mert sarud van — rád nem ismerek?
⁵²⁰ Ni! még a pácolt húst, a sós halat
Majd elfelejtém, meg se mondanám.

PLATHANÉ.

De még a sok lágy-sajtot sem, bizisten,
Mit kosarastul felfalt e gonosz!
Aztán, hogy a pénzt kértük volna tőle,
⁵²⁵ Rám nézett mérgesen, és rám rivallt.

XANTHIAS.

Ő tette, szent: így szokta mindenütt.

PLATHANÉ.

Meg a kardját kirántá, mint egy őrfűt.

¹ Heraklesnek vélt.

KORCSMÁROSNÉ.

Ugy volt, galambom.

PLATHANÉ.

Mi gyorsan felugránk

Ijedve a ház padlás-lépcséjén;

⁵³⁰ Ó elrohant, a gyékényt is vivé.

XANTHIAS.

Mind ennek a munkája.

KORCSMÁROSNÉ.

Mit tegyünk?

Hívd csak, szaladj, a gazdánkat *Kleont!*¹

PLATHANÉ.

Te meg Hyperbolost² ha megtalálnád;

Hadd törjük össze.

KORCSMÁROSNÉ.

Oh te, gaz torok,

⁵³⁵ Beh kedvem volna kövel a fogad

Kiverni, mely sok holmim rágtá meg!

PLATHANÉ.

Nekem meg a mélységbe dobni rögtön!

KORCSMÁROSNÉ.

Én meg szeretném a géged kivágni

Sarlóval, amely sok cipóm benyelt.

⁵⁴⁰ Hanem futok Kleonra,³ hogy ma tüstént

A béliből is motóllálja ki! (*Elmennek.*)

DIONYSOS.

Én vesszek el, ha nem szeretem Xanthiast.

XANTHIAS.

Tudom, tudom már; csak hagyd el, ne szólj:

Mert nem leszek Herakles.

¹ Az athenei híres demagog, kit alvilági korcsmárosnak tesz a költő.
² Szintén demagog. ³ Rá megyek, rá esem.

DIONYSOS.

Xanthikám,

545 Ne mondd azt.

XANTHIAS.

Hogy lennék, halandó

És szolga lévén, Alkmené fia?

DIONYSOS.

Tudom, haragszol; és méltán, tudom;
Sőt, hogyha megversz is, hallgatva tűröm,

550 Ha többször elveszem tőled,¹ magam,
Nőm, gyermekem, pusztúljak irmagostul,
Meg Archedemos,² a csipás szemű is.

XANTHIAS.

No, áll az esküd: így elfogadom.

KAR.

[*Strophe.*

Most, hogy ismét visszakaptad,
Mellyet egyszer már viseltél, az oroszlánybőr kacagányt,
555 Tartsad ám magad legényűl
S nézz megint zordúl, az istent nem feledve, a kihez
Vagy hasonló jelmezében. Mert, ha ostobán utánzod
És kiejtesz gyáva szót:
Újra föl kell venni a podgyászt és cipelni hátadon.

XANTHIAS.

[*Antistrophe.*

560 Férfiak, nem roszra kértek,
Épen én is felgondoltam ezt magamban az imént;
Bár tudom: ha jól megy a sor,
Megkisérti visszavenni tőlem ezt a kacagányt.
Mindazáltal bátorságot, hős keblet fogok mutatni,
565 S ürmöt pillant a szemem.
Kell is, úgy látszik, mert íme, zörgést hallok a kapun.

AEAKOS (*többed magával*).

Meg kell az ebtolvajt kötözni mindjárt,
Hogy hadd lakoljon!

¹ A herakleszi jelmezt. ² Ezt váratlanul vegyíti ide. Lásd föntebb: 395. v.

DIONYSOS.

Kap most valaki!

XANTHIAS (*védi magát*).

Manóba, innen!

AEAKOS.

Még birokra jössz?

⁵⁷⁰ Hé, Ditylas, Skeblias, Pardokas¹
Elő, elő csak! meg kell verni jól.

DIONYSOS.

Nem szörnyiség, úgy ütni, mert lopott,
S külföldit azt is.

XANTHIAS.

Inkább különöst.²

AEAKOS (*ütés közben*).

Szörnyű biz az, rettentő.

XANTHIAS.

De, biz isten,

⁵⁷⁵ Haljak meg én, ha jártam itt, soha,
Vagy loptam egy hajsza-érdet el!
Azonban, íme, nagylelkű leszek:
Vallasd ki e fiút,³ fogd jó keményen,
S ölj meg, ha vétség súl rám ellened.

AEAKOS.

⁵⁸⁰ Hogy vallatom hát?

XANTHIAS.

Mindenhog: bitóra

Felkötve, csékkal ostorozva, nyúzza,
Csigázva, töltve orrlíkába ec'tet,

⁵⁸⁵ Hasára téglát rakva, s így tovább;
Csak gyenge hagyma szárával ne üsd.⁴

¹ Szolgái. ² T. i. háromfejű ebet. ³ Szokásban volt a kivallatást polgár helyett *szolgáján* hajtani végre. ⁴ Azaz: verd meg, de *ne kicsit*.

AEAKOS.

585 Ez már igazság; és ha kárt teszek
Szolgádban a veréssel: itt az ára.

XANTHIAS.

Ne add nekem; csak *úgy*¹ vallasd, vigyed.

AEAKOS.

Itt vallatom, hogy a szemedbe mondja.
Tedd csak le, hé, a podgyászt, és nehogy
590 Hazudni merj!

DIONYSOS.

Megtiltom bárkinek,
Vallatni engem, halhatatlan istent!

XANTHIAS (*Aeakosnak*).

Okold magad, ha nem teszed.

AEAKOS (*D.-nak*).

Mi az, hé?

DIONYSOS.

Mondom: Dionysos, a nagy Zeus fia
Vagyok, s ez szolgálóm.

AEAKOS.

Hallod ezt?

XANTHIAS.

Igen.

595 Annál is inkább meg kell ostorozni:
Ha isten, úgy sem érzi.

DIONYSOS.

No s ha te,
Mint mondod, isten vagy szintén: neked
Ne jusson annyi ütleget, mint nekem?

XANTHIAS.

Ez már igazság: s a melyik előbb

¹ Ingyen.

⁶⁰⁰ Jajgat közlünk, vagy fel is veszi
Az ütleget: kísül, hogy az nem isten.

AEAKOS.

Látom, derék ember vagy, annyi szent;
Igazságot kívánsz. Vetkezzetek hát.

XANTHIAS.

De hogy vallatsz egyenlőn?

AEAKOS.

⁶⁰⁵ Ütöm hol egyiket, hol másikat. Könnyü az:

XANTHIAS.

No üss; vigyázz rá, moccanok-e bár? Jó.

AEAKOS (*üti*).

Már rád ütöttem.

XANTHIAS.

Nem te, istenuccse.

AEAKOS.

Már most *ahoz* megyek, s ütöm (*üti*:).

DIONYSOS.

Mikor hát?

AEAKOS.

Hisz már ütöttem.

DIONYSOS.

S hogy nem tüsszkölék?¹

AEAKOS.

⁶¹⁰ Nem tom. No most meg *ezt* próbálok újra (*üti*).

XANTHIAS.

Hamar hát. Jujjuj!

¹ Mintha csiklandozná.

AEAKOS.
Mít jujjuj?

Tán fájt?

XANTHIAS.

Bizisten nem: csak a Herakles-
Ünnep jutott eszembe, hogy mikor lesz.

AEAKOS.
Vallásos ember. — Most ezen a sor (*üti*).

DIONYSOS.

⁶¹⁵ Jaj, jaj!...

AEAKOS.
Mi a bajod?

DIONYSOS.

Beh sok lovag!¹

AEAKOS.
Mért könnyezel hát?

DIONYSOS.

Foghagymát szagoltam.

AEAKOS (*üti*).
Hát ezt sem érzed?

DIONYSOS.

Bánom én! Csak üss.

AEAKOS.
Most menni kell hát a másikhoz újra (*üti*).

XANTHIAS.

Áj-váj!

AEAKOS.
Mi lelt no?

¹ Mintha lovagokat látna és csudálkozva jajgatott volna.

XANTHIAS (*a talpát feltartva*).

Húzd ki a tövist.

AEAKOS.

620 Mi a manó? Most *ehhez* fordulok (*üti*).

DIONYSOS.

„Apollon, Délos és Python ura!”

XANTHIAS.

Fájt néki, hallod?

DIONYSOS.

Nem biz a; csak egy
Jambust szavaltam, Hippónax sorát.

XANTHIAS.

Nem boldogulsz: elől üsd, a hasát.

AEAKOS.

625 Jó lesz, biz isten; hisz már tartja is (*üti*).

DIONYSOS.

„Poseidon! . . .”

XANTHIAS.

Eljajdult már valaki!

DIONYSOS.

„Ki Aegaeum fokán, s kék tengerek
Örvényein uralkodol!”¹

AEAKOS.

Déméter uccse, nem tudom kivenni,
630 Melyőtök isten. Menjetek be hát,
Ottbenn az úr² és Persephatta³ majd
Megismer, minthogy ők is istenek.

DIONYSOS.

Bölcs gondolat: de bár az ütlegek
Előtt csináltad volna ezt velem! (*mind el.*)

¹ Sophoklesből paródiáz. ² *Pluton* és *Persephone*.

Parabasis.

KAR.

[Strophe.

- 635 Múzsza, jövel, dalaim gyönyöréül, szent seregébe
 A mi Karunknak;
 Nézd el a műértők e bölcs tömegét, mely alatt
 Űl sok ezrivel ma,
 Nemesebb becsvággyal Kleophonnál, kinek is fecsegő ajakin
 640 Zúgva rikácsol a thrák fecske¹ rekedt szava
 S idegen galyon ülve kesergi az ő
 Siralommal teli fülmile énekeit!
 Hogy vesszen el, fölmentve² is!

FÉL KAR.

- Tiszte lévén e szent karnak inteni s tanítani a
 645 Népet a város javára: ezt tanácslom legelőbb,
 Hogy minden polgár egyenlő, s rettegéstől mentt legyen.³
 S ha ki vétett, elsodorva Phrynichos mozgalmitól,
 Most szabad legyen mentséget hozni fel s az akkori
 Vétségét tisztára mosni, a miért eltántorult.
 650 Aztán senki a városban ne maradjon böcstelen.
 Hisz gyalázat, hogy kik *egyszer* vívtanak hajócsatán,
 Már Plataea-béliek⁴ mind, és rabszolgából urak:
 (Ámbár ezt se mondom, mintha nem jól történt volna így,
 Sőt helyeslem: mert kiváltkép *ezt* tevétek okosan):
 655 Ellenben, kik, és az apjok, száz csatában, száz hajón
 Vívtak együtt s vérrokonság fízi össze veletek:
 Illó, kérve, megbocsátni ezt az egy balesetök'.
 Félre hát most a haraggal, ti kik természet szerint
 Bölcsök vagytok! minden ember hadd legyen szives rokon
 660 És becsült és polgár köztünk, a ki együtt vítt velünk.
 Mert ha kényesen megvonjuk tőlük a polgárjogot
 És fitymáljuk, most kivált, míg „hányatunk hullám ölén”,
 Józanul gondolkozóknak a jövő sem tart soha.

KAR.

[Antistrophe.

„Élte sorát igazán ha tekintem a férfinak,”⁵ a ki

¹ A barbar nyelveket a fecskeszóhoz hasonlították. Kleophont csúfolja, hogy thrák nemzetű. ² Ered. „egyenlő szavazat esetében”, mert akkor a vádlott menekült. ³ Minden polgár *egyenlő* legyen. Azon polgárok becsületének visszaállítását érti ez alatt, kik Phrynichossal a 400-ak uralma támogatásában részt vettek és azért *becstelenség* (atimia) büntetésébe estek. ⁴ Az Arginusaenál harcolt rabszolgák, mint *plataeabeliek* irattak be Attika polgárai közé. L. f. 33. vers. ⁵ *Ion* tragicusból.

- 665 Jajgat ugyan még:
 Nem viszi már e majom se messze, ki most zavarog,
 Kleigenes, az apró,¹
 A legistentelenebb fürdő, ki hamuval hamisítva, silány
 Szíksavat és nem igaz tiszta kimóli port²
- 670 Elegyít a fürdőbe; de szurkol is
 E tudva, nehogy köpenyét levegyék majd,
 Bot nélkül részegen ha jár.

FÉL KAR.

- Sokszor elgondoltuk már, hogy úgy van e mi városunk
 Érdemes polgárral, kik tette, fajra nemesek,
- 675 Mint a régi jó arannyal, és az újjal, mely ma jár.
 Mert, habár megkorcsosítva nincs a régi pénzdarab,
 Sőt, úgy látszik, valamennyi közt csak az van verve jól,
 Hellenek közt, barbarok közt elfogadják egyaránt,
 S mind tartalma, mind csengése legszebb, legjobb: még
 se jár;
- 680 Hanem ezzel a tegnap vert és minap vert nyomorú
 Rézzel³ élünk, melynek a leghitványabb az ércvegye.
 Polgárink közül is a ki, tudjuk, hogy józan, nemes
 Férfiú és igaz ember, jó családú és művelt,
 Kit művészetben neveltek, torna, tánc és zene közt,
- 685 Sárba rántjuk; a ki meg *réz*, és bitang, és Pyrrhiás⁴
 És pimasz vér, apja, maga, — alkalmazzuk mindentűt;
 A legújabb jött-ment népet, kiket városunk elébb
 Áldozatra, bűnbakúl⁵ se használt volna szívesen.
 De, ha későn is, ti balgák, jobb szokásra térve már,
- 690 Válasszátok újra mindig a legérdemesbeket.
 Így, ha győztök: nagy dicsőség; de, ha buktok is kicsit:
 „Szép fáról még *függni* is szebb” —⁶ a ki bölcs, ezt
 mondja rá.

¹ Demagog. ² Salitromos agyag, Kimolos szigetéről. ³ T. i. *rosz* arannyal. ⁴ Azaz: szolgál, idegen. ⁵ Tisztító emberáldozatul a városért. ⁶ Közmondás. Értelme a szövegből kivehető.

III.

AEAKOS.

Zeus engem uttarcson, derék ember
Az a te gazdád!

XANTHIAS.

Hogy ne vón' derék,
695 Ki nyelni és ölelni tud csupán?

AEAKOS.

Csontod se törte, lám, midőn kisült,
Hogy szolga létedre úrnak meréd
Magad nevezni.

XANTHIAS.

Megsiratta volna!

AEAKOS.

Ezt jól adád: szolgálásan. Ilyet én is
700 Szeretek csinálni.

XANTHIAS.

Mit? Szeretsz, könyörgök?

AEAKOS.

Sőt úgy lesem, mint a beavatást,¹
Hogy lopva jól leszidhassam a gazdát.

XANTHIAS.

Hát, hogy moroghass, a midőn botot
Kapván, kifordúlsz?

¹ A mysteriumokba. (A. m. *üdvösségét*, mert az avatottak üdvezültek.)

AEAKOS.

Az is jól esik.

XANTHIAS.

705 Vagy kotyneyeskedj?

AEAKOS.

Annál nincs dicsőbb.

XANTHIAS.

Oh, rokonias¹ Zeus! Hát még hallgatózni,
Hogy mit csevegnek benn?

AEAKOS.

Őrjögök érte.

XANTHIAS.

Hát elfecsegni künt?

AEAKOS.

Jól esik-e?

Ettől, bizisten, már el is köpök.

XANTHIAS.

Oh Phoebus Apollon! addsa jobb kezed,
Csókolj meg, én is hadd csókoljalak meg,
S Zeusra, a csapnivalók² védurára,
Felelj: miféle zaj, szitok van ottbenn?

AEAKOS.

Aeschylos és Euripides miatt.

XANTHIAS.

715 Ah!

AEAKOS.

Nagy dolog van ott, nagy mozgalom
És pártütés benn a holtak között.

XANTHIAS.

Miért?

¹ Egyik mellékneve. *Rokonvédő*. ² Szolgák.

AEAKOS.

Törvény van ott,¹ hogy a nagyobb
S nemesb művészetekben, a ki legjobb
Saját szakában társai között,
730 Ebédet kapjon a prytaeonban
S Pluton melletti ülést . . .

XANTHIAS.

Értem.

AEAKOS.

A míg

Más érkezik, ki a művészetében
Jelesb. Akkor helyet kell adnia.

XANTHIAS.

S mért háborítá ez föl Aeschylost?

AEAKOS.

725 Ő bírt üléssel a tragoediában,
Mint leghatalmasb mester.

XANTHIAS.

És ki most?

AEAKOS.

Euripides lejövén, itt azonnal
Próbát szavalt a költeményiből
A tolvajok, zsebmetszők és zshiványok,
730 Apagyilkosok, házfeltörők előtt,
Kiknek nagy itt a száma. És ezek
Hallván a sok tekervényt, csúrcsavart,
Szó-visszavágást, őrjöngtek belé
És úgy ítéltek, hogy a legjelesb ő.
735 A min elbizakodva, Aeschylos
Székét igényli.

XANTHIAS.

És meg sem kövezték?

¹ Ilyen törvény Athenaeben volt.

AEAKOS.

Nem istenuccse! sőt ítéletért
Ordítóz a nép, hogy melyik jelesb.

XANTHIAS.

A gaz tömeg?

AEAKOS.

Bizony, s eget verőleg.

XANTHIAS.

⁷⁴⁰ Hát Aeschylosnak nem volt pártfele?

AEAKOS.

Kevés az értő, ott is, mint emitt. (*A nézőkre.*)

XANTHIAS.

Már most hogyan tesz Plúton igazat?

AEAKOS.

Versenyre hívja s ítéletre őket
S művészetökből vizsgát tart.

XANTHIAS.

De hát

⁷⁴⁵ Sophokles hogy nem kérte a helyet?

AEAKOS.

Ő nem, bizony; hanem, midőn lejött,
Megcsókolá s ölelte Aeschylost,
És ez felállott a székről neki.¹
Most meg, Kleidemidestől² úgy tudom,
⁷⁵⁰ Másod-vívó³ lesz: és ha Aeschylos győz,
Vesztég marad; ha *nem*, megküzd, igéri,
Euripidessel a művészetért.

XANTHIAS.

Lesz nagy dolog hát.

¹ Székét át akarta engedni, de Sophokles nem fogadta el. ² A színész-től, ki Sophokles darabjait játszani szokta. (Mások szerint fia Sophoklesnek.) ³ Ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett.

AEAKOS.

Rettentő, bizony,

S itt, e helyen, mindjárt nagy mozgalom:
755 Fonton mérik meg a költészetet.

XANTHIAS.

Fonton, *juh* módra, a tragoediát?

AEAKOS.

Hoznak vonalzót és mértékrudat
És összehajtó négyszeg téglamérőt,
S függőt¹ meg éket; mert Euripides
760 Soronkint méri a tragoediát meg.²

XANTHIAS.

Neheztel is — gyanítom — Aeschylos.

AEAKOS.

Busán nézett a földre, mint bika.

XANTHIAS.

S ki lesz a bíró?

AEAKOS.

Ez volt bökkenő:

Nagy szűkit érzék a bölcs férfiaknak.
765 Aeschylos az athenaebelik
Bíráskodását sem fogadta el . . .

XANTHIAS.

Mert tán sokallá a házfelverőt?³

AEAKOS.

S úgy vélte, balga mind a többi is
Itélni a költészet lényegéről.
770 Uradra bízták hát, ki otthonos
E művészetben.⁴ — Most jerünk be ám,
Mert, hogyha gazdánk dolga sietős,
Mi szolgák szoktuk azt megkeserűlni. (*El.*)

¹ Így hallottam a *függődmot* nevezni magyar kőművesektől. ² Apró-
lékoskodik a részletekben. ³ A ki ott van. Az *ochlokratiára* céloz. ⁴ Bacchus
ünnepein tartattak a színi előadások.

KAR.

Hah, mily rettenetes lesz a mennydörgő¹ dühe ottbenn
775 Látva: fogát fecsegő ellenfele² mint köszörűli;
S hogy forgatja szemét fene szörnyű haragban.
Akkor, örült módra majd!
Lesz sisakingós versenye ott fenröptű beszédnek,
És gyaluforgács- és tollsíkárlás-szerű munka,
780 A mint védi magát ez³ a gondolat-ácsnak
Lóhátas beszéditől.
S az, borzasztva saját⁴ haja sűrű bozontu sörényét,
Homloka zordon ráncba vonúl, s ordítja hajószeg-
Pántolt nagyszavait, s táblánként ontja le
785 Óriás fuvallata.
Majd a szavak szájas boncmestere, a síma nyelv, jó
És tekeregve, irigy zaboláit rántva, elemzi
A nagymondatokat, s leterécsli, tüdőnek
Annyi fáradalmaikat.

¹ Aeschylus. ² Euripides. ³ Euripides. ⁴ Mert Euripides *á*lhajat viselt.

IV.

EURIPIDES (*Dionysosnak*).

⁷⁹⁰ Engem ne oktass: a trónt nem hagyom;
Különb művésznek tartom magam *ennél*.

DIONYSOS.

Mért hallgatsz, Aeschylus? tán érted a szót?

EURIPIDES

Begyeskedik, — mint volt szokása mindig
Pompázni a tragoediában.

DIONYSOS.

⁷⁹⁵ Te vakmerő, ily nagy hangon ne szólj.

EURIPIDES.

Jól ismerem, átláttam rajta rég:
Goromba költő és erőszakos,
A szája fékezhetlen, tárt kapu,
Letorkolhatlan, szópöffpuffbeszédű.

AESCHYLOS.

⁸⁰⁰ „Úgy-é, te parlag-istennő fia?”¹
Te mondd ezt — szószátyárság edénye
Kolduscsináló, rongyföldő — *nekem?*
Hanem, megállj csak! . . .

DIONYSOS.

Szűnjél, Aeschylus,
Ne forrald fel haraggal májadat.

¹ Euripidesből parodiáz, anyjára, hogy zöldségkófa volt.

AESCHYLOS.

⁸⁰⁶ Nem, míg föl nem derítem, hogy ki ez,
E sántagyártó, e hetvenkedő.

DIONYSOS.

Bárányt elő, fekete bárányt, fiúk!¹
Mert lám kitörni készül a vihar.

AESCHYLOS.

Te, krétai monódiák kovácsa,
⁸¹⁰ Művészetünkbe vérnászt behozó!...

DIONYSOS.

Megállj, megállj csak, tisztelt Aeschylos. —
A jég elől, szegény Euripides,
Vonúlj födél alá, ha van eszed;
Nehogy furkós beszéddel agyba-főbe
⁸¹⁵ Vervén, kiüsse onnan — Telephost;
Te meg ne oly haraggal, Aeschylos,
Hanem szép szóval gáncsolódjatok;
Költőhöz illetlen, kenyérkofa
Módjára szitkozódni; ámde te
⁸²⁰ Egyszerre pattogsz, mint a tölgy ha ég.

EURIPIDES.

Én kész vagyok, s nem is szabadkozom
— Ha néki tetszik — marni és maratni
Először is tragoediám szövegjét,
Dalt, párbeszédet, összealkotást;
⁸²⁵ A „Peleust” az „Aeolost” meg a
„Meleagrost”, meg kivált a „Telephost.”

DIONYSOS.

No hát te, Aeschylos, mondd, mit akarsz?

AESCHYLOS.

Akartam volna, *nem* vitázni itten,
Mert nem egyenlő a fegyverünk.

DIONYSOS.

Hogyan?

¹ Hajósok a vihart fekete bárány áldozattal engesztelték.

AESCHYLOS.

830 Velem nem halt meg a költészetem,
Ezzel pedig meg: ő könnyen idézhet.¹
De már, ha néked úgy tetszik, legyen.

DIONYSOS (*szolgáknak* :)

No, hozzatok hát tömjént és tüzet,
Hogy hadd könyörgök e tudós vita
835 Előtt, s lehessen benne műbíró. —

(*A harnak* :)

S ti mondjatok dalt a Múzsáknak elsőbb.

KAR.

Oh, ti kilenc hajadonjai Zeusnak,
Szűz Múzsák, kik az eszmedobáló férfiak elmés
Fínom célzatin átláttok, mikor élesen össze-
840 Tűznek, ügyes nyelvvel birkózva, forogva vitában,
Jertek nézni ma két ékesszavu ajakat, hogyan ontja
hatalmas

Mondatit² és forgácsit a szónak,³
Mert a művészeti nagy viadal ezek között
Már indul épen.

DIONYSOS (*miután dődozott*).

845 Előbb ti is hát mondjatok fohászt.

AESCHYLOS.

Déméter, a ki feltápláltad elmém,⁴
Oh, hadd legyek méltó szent titkaidhoz!

DIONYSOS.

Ne, vess te is tömjént a tűzre.

EURIPIDES.

Jó; de
Más isteneknek szól az én imám.⁵

DIONYSOS.

850 Magán sajátid? új verés?⁶

¹ Euripides költészete *ott van* az alvilágon; de Aeschylosé *fenmaradt*, tehát nincs kezénél. Igen finom vágás. ² Aeschylos. ³ Euripides. ⁴ Aesch. Eleusisban született, hol Ceres mysteriumai tartottak. ⁵ Mint Sokrates követője beszél. Lásd a *Felhők*. ⁶ Mint a pénz.

EURIPIDES.

Az ám.

DIONYSOS.

No hát imádkozzál ten-istenidhez.

EURIPIDES.

Aether, ki táplálsz; s nyelvem Tengelye!
S te Ész! s ti szagló finom Orrlikak!
Hadd cáfolom meg jól, a ki belém köt!

KAR.

⁸⁵⁵ Mi is óhajtjuk hallani művész
Férfiak ajkán valamicske ügyes
Lejtelveit a szóbeli táncnak.
Mert a nyelvök tűzbe jött már,
Kebloket merény feszíti,
⁸⁶⁰ És elméjük indulat,
Várni tőlük most valószínű:
Ettől finomat, csiszoltat,
Élces, elmés dolgokat;
Az meg rárohan, s gyököstül
⁸⁶⁵ Szaggatott nagy mondatokkal
Szétver a szók polyvahalma közt.

DIONYSOS.

Gyorsan tehát, kezdjétek el; de úgy, hogy illedelmes,
Módos legyen; s ne képbeszéd, minőt akárki tudna.

EURIPIDES.

⁸⁷⁰ Költészetemről, hogy milyen, később fogok beszélni;
Először *ezt* bírálgom, mily nyegle és csaló volt,
Hogy' szedte rá nézőit, a balgákat, együgyűen
Találva őket, úgy, a mint még Phrynichos nevelte.
Először is hát egy személyt kiültetett burokban,
Achillest, vagy Niobét mit, az arcát nem mutatva,
⁸⁷⁵ Címernek a tragoedia elé, ki meg se' mukkant...

DIONYSOS.

Nem istenuccse!

EURIPIDES.

Míg a kar ontotta csóztül a dalt,
Egy sorba négy-öt éneket; s azok hallgattak egyre.

DIONYSOS.

No, én pedig szerettem azt, és nem kisebb gyönyör volt
É hallgatás, mint most a sok teréclés.

EURIPIDES.

Mert, tudod mit,

⁸⁸⁰ Bárgyú valál.

DIONYSOS.

Elismerem. S mért tette azt e jámbor?

EURIPIDES.

Hatás-vadászatból, hogy a nézője lesse-várja:
Mikor szólal Niobe meg? De a darab lefolyt így.

DIONYSOS.

Oh, a gonosz csont! mennyiszér, s hogy rászédett ez engem!

(*Aeschylosnak* :)

No, mit meredsz s boszankodol?

EURIPIDES.

Hogy elevenén találtam.

⁸⁸⁵ Aztán, ha így bolondozott, — már a darab közepén
Járván, — nagy marha-mondatot tizenkettőt kivága
Sisaktollas, szemöldökös, ménkő múmus-beszédet.
Mít a néző nem érthetett . . .

AESCHYLUS.

Oh, túrni ezt!

DIONYSOS.

Te hallgass.

EURIPIDES.

Világos egy szó sem vala . . .

DIONYSOS (*Aesch.-nak*).

Ne csíborgasd fogad, hé.

EURIPIDES.

⁸⁹⁰ Csak mind Skamanderek, merő sáncok, vagy a paizsra
Rézből kivert nagy griff-sasok, és nyaktörő nehéz szók.
Melyekhez még konyítani sem volt könnyü . . .

DIONYSOS.

Isten engem!
Én is soká törém fejem, s egész álmatlan éjjel,
A ló-kakas madáron, hogy miféle szárnyasállat.

AESCHYLOS.

885 No, hát címer, te oktalan, csak festve, a hajókon.

DIONYSOS.

*Eryxisnek*¹ gondoltam, a Philoxenos fiának.

EURIPIDES.

S kellett *kakast* csinálni a tragoediába?

AESCHYLOS.

Hát te,
Istentül elrugaskodott, mi mindent nem csináltál?

EURIPIDES.

Már ló-kakast, Zeus uccse, nem, se mint te kecske-szarvast
900 Minők a perzsa szőnyegen szoktak himezve lenni;
Hanem, mihelyt átvettem a mesterséget tetőled
Dagadtan a fenhéjazó, mázsás nehéz szavaktól:
Előbb is karcsuvá tevém, a súlyát megcsapolván
Kis versikék, könnyű viták és répafőzet által,
905 Szájaskodás könyvből leszűrt nedvét adám be néki;
Képhisophonnal² fölkevert magándaloról neveltem;
S nem, a mi szó a számra jött, úgy buktam bé, lihegve,
Hanem, ki elsőbb megjelent, elmondá a darabnak
Nemét, faját...³

DIONYSOS.

Rád nézve jobb, hogy *azt*, mint a *tiédet*.⁴

EURIPIDES.

910 Aztán, mikor megindult a beszélgetés: hiába
Nem állt egy is, hanem beszélt az úr, a szolga, nékem,
Asszony, leány és vénbanya...

¹ Valami idomtalan ember. ² Eurip. szolgája, kivél csufolták, hogy munkatársa. ³ Az expositiót, vagy a darab előtt történeteket érti. ⁴ Megint anyjára, hogy kofa volt.

AESCHYLOS.

No, nem megérdemelted
Voln' e merényért a halált?

EURIPIDES.

Nem ám, Apollon uccse!
Demokratásan tettem azt.

DIONYSOS.

De már ezt, hé, ne bizgasd:
915 Nem a legillendőbb neked erről sokat beszélni.¹

EURIPIDES.

No meg, tanítám ezeket a *(nézőkre)* ékes-beszédre...

AESCHYLOS.

Úgy van:
De bár pukkadtól volna szét előbb, mint megtanítád!

EURIPIDES.

Könnyű vonalzó tenni rá, verset kimérni szögre,
Figyelni, nézni, érteni, csavarni, asszonyozni,
920 Roszat sejtetni, terv szerint kimesterkedni...

AESCHYLOS.

Úgy van.

EURIPIDES.

Családi éltet hozva be, mit mind tudunk, gyakorlunk,
Miben gáncs könnyen érhetett: mert, ismervén a nézők,
Gáncsolhaták művészetem. Nem ugratám ki őket
A józan észből kérkedő, dagályos nagy-szavakkal,
925 Vagy Kyknosok s csengőcafrang-csikóju Memnon által.
Meglátszik ez tanítványin, ki az övé, enyém ki:
Övé Manes, Phormisios, Megainetos, e harsány
Kürtláncsatorzonbajszuak, ez álfenyőfatépk;
Enyéim Kleitophon, megint Theramenes,² a csinos.

DIONYSOS. •

930 Theramenes? bölcs férfi ez, s mindenre szörnyü nagy szer,

¹ Mert oligarchákkal társalgott. ² Mindezek nem tragoedia-költők, hanem *erkölcseseikre* nézve mondatnak tanítványoknak.

Úgy hogy, habár veszélybe jut s az örvény szélén áll is:
Kicseppen a veszély közől; — *Keosi*, nem *Chiosi*.¹

EURIPIDES.

Minderre hogy gondoljanak, én oktatám nézőimet,
Művészetembe ildomot hozván be és bölcs nézletet,
935 Úgy hogy mindent belátnak, és jobban észlelnek mint előbb,
Kivált a háztartás körül, és szemlélődnek: „Hogy van ez?”
„Hová lett az?” „Ki vette el?” . . .

DIONYSOS.

Úgy, engemuccse! mert ha most házába lép az átheni,
Nagyot rivall szolgálaira; és kérdi: „Hol van a fazék?”
940 „Hát innen a lazac fejét ki ette meg?” — „A tavalyi
Korsónak is már vége van!” — „Hol a foghagyma-
maradék?”
„Olajbogyót innen ki falt?” — holott elébb úgy ültek ott
Bámulva, mint málészájúk s anyámasszony-vitézi.

KAR.

„Látod-e ezt, óh híres Achilles?”²
945 De hát te mit szólsz mindezekre?
Nehogy azonban, dühöd ragadván,
Túl vigyen pályád határin!
Mert kegyetlenül lehordott; mindazáltal, oh nemes,
Ne felelj haraggal vissza; sőt vitorlád összevonva
950 Csak szélit használd először, majd jobban-jobban kibonthadd,
Most vigyázz, hadd
Csenedesdjék, símuljon le, s legyen állandó a szél.
Nosza hát te, ki a hellének közt legelébb tornyozva
magasztos
Szólamidat, díszre emelted a szint, — zúgódat bátran ereszd
meg!

AESCHYLOS.

955 Bosszant engem ez a szembelevés, s indúlat emészti veséim,
Hogy ez ellen kell magam itt védnem: — de hogy azt
ne beszéld, megakadtam:
No, felelj hát, mér' kell a költőt bámulni, csodálni leginkább?

¹ A *keosiak* becsületes emberek hírében állottak, a *chiosiak* semmire
kellők voltak. *Theramenes*, bár maga is egyike volt az *Arginusae* melletti
tengeri ütközet után halálra ítélt 10 hadvezérnek, a népnél kivitte, hogy
6 életben maradjon. ² Aeschylusból, és neki.

EURIPIDES.

Az ügyességért, s hogy jóra eszel; — hogy az államban
nemesebbek-
S jobbakká teszi az embereket.

AESCHYLOS.

Ha tehát ezt nem cselekedted,
960 Sőt derekából és nemesebből nyomorult példákra tanítád:
Mire vagy méltó? ítélj te magad.

DIONYSOS.

Haljon meg. Tőle ne is kérdd.

AESCHYLOS.

Nézd hát, mikor átvetted először tőlem, mily karba' valának:
Nemesek bizony, és hat-láb-magasak; nem olyan
közpálya-kerülőök
S piacon-forgók, ravaszok, mint most; se nem oly
csalafinta bohócok;
965 Hanem, ellenben, mind dárda-gerelyt lehelők és harci szekernyét
S hőszintarajú sisakot, süveget; mind hétbikabőrharagúak.

DIONYSOS (*félre*).

No, ehol már a nyavalyája megint! látom, megöl a sisakokkal.

EURIPIDES.

De, ugyan mit tettél *te*, hogy őket olyannyira megnemesítéd?

AESCHYLOS.

(*Sértődve hallgat.*)

DIONYSOS.

Szólj, Aeschylos, és ne csak úgy büszkén méltatlankodva
neheztelj.

AESCHYLOS.

970 Drámát költék, teli Áresszel.

DIONYSOS.

Melyiket?

AESCHYLOS.

„A Thébe alatti
Hét hőst”, melyet ha ki megnézett, hős vágyott lenni azonnal.

DIONYSOS.

Hanem ezt rosszul cselekedted ugyan: mert Thébe lakóit ez
által
Harcra vitézbebbé tüzéled; botot érdemlesz bizony érte.

AESCHYLOS.

Hisz rajtatok állt gyakorolni vizont: de ti nem gondolatok
erre.

975 Aztán, mikor a „Persákat” adám, gerjeszteni vágyat akartam
Mindig győzni az ellenségén, hirdetve a nagy diadalmat.

DIONYSOS.

Biz örültem is én, mikor a diadalt jósolta Dareios a sirból,
A kar¹ pedig összecsapott kézzel feljajdult rá: Iauoi!

AESCHYLOS.

Illyenre kapassa igaz költő a férfiakat. Hisz akár nézd:
980 Kezdetől fogva mi üdvös volt a nagy költők befolyása.
Orpheus ünnepeket rendele, lám, s megtiltott emberöléstől;
Musaeos nyavalyát orvoslani és jóslani, Hésiodos meg
Földet munkálni taníta, vetést, aratást; míg ősi Homéros
Mivel érdemelé isteni hírét, mint hogy csatarendre, vitézül
985 Küzdeni, fegyverkezni taníta?

DIONYSOS.

De lám Pantoklest, az ügyetlent
Még se vihette biz ő semmire; mert minap is, hogy díszmeneten
volt,
Felkapcsolta *előbb* a sisakot, s *úgy* tűzött volna taréjt rá.

AESCHYLOS.

De igen, sok más derekat, kiknek vala egyike Lamachos, a hős;
Honnan² az én képzeletem sok hős alakot vázolt le: oroszlán-
990 Patroklusokét és Teukerekét, hogy azokhoz lenni hasonló
Törekedjék a honfi, mihelyt a csatakiürtöt hallja riadni.
De nem irtam olyan rima Phaedrákat, Stheneboiákat bizony-
isten,
S nem tudja reám senki se, hogy nőt alkottam volna szerelmest:

EURIPIDES.

Mert semmisse volt Aphroditéből benned, Zeus uccse!

¹ Tudvalevőleg persákból áll. ² Homérból.

AESCHYLOS.

995 De tebenned s a te családjában volt bezzeg, több is elégnél;
Úgy hogy magad is tönkre jutottál miatta.¹

DIONYSOS.

Biz' isten, ez úgy volt:
Mert, a mit a más feleségeiről irtál, magad abba rekedtél.

EURIPIDES.

De mit ártottam, nyomorult ember, Stheneboiáimmal a *köz*nek?

AESCHYLOS.

Tisztos nőket, tisztos férjek feleségeit arra lovaltál
1000 Igyanak bürköt, csupa szégyenből, — a te Bellerophonjaid által.

EURIPIDES.

S nem megvala már — vagy az ujjamból szoptam tán Phaedra
meséjét?

AESCHYLOS.

Igenis, megvolt: hanem a költő a rosszat rejtse, takarja,
Ne pedig mutogassa, tanítsa bizony; mert lám, a gyenge
gyereknek
Van, ki vezesse, tanító: ilyen felnőtt embernek a költő.
1005 Mi tehát mindég csak jót mondjunk.

EURIPIDES.

S ha te Parnész' és Lykabetos²
Nagyságú szavakat vágsz ki nekünk: ez lessz a jóra tanítás?
Kinek emberileg kellene szólnod? . . .

AESCHYLOS.

De, szerencsétlen, magas eszmék-
S gondolatoknak kifejezést is méltót kell szülni magukhoz.
Félistenek ajkára beszéd is magasabb kell mindenesetre,
1010 Valamint hogy köntöseik sokkal ragyogóbbak mint a miéink.
Mire én jó példát adtam eléd: de te megcsúfoltad.

EURIPIDES.

Ugyan hogy?

¹ Euripides neje kicsapongó lett. ² *Parnes*, *Lykabetos*, hegyek Attikában.

AESCHYLOS.

Fejedelmi személyeket, elsőbb is, hitvány rongy mezbe takartál,
Hogy szánakozást gerjessenek a népnél.

EURIPIDES.

S vétettem ez által?

AESCHYLOS.

E miatt nem akar senki, ha dús is, vállalni hajószerezést¹ ma,
1015 Hanem inkább rongyba takarva magát jajgat, s azt mondja,
szegény ő.

DIONYSOS.

Déméter anyára, igaz! de alól puha finom gyapju zekét hord,
S ha ez ámtítás sikerült, mindjár' a halvásárba² lyukad ki.

AESCHYLOS.

Aztán meg az ifjúságot üres fecsegésen kapni tanítád,
Mely kiüríté a tornákat s a nyelves fiataloknak
1020 Ülepét elnyűtte; meg a matróz-tömeget szájalni uszítá
Felsőbbjeik ellen, bár egyebet sem tudtak szólani hajdan,
Mikor én éltem, mint kétszersült kenyeret s *hurrrát* kiabálni.

DIONYSOS.

Meg, Apollon uccse, az alsorban³ evezők szájába poszogni,
Büdösíteni a közebédeken, és ha kiszálltak, rablani köntöst;
1025 Ma pedig felesel, evezőt nem hajt,
Csak lógérez⁴ hol ide s hol oda.

AESCHYLOS.

És hány galibát okozott már *ez* ⁵
Nem színre hozott kerítő nőket,
S kik az oltárnál betegesznek le,
1030 S kik a bátyjukkal közösülnek, vagy
Ezt mondják: „élni nem élet”⁶
Aztán *e* miatt tele a város
Jogi firkászok s oltári-bohóc

¹ Gazdagabb polgárokra gyakran rávetették, hogy egy államhajót szereljenek fel saját költségökön (trierarchos). ² Gazdag és ingyenc polgárok maguk szerették venni a halat, s ott magukat mutogatni. ³ A több-sor evezős hajókon a felső sor, az alsónak részsut felette ült. ⁴ A *lavios* helyett e népies szót lehetne használni. ⁵ Eurip. ⁶ Eurip. *Phryxos* című darabjából.

Népmajmok renyhe hadával,
1035 Kik a népet szüntelen ámitják;
A lámpafutásra¹ meg egy se való
Testi gyakorlatlansága miatt.

DIONYSOS.

Zeus uccse nem, úgy hogy majd nevetés
Fojtott meg a nagy Panathenaeán²,
1040 Mikor egy testes, halavány, pöffedt
Ember futa görnyedten legutól
Páhogva; kit a Kerameus³-beliek,
A kapuikból, nosza ütni, hason,
Horpaszba, az ágyékát, ülepét;
1045 A megtenyerelt pedig a lámpát
Elfújta, s egyet
Durrantván hátra, elillant.

KAR.

[*Strophe.*

Nagy dolog van, szörnyü patvar, foly kemény harc-háború.
Itt nehéz lesz ám itélni, mikor ez dühössen támad,
1050 Az serényen visszafordul s megfeszíti lábait.
De ne nyuzzatok mind' egyet:
Vannak ám az érvelésnek sok egyéb fogásai.
Rajta hát, ha min pöröltök, mondjátok ki, boncoljátok,
Tépjetek föl régít, újat,
1055 Sohse féljetez tanult és finom dolgot mondani.

[*Antistrophe.*

Mert, ha attól tartanátok, hogy tudatlanság miatt,
A mit finomúl beszéltek, a néző nem érti majdan,
Ettől már ne féljetez, mert már nem úgy van, mint elébb.
Jól be vannak gyakorolva,
1060 S könyve lévén mindeniknek, önmagát képezheti;
Jó az ércök természettel, s most ki vannak élesítve.
Semmit is ne féljetez hát
A nézők miatt, mert bölcsek, bátran mindent mondjátok.

EURIPIDES.

No mindjárt kezdem a *prologidon*,
1065 Hogy, a mi első a tragoediában,
Elébb is azt gáncsoljam a jelesnél.
Homályos nála a tény-előadás.

¹ Lásd 130. vers. ² Ünnepe. ³ Városrész.

DIONYSOS.
S melyiket gáncsolod?

EURIPIDES.
Nagyon sokat:
De mondd, elébb is az *Oresteid*ből!¹

DIONYSOS.
1070 Csitt hát mindenki! kezdjed Aeschylus.

AESCHYLOS (*szaval*).
„Hermes a földben, te atyám hatalmas!
Látója, légy megőrzőm, harcelem,
Mert ím jövök s megtértem a hazámba. . .”

DIONYSOS.
Lelsz gáncsot ebben?

EURIPIDES.
Többet egy tücetnél!

DIONYSOS.
1075 Mind össze sem több, három sor csupán.

EURIPIDES.
De mindenikben hús is a hiba.

DIONYSOS (*a nyugtalan Aeschylushoz*):
Hallgass, asz'ondom, Aeschylus: ha nem,
Majd ráadást kapsz három jámbusodra.

AESCHYLOS.
Ennek hallgassak én!

DIONYSOS.
Ha szómra hajtasz.

EURIPIDES.
1080 Milyet hibázott már is! égig ér.

AESCHYLOS.
Ládd hogy vadat beszélsz?

¹ Közös neve az *Agamemnon*, *Choëphorok*, *Eumenidák* trilogiának.

EURIPIDES.

Mit bánom én hát.

AESCHYLOS.

Hol mondod a hibámat?

EURIPIDES.

Kezdd elől.

AESCHYLOS.

„Hermes a földben, te atyám hatalma
Látója” —

EURIPIDES.

Ezt Orestes, úgy-e, meghalt
1085 Atyjának mondja sírján?

AESCHYLOS.

Nincs különben.

EURIPIDES.

Azt mondja hát, hogy látta Hermes, a mint
Titkos csel által és erőszakos
Asszony kezektől atyja elveszett?

AESCHYLOS.

Nem *azt* a Hermest: a *segélyhozót*
1090 Szólitja meg, kinyilvánítva ezzel,
Hogy ezt a tisztet atyjától vevé.¹

EURIPIDES.

Úgy még hibásabb vagy, mint én akartam.
Ha ezt a tisztet atyjától vevé. . .

DIONYSOS.

Úgy hát az apja sírrablója volt.

AESCHYLOS.

1095 Dionysos, beh zákányos bort iszol!²

¹ Minden commentálás dacára, homályos hely. ² Attól beszélsz ily badart.

DIONYSOS.

Szavalj tovább; — te lessed a hibát.

AESCHYLOS.

.....„légy megőrzöm, harcelem,
Mert ím jövök s megtértem a hazámba.”

EURIPIDES.

Kétszer mond egyet a bölcs Aeschylos!

DIONYSOS.

¹¹⁰⁰ Hogy kétszer?

EURIPIDES.

Érts szót: majd kifejtem én.
Azt mondja, hogy „jövök” s „megtértem a
Hazámba:” *jöni és megtérni* egy.

DIONYSOS.

Zeus uccse, mintha szomszéd kérne így:
„Adj egy *süítőteknőt*, vagy egy *dagasztót*.”

AESCHYLOS.

¹¹⁰⁵ Azért sem úgy van, s nem mindegy, világ-
Legszájasabbja! sőt igen helyes.

DIONYSOS.

Hogy van tehát? hogy érted? add elő.

AESCHYLOS.

Honába *jő*, kivel még köz hona,
Ki minden kényszer nélkül távozott;

¹¹¹⁰ A bujdosó, ha megjön, *visszatér*.¹

DIONYSOS.

Apollon uccse, jó! S te mit felelsz?

EURIPIDES.

Nem tért Orestes vissza *így*, ha mondom,
Mert lopva jött, nem visszahívatott.

¹ A görög szó (*κατέρχομαι*) főképp a számfűzöttek visszatérését fejezi ki.

DIONYSOS.

Hermesre! jól van; csak hogy már nem értem.

EURIPIDES.

111^b Folytasd tovább hát.

DIONYSOS.

Folytasd, Aeschylos,
Sietve; és *te* lessed a hibát.

AESCHYLOS.

„Sírhalmodon kiáltlak, oh atyám,
Hallgass meg, érts meg — ”

EURIPIDES.

Ismétel megint:
„Hallgass meg, érts meg” egyre meggy bizony.

DIONYSOS.

112° Hiszen halottnak mondja, te gonosz,
S annak kiálthat még háromszor is.

AESCHYLOS.

S te hogy csináltad a prologusid’?

EURIPIDES.

Halld hát; — s ha kétszer mondom ugyanazt,
Vagy benne hézagpótló szót találsz:
112^b Köpj a szemembe.

DIONYSOS.

Rajta hát, szavald:
Hadd lám, helyesbek-é prologjaid?

EURIPIDES (*szaval*).

„Először Oedipus boldog vala. . .”

AESCHYLOS.

Zeus ucscse, nem; sőt már születve is
Boldogtalan, kiról, még meg se lett,
113° Midőn Apollon megjóslá, hogy apját
Meg fogja ölni. Hogy lett volna boldog?

EURIPIDES (*folytatja* :)

„Aztán a legszerencsétlenb halandó. . .”

AESCHYLOS.

Zeus isten a tanúm! mindig is az volt.
Hogy is ne? mindjárt születésekor,
1135 Télen, kitették egy cserép fazékban,
Hogy felnövén apját ne ölje meg;
Aztán Polybos házához került
Dagadt bokával; majd nőül veve,
Ifjú létére, egy banyát — tulajdon
1140 Anyját pedig: — majd a saját szemét
Kiásta.

DIONYSOS.

Mily boldog lett volna hát,
Ha Erasinidessel¹ vezérekedik!

EURIPIDES.

Tréfálsz. De *jók* az én prologusim.

AESCHYLOS.

No, én nem firtatom minden sorod,
1145 Hanem, Zeus uccse, ha isten segít,
Butykossal² rontom el prologjaid.

EURIPIDES.

Butykossal? az enyím’?

AESCHYLOS.

Eggyel csupán.
Mert úgy verselsz te, hogy minden beillik
— Akár *butykos*, akár *juhőr*, akár *zsák* —
1150 A jámbusidba. Én megmutatom.

EURIPIDES.

Te megmutatnád?

AESCHYLOS.

Meg.

¹ Egyike az arginussaei ütközet után kivégzett hat hadvezérnek.
(Mily boldog lett volna Oedipus, ha *csak* kivégzik!) ² Szűk száju korsó.
Eredetiben olaj- vagy kenőcstartó edényke, melyet a görög mindig
magával hordott.

DIONYSOS.
Szavalj tehát.

EURIPIDES.
„Aegyptos, a mint legtöbben regélik,
Ötven fiával, evezős hajón,
Argosba érvén —”

AESCHYLOS.
Elveszté a butykos.

EURIPIDES.
1155 Mi ménkő butykos az? Nem veszne meg?

DIONYSOS.
Kezdj más prologot: abba szúrja bé!

EURIPIDES.
„Dionysos, a ki thyrsust s kacagányt
Viselve gim-bőrből, Parnásuson
Lejt fáklyafénynél —”

AESCHYLOS.
Elveszté a butykos.

DIONYSOS.
1160 Oh jéh' megint megbutykosolt biz az.

EURIPIDES.
No semmi, nem baj. Ebbe a prologba
Tudom, nem szúrja bé a butykosát. *(Szaval:)*
„Nincs boldog ember mindenben, sehol:
Mert a nemesnek élni nincs miből,
1165 A nemtelen meg —”

AESCHYLOS.
Elveszté a butykos.

DIONYSOS.
Euripides! . . .

EURIPIDES.
No s?

DIONYSOS.

Szedd be a vitorlát:
Erős vihart fú e butykos neked.

EURIPIDES.

Déméter uccse, nem törődöm azzal,
Mert a kezéből mindjárt kiütöm.

DIONYSOS.

1170 Kezdj mást, — de óvd a butykostól magad.

EURIPIDES.

„Hogy Sidon várost Agenor fia
Elhagyta, Kadmos —”

AESCHYLOS.

Elveszté a butykos.

DIONYSOS.

Oh, árva lélek, vedd meg butykosát,
Ne rontsa mind el a prologjaid’.

EURIPIDES.

1175 Mit! én vegyem meg?

DIONYSOS.

Ha szavamra hajtasz.

EURIPIDES.

Nem én ugyan; van sok prológusom még,
Hová nem szúrja be a butykosát.
„Pelops a Tantalosfi gyors lovon
Pisába menvén —”

AESCHYLOS.

Elveszté a butykos.

DIONYSOS.

1180 Látod, beszúrta butykosát megint.
Csak rajta, jámbor, vedd meg minden áron:
Szép s jó edény: egy obolért tied.

EURIPIDES.

Zeus uccse, nem: hiszen van még nekem sok.
„Oeneus, hogy egykor —”

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

EURIPIDES.

¹¹⁸⁵ Megállj, barátom! hadd végzem be a sort.
„Oeneus, hogy egykor földjéről kalász-
Zsengét áldozna —”

AESCHYLOS.

Elveszté a butykost.

DIONYSOS.

Míg áldozott? S ki csente el, vajon?

EURIPIDES.

Hagyján, barátom. Ebbe szúrja hát:
¹¹⁹⁰ „Zeus, mint az Igazság istennője mondja. . .”

DIONYSOS.

Hagyd el! belévág: „elveszté a butykost.”
Mert olyan e butykos prologjaidnak,
Mint a szemén az árpa. Vedd elő.
Istenre kérlek, a kar-énekít.

EURIPIDES.

¹¹⁹⁶ Hát hisz meg is tudom mutatni, mily
Rosz énekszerző; ismétél örökké.

KAR.

Mi lesz most, mi dolog, vajon?
Mert gondolni sem tudhatom, mily gáncsot fog a férfiú
Ellen hozni fel, a ki a legszebb kardalokat teremté a mosta-
niak közt,

¹²⁰⁰ Bámulok: mibe köt belé a tragoedia-fejdelem
Lantos-féle remekjei közzől, — s félttem a jámbort.

EURIPIDES.

Beh felséges dalok no! Majd kisúl:
Mindjárt lerántom őket, egy csomóban.

DIONYSOS.

Én a hibát majd számolom kavicssal.

(*Fuvola-kíséret.*)

EURIPIDES (*Aeschylosból, összevissza :*)

1205 „Phthiósi Achill! hallvád e férfiölő vést,
Miért nem közelgsz a baj-íru¹ segéllyel”? . . .
„Hermest tiszteljük mi elődül, mi tavi nemzet. . .”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel? . . .”

DIONYSOS.

Kettő neked, Aeschylos, a baj-ír.

EURIPIDES.

1210 „Dicső Achaios,
Atreus fejedelmi utódja, megértsd. . .”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel? . . .”

DIONYSOS.

Már harmadik, Aeschylos, a baj-ír.

EURIPIDES.

1215 „Csend, figyelem! ti Melissa-papok
Nyissátok az Artemis egyházát. . .”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel? . . .”
„Zenghetem én daliák jó-csillagu hősi hadúttját. . .”
Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel? . . .”

DIONYSOS.

1220 Oh Zeus király, ez a temérdek ír!
Megyek fürödni, mert már a sok írtól
Büdös vagyok.

EURIPIDES.

Ne, míg a citerás
Dalokbul is nem hallasz egy csomót.

DIONYSOS.

No rajta hát, — de írt belé ne rakj.

¹ *Veszélyt orvosló.* De rövid szó kellett ◡ — ◡ mértékre.

EURIPIDES.

- „Hogy az Achájok két trón-ura s a hellén fiatalság.”¹
1225 Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
„Küld baljóslatu Sphinxet, erőszak ebét. . .”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
„Bosszu-gerellyel s karral az ádáz sas. . .”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
1230 „És martalékkül adván fene légi kutyáknak. . .”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
„Az Ajasban bízó csapat. . .”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom.

DIONYSOS.

- Miféle lírom-lárom ez? „Marathon”²
1235 Vagy mely darabból szedted össze ezt
A kútra-járó dalt?

AESCHYLOS.

- Nem; én a szépet
Kiválogattam a szépből, nehogy
Phrynichossal a Múzsák egy-azon
Szentelt virányán láttassam legelni.
1240 De ez minden lebúj-dalt összehord,
Kár³ dúdolást, Melétoz bordalát,
Sirató- és táncdalát. Mindjár' is kitérnik.
Adjátok a lantom! vagy hisz minek
Ehez lant? hol van a repedt fazékkal
1245 Zörgő menyecske?. . . Jer, Euripides
Múzsája, kísérd ezt az éneket.
(*Kéjledny jő.*)

DIONYSOS.

E Múza lesbizálni⁴ nem szokott? nem?

AESCHYLOS (*Eurip. modorát parodiázva:*)

- „Halkyonok, kik a tenger örökfolyamú
Habja fölött csicseregtek,
1250 Áztatván nedü-harmatos csöppel szárnyaitok hegyét;
És, kik fenn, az eresz mögött

¹ Agamemnonból kiszaggatott sorok. (A lírom-lárom nem tartozik hozzá.) ² Aeschylus színműve volt. ³ Káriai, azaz rabszolgai. ⁴ Rút szerelem. Lesbos szigetből került.

Haj-haj-hajlítottok az újjotokon,
Póksereg, a kifeszült szövevényt
Pörge csüvöllő¹ gondjai közt;
1265 Hol kékorru hajók előtt a delphín felugorva mond
Jóslatot és pihenőt,
Szöllőinda örömeit, fürtök baj-nyugató kacsait.”

(A nőnek :)

Ölelj körül hát, gyermeke! — (D.-nak :)
Ládd e lábat² emitt?

DIONYSOS.

Igen.

AESCHYLOS.

1260 Hát ezt látod-e itt?

DIONYSOS.

Igen.

AESCHYLOS (Eur.-nek :)

Így verselve, te még mered fitymálgatni az én dalom,
Te, ki használod Kyréné³ mind a tizenkét fogását?
Kar-énekid hát ilyenek. De még
Magándalodból is veszek mutatványt.
1265 „Oh Éjnek sötétszínü homálya,
Mily boldogtalan álmot
Küldél te orozva nekem, Hades követét,
Lélek nélküli lelket,
A fekete Éj gyerekét, iszonyút
1270 Ránézni hajotti mezében,
Gyilkos, gyilkos tekintetűt,
Fegyvereset nagy körömmel? . . .
Szolgálók, nosza gyújtani mécsset!
Hozni folyamból harmatot és melegíteni fazékkal!
1275 Hadd mossam le az isteni álmot.
Hajh, tengerek istene! Itt van! . . .
Hajh, házi cselédim, láttatok ily csodát?
Kakasom' Glyké ellopta, s elillant!
Nymphák, bérci leányok! . . . Oh, Mania,⁴

¹ Szövéshöz tartozó eszköz, melyen a fonalat *csőre* tekerik, hogy *vetéllőbe* lehessen alkalmazni. ² Verslázat. ³ Kéjhölgy; rimafozás (in concubitu). ⁴ Rabnő neve.

- 1280 Fogd el! Én meg, nyomorult, épen
 Házi dologhoz láttam, az orsót,
 A fonáltelyeset, haj-haj-hajlítva kezemmel,
 Pázmára kifonva, hogy hajnalban
 Vásárra vigyem, eladandó.
- 1285 Hát csak felröppene-röppene a levegőbe,
 Szárnyai könnyű sugarával,
 Hagyván nekem, ah! fáj-fájdalmat,
 S könnyet ah! könnyet a szemeimből
 Ejteni, ejteni árva fejemnek!
- 1290 De ti, krétaiak, Ida szülőtti, nyílat
 Ajazva segítetek és gyors inalással
 Fogjátok körbe hajlokát!
 S veletek gyönyörű Diktynna,¹ kopóit
 Hozva, kutassa fel a háztájat.
- 1295 S te, ki Zeus kétlángu mécsét viseled
 Gyors kezeidben, Hekaté,
 Világíts Glyké lakába,
 Hogy bemenne megmotozzam!"

DIONYSOS.

Hagyjátok el már.

AESCHYLOS.

Nekem is elég.

- 1300 Most hajtom a mérleghez: mert csak az
 Mutatja meg, hogy mé'k költő különb.
 A súlya döntsön egyes mondatinknak.

DIONYSOS.

No jőjjetek hát, hogyha már nekem
 Kell mérni a költők művészetét,

- 1305 Mint sajt-kufárnak.

KAR.

- Csak jó a pihent ész,
 Már ki látott, vagy ki hallott ily szokatlan új csodát?
 S más ki gondolt volna ilyet? Én, biz isten nem, s ha fű-fa
 Mondta voln', se hittem volna,
 1310 De sőt azt véltem volna, hogy csak énvelem bolondoz.

¹ *Artemis* (Diana) egyik mellékneve.

DIONYSOS.

No, álljatok hát a két serpenyőhöz.

AESCHYLOS és EURIPIDES.

Megvan.

DIONYSOS.

No, fogja meg most mindenik,
Szavaljon egy sort, és el ne bocsássa,
Míg én azt nem mondom: kukuk.

EURIPIDES.

No, megvan.

DIONYSOS.

1315 Most mondjatok a serpenyőbe verset.

EURIPIDES.

„Argo naszádja bár ne röpiült voln' át soha! . . .”

AESCHYLOS.

„Oh Spercheios folyam s ti nyájdús legelők! . . .”

DIONYSOS.

Kukuk! eresszétek; jóval lenyomta
Ezé.

EURIPIDES.

S mi ennek, vajjon, az oka?

DIONYSOS.

1320 Egész *folyót* tett rá, s mint gyapjukalmár
A gyapjut, megvizezte mondatát:
Te meg *repülő* sort tettél belé.

EURIPIDES.

Mondjon tehát mást, s mérjük össze azt is.

DIONYSOS.

Fogjátok újra meg.

AESCHYLOS és EURIPIDES.

Megvan.

DIONYSOS.

Szavalj hát.

EURIPIDES.

1325 „Oltára nincs Peithónak¹ más, csak a szó.”

AESCHYLOS.

„Csak a Halál-isten nem kap ajándokon.”

DIONYSOS.

Bocsásd, bocsásd: *ezé* megint lehúzza:
A legsúlyosbat tette rá: halált.

EURIPIDES.

Én meg *hivést*, a legjobb versemet.

DIONYSOS.

1330 De a *hivés* könnyű, s nincs benne ész.
No csak keress mást, nyomatékosabbat,
A mi lehúzza; nagy legyen s erős.

EURIPIDES.

Hol van nekem, hol, ilyes?

DIONYSOS.

Mondok én:

1335 „Kockán Achilles kettőt meg négyet dobott. . .”
Na, szóljatok, mert ez lesz az utolsó.

EURIPIDES.

„Jobbjába ércsúlyos buzgányt kapott. . .”

AESCHYLOS.

„Szekér szekéren, s holttesten halott. . .”

DIONYSOS.

No látod, ismét rászédett.

EURIPIDES.

Hogyan?

¹ A *rábeszélés* istennője. (*Hitetés*, *Hivés* értelme is van a szónak.)

DIONYSOS.

Hát két kocsit tesz rá, meg két halottat,
1340 A mit le nem húz száz egyiptomi.¹

AESCHYLOS.

Ne így, soronként: hanem úlj magad,
Nőd, gyermekid, meg még Kephisophon²
A serpenyőbe, rakd fel könyved is mind:
Én meg csupán két versem mondom el.

DIONYSOS.

1345 Én itt, barátim, nem ítélhetek,
Nem haragítom rám egyiket is:
Ez bölcs, becsülöm; ezt meg szeretem.

PLUTON.

Úgy semmit sem csinálsz, a mért jövéél.

DIONYSOS.

S ha ítélek?

PLUTON.

Vihetd az egyiket,
1350 A kit választasz, — s nem hiába jártál.

DIONYSOS.

Az isten áldjon. Halljátok tehát:
Én *költőért* jövök.

EURIPIDES.

Mi végre aztán?

DIONYSOS.

Hogy majd, — ha mentve lesz³ — kart ünnepeljen
A város. A melyik hát jobb tanácsot
1355 S intést tud akkor adni, azt viszem.
Alkibiadesről, hadd lám csak előbb is,
Melyik mit tart? — mert a város vajúdik.

EURIPIDES.

S mit tart felőle a város?

¹ Híres teherhordók voltak. ² A szolgája. L. f. 906. v. ³ A peloponnesusi háborúból.

DIONYSOS.

Mit-é?

1360 „Kivánja, gyűlöli, s mégis szeretné.”¹
De szóljatok *ti*, mit vélték felőle?

EURIPIDES.

Gyűlölöm a polgárt, ki városának
Használni lassu, míg gyors ártani;
Ügyes magának a honnak tehetlen.

DIONYSOS.

Poseidon uccse, jó! No hát *te* mit vélsz?

AESCHYLOS.

1365 Nem kell oroszlánkölyköt felnevelni
A városban, oroszlánt még kevésbbé:
De a ki fölnevelte, túrje is.

DIONYSOS.

No, Zeus uttarcon, már most felakadtam:
Amaz bölcsen szólt, ez világosan.
1370 De *egyre* mondjatok még véleményt:
Hogy kéne a várost megmenteni?

EURIPIDES.

Kleokritosnak² szárnyat kellene
Kinesiasból² kötni, s tengeren át
Szélnek bocsátni . . .

DIONYSOS.

1375 Bolondos ötlet; hogy vág ez ide?

EURIPIDES.

Hajócsatán majd ellenségeink
Szemébe onnan hintenének ec'tet.
Tudom én, hogy kéne: megmondjam?

DIONYSOS.

No hát,

¹ *Ion* tragikusból travesztált sor. ² *Kleokritos* roppant testes ember; *Kinesias* dithyrambköltő, ki a felhők közt száll. Ezt tehát, szárnyul, amarra kötteti.

EURIPIDES.

Nem kéne hinnünk, a kiknek hiszünk,
1380 S hinnünk, a kiknek nem.

DIONYSOS.

Hogy van? nem értem.
Szólj együgyűbben, de világosabban.

EURIPIDES.

Ha, kikbe' most bizunk, polgáraink
Közül, azokba' nem biznánk; s kiket
Ma nem használunk, használnók: talán
1385 Úgy megmaradnánk; mert ha most ezek
Romlásba visznek: hogy ne vinne jóra, ki
Ezekkel ép ellenkezőt csinál?

DIONYSOS.

Palamédes uccse, ez jó! bölcs egy eszme.
Magad lelted ki, vagy Kephisophon?¹

EURIPIDES.

1390 Ezt én magam, Kephisophon az *ec'tet*.

DIONYSOS.

No, hát *te* mit szólsz?

AESCHYLOS.

Mondd elébb: a város
Kiket használ? a jobbakat?

DIONYSOS.

Dehogy! Gyűlöli rútul.

AESCHYLOS.

S örvend a gazoknak?

DIONYSOS.

Nem épen; csak használja, kénytelen.

¹ Lásd 906. v.

AESCHYLOS.

1396 Ki ment'ne hát meg így várost, s hogyan,
Melynek se posztó nem kell, sem guba?¹

DIONYSOS.

Találj *te* olyat, a mivel kimásson.

AESCHYLOS.

Majd mondok ottfen; itt nem akarok.

DIONYSOS.

Ne ottfen; innét küldj valami jót.

AESCHYLOS.

1400 Ha majd az *ellen* földét, azt hiszik,
Sajátjuk, s az *övék* az ellené;
S hogy a hajó *kincs*, és a kincs *szegénység*.²

DIONYSOS.

Jó; csakhogy a birák³ mind föleszik.

PLUTON.

Itélj tehát már.

DIONYSOS.

Itélettek ez:

1405 Azt választom, kit a lelkem szeret.

EURIPIDES.

Ne feledd, hogy istenekre esküvél:
Engem viszesz föl; úgy válassz barátot.

DIONYSOS.

„A nyelv megesküdt”⁴ — Aeschylost viszem.

EURIPIDES.

Jaj, mit tevél, isten nélkül való!

DIONYSOS.

Én?

1410 Győztesnek Aeschylost itéltem. — Aztán?

¹ Sem jó, sem rossz. ² Ha majd nem otthon kincseket gyűjtnek, hanem hajóikban bíznak. ³ A *heliasták*, sok ezer polgár naponként 3 obollal fizetve. ⁴ Az idézetek Euripidesből.

EURIPIDES.

S még rám mersz nézni ily rút tett után?

DIONYSOS.

„Mi rút, ha a nézők előtt *nem az?*”

EURIPIDES.

Elnézed, hitvány, hogy halott maradjak?

DIONYSOS.

„Ki tudja: *élni* nem *meghalni-é?*”
1415 Lehellni: jó ebéd, s alunni: pokróc?

PLUTON.

Most jöjtek be, Dionys.

DIONYSOS.

Miért?

PLUTON.

Megvendégellek, útra.

DIONYSOS.

Bölcs szavak

Bizisten; már ezért meg nem haragszom. (*El.*)

KAR.

[*Strophe.*

Boldog ember, a kinek

1420 Jól művelt elméje van:

Ez kitetszik mindenütt.

Imhol *ez*, ki bölcsességét megmutatta, visszatér

Polgártársinak javára,

Öröme és javára vérei, s barátinak, mert

1425 Művelt, értelmes ember.

Azt becsülöm, a ki nem

[*Antistrophe.*

Sokrates körül fecseg

Eldobván művészetet

S mellőzvéen a színi múzsa legmagasb termékeit;

1430 Ellenben dagályos szókkal

S hajszállhasgató beszéddel az időt hiába ölni

Bolond emberhez illik.

V.

PLUTON.

Nosza hát vígan, Aeschylus, indulj
 S mentsd meg szeretett városodat
 1435 Helyre-tanáccsal; hozd észre, tanítsd
 A bolondokat (e bizony ott sok van);
 Ezt¹ pedig, ím, vedd s add Kleophonnak,
 Ezt meg azoknak, kik adót szednek,
 Myrmexnek emezt s Nikomachosnak,
 1440 És ezt Archenomosnak;
 S mondd: jöjjenek ám szaporán ide — és
 Ne soká cihelődjenek — énhozzám!
 Mert, ha hamar nem jönnek, Apollon
 Szentuccse, sütéssel
 1445 Megbélyegezem,² békóba vetem
 S a fehértaraju Ademantoshoz³
 Dobom a föld mély fenekébe!

AESCHYLOS.

Telyesíteni fogom; de te a székem
 Az alatt add át őrzeni híven
 1450 Számomra Sophoklesnek, mire majd
 Ide visszajutok; mert másodikul
 Őt ítélem a művészetben.
 De vigyázz, nehogy e ravasz ember, ez a
 Hazug és oltárlesi, — még ha belé
 1455 Tenné is erővel *más* — valaha
 Székembe úgy is beleüljön!

¹Talán zsineget a nyakára. *Kleophon* a néppárt vezére, *Nikomachos* a Solon törvényei revisiójával bízott meg, a többi ismeretlen. ²Mint a szolgákat. ³Hajóhad vezér volt. Olvassák úgy is: *Leukolophides* fia (*leukos*: fehér, *laphos*: toll, taréj).

PLUTON (*a karhoz:*)

Ti azért ennek gyújtsatok immár
Szent lámpákat, s a saját dalait
Zengve, kísérvétek haza, önnön
1460 Énekivel, dicsőítvén.

KAR.

Földbeli szellemek! adjatok elsőbb is hazatérő,
Már napfényre jutó költőnknek kellemes útat
S jóra való eszmét szülevárosa üdve-, javára;
Mert nagy ijedségtől fognánk szabadúlni ezáltal
1465 S marcona hadvéstől; Kleophon hadd vívja csatáit,
És vele a ki akar, honi földjök messze határin.¹

¹ Kleophont mint idegen eredetűt gúnyolja.

3. LYSISTRATE.

SZEMÉLYEK.

LYSISTRATE }
KALONIKE } ATHENAEI NŐK.
MYRRHINE }
LAMPITO, SPÁRTAI NŐ.
MÁS NŐK, MINT NÉMA SZEMÉLYEK.
VÉNEK KARA.
NŐK KARA.
EGY TANÁCSOS, POROSZLÓKKAL.
STRATYLLIS, EGYIK NŐ, LYSISTRATE MELLETT.
KINESIAS, MYRRHINE FÉRJE.
FIACSKÁJOK.
SPÁRTAI HIRNÖK.
SPÁRTAI KÖVETEK.
LÉZENGŐ ATHENAEI CSŐCSELÉK.
EGY KAPUS.
EGY ATHENAEI EMBER.
LAKÓN ÉS ATHENAEI KAR.

Előadatott: Olymp. 92. 1. Kr. e. 411.

I.

Utca Athenben. Háttérül az Akropolis.

LYSISTRATE.

Hívná az ember őket Aphrodité'
Bacchus, a Nemtők, vagy Pán ünnepére:¹
A kézi dobtól² meg se férne itt;
De most egyetlen egy nő sincs jelen,
⁵ Kivéve — ott jó szomszéd asszonyom.
Üdv, Kalonike.

KALONIKE (*jő*).

Neked is, Lysistrate.
Mít háborogsz? Ne durcáskodj, fiam,
Ne vond úgy ívbe a szemöldököd'.

LYSISTRATE.

Ész ám a méreg, jó Kalonike,
¹⁰ S bosszankodom tirátok asszonyokra,
Hogy, míg ravasznak tart a férfi-nem
Bennünket . . .

KALONIKE.

És azok vagyunk, bizisten.

LYSISTRATE.

Most, hogy gyűlésbe vannak híva, és
Tanácskozásra nem csekély dologban,
¹⁵ Alusznak, egy se jön.

¹ Női ünnepek. ² Mellyel a nők táncaikat kísérték.

KALONIKE.

Majd jőnek, édes.
Nehéz ám nőnek a kimozdulás:
Ki a férje körül bajoskodik,
Ki a cselédet költi, gyermekét
Altatja, vagy fürösztli, éteti. . .

LYSISTRATE.

²⁰ De volna annál elsőbb dolguk is.

KALONIKE.

Mi hát? miféle ügy, Lysistrate,
Melyért bennünket nőket összehívsz?
És mekkora?

LYSISTRATE.

Nagy.

KALONIKE.

Nemde vastag is?

LYSISTRATE.

Vastag bizony.

KALONIKE.

Hát hogy nem csődülünk?¹

LYSISTRATE.

²⁵ Nem arra értem (úgy jőnének hamar):
Hanem, kifőztem én, meghányva-vetve
Sok álmatlanság közt, egy valamit.

KALONIKE.

Könnyű lesz az, ha hányni-vetni birtad.

LYSISTRATE.

Oly könnyű, hogy mirajtunk nőkön áll,
³⁰ Most már egész Hellas megmaradása.

KALONIKE.

Mirajtunk nőkön? úgy hát kicsi tartja.

¹ Ne feledjük, hogy a női szerepeket férfiak játszották.

LYSISTRATE.

Csupán mitőlünk függ a város üdve,
Vagy, hogy mi vesszünk, és Pelops-sziget . . .¹

KALONIKE.

Úgy hát, biz isten, vesszünk mind együtt.

LYSISTRATE (*bevégezi mondatát*).

³⁵ Ne vesszen, sem egész Boeotia.

KALONIKE.

Ne az egész! az ángolna² kivétel.

LYSISTRATE.

Mert Athenaeről éffélékkel a szám
Se hűtöm (azt énrólam föl se tedd);
Hanem, ha összegyűlnek itt a nők
⁴⁰ Boeotiából, a Pelops-szigetről,
S mi mind: közül megmentjük a hazát.

KALONIKE.

Ugyan mi telnék asszonytól okos
Avagy dicső, ki felvirágozottan
Bársonyban, és kifestve üldögél
⁴⁵ Kimber-szoknyásan, a lábán cipő?

LYSISTRATE.

Hisz épen ez fog ám megmenteni,
A sárga köntös, a kenet, cipő,
A berzseny, és az áttetsző ruha.

KALONIKE.

Ugyan mikép?

LYSISTRATE.

Úgy, hogy többé soha
⁵⁰ Dárdát se markol férfi férfi ellen . . .

KALONIKE.

Bársonyba öltözöm!

¹ Peloponnesus. ² A Kopaïs tóban sok szép ángolna volt.

LYSISTRATE.

Paizst se fog . . .

KALONIKE.

Kimber-szoknyát veszek!

LYSISTRATE.

Kardot se ránt . . .

KALONIKE.

Úgy varratom már a cipőt.

LYSISTRATE.

No, hát?

Nem minden nőnek itt kén' lenni már?

KALONIKE.

⁵⁵ Repülve jönniök már rég, bizisten!

LYSISTRATE.

Hát nem tudod, te, hogy az atheni
Mindent később csinál, mint kellene?
De lám, a Partról¹ sincs még asszony itt,
Se Salamisból.

KALONIKE.

Hajnal óta már

⁶⁰ Nyeregbe vannak — azhogy csolnakon.

LYSISTRATE.

Sem, kikre vártam s bizton számolék,
Hogy elsők lesznek, az Achárni nők,
Azok se jőnek.

KALONIKE.

De Theagenesné

Megkérde a Hekataeont,² jőjjön-e.

⁶⁵ Azonban itt jó, ládd-e, már nehány,
Amott is egy csapat. Juhaj! juhaj!
Honnan valók?

¹ Attikában a legradikálabb néposztály a *tengerparti*. ² Hekate szobrát, a házi oraculumot, mint babonás, ovatos asszony.

LYSISTRATE.

Dögfáru¹.

KALONIKE.

Istenuccse!

Mert mintha dögfát ráznának nekem.

MYRRHINE (*jó, többet magával*).

Talán utolsók is vagyunk, Lysistrate? —
70 Szólj hát, ne hallgass.

LYSISTRATE.

Nem dicsérhetem,
Hogy ily nagy ügyben *most* jó Myrrhine.

MYRRHINE.

Nem leltem a sötétben az övem.
De mondd, ha sürgős; már vagyunk sokan.

LYSISTRATE.

Nem én ugyan; várjunk még egy kicsit,
75 Míg a Boeot s Peloponnesusi
Nők is bejőnek.

MYRRHINE.

Bölcsen mondd ezt.
De hisz jön is már, íme, Lampito.

LYSISTRATE.

Kedves Lakónnő, Lampito, köszöntlek.
Mily szép vagy, édes, mint ragyog színed!
80 Hogy duzzad a tested! hisz egy bikát
Megfojtanal.

LAMPITO (*lakón tájejtéssel beszél*) és többen.

Mög istenuccse; mer'
Tornázzok: a sarkam farom veri.

LYSISTRATE.

S be' gömbölyű izéd van itt elől!

¹ *Anagyris* egy bűdös fa neve, amelyhez hasonlított egyik attikai *demosé*: *Anagyrus*.

LAMPITO.

Úgy tapogattok, mint ó'tári barmot.

LYSISTRATE.

⁸⁵ Hát e menyecske itt, hovávaló?

LAMPITO.

Boeótiábó' gyün az is, követnek.

LYSISTRATE.

Bizony, Boeótné, jó kövér is ám
Nálad az alföld.

KALONIKE.

Istenuccse, és

Ki van gyomlálva, csínosan pedig.

⁹⁰ Hát e másik személy?

LAMPITO.

Jóféle ám —

Pedig Korinthetai.¹

LYSISTRATE.

Elhiszem, bizony;

Úgy már világos; hisz mind olyan ott.

LAMPITO.

S ki csóditette mostang össze ezt az
Asszonhadat?

LYSISTRATE.

Magam la.

LAMPITO.

Monddszi hát,

⁹⁵ Mit akarsz velünk?

LYSISTRATE.

Egyszerre, édesem.

MYRRHINE.

Szólj hát, mi fontos dolgod van velünk?

¹ A korinthusi nők rossz hírből állottak.

LYSISTRATE.

No, mondom hát már, csak még egy kicsiny
Kérdést teszek.

MYRRHINE.

Akármit, a mi tetszik.

LYSISTRATE.

Nincs kedvetekre, úgy-e, hogy oda
¹⁰⁰ Járjon, csatában, gyermekitek apja?
Mert mindnek férje oda van, tudom.

KALONIKE.

Biz öt hónapja őrzi már, szegénynek,
Eukratest¹ Thráciában, az enyém.

MYRRHINE.

S az enyém Pylosban — hét álló hava.

LAMPITO.

¹⁰⁵ S az enyém, ha möggyün is olykó' csatábú',
Paizst ragadva mömmög e'röpű'.

LYSISTRATE.

De még egy szikra latrunk sem maradt;
Ugyhogy, mióta elpártolt Milétus.
Egy nyolchüvelyknyi csiklandót se láttam,
¹¹⁰ Mely volt nekünk bőrből csinált segély.
Akartok-é hát, ha módját lelem,
Véget szakítani minden háborúnak?

MYRRHINE.

Igen biz én, ha mindjárt a kötőm
Kell is leoldni és beinnya rá.

KALONIKE.

¹¹⁵ Én is bizony, habár mint keszeget
Ketté hasítanak, úgy árulnak is.

LAMPITO.

Én is, hamingyá' a Tajgetosra
Csúsznék, hogy onnan a békét belássam.

¹ Athenaei hadvezért, hogy el ne árulja honát.

LYSISTRATE.

Mondom tehát; nincs mit tikolni rajta.
120 Le kell ám, asszonyok — hogy férjeinket
Békére kényszerítsük — mondanunk
Egy ideig . . .

MYRRHINE.

Miről?

LYSISTRATE.

Rálesztek ám?

MYRRHINE.

Rá, rá; ha meghalunk is.

LYSISTRATE.

Úgy tehát
Le kell ám mondanunk — a férfiről. —
125 No, mért fordultok el? hová szaladtok?
Biggyedt ajakkal mit ráztok fejet?
Mit sáppadoztok és hull könnyetek?
Rá lesztek-é hát, vagy se? Mit haboztok?

MYRRHINE.

Én nem leszek; hadd folyjon a háború!

KALONIKE.

130 Én sem, bizisten; csak hadd folyjon a harc!

LYSISTRATE.

Te mondod ezt, keszeg? hisz' az imént
Nem bántad, ha ketté hasítnak is.

KALONIKE.

Akármit inkább: tűzbe ugranám,
Ha kéne, inkább, mint arról lemondjak;
135 Mert semmi sincs olyan, Lysistrate.

LYSISTRATE.

No, hát te?

MYRRHINE.

Én is tűzbe ugranám.

LYSISTRATE.

Oh hát, beh feslett mind egész nemünk!
No, nem hiába, hogy tragoediát
Irnak belőlünk, mert más sem vagyunk, mint
140 „Poseidon és ladik”.¹ — Hanem te, kedves
Lakónnő, tarts velem, maradj velem,
Úgy még megmentjük az ügyet.

LAMPITO.

Nehéz ám
Nőnek, bizisten, úgy magába' hálni:
Hanem legyen; mert jó a béke is.

LYSISTRATE.

145 *Asszony* vagy édes! s csak *te*, mind között.

MYRRHINE.

S ha — mentsen isten! — azt, a mit te mondasz,
Akárhogy is megállanám: elő-
Mozdítaná az a békét?

LYSISTRATE.

De jóval.
Mert lásd, ha ott ülnénk, kifestve nyalkán,
150 S járnánk előttük áttetsző ruhában,
Jól megkopasztva, félig csupaszon,
S ölelni vágyna férjünk nagy-mohón,
Mi meg közel se mennénk makacsul:
Hamar kibékülnének, azt tudom.

LAMPITO.

155 Meneláosz is, bi'on, mihánt Heléna
Keblet meglátta, eldobá a kardját.

MYRRHINE.

De hátha majd mellőznek férjeink?

LYSISTRATE.

Pherekratesként: „nyúzz nyuzott ebet.”²

¹ Úgy látszik, valami közmondás. ² Ez úgy látszik, közmondásos beszéd, a főnebbi csiklandóra (v. 109) vonatkozik.

MYRRHINE.

Kutyát sem ér az a majmolt izé.
160 Meg, hátha majd erővel húznak a
Hálósobába.

LYSISTRATE.

Ragadd meg az ajtót.

MYRRHINE.

S ha ütnek-vernek?

LYSISTRATE.

Engedj — kénytelen.

Erőszakolva nem gyönyör nekik.
Jajgass, veszékelj. Meglásd, hogy hamar
165 Elállanak: mert semmi élvezet
A férfinak, ha nőnek is nem az.

MYRRHINE.

Ha néktek úgy tetszik, mi ráleszünk.

LAMPITO.

S ha férjeinket *mi* rábirjuk is, hogy
Igaz s őszinte békét kössenek:
170 Az Aszanai¹ zajongó csőcseléket
Hogyan s ki bírja rá, hogy ne bomó'jon?

LYSISTRATE.

Bizd ránk: mi rábeszéljük férjeinket.²

LAMPITO.

Nem, míg hajón jár az eszök, s Aszána
Rejtekhelyén a tenger kincs hever.³

LYSISTRATE.

175 Ki van csinálva már szépen az is:
Ma elfoglaljuk az Akropolist,
Mert a banyák ki vannak küldve már,
Hogy, míg mi gyűlést tartunk, áldozat
Örvével, a fellegvárat vegyék be.

¹ *Athenaei* így ejtette a lakón. ² Vagy: „mi elvégezzük a magunkét.”
³ Athena temploma benső rejtekében 1000 talentomnyi közkinccs hevert.
Később hozzá nyultak s elköltötték.

LAMPITO.

¹⁸⁰ Ezt jó' találtad; bár jól ütne ki.

LYSISTRATE.

No, Lampito, esküdjünk össze hát
Most, úgy-e, megtörhetlen esküvel?

LAMPITO.

Mondj esküformát, és mi esküszünk.

LYSISTRATE.

¹⁸⁵ Helyes. — Hol a nyilasnő?¹ — Hé, hová
Tekingetsz? — Tedd le csak pajzsod hanyatt
S nekem, szelt-húst ide!

MYRRHINE.

Lysistrate,
De ám hogyan fogsz esketni?

LYSISTRATE.

Hogyan?
„Pajzson, juh-ölve” — mondja Aeschylus
Már nem tudom, hol.

MYRRHINE.

Nem, Lysistrate,
¹⁹⁰ Ne pajzsra eskess, ha békét akarsz.

LYSISTRATE.

Mire hát?

MYRRHINE.

Ha kapnánk valahonnan egy
Fehér lovat, levágnók áldozatnak.

LYSISTRATE.

Minek fehért?

MYRRHINE.

Hogy esküdjünk tehát?

¹ Nyilasok (skythák) voltak a közszolgák, poroszlók. Tréfásan itt
nő az is.

LYSISTRATE.

Jól van, ha kívánod, megmondom én.
195 Nagy barna csészét fektetünk hanyatt.¹
S levágva egy tömlő bort, esküszünk,
Hogy — a csészébe nem töltünk vizet.²

LAMPITO.

Galambom, oh be pompás eskü lesz!

LYSISTRATE.

Hozzon ki csészét, tömlőt valaki! (*Hoznak.*)

MYRRHINE.

200 Oh, lelkem asszonyok, minő edény!
Ezt már marokra fogni kész öröm.

LYSISTRATE.

Azt tedd le mostan, s fogd a kan³ fülét. —
Oh Peitho⁴ úrnőm, s áldomás-kehely te,
Nők áldozatját, im, vedd kegyesen!

MYRRHINE.

205 Szép színű a vér, szépen is bugyog.

LAMPITO.

Mög a szamatja, Kásztor uccse, kedves.

LYSISTRATE.

Hadd áldozom hát, asszonyok, előbb én. (*Inni akar.*)

MYRRHINE.

Nem áldozol biz itt, ha sors nem üt.

LYSISTRATE.

Tartsd, Lampito — s mindnyájan — a kehelyt:
210 Egy mondja, mind nevében, a mit én,
S ti azt erősítétek esküvel.
„Nem fog se férj, sem szerető soha —”

¹T. i. a paizs helyett (V. 185.) ²Arist. gyakran gúnyolja a nőket iszákossággal. ³Az áldozatbarom. Itt a tömlő. ⁴A hit s elhíttetés istennője. Fohászkodik.

MYRRHINE.

Nem fog se férj, sem szerető soha —

LYSISTRATE.

„Kéjelve hozzám közelíteni —”. Mondjad.

MYRRHINE.

²¹⁵ Kéjelve hozzám közelíteni. Jaj!
A térdem összerogy, Lysistrate.

LYSISTRATE.

„Úgy töltöm otthon életemet, szüzen —”

MYRRHINE.

Úgy töltöm otthon életemet, szüzen —

LYSISTRATE.

„Felpiperézve, sáfrányszín ruhában —”

MYRRHINE.

²²⁰ Felpiperézve, sáfrányszín ruhában —

LYSISTRATE.

„Hogy vesszen értem a férj mentül inkább —”

MYRRHINE.

Hogy vesszen értem a férj mentül inkább —

LYSISTRATE.

„S szavára önként nem hajlok soha —”

MYRRHINE.

Szavára önként nem hajlok soha —

LYSISTRATE.

²²⁵ „Erőszakkal pedig ha kényszerít —”

MYRRHINE.

Erőszakkal pedig ha kényszerít —

LYSISTRATE.

„Dacolva tűröm s vonzódás nekül —”

MYRRHINE.

Dacolva tûröm s vonzódás nekül —

LYSISTRATE.

„Cipőt se tartok házhéjján neki —”¹

MYRRHINE.

²³⁰ Cipőt se tartok házhéjján neki.

LYSISTRATE.

„Se késnyelén oroszlány nem leszek —”²

MYRRHINE.

Se késnyelén oroszlány nem leszek.

LYSISTRATE.

„Ezt hitre mondva, ím kehelyt üríték —”

MYRRHINE.

Ezt hitre mondva, ím kehelyt üríték —

LYSISTRATE.

²³⁵ „S ha megtöröm — váljék vízzé a bor.”³

MYRRHINE.

S ha megtöröm — váljék vízzé a bor.

LYSISTRATE.

Esküztök erre mind?

KALONIKE.

Zeus uccse, mind.

LYSISTRATE.

Most hadd öntöm ki hát.⁴

MYRRHINE.

Hagyj benne, hékám,

Nekünk is, hogy barátságot igyunk.

(Zaj az Akropolis körül.)

¹ Ez (obscoen) hasonlatokat magyarázgatni nem lehet. ² Az az elefánt csont oroszlány, mi kés vagy kard nyelén gyakori volt. ³ Lásd fentebb: 197. v. ⁴ Libatio gyanánt.

LAMPITO.

240 Minő üvöltés?

LYSISTRATE.

Lám — mondom, ez az:

Athena fellegvárát asszonyink
Elfoglalák már. Most te, Lampito,
Végezd, eredj, Spártában dolgotat
S hagyd itt kezesnek többi társaid'.

(*Lampito el.*)

245 Mi meg jerünk be, és a nagy reteszt
Segítsünk ottben a kapukra tolni.

MYRRHINE.

Nem jönnek aztán — mit gondolsz — legott
Rohamra férjeink?

LYSISTRATE.

Hát bánom én?

Mert nincs ijesztés, tűz-vas, a mire
250 Előttök megnyilják az a kapu,
Ha rá nem állnak a mi pontjainkra.

KALONIKE.

Nem, Aphrodite uccse! Hát azér'
Vón' győzhetetlen, s gonosz, a nevünk?

(*El mind.*)

VÉNEK KARA.

255 Haladj, Drakes;¹ bátran vezess, habár a vállad fáj is
Emelve azt a nagy teher halvány olajfa rőzsét.

FÉL KAR.

[*Strophe 1.*]

Mit meg nem ér, az ember egy hosszú éltén át, haj!
Ki várta, Strimodór, hogy csak hallva halljon ilyet,
Hogy nők, kiket nyilvánvaló vesztünkre otthon hízalunk,
Elfoglalják a szent szobort² s az Akropolist bevegyék
260 S bezárják a kaput vas rudakkal és retesszel?

MÁSODIK FÉL KAR.

Most hát siessünk szaporán a vár felé, Philurgos,
Hogy körbe hányva e rőzsét körültök, valamennyit

¹ A karvezér. ² Athena szobrát.

— Ki fellovalta őket e dologra, s a ki részt vett —
Egy máglyatűznél, összesen, süssük meg önkezűleg,
265 Egyértelmű szavazattal, s előbb is a Lykonnét.¹

[Antistr. 1.]

Déméter uccse, éngem ki nem kacagnak élve!
Hisz' lám Kleomenes,² ki első bevette várunk' —
Se vitte szárazon el azt, de bár lakón dühöt lehel,
Fegyvert lerakva távozték, ütött-kopott gúnyába csak,
270 Éhen, piszokban, szőrösen, hat évig nem mosódva:
Úgy ostromoltam hősíleg innen ki azt a férfit
Tizenhat sor paizs megett³ aludván e kapuknál.
S e nőket, az Euripides s az istenek gyűlöltit,
Én túrjem, a míg nyers vagyok, s elnézzem ily
merényök'? . . .

275 Ne álljon úgy Marathonnál számomra győzelem-jel!

[Stroph. 2.]

De már előttem e rövid kaptató⁴ van hátra csak
A várig, a hová utam siet;
Majd felcipeljük valahogy ezt a rőzsefát szamár
Nélkül is, bár a teherrúd már feltörte vállamat.
280 Mindazáltal menni kell, s fúni egyre a tüzet,
Nehogy majd fölérve azon vegyük észre: kialudt.

(Fúkálja.)

Fu, fú! jujuj, jujuj a füst!

[Antistr. 2.]

Hogy ömlik a fazékbul, oh szent Herakles, kifelé,
S hogy marja, mint veszett eb, a szemem!
285 Akárhogy, e tűz Csiki⁵ tűz, csipi a csipám nagyon.
Fuss előre, fuss, Laches: vígy Athenának segélyt,
Vagy mikor védjük, ha most nem, a vár istenasszonyát?
Fu, fú! jujuj, jujuj a füst!

[Epod.]

Isten segélyivel tüzünk fel van gerjedve, és él.
290 No, hátha most a rőzsefát elébb itten lerakva,
És venyige fáklyáinkat bedugván a fazékba
Meggyujtanók s kos módra⁶ mind rohannánk a kapuknak?
Aztán, ha felhívásra nem nyitnak kaput a nők benn,
Föl kell perzselni a kaput, s őket szorítani füsttel.

¹ Lysistrate. ² Spártai vezér, ki némely athénaciek árulásával bevette az Akropolist. ³ A hadi arc-él, mely ma rendszeren csak három ember mély, a görögöknél 16 és több is volt. ⁴ Meredekség. ⁵ Az eredeti Lemnos (sziget) és leme (csipa) szójáték helyett. ⁶ Érti a fallőrő kost.

- 295 Tegyük le hát a galycsomót. Phú, adta füstje! juj! juj!
(A nézők közül kiált.)
 No, mé'k samosi hadvezér kapná fel ezt a rőzsét? ...
 Ez már ugyan nekem tovább nem nyomja a gerincem',
 Terajtad a sor, jó fazék, hogy a szenet föléleszd
 És gyűjtsd meg a fáklyáinkat, előbb is az enyémet. —
 300 Győzelmeik istennője, légy velünk, s engedd, hogy a nők
 E pártütő merényletét dicsően visszaverjük!

NŐK KARA.

(A nők egy része kívülről vizet hoz a várba.)

Gőzt látok, úgy tetszik, alant vagy füstöt, asszonyok, mint
 Égő tüze, ház ha kigyúl; azért jobban siessünk.

FÉL KAR.

- Röpülj, röpjélj Nikodike,
 305 Míg föl nem perzselődik Kalyke és Kritilla,¹
 Szítva körösleg
 Szolgasereg renyhe hadától s öregek dühétől.

MÁSIK FÉL KAR.

- Félek azonban, netalán kései a segítség.
 Mert, hogy ihol megmerítém hajnal előtt vedremet
 310 Nagy-nehezen, összekocogó cserepek s bélyegezett² pofájú
 Szolgaleányok taszigálása között,
 Felragadám sebtiben, és most beszorult nő-feleinknek
 [hozom az
 Oltani való vizet;
 Mert tudomásomra esett, hogy fene vének,
 315 Mint fűteni fürdőt, mázsa-számra
 Viszik a tuskót fölfelé, és fenyegetnek vadúl
 Rettenetes szavaikkal,
 Hogy az utált asszonyokat fel kell pörkölni tűzzel.
 De te, Athena, sohse add, hogy őket égni lássam,
 320 Hadd szabadítsák meg e hont és lakosít a fene harc
 dühétől;
 Miért, aranysisakos úrnóm, hajlokod ím elfoglalám,
 Hívlak is, oh Tritogenia, te segíts, és ha nekik férfi alájok
 tüzel,
 Hordjad velünk a vizet!

¹ A várban levő nők. ² A rabszolgákra bélyeget sütöttek.

FÉL KAR.

(A férfiak már épen fel akarják gyujtani a kaput.)

Hagyd el. — Mi már ez, férfiak, gonddal¹ gonosz
merénylők?

³²⁵ Hát tenne ilyet istenes, jó lelkü, igaz ember?

VÉNEK KARA.

Váratlan e dolog nekünk: ilyet csak látva látni!
Ím, a kapukhoz női raj gyült össze védelemre.

NŐK KARA.

Hőköltök, úgy-e, vissza már? Sokalltok, úgy-e, minket?
Pedig még ezredrésze sincs ám itt a nőseregnek!

VÉNEK KARA.

³³⁰ No, Phaidrias, tűrjük tovább, hogy effélet gagyognak?
Nem kellett volna már botunk szélyeltördelni rajtok?

NŐK KARA.

Tegyük le a vedret mi is a földre, asszonyok, hogy
Ne gátoljon, ha ránk egy is kezet találna vetni.

VÉNEK KARA.

Ha már pofon ütötte vón' kétszer-háromszor őket
³³⁵ Valamelyőnk, mint Bupalost,² bizony szavuk se volna.

NŐK KARA.

Hadd lám, ki üt hát? itt vagyok; ne itt az orca, tartom:
De nem fogták még meg, kutya, úgy mint én, a herédet!

VÉNEK KARA.

Ha el nem hallgatsz, kiverem a nyelvelést belőled.

NŐK KARA.

Merd hát csak a kis újjoddal érinteni Stratyllist.³

VÉNEK KARA.

³⁴⁰ S ha fültövön csaplak mindjárt ököllel, mit csinálsz, hé?

¹ Szándékosan. A szójáték végett így. ² Közmondásos. Hipponax
gúnyköltő erősen pofonütött valami Bupalost. ³ A szőlőt.

NŐK KARA.

Kirágom a tüdődet is, meg a beled kiontom.

VÉNEK KARA.

Csak nincs bölcsebb poéta, mint Euripides, való az;
Mert semmi sincs oly szemtelen teremtés, mint az asszony.

NŐK KARA.

Már most vegyük fel a vizes edényeket, Rhodippe.

VÉNEK KARA.

³⁴⁵ S minek hozád azt a vizet, isten nélkül való, he?

NŐK KARA.

Hát a tüzet *te*, sírhalom?¹ saját máglyádnak, úgy-e?

VÉNEK KARA.

Én, hogy barátnéid alá máglyát gyujtsak; tudod hát?

NŐK KARA.

Én meg, hogy a te máglyádat, melyet rakál, eloltsam.

VÉNEK KARA.

Az én tüzem *te* oltod el?

NŐK KARA.

Mindjárt mutatja a tett.

VÉNEK KARA.

³⁵⁰ Nem t'om, ha vajjon nem sütöm mindjárt beléd e fáklyát.

NŐK KARA.

Jer csak, ha piszkos vagy talán, majd megfürösztelek jól!

VÉNEK KARA.

Engem fürösztesz, vén szatyor?

NŐK KARA.

Mint vőlegény korodban.

¹ Vén, kinek koporsóban a fél lába.

VÉNEK KARA.

Hallád, mily vakmerőn beszél?

NŐK KARA.

Azér' vagyok szabad¹ nő.

VÉNEK KARA.

Mindjár' nem orditsz most nekem!

NŐK KARA.

Te meg több pert nem ítélsz.²

VÉNEK KARA.

³⁵⁵ Perzseld le a haját neki!

NŐK KARA.

No víz, most rajta, öntsd le! (*önt.*)

VÉNEK KARA.

Juj, juj nekem!

NŐK KARA.

Mert tán meleg? (*újra önt.*)

VÉNEK KARA.

Meleg? no, mit csinálsz, te?

NŐK KARA.

Locsollak, hogy kihajts³ megint.

VÉNEK KARA.

Hisz fázom a ne'kül is.

NŐK KARA.

Hát nincs veled tűz, a mivel magad fölmelegíthesd?

EGY TANÁCSOS (*poroszlókkal*).

Most súl ki, hova vitt a nő-tivornya,

³⁶⁰ Dobpergetés, sűrű szabázi⁴ tor,

S Adónis-jajveszélés a tetőn,⁵

Melyről gyűlésben is hallottam gyakor.

¹ Nem rab. ² Mint *hehista* (napos bíró). ³ Mint a növény. ⁴ Bacchusi orgiák. ⁵ Volt egy ünnep, midőn a nők Adonist siratták, s leginkább a (lapos) háztetőn levő kertecskékben.

- Demostratos szólt, rosz¹ napon: „jerünk
 Siciliába”; de a táncoló nő
 365 „Jaj, jaj Adónis”-t sír. Demostratos:
 „Szedjünk Zakynthosból — úgymond — hadat”;
 Holott az ittas nő a háztetőn
 „Sirasd Adónist” jajgat. — Ám, kivitte
 Az istenverte hóbortos gonosz.
 370 Ím, erre vitt a női dáridó!

VÉNEK KARA.

Hát még, ha újabb csínjök' hallanád!
 Egyéb gyalázat mellett hogy vederral
 Nyakon öntének! úgy kell szárogatni
 Ruhánkat, mint a ki belévizeltt.

TANÁCSOS.

- 375 Poseidon tengeristen uccse, úgy kell!
 Mert, hogyha mink *magunk* elrontjuk a nőt
 S tanítjuk a hivalkodásra: innen
 Burjánzik aztán nálok ily merény.
 Magunk beszólunk a műhelybe, így:
 380 „Aranyműves barátom, a nyakékból,
 Mit a nőmnek csináltál, a pecek
 Az este, a mint táncolt, kiesett.
 Nekem menőkém van most Salamisba:
 De te, ha ráérsz, még ma este jöjj
 385 A nőmhöz, s tedd be a pecket neki.”
 Más a cipővargának, fiatal
 Kemény husú legénynek, így beszél:
 „Jó varga, nőmnek egyik lába-ujját
 Szorítja a szíj,² mert kényes nagyon:
 390 Jöjj hát ma délbe' s tágítsd meg neki.”
 Ebből lesz aztán az ilyen dolog,
 Hogy én, tanácsos, most, mikor hajós —
 Legényre kéne a pénz, nem jutok
 Hozzá: becsukták e nők a kaput.
 395 Hanem mihaszna ácsorgunk? Emeltyűt
 Nekem! majd megtanítom én dacolni! (*Poroszlókhöz.*)
 Mit tátod a szád? Hát neked, pimasz,

¹ Az oly szerencsétlen véget ért sicíliai hadjáratot Demostratos indítványozta, még pedig rosz napon, a mit a római *dies infaustus*nak nevezett, t. i. a nők Adónis-ünnepén. ² A sarué (szandal).

Mit jár örökké kocsmán a szemed?
Feszítéd mindjár' a kapu alá
400 Azt a csapófát?¹ erről majd magam
Feszítem.

LYSISTRATE (*külép*).

Sohse bántsátok feszítő
Rúddal: jövök magam ki. Minek a rúd?
Nem rúd, de inkább ész kell itt, okosság.

TANÁCSOS.

Igazán? te rossz csont. — Hol van a nyilas?²
405 Fogd meg csak ezt, s kösd hátra a kezét!

LYSISTRATE.

Artemis engem . . . ! ha csak egy kis ujjal
Érint, a szolgavér, jaj lesz neki!

TANÁCSOS (*a nyilashoz*).

Hé, megijedtél? Nem kapod derékon?
S te másik? Nem kötitek gombolyagba?

STRATYLLIS.

410 Athena uccse, hogyha *erre* csak
Kezet mersz vetni: béled taposom ki.

TANÁCSOS.

Még kitapossa! Hol másik nyilas? —
Ezt kösd elébb meg, a melyik ugat.

LYSISTRATE.

Hekate uccse, csak ujjod hegyével
415 Érintsd ez asszonyt: köppölyt kérsz legitt.

TANÁCSOS.

Mi ez? Hol a nyilas? *Ezt* fogd meg, ezt!
Majd megtanítlak én ki-kiszaladni.³

STRATYLLIS.

Szent Artemisre, ha hozzá közelgsz,
Kitépem a keserves jaj-hajad!

¹ Emelyü népi neve. ² Poroszló. ³ A várból.

TANÁCSOS.

420 Ohjéh, megint odább állt a nyilas!
Pedig ne hagyjuk asszonytól soha
Magunk legyőzni! Rajta, mind, velem!
Harcrendbe, skythák!¹

LYSISTRATE.

Kastor uccse, majd
Meg is látjátok, milyen fegyveres
425 Négy dandárom van ottbenn harci nőkből!

TANÁCSOS (a poroszlóknak:)

Tekerjétek csak hátra a kezét!

LYSISTRATE.

Bajtársaim, nők, ki onnanbelől!
Ti magpiactojászöldségkofák,
Ti hagymakuktalisztkenyérkofák.
430 Fel! ütni-vétetni, zúzni, tépni, vágni,
Gyalázni őket, orcát félretenni! —
(Dulakodás. A poroszlók meghátrálnak.)

TANÁCSOS.

No, szépen jártak az én nyilasim!

LYSISTRATE.

Hát mit reméltél? azt, hogy szolganők
Ellen hozád? Vagy azt hívéd, a nőnek
435 Epéje nincsen?

TANÁCSOS.

Még sok is, bizisten,
Kivált ha csapszék van ottankörül.

VÉNEK KARA.

Oh, sok beszédet elfecsélt Tanácsosa e hazának,
Mít állsz te szóba még tovább eme vadállatokkal?
Hát nem tudod, milyen fürdőt kapánk mi, így zekében?
440 Hogy megmosák fejem az imént, szappan nélkül,
szegénynek?

¹ Nyilasok, poroszlók.

NŐK KARA.

No hát, bolond, másszor ne nyúlj az emberhez: különben
Természetes, hogy a szemed környéke feldagadjon.
Megülök én, szemérmesen, mint egy menyasszony, ottbent,
Senkit se bántok, egy pehelyt se mozdítok helyéből
445 Ha nem szurkálnak mint darázs-fészket, s nem
mérgesítnek.

VÉNEK KARA.

Oh Zeus, mitevők legyünk e sárkányokkal?
Mert ezt túrni nem lehet; vond feleletre tehát
Őket velem e merényért: mí célra foglalák el
Kranáa-várat,¹ a sziklatetőn
450 Épült Akropolis szent tilosát?
Nosza hát kérdezd ki, ne hígy nekik, faggasd százféle
fogással,
Mert szégyen volna ilyen dolgot, mellőzve, ki nem
puhatolni.

TANÁCSOS.

No tehát legelébb ezt kívánom, Zeus uccse, megérteni
tőlök:
Mi okon zártátok el a várat nagy vas reteszekkel előlünk?

LYSISTRATE.

455 No, hogy a pénz biztosságba' legyen, s ti ne
harcolhassatok avval.

TANÁCSOS.

Hát *pénzzel* harcol az ember?

LYSISTRATE.

Egyéb mindent is azért zavar össze.
Mert — hogy szabadon lophassanak — egy Peisander
s tisztre sovárgó
Társai: mindég habarítnak egy-egy haskorgást.² Ámde
tegyék ők,
A mit akarnak: hanem e pénzhez nem jutnak ugyan soha
többé!

¹ Athenaet v. az Akropolist másutt is említi *Kranáa* néven. ² Zavart a városban.

TANÁCSOS.

460 Hát mit téssz vele?

LYSISTRATE.

Kérded? ezután mi leszünk annak kezelői.

TANÁCSOS.

Hogyan, e kincset *ti* kezelnétek?

LYSISTRATE.

S mi van ebben szörnyü előtted?
Hát nem mi kezeljük a házi vagyont otthonn is néktek
egészen?

TANÁCSOS.

Az más.

LYSISTRATE.

De ugyan mért más? halljam.

TANÁCSOS.

Mert hadviselésre való ez.

LYSISTRATE.

Nem kell hadakozni, azon kezdem.

TANÁCSOS.

Hanem aztán hogy maradunk meg?

LYSISTRATE.

465 *Mi* fogunk megtartani benneteket.

TANÁCSOS.

Ti?

LYSISTRATE.

Mi hát —

TANÁCSOS.

Nyomorultak!

LYSISTRATE.

Hogy mentve maradsz, akarod vagy nem.

TANÁCSOS.

Borzasztó!

LYSISTRATE.

H'jába haragszol:

Meg kell lenni azért —

TANÁCSOS.

Déméter szent uccse, valódi boszantás!

LYSISTRATE.

S védve maradnod.

TANÁCSOS.

De ha nincs kedvem?

LYSISTRATE.

Akkor még jobban, azért is.

TANÁCSOS.

S hogy esett rátok, fejetek' törni a harc és béke ügyén most?

LYSISTRATE.

⁴⁷⁰ Majd megfelelünk.

TANÁCSOS.

De hamar! másképp jaj lesz.

LYSISTRATE.

Hallgass ide hát, de

A két kezedet légy szíves odább jártatni.

TANÁCSOS.

De nem bírom őket

Tartóztatni dühömben.

LYSISTRATE.

No tehát még jobban megkeserülöd.

TANÁCSOS.

Magad ellen károgtad, banya, ezt; de beszélj csak.

LYSISTRATE.

Már teszem épen. —

A férfiak eddigi háboruit túrtuk mi, a súlyos időket,

475 Női szerény modorunkban, akármit tetszett néktek
 Mert mukkani se hagyatok; ámbár nem volt a dolgotok
 Hanem élünk a gyanuperrel, sőt hallgattuk néha
 Ha egy-egy fontosb ügy iránt rosszúl folyt a vita köztetek
 Azután kérdők töletek (ámbár fájt a szívünk) mosolyogva:
 480 „Mit végeztetek a béke felől mai gyűlésében a népnek?
 Mit fogtok az oszlopra¹ felírni?” — „Mi közöd hozzá?”
 „Nem hallgatsz?” És én hallgattam.

EGY NŐ.

Én szóltam vón' csak azért is.

TANÁCSOS.

Kaptál is volna, ha nem hallgatsz.

LYSISTRATE.

No de én hallgatva bementem. —
 Azután meg' mást, veszedelmesbet, hallánk végezve
 tanácsban,

485 S kérdők: „Ugyan, édes uram, már hogy végzettek oly
 Ó meg, görbe szemet vetvén rám, azt mondja, ha szőni
 Megfájul a fejem, de nagyon ám: a háboru férfiat illet.
 oktalanúl ezt?”
 nem ülök,

TANÁCSOS.

Jól mondta urad, Zeus uccse.

LYSISTRATE.

Ugyan mért jól, te gonosznak edénye,
 Ha, midőn botorúl tanakodtatok is, nem volt szabad észre
 terelnünk?

490 De, midőn nyilván s uton-utfélen ezt hallók töletek
 „Nincs ember az országban!” — „Nem akad már több
 oly férfi, biz isten!”
 immár:

¹ A békekötést oszlopra irták fel.

Akkor mi, gyűlést tartván, fogadók közösen megmenteni
Hellást,
Mi, az asszonyok, egy szívvél-szájjal. Mire vártunk volna
különben? —
Ha tehát, mikor ily üdvöst akarunk és mondunk, szóra
figyelték
495 S hallgattok szépen, mint *mi* előbb: bizonyos, hogy lábra
segélünk.

TANÁCSOS.

Minket *ti*? No már ez rettenetes! nincs mód eltérni.

LYSISTRATE.

Te hallgass.

TANÁCSOS.

Én hallgassak, neked, átkos nő, kinek a fejedén az a fátyol¹
Van burkolva körül? Meghálnék inkább.

LYSISTRATE.

Hisz' ha csak ez a baj,
Nesze a fátyol, kösd fel magad a szürke fejedre,
500 És fogd ezt a kosaracskát,
Aztán felövedzve gyarass gyapjút, bab-eszegetve:
A háboru hölgyeket illet.

NŐK KARA.

Keljetek, asszonyok, vedreitek megől,
Hogy társainknak, a mit lehet, mi is segítsünk.
505 Mert nem fáradok én soha táncha', míg a világ,
S térdeim lankadás terhe nem fogja el.
Kész is vagyok én mindenre velök, kikben van erő,
Nemes indúlat, van hősi merény,
Van kecs, van erény, van honszerelem.
510 Hanem, oh dajkák daliája te, és az anyókák durva
csalánja,

(*A karvezetőnek:*)

Rohamra düvel s kegyelem nélkül! már jó szél hajtja
hajónkat.

¹ Egyszerűen: „ki nő-ruhát viselsz.”

LYSISTRATE.

És vajha nekünk gyönyörédes Eros s a Kypros-szült

Öntsön kebelünkbe varázs ingert, s bűbájt csípőnkre
Aphrodite

lehelljen!

A férfiakat meg fogja el a dühödő kéjes merevenség:

⁵¹⁵ Akkor egész Hellas-szerte nevünk igazán ez lesz:

Csatabontó.¹

TANÁCSOS.

Mi jeles tettért?

LYSISTRATE.

Ha legelsőbb is titeket gátlunk piacozni,²
S őrzöngeni ott, csupa fegyverben.

EGY NŐ.

No, mer' — engem Páphia³ uccse', —
Most a fazekas vagy zöldséges sátrak közt is valamennyi
Talpig fegyverben forog a piacon, s olyan mint a
korybantok.⁴

TANÁCSOS.

⁵²⁰ Mert bizony úgy kell, a ki vitézlő.

LYSISTRATE.

De nevetséges dolog ám az,
Ha ki nagy Gorgon-paizsos kézzel odamegy, s compót⁵
veszen aztán.

EGY NŐ.

Zeus uccse, magam láttam, mikor egy lóhátas nagyhaju⁶
tiszt úr
Vén kofa-asszonytól vett pépjét beleönté réz-sisakába;
Másik, csupa thrák,⁷ gerelyét rázván s kicsi pajzsát, mint
maga Téreus,
⁵²⁵ Nyeldeste az asszu figét sorban s a kofát majd holtra
ijeszté.

¹ *Lysimache*. Hasonlót jelent a *Lysistrate* név is. (*Seregbontó*.) ² Az *agorán* gyülekezni. ³ *Venus*. ⁴ *Kybele* papjai, kik fegyveresen táncoltak. ⁵ *Hal*. ⁶ *Tehát lovag*. ⁷ Olyan mint egy felfegyverzett thrák.

TANÁCSOS.

De hogyan tudnátok az országnak bonyolult és
Ügyeit *ti* megoldani, rendezni? összecsomódtott

LYSISTRATE.

Hát könnyen.

TANÁCSOS.

Nos? magyarázd meg.

LYSISTRATE.

Mint a fonalunk mikor összebomol, hát fogjuk elébb a
Azután orsóhegyen a szálát — külön, ezt ide, azt oda csomót, így,
— húzzuk:
580 Akképen e háboru dolgát is, csak bizzák ránk, mi
Követink által az ügyek szálát — külön ezt ide, azt oda kibontjuk,
— vonván.

TANÁCSOS.

Hát, esztelenek, fonal és orsó- s gyapjúnkával akartok
Ti ilyen nagy dolgot elintézni?

LYSISTRATE.

Bizony; és lett volna csak egy csöp
Eszetek, ti is a mi fonalmunkánk' vennétek elő közügyekben.

TANÁCSOS.

585 De mikép? hadd lám.

LYSISTRATE.

Legelébb is, mint gyapjúból a
juhfürösztön,
A szennyet kéne kimosni, azaz a városból kibotolni
Mind a ki gonosz, s a királydinnyét, bojtortját róla
leszedni;
Azután jól meggerebelni ama hivatalra csoportosan össze-
Csapzottakat, és a csombókos *tetejét*¹ leszakítani mindnek;

¹ A fejét.

- 640 Azután pedig a közjóakarát gyapját fésűlni kosárba,
 Közzéje vegyítve a zsellért is, s ki hazánk vendége, barátja,
 Még a ki adós a kincstárnak, hozzá elegyíteni azt is;
 Elkülöníteni a városokat, melyek e honból telepítvék
 S melyek orsóval messze kinyújtott fonalakkint szerte
hevernek;
- 645 Azután mind e fonalat szépen ide, egy pászmába, motólán
 Összecsínálgatni, belőle pedig, jó sűrű-tömöttre, tekerni
 Nagy gombolyagot, s ebből az öreg Démosnak szóni¹
ruhácskát.

TANÁCSOS.

Nem rettenetes, hogy most ezek így kártolnak s
gombolyagoznak,
 Kiknek hadi dolgokhoz köze sem volt másszor?

LYSISTRATE.

- Volt, gonosz ember!
- 650 Kétszeresen vagy többszörösen viselők: szültünk fiat elsőb,
 Azután katonának fölszerelők.

TANÁCSOS.

Hallgass hát véle, ne hányd fel.

LYSISTRATE.

Aztán, mikor a fiatal szép kort élveznünk kellene vígan:
 Egyedül hálunk, férjünk oda van; no de hagyján a mi
bajunkat!
 Hanem a pártába sülő hajadon lányok balsorsa boszant ám.

TANÁCSOS.

- 656 A férfi talán sohse vénül meg?

LYSISTRATE.

Meg ugyan, Zeus uccse, de más az.
 Mert ő, hazatérve, ha ősz is már, kaphat nőül fiatal lyányt,
 Hanem a nőnek rövid a nyara, és az alatt kell látnia hozzá,
 Mert ha nem, ülhet pityeregve szegény, azután el nem
veszi senki.

TANÁCSOS.

De legény ám még az, azért hogy öreg!

¹ A személyesített athenaei *Nép.* (Lásd a *Lovagokat.*)

LYSISTRATE.

560 Te pedig mért nem halsz már meg, ugyan?
Van földed elég: válts sírt, temetőt:
Majd útra lepényt sütök én mézzel.
Nesze ez! (*leönti.*) kösd fel koszorúnak.

EGY NŐ.

Nesze még ez is! én adom ezt hozzá (*önt*).

MÁSİK NŐ.

565 Tőlem pedig, ím, vedd e koszorút (*önt*).

LYSISTRATE.

No, mi kell? mit vársz? Űlj a ladikba,
Hí Cháron, eredj!
Indulna, ha tudna miattad.¹

TANÁCSOS.

Nem szörnyőség már ezt kiállanom?
570 Zeus uccse, mindjárt futok a Tanácshoz
Magam bemutatni, így a mint vagyok!

LYSISTRATE.

Talán bevádolsz, hogy ki sem teríténk?
De harmadnapra meglesz ám, ne félj,
Tőlünk a harmadnapos² áldozat.

(*El mind, kivéve a kart.*)

VÉNEK KARA.

FÉL KAR.

[*Strophe.*]

575 Nincs idő tovább aludni, a ki ember és szabad,
Férfiak! hanem gyürkőzzünk a dolognak szaporán.
Mert úgy veszem észre, hogy ezek nagyobb
S gonoszabb csínyen törik a fejök'
S Hippias³ zsarnok-korának érzem főleg a szagát,
580 S félek erősen nehogy a Lakónok közül
Kleisthenesék⁴ lakán összegyűlt férfiak
Istenverte asszonyinkat fellovalják álnokul

¹ De téged kell várnia. ² A római *inferiák*. ³ Ismeretes zsarnok, kinek öccsét, Hipparchost, Harmodios és Aristogeiton megölték. ⁴ Többször volt már gúnyolva, mint asszonyias ember, sőt *asszony*.

Elfoglalni kincseinket
S a napibért, a miből élek én.¹

MÁSİK FÉL KAR.

- 585 Szörnyü ám, hogy *ők* akarják a polgárt eszelni már,
S nő létökre érc paizsról még fecsegní mernek itt,
És hajlandók békét kötni Spárta böszt vitézivel,
Kikbe, csak mint a vicsorgó farkasokba bíztom én.
Így szövik-fonják nekünk a zsarnokságot, férfiak!
590 Ámde rajtam, lesz gondom rá, hogy ne zsarnokoljanak:
„Mirtusz lombja közzé rejtve hordom ez'tán kardomat”²
Fegyverben járok gyűlésbe, Aristogeiton mögé,
S így állok meg szobra mellett: *(mutatja:)*
S másnak azt nem engedem,
Hogy ez istenvert banyának én üssem ki a fogát.

NŐK KARA.

[*Antistrophe.*

- 595 A szülőanyád se ismer rád, ha innen haza mégy!³
De rakjuk le vödreinket, lelke asszonyok, elébb.
Üdvös tanácsot akarunk mi e
Városnak adni, lakosok, bizony,
A miért engem puhácskát fényben s kéjben fölnevelt.
600 Mert heted évembe' már Herse titkát⁴ vivém,
Mint tíz éves leány Artemis örlője⁴ valék,
S medve,⁴ sáfrányszín ruhában a Brauróni ünnepen,
S áldozatkosár vivő,⁴ mint
Szép gyermek, tartva egy füzér fűgét.
605 Nem vagyok hát én e honnak jó tanáccsal köteles?
Azt pedig nekem ne hányja senki, hogy csak nő vagyok,
Hogyha én jobbat tanácslok, mint szokás itt rendesen.
Mert adóban is van részem, én adózok katonát:
De ti, istenadta vének, nem fizettek semmit is,
610 Sőt a *méd-adónak* mondott ősi kincset is bizony
Elpazarlátok, s helyébe nem fizettek új adót,
Úgyhogy immár végveszélybe is jutánk miattatok.
És ti még püssenni mertek? Mert, ha ingerelsz
tovább,
Ezzel a kérges papuccsal ütlek itt mindjár' pofon.

¹ Mint heliasta, azaz napidij melletti bíró-polgár. ² „Kallistrates” ismeretes dalából. ³ Úgy elveri. ⁴ Mindezek ünnepi szertartási szolgálatok, melyet növendék leányok végeztek.

- 615 Nem gyalázat már ez, még pedig nagy?
 S úgy tetszik nekem, hogy e baj most is egyre nő még.
 Ámde hajrá! most segítsen, ki nem kappan férfiú.
 Vessük hát le a zekénket, a hogy illik férfinak,
 Férfiút szaglálni bátran s nem takargatni magát.
- 620 Rajta mezítlábosaim,¹ mint mikoron Leipsydriont²
 Védni tudók, míg valánk.³
 Most kell újra ifjodnunk, most és egész testünkre
 Szárnyat fűzni, és lerázni vén korunk nyúgeit.
 Mert, ha bármi kis fogantyút ád ezeknek valaki,
- 625 Nem nyugosznak, s majd csinálnak drága dolgokat nekünk,
 Még hajót is gyártanak majd, s fölszerelve harcilag
 Kész hajóssereggel jönnek ránk, mint Artemisia;⁴
 Vagy, ha lóval látnak hozzá, véged úgy lovashadunk.
 Jobb lovag sincs, mint az asszony: mintegy rászegezve ül
- 630 És akárhogy fut, le nem csúsz. Nézd az Amázonokat,
 A hogy Míkon férfiakkal festi lóhátas csatán. —
 Hanem őket egytül-egyig el kell fogni, és kifúrt
 Deszka közzé, hegedűbe csiptetgetni a nyakok.

NŐK KARA.

[2. *Antistrophe.*

- Kastor uccsegen, ha még is bizgatsz,
 635 Elbocsátom disznó mérgem, s megfűsüllek úgy, hogy
 Hívhatod segélyre, bógve, többi polgártársaid.
 Rajta gyorsan asszonyok hát, mi is vetkezzünk neki
 S éreztessük nő szagát, ki harapásig dühbe jött.
 Most ide jőjön valaki! hagyma neki több so'se kell,
- 640 Sem fekete bab, tudom;
 Mert, ha csak rosz szót is ejtesz (a hogy feldühödtem)
 Majd bábád leszek, mint kotló sasnak a ganéjbogár.⁵
 Mit törődném én veletek, míg nekem él Lampitó,
 S thebai kedves barátném, a nemes Isménia?
- 645 Mert ha hétszer megszavaznád azt a végzést⁶, még sem áll,
 Nyomorult, melyért körösleg minden szomszédod gyűlöl.
 Tegnap is lám, Hekaténak ülve játék-ünnepét,

¹ Hogy könnyebben rohanjanak. ² Hely Attikában, melyet az Alkmaeonidák Hippias zsarnok ellenében fallal megerősítettek. ³ T. i. „a mik valánk.” Míg ifjak voltunk. ⁴ A persa háborúból ismert hősnő. ⁵ Célzás egy Aesopi mesére. (Lásd: *Béke* 133.) ⁶ A *beviteli* tilalomra vonatkozót.

Hívtam a leányok közzé szomszéd játszótársokat,
Azt a kedves jó teremtést, a boeot' ángolna-lyányt:¹
650 De azt mondta, nem mer jőni a te végzésed miatt.
Hanem látom, sohse szűnsz meg ilyen végzést hozni, míg
Úgy ki nem dobunk lábodnál fogva, hogy nyakad törik.

¹ Azaz ángolnát a Copais tóból, mely szüntén tiltva volt a háború alatt.

II.

NŐK KARA.

„Tervünk, tanácsunk fejedelm-asszonya,
Mért oly borúsan jössz ki hajlokodból?”¹

LYSISTRATE.

⁶⁵⁵ Rosz asszonyok csíntette s nő-esze
Míatt ödögök búsan fel s alá.

NŐK KARA.

Hogyan? hogyan?

LYSISTRATE.

Igazán, igazán.

NŐK KARA.

Mi a baj? Mondd meg jó barátaidnak.

LYSISTRATE.

„Rút mondanom, s elhallgatnom nehéz.”

NŐK KARA.

⁶⁶⁰ Tőlem ne titkold, hogy mi a bajunk.

LYSISTRATE.

A legrövidebb szóval: férfi kéne.

NŐK KARA.

Ne hagyj, Zeus! . . .

¹ Euripides töredéke.

LYSISTRATE.

Mit Zeus-özöl? ez úgy van, annyi szent.
Sehogy se bírom őket tartani

- ⁶⁶⁵ A férfiktól: szökdösnek haza.
Már egyet a rés bontásán kapék
Amott, hol a Pán szirtbarlangja van;
Mást, hogy csigán tekergett lefelé;
Mást, hogy szökött; más tegnap egy veréb
⁶⁷⁰ Hátán akart repülni Orsilochos¹
Lakába, úgy rántám vissza, hajánál;
És száz ürügyet gondolnak ki, hogy
Mehessenek. No itt jön egy megint. —
Hová sietsz, hé?

NŐ.

Mennem kell haza:

- ⁶⁷⁵ Otthonn a gyapjum, a milétuszit,
Megeszi a moly.

LYSISTRATE.

Hm, miféle moly?

Térsz vissza?

NŐ.

Hisz mindjárt jövök, bizisten,
Csak míg az ágyon elterítgetem.

LYSISTRATE.

Sohse terítkezz; egy tapot se mégy.

NŐ.

- ⁶⁸⁰ El hagyjam romlani?

LYSISTRATE.

Ha kénytelen vagy. (*Nő el.*)

2-ik NŐ.

Jaj, én boldogtalan! jaj, a lenem!
Otthonn hagyám, töretlen!

¹ Keritő.

LYSISTRATE.

Ez meg a
Lenét akarja törni s fut haza. —
Hé, vissza csak!

2-ik NŐ.

A fényes csillagokra!
685 Csak megtilólok és legott jövök.

LYSISTRATE.

Sohse tilóld; ha *te* megkezdenéd,
Más asszony is mindjár' olyat szeretne.
(2-ik nő el.)

3-ik NŐ.

Oh, szent Ilithyia! tartsd vissza még
Szűlésemet, míg szentelt földre érek.

LYSISTRATE.

690 No, hát te mit bomolsz?

3-ik NŐ.

Mindjárt szülök.

LYSISTRATE.

Hisz tegnap terhes sem valál.

3-ik NŐ.

De ma!

Hanem bocsáss a bábához haza
Tüstént, Lysistrate.

LYSISTRATE.

Ej, mit beszélész? (*tapogatja.*)
Mi itt az a kemény?

3-ik NŐ.

Fiúgyerek.

LYSISTRATE.

695 Nem Aphrodite uccse az, hanem
Valami öblös réz edény. Mutasd.

Oh csúnya jószág! *Igy* vagy viselős?
A szent sisakkal?¹

3-ik NŐ.

Zeusre! *az* vagyok.

LYSISTRATE.

Minek tehát *ez*?

3-ik NŐ.

Hogy, ha még a várban
700 Rám érik a szülés, hát e sisakba
Szűljek, mint a galambok.²

LYSISTRATE.

Ne beszélj!
Ürügy biz ez. Hanem csak várd be, hé,
Itt helyben — a sisak keresztelőjét.³

(3-ik nő el.)

4-ik NŐ.

De már én itt alunni sem tudok,
705 Mióta láttam a szent őrkigyót.⁴

5-ik NŐ.

S engem, szegényt, a virrasztás megöl:
Annyit kuvikol itt a sok bagoly.⁵

LYSISTRATE.

Jó asszonyim, ne szörnyülködjeteK.
Férjet kívántok: hát azt hiszíteK,
710 Hogy minket *ők* nem? Gyötrelmes, tudom,
Az éj nekik. De tőrjeteK, galambom,
S kinlódjatok még egy kis ideig,
Mert jóslatunk van, hogy a győzelem
Mienk, ha nem lázongunk. Ím a jóslat.

¹ Athena istennő sisakja. ² *In galea Martis nidum fecere columbae.* Az eszme, úgy látszik, a görögöknél is megvolt. ³ Inkább anachronismust használtam, mintsem hogy a komikumot elrontsam a megfelelő ünnep (amphidromia) magyarázatával. ⁴ Athena templomában. ⁵ Athena tiszteletére élő baglyokat is tartottak.

NŐK KARA.

715 Mondd el, hogyan szól?

LYSISTRATE.

Hát figyeljetek.

„Ámde, ha fecske-csoport, a bankáktól menekülvén,
Meglapul egy helyben s tartózkodik a nemi kéjtől:
Meg fog szűnni a baj, s teszi alsóvá, ki ma felső,
Fennyendörgő Zeus . . .”

NŐK KARA.

S *mi* leszünk a felyűlfeküvők is?

LYSISTRATE.

720 „Ellenben, ha vizályt kezdvén, kiröpülnek a fecskék
A szent templomból: kiderül, hogy nincs a világon
Semmi madár, melyet bujaságban meg nem előznek.”

NŐK KARA.

Zeus úgy segéljen, a jóslat világos.
Ne csüggedezzünk, minden istenekre!

725 Hanem gyerünk be, túrjunk. Csúnya vón'
Áthágni, kedvesim, a jóslatot. (*Nők, a karon kívül, el.*)

VÉNEK KARA.

[*Strophe.*

Egy mesét fogok beszélni nektek,
Melyet hallottam gyerek koromban.
Volt egy ifjú, Melánion a neve, ki

730 Házasadást kerülvén, lakni mene hegyeknek mély vadonába,
Ott maga hálót fonogat s egyre nyulászott, tartva kutyákat,
Vissza se tért soha gyűlölségből,
Ugy megutálta az asszonyokat;
És mi, józan életűek,

735 Nem kevésbbé Melánionnál.

EGY ÖREG.

Megcsókolak, vén banya . . .

EGY NŐ.

Több hagymát nem is eszel!

ÖREG.

Nyujtsd ki lábad, — rugkapálj!

NŐ.

Bokros néked ott nagyon.

ÖREG.

- 740 Hát, Myronidesnek¹ is
Nem bozontos volt-e ott? de ember is volt
Ám a harcban; szinte mint Phormion.²

NŐK KARA.

[*Antistrophe.*

- Én is mondok egy mesét, szakasztott
Párját, íme, a Melánionénak.
745 Volt egy tüske-kerítte, körülcövekelt
Mégközelíthetetlen arcu Timón, Erinys zord ivadéka;
Ez csupa embergyűlöletből tovazüllött, és so'se tért meg,
Szórva sok átkot a férfiak ellen,
Úgy gyűlölt vala benneteket,
750 Hitvány férfiak, örökké;
Míg a nőkhöz nyájas, kegyes volt.

EGY NŐ.

Adjak-é egy poflevest.

EGY ÖREG.

Azt ne; félek tőle tán?

NŐ.

Hát lábbal felrugjalak?

ÖREG.

- 755 Majd kilátszik a szakáll.

NŐ.

Még se látnál semmit is,
Bár szakállas volna, mint idős asszonynak:
Ámde mécsnél mindig elperzselem.

¹ Vezér Oenophytánál. ² Jeles hadvezér.

III.

LYSISTRATE (*jő a várból*).

Hahó! hahó! . . . Nők, gyorsan jőjjetek
760 Elő! (*Nők a várból kirohannak.*)

1-ső ASSZONY.

Mi baj, no? szólj, mit kiabálsz?

LYSISTRATE.

Egy férfi — örült férfi — jó amott,
Megszállta Aphrodite kéjdühe.
„Oh Kypros, Paphos és Kythere asszonya!
765 Haladj az úton, melyre léptél, egyenest.”¹

1-ső ASSZONY.

Hol van? ki az?

LYSISTRATE.

Chloé² temploma mellett.

1-ső ASSZONY.

Zeus uccse, ott van. Ki lehet, vajon?

LYSISTRATE.

Vegyétek jól szemügyre. Ismeri
Valamelyikötök?

MYRRHINE.

Zeusra! én igen:

770 Hisz a saját férjem, Kinésias.³

¹ Tragikai töredék. (Értelme: bősziúsd a férfiakat, a mint elkezdéd.)
² Ceres egyik mellékneve. ³ Dithyramb-költő, érzéki ember.

LYSISTRATE.

Te dolgod őt hát megforgatni nyárson,
Meg- és felsütni, lúddá tenni jól,
Szeretni is nem is; megadni mindent
Egyen kívül, miről csak a pohár¹ tud.

MYRRHINE.

775 Meglesz, ne búsulj.

LYSISTRATE.

Én is ott leszek
Veled: segítlek őt pörkölni, sütni,
Bolonddá tenni. Tí távozzatok. (*Nők el.*)

KINESIAS (*jő, kis fiát szolgálja*).

Jaj, én szegény fejemnek! hogy feszül
— Mint kít kerékre húznak — minden izmom!

LYSISTRATE.

780 Ki az, belül ott az őrvonalon?

KINESIAS.

Én.

LYSISTRATE.

De férfi?

KINESIAS.

Férfi hát.

LYSISTRATE.

Kotródo! onnan?

KINESIAS.

S ki vagy, hogy elparancsolsz?

LYSISTRATE.

Én, az őr.

KINESIAS.

Ha istened van, hívd ki Myrrhinát!

¹ Az esti lakoma, lefekvés előtt.

LYSISTRATE.

Majd én neked kihívom. Hát ki vagy?

KINESIAS.

⁷⁸⁵ A férje, a Farkas Kinesias.

LYSISTRATE.

Isten hozott, galambom; nem szokatlan
És idegen már köztünk a neved:
A nőd örökké száján hordja; mert
Ha egy tojást kap, almát: „ez legyen
⁷⁹⁰ Kinesiasé”, mond . . .

KINESIAS.

Oh istenem!

LYSISTRATE.

Úgy, Aphrodite uccse; és ha férjek
Felől esik szó, nőd tüstint belévág:
„Mind semmi, csak Kinesias az ember!”

KINESIAS.

Menj, hívd ki hát már.

LYSISTRATE.

Nos? adsz valamit?

KINESIAS.

⁷⁹⁵ Zeus uccse, mindent, a mit csak kívánsz.
Ezem van: a mim van, mind od'adom.

LYSISTRATE.

No hát megyek s lehívom (*el*).

KINESIAS.

De hamar,
Mert a mióta elszökött hazulról,
Az életben sincs semmi gyönyöröm,
⁸⁰⁰ Házamba lépni félek, oly üres,
Oly puszta ott nekem minden; az ételt
Kelletlenül eszem: mert nőszni vágyok.

MYRRHINE (*a várból*).

Hisz szeretem, szeretem: de ha ő nem
Akarja, hogy szeressem? Hát ne is hívj.

KINESIAS.

⁸⁰⁵ Myrrhácska, édes, mit csinálsz te ott?
Jer, szállj le onnan.

MYRRHINE.

Nem Zeus uccse én!

KINESIAS.

Nem jössz le, ha *én* hívlak, Myrrhine?

MYRRHINE.

Nem, mert ha nem kellek, mit hívogatsz?

KINESIAS.

Te nem kellesz! de hisz majd megveszek!

MYRRHINE.

⁸¹⁰ Eltávozom.

KINESIAS.

Ne tedd azt; legalább
Hallgass fiadra. Szólítsd a mamát, te!

GYEREK

Mama, mama, mama!

KINESIAS.

Asszony, mi lelt? Nem szánod a fiad?
Hetednap óta nem fürdött, szopott.

MYRRHINE.

⁸¹⁵ Szánom biz én, de apja mit se' gondol
Szegénnyel.

KINESIAS.

Jőj le, kedves, a gyerekekhez.

MYRRHINE.

Oh anyasziv! . . . mennem kell; mit tegyek?

(*Visszavonul.*)

KINESIAS.

Úgy tetszik, ifjabb, igézőbb nekem,
Mint volt, ez a nő, kéj ránézni is;
820 S hogy duzzog és büszkén bánik velem,
Ép' az, mi engem vágyban elveszít.

MYRRHINE *(lent)*.

Oh, rossz apának kedves kis fia,
Hadd csókoljon meg, édes, a mamád!

KINESIAS.

Mér' tetted ezt, rossz nő? más asszonyok
825 Szavára hallgatsz: búsíts engem is,
Magad is epedsz . . . *(meg akarja ölelni)*.

MYRRHINE.

No, csak hozzám ne nyúlj

KINESIAS.

A házat — a mim van nekem s neked —
Pusztúlni hagynád?

MYRRHINE.

Kicsit bánom én.

KINESIAS.

Kicsit? hogy a tyúk tépi fonalad'
830 S hurcolja szélyel?

MYRRHINE.

Nem bánom bizisten.

KINESIAS.

S az Aphrodite-ünnepet mióta
Nem ülted immár! Nem jössz vissza hát?

MYRRHINE.

Zeus uccse nem, ha békét nem szereztek
S a háborúnak véget nem szakítottok.

KINESIAS.

835 No hát meglesz, ha kell.

MYRRHINE.

No hát haza
Megyek, ha kell, én is. Most eskü tilt.

KINESIAS.

Csak egy kicsit dőlnél le hát velem.

MYRRHINE.

Nem én, — bár nem mondom, hogy nem szeretlek.

KINESIAS.

Szeretsz? mért nem dőlsz hát le, Myrrhikám?

MYRRHINE.

⁸⁴⁰ Te csúnya ember, a gyerek előtt?

KINESIAS.

Nem istenuccse; (*szolgának* :) Manes, vidd haza. —
No ládd, a gyermek el van távolítva;
Hát mégse dőlsz le?

MYRRHINE.

Hol csinálna, golyhó,
Az ember olyat?

KINESIAS.

Pán barlangja jó lesz.

MYRRHINE.

⁸⁴⁵ És hogy jövök tisztán a várba vissza?

KINESIAS.

Megfürdöl szépen a Klepsydra¹ csurgón.

MYRRHINE.

Megesküdtem, szegény! megtörjem azt?

KINESIAS.

Fejemre szálljon! azzal mit se' gondolj.

¹ Egy forrás, melyet a törvényszéki *vizóra* nevéreől neveztek el.

MYRRHINE.

No, hadd hozok hát ágyat.

KINESIAS.

Sohse' bántsod:

850 A földön is jó.

MYRRHINE.

Nem, Apollon uccse!

A földre nem fekszel, ha rossz vagy is *(el)*.

KINESIAS.

Szeret ez asszony engem, az világos.

MYRRHINE *(tábori nyoszolyával)*.

No! csak fektüdj le; én meg vetkezem.

De, a mennykőbe, hát még a derékaly?

KINESIAS.

855 Mics'a derékaly? Nem kell.

MYRRHINE.

Artemisre!

Hogy fekszel a szíjján?

KINESIAS.

Adj egy pusztit.

MYRRHINE.

Ne hát no! *(Megcsalja s elszalad.)*

KINESIAS.

Énnyes! — Jöszte csak hamar!

MYRRHINE *(visszatér)*.

Itt a derékaly. Dőlj le, vetkezem már.

De, a gutába, hisz még vánkosod sincs!

KINESIAS.

860 Nekem nem is kell!

MYRRHINE.

De kell ám nekem *(el)*.

KINESIAS.

No, itt az éh Herakles¹ böjtje van.

MYRRHINE *(jő vánhosszal)*.

Ugorj fel, állj fel.

KINESIAS.

Van már mindenem.

MYRRHINE.

Úgy, *mindened?*

KINESIAS.

Csak jöszte, aranyom.

MYRRHINE.

Már oldom az övem. De ne felejtsd —
⁸⁶⁶ A béke dolgát, s rá ne szedj, asz'ondom.

KINESIAS.

Nem, vesszek el!

MYRRHINE.

Te, hisz még lazsnakod sincs —

KINESIAS.

Zeus uccse, az nem is kell, csak egyéb kell.

MYRRHINE.

Meglesz, ne félj, az is. Tüstént jövök *(el)*.

KINESIAS.

Megöl ez asszony a surgyéival!

MYRRHINE.

⁸⁷⁰ Állj fel még egy kicsit.

KINESIAS.

Bezzeg, felállt ez.

MYRRHINE.

Kivánsz kenőcsöt?

¹ Közmondás. A nagyétű Herakles kinosan várta végig (komoediákban) az ebéd előkészületeit.

KINESIAS.

Apollonra, én nem!

MYRRHINE.

Hitemre! kapni fogsz, ha kell, ha nem *(el.)*

KINESIAS.

Oh, Zeus atyám, bár mind kiömlenék!

MYRRHINE *(jő)*.

No, nyujtsd ki a karod és kenekedj. .

KINESIAS.

⁸⁷⁵ Nem jó kenőcs, Apollon uccse, nem:
Tűröm-füből van, nem nász-illatú.

MYRRHINE.

Jaj, én ügyetlen: Rhodusit hozék!

KINESIAS.

Jó ez, galambom! hagyd el.

MYRRHINE.

Ne csacsogj *(el.)*

KINESIAS.

Vesztett vón' el, ki *főzte* is először!

MYRRHINE *(jő)*.

⁸⁸⁰ Ne most ez a tok.

KINESIAS.

Van már nálam egy.

De, istenadta, már ne hozz nekem
Semmit, hanem feküdj le.

MYRRHINE.

Artemisre,

Mindjárt; csak a cipőm fűzöm ki még.
Hanem barátom, a békére kell ám

⁸⁸⁵ Szavazni aztán!

KINESIAS.

Majd meggondolom.

(*Myrrhine elszalad.*)

Megölt ez asszony, tönkre tett egészen

S mikor megnyúzott, kapja, elszalad.

Hova legyek, jaj; ki segít rajtam;

Miután a legszebbike megcsalt!

⁸⁹⁰ Hogy szoptatom ezt már?

Hol van az Ebróka?¹

Béreljen neki dajkát!

VÉNEK KARA.

Iszonyú baj ez, oh nyomorult, melyben

Eped a lelked, felsúlve nagyon.

⁸⁹⁵ Szánlak bizony én is, aj-aj!

Mert hát, micsoda vese birná ki,

Micsoda szív ezt? micsoda ágyék?

És mely here, mely farcsika győzné

Ezt a feszülést

⁹⁰⁰ Hajnalra, hiába!

KINESIAS.

Oh Zeus, iszonyú ingörcsök ezek!

VÉNEK KARA.

Mind ő okozá neked ezt, ládd-é,

Az utálatos, a fertelmes nő.

KINESIAS.

Zeus uccse, nem! a kedves, gyönyörű!

VÉNEK KARA.

⁹⁰⁵ Hogyan a gyönyörű?

Gonosz az, gonosz ám. Oh Zeus, oh Zeus,

Bár vészviharod, mint egy boglyát,

Összezilálná forgószéllel

S fölkerekítve tovább vinné,

⁹¹⁰ Azután ismét földre levetné:

S hirtelen ennek

Esnék egyenest az ölébe!

¹ Gúnyneve Philostratos kerítőnek. Lásd *Lovagok* 988. v.

IV.

Hirnők Lacedaemonból

(bőrphallussal,¹ valamint a többi, ezentúl föllépő férfiak mindnyájan).

HIRNÖK.

Hun az aszánai² öregtanács?
Vaj a prytánok? Új hírt mondanék.

TANÁCSOS.

⁹¹⁵ De hát ki vagy te? ember, vagy lidérc?

HIRNÖK.

Hirnök bi' én, iftyú embör, 'stenuccse!
Gyüvök Spártábó', békeség iránt.

TANÁCSOS.

De hát, gerelyt hozsz a köpeny alatt?

HIRNÖK.

Nem én bi'on.

TANÁCSOS.

Minek fordúlsz tehát el?
⁹²⁰ Mért rántod össze zubbonyod? Talán
Dagadt vagy, a nagy úttól?

HIRNÖK.

Kastor uccseg,

Bolond ez ám!

¹ A görög nemzet, melynél a phallus körülhordozása nyilvános isteni tiszteletnek tette egy részét, nem oly szemmel nézte az ily jeleneteket, mint mi néznők. V. ö. *Acharn.* 231. v. ² Athenael. Öregtanács: *gerusia*, mint Spártában.

TANÁCSOS.

Felállott, csúnya ember!

HIRNÖK.

Nekem, Zeus uccse, nem. Csak ne bomó'.

TANÁCSOS.

Hát itt mi van?

HIRNÖK.

Lakóni botlevél!¹

TANÁCSOS.

⁹²⁶ No már, ha ez lakóni botlevél! . . .
De mondj valót, hisz úgy is jól tudom:
Hogy állnak Lakedaemon dolgai?

HIRNÖK.

Mind fő'felé; a szövetségesek
Sintén fő'álltak. Pellánát² szeretnék.

TANÁCSOS.

⁹³⁰ S ki hozta rátok ezt a nyavalyát? Pán?

HIRNÖK.

Nem a; kezdője Lampito vala,
Oszteg a többi asszony, a ki van
Spártába', mind egy füstre s egy csapásra
Eeverte férjét az ágy szélirő'.

TANÁCSOS.

⁹³⁶ Most hogy vagytok?

HIRNÖK.

Nyavalgunk, görnyedezve
Járunk az útcán mint lámpásvivők,³
Mer' asszonyink hozzá se hannak a
Testükhöl érni, míg egy akaratbó'
Hellasszal a békét meg nem kötök.

¹ A *skytala* nevű, botra tekert levél. ² *Pellene*, város Achaiában. A célzás vagy az ott készült tunicára, vagy a hasonló nevű hetaerára vonatkozik.

³ Ezek azért görnyednek, hogy a lámpát a szél el ne oltsa.

TANÁCSOS.

- 940 *Most értem: itt nagy összeesküvés van*
Az asszonyoktól és mindenfelől.
Menj hát sietve, s mondd, hogy küldjenek
Békélni felhatalmazottakat!
Én a Tanácsban részünkről hasonlót
- 945 Javaslak, ezt a bűnjelt¹ felmutatván.

HIRNÖK.

Röpű've mék; mer' bölcs minden szavad *(el)*.

VÉNEK KARA.

Nincs olyan legyőzhetetlen állat egy is mint a nő:
Vakmerőbb az tüznél-viznél, párducon is túl tesz az.

NŐK KARA.

- Ezt belátva, mért viselsz hát ellenem ily háborút?
950 Rajtad áll, szegény, hogy mindig élj szeretetben velem.

VÉNEK KARA.

Mert a nőnemet gyűlölni én soha meg nem szünök.

NŐK KARA.

A mint tetszik; most azonban nem tudom elnézni, hogy
Oly csupasz légy (mert neveltség tárgya vagy, azt látom én);
Hanem odamenve hozzád, rád adom a zubbonyod.

(Nők a férfiakat föllőtöztetik.)

VÉNEK KARA.

- 955 Ezt biz isten jól gondoltad s nem cselekedted rosszúl,
Mert lehánytam volt ruháim szörnyü haragom miatt.

NŐK KARA.

Most *van* ember forma rajtad s nem nevet a félvilág;
Sőt, ha engem nem busítnál, azt a fenevadat is
Kipiszkálnám a szemedből, a mi, ehol, benne van.

VÉNEK KARA.

- 960 *Az gyötört hát engem eddig, a harapós szörnyeteg!*
Ásd ki onnan és mutasd meg, hogyha kivevéd, nekem:
Mert bizisten régen szúrja a szemem az átkozott.

¹ A *phallust*.

NŐK KARA.

Megteszem hát, bár mogorva zsémbes öreg vagy, fiam.
Zeus atyám, be' szörnyü jószág! né, micsoda szűnyog ez!
965 Látod ezt? van ilyen szűnyog még Trikorythusban is?¹

VÉNEK KARA.

Jól tevél velem Zeus uccse; rég' ideje ássa már
A kutat; s most, hogy kivetted, omlanak a könnyeim.

NŐK KARA.

Én letörlöm azt is, ámbár rossz vagy, igen rossz pedig,
S megcsókollak. . .

VÉNEK KARA.

Meg ne csókolj! . . .

NŐK KARA.

Ha akarod, ha nem is. (*Megteszik.*)

VÉNEK KARA.

970 Zeus akárhová tegyen, beh tudtok hízelegni, nők!
Nem hiába mondja bezzeg, s nem rosszúl a példaszó:
„Sem az istenverte nőkkal nincsen üdv, se nélkülök.”

NŐK KARA.

Most közöttünk szent a béke, s már ezentul én soha
Semmi bántót nem cselekszem, tőletek se túrók ám.
975 Hanem álljunk egy csoportba, s kezdjünk egy szép éneket.
(*A két kar egyesül.*)

A NŐK.

[*Strophe.*]

Nincs eszünkbe' semmi rosszat senkiről, oh férfiak,
Szólni a polgárok közül,
Sőt csupa jót mondani s tenni ma mindenkivel,
Oh mert hiszen elég nyomoruság², a mibe' most vagyunk;
980 Minden ember tehát, férfi, nő, a kinek
Pénzre van szüksége, most
Jelentse bé: két mína vagy három; — van ottben
Sok, s az erszény a mienk.
És, ha majdan béke lesz,
985 A ki most tőlünk kölcsön vett, a mivel tartozni fog,
Sohse adja meg.

¹ A scholion azt mondja, hogy az lapályos, vizenyős (jó szunyogtermő) hely volt. ² A háború.

Majd csapunk nagy vendégséget bizony a karystusi¹
Jeles derék férfiaknak;
Lencse van elég nekem, egy kis malac is, meg egyéb;
990 A hús pedig, az oly puha, olyan gyönyörű, hogy még! . . .
Jertek el hát, ma még; jókor ám — csak előbb
Szépen megfürödjetek —
Mind' gyermekestül; aztán csak belépni bátran,
Nem kérdezni senkitől,
995 Csak bejöni egyenest
Mint tulajdon házatokba, fesztelen: mert a kapu —
Bezsukva vár.²

VÉNEK KARA.

Hanem ott jönnek Spártából a követek nagy hosszú szakállal
S kidüledt zubbonyal³, mintha malac-kosarat hoznának
alatta.

¹ Latorságról híresek. ² Tréfás fordulat, alább is többször. ³ A *phallus* miatt.

V.

VÉNEK KARA.

¹⁰⁰⁰ Üdv legelőbb is, Lakon férfiak!
Mi állapotba' jöttök, szóljatok?

KÖVET.¹

Fölösleges hosszú beszéddel élnünk:
Láthatja bárki, hogy mely állapotban.

VÉNEK KARA.

Ohó! az a baj *csökönyös* nagyon,
¹⁰⁰⁵ S mind gonoszabbúl nő még a tüze.

KÖVET.

Nem képes² az. Mit is fecsegni? Jőjön
S kössön velünk békét, ki mint akar.

(Athenaei polgárok jönnek.)

VÉNEK KARA.

De látom, itt is honfitársaim,
Mint testgyakorló férfiak, hasukról
¹⁰¹⁰ A zubbonyt hátracsapták, úgy hogy e
Betegség, a mint látszik, torna-kór.³

EGY ATHENAEI.

Ki mondaná meg, hol Lysistrate?
Mert hát, mi férfiak, csak *így* vagyunk.

¹ Lakon dialectusban beszél, de azt, a következő komolyabb helyeken, nem lehetett valamilyen magyar tájszóval nevetségessé tenni. ² Nem lehetséges, *képtelen*. ³ A torna Spártában divatozott leginkább.

VÉNEK KARA.

Ez a betegség egynemű amazzal.
1015 Tán hajnalonkint görcsök fognak el?

ATHENAEI.

Sőt elveszünk, bizisten, a miatt,
Úgyhogy, ha békét nem köttök hamar,
Nincs mód, hogy le ne gyűrjük Kleisthenest.¹

VÉNEK KARA.

Ha eszetek van, a köpenyt elül
1020 Fogjátok össze, mert megláthat egy
Szobor-csonkító.²

ATHENAEI.

Jól mondod, bizony.

LAKÓN KÖVET.

De jól, bizisten. Vessük *úgy* a köntöst.

ATHENAEI.

Üdv, oh Lakónok. Cudarul vagyunk!

L. KÖVET.

Bizony mi, hékám, megjárónok veszettül,
1025 Ha ily merőn meglátnának *azok*.

ATHENAEI.

No hát, Lakónok, nyiltan kell beszélni:
Mi jóba' jártok?

L. KÖVET.

Jöttünk követül

A béke végett.

ATHENAEI.

Úgy jól van. Mi is.
Mért nem hívjuk tehát Lysistratét?
1030 Csak ő tud köztünk békét szerzeni.

¹ Cinaedus. ² Vonatkozás a herma-csonkításra, mellyel Alkibiadest gyanúsították. Értelme: *hermának* néz s leüti a fejeteket. T. i. a hermák is *phallussal* képeztettek.

L. KÖVET.

Biz isten, még, ha kell, Lysistratost is.¹

VÉNEK KARA.

De hívni sem kell, úgy látom: hisz ott
Jön már — a mint meghallá — ő maga.

(*Lysistrate jő.*)

Üdv, asszonyi nem fő bajnoka, üdv! most kell hogy légy igazán
te

1085 Marcona, gyöngéd, komor és nyájas, méltóságos, szelid és bölcs,
Mikor a hellén nép elsei, lásd, elfogva igézeted által,
Idejöttek és bajukat közösen rád bízták eligazítani.

LYSISTRATE.

Az nem nehéz, ha őket ily dühben
Kaphatni, és míg egymásnak nem estek.

1040 Hadd lám tehát. — Hol a *Kibékülés*?²

Vezesd elébb is a Lakónokat
Elő, de könnyű kézzel és ne durván
S ne — mint a férfiak — ügyetlenül,
Hanem szelíden, mint asszonyhoz illik.

1045 Ha a kezét nem adja, fogd lejobb.

(*Kibékülés elővezeti a Lakónokat.*)

No, most az Athenaeieket is.

Ott fogd meg, a hol adják, úgy vezesd. (*Megtörténik.*)

Lakónok, erre álljatok; közelb;

Ti meg amarra; s halljátok szavam!

1050 Én nő vagyok csak, de van bennem ész,

S nem rossz, magamtul is már, a fejem,

De meg, apámtól és az öregektől

Hallván sokat, nem nőttem parlagon.

Előbb is megdorgállak egyaránt

1055 S méltán, hogy a kik, mint vérrokonok,

Egy vízmedencéből öntöztök oltárt

Olympián, Pythóban és Pylaeben³

(S hányat lehetne mondanom, ha kén'!);

Midőn nyakunkon a barbár' — ti egymást

1060 Irtjátok haddal s Hellás városit. —

Eddig van első része a beszédnek.

¹ Ez csak tréfa a *Lysistrate* névre. ² Leányalakban személyesítve, jó a *Kibékülés*. ³ Thermopylae.

ATHENAEL.

Engem pedig már megöl a — köpés.

LYSISTRATE.

Aztán, Lakónok (rátok térve szómmal):
Tudjátok-é, mikor Periklidas
1065 Jött Athenaebe, a Lakón követ,
S ott ült könyörgve, kérve hadsegélyt,
Oltárainkon, sápadtan bíbor
Mezében? Akkor Messéné, s együtt
A földrázó isten¹ szorongata.
1070 De rögtön indult Kímon négyezer
Vértessel: s Lakedaimon mentve lett.
S ti most duljátok Athenae határit,
Hálából a mért jól tett veletek?

ATHENAEL.

Méltatlan ez tőlök, Lysistrate!

L. KÖVET.

1075 Méltatlan ám, de szörnyű jó a másé.

LYSISTRATE.

S véled, Athenae szárazon megy el?
Tudod, hogy a Lakónok is, midőn
Darócban² jártatok (haddal jövéen,
Sok Thessal embert kardra hánytak itten,
1080 Sok Hippiás-pártit s védelmezőt)
Az nap, csupán ők, víván veletek
Szabaddá tettek, s a daróc helyett
Ismét köpenybe öltöztetnek?

L. KÖVET.

Nem láttam asszonyt ennél igazabbat.

ATHENAEL.

1085 De én se csókolnivalóbb szukát.

¹ Poseidon. A messenei támadás és a földindulás egyszerre lepte meg a spártaiakat. ² Szolgaruhában, Pisistratus és Hippias alatt, kik erre kényszeríték.

LYSISTRATE.

Kik ennyi jóval voltatok tehát
Egymás iránt, mit harcoltok? miért
Nem vettek véget a közös nyomornak?
Hogyan békére nem léptek? mi gátol?

L. KÖVET.

¹⁰⁹⁰ Há'jsz' *mi* akarnók, h'azt a kis kötényt¹
Ők visszaadnák.

LYSISTRATE.

Mellyiket?

L. KÖVET.

Pylost,
Mert az nekünk kell, tapogatjuk is.

ATHENAEI.

Poseidon uccse, nem markoltok abba!

LYSISTRATE.

Adjátok át, hé.

ATHENAEI.

Aztán kit nyomunk?

LYSISTRATE.

¹⁰⁹⁵ Hát kérjetez cserébe más helyet.

ATHENAEI.

No hát, ebanya, adjátok nekünk
Elébb is ezt az Echinust, mögötte
A Máli öblöt, s Megara combjait.²

L. KÖVET.

Nem, *annyit* istenuccse nem, barátom!

LYSISTRATE.

¹¹⁰⁰ Hagyd néki; mit civódnál combokért?

¹ Köténynek mondja Pylos erősségét. ² Megara tengerre nyúló kőfalait, melyek a kikötőt védték.

ATHENAEI.

Pórére vetkezem,¹ szántok-vetek.

L. KÖVET.

De én trágyázok elsőbb, istenuccse.

LYSISTRATE.

Igen, ha békét köttök, *az* után.
Hanem, ha tetszik, tartsatok tanácsot,
1105 Közölve a segéd társakkal is.

ATHENAEI.

Miféle társakkal? *Kemény* bajunk van:
Hát társaink nem mind azt végzenék,
Hogy nőszni kell?

L. KÖVET.

Biz' a miénk is azt.

ATHENAEI.

Zeus uccse, még egész Karystos is.²

LYSISTRATE.

1110 Jól van. Tehát most tisztálkodjatok meg,
Majd fenn a várban megvendégelünk
Mi asszonyok, a mink van a kosárban.
Egymásnak esküt tesztek ott s hitet;
Aztán karöltve hazamegy kiki
1115 Saját nejével.

ATHENAEI.

Csak jerünk hamar!

L. KÖVET.

Vezess, a merre tetszik.

ATHENAEI.

Csak hamar.

(*El mind.*)

¹ Mintán béke lesz. ² Lásd fentebb: 987. v.

Tarka szőnyegem, kendőim, szép ruháim, köntösöm,
 Arany ékszerem, mind a mi van,
 Hordja-vigye, engedem szívesen, akárki most
 1120 A gyermekinek, majd ha leánya kosarat¹ viszen.
 Hát vegyen — mondom — a bentlevő kincseim
 Közzül mindenikőtök, és
 Ne légyen oly erős pecsét egyen se, hogy le ne
 Tépné róla a viaszt,
 1125 S el ne vinné, a mi van.
 Csak hogy jól megnézzze, mert, ha jobban nem lát, mint
 magam —

Semmit se lát.

[Antistr.]

S a kinek gabnája nincsen, ámde van cselédje sok
 És van sok apró gyermeke,
 1130 Tőlem a legfinomabb liszteket az viheti;
 Hát vékás² kenyérem! gyönyörűség nézni milyen nagy az.
 A ki hát most akar, a szegények közül,
 Jőjön a házamhoz, és
 Hozzon szakajtót és szütyőt,³ kap életet majd,
 1135 Töltsi Mánes,⁴ az enyém.
 Csakhogy — azt megmondom — az
 Ajtóhoz közel ne járjon, s óvakodjék: a kutyám
 — Igen hamis.

¹ Áldozatnál. ² Oly kenyér, mely egész vékából sült. ³ Kisebb zsák.
⁴ Szolga.

VI.

(Lézengő városiak jönnek.)

EGY LÉZENGŐ.

Hé, nyiss kaput!

KAPUS.

Nem takarodtok el?

1140 Mit ácsorogtok? Megperzseljelek
Szövétnekemmel? — Csúnya város ez!

(Elmegy. Visszatér.)

No, nem nyitom ki. Vagy, ha kényszeríttek,
Miattatok majd én járok rosszúl.

MÁS LÉZENGŐ.

No hát mi is rosszúl járunk veled.

KAPUS.

1145 Nem mentek el? . . . Hé, majd fáj a hajad!
Nem mentek el, hogy a Lakónok, ottbenn
Jóllakva, szépen távozhassanak?

EGY ATHENAEI *(a várból jöve)*.

Nem láttam ily szép lakomát soha.

Még a Lakónok is oly kedvesek

1150 Valának; és mi oly bölcsek, pohárnál.

VÉNEK KARA.

Az rendes: úgy sincs józanon eszünk.

Ha szót fogadna nékem Athenae,

Mind részegen küldné követjeit:

Mert most, ha józanul Spártába járunk,

- 1166 Mind azt keressük, hol tegyünk zavart,
 Hogy meg se halljuk, a mit mondanak,
 S gyanítjuk azt, a mit nem mondanak,
 És más jelentünk, mint a mi való.
 De *most* szerettünk mindent: még ha tán
 1160 Telamont¹ danolta vón' is valaki
 Kleitagora² helyett, azt is megdicsérvük,
 Sőt esküszünk rá, hamis esküvel.

KAPUS.

De már ezek meg' visszaforranak:
 Nem takarodtok, seprűzni valók!

EGY LÉZENGŐ.

- 1166 Zeus uccse! mert már oszlanak belől.

L. KÖVET (*sípossal*).

Vedd a fúvószerszámot, kedvesem,
 Had' ugrom egyet s dallok egy jeles dalt
 Az athenaeiekre és magunkra.

ATHENAEI.

- Vedd a fuvókád, áldjon meg az isten,
 1170 Gyönyörködöm, ha látom táncotok. (*Fuvola.*)

LAKÓNOK KARA.

- Gerjeszd a fiatalságot
 Oh Mnemosyne, s az én dalomat, mely
 Ismer minket s az Athenaeieket,
 Mikor, ők ugyan Artemisiumnál
 1175 Rohantak istenileg a hajókra
 S megverék a médust;
 Minket meg Leónidás vezérle, mind megannyi
 Fogait köszörülő vadkant;
 Sok tajték virult körül ábrázatunkon,
 1180 És inainkon sok verték folya le;
 Mert nem kevesebb volt az ellen, mint föveny — a Persák.
 Isteni Szűz, vadölő Artemis,
 Jer most a béke-pohárra,
 Te, ki bennünket összezavartál

¹ Egy harci dal Telamon fiáról, Ajasról. ² Spártai nőköltő. L. *Darászok* 1200. v.

1185 Sok idő óta: de most legyen a frigy
S barátság mindörökre üdvös;
S a kétszínű rókaságnak
Legyen vége közöttünk. Oh
Jere hát, jer, szűzi vadász nő!

LYSISTRATE.

1190 No most, hogy minden rendbe jött, Lakónok
Vezessétek *ti* e nőket haza,
S *ti* ezeket: álljon férfi nője mellé,
Nő férje mellé. Most a jó szerencsén
Örülve, lejtsünk isteninknek, és
1195 Ezentul óvakodjunk tenni bünt.

ATHENAEIEK KARA.

Nosza kart vezess, hívj Charisokat,
Hívd segélyül Artemist,
Hívd karvezető iker Iéiost¹
A kegyest, és Nysios²
1200 A kinek ittasan ég Maenádok közepett szeme,
És lánggal lobogó Zeust, mennyei
Felséges hitvesével,
S mindazon isteneket, kik soha nem feledékeny
Tanúi ez örömele frigynek,
1205 Mélyet Kypris adott nekünk!
Alaláj, ié paeon! ugorjatok nagyot,
Mint diadalmon,
Ié! evoé! evoé! evoé!

LYSISTRATE.

Lakón, te kezdj most, ím ez újra, új dalt.

LAKÓNOK KARA.

1210 Tajgetost a kellemest elhagyva, jersze
Oh lakóni Múzsza, dicsérd
Apollon istent, az Amyklaei³ dicsőt,
S a rézlakú Aszánát
S a hős Tyndaridákat,⁴
1215 Kik az Eurótásnál vigadoznak.
Haja-rá! rojjad; haja! rázd gyors inaid,

¹ Apollon. ² Bacchus. ³ Hol temploma volt. ⁴ Castor és Pollux (Polydeukes).

- Mert Spártáról énekelünk,
Hol kedves az isteni kar-dal s lábdobogás:
Hol csikóként a leányok Eurótás vize mellett
- 1220 Gyors lábakkal ugorva, tombolnak erősen,
Szétlobogó hajjal,
Mint thyrsus-rázó és lejtő bacchánsnőké;
S vezérli a Latóna
Szűz leánya, a díszes karvezér.
- 1225 Nosza, kösd hajadat fonatékba elül, —
Mint szarvas ugorj gyors lábaidon,
Tapsold ki a tánc ütemit kézzel:
S e rézlakú istennőt, az erőset,
- 1229 A diadalmast dicsérje dalod.

4. A NŐK ÜNNEPE.

SZEMÉLYEK.

MNESILOCHOS, EURIPIDES ROKONA.
EURIPIDES.
SZOLGA, AGATHONNÁL.
AGATHON, KÖLTŐ.
AGATHON KARÉNEKLŐI.
NŐ-HIRNÖK.
ÜNNEPLŐ NŐK KARA.
ELSŐ } NŐ.
MÁSODIK stb. }
KLEISTHENES.
EGY PRITAN.
EGY NYILAS (POROSZLÓ).
NÉMA SZEMÉLYEK.

Előadatott: Olymp. 92. 2. Kr. e. 410.

I.

(*Utca.*)

MNESILOCHOS (*félre*).

Oh Zeus, mikor küldsz már fecskét...!¹ Megöl
Ez ember lótvá-futva hajnal óta. (*jenn.:*)
Szabad — mielőtt kifúnám lépemet —
Tudnom: hová hurcolsz, Euripides?

EURIPIDES.

⁵ Mi szükség hallanod a mit szemeddel
Fogsz látni mindjár'?

MNESILOCHOS.

Hogy volt? kezd elöl.
Nem szükség hallanom?

EURIPIDES.

Nem, a mit látni fogsz.

MNESILOCHOS.

Látnom se hát?

EURIPIDES.

Nem, a mit hallanod kell.

MNESILOCHOS.

Mily oktatás ez!... Bár ügyes beszéd.
¹⁰ Se lássak én, se halljak, úgy-e bár?

¹ „Mikor jön meg a fecske?” *közmondás* e helyett: mikor lesz egy jó, nyugodt napom?

EURIPIDES.

Mivel természetök különböző,
A nem látás-, nem hallásnak; tudod már?

MNESILOCHOS.

Különböző?

EURIPIDES.

Így váltak egykor el:
Midőn az Aether elsőbb is külön vált
15 S nemzett magából mozgó lényeket,
Elébb a látás műszerét teremté,
A napkerék-utánozó szemet;
Úgy fúra halló tölcser, a fület.

MNESILOCHOS.

Se látok e „tölcser” miatt, se hallok?
20 Zeus uccse beh jó, hogy ezt is tudom!
Lám, mily derék a bölcs társalkodás!

EURIPIDES.

Sokat tanulnál még tőlem ilyet.

MNESILOCHOS.

Úgyde
Azt hogy találnád még ki, ennyi jóhoz,
Hogy megtanúljak sánta lenni is?

EURIPIDES.

25 Jer csak, s figyelj rám.

MNESILOCHOS.

No s? . . .

EURIPIDES.

Lát'd azt az ajtót?

MNESILOCHOS.

Ugy gondolom, Herakles uccse.

EURIPIDES.

Hallgass.

MNESILOCHOS.

Hisz' hallgatok. S az ajtó? ...

EURIPIDES.

Csitt! figyelj.

MNESILOCHOS.

Figyelmezek és hallgatok. S az ajtó? ...

EURIPIDES.

Ottan lakik Agathon,¹ hírneves
30 Tragoedia-költő ...

MNESILOCHOS.

Ki az az Agathon?

EURIPIDES.

Van egy Agathon ...

MNESILOCHOS.

Az a barna, köpcös?

EURIPIDES.

Nem, másik ez. Hát nem láttad soha?

MNESILOCHOS.

Lompos szakállu? ...

EURIPIDES.

Nem láttad soha?

MNESILOCHOS.

Bizony nem én, tudtommal legalább.

EURIPIDES.

35 Élhetted is pedig — csak nem tudod.²
Hanem vonúljunk félre, mert ihol
Jön a cselédje, mirtust hoz, tüzet:
Áldozni fog tán a *költés* előtt.

¹ A *Békkák*ban dicséri Dionysos. Itt erősen gúnyoltatik. Lásd *Békkák*
83. v. ² Mint cinaedust.

SZOLGA.

40 Csend és figyelem! az egész népség
Csukja be száját, mert odabent, az
Uraság házában, a Múzsasereg
Dalt költeni megjelenék már.
Fogja meg a lég szende fuvalmit,
Tenger azúrkék habja ne zúgjon . . .

MNESILOCHOS.

45 Bum, bum!

EURIPIDES.

Hallgass. Mít szólsz te belé?

SZOLGA.

Madarak nemei mind üljenek el,
Erdőn-futosó fenevad lába
Leragadjon mind

MNESILOCHOS.

Bum, bum bele, bum!

SZOLGA.

Mert mézajakú gazdám, Agathon,
50 Most akar épen

MNESILOCHOS.

Üzödni talán?

SZOLGA (*széttelint*).

Ki beszél itten?

MNESILOCHOS.

„Szende fuvalmak.”

SZOLGA.

. . . . Rakni le bordát színműve alá;
S görbíti az új vers-bókonyokat,¹
Egyet esztergál, másikat enyvez,
85 Gyárt mondatokat, csereberél szót,

¹ Bókony, a hajó görbe bordája, melyre a deszkát szegezik.

Olvaszt viaszat s gyúr gömbölyüvé,
Önti be, mintáz . . .

MNESILOCHOS.

S buja kéjt hajhász.

SZOLGA (*meglátja*).

Miféle paraszt *az*, a párkánynál?

MNESILOCHOS.

Ollyan, ki neked s a mézajakú
60 Gazdádnak is a párkányotokat
Kész volna begyúrni, befordítani
S teleönteni *ezzel* a mintát.¹

SZOLGA.

Ej, ej öreg, be' nagy kópé lehettél
Ifjabb korodban!

EURIPIDES (*a szolgáltnak*).

Hagyd pokolba *ezt*
65 Szolgám, hanem fuss, hívd elő Agathont.

SZOLGA.

Kérned se szükség: mindjárt jó maga.
Mert verselésbe fog, s így télidőn
Nem könnyü ám csavarni vers-szakot,
Hacsak ki nem jön a jó napmelegre.

EURIPIDES (*önbajára gondolva*).

70 De mit tegyek most?

SZOLGA.

Várj, mindjárt kijön.

EURIPIDES.

Oh Zeus, tanácsolj, mit tegyek ma én!

MNESILOCHOS.

Az istenekre! már én is szeretném
Tudni, mi a baj. Mit nyögsz? mit epedsz?
Tőlem ne titkold, hisz süved² vagyok.

¹ Káromkodás rejlik alatta. ² A német *sógor* régi magyar neve.

EURIPIDES.

⁷⁵ Nagy bajt szitáltak nékem a nyakamba!

MNESILOCHOS.

Mi az?

EURIPIDES.

Ma lesz eldöntve: él-e még
Euripides, vagy immár veszve van.

MNESILOCHOS.

Hogyan? de hisz ma törvényszék sem ítél,
Tanács sem ül, lévén ma harmadik,¹
⁹⁰ Vagyis középső Thesmophoria.²

EURIPIDES.

Hisz éppen *attól* várom vesztemet;
Az asszonyok mind rám bőszerűltek, és
Ünnepjeken ma gyűlést tartanak
Az én fejemre.

MNESILOCHOS.

Hogy? miért?

EURIPIDES.

⁸⁵ Böcsmérlém őket a tragoediámban. Mivel

MNESILOCHOS.

Poseidon uccse, méltán is lakolnál.
S minő kibúvód van most *ez* alól?

EURIPIDES.

Fölkérem a színműíró Agathont,
Menjen közéjük ünnepelni . . .

MNESILOCHOS.

Miért?

¹ Azaz a Pyanepsion (fél okt. – fél nov.) hónap (tizen-) *harmadik* napja.

² Nők ünnepe, *Demeter* és *Persephone* tiszteletére. Lásd a Bevezetést.

EURIPIDES.

⁹⁰ Vegyen részt a gyűlésben, és ha kell,
Védjen beszéddel.

MNESILOCHOS.

Nyilván vagy titokban?

EURIPIDES.

Titokban, — asszonyköntöst véve föl.

MNESILOCHOS.

Ez furcsa — és hozzád illő fogás;
Mert cselszövésben mienk a lepény.¹

EURIPIDES.

⁹⁵ Hallgass.

MNESILOCHOS.

Mi baj?

EURIPIDES.

Agathon jó.

MNESILOCHOS.

Melyik az?

EURIPIDES.

Az, a kit a gép² fordít kifelé.

MNESILOCHOS.

De vak vagyok hát, mert nem látok ott
Férfit, csak egy Kyrénét³ látok ott.

EURIPIDES.

Légy csendesen: dalt készül mondani.

MNESILOCHOS.

¹⁰⁰ A hangya-nyomról cincog,⁴ vagy miről?

¹ *Közmondás*: Mienk a díj, pálma. Lásd: *Lovagok* 280. ² Lásd: *Acharniak* 376. v. ³ Hetaerának a neve. Agathon asszonyias voltára céloz. ⁴ Jellemzi Agathon költészete sekélyes modorát.

AGATHON (*énekel*).

Vegyetek szent fáklyavilágot,
Lejteni, szűzek, szabad hazában,
Dallal a föld istennőinek.¹

AGATHON KARA.

Melyik istennek daloljunk?
105 Mondjad! mert az én hű tisztem
Az isteneket dicsérni.

AGATHON.

Nosza, Múza, üdvözöljed
Az arany ív ajazóját,
Phoibost, ki földén Símoisnak
110 E hely körfalait raká.²

KAR.

Üdv tehát, Phoibos, ki magasztos
Énekiddel szent jutalmat
Nyersz a műversenyen!

AGATHON.

Csernemző hegyek istennőjét
115 Zengjétek, Artemist, a szűz vadászt.

KAR.

Fogadom, hirdetve Létó
Dicsőséges leányát,
A násztalan Artemist.

AGATHON.

Létót is, ázsiai kobzon,
120 Ütemes lábbal s ütem-ellenesen,
Phryg' Kellemek intése szerint.

KAR.

Áldom Létó királynét,
S a kobzot, a dal anyját,

¹ Érti Démétért és leányát. ² Az egész ének Trójára látszik vonatkozni, s hihetőleg Agathon valamelyik tragoediájából vétetett. Tróját Poseidon és Apollo építették. A dal oda illik, mikor a görögök Trója alatt Tenedoszhoz vonultak, s a trójai nép örvendett a vélt megszabadulásnak.

A férfi-hanggal ékezt,
125 Mire fény lövell az isteni szemekből
Lelkesedett rögtön-dalainkra.
Ezért Phoibos királyt magasztald
Imádva! Űdv, Létó dicső fia!

MNESILOCHOS.

Mily édes e dal, szent Genetyllidák!¹
130 Mily asszonyos, mily nyelvcsók zamatú,
És mily körülnyalt, — hogy hallgatva már
Bizsergés fogta el az üllepem!
S azt kérdem, ifju — ha az vagy — tetőled,
Mit a Lykurgeiában² Aeschylós:
135 „Honnan, *hugom?* mi a honod? mezed?
Mily felfordúlt világ ez? a koboz
És szoknya hogy fér meg? lant, fejkötővel?
Olajtartó³ az övvel? mily badar!
Fegyverhez a tükörnek mi köze?”
140 S magad, fiam, mi vagy? mint férfi nőtől?
Hol hát a férfi tag, köpeny, saru?
Vagy nő tehát? akkor hol a kebel? . . .
Felelsz? vagy nem felelsz? . . . No, majd dalodból
Veszem ki, hogyha nem szólasz magad.

AGATHON.

145 Oh öreg, öreg, hallám az irigység
Gáncsát, — de nem fáj a mérges fulánk.
Nem hordom én ok nélkül e ruhát:
Mert drámaíró a mi jellemet költ,
Magát is abba kell helyeznie.
150 Így, a ki női⁴ drámákat szerez,
Testében is kell lenni nőiesnek . . .

MNESILOCHOS.

És így, ha Phaedrát költesz, lóra úlsz?⁵

AGATHON.

Mert, ha ki férfiast költ: az anyag
Már *benne* megvan; de a nem-levőt
155 Csak mímeléssel böngészhetni össze.

¹ Nemtők, Aphrodite kíséretében. ² Elveszett tragoedia. ³ Ez férfias, mert a tornai kenekedésre használták. ⁴ Kétértelműleg: *nőjellem* a drámában, és *asszonyias* drámák. ⁵ V. ö. *Darázsok* 480. v.

MNESILOCHOS.

Mikor Satyrt költsz, hívj engem tehát,
Hogy majd segítsék nyélbe ütni hátul.

AGATHON.

Különben is rút nézni, hogyha költő
Szőrös, parasztos. Látod, Ibykos,
160 Alkaios és Anakreón, a téji,
Kik a dallamnak ízét megadák,
Mitrát¹ viseltek, jónilag puhán;
De Phrynichos is (ezt hallád magad)
Szép egy személy volt, s szépen öltözött,
165 Azért valának a drámái szépek,
Mert, a ki milyen, olyan verset ír.

MNESILOCHOS.

És így Philokles, mert rút, rútat ír,
És így Xenokles, mert rossz, rosszat ír,
És így Theognis,² mert fagyos, fagyost ír.

AGATHON.

170 Azt, okvetetlen. Én tehát *sokat*
Helyezek magamra

MNESILOCHOS.

Mit, az égre, mit?³

EURIPIDES.

No, ne vonyits: ilyen koromban én is
Úgy tettem, a mikor verselni kezdék.

MNESILOCHOS.

Nem is irigylem a nevelésedet!

EURIPIDES.

176 Hadd mondjam el hát, mér' jövék.

MNESILOCHOS.

No, mondjad.

¹ Ázsiai fejrevaló. Lásd 255. v. ² Tragikus költők. ³ Gonosz vágás az erkölcsére.

EURIPIDES.

Agathon! „Illik a bölcshez, rövid
Szavakba tömni értelmet sokat.”¹
Én, kit veszélynek új csapása ért,
Jöttem ma esdekelnem . . .

AGATHON.

Mi bajod?

EURIPIDES.

¹⁸⁰ Ma engem a nők, az ünnepejökön
El akarnak veszteni, hogy sok rosztat
Mondok felőlök.

AGATHON.

S mit segíthetünk *mi*?

EURIPIDES.

Mindent. Ha elvegyülve titkon a
Nők közt, de úgy, hogy nőnek tartsanak,
¹⁸⁵ Védnél beszédben: akkor mentve volnék;
Méltón beszélni *hozzám* csak te tudsz.

AGATHON.

S mért nem magad mégis védni tenmagad’?

EURIPIDES.

Megmondom. Egy az: ismernek nagyon,
Ősz is vagyok, szakállas: ámde te
¹⁹⁰ Csinos, borotvált arcu, szép fehér,
Nőhangu, gyöngéd, nézni kellemes.

AGATHON.

Euripides . . .

EURIPIDES.

No mit?

AGATHON.

Te irtad ezt:
„Örűlsz a létnek: azt hiszed, *atyád* nem?”²

¹ Euripides töredéke. ² Euripides sora.

EURIPIDES.

Én azt.

AGATHON.

Ne várd hát, hogy a te bajod
195 Mi vesszük által; örült nem vagyunk.
Hanem cipeld te a sajátodat;
Mert a veszélyt nem másra játszani
Át az igazság, de kiállni tetteleg.

MNESILOCHOS *(talán félre)*.

Te meg gyalázatos! tág üllepű vagy,
200 Nem pusztá szóval, de „kiállva tetteleg”.

EURIPIDES.

S ugyan mitől félsz odamenni hát?

AGATHON.

Vesztemre mennék, jobban mint te.

EURIPIDES.

Hogyhogy?

AGATHON.

Úgy jőne ki, hogy a nők éji titkát
Lopom meg s asszony-élvét rablok ott.

MNESILOCHOS.

305 Hogy még te „lopnál!” „adsz” magad, bizisten.
Hanem, Zeus uccse, nem rossz az ürügy.

EURIPIDES.

Hát megteszed?

AGATHON.

Ne várd.

EURIPIDES.

Úgy jaj nekem,
Hármas jaj! elveszett Euripides!

MNESILOCHOS.

Süvem, barátom, el ne hagyd magad!

EURIPIDES.

210 De mit tegyek?

MNESILOCHOS.

Hagyd *ezt* a nyavalyába!
S velem parancsolj tetszésed szerint.

EURIPIDES.

No vesd le hát — ha már átengeded
Magad nekem — azt a zekét.

MNESILOCHOS.

Le van.

De mit csinálsz velem?

EURIPIDES.

Szakálladat

215 Levágom, itt alul leperzselem.¹

MNESILOCHOS.

Tedd, a mi tetszik; — vagy nem kell vala
Magam kezédbe adnom.

EURIPIDES.

Hej, Agathon,
— Mindig van nálad — adj csak egy borotvát.

AGATHON.

Válassz a tokból.

EURIPIDES.

Mily nagylelkű vagy. —
220 Most űlj le, fúdd fel a jobbik pofád! (*kezdi borotválni.*)

MNESILOCHOS.

Jujúj!

EURIPIDES.

Mit ordítasz? Majd felpeckelem
A szádat, csak ne hallgass!

¹ Női szokás. Lásd *Lysistrate* 756. v.

MNESILOCHOS.

Jujujújj! *(felugrik s tovább fut.)*

EURIPIDES.

Hé, hé, hová futsz?

MNESILOCHOS.

Az oltár mögé:¹

Déméter uccse, nem hagyom magam
225 Megnyúzni.

EURIPIDES.

S nem neveltség tárgya léssz.
Félig-borotvált arccal?

MNESILOCHOS.

Bánom én!

EURIPIDES.

Az istenekre! jöszte vissza, és
Ne hagyj így cserbe.

MNESILOCHOS *(visszajön).*

Én boldogtalan!

EURIPIDES.

Tartsd jól; ne kushadj; mit ürögsz-forogsz?

MNESILOCHOS.

230 Hühüm!

EURIPIDES.

Mit ühm-getsz? Már megvan, ne félj.

MNESILOCHOS.

Szegény fejem, csupasz-vitéz² levék!

EURIPIDES.

Azzal ne gondolj; már szép vagy: szeretnéd
Magad megnézni?

¹ Mint a kit üldöznek. Eredetiben: az Erinysek templomába. ² A görög táborban *csupasznak* (psilos) nevezték a vért és paizs nélkül harcolókat.

MNESILOCHOS.

Adj hát egy tükört.

EURIPIDES. (*tükört tart*).

Látod magad?

MNESILOCHOS.

Nem istenuccse én,

235 Csak Kleisthenest.¹

EURIPIDES.

Állj fel; *tartsd*; pörkölöm le!

MNESILOCHOS.

Oh én boldogtalan, — malac leszek!

EURIPIDES.

Hozzon ki fáklyát — mécsset valaki!
Hajolj le. Órzd a szerszámodat.

MNESILOCHOS.

240 Lesz gondom, uccsegen; de meg ne süss.
Jaj! jaj! vizet, vizet szomszédaim;
Mindjárt belékap az alszögbe is!

EURIPIDES.

Ne félj.

MNESILOCHOS.

Ha tűzzel vassal jössz nekem...?

EURIPIDES.

No, már se baj: a nagyján átesél.

MNESILOCHOS.

Tyühé, be' nagy tűz! füstös leszs a párkány.

EURIPIDES.

245 Ne busulj: majd letörlük azt szivaccsal.

MNESILOCHOS.

Meg is siratja, a ki ott pacsmagol!

¹ Asszonyos puha ember, cinaedus.

EURIPIDES.

Ha már *magad* nem adtad át, Agathon,
Add kölcsön azt a nőruhát s övet,
Mert azt, hogy nincsen, úgy se' mondhatod.

AGATHON.

²⁵⁰ Nem bánom, itt van egy, használd.

EURIPIDES.

Melyik?

AGATHON.

Melyik? ... Előbb vedd rád e sárga köntöst.

MNESILOCHOS.

Szent Aphrodite, mily kedves bakbúze van!

AGATHON (*Eurip.-nek*).

Te most övezd fel.

EURIPIDES.

Adj övet.

AGATHON.

Nesze.

MNESILOCHOS.

No, most a lábbelim hozd rendbe még.

EURIPIDES.

²⁵⁵ Most mitra¹ kell és fejszalag.

AGATHON.

Ihol

A fejkötőm, a melyben hálni szoktam.

EURIPIDES.

Zeus uccse, már ez alkalmas nagyon.

¹Turbánféle keleti fejdísz, melyet Görögországban csak a nők és asszonyos puha férfiak viseltek.

MNESILOCHOS.

De jól fog állni?

AGATHON.

Pompásan, bizisten.

EURIPIDES.

Palástot adj még.

AGATHON.

Ott van, a nyugágyon.

EURIPIDES.

²⁶⁰ Most már cipő kén'.

AGATHON.

Neszték az enyém.

MNESILOCHOS.

De feljön?

EURIPIDES.

Még örülsz, hogy mily nyugalmas.

AGATHON.

Azt lásd magad. — De már van mindened:
Engem tehát fordítsatok be¹ gyorsan. (*El.*)

EURIPIDES.

²⁶⁵ E férfi most már szemre-főre asszony; —
Csakhogy, ha szólsz majd, hangod nőies
Legyen, hogy elhigyék.

MNESILOCHOS.

Azon leszek.

EURIPIDES.

Most hát eredj.

MNESILOCHOS.

Apollon uccse, én nem,
A míg hitet nem adsz.

¹ A gépen.

EURIPIDES.

Mire?

MNESILOCHOS.

Hogy kimentesz,
Ha bajba esném — bár török-szakad.

EURIPIDES.

²⁷⁰ No „esküszöm Aetherre, Zeus lakára . . .”¹

MNESILOCHOS.

Mért nem a Hippokrates² fiaiéra?

EURIPIDES.

Hát esküszöm minden istenre, csőstül.

MNESILOCHOS.

Észedbe jusson ám, hogy „szíved esküdt,³
Nem *nyelved* esküdt”: azt nem esketém meg.
(*Asszonyok üvöltének. A templom betolatik.*)⁴

EURIPIDES.

²⁷⁵ No, csak siess, mert a gyűlés jelét
Immár kitűzték az ünnep helyén.
Én távozom. (*El.*)

MNESILOCHOS.

Jer, Thratta,⁵ most kövess.

Nézd, Thratta, mennyi tenger fáklya ég
S hogyan gomolyg a füstje fölfelé! —

²⁸⁰ Szép Thesmophorok,⁶ oh fogadjatok
Jöttömbe’ s visszatérve, kegyesen!
Menj, Thratta, vedd le a tokot s belőle
Lepényt, hogy az istennőknek áldozom. —
Déméter, oh imádott kedves úrnóm,

²⁸⁵ És Persephatta,⁷ engedj sokszor és
Sokat áldoznom neked, lévén miből;

¹ Euripidesből. *Békhák* 100. és 305. v. ² Rondaságról gúnyoltatnak. Piszkos, rossz házuk lehetett. ³ Euripides szavai, megfordítva. Lásd: *Békhák* 101. v. ⁴ Ez egyike az igen ritka régi görög színpadi utasításoknak, mely a színváltozás módjára is világot vet. ⁵ Thraciai rabnő, ki vele volt. ⁶ Déméter és leánya. ⁷ Persephone (Proserpina).

Vagy legalább most rajta ne kapjanak!
Meg' a leányom hadd akadjon egy
Dús férjre, a ki másképp együgyű.
200 Csak lisztes zsákjain csügg szíve-lelke. —
Hová is üljek, hogy a szónokot
Halljam? hová? — Te Thratta, menj haza,
Rabnőnek itt tilalmas hallgatózni.

II.

NŐHIRNÖK.

Csend és figyelem! csend és figyelem! Könyörög-
295 jetek a Thesmophoroknak, Déméternek és a Leánynak,¹
és Plutosnak, és Kalligeneiának,² s az Ifjúság-neve-
lőnek, és Hermesnek, és a Charisoknak: hogy ez a
gyűlés, e mai összejövés, folyjon a legszebb, legjobb
rendben, Athenae város, és a mi magunk', előmenetére.
300 javára. S ki legüdvösbet fog javasolni e nőközségnek:
annak szava győzzön. Kérjétek imával ezt, és mimagunk-
nak minden jókat. Ié paeon! ié paeon! Béke velünk!

NŐK KARA.

Fogadjuk; és az istenek neméhez felkönyörgünk,
Hogy szálljanak le kegyvel. —
305 Nagynevű Zeus, s te aranykobozú, ki
A szent Delost bírod,³
És te, hadverő leány,
Te kékszemű, aranykopjás, e féltett város őre,⁴
Jertek elő ma;
310 És te, nevekben-dús, vadölő szűz,
Kit szült aranyarcu Létó;⁵
S te, felséges Poseidon,
Hullámok fejedelme, jer
Haldús örvényeidből;
315 S tengeri Néreus lányai mind, és tí, hegyi Nymphák!
Most az arany lant
Zengjen vissza imáink szózatihoz,
S tanácskozzunk sikerrel
Mi Athenaenek nemes leányi.

¹ Persephone. ² Némelyek szerint Déméter dajkája, mások szerint ő maga, valamint az *Ifjúságnevelő* is. ³ Apollon. ⁴ Athena (Minerva).
⁵ Artemis (Diana).

HIRNÖK.

- 320 Könyörögjetez az olympei isteneknek
 És istennőknek, a pythóiaknak
 S pythói-nőknek, a delosiaknak
 S delosi-nőknek, s mind a többinek! —
 Ha bárki vést kohol e nő-közönség —
- 325 Ellen, vagy a médnek s Euripidesnek
 Békét ajánl a nők sérelmivel,
 Vagy zsarnokságra tör, vagy zsarnokot
 Készül behozni, vagy idegen gyerek¹
 Becsempészőt felád, vagy a kerítő
- 330 Rabasszony, a ki fülbe súg urának,
 Vagy küldetésben járva, mást hazud;
 Vagy az, ki férjes nőt gonoszra csábít
 És a mit ígért volt, nem adja meg;
 Vagy a mely aggnő bért *ad* a legénynek,
- 335 Vagy hűtlen *elvesz* mástól bérleány,
 Vagy az, ki csaplár, csaplárnő levén
 Törvényes itcét, pintet megrabol:
 Átok fejére! vesszen mind maga,
 Mind háza népe. — Mínekünk pedig,
- 340 A többinek — könyörgjünk — adjanak
 Minden szerencsét s jót az istenek!

KAR.

- Veled könyörgünk, hogy imád teljék be városunkra,
 Teljék be községünkre is;
 S ki legüdvösbet tanácsol,
- 345 Győzzön beszéde;
 De ki csalfán, nyereségért, veszedelmest javasol,
 S törvény-szabta hitét szegi, vagy községi határozatot
 És törvény-erejű szokást felforgatni erőlködik,
 S titkot elleneinknek megmond, vagy *médet* akar behozni
- 350 A honba, vagy a várost megbecsteleníti...² Hanem
 Mind ezt, hatalmas Zeus, érvényesítsd, hogy
 Legyenek velünk az istenek, bár asszonyok vagyunk is.

HIRNÖK.

- Mindenki hallja meg. A nők Tanácsa
- 355 Elvégezé (Timoklea elnökölt,

¹ A gyermektelen nők sokszor idegen csemetét loptak be a családba, férjük híre nélkül. ² *Átok reá* — de ezt nem mondja ki.

- 356 Lysilla jegyzé, Sostrate javaslá)¹
 Gyűlést hirdetni ünnep második
 Napjára,² mert ráértünk jobban ekkor,
 S Euripidesről végzenünk előbb is,
 Hogyan lakoljon: mert csúffá tevé
 360 Egész nemünket. — Ki akar beszélni?

EGY NŐ.

Én.

HIRNÖK.

Tedd fel ezt³ elébb, aztán beszélhetsz.
 Hallgass, figyelj nép: már hákog, miként
 A rhétorok. Hosszan akar beszélni.

A NŐ.

- Nem a dicsőség vágya kész felállni
 365 S beszélni, oh nők, istenimre! de
 Régóta fájlalom, szegény fejem,
 Sárral dobálva látni bennetek
 Euripidestől, a kofa fiától,
 És rátok annyi rosszat hallani.
 370 Mert hisz mi rosszat ránk nem kent ez ember?
 Hol nem gyalázott, a meddig csak egy
 Tragoedia-kar van, és néző közönség?
 Nevünk előtte korcs, férfit-buvó,
 Ártuló, fecskelocska, borszipák,
 375 Semmirevaló, férjek nagy veszedelme;
 Kik, ha belépnek színházból jövet,
 Ránk sanda szemmel nézve, azt lesik,
 Nincs-é szobánkban elbújt kedvesünk.
 Csinálni meg, mint másszor, nem szabad
 380 Semmit nekünk! úgy elkapatta ez
 A férjeinket! hogy csak koszorút
 Ha fon szegény nő, már „szerelmes,” és ha
 Egy tört edényt, a mint jár-kel, ledob:
 Már kérdi férje: „kinek tört a fazék?”⁴
 385 *Korintheta vendégednek, bizonyos!*”

¹ Szokott formula, e hármat minden végzés- vagy törvényjavaslatnál megnevezni. ² Lásd a Bevezetést. ³ Koszorút, mint a szónokok. ⁴ A mit a nők eltörtek, elhullattak, az, a babona szerint, *elhunyt barátaiknak* esett (mint nálunk is *pokolba*). *A korintheta vendég*, Bellerophon, Euripidesnél a *Siheneboia* c. darabban.

- Beteg egy leány: a bátyja mondja tüstént:
 „Nem tetszik e leánynak a színe!”
 Hagyján! de még ha egy gyermektelen nő
 Fiat csempészne, sincs titkolni mód;
 300 Mert mindig ott ül a férj, ágya mellett.
 Az agglegények közt meg, kik előbb
 Leányt vevének, úgy bevádola,
 Hogy egy se nősül e szavak miatt:
 „Vén vőlegénynek zsarnok a neje.”¹
 395 Ezért ma már a női termeket
 Zárral, pecséttel szokták biztosítani,
 Úgy őrzének, sőt még legényijesztő
 Komondor nagy kutyát is tartanak.
 Ez mind mehetne, csak hogy — mint elébb
 400 Gazdasszonykodni szoktunk, csenve titkon
 Lisztet, olajt, bort — most az sem szabad:
 Mert férjeink már holmi átkozott
 Rejtélyes kulcsot hordanak magok,
 Lakónit, a mely három makkra jár.
 405 Így is ki tudtuk nyitni a reteszt,
 S pecsétnyomónk lett három obolért:
 De most e búszerző Euripidestől
 Szú-ette fát² tanultak hordani
 Pecsét gyanánt. — Én hát javaslom, *ennek*³
 410 Főzzük ki vesztét bár hogy és mikép,
 Vagy mérég által, vagy akármi csellel,
 Csak vesszen. Ennyit nyiltan mondhatok,
 A többit a jegyzővel iratom le.

KAR.

- Soha én ennél nem hallottam
 415 Furfangosabb eszű nőt,
 Sem hatalmasb szónokot.
 Mert igazság mind, a mit mond,
 S minden eszmét meghányt-vetett,
 Fontra tőn elméje mindent,
 420 S körmönfonott jól meggondolt beszédekét talált ki,
 Úgyhogy, bárha most Xenokles szólna, Karkinos fia,⁴
 Mindnyájatoknak, azt hiszem,
 Úgy tetszenék: épen semmit se mondott.

¹ Euripides töredéke. ² Utánozhatlannak vélték a szú-rágta fadarabból készült pecsétnyomót. ³ Euripidesnek. ⁴ Lásd az egész családot: *Darázsok* 1445. s a köv. sorokban.

MÁS NŐ.

- Kevés az, a miért felállok.
425 Helyeslem e nő vádjait különben,
Csak a magam baját panaszlom el.
A férjem elhalt Kyprosban, s reám
Őt gyermeket hagyott, kiket magam
Koszorúfonásból tartok nehezen.
430 Eddig megéltünk volna, úgy a hogy,
De most *ez* a tragoediáiban
A népet elhitette: nincsen isten,
Úgyhogy felényi árúm sem kel el.¹
Most hát tanácslom, s kérlek összesen:
435 Lakoltassátok annyi bűneért,
Mert sok vadat tesz, oh nők, ellenünk,
Mint a ki vad gyökéren² nőtt maga.
De most piacra kell sietnem, és ott
Mégfogni húsz megrendelt koszorút. (*El.*)

KAR.

- 440 Lám, ez ismét új bizonyság, még ügyesb az előbbinél,
Nem is idéetlenül nyelvelt ez a nő,
Esze van neki, és értelme ravasz,
Nem is oktalan, sőt hiteles minden szava.
Hadd lakoljon meg hát ezen
445 Rágalmakért példásan a rosz ember!

MNESILOCHOS.

- Hogy ennyi bántás szörnyen feldühít
Euripidesre, oh nők, nem csuda,
Sem, hogy epétek felforr e miatt.
Én is gyűlölöm — úgy legyek szerencsés
450 Gyermekszülésben³ — azt a férfiút,
Hisz épen örült is volnék, ha nem.
De legyünk őszinték egymás közt — hiszen
Magunk vagyunk és nem mehet ki a szó.
Mit vetjük *őt* mi mindenben okúl,
455 S mit duzzogunk, ha két-három hibát
Megtudva, ránk mond, kik ezret teszünk?
Tulajdon én is — hogy másról ne szóljak —

¹ Minden áldozatoknál, ünnepen stb. koszorút viseltek. ² Melyeket anyja árult. ³ Vagy egyszerűen: „A gyermekimben.” De amaz komikusabb volna, az eredeti ezt az értelmet sem zárja ki.

- Tudok magamra sok-sokat: mi közt
A legkülönb, mikor háromnapos
⁴⁶⁰ Menyecske lévén, mellettem feküdt
A férjem épen; kedvesem pedig,
Ki már csicsézett hétéves koromban,
Jön és kaparja¹ ajtónkat kívül.
Egyszerre tudtam és titkon leszálok.
⁴⁶⁵ Azt kérdi férjem: „hová mégy?” — „Hova?
Nagy csikarásom van, fáj a hasam,
Megyek bajomra.” — „Úgy hát csak eredj.”
S ő tört nekem kaprot, zsályát, borókát:
Én meg, az ajtó sarkát meglocsolva,²
⁴⁷⁰ Ki, a legényhez, — s nekidőltem az
Oltárnak,³ a babérba' megfogózva.
Ezt sohse mondta, lám, Euripides;
Sem, hogy, ha más nincs, jó rabszolga is
Meg öszvérhajcsár, azt se mondja ránk;
⁴⁷⁵ Sem, hogy, ha végig hancúztuk az éjt,
Reggelre fokhagymát rágunk, nehogy
Férjünk, ha megtér a bástyák megól,⁴
Kiszagolja és rosztat gyanítson. Ezt
So'se mondta ő, lám. Hogy Phaedrát gyalázza,
⁴⁸⁰ Mit tartozik ránk? — Azt se mondta el,
Mikor palástját — mily szép fénye van —
Mutatva a nő férjének: alatta
Bujt a legény ki; nem bizony sehol.
Mást is tudok még: tiz napig vajúdott
⁴⁸⁵ Az asszony, a míg vásárolt fiat:
A férj szaladgál méhnyitó szerért,
A gyermeket meg egy agnő fazékban
Csené be, a száját, hogy ne sikoltson,
Viasszal tömve meg. Int a banya,
⁴⁹⁰ „S menj, menj!” kiált a nő: „férjem! szülök már.”
(No, mert rugdosták — a fazék hasát.)
A férj örömmel fut ki; benn, kivették
A szájdugót, s visített a gyerek.
A vén gaz asszony meg, ki hozta volt,
⁴⁹⁵ Fut vigyorogva a férjhez s kiáltja:

¹ Nem kopogtat, mert azt a férj is észrevenné, csak körömmel csendesen kaparja. ² Hogy ne csikorogjon. ³ Az ajtó előtt oszlopalakú oltár. Apollo szobrával, melyen babérkoszorú. V. ö. *Darázsok* 840. v. ⁴ Hol éjjel őrködni kellett. A fokhagyma, *este éve*, tanúság volna a nő ártatlansága mellett; mert illat és kenet nélkül nem eshetett a kéjelgés.

„Fiad, fiad¹ lett, képed mássa ez,
Te vagy, szakasztott, — még a teste is
Tiéd, — olyan kis görbe makkopáncs.” —
Nem tesszük ezt mind? — Artemisre! tesszük;
500 Aztán Euripidesre duzzogunk,
Holott nem ér nagyobb rossz, mint tevénk!

KAR.

Ez mégis bámúlatos,
Honnan csöppent e gaz jószág, s mely vidék nevelte föl
Ezt a vakmerő teremtest?
505 Mert, hogy ezt szemünkbe, és még ily orcátlanúl kimondja,
Soh'se hittem volna el, hogy merje köztünk valaki.
Ámde minden lehető már, és nagyon való e régi Példaszó:
„Megnézd minden kő alatt: nem rejt-e mérges” — szónokot.²
510 Csak nincs is a földön gonosz teremtés, mint az asszony,
Ha szemtelen természetű, kivéve még — az asszony.

3-ik NŐ.

Nincs is jó dolgotok bizony, Aglauros³ uccse, oh nők,
Hanem vagy megbabonáztak, vagy más baj ért, hogy ezt a
Hítvány dögöt hagyjátok így mindnyájunkon kifogni.
515 Ha hát *van*, a ki tart velünk . . .⁴ ha *nincs* pedig, mi és a
Rabasszonyok, tüzes hamut kerítve valahonnan,
Koppasszuk meg, jerünk, alól; tanulja meg, hogy asszony
Létére asszonyok felől máskor rosztat ne mondjon.

MNESILOCHOS.

Ne bántsatok, jó nők, alul! hiszen, ha szólni mertem,
520 Ha polgárnők vagyunk jelen s van itt szólás-szabadság,
S a mit tudék Euripides felől igazt, kimondtam:
Ezért nekem most csúfosan koppasztva kell lakolnom?

3-ik NŐ.

Hogy ne lakolnál te, mikor oly embert védni mertél
S mellette szólni egymagad, ki nekünk annyit ártott,
525 Szándékosan mind oly mesét keresve, melyben a nő
Hítvány: csupa Melanippékat s Phaedrákat; — Pénelopét
Bezzeg nem írt ám egyet is, mert ez hú volt s erényes.

¹ Eredetiben *oroszlánod*: de e hosszú szó, ismételve, alkalmatlan.
² A közmondásban *skorpió* vagy ilyesmi lehetett. ³ Kekrops leánya. ⁴ Hát
jőjön. Ilyesmi maradt el az indulat hevében.

MNESILOCHOS.

Okát adom; mert a mai nők közt írúl se lelnél
Penelopét; hanem Phaedrát bizony mind, mind a hány van.

3-ik NŐ.

630 Hallátok ezt, nőtársaim? mit monda e gaz asszony
Mindnyájunk ellen újra most?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, még koránt sem
Mondhattam el, a mit tudok! vagy többet mondjak, az kell?

3-ik NŐ.

De nincs is ám! a mit tudtál, kitálalád egészen.

MNESILOCHOS.

Ezredrészt se még bizony; a mit mi tenni szoktunk:
635 Hisz azt se mondtam, látod-é, hogy nádcsővel¹ lopózzuk
Titkon a bort . . .

3-ik NŐ.

Vessz meg, cudar!

MNESILOCHOS.

Se, hogy az Apaturiákról²
Való húst a kerítőnek adván, macskára fogjuk.

3-ik NŐ.

Jaj, jaj, hová legyek! hazudsz.

MNESILOCHOS.

Se azt, midőn az asszony
Fejszével vágta le urát,³ nem mondtam; azt se, a ki
640 Méreggel őritette meg; se a melyik a vályu
Alá elásta

3-ik NŐ.

Pukkadj meg!

¹ Eredetiben egy bőrvakaró eszköz, melynek hosszú csöves nyele volt. ² Ünnepe. ³ *Klytaemnestra* eszébe fog jutni az olvasónak, ki így vágta le a férjét, Agamemnonnt.

MNESILOCHOS.

. . . . Achárni nő az apját.

3-ik NŐ.

Hát képes, ezt csak hallani?

MNESILOCHOS.

Se hogy mikor *fiat* szült
Rab-asszonyod, te a magad *lyányával* kicserélted.

3-ik NŐ.

A két istenre!¹ nem soká beszélsz nekem te ilyet:
545 Kitépem minden szál hajad'.

MNESILOCHOS.

Hozzám ne nyúlj, bizisten!

3-ik NŐ.

No, majd megládd!

MENSILOCHOS.

No, majd megládd.

3-ik NŐ.

Ne a zekém, Philine.²

MNESILOCHOS.

Rám tedd csak a kezed, ha én, Artemis uccse . . .

3-ik NŐ.

Mit, no?

MNESILOCHOS.

Ki nem szorítom a lepényt belőled, a mit ettél!

KAR.

Ne szitkozódjatok tovább: amott jó nagy sietve
560 Felénk egy asszony. Míg tehát ez ide ér s jelen lesz,
Hallgassatok, hogy rendiben megérthessük: mi hírt hoz.

¹ Castor és Pollux. ² Egyik nőtársa neve, mert *rabnő* nem lehet jelen.
V. ö. 293. v.

KLEISTHENES (jő).¹

Szeretteim, nők, jellem-rokonim!
Mert hogy szeretlek, arcom is² mutatja,
Ki nők bolondja s védőtök vagyok.
⁵⁶⁵ Most is, hogy egy rátök vonatkozó
Nagy dolgot megtudék, mely pletyka-tárgy
A közteren, jövök hírt mondani,
Hogy óvakodva résen álljatok,
Nehogy szörnyű baj érjen védtelen.

KAR.

⁵⁶⁰ S mi a baj, gyermekem? mert hisz gyereknek
Kell mondanom, míg állad ily csupasz.

KLEISTHENES.

Euripidesről mondják, hogy ide
Küldé, nem t'om miféle vén süvét.

KAR.

Mi végre aztán? mi a szándoka?

KLEISTHENES.

⁵⁶⁵ Hogy a miről itt tanakodni és
Végezni fogtok, minden szót kilessen.

KAR.

Hogy lappanghatna, férfi nők között?

KLEISTHENES.

Megpörzsölé, megkoppasztá s egészen
Nővé csinálta ám Euripides.

MNESILOCHOS.

⁵⁷⁰ Hisztek szavának? Volna férfi oly
Oktondi, hogy a koppasztást kiállja?
Én, isten az atyám, nem gondolok.

KLEISTHENES.

S majd én jövök hírt adni, hogyha nem
Hallom olyantól, a ki tudja szentül!

¹ Ezt nézték nőnek. Asszonyos férfi. ² Símára beretvált.

KAR.

575 Szörnyű dolgról hoztál hirt nekünk.
Most, asszonyok, hát nem kell ámolyogni,
Hanem keresni a férfit, s kutatni,
Hol rejtezik, ha köztünk lesben ül.
Te is segíts nyomozni, pártfogónk, hogy
580 Hálánk irántad kétszeres legyen.

KLEISTHENES.

Hadd lám. (*Egy nőhöz:*)
Ki vagy te, hé?

MNESILOCHOS (*félre*).

Hová legyek?

KLEISTHENES.

Mind sorra veszlek.

MNESILOCHOS (*félre*).

Én boldogtalan!

4-ik NŐ.

Engem kérdesz?

KLEISTHENES.

Igen.

4-ik NŐ.

Kleonym neje.

KLEISTHENES.

Ismeritek ezt az asszonyt, kicsoda?

KAR.

585 Ismerjük ezt jól; a többit kutatd.

KLEISTHENES.

Hát a gyerekek ott az, kicsoda?

4-ik NŐ.

Dajkám, bizisten.

MNESILOCHOS (*félre* :)

Én elillanok.¹

KLEISTHENES.

Hová osonsz, hé? Itt maradj! Mi baj?

MNESILOCHOS.

Ereszsz p . . elni!

KLEISTHENES.

Orcátlan személy vagy.

⁶⁹⁰ Végezd tehát no: mert megvárlak itt.

KAR.

Várd meg bizony, s vedd jól szemügyre, mert
Csak ez van itten, kit nem ösmerünk.

KLEISTHENES.

Soká vizelsz, hé!

MNESILOCHOS.

Csillagom, nehéz a
Vizelletem: tormát találtam enni.

KLEISTHENES.

⁶⁹⁵ No csak ne tormázz. Jösz már vissza, hé? (*húzza.*)

MNESILOCHOS.

Mit rángatod szegény beteg fejem!

KLEISTHENES.

Ki hát a férjed?

MNESILOCHOS.

Férjem kérdezed?

Izé . . . tudod már . . . a kothókisi . . .²

KLEISTHENES.

Kizé? miféle?

¹ A szó ezt is jelentheti, azt is: *oda vagyok*. A következő sor mutatja, hogy szökni akar Mnesilochos. ² Egyik attikai község (demos) neve.

MNESILOCHOS.

Hát izé . . . ki hajdan

⁶⁰⁰ Izét, izének a fiát . . .

KLEISTHENES.

Bolond vagy.

Voltál-e már itt másszor?

MNESILOCHOS.

Minden évben,

Zeus uccse!

KLEISTHENES.

S ki a sátor-cimborád?

MNESILOCHOS.

Izé, no . . . *(félre.)* Jaj nekem!

KLEISTHENES.

Badar beszéd.

5-ik NŐ.

Eredj csak: én majd kérdőre veszem

⁶⁰⁵ Mult évi ünnepünkről. S férfi lévén
Távozz, ne hallgasd. *Te* pedig felelj:
Mi volt az első szertartás tavaly?
Hadd lám: mi volt?

MNESILOCHOS.

Mi? hát ittunk nagyot.

5-ik NŐ.

S a második, mi?

MNESILOCHOS.

Ráittunk nagyobbat.

5-ik NŐ.

⁶¹⁰ Hallottad mástól. És a harmadik?

MNESILOCHOS.

Xenylla rocskát kért, mert éj-edény
Nem volt.

5-ik NŐ.

Badarság! — Jer, jer Kleisthenes,
Ez a *te* férfid.

KLEISTHENES.

Mit tegyek veled?

5-ik NŐ.

Vetkőztesd le; mert nem jár a szava.

MNESILOCHOS.

⁶¹⁵ Engem? kilenc gyermeknek édes anyját?

KLEISTHENES.

Odd csak hamar az öved, gyalázatos!

5-ik NŐ.

Ugyancsak izmos, vaskos nőszemély!
De keble nincs, Zeus uccse, mint nekünk.

MNESILOCHOS.

Mert sohse szültem, magtalan vagyok.

5-ik NŐ.

⁶²⁰ Nos? hisz kilenc gyermeknek anyja voltál?

KLEISTHENES.

Állj egyenest: mit dugsz ott hátra, hé?

5-ik NŐ.

Hátul kifittyent; még ugyan derék!

KLEISTHENES.

Hol van?

5-ik NŐ.

Megint előre csusszana.

KLEISTHENES.

Nincs itt bizony.

5-ik NŐ.

Már itt buvik megint.

KLEISTHENES.

⁶²⁵ Tán isthmusod¹ van, ember? úgy vonod
Fel és alá, mint a korinthyak.²

5-ik NŐ.

*Ez a gazember mocskolt minket úgy
Euripides kedvéért!*

MNESILOCHOS (*félre*).

Jaj nekem:
Mily galibába keverém magam!

5-ik NŐ.

⁶³⁰ Nos, mit tegyünk most?

KLEISTHENES.

Őrizzétek ezt,
De jól, hogy el ne szökjék; én pedig
Megyek feladni a prytanisoknak. (*El.*)

KAR.

Mi pedig most már fátkyát gyújtván, s derekunk telővezve
vitézül,
Vessük le zekénket, s induljunk nyomozódní, ha nem töre-é be
⁶³⁵ Más férfi közénk, s az egész Pnyxet, minden sátrat, kibejárót,
Vizsgálva körülfutkosni, szoros kutatással venni szemügyre.

FÉL KAR.

Rajta hát mind, gyors inakkal, s nézzünk szét elsőben is
Halkan mindenütt; csak aztán késni nem kell, mert idő
Nincs sokáig kászolódnunk, hanem futni kell körül.
⁶⁴⁰ Rajta hát, mindent nyomozz, kutass ki hamar,
Nincs-e rejtve még más férfi lesbe' itten valahol.
Vesd szemed mindenfelé,
Erre, arra, itt is, ott is mindent végy szemügyre jól.
Mert ha napfényre jut a szentségtörő,
⁶⁴⁵ Megbűnhődik, intő példa gyanánt
Mind a többi gonosztevő-, botránykereső-
S istentelen erkölcsüeknek.

¹ Földszoros, különösen Korinthusnál. ² A hajókat, egyik tengerből a másikba.

El is ösmeri nyíltan, hogy *vannak* az istenek, és még
Ő tanít majd minden embert, félni a halhatlanokat,
650 Vallást és törvényt igazán követni,
S arra törekedni csak szüntelen, a mi jó;
Ezt hogyha nem cselekszik, így legyen:
A kit közülök bűnbe' marasztanak,
Az, mint dühös örült, eszeveszett
665 Állíttassék közlátványul férfi-, nő- s mindenkinek,
Hogy az isten így veri a törvénszegőt.
(Fordulat történik.*)

KAR.

Mindent jól szemügyre vettünk, felkutattunk gondosan,
S nem találánk férfit lesben senki másikat sehol.

6-ik NŐ.

Ajaj!
660 Hé, hé, hová futsz? hé, megállj, megállj!
Jaj, jaj, nekem! ni, elkapá ölemből
A kisdedem' s tovább szaladt vele.

MNESILOCHOS.

Ordits: de ennek nem rágsz több popát, ha
El nem bocsáttok; mert mindjár' a combján
665 „Átütve kardom vér-erét, az oltárt
Leönti vérrrel”.¹

6-ik NŐ.

Jaj, szegény fejem!
Nők, nem segíttek? nem riadtok harcra
És győzelemre? sőt elnézitek,
Hogy foszt meg az egyetlen magzatomtól?

KAR.

670 Jaj óh, jaj óh
Végzet hatalmas Női!² mit látok újra,
Mi szörnyü látományt?
Vakmerőség, szemtelenség, mit mindent el nem követ!
Ime, mily dolgot cselekvék, milyet újra, kedvesim!

* Azaz a *kar* körüljár, mintha keresné a férfit. *Eredeti* utasítás.

¹ Tragoediából való sorok. ² *Moirák* (rómaiaknál parcák).

MNESILOCHOS.

⁶⁷⁵ Megpuhítom én azt a nagy macacsságot bennetek!

KAR.

Hát nem rettentő dolog már ez, vagy annál is nagyobb?

6-ik NŐ.

Rettentő bizony, mikor, ni, elrablá a gyermekem!

KAR.

Mit mondjon az ember az ilyenre,
Hogy ez ily dolgot mer szemtelenül?

MNESILOCHOS.

⁶⁸⁰ Nincs ám még vége koránt sem!

6-ik NŐ.

De nem is viszed ezt haza ép bőrrel,
Sem szárazon el nem onsz innét
Kérkedni, mi nagy dolgot mivelél:
Hanem itt nyom az átok.

MNESILOCHOS.

⁶⁸⁵ Azt ne adják semmikép az istenek, imádkozom.

KAR.

Mely isten, melyik a halhatatlanok
Közül, védne ily gonosztettidért?

MNESILOCHOS.

Hiába is fecsegték; nem adom ki.

KAR.

Monnó¹ istenre! nem soká packázol és lesz kedved az
⁶⁹⁰ Istentelen beszédhez itt:

Mert majd gonosz *tettel* fizetjük ám mi is
A gonosz *szót*, a hogy illik,
S ízibe másféle bajt kerít a nyakadba egy
Szerencse-fordulat. (*Egy nőnek* :)

¹ Mindkét. Lásd fentebb: 544. v.

695 Fogd meg e rabnőkkel,¹ mindjárt! s fát kell hozni, s e gonoszt
Megperzselni; tűzzel-vassal elpusztítani mielőbb!

6-ik NŐ.

Jerünk hát rőzse-hozni, Mania.²

(*Mnesilochosnak* :)

Mindjárt üszökké válsz, megmutatom.

MNESILOCHOS.

Gyújts hát no, égess! — De te meg, baba,
700 Vesd le csak a kis inged, — mert csupán
Anyád okolhatd a halálodért.

(*Meg akarja ölmi*)

Mi ez? ni, *tömlő* lett, borral teli,

A kis leányból, még ugyan *cipős*! — ³

Oh, fránya nők, világ iszákosi,

705 Beh mindenből kisüttök egy ivást!

Csaplár-vidítók, férjek nagy baja,

Edények átka s a szövő-padé!⁴

6-ik NŐ.

Hányj csak reá sok rőzsét, Mania!

MNESILOCHOS.

Hányjad tehát, no! — Te pedig felelj:
710 *Te* szűlted ezt?

6-ik NŐ.

Én, s hordozám egész

Tíz hónapig.

MNESILOCHOS.

Te?

6-ik NŐ.

Én, Artemis uccse.

¹Talán csak *társnőkkel*, mert fönt az van mondva, hogy *rabnők* nem lehettek jelen. Aristophanes nem is mond *rabnőket*, csak *nőket* (*ῥάσδε*), hanem a commentator véli, hogy a még nyílt ajtón hívtak be *rabnőket*.
²Rabnő neve, az igaz. ³A *tömlő* (mint állatbőr) lábaira valószínűleg gyermekcipő volt húzva. ⁴T. i. rosztól megy a házi munka részegen.

MNESILOCHOS.

Négy¹ itce, vagy hogy? szólj csak.

6-ik NŐ.

Mit tevé?

Megmeztelenítéd, orcátlan, az én kis,
Ekkorka gyermekem?

MNESILOCHOS.

Mekkorka?

6-ik NŐ.

Egy csepp.

MNESILOCHOS.

⁷¹⁵ Ugyan hány éves? három — négy Choé-s?²

6-ik NŐ.

Körülbelől, — no még a Bacchus-ünnep.
De add csak vissza.

MNESILOCHOS.

Apollónra, én nem!

6-ik NŐ.

Úgy hát megégetünk.

MNESILOCHOS.

Égessetek!

De a leányod tüstént átdöföm.

6-ik NŐ.

⁷²⁰ Ne bánts, könyörgök; inkább én velem
Tégy, a mi tetszik.

MNESILOCHOS.

Jó egy anya vagy.

Hanem leányod mégis átdöföm.

¹ Eredetiben *három*, de az nem lényeges. ² Hányszor érte meg a *Choé* (kancsó) ünnepet, mely évenként tartatott. Lásd *Acharn.* 911. v. Erre feleli a nő, hogy *körülbelül*, csak még azt az időt adva hozzá, a mi a Bacchus-ünnep (Dionysiák) óta eltelt, melynek a *Choé* egy része volt.

6-ik NŐ.

Jaj, gyermekeim! Medencét, Mania,
Hadd fogjam fel szülöttem drága véré.

MNESILOCHOS.

725 No, tartsd alá: ez egyben kedvezek.¹

6-ik NŐ.

Vessz meg: beh szivtelen vagy, és irigy!

MNESILOCHOS *(az üres tömlőt feltartva).*

Ez áldozatbőr a papné² sajátja.

7-ik NŐ *(a papné).*

Mi a papné sajátja?

MNESILOCHOS.

Ez, nesze.

7-ik NŐ *(a tömlőnek:)*

Szegény Mika!³ ugyan ki hámozott meg?

(a 6-ik nőnek:)

730 Ki foszta meg szerelmes magzatodtól?

6-ik NŐ.

Ez a gonosz, ni. De ha már te itt vagy,
Őrizd meg ezt;⁴ én Kleisthenes után
Megyek s bevádlok a prytanisoknál. *(El.)*

MNESILOCHOS *(magában).*

Hadd lám: menekvés útja mi lehet?

735 Mi csel? mi furfang? — Az, ki ebben ok,
Ki engem e csávába hengeríte,
Az még sehol sincs. — Egy mód jut eszembe
Palamédesből:⁵ no, én is evező-
Lapátra írok és kidobom. De nincs lapát.

¹ Valószínűleg mégis földre folyatta a bort, azért szidja az asszony.
² Az áldozat-barom bőrét, szarvát stb. a *papok* nyerték. Itt, mint minden,
a pap is nő. ³ Leánynév. ⁴ Mnesilochost, ki az oltárhoz menekült volt.
⁵ Euripides tragoediája, hol Palamedes evezőre írja le szerencsétlen esetét,
s azt dobja ki a tengerbe.

- 740 Honnan vegyek hát evezőt? s hogyan?
 Hátha, beirván e kis szobrokat,
 Lapát helyen kidobnám? E bizony jó.
 Fából van a kép is, mint a lapát.
 Oh én *kezeim*,
- 745 Hasznos *kezelés* lessz e ma nekem.
 No tehát, te gyalúlt kis deszkadarab,
 Fogadd töröm vonásit,
 Nyomoruságom hírnökít; — oh jaj,
 Beh félre szaladt ez az R,
- 750 S milyen, milyen vargabetű lett; — (*kidobálja*)
 Most minden utat nosza fussatok el.
 Erre is, arra is! Szaporán ám.

KAR.

[*Parabasis.*

- Mi pedig, tévén egy fordulatot,¹ nosza mondjunk jót
 mimagunkról.
 Bár annyi gonosz vádat kiabál mindenki az asszonyi
 nemre:
- 755 Hogy az emberiség mily átka vagyunk s tőlünk ered,
 a mi gonosz van,
 Visszavonás, patvar, zendülés, búbánat, háboru. No s ha
Mi vagyunk a „gonosz”, igazán mi vagyunk: mért
 vesztek hát feleségül?
 Mért nem hagytok ki se menni, de még kikukucsálnunk
 sem az ajtón?
 Hanem őrzitek oly féltékenyen ezt a „gonoszt”, hogy
 menjen el a nő
- 760 Egy kis időre hazúlról, s otthon ne találjátok: dühös-őrült
 Módra dühöngtök, bár még hálát kén' adnotok
 áldozatokkal,
 Ha ugyan igazán a „gonosz” tűnt el, hogy nem lelítek
 sehol otthon.
 Ha pedig játszó-ünnepeinken másutt hálunk kimerülve:
 Mindenki legott szalad e „gonoszt” hamar ágyról-ágyra
 keresni;
- 765 Vagy az ablakból ha kipillantunk, a „gonoszt” kiki látni
 szeretné,
 S ha pirulva megint visszahuzódott, még jobban vágyik
 az újra

¹ A közönség felé, az úgynevezett Parabasis.

Netalán kikukuccsáló „gonoszat” meglátni. Világos ezekből,
Hogy *mi* vagyunk a sokkal jobb fél. Mire látnivaló a
bizonyosság.
Bizonyítsuk meg, melyikőnk a rozszabb. No, mi azt
mondjuk, hogy a férfi,
770 Ti pedig, hogy mi vagyunk. Lássuk hát, állítsunk szembe
nevenkint
Külön egy asszonyt, külön egy férfit, s vonjunk
párhúzatot aztán.
Nausimachénál¹ semmirekellőbb Charminos:² tettei szólnak.
Minden esetre továbbá Kleophon³ hitványabb, mint
Salabaccho.⁴
Egy Aristomachéhoz mérni magát pedig, a marathóni
jeleshez,
775 Vagy Stratonikéhez, közzületek meg sem kísérti ma senki.
Hát ugyan Eubúlénál derekabb ki van a múlt évi
Tanácsból,
Kik tisztöket általadák másnak?⁵ maga sem meri mondani
egy is.
Így mi nemünket sokkal jobbnak tarthatjuk a férfiakénál.
De nem is hajt a városba kocsin nő egy se, talentumot,
ötven
780 Számra, közös pénzből a ki lopott; hanem a legfőbb, mit
orozhat:
Férje buzájából ha kosárnyit elcsen, mit „visszatesz az nap.”⁶
De mi ököztük kimutathatnánk
Sokat, a ki az ily dolgot mivel,
Valamint azt, hogy ők nálunk
785 Has-imádóbbak, csupa zsebmetszők,
Oltári-bohók, ember-rabolók.
Az örökséget megtartani is
Rosszabbak, mint mi bizonytal:
Mert íme nekünk az ősi szövő-
790 Székünk, guzsalyunk,⁷ kosarunk megvan,
S áldozat ernyőnk:

¹ Kéjhölgy. Egyébiránt Nausimache és a még következők elvont fogalmak személyesítései. ² Charminos vezér, kit kevéssel e darab előadása előtt, a Syme-szigetnél tengeri ütközetben legyőztek a spártaiak. ³ Kleophon vezér és demagog. L. *Békák* 639. v. ⁴ Salabaccho kéjhölgy másutt is előfordúl. Lásd *Lovagok* 713. v. ⁵ A négy száz férfiunak gyáván átengedék. ⁶ Gondolja csak a nő, de nem teszi. ⁷ Eredetiben a szövő *zuboly* v. *zugoly* fája. Mérték szerint az is beillenék, de (a görög szövő eszközök különbsége miatt) nem adna jó képet a kopjához.

Hanem a mi derék férfiainknak
 Vesztibe ment ám soknak guzsalya:
 Oda házából a kopja, nyelestül,
 795 Sok más pedig a válla hegyéről
 Maga eldobta
 Harcok mezején a napernyőt.¹
 Szemrehányást mi tehetnénk joggal, asszonyok, sokat
 S méltán a mi férjeinknek: *egy* azonban legnagyobb.
 800 Tudnillik, ha városának valamely asszony derék
 Férfiat szül, hadvezért vagy hadnagyot, tisztelni kén',
 Első-ülést adni annak Sténián és a Skirán,²
 S mind a többi ünnepen, mit úlni szoktunk, asszonyok.
 A mely nő pedig rossz s gyáva férfiat világra szül,
 805 Rossz tengernagyot, kormányost: azt, lenyírve hajtővig,
 Hátrább kén' ültetni csúfra annál, ki derék s vitéz
 Férfiat szült. Mert kinek vón' rendin az, óh városom,
 Hogy Hyperbolosnak³ anyja tündöklő fehérben, és
 Leeresztett hajjal ott ül, a hol egy Lamachosé,⁴
 810 S uzsorára adja pénzét? a kinek, ha kölcsön ad,
 Senki fia sem tartoznék, hogy fizessen kamatot,
 Sőt, elvéve minden pénzt, gúnyyal ezt kén' mondani:
 „Illet a *kamat*, nagyon, ki ily *kamasz*⁵ szülője vagy!”

¹ Természetesen a *paizst* érti. ² Női ünnepek. Lásd a Bevezetést.
³ Lásd: *Béke* 648. v. ⁴ Lásd: *Acharniak*. ⁵ A görög nyelv a *kamatot szülőlt*
 (tokos) szóval fejezi ki, ebben a szójáték.

III.

MNESILOCHOS.

Kancsal levék,¹ úgy várom: még se jó.
815 Mi gátolhatja? — Nem lehet különben:
„Palamédését” szégyeli, hogy fagyos.²
Melyik drámája vonná hát ide? . . .
Az *új*, tudom már: a „Heléna;” ezt
Utánzom; úgy is kész a nőruhám.

7-ik NŐ.

820 No, mit nyüzsögsz és vizslatsz úgy megint?
Megkeserülöd, meglásd, a Helénát,
Ha meg nem ülsz, míg eljő a prytan.

MNESILOCHOS (*Heléna szerepében*).

„Nilusnak ez már szép szűz folyama,
Mely égi csöpp helyt Aegyptus fejr
825 Mezőit s barna népét öntözi.”³

7-ik NŐ.

Hekate uccse, kópé vagy, de nagy!

MNESILOCHOS.

„S nem névtelen hazámnak földje, Spárta,
Atyám meg Tyndareus —”

7-ik NŐ.

Neked, te dög,
Apád *az* volna? Phrynondas⁴ biz a!

¹T. i. a szemforgatás miatt. ²V. ö. 738. v. Euripidesnek a kis szobor-
deszkára írott üzenet eszébe juttatta *Palamedes* c. drámáját. ³Euripides He-
lenájából, némi változással. ⁴Nem hiszem, hogy *igazi* apját nevezné (azt nem
is tudja), hanem valami *bélyegzett* embert mond, mert ez szokása költőnknek.

MNESILOCHOS.

830 „S nevem Heléna —”

7-ik NŐ.

Már nő vagy megint,
Míg még rováson első nősködésed?

MNESILOCHOS.

„Sok lélek elhúnyt általam Skamander
Folyásinál —”

7-ik NŐ.

Bár magad is bizony!

MNESILOCHOS.

835 „S én itt vagyok, de hajh, boldogtalan
Férjem, Meneláos, csak nem jó sehol!
Mért élek én hát?” ...

7-ik NŐ.

A hollók hibája.

MNESILOCHOS.

„De úgy csiklandja szívem valami:
Ne sald meg, oh Zeus, csillanó reményem!”
(*Euripides, mint Menelaos, jő.*)

EURIPIDES.

840 „Ki bírja ím e várhajlék uralmát,
Hogy elfogadjon hullám- és vihar-
Zaklatta, hajótörött vendégeket?”

MNESILOCHOS.

„Proteus hajléka ez.”

7-ik NŐ.

Mit? Proteásé?¹
Oh, a boldogtalan! Hazud, bizisten,
Tíz éve már, hogy meghalt Proteás.

¹ Egy athenaei vezér, kit ismert az asszony. A furcsaság e módját; v. ö. a *Windsori vlg nők* IV. f. 1. jelenetével, hol a *declinatiót* így forgatja el *Quicklyné* a maga értelme szerint.

EURIPIDES.

845 „S mi tartomány, hol sajkánk parthoz ért?”

MNESILOCHOS.

„Aegyptus.”

EURIPIDES.

„Oh, balsors! hová jutánk!”

7-ik NŐ.

Hiszed egy szavát, szakadjon meg? Bolondot
Darál: ez itt a Thesmophoria.

EURIPIDES.

„És honn-e Proteus, vagy házon kívül?”

7-ik NŐ.

850 Még egyre szédülsz,¹ földi, nincs különben:
Hallád bizony, hogy meghalt Proteás,
Mit kérdezed hát: „honn-e vagy kívül?”

EURIPIDES.

„Meghalt tehát, jaj! s hol van síri halma?”

MNESILOCHOS.

„Emléke a kő, melyen ím ülök.”

7-ik NŐ.

855 Verjen meg az isten, és tudom, meg is ver,
A mér' az oltárt² sírnak nevezed!

EURIPIDES.

„De mért honolsz e sírnak ormain,
Lepledben, oh hölgy?”

MNESILOCHOS.

„Kényszerítenek
Proteus fiával nászban egyesülnöm.”

7-ik NŐ.

860 Mit úsztatod megint a jövevényt,

¹ Mint a hajón a viharban. ² T. i. Mnesilochos az oltárhoz menekült volt.

Cudar? — Gonosz járatba' jött ide,
Ellopni a nők aranynéműit.

MNESILOCHOS (*a nőnek*).

„Ugass, ha tetszik, szórd rám szitkaid'.”

EURIPIDES.

„Szép hölgy, ki e rád vészt zúgó banya?”

MNESILOCHOS.

⁶⁶ „Proteus leánya, Theonoe.”

7-ik NŐ.

Nem, bizisten;
Gargettosi Antitheos leánya
Vagyok, Kritylla; te pedig gazember.

MNESILOCHOS.

„Beszélj akármit: nem megyek soha
Nőül öcsédhez, s nem árúlok el
⁷⁰ Férjem Menélaost, ki Trójába' van.”

EURIPIDES.

„Néember, mi szó ez? vesd rám szemsugárid'.”

MNESILOCHOS.

„Szégyellem: arcom meggyaláztatott.”

EURIPIDES.

„Mi ez? mi néma szótlanság fog el?
Oh istenek, mi látvány ez! Ki vagy, nő?”

MNESILOCHOS.

⁷⁵ „S ki vagy *te*? Okra kérldhetem viszont.”

EURIPIDES.

„Hellén vagy-é, vagy e földön honos?”

MNESILOCHOS.

„Hellén. De szólj, *te* mily nemzetbeli?”

EURIPIDES.

„Helénához hasonlítsz főleg, asszony.”

MNESILOCHOS.

„S te Menelaoszhoz — te káposzta-torzsa.”¹

EURIPIDES.

⁸⁸⁰ „Megismeréd a legboldogtalanb
Halandót.”

MNESILOCHOS.

„Oh, ki épen jó időben
Jösz hitvesedhez, férjem! oh gyere
Ölelj, ölelj meg, vedd körém karod,
Hadd csókollak meg. S vigy innen, hamar,
⁸⁸⁵ Vigy, vigy el engem!”

7-ik NŐ.

Megsiratja ám,
Ki elvisz: úgy ütöm hozzá e fákyát!

EURIPIDES.

„Te tiltanál meg, hogy en-társamat,
Tyndar leányát, Spártába vigyem?”

7-ik NŐ.

Beh nagy gazember vagy, látom, te is!
⁸⁹⁰ Cinkossa ennek. Nem hiába, hogy rég
Aegyptizáltok. De mindjárt kap ez:
Ahol jön a pryta, meg a nyilas!²

EURIPIDES.

Ez már gonosz. Odébb kell állanom.

MNESILOCHOS.

Hát én szegény fejem?

EURIPIDES.

Maradj te nyugton:
⁸⁹⁵ Nem hagylak el, míg lélekzem, soha,
Ha engem el nem hágy ezer cselem. (El.)

MNESILOCHOS (*magában*).

No, ez a háló semmit sem fogott.

¹ Ismét célzás a zöldségkófa eredetre (s talán a termetre is). ² *Poroszló*, úgynevezett *skytha*, rendszeren idegen.

PRYTAN (jő).

Ez a gazember, kit Kleisthén' bevádolt? —
Hé, csak ne kushajd. — Rántsđ le csak nyilas,
900 Kötözd meg, állítsd hegedűbe, s őrizd,
Senkit közel se hagyj hozzája menni,
S ki csak közel jár, a korbáccsal üsd!

7-ik NŐ.

Zeus uccse, most is majdnem elvivé
Egy ember, egy sok fából faragó.¹ (El.)

MNESILOCHOS.

905 E jobb marokra, oh prytan, melyet
Tudom kitartasz pénznek szívesen:
Nyujts egy kegyet, habár halálra-szántnak!

PRYTAN.

Minő kegyet?

MNESILOCHOS.

Engedd, hogy a nyilas
Pőrén kötözzön a bitóhoz engem:
910 Ne álljak így, szoknyába', fejkötőbe'
Vén ember, a varjak csufjára itt,
A kik megesznek!

PRYTAN.

Úgy állsz, a Tanács
Végezte; lássák, mily ravasz valál. (El.)

MNESILOCHOS.

Jaj, szoknya, szoknya mit tevé! velem!
915 És nincs menekvéshez remény sehol!

KAR.

Nosza most lejtsünk, a mint e helyen a nőknek játszi
szokása,
Mikor a két istennőnek az év szent orgia-innepit üljük,
Melyeket még Pauson² is ül, s böjtöl, ünneptől ünnepig egyre,
Könyörögve az istennőknek, hogy bár gyakran lenne ilyen
böjt.

¹ Ravasz. ² Szegény koldus ember, de most jóllakhatik.

- 920 Gyors lábbal kanyarodj karikába,
 Fúzd karba karod,
 A tánc ütemét ropja ki minden,
 Lépted könnyü legyen, sebes!
 S vigyázni kell mindenfelé-forgó szemekkel
- 925 A kar berendezését.
 Egyszersmind Olymp' istennemzetét
 Zengjed, éneken dicsőítsd, ihletett Kar módjaként!
 De ki azt várja, hogy rosztat beszéljek,
 Bárha nő, a férfiakról szent-helyen: csalódni fog,
- 930 Ámde most, mint megint új dolgot,¹ elsőbb
 Szép körtáncunk illedelmes állását rendezni kell.

[*Strophe.*

- Lépdelj előre, és danold a Széplantút, s az ij-vonó
 Szűz Artemis királynét!²
 Üdv, Messzelövő! adj győzedelmet!
- 935 Hérát³ a nászkötőt is, mint illik, énekeljük,
 Ki részt vesz a karok játékiban,
 S a násznak őrzi kulcsát.

[*Antistrophe.*

- Hermest is a legeltetőt, és Pánt hívom Nympháival:
 Mosolyogjanak gyönyörrel,
- 940 Lejtő seregünkre, és kegy-osztva.
 Most rajta hát, a páros táncban fogogni keccsel!
 Játsozódjunk, asszonyok, a mint szokás,
 Hisz bőjtölünk eléggé!

[*Epodos.*

- De rajta! penderítsd ütemre lábaid!
 945 Harsogva keljen a dal!
 S te légy magad vezérünk
 Repkény-koszorúzza Bacchos!
 Én kardalokban neveid' zengem dicsérve:
 Évios, oh Dionysos, Bromios, Semelé fia,
 950 Ki gyönyörködöl a hegyi nymphák
 Kar-énekében: „Évoë, Évoë!”
 Velök dalolva, lejtve. S felriadoz körülted
 Viszhanggal a Kythairon;
 S a bérc lombja sötét árnyaival s a völgy
- 955 Szakadécai zúgnak,
 S körösleg a borostyán leveles indája zöldell.

¹T. i. nem a szokott vigjátéki (*kordax*), hanem komolyabb táncot.
²Apollót és Diánát. ³A római *Juno*.

IV.

IJÁSZ.

Mos' bégj magadnak itt az ájeron!

MNESILOCHOS.

Oh kérlek, íjász

IJÁSZ.

Nú! nekem ne kérj.

MNESILOCHOS.

Tágíts a pecken!

IJÁSZ.

Éppeg abba' járom!

MNESILOCHOS.

⁹⁶⁰ Oh jaj, szegény fejem! még rászorítod!

IJÁSZ.

Jobban szorítsak? azt kell?

MNESILOCHOS.

Jajja-jaj!

Hogy vessz meg!

IJÁSZ.

Halgas, átkozott ereg! —
Gyéként¹ hozom, hogy őrt álljam neked. (El.)

¹ Gyékénypokrócot, a mire *lefekehessék*.

MNESILOCHOS (*magában*).

- Ez a legjobb, mit vélem valaha
965 Euripides tett. — Aj de, istenek
S Zeus szabadítóm! újra van remény.
Nem hágy magamra, sőt ni, jelt ada,
*Perseus*¹ alakban futva, hogy legyenek
Andromedája. Nos, bilincsem, az van.
970 Szabadításomra jó, már bizonyos,
Mert nem repülne máskint oly nagyon.

EURIPIDES (mint PERSEUS).

„Szerettem, szűzek, szerettem! hogyan
Lopóddzam be, hogy” — a Skytha ne sejtse?

(*Ecchónak* :)

- „O, hallod? kiáltlak, te a szirtüregben!
975 Ints keggyel, és hagyj e nőhöz mennem.”

MNESILOCHOS (mint ANDROMEDA).

- Ádáz, ki engem megkötött,
Legszánandóbb teremtést!
Bajjal menekvém a rohadt banyától, mégis elveszék:
Mert e skytha örömfül
980 Ál megint és „jajra-búra, hollók étkeül kitett”.
No lásd: „nem körtáncban
S nem leánytársim közt állok itt,
Kezemben kövecses² kosár:
Hanem kemény bilincsbe verve” Glauketes-³
985 „Cethalnak élelméül fekszem itt.”
„Ne vidám nászi dallal, hanem börtön-jajokkal
Sirassatok, leányok!
Ki annyi szenvedést átszenvedék, szegény szegény fejem,
Rokonimtul is, jogtalan, annyit,
990 Férfi-gyalázatot,
Könnytele hádeszi siralom lángjait.”
Oh jaj, oh jaj, ehé!
Ő, ki elébb is megborotvált,
Majd sárga ruhát adott rám,
995 Majd ide küldött e templomba,
Közibe asszonyi népnek.
„Hajh sors, könyörületlen daemon!”

¹ Ez is Euripides tragoediája. ² Játzó kövecssel rakott. ³ Athenaei tányérnyaló, igen falánk. Előfordúl *Béke* 938. v.

Jaj elátkozott fejemnek!
Ki tekint az én kegyetlen
1000 Gyötrelmeimre és jelen bajomra?
„Bárcsak az aetheri lángnyilu csillag¹
Sujtana agyon” — s velem ezt a barbart!
„Mert nem ohajtom nézni tovább az
Égi örök napot” így kiakasztva,
1005 S fojtva „ez őrült fájdalom által,
Gyors utain a halálnak.”

EURIPIDES (*ECHO szerepében*).

„Üdv, szép leány! Kepheus² atyád pedig”
A mér' kitett, pusztítsa el az isten.

MNESILOCHOS.

„S ki vagy te, hogy megszántad kínomat?”

EURIPIDES.

1010 „Echo, a szóknak viszhangos” kakukja,
Ki e tulajdon helyen magam is
Küzdék tavaly Euripides javára.³
De gyermekem, tudod most mit csinálj?
Jajgass veszettül.

MNESILOCHOS.

S te veszett-ebül.⁴

EURIPIDES.

1015 „Én gondom az. De kezd rá a beszédet.”

MNESILOCHOS.

„Szent Éjszaka, oh,
Mi soká hajtod lovaidd fogatát!
A szent aether csillagos ormain

¹ A villám különös körülírása. Euripidesi töredékekkel zavarja egybe Mnesilochos saját panaszát. ² A mythos nagyon ismeretes, de pár szóval elmondom. Kepheus király országát egy tengeri szörnyeteg pusztítja, és, jóslat szerint, fogja azt mindaddig, míg saját leánya feláldozásával meg nem engeszteli. A király tehát leányát, Andromedát, egy sziklához a tengerpartra láncolatja, hogy a szörnyeteg elkaphassa, de ezt a Pegasus szárnyas lovon érkező *Perseus* megöli, s a leányt megmenti. ³ Akkor adták elő Euripides Andromedáját. ⁴ Középfok helyett. E magyar szójáték azért került ide, mert az eredetiben Euripides hátsógondolat nélkül mondja, hogy jajgasson a süve; ez pedig *szidalom* vagy fényezetés gyanánt mondja vissza.

Kocsikázva, Olymp'
1020 Felséges térein által."

EURIPIDES (*mint ECHO*).
Térein által.

MNESILOCHOS.
„S mi okon nyert Andromeda kínból
Ily kitünő részt . . .

EURIPIDES.
Ily kitünő részt.

MNESILOCHOS.
S szörnyü halálból?"

EURIPIDES.
Szörnyü halálból.

MNESILOCHOS.
1025 De megölsz, banya, ha így feleselgetsz!

EURIPIDES.
Így feleselgetsz.

MNESILOCHOS.
Zeus uccse, unom
Tolakodásod, de nagyon.

EURIPIDES.
De nagyon.

MNESILOCHOS.
Hagyd folytatni magán-éneket,
Tégy velem oly jót: hagyd el.

EURIPIDES.
Hagyd el.

MNESILOCHOS.
1030 Vigyen a patvar!

EURIPIDES.
Vigyen a patvar.

MNESILOCHOS.

No, mi lelt?

EURIPIDES.

No, mi lelt?

MNESILOCHOS.

Fecsegő!

EURIPIDES.

Fecsegő!

MNESILOCHOS.

Majd kapsz!...

EURIPIDES.

Majd kapsz.

MNESILOCHOS.

Keserűt.

EURIPIDES.

Keserűt.

IJÁSZ *(visszajő)*.

Hé, mit fecseged?

EURIPIDES.

Hé, mit fecseged?

IJÁSZ.

Prytanis hívom.

EURIPIDES.

Prytanis hívom.

IJÁSZ.

¹⁰⁸⁵ Mit a baj?

EURIPIDES.

Mit a baj?

IJÁSZ.

Hunnan jövi hang?¹

EURIPIDES.

Hunnan jövi hang?

IJÁSZ.

Mi fecsegsz?

EURIPIDES.

Mi fecsegsz?

IJÁSZ.

Maj' bégsz!

EURIPIDES.

Maj' bégsz.

IJÁSZ (*Mnesilochoshoz* :)

Csúfolod engem?

EURIPIDES.

Csúfolod engem?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, nem én:

Az az asszony amott!

EURIPIDES.

Az az asszony amott.

IJÁSZ.

¹⁰⁴⁰ Hun az a nyomorult?

MNESILOCHOS.

Ott szalad épen.

IJÁSZ.

Hé, hé, hova fuss?

EURIPIDES.

Hé, hé, hova fuss?

¹T. i. Euripidest (mint Echót) nem látja, s azt gondolja, Mn. beszél.

IJÁSZ (*Mnesilochosnak!*)

Fogsz el az asszont?

EURIPIDES.

Fogsz el az asszont?

IJÁSZ.

Mukkanni mered?

EURIPIDES.

Mukkanni mered?

IJÁSZ.

Fogjál a cudart!

EURIPIDES.

Fogjál a cudart. (*El.*)

IJÁSZ.

¹⁰⁴⁵ Fecsegő átkozta banyája!

EURIPIDES (*mint Perseus*).

„Mi barbar földre értünk, istenek,
Szárnyas bokával? Mert az aetheren
Hasítanak útát röpke lábaim,
S Argosba szállok, én Perseus, vivén a
¹⁰⁵⁰ Gorgon-fejet.”

IJÁSZ.

Áj, mit beszéld, az irnok
Gorgó fejről?

EURIPIDES.

A Gorgon leányt¹

Beszélem.

IJÁSZ.

Én is a Gorgót beszélek.

EURIPIDES.

„De hajh! mi partot látok s mennyei
Szűzet kikötve rajta, mint hajót?”

¹ Medusát.

MNESILOCHOS.

1055 „Oh, szánj meg, ifju, egy boldogtalant,
S oldd fel bilincsem!”

IJÁSZ.

Halgasd, ne fecseg!
Átkosza makverő, meghalni mingyá!

EURIPIDES.

„Oh szív, be szánlak, így látván kikötve!”

IJÁSZ.

1060 Nem szíz van a, csak vén binés, zshiván,
Gazember.

EURIPIDES.

Ész nélkül beszélsz skytha,
Kepheus leánya, Andromeda ő.

IJÁSZ.

Akár nézz a csekit! Hát van kicsi?

EURIPIDES.

1065 Segíts leszállni,¹ skytha; nyujts kezét;
Hadd ölelem meg! Szenvedélye van
Mindenkinek, lásd: s engem e leány
Szerelme szállt meg.

IJÁSZ.

Azt én nem irígylek:
Fordíts elől a hátulsót neki,
Azt nem irígylek, osztán úgy csinálj.

EURIPIDES.

1070 Mért nem hagyod, megoldván,² oh skytha,
„Ölébe s a nász-ágyba hullanom!”

IJÁSZ.

Ha úgy szeretné játszani az öregnek:
Fúrd hátul a dockába³ egy likat.

¹ A Pegasusról, hihetően. ² T. i. Andromeda láncait. ³ Deszka, melyhez kötve van Mn.

EURIPIDES.

Inkább eloldom.

IJÁSZ.

Korbács is kapod!

EURIPIDES.

De mégis megteszem.

IJÁSZ.

Látsz ezt a kard?

¹⁰⁷⁵ Mingyá levágok a fejed vele!

EURIPIDES (*félre*).

„Jaj mit tegyek? hogy fordítsam beszédem?”¹

Be nem veszi barbár természete.

„Mert a butára hasztalan pazarlod

Bölcs ötletid”; más, *ő*hozzá-*való*

¹⁰⁸⁰ Úgyes fogást kell itt előkeresnem. (*El.*)

IJÁSZ.

Gaz róka, lám, hogy rám akarta szedni!

MNESILOCHOS (*Eur. után*).

Ne feledd, Perseus, minő veszélybe' hagysz!

IJÁSZ.

Te is korbácsot kapni akarsz?

KAR.

Pallás karszerető szüzet

¹⁰⁸⁵ Illő hívni szokás szerint,

A hajadont, ide Karba;

E város hatalom-bíró

Védpaizsát, egyedül való

„Kulcstartó” fejedelmét,

¹⁰⁹⁰ Jelenj meg, tyrannos-gyűlölő, a mint kell!

E község, ez az asszonyi,

Hív téged: nosza hát jövel,

Hozván ünnepi békét!

S vígan berketeket ti is

¹ A „—” helyek Euripides szavai.

- 1086 Foglaljátok el, oh kegyes
Istennők,¹ hova férfi-
Szem nem hathat, az ünnepi
Szent titkokba, hol arcotok
Fénylik fáklyavilágban.
- 1100 Jertek jőjjetek, esdekélünk,
Oh felséges thesmophorok!
Hogyha előbb kegyesen valaha:
Most jertek alá, esdve könyörgünk, ide hozzánk!

¹ Déméter és leánya.

V.

EURIPIDES.

No asszonyok, ha mindenkorra békét
1105 Akartok kötni vélem: most lehet,
Hogy semmi rosszat nem mondok soha
Reátok aztán. Ily békét ajánlok.

KAR.

S mi a feltétel ez ajánlatért?

EURIPIDES.

Itt áll bitóhoz kötve a süvem.
1110 Ha őt kiadjátok: rossz szót soha
Rátok nem ejtek; ha *nem*: mostani
Gazdálkodástok majd elárulom
Csatából megjövő férjeiteknek.

KAR.

Mi a magunk részéről ráleszünk:
1115 Csak ezt a barbart tudd reábeszélni.

EURIPIDES (*most már kerítő banya, ki egy táncos és egy fuvolás leányt vezet*).

Én dolgom az, — s tiéd Elaphion¹
Azt tenni, a mit mondtam jövet,
Menj át elébb is, aggasd fel ruhád';
Te meg, Terédon, fújj egy perzsa dalt.

IJÁSZ.

1120 Mit tilli-tulli? Ki dudálja nékem?

¹ A táncosnő neve.

EURIPIDES.

Ez a leány tart próbát, jó nyilas,
Táncolni hívták, férfiak közé.

IJÁSZ.

Táncolja, is próbálja: nem haragszok.
Mily fürge van, mint pokróc közt a bolha!

EURIPIDES.

1125 Vesd csak le, lányom, a felső ruhád,
Ülj e vitéz skythának térdire
És nyújtsd ki lábad, hogy húzzam le a
Cipődet.

IJÁSZ.

Úgy bizom, jó lesz bizom:
Lánka, ülj le, ülj le; jó bizom.
1130 Juj, beh kemény van, mint kettő retek!

EURIPIDES (*a fuvolásnak*):

Fujj csak frisebbet. — Félsz még a nyilastól?

IJÁSZ.

Mint a cipó, neki!

EURIPIDES.

Tokban maradjon!
Még bánja, hogyha fel s alá motoz!

IJÁSZ.

Jah, szépen táncol a makkját körül!

EURIPIDES.

1135 Elég. Vedd a felöltőt, és gyerünk:
Ideje menni.

IJÁSZ.

Meg se csókol engem?

EURIPIDES.

Miért ne? Csókold meg.

IJÁSZ.

Hühüm! hühüm!

Be édes a nyelv, mint az attikos méz!
Nem hálod nékem?

EURIPIDES.

Jó'jszakát, nyilas:
1140 Az nem lehet. —

IJÁSZ.

De mégis, jó anyó,
A kedvemér', no!

EURIPIDES.

Adsz egy drachma díjt?

IJÁSZ.

Adom, bizom, bizom!

EURIPIDES.

Hát tedd le a pénzt.

IJÁSZ.

De nem van. Itt a nyiltartóm, vegyél!

EURIPIDES (*a leányra*).

De visszahozd ám!

IJÁSZ.

Gyer, kövesd, babám.
1145 Te addig őrizz ezt a vént, anyó.
Hogy is híznak neked?

EURIPIDES.

Artemisia.

IJÁSZ.

No, nem felejtetek: Artamuxia. (*El, a táncosnővel.*)

EURIPIDES.

Hermes, csel atyja, eddig jól segítsz.

(*Az ijász után:*)

No csak vigyed, hé, a leányt, siess —
(*magában*)

1150 Én addig ezt eloldom. Te meg aztán

Fuss ám, ha kint vagy, emberül haza
Az anyjokodhoz és a gyermekidhez.

MNESILOCHOS.

Én dolgom az, ha egyszer ment vagyok.

EURIPIDES.

Szabad vagy. Illa hát, míg a nyilas
1156 Itt nem fog újra!

MNESILOCHOS.

Azt teszem bizony. *(Elmennék.)*

IJÁSZ *(visszatér).*

Anyó, be kedves a tiéd lián! —
Mérge se van, szelíd. — Hun a banya?
Jaj vége nékem! Hun öreg rab onnét?
Anyó! anyó, hej! Nem szép van, banya!
1160 Artamuxia!
Rám szedte vén anyó. Lódulj te is! *(Táncosnő el.)*
(Meglátva tegzét a földön:)
No, nem hiába *pusz'ra*: adtam *pusz*-ra.
Jéh! mit csináljam? Hun banya? ... Banya! ...
Artamuxia!

KAR.

1165 Azt a banyát kérded, ki a sipos
Lányt hozta?

IJÁSZ.

Ühüm! Láttál?

KAR.

Arra ment
Nagy-futva, és utána egy öreg.

IJÁSZ.

Öregnek sárga szoknya volt?

KAR.

Az, az.
Még tán eléred, arra, ha sietsz.

IJÁSZ.

1170 Gonosz banyának! Merre is szaladta?
Artamuxia!

KAR.

Menj arra fel csak. Merre futsz? Amarra
Kergesd! Ellenkező irányba futsz.

IJÁSZ.

Jaj engem! Futsz kell. Artamuxia! . . . (El.)

KAR.

1175 Te szaladj, te szaladj, s egyenest a manóba vitorlázz! —
Hanem a játék mára elég volt,
Ideje most már, hogy haza menjen
Kiki házához. — A thesmophorok
Pedig ünnepünket
1180 Minden jóval visznozzák!

5. A NŐURALOM.

SZEMÉLYEK.

PRAXAGORA, ATHENAEI NŐ.
ELSŐ
MÁSODIK STB. } NŐK.
NŐK KARA.
BLEPYROS, PRAXAGORA FÉRJE.
EGY SZOMSZÉDJA.
CHREMES, ATHENAEI POLGÁR.
EGY POLGÁR.
MÁSODIK POLGÁR.
NŐI HIRNÖK.
ELSŐ
MÁSODIK } VÉN ASSZONY.
HARMADIK }
EGY LEÁNY.
EGY IFJÚ.
PRAXAGORA NŐCSELÉDJE.

Előadott: Olymp. 96. 4. Kr. e. 392.

I.

Utca, Virradta előtt.

PRAXAGORA.

Oh fényszeme a korong-hajtotta mécsnek,¹

Mely ékesen függsz, feltűnő helyen,

(Hirdesse nyelvünk származásod is:

Hajtott korongon fazekas keze,

⁶ S orrodban a nap fénye tündököl)

Árassz ki lángjelt, a mint megbeszéltük!²

Mert csak te vagy meghittünk, a midőn

Hálósobánkban Aphrodite kéj-

Fogásit gyakorolva, ott világítasz,

¹⁰ S a görnyedő test titkait leső

Szemed a szobából egy se tiltja ki,

Egyedül világítasz a combok tilos

Zugába, irtván a felsarjadó szőrt;

S midőn a gabna- s Bacchusnedv-teli

¹⁶ Foly'sót³ titokban felnyitjuk, jelen vagy,

Segédkezet nyújtsz, s nem szólsz senkinek,

Légy e tanácsba is hát béavatva,

Mit a Skirán⁴ végeztek társaim. —

De, a kinek kén', ím egy sincs jelen;

²⁰ Virrad pedig már, és legitt beáll

A népgyülés: el kén' foglalni addig

A Sphyromachos-féle⁵ székeket

— Tudjátok? — és beülni titkosan.

¹ Tragikai affectatio. Úgy kezdi, mintha a *naphoz* beszélne, s comice a *mécs*hez fordítja. *Agyag* mécs, tehát korongon készült. ² Hogy t. i. lámpa-fény lesz a jeladás a gyülekezésre. ³ Hosszú kamrák, hol a búzát s bort tartották. ⁴ Női ünnep. ⁵ Sphyromachos indítványozta, hogy színházban a nők külön üljenek a férfiaktól.

Mi tartja vissza őket? tán szakálluk
25 Nincs még felvarrva, mint mondtam, nekik?
Vagy tán nehéz a férjük köntösét
Ellopniok? — De itt jó, látom, épen
Egy mécsvilág: no, húzódjunk belebb:
Mert hátha férfi lesz az átmenő.

(*Asszonyok jönnek.*)

1-ső ASSZONY.

30 Jó lesz sietni: mert a híradó¹
Másodszor kukorékolt, hogy jövünk.

PRAXAGORA.

Én meg virasztva várlak az egész
Éjen keresztül. Most még ezt a szomszéd-
Asszonyt hívom, kaparván² ajtaját,
35 Hogy férje meg ne sejtse.

2-ik NŐ (*a házból kijöve*).

A cipőm

Kötözve, hallám ujjaid nesztét,
Mert nem aludtam: a férjem — tudod
Galambom, a kivel lakom, hajós —
Hajtott az ágyban mlő éjtszaka;
40 Csak most tudám elcsenni zubbonyát.

1-ső ASSZONY.

De látom, ott jó Sostraté is immár,
Meg Kleinarété, meg Philaineté.

PRAXAGORA.

Sietve, hé! . . . Hogy esküdött Glyke,
Hogy a ki legkésőbb marad, fizessen
45 Egy kanna bort s hozzá egy mérce borsót.³

1-ső ASSZONY.

Ott jó Melestiche, Smikythionné,
Csizmában — a!⁴ Alkalmasint csak ő
Tudott férjétől szabadulni könnyen.

¹ A kakas bizonytal. ² Nem kopogtat, csak csendesen vakarja az ajtót. ³ Szerették rágicskálni bor mellett. ⁴ Anachronismus; de *férfi* lábbelit kellett mondani, *egy* szóval.

2-ik NŐ.

Geusistrate a csaplárné is ott jő,
50 Kezébe' lámpa, ládd-e? nos meg aztán
Philodóretosné, meg Chairetadesné.

PRAXAGORA.

Látok közelgni más nőt is sokat,
Mind a ki számot tesz a városunkban.

3-ik NŐ.

Biz én nagy ügyyel-bajjal szökhetém ki
65 Galambom: mert a férjem az egész
Éjjel kaholt, jóllakva szárdinával.

PRAXAGORA.

No, féljetelek le, ha mind itt vagyunk,
Hadd kérdezem ki: megtettétek-é
Mindazt, mit a Skirán határozánk?

4-ik NŐ.

60 Én meg. A hónom-alja¹ bokrosabb
Bármely bozótnál, a mint végezéink;
Aztán bekentem, míg férjem gyülésbe'
Volt, több napon olajjal testemet
S a napra álltam, hogy barnítsa meg.

5-ik NŐ.

65 Én is. Kihánytam ollót és beretvát
Szobámból, hogy minél szőrös legyek,
S minél kevésbbé asszonyhoz hasonló.

PRAXAGORA.

Hát a szakállat elhoztátok-e
Mindnyájan, a mint meg volt állapítva?

4-ik NŐ.

70 Hekate uccse, még szép az enyém, ni!

¹ Kézfelnyújtással is szavaztak. Ilyenkor a meztelen kar kilátszott, mert a ruha ujjatlan volt.

5-ik NŐ.

Epikratesnek¹ sincs *ennél* különb!

PRAXAGORA.

No, hát ti!

4-ik NŐ.

Hoztak: fejfel intenek.

PRAXAGORA.

A többi, látom, minden rendbe' van:

Lakóncipő,² bot, férfi zubbony, a mint
75 Meg vala beszélve.

6-ik NŐ.

Én a buzogányt is
— A Lamiásét³ — elhozám, ihol,
Midőn aludt.

1-ső ASSZONY.

Ez hát ama hires

Buzogány, a mely alatt f . . gik! Kapóra,
Zeus engem uttarcs'! — Most a Százszemű⁴
80 Subáját öltve föl, terelheti,
Mint bárki más, a község barmait.⁵

PRAXAGORA.

Beszéljetez hát, mit tegyünk tovább,
Míg még az égen csillag látható.

Mert a gyűlés, a melybe készülünk,
85 Csak virradattal kezdődik.

1-ső ASSZONY.

No, úgy

Már székét is kell foglalnunk, bizony,
A kő⁶ alatt, szemközt a prytanokkal.

¹ Nagy szakállu rhetor. ² Lásd *Darázsok* 1115. v. ³ Szegény fahordó embernek mondja a scholion, de a magyarázók ezt is elbizakodott demagogoknak vélik. ⁴ Argos. ⁵ Kétes a magyarázat. Egyik szerint *Lamias* demagog volna, a *község barmai* pedig maga a nép. ⁶ A szószerk.

7-ik NŐ.

Én meg bizony gyapjút hozék, hogy ott,
Míg gyűl a népség, fonjak egy kicsit.

PRAXAGORA.

90 „Míg gyűl,” te golyhó?

7-ik NŐ.

Azt én, Artemisre!
Hát nem csak úgy hallgathatom fonás
Mellett? Ruhátlan a sok gyermekem.

PRAXAGORA.

Még fenni készül! . . . bár köröm-hegyén
Sem kell mutatni, hogy nő, a gyűlésben.
95 No, szép is volna — majd ha tömve lesz
A Pnyx — ha egyik a szószékre állna
S onnan fitfná ki — Phormisios!¹
De, ha beülünk jól beburkolózva
Előre, senki ránk nem ismer ott;
100 S ha felkötő szakállunk lebocsátjuk:
Ki férfinak nem gondol, a ki lát?
Agyrrhios² is lám Pronom³ szakállát
Viselte lopva, bár nő volt elébb:
Most legnagyobbat játszik Athenaeben,
105 S ezért — a tetsző napra esküszöm! —
Ezért merünk ily borzasztó merényt:
Ha e város kormányát valahogy
Kezünkre kapnók s jót tennénk vele;
Mert most se szél nem hajt, sem evező.³

7-ik NŐ.

110 „S miként fog a nők némberes valója”⁴
Beszélni néphez?

PRAXAGORA.

Pompásan, bizony:
Hisz lám, az ifjak közt is, kit minél

¹ Nagy bozontos szakállu ember. A metaphorát nem fejtegetem.
² Agyrrhios, a Thrasybulus helyébe választott hajóhadvezér, de asszonyos
ember. Pronomos egy nagy szakállu fuvolás. ³ Sehogyse boldogulunk. A hajó-
zástól vett metaphora. ⁴ Tragoedia töredék.

Gyakrabban élnek,¹ annál szónokabb:
S nekünk *ez* osztályrészünk, sors szerint.

7-ik NŐ.

115 Nem t'om: de szörnyü az, ha nincs gyakorlat.

PRAXAGORA.

Hisz ép azért gyültünk elébb ide,
Hogy bétanuljuk, mit kell mondani.
Kösd fel szakállad — egy-kettő — hamar!
S a többi is mind, ki beszédre készül.

8-ik NŐ.

120 S melyőnk ne tudna, dőre, *csak* beszélni?

PAXAGORA.

No, csak te kösd fel, és válj férfivá;
Én is lerakván koszorúimat,
Majd felkötöm, ha szólni akarok.

2-ik NŐ.

125 Jer csak, galambom Praxagora, nézd,
Nézd mily nevetség, lelkem, e dolog!

PRAXAGORA.

Mi a „nevetség?”

2-ik NŐ.

Míntha fél-sülésben
A tintahalnak kötnének szakállt!

PRAXAGORA (*komolyan*).

No, áldozó-tiszt, hordd körül a macskát.² —
Eredj elébb. — Ne fecsegy, Aripgrades!³
130 Úlj a helyedre. — Ki akar beszélni?

8-ik NŐ.

Én.

¹ A szónoki mesterfogásokkal egy időben terjedt a feslettség útalatos neme. ² *Malacot* szoktak a népgyűlés előtt áldozni. Itt *comice* macskát. ³ Buja férfi. Lásd *Darászok* 1232. v. Nincs ott; valamelyik nőnek adja e nevet Pr., vagy a közönség felé szól ki.

PRAXAGORA.

Tedd fel a koszorút, isten neki.

8-ik NŐ.

Fel van.

PRAXAGORA.

Beszélj hát.

8-ik NŐ.

S ne igyam¹ elébb?

PRAXAGORA.

Még „inni”!

8-ik NŐ.

Hát mér' tettem koszorút?²

PRAXAGORA.

Tisztúlj előlem! — Ott is így tennél velünk.

8-ik NŐ.

¹³⁵ Mit? hát nem isznak a gyűlésbe'?

PRAXAGORA.

„Isznak?”

Mindjár' neked.

8-ik NŐ.

De, Artemisre! isznak,

Színbort pedig. Mert ha tanácsukat

S a mit végeznek, jól eszünkbe vesszük:

Mind dőre az, mint részeg emberé.

¹⁴⁰ Vagy áldoznának és könyörgénének

Zeus uccse, annyit, ha nem volna bor?

S hogy szitkozódnak, mint ki jól ivott!

Végül, az ittas³ hajdú hordja ki.

PRAXAGORA.

Menj, űlj helyedre: egy batkát sem érsz.

¹ A nőket Arist. mindig ivással gúnyolja. ² Lakomán felkoszorúzva szoktak inni. ³ A garázdát.

8-ik NŐ.

145 Ne is nőtt volna hát ez a szakáll
Zeus uccse, ha szomjan elszáradok!

PRAXAGORA.

Akar beszélni még más?

9-ik NŐ.

Én igen.

PRAXAGORA.

Tégy hát koszorút, mert már foly a vita.
Csak jól beszélj ám, férfi módra, hé,
150 S botodra támaszkodva, mint szokás.

9-ik NŐ (*szónokilag*).

„Szerettem volna, hogy más, jártasabb
Adjon tanácsot, s én üljek nyugodtan:
De most, ha rajtam áll, nem túrom el,
Hogy a csaplárné bor helyen vizet
155 Töltsön verembe.¹ Nem, két-isten uccse!”...²

PRAXAGORA.

„Két-isten uccse!” Hol jár az eszed, hé?

9-ik NŐ.

Mi baj no? hisz nem kértem innya tőled!³

PRAXAGORA.

Nem ám, de „két-istenre” esküvél,
Bár *férfi* vagy s különben jól beszélsz.

9-ik NŐ.

160 Ohó: Apollon⁴ uccse!...

PRAXAGORA.

Fogd be a szád':
Mert én egyet se lépek a gyűlésbe,
Míg minden ilyest jól be nem gyakorlunk.

¹ A görögök gipsszel vagy szurokkal bélelt vermekben is tartották a bort, olajat. ² Ceres és leánya, kikre csak *nők* esküdtek. ³ Az előbbi nő ebben hibázott. Ez csudálkozik, mit véhetett. ⁴ Ez már *férfi* eskü.

9-ik NŐ.

Addsz'a koszorút: hadd kezdem újra még,
Mert azt hiszem, hogy már most jól tudom.
165 „Énnékem ugyan, székülő asszonyok!...”

PRAXAGORA.

No „asszony” ismét: *férfiak*, szegény!

9-ik NŐ.

Epigon¹ hibája ott: órá tekintve
Azt gondolám, hogy nők előtt beszélek.

PRAXAGORA.

Eredj te is dolgodra, űlj le innen:
170 Látom magamnak kell helyettetek
Átvenni a szót. Kérem isteninket,
Hogy eltaláljam, a mi leghelyesb. (*Szónokilag.*)
„Énnékem épen annyi e haza,
Mint nektek: ámde boszankodva és
175 Fájlalva tíröm sok-minden baját.
Előljárói, látom, a kiket tesz,
Mindig roszak; s ha tán egy jó akad
Egy napra: *úzre* rosz következik.
Mást tenni? az még több gonoszt csinál.
180 Hanem nehéz egy békétlen tömegnek
Tanácsot adni, mely nem szíveli
Barátit, bálványozza ellenit.
Volt oly idő, hogy népgyűlést se tartánk
Egyáltalában, s egy Agyrrhios²
185 Gaz volt előttünk: most, hogy *van* gyűlés,
Az, a ki pénzt kap, isteníti őt,
Ki nem kap, az halálra érdemesnek
Kiáltja mind' a bérért szavazót.”

1-ső ASSZONY.

Jól mondod, Aphrodite³ uccsegen!

PRAXAGORA.

190 Mit, Aphrodite, balga? No hiszen
Szép lesz, ha a gyűlésben így beszélsz.

¹ A nézők közt. Puha, asszonyos férfi. ² Lásd fentebb 102. v. Értelme a ki gaz volt, egyszerűen annak neveztük, nem imádtuk, mint most a demagog Agyrrhios. ³ Női esküvés.

1-ső ASSZONY.

Ott nem beszélek.

PRAXAGORA.

Itt se szokj' reá. —

Hogy a szövetség¹ szóba jött: „különben
Elvész a város!” azt mondák sokan;

185 Hogy létre jött: dühöngtek; a ki meg
Rábirt, a szónok,² elment, oda van.
Hajót szerelni: tetszik a szegénynek,
Ellenzi a dús, a földművelő.³

Dohogtok a korinthiakra: ámde
200 Most jók irántunk: nép, légy jó te is.
Argos⁴ tudatlan: de Hieronym' bölcs.
Látszott menekvés: de elkülditek
Thrasybult⁵ magát is, és nem hívja senki.

1-ső ASSZONY.

Bölcs *férfi* ám ez!

PRAXAGORA.

No, most jól dicsérsz. —

205 „Mind ennek, oh nép, te vagy az oka;
Mióta díjat húzván a közösbül
Azt nézi csak mind, mit nyerhet maga:
Bicékel a köz-ügy, mint Aisimos.⁶
De *van* menekvés még, ha szót fogadtok:

210 A nőkre kell a várost bíznotok,
Én ezt javaslom: mert ők otthon is
Jó felvigyázók, sáfárok nekünk.

TÖBB NŐ

Helyes! helyes! halljuk! Zeus uccse, halljuk!

PRAXAGORA.

Mert, hogy minálunk jobb szokásuak,

215 Bebizonyítom. A gyapjút ma is
Forrázva mossák ős szokás szerint

¹ A boeotiai. ² Ez Konon volt. „Oda van”, Kis Ázsiában, hol elfogott, elveszett. ³ A szegény alatt a tengerparti népet kell érteni, mely hajózásból vagy az után élt; földművelő alatt a mezei vagy hegyvidéki földbirtokost, melynek más volt az érdeke. ⁴ Az argosiakat tudatlannak tartják, de Hieronymost, pedig argosi, bölcsnek. ⁵ „Látszott menekvés”, mikor Thrasybulos megszabadította Athenaeat a zsarnokoktól: de őt messze hadakba küldétek, s itthon a demagogok garázdálkodnak. ⁶ Sánta ember.

- Valamennyien, s nem lát az ember új
 Kísérletet sehol. Vajon Athenae
 Nem megmaradna, ha ezt tartaná,
 220 Ha mindig újon nem törné fejét?
 Ők ülve rántják a húst, mint elébb;
 Fejen hordják a terhet, mint elébb!
 Thesmophoriát¹ úgy ülnek, mint elébb;
 Lángost, lepényt úgy sütnék, mint elébb;
 225 A férjök úgy boszantják, mint elébb;
 Titkon legényt járatnak, mint elébb;
 Orozva nyalnak-falnak, mint elébb;
Tisztán a bort megisszák, mint elébb;
 Hanyatt fekünni készek, mint elébb.
 230 *Bízzuk* reájok, férfiak, a várost!
 Ne is beszéljünk, ne kérdjük tovább,
 Mit fognak tenni: hagyjuk egyszerűen
 Kormányra lépni, azt tekintve csak,
 Hogy harcosinkat — anyjaik levén —
 235 Jobban kimélik majd. Ki lenne pontosb
 Élelmező tiszt, mint ép a szülő?²
 Pénzügyben is legkönnyebben segít
 Magán az asszony; azt rá nem szedik:
 Mert ő szokott rászedni másokat.
 240 A többit elhagyom. Ha szót fogadtok,
 Ugy boldog élet vár rátok, tudom.”

1-ső ASSZONY

Jó volt, ügyes volt, Praxagora édes!
 Honnan tanultad ily jól meg, fiam?

PRAXAGORA.

- Futáskor³ a Pnyxen laktunk urammal:
 245 A szónokoktól ott ragadt reám.

1-ső ASSZONY.

- No, nem hiába vagy hát bölcs, okos.
 Meg is teszünk vezérnek, mihelyest
 Kivitted, a mit most szándékozol.
 De hátha majd beléd vesz Kephalos⁴
 250 S szid a gyűlésben: mit felelsz neki?

¹ Lásd: *Nők ünnepe*. ² Az vonná meg az ételmet saját kedves fiától?
³ Mikor a vidékről mind a város falai közé menekültek. Ez a peloponnesusi háború alatt igen gyakori volt. Lásd: *Acharniak*. ⁴ Demagóg, fazekas.

PRAXAGORA.

Azt, hogy bolond.

1-ső ASSZONY.

Hisz azt mindenki tudja.

PRAXAGORA.

Meg azt, hogy őrfült.

PRAXAGORA.

Azt is tudja minden.

PRAXAGORA.

Meg, hogy cserépedényt rozsat csinál:
De a város dolgát jól¹ végezi.

1-ső ASSZONY.

²⁵⁶ Hát majd, ha Neokleides szid, a csipás.²

PRAXAGORA.

„Eblikba nézzen!” azt mondom neki.

1-ső ASSZONY.

S ha majd döfölnek?

PRAXAGORA.

Vissza döfölöm,
Úgy is van ebben bő gyakorlatom.

1-ső ASSZONY.

²⁶⁰ Azt nem tudom még, hogy ha majd poroszló
Hurcol *ki*, mit csinálsz?

PRAXAGORA.

Csípőre tett
Kézzel bevárom, *így*: fogjon meg aztán!

1-ső ASSZONY.

Mind rárivallunk, hagyja el, ha bánt.

¹ Ironia. ² Fájós szemű, kiknek az alábbi tréfát szokták mondani.
Lásd alább 397. v. és *Plutos* 712. v.

2-ik NŐ.

Ezt már eszünkbe véstük jól: hanem
Arról nem értekeztünk, hogy mikép
265 Kell a karunkat majd emelni¹ ottan?
Mi eddig a lábunkkal szoktuk azt.

PRAXAGORA.

Bajos dolog: de kell szavazni még is,
Vállig kinyujtva, pusztán, egy kezet.
No, most a szoknyát² fel kell tűzni jól
270 S felkötni gyorsan a lakón sarut,
Mint férjeteiktől láttátok, mikor
Gyűlésbe készül, vagy *ki*, másuva.
Aztán, ha mind ez megvan, a szakállt
Felkötni szépen, és ha majd ez is
275 Föl léssen illegetve pontosan:
A férfi zubbonyt, mit elcsentetek,
Kell nyakba vetni; aztán botra dőlve
Úgy menni, út közben egy öreges
Nótát danolva, mint a vén paraszt
280 Földművesek.

2-ik NŐ.

Jól mondod. Mi pedig
Jerünk előre: mert, úgy sejtem én,
Más asszonyok falukról egyenest
A Pnyxbe gyűlnek.

PRAXAGORA.

Hát siessetek,
Mert ott az a szokás, hogy a *ki* jókor
285 Ott nincs, fa pitykét³ sem visz ám haza.

KAR.

Itt az idő: indulni kell, oh *férfiak!* mer' így kell
Egymást neveznünk szüntelen, hogy el ne csússzon a szánk;
Mert nem kicsiny ám a veszély, ha rajta kapna a nép,
Hogy a sötétben ellene ily nagy merényt koholtunk.

¹ Szavazásra. Női pusztá kar elárulja őket. (Ujja nem volt a köntösnek.) ² Hogy *ki* ne lássék a *női* chiton. ³ Eredetiben: fa *szeg*. Szóval nem kap napidíjat.

- 290 Jerünk gyűlésbe, *ferjiak!* mert a thesmothéta mind
 Azzal fenyeget, hogy a ki hajnal előtt, poros
 Lábbal, be nem érkezik, fokhagyma ebédü
 És torma tekintetű: nem kap triobolust.¹
 Hát jó Charitímides, és Smikythas és Drakes, csak rajta,
 utánam!
- 296 Vigyázva magadra, hogy semmit ne felejts, hogyan s mit
 kell cselekedned;
 S vegyétek el a jegyet²,
 Aztán közel ülni mind, és kar-fölemelve megszavazni akármit,
 A mit csak a mi barátneink javasolnak —
 Mit mondok, ehol! *barátnak* kelle neveznem.

- 300 Siessünk visszanyomni a városból érkezteket,
 A kik, mikor *egy* obol volt a napidíj csupán,
 Ültek bizony otthon, és hajták az üres szót
 Felkoszorúzva: de *most* bezzeg tolakodnak ám!
 Hajdan, mikor a derék Myrónides űlt az árchonszékbe',
 ki mert vón'
- 305 Pénzt venni el, a miért a város ügyébe szól? Jött mindenik,
 egy kis
 Tömlőbe' ivóvizet
 Hozván, s kenyeret, vörös hajmát, meg olajbogyót kettőt
 avagy hármat.
 Most három obolt akar mind nyerni, mihelyt közös
 Ügyben valamit teszen, — mint a ki sarat³ hord.

¹ Három obolost. Ennyi volt a napi díj. ² A gyűlésbe menő jegyet kapott, mely öt napidíjra jogosította. A későn jövő nem kapott. ³ Nap-számos, az építésnél.

II.

BLEPYROS (*a házból jő*).

- ³¹⁰ Mi ez? hová tűnt anyjokom vajon?
Reggel felé jár, s ő még sincs sehol.
Régóta fáj már, fektemben, hasam:
Venném sötétben a cipőmet és
Zekémet, és a mint tapogatom,
³¹⁵ De nem találom — ez meg, e Ganajdi¹
Hogy már az ajtót zörgeté nagyon:
Ugy kaptam *ezt* fel, a nőm zubbonyát,
S az ő papucsát a lábamra is.
De hol van itt egy csendes félre-hely?
³²⁰ Vagy mindenütt jó ilyen éjtszaka;
Hisz senki sem lát, ha leguggolok. —
Oh én számár, hogy vén létemre asszonyt
Vettem! megérdemelnék száz botot.
Mert semmi jóba' nem jár, hogy kiment.
³²⁵ De most végezzük, a miért kijöttem.

EGY SZOMSZÉD.

Ki az? nem a szomszédom Blepyros?
De istenuccse. — Mondjad csak, mi az
A sárga rajtad? Nem Kinesias²
Kevert nyakon tán valahogy?

BLEPYROS.

- Nem ám;
³³⁰ Hanem az asszony sárga köntösét,
A mit visel, kapám fel, úgy jövék ki.

¹Vö. *Lovagok* 841. v. Itt a bennrekedt alkalmatlanságra érti.
Dithyramb-költő. Lásd *Lysistrate*.

SZOMSZÉD.

Hát a tied hol van?

BLEPYROS.

Tudom is én!
Váltig kerestem az ágyam körül.

SZOMSZÉD.

Aztán miért nem kérted anyukodtól?

BLEPYROS.

³³⁵ Ugy istenuccse! nem volt itthon ám.
Hanem kisurrant észrevétlenül:
Most — félek — újít valami gonoszt.

SZOMSZÉD.

Poseidon uccse, hé, úgy jártam én is
Épen, a hogy te: az én társam is
³⁴⁰ Eltűnt, zekémmel, a mit viselek.
S ez még mehetne: de a lábbelim,
Azt sem találtam, nem lelem sehol.

BLEPYROS.

Dionysra! én se a lakón-sarum;
De, mert nagyon fájt a hasam, cipőjét
³⁴⁵ Rántám fel és kijöttem, nehogy a
Pokrócba menjen, mert még tiszta új.

SZOMSZÉD.

Mi rejlik ebben? Tán reggelire
Hívatta nőbarátja valamé'k?

BLEPYROS.

Úgy tartom én is; mert, tudtomra, nem ros.

SZOMSZÉD.

³⁵⁰ Hanem te szíjjat nyögsz olyan soká:
Nekem pedig gyűlésbe kell sietnem,
Ha megkapom zekémet, mer' csak egy van.

BLEPYROS.

Magamnak is, ha elvégzem: de most
Vackor szegezte tán belém az ételt.

Chromylus.

Lásd, e fakkal ép ellenkező
 Bolig töltétek, mint a többivel:
 Mert más fakkal ösz hujjal felvési,
 Ennek pedig alatta ~~itt~~ men. az ösz huj.

Kas.

Mi nekünk az stoban más kéni tovább, hanem illo hatta
 vonulni;
 Köszelégünk azek. Daltal kísérem a
 Köszelégünk azek. Daltal kísérem az ünnepi sorban.

Vega 1874 jún 20.

3. Részlet a *Plutos* kéziratából.

SZOMSZÉD.

355 A Thrasybúlosé,¹ mit a lakón
Követségnek felelt?

BLEPYROS.

Az, Bacchus uccse,
Szorít ugyancsak.² Ámde mit tegyek?
Mert nem csak ez gyötör, hanem hová
Fér majd az étel, ha megint eszem,
360 Miután az ajtót így elzárta e
Nem-tom-miféle vackorfalvi ember!
Ki futna orvosért nekem? s melyikhez?
Ki a leghíresb al-felügyelő? . . .
Aj, úgy: Amynon. De tán nem jön el.
365 Antisthenest kell hívni minden áron:
E férfi tudja, már nyögésiből,
Oh Eileithyia³ szent úrnóm, ne hagyj
Ketté repedni, sem, hogy így betömve,
370 Legyen belőlem vigjátéki ürszék!

CHREMES (jő).

Hé, mit csinálsz? csak *nem* úr-dolgot?

BLEPYROS.

Zeus uccse, *már* nem, már állok fel épen. Én?

CHREMES.

S mi az nyakadban? a nőd zubbonya?

BLEPYROS.

Mert a sötétben ezt kapám magamra.
375 De hát te honnan jössz?

CHREMES.

A népgyűlésből.

¹ A lacedaemoni követség ellen kellett volna beszélnie, de lekenyerezve, azzal menti magát, hogy elrekedt, mert vackort evett. Nem a híres vezér. ² A szomszéd, valószínűleg távozik; legalább szó síncs róla ezen túl.
³ *Ilithyia*, a szülők istennője.

BLEPYROS.

Hát vége van már?

CHREMES.

Még reggel, bizony.

De mily nevetség volt, — oh Zeus, ne hagyj! —
Hogy feccsent szélyel a veres kötél!'

BLEPYROS.

De három oblod megkaptad?

CHREMES.

Ha járna:

³⁸⁰ Hanem ma-egyszer elkéstem, s bizisten
Szégyellem — senkitől úgy, mint szütyőmtől.²

BLEPYROS.

S mi volt az ok?

CHREMES.

Tengernyi sokaság

Tódúlt a Pnyxbe, mennyi még soha;

S mind vargamester — annak néztük, úgy

³⁸⁵ Hozzávetőleg: mert a népgyűlés

Egyéb se volt, mint egy „fehértömeg.”³

Így én se kaptam díjt, más sem, sokan.

BLEPYROS.

Hát én se kapnék már, fölmenne?

CHREMES.

Honnan?

Zeus uccse, nem, ha második kakas-

³⁹⁰ Szókor jövél is.

BLEPYROS.

Jaj, szegény fejem!

„Sirass meg *élve*, Antilochos, inkább”

A három obolért, „mert végem vagyon!”⁴

¹ Vörös festékbe mártott kötél, melyet kifeszítve, hajtották vele a (fehér köntösű) népet, piacról a gyűlésbe. V. ö. *Acharn.* 22. v. ² Kis zsák. Szégyelli, mert üres, nem vehetett belé lisztet a napidíjon. ³ A szó, mely eredetiben még affectáltabb, valami tragoediából van parodiázva. ⁴ Aeschylus töredéke.

De hát mi úgy folyt, hogy ily néptömeg
Gyült oly korán be?

CHREMES.

Hát mi más, ha nem,

- 395 Hogy a prytanok a város java
Íránt megkérdezék a népet. Erre
Neokleides¹ előmász, a csipás,
A nép pedig ráröfönt (oh de hogy!):
„Ez mer beszélni a gyűlés előtt,
400 Ez mentené meg a várost, ki a
Saját pilláit sem menthette meg!”
Ő meg körül néz és nagyot kiált:
„Mit kellett volna tennem? . . .”²

BLEPYROS.

„Összetörni

- Hagymát aszattal,³ ebejett belé,
405 S esténkint azzal kenni a szemed’ —”
Feleltem volna én, ha ott vagyok.

CHREMES.

- Aztán előállt Euaion, a nagy bölcs,
Pörén — a mint a többség látta őt,
De ő azt mondá, hogy *van* zubbonya, —⁴
410 És szónokolt nagy-népszerűen, így:
„Látjátok, én is rá vagyok szorúlva
Négy státer-ára üdvre:⁵ hát javaslom,
Mentsétek a hazát s polgárait.
Mert, hogyha a kallósok új gubát
415 Adnának, a kinek nincs, télire:
Oldalnyilallás nem kínozna senkit.
S kinek sem ágya nincs, se paplana,
Hadd menne hálni — megfürödve jól —
Szűcs boltba; s ha becsukná ajtaját,⁶
420 Fizetne három bunda büntetést.”

BLEPYROS.

No, Bacchus uccseg’, ez jó! Hátha ezt

¹ Lásd fentebb 255. ² Euripidesből. ³ Búzaszat, *assa foetida*. Az orvoság kiette volna a szemét. ⁴ Szóval, igen rongyos demagog. ⁵ Azaz egy jó zubbonyra. *Stater* ezüst pénz, annyi mint négy drachma, a mi pénzünk szerint körülbelül 1 frt 50 kr. ⁶ A szűcs.

Még hozzátette vón': „a liszt-kofák
Minden szegénynek három mérce lisztet!
Jaj lesz különben!” *Ki* rá nem szavaz,
425 Hogy Nausikydest¹ így közhasznosítsa?

CHREMES.

Utána ennek egy csinos, fehér
Ifjú szökött fel, — szép mint Nikiás² —
Beszélni, és ki merete mondani,
Hogy át kell adni a várost a nőknek.
430 Lett nagy zajongás, és a varga nép³
„Helyest” kiabált; míg a mezei
Nép visszamorgott . . .

BLEPYROS.

Esze volt, bizisten!

CHREMES.

De nem bírt ám velök. Az vérszemet vön
A zajra, s folytatá, a nőkre sok
435 Jót mondva, *ráá*⁴ meg sok rosztat.

BLEPYROS.

No mit?

CHREMES.

Azt, hogy gazember vagy . . .

BLEPYROS.

De hát *te*?

CHREMES.

Várj csak.

Meg tolvaj . . .

BLEPYROS.

Én csak?

CHREMES.

Meg hogy, Zeus uccse, kém,
Árulkodó vagy

¹ Lisztáros, molnár. ² Unokája ama szerencsétlen hadvezérnek, ki Siciliában elveszett. ³ T. i. a nők, kik oly fehérképűek, mint az árnyékban dolgozó varga. L. 384. v. ⁴ A férfiakra. De mily ügyes komikai játék ez!

BLEPYROS.

Én csak?

CHREMES.

Meg, bizisten, *(a nézőkre:)*

Ez a tömeg, ni!

BLEPYROS.

Hát ki mondja, hogy nem?

CHREMES.

440 Ellenben, úgymond, a nő ildomos,
Élelmes állat; a titkot se szokta
Thesmophoriából kihordani,
Mint a tanácsból *te* meg *én*, örökké.

BLEPYROS.

No, Hermes uccseg, ebben igazat szólt.

CHREMES.

445 Aztán, hogy a nők egymásnak od'adnak
Köntöst, aranyt, ezüstöt, kelyheket
Négyszem között, hol senki sincs tanú,
S meg visszaktüldik, nem sikkasztanak:
Hanem *mi*, úgymond, legtöbbünk teszi . . .

BLEPYROS.

450 Poseidon uccse, még tanúk előtt is!

CHREMES.

Nem árulkodnak, nem pörölnek, a nép-
Uralmat alá nem ássák, — így beszélt,
Mondván a nőkre jót, szépet sokat.

BLEPYROS.

S mi lett a végzés?

CHREMES.

Rájok bízni a

455 Várost ezekre; mert már csak ez egy
Van hátra.¹

¹ A sokféle kísérlet után.

BLEPYROS.

Ez lett a végzés?

CHREMES.

Ez ám.

BLEPYROS.

S most mind az a nők tiszte, mi elébb a
Polgároké volt?

CHREMES.

Úgy van.

BLEPYROS.

E szerint
Ítélni¹ sem én járok, hanem a nőm?

CHREMES.

⁴⁶⁰ Nem is *te* tartod a házat, hanem nőd.

BLEPYROS.

Reggel sem én nyögök, ha menni kell?²

CHREMES.

Nem istenuccse: az már nőd baja.
Te honn maradsz, nyögés nélkül, poszogni.

BLEPYROS.

⁴⁶⁵ Az lesz keserves ám, a *mi* korunkban,
Ha majd övék az állam gyeplője
S erővel kényszerítnek

CHREMES.

No s, mire?

BLEPYROS.

Ölelni őket.

CHREMES.

De ha nem telik?

¹ Mint úgy nevezett *heliasta* (naposbíró). Lásd: *Darázsok*. ² Akár van kedve, akár nincs.

BLEPYROS.

Nem adnak ennünk.

CHREMES.

Úgy tedd meg, bizony:
Hogy reggelit kapj és hozzávalót.

BLEPYROS.

470 Erővel, szörnyü az.

CHREMES.

De, ha a város
Üdvére szolgál, mégis tenni kell.
Öregjeink azt szokták mondani,
Hogy minden esztelen, bolond tanács
Közjóra fordul még, elébb-utóbb:
475 Forduljon, adj a Pallas, hát ez is! —
Élj boldogúl, megyek.

BLEPYROS.

Te is, Chremes.

(Elmennek, Blepyros a házba.)

KAR. *(a gyűlésből visszajöve).*

Haladj, ballagj! —
Nem jó, vajon, a férfiak közül vagy egy utánunk?
Fordulj, vigyázz, tekints körül, őrizd magad
480 *(Mert annyi a rossz ember!)*
Nehogy mögöttünk valaki a termetünk' kilesse;
Kopogjon a lábad tehát, a mint tud, a mikor lépsz,
Mert szégyent hozna ránk ez a dolog, hahogy kísülne,
A férfiak körében.
485 Szorúljatok hát össze jól, s vizslasztatok köröskörül
Majd jobb felé, majd bal felé,
Nehogy merényünket veszély kövesse.
Hanem siessünk; mert közel vagyunk a helyhez immár,
Honnét elindulánk, midőn a népgyűlésbe mentünk;
490 S ott látszik a ház, honnan a vezér való, ki ezt a
Tervet kilelte, melyet a polgárok elfogadtak;
Úgy hogy nem is jó már nekünk itt felkötött szakállal
Soká időzni: mert ha így meglát valami ember,
Felád minden bizonnal.

496 Jer hát, vonulj a fal mögé árnyékba mind, s onnan tekints
Fél szemmel sandalítva ki;
Aztán sietve most megint válj azzá, a mi voltál;
Csakhogy ne késsél, mert ihol jön immár a gyűlésből
Vezérünk: rajta hát kiki, s ne túrje ott az állán
500 Azt a paizst;¹ az *ott* jövők immár régen lehányták.

¹ A szakállat.

III.

PRAXAGORA *(más nőekkel)*.

Ím, jól ütött ki eddig asszonyok,
Mít köz tanácsban elhatározánk.
De most, sietve, míg nem látja senki,
Zubbonyt lehányni, félre a sarut,
⁵⁰⁵ Oldd meg befűzött bocskorszíjjaikat,
Botot hajíts el. És te, karvezér,
Hozd rendbe őket újra; én pedig
Besurranok, s míg férjem észrevenné,
Sietek helyére lopni köntösét
⁵¹⁰ S a többi lomját, mit honnan kihoztam.

KAR *(átöltözve)*.

Ím, már telyesítve, a mit mondál; te pedig most újra
Mi segítségedre legyünk hiven, abban, mit jónkra ^{parancsolj:}
Mert ildomosabb nőt, nem tudom én, hogy láttam volna ^{cselekszel?}
tenálad.

PRAXAGORA.

Ti maradjatok itt, hogy az épen megszavazott új ^{hivatalomban}
⁵¹⁵ Tanácsitokat igénybe vegyem, mindnyájatokét; mivel ^{ott is,}
A népzavar és veszedelmek közt, helyt mertetek állni ^{körülfétem.}

(Be akar menni, Blepyros kijő.)

BLEPYROS.

Hé, Praxagora, honnan?

PRAXAGORA.

Mi közöd

Hozzá, fiam?

BLEPYROS.

Mi? már *nekem?* . . . Derék!

PRAXAGORA.

Nem gondolod tán, hogy legénytül . . .

BLEPYROS.

Azt nem —

⁵²⁰ Hogy egytül.

PRAXAGORA.

Arra könnyű a bizonyosság.

BLEPYROS.

Hogyan?

PRAXAGORA.

Kenettől illatos hajam?

BLEPYROS.

No s? a nekül talán nem is lehet?

PRAXAGORA.

Velem nem, édes!

BLEPYROS.

Mért menél ki hát
Hajnalba, titkon, ellopván zekém is?

PRAXAGORA.

⁵²⁵ Nőtársam és barátom, ki vajúdik,
Küldött utánam, éjjel.

BLEPYROS.

No s, nekem
Nem szólva, menni el?

PRAXAGORA.

Hát a beteggel
Ily állapotba' nem törődni? Férjem! . . .

BLEPYROS.

Szólhattál volna nékem. De kutya
530 Van itt a kertbe.

PRAXAGORA.

Nincs bizisten ott;
Hanem szaladtam úgy, a mint valék,
Mert kért az asszony, menjek minden áron.

BLEPYROS.

Meg, nem vihetted a magad ruháját?
S engem hagyál, rám vetve zubbonyod,
535 Mintegy terítón, meztelen, csupán még
Olajkorsót nem téve s koszorút.¹

PRAXAGORA.

Mert hús idő volt, én gyöngéd, beteg:
S hogy fölmelegedjem, azt vevém magamra;
Téged meg ágyban fekve hagytalak,
540 Férjem, melegben.

BLEPYROS.

Hát lakón-sarum
Mi végre ment veled, meg a botom?

PRAXAGORA.

Hogy le ne húzzák rólam a zekéd,²
Azért kötém fel, s hogy, mint te, kopogjak
Lábommal, ütven bottal a követ.

BLEPYROS.

545 S tudod, hogy ezt egy mérce búza bánja,
Mít a gyűlésből³ hoznom kellették.

PRAXAGORA.

Azon ne búsulj. Hisz figyermeket szűlt.

BLEPYROS.

A népgyűlés?

¹ Mely dolgok a kiterített halotthoz tartoztak. ² Az éji csavargók. Azért kopog, hogy férfinak gondolják és féljenek tőle. ³ T. i. venni a 3 obol napidíjon.

PRAXAGORA.

Nem; a kihez menék.

Hát *volt* gyűlés?

BLEPYROS.

Volt hát; mondám az este,

⁵⁶⁰ Hallhattad.

PRAXAGORA.

Ugy; no most emlékezem.

BLEPYROS.

Azt sem tudod, mit végeztek?

PRAXAGORA.

Nem én.

BLEPYROS.

No, űlj le hát, s duszválj a tintahalban:¹
Nektek van általadva Athenae!

PRAXAGORA.

Megszõni? vagy hogy?

BLEPYROS.

Nem bizisten a,

⁵⁶⁶ Hanem kormányzani.

PRAXAGORA.

Mit?

BLEPYROS.

Egytűl-egyig
Athéne város minden közűgyét.

PRAXAGORA.

Aphroditére! boldog város is
Lesz hát Athéne.

BLEPYROS.

Mért?

¹ Egyél-igyál, mert jó dolog lesz ezután.

PRAXAGORA.

Sok-mindenért.

Nem lesz szabad rá szégyent hozni többé

⁵⁶⁰ A vakmerőknek,¹ *nem* hamis hitet
Tenni, *nem* árulkodni . . .

BLEPYROS.

Az istenért

Ne tedd ezt! meg ne fossz a kenyeremtől!

PRAXAGORA.

Hallgasd ki, jámbor, a *nőd*,² ha beszél.

. . . . *Nem*³ útonálló, *nem* irgye másnak,

⁵⁶⁶ *Nem* condra lenni, meztelen, szegény,
Nem mást gyalázni, *nem* adóst befogni.

BLEPYROS.

Poseidon uccse, sok! ha nem hazud.

PRAXAGORA.

Megbizonyítom; és te is⁴ tanú

Lehetsz mellettem, és ez⁵ sem tagadja.

KAR.

⁶⁷⁰ Most kell ám, hogy az ildomos ész, bölcs gondokat ébren
Tartva, barátaidat védni tudjad azokkal.

Mert a közös üdvre irányul

Ékesszólásod: a városi népet

Fénnyel övezni dicsően és az élet

⁶⁷⁶ Számptalan élveivel.

Mutasd meg azért, mire képes a perc!

Mert e városnak egy okos,

Bölcs leleményre nagy a szüksége.

Csakhogy olyat hajts végre, mi mondva se

⁶⁸⁰ Téve se volt soha még ezelőtt:

Mert nem szeretik, ha csak a régít látják örökké,

De nem is kell már tób-lábni, hanem kivitelhez nyúlni serényen;

Mivel a nézőkre, mi gyorsan megy, az hat legkelle-

mesebben.

¹ A demagógokat érti, bizonyosan. ² Felfordult világ, a görögöknél, hol eddig a nő neve volt: *hallgass!* ³ Lesz szabad. ⁴ A Karnak szól. ⁵ A közönségre mutat.

PRAXAGORA.

Merem is magamat biztatni, hogy a legjobbat mondom;
586 Vajon újítást akar-é a nép, — a nézők — s nem marad
azonban,
inkább
Makacsúl a régi szokásainál? ez az, a mi kegyetlenül
aggaszt.

BLEPYROS.

Mi az ujitást nézi, ne búsúlj: hiszen az fejedelmi dicsőség
S fő-elv minékünk, a régieket pedig elhanyagolni szeretjük.

PRAXAGORA.

Most senki tehát ne feleljen előbb, se vitázva szavamba
ne vágjon,
590 Mielőtt tudná szándékomat és meghallgatná a beszélőt.
Akarom hát, hogy mindenki egész vagyont közjóra
bocsássa,
S éljen kiki a közalapból, és ne legyen dús ez, nyomorúlt
az;
S ne szántson *amaz* sok földet, a míg *ennek* még sírhelye
sincsen;
S ne tartson egyik nagy szolgahadat, míg más egy
inasgyereket sem;
686 Hanem *egy* legyen a közös életmód, s mindenkire nézve
hasonló.

BLEPYROS.

Mindenkire nézve közös? hogy-hogy?

PRAXAGORA.

Megevéd a szurkot¹ előlem.

BLEPYROS.

Hát a szurok is közös? úgy érted?

PRAXAGORA.

Nem; csak belevágsz a beszédbe;
Mert azt akarám mondani épen. — Legelőbb is közre
bocsátok

¹ Eredetiben *más* szó van. Közmondás azokra, kik a más beszédébe vágnak.

Földbirtokot és pénzt, és azután mindent, mije bárkinek
is van:
600 S miután ez mind köz vagyon, ebből táplálunk benneteket
mi
Gazd'asszonyilag, takarékosan és állandó gondviselettel.

BLEPYROS.

Hát majd, a kinek földbirtoka nincs, csak ezüstje, meg
élire vert sok
Dáriusa,¹ láthatlan vagyona . . .

PRAXAGORA.

Azt is beadja közösbe,
Mert ha nem: akkor hamis esküt tesz.

BLEPYROS.

Hiszen azzal gyült, sohse' bánja.

PRAXAGORA.

605 De hiába is eldugnia, mert nem veszi hasznát semmire.

BLEPYROS.

Mért nem?

PRAXAGORA.

Mert senki szorultságból nem ad és nem vesz, bírván
maga mindent:
Kenyeret, süteményt, halat, öltözetet, koszorút, bort,
csicseri-borsót;
Mit nyerne tehát amaz eltagadó? ezt fejtsd meg, ha
kitalálsz!

BLEPYROS.

Hát *ma* leginkább nem azok lopnak, kiknek van mindene
bőven?

PRAXAGORA.

610 *Ezelőtt* igen, édes uram, míg még fennállt az előbbeni
törvény:
De *ma* már, miután közös a vagyonunk, mit nyerne az
eltagadással?

¹ Dárius-arany, annyi mint egy arany stater = mintegy 12 frt.

BLEPYROS.

Hát a ki leányra vetette szemét, s feljő neki rá a bolondja,
Szabad-é a közösből vennie, s úgy megajándékozni kegyéért?

PRAXAGORA.

De hiszen szabad azt ezután ingyen: mert azt is közre
bocsátom,
616 Hogy akármely férfi akármely nőt kiszemel kényére
magának,
Nemzeni gyermekeket.

BLEPYROS.

Hátha bizony mind a legszépíre tódul,
S mind azzal akarja közölni sorát?

PRAXAGORA.

A csúnyábbak s pisze orrúk
Ott hálnak együtt ama szebbekkel; s ha ki a szépet
megohajtja,
Nem szabad ehhez jutnia, míg a csunyával elébb köze
nem volt.

BLEPYROS.

620 Hátha belőlünk öregebbekből, míg a csúnyákat öleljük,
Kifogy a szusz, elébb mint oda jutnánk, hova mondog?

PRAXAGORA.

Nem haragusznak.

BLEPYROS.

Már mért?

PRAXAGORA.

Légy bizalommal; sohse félj: mondom, hogy nem
haragusznak.

BLEPYROS.

De miért?

PRAXAGORA.

Ha velők nem múlatozol. Azaz úgy járnál
magad is te.¹

nő. ¹ „Terád épen nem haragudnának”, vigasztalja öreg férjét a katonás

BLEPYROS.

Mind bölcs dolog ez, nektek legalább: van gondoskodva,
625 Se maradjon folt nélkül; de mi fog történni a férfiu ^{hogy egy zsák}
Mert futnak a nők a csúnya elől, s mind a szépekre ^{nemmel?}
vadásznak.

PRAXAGORA.

Hanem a csúnyább nők meglesik ám, mikor a szebb ^{férfiak este}
Lakomáról jönek; azonkép a rút férfi bevárja az utcán
A szép nőt: és nem szabad a nőnek szép férfival addig ^{örülni,}
630 Míg a rútnek elébb, s a kicsinek, kedvét nem tölti egészen.

BLEPYROS.

Lysikrat¹ is úgy felhordja tehát pisze orrát, mint valamely ^{szép?}

PRAXAGORA.

Fel, Apollón uccse! demokrata terv az enyém: s lesz ^{rajta nevetség,}
Mikor a gyűrűs, piperés uracsot megelőzi a bocskoros ^{ember,}
S meg meri szólítani *elsőbb*, és azt mondja: „eredj te, ^{barátom:}
635 Hadd végzem el én, majd átaladom az utójátékra neked, ^{várj!”}

BLEPYROS.

De, ha így élünk, hogyan ösmeri meg kiki aztán majd a ^{tulajdon}
Gyermekeit?

PRAXAGORA.

Minek ösmerje, ugyan? Hisz', hozzávetve koráról,
Minden idősb férfiut apjának fog majd gondolni a gyermek.

BLEPYROS.

Nem fognak-e ám ezután minden vén embert megzsinegelni
640 Csupa tudatlanságból? miután most ismerik apjokat, és lám

¹ Lys. csúf ember.

Mégis agyon gyötrik. Hát ha nem is tudják! a képire
másznak.

PRAXAGORA.

De nem engedi a mellette-való; másszor nem bánta, had'
üsse
A másét: hanem ezután, mihelyest meghallja, hogy ütnek
akárkit,
Fél, hogy az ő apját verik, és a tettel hajba kap érte.

BLEPYROS.

⁶⁴⁵ A többit elég ügyesen mondád: de ha hozzám jő
Epikuros¹
Vagy Leukolophas, s azt mondja, apám! ez már igazán
iszonyú lesz!

PRAXAGORA.

Lehet annál még iszonyúbb dolog is, rettentőbb sokkal...

BLEPYROS.

Ugyan mi?

PRAXAGORA.

Ha Aristyllos² csókolna meg, azt mondván, hogy *te* vagy
apja.

BLEPYROS.

Jajgatna bizony s ordítna.

PRAXAGORA.

Te meg bűzőlnéd menta-szagát majd.

⁶⁵⁰ De ne félj: ez előbb született, mint meghozták e mostani
törvényt:

Nem fog megcsókolni tehát.

BLEPYROS.

Meg is esnék úgy árva fejemnek! —
Hát a földet ki műveli majd?

PRAXAGORA.

Szolgák; te egyébire ne gondolj,

¹ *Epik.* *Leuk.* szintén csúf emberek. ² *Arist.* szájjal bujálkodó. Ezért csókja oly visszaszolgáltó.

Csak, hogy mikor az árnyék tíz láb,¹ kenekedjél s menj
az ebédre.

BLEPYROS.

Hanem öltözetet hol vesz az ember? mert ezt is tudni
szeretném.

PRAXAGORA.

⁶⁵⁶ A mostanival megéritek egy darabig, s azután mi szövünk
majd.

BLEPYROS.

Még *egyre* felelj: hát vajon a kit birságra ítélnék ezentul,
Honnan fizet az? mert a közösbűl csakugyan nem volna
igazság.

PRAXAGORA.

De, azon kezdem: birság sem lesz.

BLEPYROS.

Hány embert² tönkre tesz ez már!

PRAXAGORA.

Úgy vélekedem magam is. — De miért is lenne, barátom,
a birság?

BLEPYROS.

⁶⁶⁰ Sok-mindenekért, engem Apollon! hadd mondok egyet
legelőbb is:

Ha ki tartozván, tagadást tesz benne.

PRAXAGORA.

De honnan kölcsönözött ám
A kölcsönadó, ha közös minden? bizonyos, hogy lopta
közösbűl.

BLEPYROS.

Déméterre! nagyon jól felelél. Csak még ez egyet
magyarázd meg:

¹ Óra nem lévén, az árnyék hosszáról tudták meg, mikor van ebéd ideje. ² Sycophantákat, kik más ember feladásából éltek.

Ha ki mást megver — miután ingyen dőzsölve, civódnak
örökké —
665 Honnan fizet az sérelmi díjat? Megakasztalak, úgy hiszem,
ezzel.

PRAXAGORA.

Kenyeréből, mit mindennap eszik; fogják el tőle csak
egyszer:
Majd nem civakodhatnék azután oly könnyen, mert hasa
bánja.

BLEPYROS.

Tolvaj se' fog immár lenni egy is?

PRAXAGORA.

Mért lopna, ha mindene megvan?

BLEPYROS.

Le se húzza ruhám éjtszaka senki?

PRAXAGORA.

Nem, hogyha lefekszel az ágyba¹
670 Otthonn este, de még ha kijársz sem: mindenki élélhet
amúgy is.
De ha megtámad köntösödért: add neki önként; mit
veszekednél?
Hisz nyomba' mehetsz, és a közösből kaphatsz mást,
jobbat amannál.

BLEPYROS.

Kockát se fog a nép játszani már?

PRAXAGORA.

Pénz nem lévén, mire játsszék?

BLEPYROS.

Hanem a lakhely — hogy rendezed ezt?

PRAXAGORA.

Mindenkire nézve közösnek:

¹ Komikai gonoszság, mellyel figyelmeztet, hogy a leirt *eldorado* talán is igaz.

676 *Egy házzá teszem az egész várost, áttörvén közfalait mind,
Hadd járjanak egymáshoz szabadon.*

BLEPYROS.

Hát a köz ebéd helye hol lesz?

PRAXAGORA.

Valahány csarnok s törvényház van, fordítom férfiteremmé.¹

BLEPYROS.

Hát a szószék mire lesz jó, hé?

PRAXAGORA.

Kannát rárakni ebédnél
És vödörket; a gyermekek is majd oda ülnek, zengeni
dalban

680 Azt, a ki vitéz volt ütközetben, valamint gúnyolni a gyávát,
Hogy szégyellje magát és ne egyék.

BLEPYROS.

Apollón uccse, derék lesz!

Hát a sors-vedret mire szántad?

PRAXAGORA.

Majd a köztérre teszem ki,
Harmodios szobra elé, s magam is odaállva, kisorsolom őket,
Hogy tudja *betűjéről* kiki: hol eszik ő, s oda menjen
örömmel,

685 Ha kiált a hírnök: „jőjön a B betű mind, lakomára
utánam

A király-folyosóba,² ki T-t húzott pedig, a mellettevalóba,

A K betűsök pedig a lisztes árúcsarnokba mehetnek”.

BLEPYROS.

Tán *ká*-sa zabálni?

PRAXAGORA.

Dehogy! pompás lakomára.

¹ *Andrón*. A görög házak utcafelőli része. A hátulsó rész a nőké. De itt úgy látszik, nagy közös ebédlő termeket ért alatta, férfiak számára.
² A Keramikonban hívtak így egy stóát. De nem lehetetlen, hogy Attalos király oszlopos folyosóját érti, melynek romjai ma is fennállnak.

BLEPYROS.

De a kinek aztán
Nem jó ki betűje sehol, hol eszik? azt majd elkergeti
minden.

PRAXAGORA.

- 690 Hanem arra eset nálunk nem lesz:
Mindennek adunk bőven mindent,
Úgy hogy kiki megborosodva, s azon-
Koszorúsan, megy haza, fáklyával.
A nők pedig a hazatérőnek
695 Elibe állván a sikátorokon,
Esedeznek majd: „gyere bé hozzánk:
Odabent vár a fiatal szép lány.”
„Ide!” kiált más az emeletből,
„Ide! nálam van, ki fehérebb és
700 Szébb a világon mindnél: de előbb
Engem kell ám megölelned.”
Hanem a délceg, szép ifjak után
Nyomon ott jár majd a dísztelenebb,
És rája kiált: „hova nyargalsz, hé?
705 Nem nyersz vele ám, híjjába sietsz:
Mert a pisze, a csúnya legénynek
Törvényes elő-szere van nálunk;
Ti meg a kettős füge hajtását
Fogván azalatt,
710 Döfölködjetek a kapuközben.”
No, tetszik ez nektek? felelj.

BLEPYROS.

Nagyon.

PRAXAGORA.

- Most a piacra kell sietnem, és
Átvennem ottan a begyűlt vagyont,
Hírnöknek egy jó hangu nőt keresvén;
715 Mert mind ez én rám néz, kit fővezérré
Tettek, — s behoznom a közétkezést,
Hogy már ma együtt jóllakhassatok.

BLEPYROS.

Hát már *ma* jóllakunk?

PRAXAGORA.

Természetes.

Aztán kitiltom a szabad személyt
720 Mind valamennyit.

BLEPYROS.

És miért?

PRAXAGORA.

Világos:

Hogy el ne szedjék a fiatalok
Ostorcsapóját. A rabszolga nőknek
Sem lesz szabad, nagy-cifrán, a szabad
Nőket szerelmi kéjtől megrabolni,
725 Hanem csupán rabszolgával fekünni
És csak gubáért perzselkőzni meg.

BLEPYROS

Én hát inadba' járok mindenütt:
Hadd lássanak, hadd suttogják utánam:
„Vezérünk férje, ni! bámúljatok!” (*Elmennek.*)

IV.

EGY POLGÁR.

(Holmiját a házából az utcára kirakva.)

- ⁷³⁰ Mielőtt piacra vinném holmimat,
Előszedem, s szemlét tartok fölöttük.
Jer hát elő csak, minden vagyonom
Közül, elébb is édes jó szítám,
Hogy hajporozva vidd *te* a kosárt:¹
- ⁷³⁵ Sok zsákomat felfordítál úgy is.²
Hol ám a székvivő?³ Jer csak, fazék; —
Jó barna; — nem lehetnél cirmosabb,
Habár *te* főzted vón' Lysikrates
Szerét, a mellyel festi ősz haját.
- ⁷⁴⁰ Mellé, komornám,⁴ a kosárvivőnek!
Korsós-leány, te is jer, tedd ide
Korsódat,⁵ és te kobzos-lány⁶ (darálóm)
Jövel csak; úgy is — ha gyűlésbe kellett
Mennem, — gyakorta felköltött dalod.
- ⁷⁴⁵ Most jöjjön, a ki teknőt hoz; te menj
A lépes mézért; rakd mellé a lombot;⁷
Hozz háromlábut, ir-tartó edényt;
A csuprok és a csőcselék maradjon.

MÁSÍK POLGÁR (*magában*).

Hogy én beadjam a holmim? Bolond

- ⁷⁵⁰ Volnék, s aligha vón' egy csöpp eszem.

¹ Mint ünnepi menetnél a leányok. ² Midőn a lisztet beléöntötte.
³ A leány, ki ünnepélykor széket vitt a kosaras leány után. ⁴ A fazekat
nevezi így, mintha szépítő szert főző komorna volna. ⁵ Ez maga egy korsó
lesz. ⁶ A kézi daráló, mely reggel fel szokta lármázni; ezért citerás leánynak
nevezi. ⁷ Olajágat. Mindezek áldozati vagy ünnepélyes díszmenethez tartozó
dolgok.

Nem én, Poseidon uccse! százszor is
Meggondolom s vizsgálom még elébb;
Nem is dobom ki megsugorgatott
Veritékem csak ily semmis beszédre,
⁷⁵⁵ Míg nem tudom, hogy-mint van e dolog. *(Az 1-sőhöz:)*
Hé, mit keresnek e szerszámok itt?
Tán költözöl, hogy kirakád ide?
Vagy tán zálogba hordod?

1-ső POLGÁR.

Nem biz' én.

2-ik POLGÁR.

Miért állnak ily szép sorba' hát? talán nem
⁷⁶⁰ A Hieron hirnök¹ díszmenetje ez?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse nem; de a városnak, a
Piacra hordom, a törvény szerint.

2-ik POLGÁR.

Hát felviszed?

1-ső POLGÁR.

Fel én.

2-ik POLGÁR.

Boldogtalan vagy,
Zeus engem uttarcs'!

1-ső POLGÁR.

Mért?

2-ik POLGÁR.

Mért? hát azért.

1-ső POLGÁR.

⁷⁶⁵ No, hát? ... nem kell a törvényt teljesítnem?

2-ik POLGÁR.

Melyíket, árva?

¹ Azaz: nem árverésre viszed, hol hirnök teljesíté a dobos szerepét.

1-ső POLGÁR.

Hát, a meghozottat.

2-ik POLGÁR.

A meghozottat? Oh be balga vagy!

1-ső POLGÁR.

Én balga?

2-ik POLGÁR.

Hát nem? a legegyügyűbb
Széles világon.

1-ső POLGÁR.

A mért a parancsot
770 Teszem? Parancsot teljesíteni fő
Tiszt jámboroknak.

2-ik POLGÁR.

Igen, a bolondnak.

1-ső POLGÁR.

S te nem fogod beadni?

2-ik POLGÁR.

Isten őrizz!
Mig nem tudom, a többség mit akar.

1-ső POLGÁR.

Hát mit akarna? szed-vesz holmit, és
775 Készül beadni.

2-ik POLGÁR.

Elhiszem, ha látom.

1-ső POLGÁR.

Beszélik úton-útfelen.

2-ik POLGÁR.

Beszéljék.

1-ső POLGÁR.

Rakodnak és viszik be.

2-ik POLGÁR.

Hadd vigyék.

1-ső POLGÁR.

Megöl hitetlenséged.

2-ik POLGÁR.

Hát had' öljön.

1-ső POLGÁR.

Pusztítson el Zeus!

2-ik POLGÁR.

Hát, pusztítson el!

⁷⁸⁰ Hiszed, be adja egy is? van esze;
Nem ős szokásunk adni, — *venni* csak,
Zeus engem uccse! mint az isteneknek.
Am nézd a szobron a kezük hogy áll:
Midőn könyörgünk áldásért nekik,
⁷⁸⁵ *Markát* mutatva nyujtja mind kezét,
Nem, mintha adna, hanem mintha kérne.

1-ső POLGÁR.

Istentelen, hadd lássak én dologhoz,
Hadd kössem össze ezt: hol egy kötél?

2-ik POLGÁR.

Hát csak viszed?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse! már kötöm

⁷⁹⁰ Ezt a két lábast.

2-ik POLGÁR.

Oh, isten bolondja!

Mást meg se várni, mit csinál; meg aztán
Ilyen hamar. . . .

1-ső POLGÁR.

Mit kéne tenni hát?

2-ik POLGÁR.

Végére várni, s húzni akkor is.

1-ső POLGÁR.

Minek?

2-ik POLGÁR.

Jöhetne földrengés; menyét
795 Futhatna által; vagy tűz ütne ki:¹
Mind abba'hagynák, örült, a behordást.

1-ső POLGÁR (*már nem is figyelve rá*).
Az lenne szép, ha már nem volna hely,
Hová lerakjam.

2-ik POLGÁR.

Honnan visszakapd.²
Ne félj: beadhatd még holnapután is.

1-ső POLGÁR.

800 Miért?

2-ik POLGÁR.

Tudom már: könnyen megszavaznak
Bármit, de vissza is vonják hamar.

1-ső POLGÁR.

Hékám, beadják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Ne félj: behordják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Megbirkozunk.

2-ik POLGÁR.

De hátha győznek, aztán?

¹ Mind baljóslatú jelek. ² Olyan hely nem lesz.

1-ső POLGÁR.

805 Nekik hagyom.

2-ik POLGÁR.

S ha dobra ütik, aztán?

1-ső POLGÁR.

Pukkadj meg!

2-ik POLGÁR.

És ha megpukkadtam, aztán?

1-ső POLGÁR.

Jól cselekedted.

2-ik POLGÁR.

S van lelked, beadni?

1-ső POLGÁR.

Van; mert a szomszéd is, látom, viszi
Mindegyik.

2-ik POLGÁR.

Ugy hát Antisthenes¹ is

810 Beadja majd: pedig hej! szívesebben
Ott nyögne a pöcén harminc napig.

1-ső POLGÁR.

Vessz meg.

2-ik POLGÁR.

Hát Kallimachos² karvezér

Ugyan mit ád be, többet Kalliasnál?³

(magában az 1-sőre:)

Ez ember elpusztítja mindenét.

1-ső POLGÁR.

815 Rosszat tanácsolsz.

2-ik POLGÁR.

Rosszat? mintha nem

¹ Rút fősvény. ² Tékozló. ³ Szegény koldus ember.

Látnék örökké ily végzéseket!
Hát nem tudod, mi lett a só-szabályból?¹

1-ső POLGÁR.

Tudom.

2-ik POLGÁR.

Meg a rézpénz felől tudod
Mit végeznék?

1-ső POLGÁR.

Az² rossz verésű lett
⁸²⁰ Rám nézve, bezzeg: szőlőt adva el,
Távoztam, a szám³ rézpénzzel-teli,
S menék piacra, hogy lisztet vegyek:
S a mint a zsákom már tartottam is,
Kialt a hírnök: „senki el ne merjen
⁸²⁵ Fogadni rézpénzt, nem jár, csak ezüst.”

2-ik POLGÁR.

Hát a minap, nem mind megesküvénk:
Ötszáz talentom jó be városunknak
A negyvenedből, mít Euripides⁴ javalla?
S legott arany-ember lón Euripides;
⁸³⁰ De, hogy belé tekinténk jól, s kisílt
A régi nóta, s nem ment a dolog:
Mindjárt szurok-ember lett Euripides.

1-ső POLGÁR.

Nem vág, barátom: *akkor* mi valánk
Az úr, *ma* nőink.

2-ik POLGÁR.

Kiktől, istenuccse
⁸³⁵ Őrízkegem: le ne p . . sáljanak.

EGY NŐHIRNÖK (*kialt* :)

Polgárok! (Így foly a világ ma már)
Jertek sietve mind főasszonyunkhoz,
Hogy sorsvetéssel a szerencse hadd

¹ A só-ár leszállítást elhatározták, de nem vették fogatba. ² A végzés. ³ A zsebetlen görög erszénye. ⁴ Azt vélik, a költő unokája ez.

Jelölje meg, hol ebédel ma kiki;
840 Mert a sok asztal immár rakva és
Föl van szerelve minden drága jóval,
Ágyak¹ terítve szőnyeggel puhán,
A bor-vegyítők s illatárusok.
Mind sorban állnak; a hal sistereg,
845 Nyúl nyársra vonva, sül lángos, lepény,
Koszorúk fonatnak, mézbabák pirulnak.
Pépet fazékkal sok menyecske főz;
Smoios,² azon lovag-palástosan,
Öblinti a nők tálát, csuprait;
860 Szoros cipőben és finom köpenyben
Vén ember ott kacároz ifjuval,
Bocskort lerugva és rongyos zekét.
Jertek tehát, vár a gombóc-vivő;
Jól feltátsátok ám az állotok'! (El.)

2-ik POLGÁR.

865 És én ne menjek? mit ácsorgok itt,
Ha már a város így határozá!

1-ső POLGÁR.

Hová? mikor nem adsz be semmidet.

2-ik POLGÁR.

Ebédre.

1-ső POLGÁR.

Nem te, míg be nem viszed,
Haugyan eszök lesz.

2-ik POLGÁR.

Béviszem!

1-ső POLGÁR.

Mikor?

2-ik POLGÁR.

860 Rajtam, barátom, nem mulik.

¹ Az ebédlő pamlagok. ² Lovag rendbeli, ocsmány szerelmeiről hírheddett egyén.

1-ső POLGÁR.

Hogyan?

2-ik POLGÁR.

Más, azt hiszem, később is adja be.

1-ső POLGÁR.

Te mindazáltal méggy ebédre?

2-ik POLGÁR.

Hogy ne?

Jólelkü polgár könnyít városán,
A mit lehet.

1-ső POLGÁR.

S ha elkergetnek, aztán?

2-ik POLGÁR.

⁸⁶⁵ Vakon berontok.

1-ső POLGÁR.

S ha megvernek, aztán?

2-ik POLGÁR.

Beperlem őket.

1-ső POLGÁR.

S ha kivetnek, aztán?

2-ik POLGÁR.

Ajtóra állva. . .

1-ső POLGÁR.

Mit csinálsz? felelj.

2-ik POLGÁR.

Elkapdosom az ételt a hozótul.

1-ső POLGÁR.

Jöj hát te később; *ti* meg Parmenon,
⁸⁷⁰ Sikon¹, vegyétek fel az „összvagyonot”.²

¹ Szolgái. ² Tragikai szó.

2-ik POLGÁR.

No, hadd segítsék.

1-ső POLGÁR.

Sohse törd magad:

Még rá találnád fogni a vezérnő
Előtt, mikor beadnám, hogy títéd. *(El a szolgálkkal.)*

2-ik POLGÁR *(magában).*

Zeus uccse, kell pedig találni cselt,
876 Hogy megmaradjon, a mim van, de a
Köz-kotyvalékból mégis részt vegyek
E gondolat jó: mennem kell rohammal
Ebédre, késni többé nincs idő. *(El.)*

V.

VÉN ASSZONY *(egy ház ablakából)*

Hogy férfi egy se jön! rég kéne már.
880 Itt állok, ón-fehérral vastagon
Bekenve, sárga köntöst véve föl,
Hiába, s holmi csáb-dalt dúdolok,
Várván, ha lépre kaphatnék vagy egyet.
Múzsák, elő hát, ajkaimra mind!
885 Sugalljatok egy ióni¹ dallamot.

LEÁNY *(másik házból).*

Elébb kibujtál most nálam, rohadt!
Azt hitted, úgy-e, míg távol vagyok,
Bizton beszűrhetsz s lépre csalsz egyet
Gajdolva: ámde túldanollak én;
890 Mert, a közönség bár röstelli ezt.²
Van benne furcsa és mulattató.

VÉN ASSZONY *(aljas mozdulattal)*

Ezzel beszélj! s eredj dolgodra. Te
Pedig, galambom sipos,³ vedd a sípod
S fújj rajta „méltó dalt hozzám s magadhoz.”⁴

(Stípszó mellett danol.)

895 A ki jót akar magának, hát siessen az én ölembe:
Mert az ifjak mitse tudnak, éretté a bölcseség;
Nincs is, a ki úgy szeretné, senki több. a kedveset
Mint én, a többi másfelé csapong.

¹ Lány, kéjes volt az ióniai mindenben. ² Nem találtam ennek magyarázatát. Nem a dalokban előforduló triviol célzásokra gondol Ar., mert olyannal egyébtől is tele; hanem talán arra, hogy a cselekvény' gátló, csupán *beszótt* couplet-eket énekeljen a színész, azt nem szereti a közönség. ³ A kar siposa. ⁴ Tragikai helynek látszik.

LEÁNY (*danol*).

Ne irígyeld az ifjat,
900 Mert a kéjt csupán a gyöngéd
Ifju tagok lehellik,
S a kebel almáin virúl az.
Te vén, terítõn s kenve vagy, már a Halál szerelme.

[*Strophe*].

VÉN ASSZONY.

Hogy szakadjon le méhed!
905 Hogy roskadjon össze ágyad,
Mikor ölelni készülsz!
Vánkosodon kigyót találj és
Azt vond magadhoz, azt öleld, ha csókra szomjaz ajkad.

[*Antistrophe*].

LEÁNY (*danol*).

Ohjaj, hova legyek, hova!
910 Nem jó kedvesem, és én egyedül vagyok;
Mert az anyám elment hazulról —
Egyebet nem kell mondanom.
Kérlek, dajka, kerítsd elõ,
Hívd ide Orthagorast,¹
915 Úgy áldjon a kéj istene téged!

VÉN ASSZONY (*danol*).

Viszket már az ióni láng, szegényke!
És aligha lesbiázni is nem szoktál, úgy hiszem;
Még sem rablod elõlem el
A kéjt, sem az idõbeli
920 Elsõbbségi jogom² nem kaparítod el.

LEÁNY.

Gajdolj, ha tetszik, sunnyogj mint görény:
Hozzád, elébb mint hozzám, senki sem megy.

VÉN ASSZONY.

Nem ám, temetni.

LEÁNY.

Ujság vón' banya.³

¹ Donner német fordítása után teszem e szót tulajdonnévnek, bár a scholiasta másképp magyarázza. Így tisztességesebb. ² Az új törvény szerint. Lásd fentebb: 619. vers. ³ Hogy *temetni* hozzám fiatalhoz, elébb jöjenek, mint hozzád, *vénhez*.

VÉN ASSZONY.

Dehogy!

LEÁNY.

Hisz újat *vén* hogy mondana?

VÉN ASSZONY.

⁹²⁵ Nem árt neked az én vénségem.¹

LEÁNY.

Mi hát?

Festéked árt hát, és fehéritőd?

VÉN ASSZONY.

Mit osztozol velem?

LEÁNY.

S te mit leskődöl?

VÉN ASSZONY.

Én?

Epigenes² kedvesemnek dallok egy dalt.

LEÁNY.

Van is neked más, mint a vén Geres!³

VÉN ASSZONY.

⁹³⁰ No majd meglátod: mindjárt itt terem.
Ahol jön is már.

LEÁNY.

Nem hozzád, penész!

Kellesz is annak!

VÉN ASSZONY.

Kellek ám, ragya!

LEÁNY.

Meglátd, ha elmegyek; be is huzódom. (*Visszavonúl.*)

¹ Azaz: nem a törvényadta előny, hanem saját bájai vonzzák a férfiakat hozzá. ² Ismeretlen. ³ A scholiasta szerint „kopasz és szegény.”

VÉN ASSZONY.

Én is be; mert nálad büszkébb vagyok. (*Visszavonúl.*)

EGY IFJU (*jő, dalol.*)

[*Strophe.*]

- 935 Bár lehetne leányt ölelni mindjárt
És ne kéne vesződnöm egy fitossal
Vagy vén csoroszyával elébb:
Mert szabad ember ezt soha nem állja ki!

2-ik VÉNASSZONY (*üldözi.*)

- Sírva fogsz vele lenni, engem uccse:
940 Nem Charixene¹ a parancsolónk most.
Törvény szerint kell az olyat
Tenni ma már, ha áll a demokrácia.

[*Antistrophe.*]

(*Magában.*)

De távozom, leskelődni, mit csinál. (*Félrevonúl.*)

IFJU.

- Oh, bár a széphez jutnék, istenek!
945 Kiért ma ittam² s régi vágy emészt.

LEÁNY (*kinéz.*)

Jól rászedém az átkozott banyát:
Éltúnt, remélve hogy benn maradok.

1-ső VÉN ASSZONY (*az ablaknál.*)

- No, itt jön épen, a kit emlegettünk. (*Dalol.*)
Jöszte bé, jöszte bé, kedvesem, jöszte bé,
950 Kerülj belől, s az éjjel
Pihenj ölelgető karomban!
Mert a szerelem nagyon úz
É te fürteid miatt
S különös vágy nyomja szívemet,
955 Mely fogva tart s fölemészt.
Szűnj, Eros, kérlek s tedd, hogy ím ez
Ifju párnáim közé siessen!

IFJU (*a leány ablakánál.*)

Jöszte már, jöszte már, szállj alá
S nyisd ki, rózsám, ezt a záros ajtót!

¹ Egy közmondásos bolond nő. ² Rendesen lakomáról, ittasan mentek leányhoz.

- 960 Különben itt lerogyva virradok,
 Virágom! haj pedig szeretnék
 Öledbe' játszani, vállad veregetni.
 Kypri, mért őrítsz e leányért!
 Szűnj Eros, kérlek és tedd, hogy im e
 965 Lányka párnáim közé siessen!
 De mind ezek hő vágyamat eléggé kifejezni
 Gyarló szavak; hanem te,
 Kérlek, az ajtót nyisd ki galambom
 S ölelj meg! oh mert érted szenvedek.
 970 Aranyvirágom! szívem drága gondja!
 Kypri csemetéje,
 A Múza méhe, Charisok
 Növendéke, te Báj-alak! eressz be
 S ölelj meg! oh mert érted szenvedek.

1-ső VÉN ASSZONY.

- 975 Hé, mit kopogtatsz? én hozzám?

IFJU.

Mics'a?

1-ső VÉN ASSZONY.

Hogy ajtóm zörgeted?

IFJU.

Haljak meg én. . . .

1-ső VÉN ASSZONY.

Hát mit keressz a fáklyával? Mi kell?

IFJU.

Egy Anaphlystosi¹ embert.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kicsodát?

IFJU.

Nem a Sebinost² ám, a kit te vársz.

¹ Attikai község. A szó kétértelmű. ² Tulajdonnév, gyanús és tisztességgel nem fordítható.

1-ső VÉN ASSZONY (*megragadta*)

980 Aphrodité uccse! ha kellek, ha nem

IFJU.

Most nincs a hatvan esztendőn felül
Valókon a sor, ezt máskorra hagyjuk:
Most még alól a húszon végezzünk.

1-ső VÉN ASSZONY.

985 Úgy volt, előbbi kormányunk alatt:
De most velünk lesz dolgokot elébb.

IFJU.

„A ki akar, tesz” — ez a kockatörvény.

1-ső VÉN ASSZONY.

Nem is ebédelsz — ez is kockatörvény.

IFJÚ.

Nem értem, mit beszélsz. *Itt* kell kocognom.
(*Zörget a leány ablakán.*)

1-ső VÉN ASSZONY

Igen ha nálam zörgettél elébb.

IFJU.

990 De nincs rostára szükség mostanában.

2-ik VÉN ASSZONY (*előlép*).

Tudom, szeretsz; és most csudálkozol,
Hogy künn találsz: de tartsd csak ajkadat.

IFJU.

De, lelkem borzadok a kedvesedtől.

2-ik VÉN ASSZONY.

Kitől?

IFJU.

A legnagyobb festőtől.

2-ik VÉN ASSZONY

És ki az?

IFJU.

⁹⁸⁵ Ki a halotti korsót¹ színezi.
Csak menj is innen, hogy kint meg ne lásson.

2-ik VÉN ASSZONY.

Tudom, tudom mi kell.

IFJU.

Én is, bizony!

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphrodité uccse! sorson nyertelek:
Él nem bocsátlak.

IFJU.

Órjöngesz, banya.

2-ik VÉN ASSZONY.

¹⁰⁰⁰ Szélnek beszélsz: erővel húzlak ágyba.

IFJU.

Minek vödör kihúzni más horog?
Egy ily banyát kell lebocsátni csak,
S kivenni kútból a vödröt² vele.

2-ik VÉN ASSZONY.

Ne csúfolódj hé, csak kövess, ide.

IFJU.

¹⁰⁰⁵ Nem tartozom, ha vagyonom után
Te nem fizetted³ az öt százalékot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphroditére! jőnöd kell pedig,
Mert ilyenekkel játszanom gyönyör.

IFJU.

De én az *illyet* utálok nagyon,
¹⁰¹⁰ Nem is megyek, soha!

¹ Azt az edényt, melyet a halott mellé tettek. Mintha ma *koporsót* mondana. S ezt nevezi főntebb *kedvesének*. ² Oly sovány és görbe, mint egy vas horog. ³ Azaz: úrnőm, gyámom nem vagy.

2-ik VÉN ASSZONY.

Zeus uccse, de
Majd kényszerít ez! (Írást vesz elő.)

IFJÚ.

És mi legyen az?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nép-végzemény, hogy jónöd kell velem.

IFJU.

Olvasd, mi a tartalma.

2-ik VÉN ASSZONY.

Olvasom.

1015 „Tetszett a nőknek, hogy ha ifju férfi
Ifjú nőt megkiván: ne jusson ahhoz,
Míg egy banyával nem volt. Ha banyát
Ölelni kedve nincs, csak fiatalt:
Legyen szabad, büntetlen, a korosb
Nőknek, nyelénél fogva húzni be”.

IFJU.

1020 Jaj, hát ma én előcsahos¹ leszek!

2-ik VÉN ASSZONY.

Törvényeinknek, lásd, hódolni kell.

IFJU.

De hátha egy földim² jót állva, megment?
Vagy egy barátom?

2-ik VÉN ASSZONY.

Úgy de nem szabad
Szerződni, mérőn³ feljül, férfinak.

IFJU.

1025 Hát *eskü* nem jár?

¹ Eredetiben: *Prokrustes*. A szó értelmében van a játék, de fordítani nem lehet. ² Sajátlag: ugyanazon *démos*-beli. ³ Mérő gabonán. Azelőtt a nőkre és gyermekekre szolt e törvény: most megfordítva, a férfiakra.

2-ik VÉN ASSZONY.

Nincs patvarra szükség.

IFJU.

Teszem magam: kalmár¹ vagyok.

2-ik VÉN ASSZONY.

Jaj is lesz.

IFJU.

Mit kell csinálni hát?

2-ik VÉN ASSZONY.

Követni engem.

IFJU.

Hisz' ez erőszak!

2-ik VÉN ASSZONY.

Diomédesi.²

IFJU.

Hints hát gyopárt elébb az ágyra; törj meg
¹⁰³⁰ Négy szál bor-ágot, azt is tedd alád;
Köss szalagot, tégy olajos edényt,
S ajtód elé künn egy nagy tál vizet. . .³

2-ik VÉN ASSZONY.

Tán még koszorút is vásárolsz nekem?

IFJU.

Zeus uccse! ha túl-éled a viasz-
¹⁰³⁵ Gyertyát: de félek, ottben összerokadsz.
(Az aggnő vonszolja.)

LEÁNY (lejő).

Mit húzod azt, hé?

2-ik VÉN ASSZONY.

Magamét viszem.

¹ A kereskedő nem tartozott háborúba menni. ² Ez egy thrák, ki leányaihoz erőltette a férfiakat. Innen a monda *Diomedes* emberevő lovairól. ³ A halotti kiterítést írja le.

LEÁNY (*elrántja*).

Elég orcátlantul; nem oly korú ez,
Hogy *te* ölelgesd ily ifjan: hiszen
Anyja lehetnél inkább, mint neje;
1040 S merő Oidípusokkal¹ töltenétek
Be a világot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Oh, gyalázatos!
Irgység sugta ezt; de meglakolsz.

IFJU (*a leánynak*).

Zeus engem uttarcs! nagy jót téssz velem,
Galambom, hogy megmentesz e banyától:
1045 Meg is hálálom azt az éjtszaka
Neked, nagyon és vastagon pedig.

1-ső VÉN ASSZONY.

Hová viszed hé, törvény ellenére,
Azt a legényt, ki sorshúzás szerint
Enyém először?

IFJU.

Jaj, szegény fejem!
1050 Honnan teremtél, átkozott, ide? (*félre* :)
Ez még amannál is nagyobb csapás.

1-ső VÉN ASSZONY (*várgatja*).

Jer csak be, erre!

IFJU (*a leánynak* :)

Oh, kérlek, ne nézd el,
Hogy ez bevonjon.

1-ső VÉN ASSZONY.

A törvény — nem én —
Hurcol be.

IFJU.

Nem biz engem, hanem egy
1055 „Vámpir, ki vérhólyagba öltözött.”²

¹ Oedipus tudvalevőleg az anyját vette nőül. ² Tragikai sor.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kövess galambom: ne fecsej, siess!

IFJU.

Hadd mék elébb hát félre egy kicsit,
Hadd bátorodjam; mert különben itt
Féltembe', meglásd, mindjár' valami
1060 Sárgát csinálók.

1-ső VÉN ASSZONY.

Jer, bátran; lehet benn.

IFJU.

De félek ám, hogy több lesz, mint akarnám.
Hanem kezest állítok, hitelest
Kettőt neked.

1-ső VÉN ASSZONY.

Ne állíts *(vonja)*.

3-ik VÉN ASSZONY.

Hé, hova

Mégy azzal a nővel?

IFJU.

Ő visz, nem én őt!

1065 De bárki légy, áldjon meg a teremtő,
Hogy veszni nem hagysz. *(Ránéz.)*

Oh Herakles, oh Pán,

Oh Korybántok, oh Dioskurok,
Hisz, ez amannál még szörnyűbb csapás!
Miféle szerzet ez, uramfia!

1070 Fehérfővel bémeszelt majom, vagy
Halottaiból feltámadott banya?

3-ik VÉN ASSZONY.

Ne gúnyolj, csak kövess. *(Húzza.)*

1-ső VÉN ASSZONY *(visszahúzza)*.

Engem kövess!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én nem bocsátlak el, soha.

1-ső VÉN ASSZONY.

De én se.

IFJU.

Ketté szakítottok, verjen meg az isten!

3-ik VÉN ASSZONY.

1075 Velem kell jőnöd, a törvény szerint.

1-ső VÉN ASSZONY.

De nem, ha más nő, még rótabb, akad.

IFJU.

De hát, ha előbb *ti* agyon kínoztok,
Hogyan jutok majd a szép lányhoz én?

3-ik VÉN ASSZONY.

Azt már *te* lásd: de jőnöd kell velem!

IFJU.

1080 Melyik, melyik visz hát? . . . hogy szabaduljak.

1-ső VÉN ASSZONY.

Kétled? *velem* jöjj.

IFJU.

No, bocsáss vele.

3-ik VÉN ASSZONY.

De erre jösz, velem!

IFJU.

Ha ez bocsát.

1-ső VÉN ASSZONY.

De nem bocsátlak ám, Zeus uccse!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én sem.

IFJU.

Gonosz hajós nép lennétek.

1-ső VÉN ASSZONY.

Miért?

IFJU.

1085 Versengve, szélyel tépnétek az útast.¹

1-ső VÉN ASSZONY.

Te hallgass, jer velem.

3-ik VÉN ASSZONY.

Velem, bizisten!

IFJU.

Kannónos indítványa² áll tehát:
Külön-külön kell minden pört pítelnem.
Hogy evezzek én egyszerre két lapáttal?

1-ső VÉN ASSZONY.

1090 Könnyen, ha egy tál hagymát megeszel.

IFJU.

Oh jaj, szegény fejem! már épen az
Ajtóba húztak.

3-ik VÉN ASSZONY (*az 1-höz*).

Nem mégy többre, mint én:
Együtt berontok.

IFJU.

Ne, az istenért!
Jobb egy gonoszba, mint kettőbe esni!

3-ik VÉN ASSZONY.

1095 Hekate uccse! ha tetszik ha nem. . . .

(*Vonszolja.*)

IFJU.

Oh én, háromszoros boldogtalan!
Hogy ily rohadt nőt éj-nap kell ölelnem,

¹ Mindenik arra unszolva, hogy az ő hajójára szálljon. ² K. indítványa-nyára törvényt hoztak, hogy vádlottakat *tömegesen* elítélni nem szabad, hanem egyenkint s védelem után.

- Aztán, ha ettől ment vagyok: megint
 Jó Phryne, arcán festék egy köcsöggel!
 1100 Hát nem szerencsétlen vagyok? Az én,
 Zeus uccse, átkos, veszni tért halandó,
 Ily bestiákkal úszva egy hajón.
 De hogyha e rimáktól valami
 Találna érni ez örvénybe' ma:
 1106 Temesetek majd a torkába¹ épen
 És sirkövemre *ezt* a másikat
 Szurokba mártva s két lábát bokáig
 Önnel beöntve, köny-edény gyanánt
 Állítsátok fel, élő sírjelül. (*behúzzák.*)

PRAXAGORA NŐCSELÉDE (*ittasan*).

- 1110 Oh boldog a nép! boldog én magam!
 Az asszonyom meg a legboldogabb,
 S ti mind,² ti nők ott az ajtók előtt,
 És valamennyi szomszéd, ágrokon;
 De legkivált én, a rabszolga nő,
 1115 Kinek fejem, ni! drága jó kenettől
 Tündöklök, oh Zeus!. . . De mind semmi ez
 Thasos borának telt kancsóíhoz:
 Mert az fejemben megmarad soká,
 De a kenőcs elpárolog hamar;
 1120 Jobb sokkal a bor, jobb, Zeus az atyám! —
 Tölts tiszta bort: egész éjjel vidít,
 Csak azt keresd, melyik legzamatosb. —
 De nők, a gazdám hol van? szóljatok,
 A férje úrnóm- és parancsolómnak?

KAR.

- 1125 Ittmegetalálod, úgy hiszem, ha vársz.

NŐCSELÉD.

Meg ám: ahol megy is ebédre már.
 Uram! te boldog és dicső uram!

BLEPYROS.

Én? . .

NŐCSELÉD.

Te bizisten, mint más senki még:

¹ Az örvénynek. ² A Karnak mondja.

Mert hát ki volna nálad boldogabb,
1130 Nálad, ki e több mint harminc ezer¹
Polgár közül csak egymagad — nem ettél!

KAR.

No, ugy — valóban boldog ember is!

NÓCSELÉD.

Uram, hová mégy?

BLEPYROS.

Hát ebédre no.

NÓCSELÉD.

Te léssz, bizisten, legislegutolsó,
1136 Azonban a nőd meghagyá, hogy el-
Fogván a nőkkel² vigyelek oda.
Van még Chiosi borbul egy kicsi
S más drága jóból. De ne késsetek;
Nézők közül is, a ki jót akar,
1140 S bírák³ közül ki nem néz másfelé,
Jőjön velünk: lesz sok jó mindenünk.

BLEPYROS.

Igen, jelentsd ki mindnyájoknak ezt
Kész szívvel, és ne hagyj el egyet is,
Hívj bőkezűn vént, ifjat, gyermekeket:
1146 Mert kész ebéd vár valamennyire
Egytől egyig, ha elmennek — haza.

KAR.

Megyek sietve a lakmára én is,
Jó hogy kezemben itt a fáklya még.

(*Blepyroshoz* :)

Te meg mit ámolyogsz? mért nem viszed már
1150 E leányokat?⁴ — Én, míg te elvonulsz,
Egy asztaláldó dalt rákezek itt,

¹ Másutt maga Arist. csak 20,000-re teszi a polgárok számát (a felnőtt *szavazókét*, nem a lelkek számát, melyet még a théték és rabszolgák nagy tömege is szaporít). V. ö. *Darászok* 672. v. ² Fuvolás és táncos nők. ³ Azon drámabírákat érti, kik nem valamely versenytársát akarják megkoszorúzni. ⁴ Lásd 1136.

Csak még elébb a bírákhoz van egy szóm.
A ki bölcs, az bölcs mondásim nézve adja rám szavát,
A ki víg, az furcsaságim nézve adja rám szavát,
1165 S általában minden bíró, kérem, adja rám szavát,
És ne légyen ártalmomra semmiben, hogy legelőbb
Engem ért a sors,¹ de tartsa elméjében mindenik,
Hogy hitét ne szegje, s a Kart² igazán ítélje meg,
S ne kövesse rossz személyek csapodár természetét,
1160 Kik nem eszmélnek tovább, csak az utolsó kedvesig.

FÉL, KAR.

Éj, haj! ideje
Hát mozogni, édes nőim — ha valamit akarunk —
Táncléptekben a lakmára. Járjad azt a krétait
Hát te is.

MÁSİK FÉL, KAR.

Hisz azt teszem.

ELSŐ FÉL, KAR.

Ütemre lábaiddal a vékonyod' te is hát! mert egyszerre lessz
1165 Csigasülthusszeletcetvelőmaradtjacsi-ám:
pősreszeltaszatlemézöntvehúrosonrigó-
vadgalambkokastaréjgerlerostélyosbefőtt-
mustbanyúlporchallé. Te pedig, ezt halló,
Végy hamar tálat, siess: kérj babópépet belé,
1170 Hogy megebédelhess.

MÁSODIK FÉL, KAR.

Nyelnek ám már emberül!

KAR.

Ugorjatok, ihaj! juhaj!
Mindjár' lakomázunk, ihaj!
Juhaj, mint diadalra!
1176 Ihaj, juhaj, ihaj, juhaj! (*Eltáncol.*)

¹ Sors jelölte ki, mily rendben adják elő a versenyző darabokat.
² A darabot.

6. PLUTOS.

SZEMÉLYEK.

**KARION, CHREMYLOS SZOLGÁJA.
CHREMYLOS, SZEGÉNY SORSU FÖLDMIVES POLGÁR.
PLUTOS.
FÖLDMIVELŐK KARA.
BLEPSIDEMOS, CHREMYLOS BARÁTJA.
PENIA.
CHREMYLOS NEJE.
IGAZ EMBER.
EGY SYKOPHANTA.
EGY VÉN ASSZONY.
EGY IFJU.
HERMES.
ZEUS PAPJA.**

Előadatott: Olymp. 97. 4. Kr. e. 389.

I.

Mezei lak. Előtte orszádgút.

KARION *(az úton).*

- Oh beh nehéz sor, Zeus és istenek,
Bolondos úrnak a szolgája lenni!
Mert mondjon a cseléd akármi jót,
S urának azt ne tessék megfogadni:
5 Együtt lakolni ő is kénytelen.
Mert a tulajdon testivel nem ő
Parancsol, a kié, hanem vevője:
Így adta isten. Ámde Loxiast,¹
Ki vert-arany jós székiben jövendől,
10 Kárhoztatom, s méltán, ezért: hogy (a mint
Hiszik) nagy orvos, bölcs jós létire,
Ily félkegyelműn küldé el uram,
Ki egy vak embert kíséretet nyomon,
Ellenkezőleg, mint illő, szokás.
15 Vezetni látó szokta a vakot,
Ő vak után megy, és hajt engem is;
Bár az, ha kérdjük, azt se mondja: *mukk!*
(Chremylosnak :)
- Nincs mód tovább hallgatnom, és ha nem
Felelsz, uram, miért követjük *ezt* :
20 Egyszerre meggyúl a bajod velem!
Meg úgy se üthetsz: véd a koszorúm.²

CHREMYLOS.

Boszants csak: elkapom Zeus uccse! hogy
Még jobban érezd.³

¹ Apollon. ² A fején, mint ki jóshelyről jön urával. ³ A verést.

KARION.

Nem hagyok, hiába,
Békét, ha meg nem mondd, hogy ki ez.
26 Jó indulatból kérdezem nagyon.

CHREMYLOS.

Nem titkolom hát: mert cselédeim közt
A leghivebb te vagy — s legtolvajabb.¹
Én, mint a féle jámbor és kegyes,
Szegény maradtam, szűk sorban. . .

KARION.

Tudom.

CHREMYLOS.

30 Mások pedig: szentségtörők, gazok,
Árúlok, rhétorok — felgazdagodtak.

KARION.

Elhittem azt!

CHREMYLOS.

Menék tehát, az istent
Kérdezni — minthogy, gondolám, az én
Nyomorgó éitem fogytán van ugy is —
36 Fiamra nézve, ki egyetlenem:
Nem jobb-e, cserbe' hagyva eddigi
Erkölcseit, gaz s hitvány lennie?
Mert a világban csak így boldogul.

KARION.

„S mit zöngé Phoibos a babér alól?”²

CHREMYLOS.

40 Meghallod. Azt mondá nyilván az isten:
Kivel legelsőbb majd onnan jövet
Találkozom, békét ne hagyjak, a míg
Rá nem veszem, hogy kísérjen haza.

¹ Ezt némelyek a *legelmésebbnek* értik, mert *ésszel lopni*: görögben finom, ravasz elmét jelent. De Aristoph.-nél oly gyakori az ily hirtelen fordulat, hogy én a *legtolvajabb*-at (kleptikotatos) szó szerint vettem.

² Tragikai sor.

KARION.

S kivel találkozál elébb?

CHREMYLOS.

Eyvel, Ia.

KARION.

45 Ó balga, hát nem érted, mire céloz
Az isten, a ki nyilván mondja, hogy
Fiad kövesse a honos szokást?

CHREMYLOS.

Miből gyanítod?

KARION.

Hisz világos ez:

„Vak is láthatja — úgymond — hogy ma már
50 Leghasznosabb — haszontalannak lenni.”

CHREMYLOS.

Nincs mód, hogy a jós ige azt tegye,
Más, fontosabb lesz. Csak hát szólna *ez* :
Ki ő? mi célból jött velünk ide
S mi végre? és mi kívánsága van?
55 Mindjárt megérténők a jóslatot.

KARION.

No hé, elébb is monddsa csak: ki vagy?
Míg *szépen* kérdem. Szólni kell hamar!

PLUTOS.

Megkeserülöd, azt mondom.

KARION.

No, hallod,

Kinek mondá magát?

CHREMYLOS.

Neked felelt,

60 Hogy olly ügyetlen s durván faggatád,
És nem nekem. Hanem, ha kedves a
Hív, eskütartó férfiú előtted:
Nekem felelj.

PLUTOS.

No hát, megkeserülsz.

KARION.

Vedd jóslatodra ezt madárjelül.¹

CHREMYLOS (*Plutosnak* :)

⁶⁵ Déméter uccse, mindjárt nem nevensz!

KARION.

Csak meg ne mondd: szétloccsan a velőd!

PLUTOS.

Hé, hagyjatok nekem békét!

CHREMYLOS.

Hogy is ne!

KARION.

Az lesz a legjobb, mit mondék, uram:

Hogy ezt az embert össze zúzatom,

⁷⁰ Sziklára fölvezetve, ott hagyom,

S onnan lebukván, hadd törjék nyaka.

CHREMYLOS.

Vidd csak hamar fel.

PLUTOS.

Azt ne tedd.

CHREMYLOS.

Feelsz hát?

PLUTOS.

Ha meghallod kiléteimet, tudom,

El nem bocsátasz, s rosszul bánsz velem.

CHREMYLOS.

⁷⁵ El, isten uccse, én, ha úgy kívánod.

¹ Plutos ily feleletéből következtess Apollon jóslata értelmére.

PLUTOS.

Eresszetek hát elsőbb.

CHREMYLOS.

No, eredj.

PLUTOS.

Figyeljetez most: látom, nem lehet
Titkolni kész-akarva sem tovább.
Én hát Plutos vagyok.¹

CHREMYLOS.

Jaj, te világ

⁸⁰ Gonossza! Plutos vagy, s elhallgatád?

KARION.

Plutos, *te* volnál, isten nyomorékja?

CHREMYLOS.

Oh szent Apollon, nemtők, istenek,
Zeus! mit beszélsz? *te* volnál *az*?

PLUTOS.

No, én hát.

CHREMYLOS.

Az, a tulajdon?

PLUTOS.

Legtulajdonabb.

CHREMYLOS.

⁸⁵ S honnan kerültél ily rondán ide?

PLUTOS.

Patroklestől² jövök, ki a mióta
Világra lett, nem mosdott meg soha.

CHREMYLOS.

S hogyan levél ily nyomorék? felelj.

¹ A *gazdagság* istene. ² Dús, de fukar.

PLUTOS.

- Zeus tett ilyenné bosszuló dühében
90 Az emberekre: mert én ifju ésszel
Fenyegetődzttem, hogy csak a szerény,
Bölcs és igaz halandókhöz megyek be;
S ő megvakítja hogy kiválogatni
Ne tudjam őket; oly irigy a jókra.

CHREMYLOS.

- 95 Pedig csupán a jók és igazak
A tisztelői.

PLUTOS.

Úgy van.

CHREMYLOS.

Nos tehát? . . .
Ha visszanyernéd a szemed világát,
Most már kerülnéd, a ki rossz?

PLUTOS.

Igen.

CHREMYLOS.

S csupán a jókkal tartanál?

PLUTOS.

Azokkal.

- 100 Rég nem láttam belőlük egyet is.

CHREMYLOS.

Nincs mit csudálni: *én se*, ép szemű.

PLUTOS.

Most hát erressz el: mindent tudsz felőlem.

CHREMYLOS.

Zeus uccse, sőt most jobban megfogunk!

PLUTOS.

Megmondtam, úgy-e, hogy bajomra lesztek?

CHREMYLOS.

¹⁰⁶ Hajolj, könyörgők, a szép szóra, és
Ne hagyj el engem: nálam jámborabb
Férfit keresve sem találsz bizony.

KARION.

Zeus uccse, nem! mert nincs is több, csak én.

PLUTOS.

Mind így beszélnek; de ha engem egyszer
¹¹⁰ Kezökre kaptak s felgazdagszanak:
Mind címeres gaz ember lesz belőlük.

CHREMYLOS.

Ugy van; de még se mindegyik gonosz.

PLUTOS.

Zeus uccse! egytül egyig.

KARION.

Majd kikapsz!

CHREMYLOS.

Hogy itt maradnod mily javadra lesz,
¹¹⁵ Tudd meg, figyelj rám, elmondom neked.
Remélem („isten”-szóval mondom ezt)
Remélem, hogy megszabadítlak e
Vakságtul, s látni fogsz megint.

PLUTOS.

Ne tedd;

Nincs kedvem újra látni.

CHREMYLOS.

Mit beszélsz?

KARION.

¹²⁰ Ez ember a nyomorra született.

PLUTOS.

Tudom, ha Zeus ezek¹ bolond tanácsát
Meghallja, elveszt.

¹ Chremylos és Karion.

CHREMYLOS.

Most nem azt teszi,
Hagyván, hogy *így* botorkálj fel s alá?

PLUTOS.

Nem t'om; de tőle rettegek nagyon.

CHREMYLOS.

¹²⁶ Ugyan? . . . te gyávább minden isteneknél!
Hát azt hiszed, hogy Zeus zsarnok hatalma
S villáma ér egy kispénzt azután,
Ha *te* megint látsz, bár kevés időre?

PLUTOS.

Ha! rossz ember, ne mondd azt.

CHREMYLOS.

Csöndesfílj:

¹³⁰ Megmutatom, hogy *te* hatalmasabb vagy
Zeusnál, de sokkal.

PLUTOS.

Én?

CHREMYLOS.

Az égre! úgy van.
Mi által *ő* az istenek feje?

KARION.

A pénze által: legtöbb van neki.

CHREMYLOS.

No, és *ki* tartja pénzzel?

KARION.

Ez, maga.

CHREMYLOS.

¹³⁵ S miért áldoznak néki? nem ezért?

KARION.

Zeus uccse, mind könyörg, hogy dús legyen,
De *rögtön* ám!

CHREMYLOS.

Hát *nem* ez a hibás?
Pedig könnyen tehetne róla.

PLUTOS.

Hogy?

CHREMYLOS.

140 Úgy, hogy halandó nem áldozna több
Lepényt, sem ökröt, sem semmit neki
Tetszésed ellen.

PLUTOS.

Hogy-hogy?

CHREMYLOS.

Nincs eset,
Hogy boldogúlna, ha *te* kéz alatt
Folyvást nem pénzeled. Ugy hogy, ha bánt,
Zeus nagy hatalmát megtörhet'd magad.

PLUTOS.

145 Mit mondasz? *Értem* áldoznak?

CHREMYLOS.

Biz úgy,
Zeus uccse, s a mi pompa, szép, kecses van
Az emberek közt, általad leszen:
Mert mind ez a dús léttel jár együtt.

KARION.

150 Én is bizony rab-szolga lettem egy
Kis pénz miatt, hogy gazdag nem vagyok.¹

CHREMYLOS.

S úgy hallom, a korinthetaölgyek² is
Szegény legényre, ha kerülfeti,
Ügyet se vetnek: ellenben ha dús,
Mingyárt feléje fordul a cipó.

¹ Mert úgy kiváltaná magát. ² Hetaerák.

KARION.

¹⁶⁵ S azt hallom, a fiúk is ezt teszik,
Nem az imádók, de a pénz miatt.

CHREMYLOS.

Jó nem cselekszi, csak ki fajtalan,
Mert nem kíván pénzt a jóféle.

KARION.

Hát mit?

CHREMYLOS.

Ki szép lovat kér, ki vadász ebet.

KARION.

¹⁶⁰ Alkalmasint, mert pénzt szégyellve kérni,
Szép színbe rejti undok üzletét.

CHREMYLOS.

S minden találmány, mesterség, művészet
Az emberek közt *érted* létesül.
Egyik sarut varr s ül egész napon,
¹⁶⁵ Másik kovácsol, épít, fúr-farag
Ki ötvös, öntvén a *te* aranyod

KARION.

Ki meg ruhát lop, házfalat kiás . . .

CHREMYLOS.

Ki gyapjut kártol . . .

KARION.

Ki meg lazsnakot mos

CHREMYLOS.

Ki bőrt cserez

KARION.

Ki hagyma áruló . . .

¹⁷⁰ (Kit, mint latort, *érted* koppasztanak meg . .)

PLUTOS.

Oh én szegény! ezt nem tudám soha.

CHREMYLOS.

S a nagy király¹ nem *ezzel* oly kevély?

KARION.

S nem *e* miatt gyűl minden népgyűlés?

CHREMYLOS.

Nos? nem te csődítsz a hajókra zsoldost?

KARION.

¹⁷⁶ Korinthban is nem *ez* tart bérhadat?

CHREMYLOS.

Hát Pamphilos² nem *ezt* siratja még meg?

KARION.

Vagy a túárus³ együtt Pamphilossal.

CHREMYLOS.

Agyrrhios nem *ezzel* oly bűdös?⁴

KARION.

Philepsios⁵ nem *érted* mond regét?

CHREMYLOS.

¹⁸⁰ Aegyptossal⁶ nem *érted* van szövetség?

KARION.

(Philonidest⁷ nem *érted* bújja Láís?)

Meg a Timotheus⁸ tornya . . .

CHREMYLOS.

Dűlne rád!

KARION.

S nem általad lesz meg minden dolog?

Te vagy csupádon mindenben az ok,

¹⁸⁵ Jóban, gonoszban egyaránt, tudod?

¹ Kiválólág a *perzsa*. ² Demagog. ³ E szó vagy tulajdonnév, vagy maga Pamphilos volt egyszersmind túárus. ⁴ Kevély. ⁵ Valami népies regemondó. ⁶ Az országgal. Homályos történelmi vonatkozás. ⁷ Amaz dús kéjenc, ez ismert hetaera név. A sor gyanús. ⁸ Konon fia, hadvezér, igen gazdag és szerencsés ember, ki tornyot, vagy toronyszerű nagy házat építtetett.

CHREMYLOS.

Még háborúban is lám mindenütt
Csak az győz, a kinél ez vert tanyát.

PLUTOS.

Én oly hatalmas volnék egymagam?

CHREMYLOS.

Zeus uccse, még sokkal hatalmasabb is,
¹⁹⁰ Úgy hogy be sem telt senki még veled.
Egyéb dolog mind etelést okoz:
Szerelem

KARION.

Kenyér

CHREMYLOS.

Művészet

KARION.

Csemege . . .

CHREMYLOS.

Fő rang . . .

KARION.

Pogácsa . . .

CHREMYLOS.

Hős erény . . .

KARION.

Füge . . .

CHREMYLOS.

Becsvágy . . .

KARION.

Pite . . .

CHREMYLOS.

Vezérség . . .

KARION.

Lencsepép.

CHREMYLOS.

¹⁹⁶ Veled be nem telt senki még soha;
Mert a kinek tíz talentoma van,
Már jobb szeretne vagy tizenhatot.

KARION.

S ha annyi megvan, negyvenért eped;
Különben, úgy mond, nem élet az élet.

PLUTOS.

²⁰⁰ Hisz jól beszéltek, úgy látszik nekem:
Csupán ez egytől tartok

CHREMYLOS.

Szólj, mitől?

PLUTOS.

Hogy a hatalmat, mely szerintetek
Megillet, hogy veszem birtokba majd?

CHREMYLOS.

No, nem hiába mondják, isten uccse,
²⁰⁵ Hogy a gazdagság gyáva!

PLUTOS.

Nem való;
Rám fogta egy házfelverő: betörvén,
Nem lelt a házban a mit elvigyen,
Mert minden el volt zárva gondosan:
S ő ezt nevezte bennem gyávaságnak.

CHREMYLOS.

²¹⁰ No, csak ne búsulj semmit, mert ha rajta-
Léssz emberül e dolgon: megteszem,
Hogy látni fogsz, jobban mint Lynkeus.¹

PLUTOS.

S hogyan tehetnéd ezt te meg, halandó
Létedre?

¹ Zeus fia, az argonauták egyike, ki a föld alá is belátott.

CHREMYLOS.

Jó reményt mértek abból,
215 Mit Phoibos monda, rázva jós babérját.

PLUTOS.

Hát ő tud e dologról?

CHREMYLOS.

Tud bizony.

PLUTOS.

Te lásd.

CHREMYLOS.

Ne aggódj, jámbor, semmit is:
Mert én, ha meg kell halnom is, tudod,
Ezt megteszem, magam.

KARION.

Én is, ha kell.

CHREMYLOS.

220 Sokan segítenek mások is: igaz
Jó emberek mind, kiknek lisztje nincs.

PLUTOS.

Ahaj! silány segítőkről beszélsz!

CHREMYLOS.

Dehogy! tedd gazdagokká csak elébb!
(szolgának:)

Hanem te, menj csak, fuss hamar...

KARION.

Hová?

CHREMYLOS.

225 Hívd össze csak földműves társaim
(Szét a mezőn saslódnak, ott leled)
Mind, csapatostul, jöjjenek ide,
Hogy itt vegyen részt Plutosból kiki.

KARION.

No hát megyek már; csak ezt a darab
230 Húst¹ vegye el s vigye be valaki.

CHREMYLOS.

Én gondom az: te csak siess, szaladj. — (*Karion el.*)
Te meg, hatalmasb minden isteneknél,
Plutos, jövel bé; mert e hajlok az,
Melyet ma kinccsel kell raknod tele,
235 Akár igazán, akár hamiss uton.

PLUTOS.

De, istenimre! félek ám nagyon
Bemenni ösmeretlen házba mindég,
Mert senki jól nem bánt velem soha.
Ha egy fukarhoz bévetődöm, az
240 Míngyárt elás a föld gyomrába, és
Ha jó barátja — bár milyen derék —
Jó kérni tőle csak kis összeget:
Tagadja rútul, hogy szinem se látta;
Ha meg bolondos emberhez találok
245 Bemenni: kocka és rimák közé dob,
Vagy ajtaján ki meztelen, legott.

CHREMYLOS.

Mert takarékos emberrel soha
Nem volt közöd még, mint én is vagyok;
Kímélni én tudok, mint senki más,
250 S tudok, mikor kell, ismét költeni.
Hanem jerünk be, hadd lásson meg a nőm
S egyetlen-egy fiam, kit én, utánad,
Legjobban kedvelek . . .

PLUTOS.

Szót fogadok.

CHREMYLOS.

Ki nem beszélne őszintén veled? . . . (*Bemennek.*)

KARION. (*Visszajő, a Karral.*)

255 Oh ti, az én urammal *egy* foghajma-kosztton élők,

¹ Melyet az áldozatról hoz Delphiből.

Barátim, földi társaim, munkára kész parasztság!
Jertek velem, siessetek, mert nincs idő habozni,
Sőt a körmünkre ég bizony, hogy itt dologho' lássunk.

KAR.

Híszén jövünk, — nem ládd miként iparkodánk ugyancsak,
²⁶⁰ A hogy kitelt öregszerű, erőtlen férfiaktól?
Ugyan meg is szaladtatál, a nélkül hogy csak egy szót
Szólnál, mi végre hívatott bennünket össze gazdád.

KARION.

Régóta hajtom már pedig, — de nem hallod, hiába.
Azt mondja hát uram, hogy a hitvány és terhes élet
²⁶⁵ Helyett ezentul mind öröm- s jóllétben fogtok élni.

KAR.

Mi ez? honnét van e dolog, s honnan beszél gazdád?

KARION.

Egy vén embert hozott haza magával, istenadták,
Ki szennyes, púpos, nyomorék, ráncos, kopasz, fogatlan
S ha nem csalódom, uccsegen! még tán körülmetélt is.

KAR.

²⁷⁰ Oh te, arany hírt hirdető, hogy volt? mondd el csak újra;
Híszén merő kincshalmaz ez, a mit hozott szerinted.

KARION.

Vétség bajából jókora halmaz biz e, szerintem.

KAR.

Azt gondolod, hogy elviszed ezt szárazon, ha minket
Lúddá teszesz, kivált mikor kezemben itt ez a bot?

KARION.

²⁷⁵ Hát már ti engem olyatén embernek tartatok, hogy
Természetemnél fogva sem tudok valót beszélni?

KAR.

Hogy írja, a kötél, magát! — de a bokád kiált, hé:
Jujúh, jujúh! s óhajtja már a békót és bilincset.

KARION.

Kijött már a betűd¹ hogy a sírban leszesz ma bíró,
280 Még sem sietsz, pedig Charon már jelt ad indulásra.

KAR.

Pukkadj meg, ocsmány szolgavér, tányérnyaló teremtés!
Hogy csak bolondítsz, azt pedig még sem győzted kinyögni:
Mivégre hívatott tehát a gazdád minket össze.
Holott nyakunkon a sok baj, nem érnék rá; de jöttünk
285 Sietve, és mellőzve a sok szép hagymát² az útban.

KARION.

Hiszen nem titkolom tovább: Plutost hozá magával
Uram, ki mindnyájótokat felgazdagít, barátim.

KAR.

Valóban, hát lehet, szabad, hogy gazdagok legyünk mind?

KARION.

Midások, engem uccse, ha számárfület keríttek!

KAR.

290 Beh víg vagyok, beh örvendek, beh táncra áll a lábom
A kedv miatt, ha ez való öcsém, a mit beszéltél!

KARION.

Én meg bizony, *tyuhajnáré!* a Kyklopsot³ követve
És táncra billegetve, *így*, a lábaim, vezetlek.
Hát *éjjah!* rajta gyermekim, nagyot rikkantva sűrűn,
295 Bégecsétek ki a juhok s a bűzös kecskék énekét
S utánam farkmeresztve mind! lesz kecskebak-ebéd ma.

KAR.

Mi meg bizony, *tyuhajnáré!* bégetve majd, az éhes
Kyklopsot — úgymint tégedet — előfogunk, tarisznyád
Vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat,⁴
Részeg vezérért a juhok, midőn épen horkolsz talán,
300 S egy nagy bolond szenes hegyű karóval megvakítunk.⁵

¹ Lásd *Nőuralom* 685. v. ² Vad hagymát, melyet a szegények a mezőn szedtek. ³ Polyphemost, az *Odysseában*. ⁴ Értsd: „kinék tarisznyád ama dolgokkal rakva”. ⁵ Mint Odysseus Polyphemost.

KARION.

Én meg Kirkét¹ utánzom, a varázsital vegyítőt,
Ki hajdan a Philónides² barátit rábeszélte
Korinthosban, hogy, mint kanok,
Ganéjdarával éljenek, s maga darálta nékik
305 S keverte a moslékjokat;
Ti meg, kuncogva a gyönyör miatt:
„Anyátok után, malackák!”³

KAR.

Akkor mi Kirkét — tégedet — a bájital vegyítőt,
Szemfényvesztőt, ki társaink ganajjal békeverted,
310 Megfogva, és Lártes⁴ fiát
Utánzva, gyönyörrel a herédnél fogva felkötünk,
S orrod betömjük, mint bakét,
Hogy, mint Aristyllos,⁵ tátogj s kiáltsd:
„Anyátok után, malackák!”

KARION.

315 De már hagyjátok e tréfás, vagdalkozó beszédet,
Más dalra gyújtsatok reá. — Én meg besurranok, hogy a
Gazdámtul egy darab kenyért meg egy szelet húst csenve ki,
Kérődzzem, és kibírjam a további fáradalmat. (El.)

KAR.

(Végdala nincs meg.)

¹ Circe. ² *Odysseus* helyett váratlanul Philonidesre fordítja, ki gazdag kéjenc volt, sok tányérnyalóval dőzsölt. ³ Közmondásos, mint: bogár után menni. ⁴ Laërtes fiát, *Odysseus*t. ⁵ *Ocsmány szerelmeiről* gunyoltatik.

II.

CHREMYLOS (*jő a házból*).

Már jó napot kívánnom¹ ó divat
820 S molyette volna, földi-társaim:
Tehát öllelek, hogy eljöttetek
Buzgón, sietve és nem vánszorogva.
No, nyujtsatok hát mindenben segílyt
Körültem, oltalmazni a vak istent.

KAR.

825 Ne félj: szememből Ares² néz ki mindjárt.
Mert szörnyü volna, hogy mi, kik gyűlésben
Meg is verekszünk három obolért:
Plutost magát most hagynók bántani.

CHREMYLOS.

De látom itt jó Blepsidemos is:
830 Mutatja már sebes járása, hogy
Hallott ezen dologról valamit.

BLEPSIDEMOS.

Mi ez? mi történt? dús lett Chremylos?
Ily hirtelen? hogy? honnét? nem hiszem.
Pedig beszélik ám, Herakles uccse,
835 Borbély-műhelyben ülök széltire,
Hogy gazdag ember lett nagy hirtelen.
Isten csudája már az is nekem,
Hogy dolga jól levén, barátait
Hivatja: mert ez nálunk nem szokás.

¹ A parasztos köszönés nem illenék, miután gazdag lett. ² Mars.

CHREMYLOS.

340 Nem titkolom, megmondom istenuccse.
Hát jobban állunk, mint tegnap, s belőle
Részed lehet, barátom Blepsidemos.

BLEPSIDEMOS.

Gazdag levél, úgy hallom: hát igaz?

CHREMYLOS.

Leszek rövid nap, ha isten akarja:
345 Van a dolognak egy bibéje még.

BLEPSIDEMOS.

Mi?

CHREMYLOS.

Hogy, ha . . .

BLEPSIDEMOS.

Nyögd ki hát, a mit akarsz.

CHREMYLOS.

Ha sikerül, jól lesz dolgunk örökre;
Ha elhibázzuk, úgy végünk bizony.

BLEPSIDEMOS.

Bunkója van hát, úgy látom, nehéz.
350 Nem tetszik az nekem: felgazdagodni
Egyszerre, aztán félni másfelől . . .
Nem jóba' járt az, a ki ezt teszi!

CHREMYLOS.

Nem jóba'? hogy-hogy?

BLEPSIDEMOS.

No s, ha Delphiből
Aranyt, ezüstöt loptál, engem uccse,
355 Az istenéből, s most bánod talán.

CHREMYLOS.

Nem én, Apollon uccse! Zeusra, nem!

BLEPSIDEMOS.

Ne esküdjöz jó ember; tudom én.

CHREMYLOS.

Ilyen gyanúba engem ne keverj.

BLEPSIDEMOS.

Haj, látom egy sincs már igaz sehol!
360 Haszonlesésnek rabja minden ember!

CHREMYLOS.

Déméter uccse nincs ki az eszed.

BLEPSIDEMOS.

Haj, beh nem olyan ez se, mint elébb!

CHREMYLOS.

Őrült vagy, ember, isten az atyám!

BLEPSIDEMOS.

Még a szeme sem úgy áll, mint szokott:
365 Az is mutatja, hogy gonoszba' járt.

CHREMYLOS.

Hiába károgsz; tudom mért: szeretnél
Részt venni a lopottbul

BLEPSIDEMOS.

Én? miből?

CHREMYLOS.

Pedig nem úgy van, másképen van ez.

BLEPSIDEMOS.

Hát csak raboltál, nem loptál?

CHREMYLOS.

Bolond vagy.

BLEPSIDEMOS.

370 Nem fosztogattál hát ki senkit is?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

Uram Herakles! h'á legyen
Az ember? nem mondod meg a valót.

CHREMYLOS.

Hisz meg se hallgatsz, s már vádaskodol!

BLEPSIDEMOS (*halkan:*)

Ne félj barátom (sokba sem kerül)
³⁷⁵ Én elcsinálom, míg még híre futna,
Pénzzel betömve a szónokhad ajkát.

CHREMYLOS.

Úgy ám, bizisten, és három mina
Helyett beszámítsz majd tizenhatot.

BLEPSIDEMOS (*fenn:*)

Már látom is, hogy ül ott valaki¹
³⁸⁰ Esdőleg a szószék előtt, nejével
S apróival, mint a Heraklidák²
Csoportját ábrázolja Pamphilos.

CHREMYLOS.

Nem úgy van, istenadta! én csupán
Azt gazdagítom fel, ki jó, okos
³⁸⁵ És józan ember.

BLEPSIDEMOS.

Mit beszélsz, ugyan?
Hát oly sokat loptál?

CHREMYLOS.

Jaj, a keservét!
Megölsz, te!

BLEPSIDEMOS.

Meg *te*, úgy látom, magad.

¹ *Chremylos*, mint bűnös, tolvaj. Szokás volt a bírák könyörületét ily módon csikarni ki. ² Eurystheustól féltökben Athenébe menekültek a Zeus oltárához. E jelenetet festette Pamphilos festő, Apelles tanítója.

CHREMYLOS.

Azért se, hitvány! mert nálam van ám Plutos.

BLEPSIDEMOS.

Miféle Plutos?

CHREMYLOS.

Hát, az isten.

BLEPSIDEMOS.

390 Hol?

CHREMYLOS.

Ott ben.

BLEPSIDEMOS.

Hol?

CHREMYLOS.

Nálam.

BLEPSIDEMOS.

Nálad?

CHREMYLOS.

Biz ott.

BLEPSIDEMOS.

Mégy a manóba? Nálad volna Plutos?

CHREMYLOS.

Nálam bizisten.

BLEPSIDEMOS.

Nem hazudsz?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

De, Hestiára?¹

¹Vesta.

CHREMYLOS.

Sőt, Poseidon uccse!

BLEPSIDEMOS.

A tengerúr?

CHREMYLOS.

Ha *más* van, hát az is.

BLEPSIDEMOS.

³⁹⁶ S nem küldöd át¹ hozzánk, barátaidhoz?

CHREMYLOS.

De nem vagyunk még annyira!

BLEPSIDEMOS.

Mics'a?

Hogy által-add?

CHREMYLOS.

Bizony nem; még előbb

BLEPSIDEMOS.

No s?

CHREMYLOS.

Vissza kell adnunk szeme-világát.

BLEPSIDEMOS.

Kinek?

CHREMYLOS.

Plutosnak, mint volt, bárhogyan is.

BLEPSIDEMOS.

⁴⁰⁰ Hát igazán vak?

CHREMYLOS.

Isten engem, az.

¹ Plutost (a gazdagságot).

BLEPSIDEMOS.

No, nem hiába nem lelt rám soha!

CHREMYLOS.

De rád talál most, ha isten akarja.

BLEPSIDEMOS.

Jó lenne orvost hívatnunk neki.

CHREMYLOS.

De hát ki van most a városban *orvos*?¹
405 Nincs itt se méltó díj, sem tudomány.

BLEPSIDEMOS (*gondolkozva* :)

Hadd lám . . .

CHREMYLOS.

De nincsen.

BLEPSIDEMOS.

Én is azt hiszem.

CHREMYLOS.

Legjobb, bizisten, ha Asklepios²
Szent hajlokában hálatom, miként
Szándékom is volt.

BLEPSIDEMOS.

Legjobb isten uccse.

410 Csak hát ne késsél, végezz valamit.

CHREMYLOS.

Hisz indulok már.

BLEPSIDEMOS.

Csak siess.

CHREMYLOS.

Megyek.

¹T. i. jó. ²A római *Aesculapius*. Betegeket vittek hálni a templomába, hogy meggyógyuljanak.

PENIA (*a szegénység, óriási rongyos nő alakban*).

Oh, vakmerő, bűnös, törvénytelen
Tettet merészlő hitvány emberecskék.
Hová, háová futtok? maradjatok!

BLEPSIDEMOS (*ijedve*).

415 Uram Herakles!

PENIA.

Mert elvesztelek
Gazok, gazúl, hogy ily nem tűrhető
Merényt merétek, mint más még soha,
Sem isten, sem halandó. Vesszetek!

CHREMYLOS.

S ki vagy te? Sápadt, úgy látom, nagyon.

BLEPSIDEMOS.

420 Talán Erinys¹ a tragoediákból:
Nézése olyan örült s szinpadi.

CHREMYLOS.

De fáklya nincsen nála.

BLEPSIDEMOS.

Meglakol hát.

PENIA.

Kinek gondoltok engem?

CHREMYLOS.

Hát, kofának
Vagy csaplárnénak, — máskép nem rikoltsz.
425 Ránk oly nagyot, kik nem bántánk soha.

PENIA.

Nem-é? nem a legszörnyűbb bántalom
Egész országból ki akarni ízni?

¹ Fúria.

CHREMYLOS.

Nem ott van néked a mélységes örvény,¹
Hanem ki vagy hát, mondd csak szaporán?

PENIA.

⁴³⁰ Hogy meglakoltok, a mért innen el
Akartok úzni! még ma lesz a napja.

BLEPSIDEMOS.

Hát e biz a csaplárné, itt közel,
Ki engem rossz itcéivel nyomorgat.

PENIA.

Én a *Szegénység*, évek óta
⁴³⁵ Laktársatok vagyok.

BLEPSIDEMOS.

Uram Apollon
S ti istenek! hová fusson az ember?

CHREMYLOS.

Hová szaladsz, hé? ... Oh, te gyáva féreg,
Maradsz itt helyben?

BLEPSIDEMOS.

Én nem!

CHREMYLOS.

Nem maradsz?
Két férfi *egy* asszonytól fusson el?

BLEPSIDEMOS.

⁴⁴⁰ Mert a Szegénység ő, jámbor, maga,
Kinél vesztebb állat nincs sehol.

CHREMYLOS.

Állj meg, ha kérlek, állj meg.

BLEPSIDEMOS.

Nem biz' én.

¹ Athenaeben volt egy mélység (barathron), hová a gonosztevőket szokták hányni. Annyi, mint ha mondaná: nem ott van néked az akasztófa?

CHREMYLOS.

Hisz mondom, a legszörnyebb bűnt követnők
El a világon, ha ettől való
445 Féltünkbe' cserbe' hagynók a vak istent
És elszaladnánk, meg nem küzdenénk.

BLEPSIDEMOS.

Miféle fegyver- és erőbe' bizva?
Miféle páncélt, vagy minő paizst —
Zálogba nem vet¹ e gonosz személy?

CHREMYLOS.

450 Ne félj: ez isten² az, ki egyedül
Diadalt emelhet, megszalajtvá e nőt.

PENIA.

S pisszenni mertek, söpredék, midőn
Ily szörnyü tetten rajta kaptalak?

CHREMYLOS.

No hát minek jössz szitkozódni ránk,
455 Vessz el, mikor nem vétettünk soha?

PENIA.

Az istenekre! nem vétek, midőn
Plutosnak a szemét kísérlitek
Megorvosolni?

CHREMYLOS.

Mit árt az neked,
Ha minden embert jóba' részesítettünk?

PENIA.

460 Ugyan mi jó telnék titóletek?

CHREMYLOS.

Mi?
Téged kidobni Hellásból elébb is.

¹ Az ember mást várna. A görögnek utolsó volt, mikor fegyverét kellett zálogba vetni. ² Plutos.

PENIA.

Engem kidobni? ... s tudnátok nagyobb
Gonoszt az emberekkel tenni már?

CHREMYLOS.

Igen, ha e célt elmulasztanók.

PENIA.

465 No hát, elébb is e kérdést hozom
Tisztába: és ha meggyőzlek, hogy én
Vagyok csupán minden jó kútfeje
Reátok nézve, s hogy csak általam
Éltek¹ ha *nem*: tegyétek, a mi tetszik.

CHREMYLOS.

470 Még ezt mered, gaz asszony, mondani?

PENIA.

No, csak figyelj rám. Könnyű, azt hiszem,
Bebizonyítnom tévedésedet,
Ha célod a jókat felgazdagítani.

CHREMYLOS.

Oh nyakvas, oh bitó, segítetek!²

PENIA.

475 Mit jajveszékelsz? hallgasd meg elébb.

CHREMYLOS.

Ki állhatná meg „jaj-jaj-” szó nekül,
Hallván az illetl

PENIA.

A ki ép eszű.

CHREMYLOS.

Mi büntetést szabjak hát a fejedre,
Ha benne súlsz?

PENIA.

A mit tetszik.

¹ „Akkor hagyjatok békét” vagy ilyesmi marad ki. (Figura, neve *anantapodoton.*) ² T. i. ezekre volna méltó Penia.

CHREMYLOS.

Mert hiszen, a hogy most a világban foly az emberek
élete nálunk:

Ki ne vélné azt örűltségnek, vagy is inkább
nyomorúságnak,
500 Mikor a gonoszok hamisan gyűjtött vagyonukból
gazdagon élnek
Többnyire; míg a jók és igazak nyomorúltan tengenek,
éhen,
Rosszúl van fejök alja; *te* lévén legtöbbnyire házi barátjok?

BLEPSIDEMOS.

Ha tehát Plutos, szeme megnyílván, *ezt* elpusztítja: oly
úton
Jár, hogy senki nagyobb jót nem tett, azt mondom, az
emberi nemmel.

PENIA.

505 De hiszen, ti világ hebehurgyái, eszelős dolgokra hivékeny
Két vén embere, ti ügyetlenség s fecsegés kartáncosi,
ketten!
Ha betelnék a ti kívánságtok, nem lenne bizony javatokra.
Mert ha megint jól látna ez isten, s ha magát osztályra
bocsátná
Mindennek egyenlően: tudományt, kézművet senki nem
ízne

510 A halandók közt; pedig e kettő eltűntével, ki akarna
Verni vasat, bárdolni hajót, kereket hajlítani, varrni,
Téglát vetni, sarut szabni, ruhát lúgozni, cserezni a nyers
bőrt,
Vagy földet hasogatva ekével, *Déónak*¹ aratni gyümölcsét,
Ha élélhetnétek henye módon s mind ezzel mit se
törődve?

CHREMYLOS.

515 Lírom-lárom! hiszen a mit elősorolál, mindazzal ezentúl
Szolgáink bajlódnak.

PENIA.

Ugyan hol veszed a szolgát?

¹ Déméter (Ceres).

CHREMYLOS.

Veszem őket

Pénzen.

PENIA.

De kitől? ki bolond lesz már eladó, azt kérdem
elébb is,
Lévén neki pénze magának elég?

CHREMYLOS.

Nyerekedni akarva, bejő majd
Valamely kalmár Thessaliából, hol legtöbb szolgakupec van.

PENIA.

520 De azon kezdem, hogy szolgakupec sem lesz ám egy fia
sem több
Ezután, a mint te okoskodnál: mert gazdag létire mellyik
Ember veti már kockára fejét, hogy ilyen dolgot
cselekedjék?
Ugy hogy te magad léssz kénytelen a szántást végezni,
kapálni
S minden . . . sanyarúbb lesz az életed a mainál.

CHREMYLOS.

Mind a te fejedre!¹

PENIA.

525 Nem is ágyon fogsz ám hálni (mivel nem lesz), s kényedre
alunni,
Sem szőnyegeken (mert hisz ki bolond sző-fon, ha van,
úgy is aranyja?)
Sem csepegett drága kenettel nem kendőztök, hozva
menyasszonyt,
S nem piperézitek azt se virágos, költséges tarka ruhával:
No pedig, dús lenni mit ér aztán, ha ezekből semmise
lesz meg?

PENIA.

580 Hanem énnám van mindenetek bőven, a mi kell: mivel
én, mint

¹ Fordúljon a rossz, a mit emlegetsz. Ilyenforma a magyar népnél:
neki legyen mondvá.

Asszonya, sarkalom a kézművest, mindég ott ülve nyakán,
A haszonért és a szükségért fáradva, keresse, hogy él
meg.

CHREMYLOS.

Te, ugyan te mi jót tudnál mást, mint fürdőbeli hólyagot¹
adni,
Meg az éhes gyermekek és nyivogó vénasszonyok árva
csoportját?
535 Nem is említvén a balha, tetű, szúnyog számnélküli
számát
Sokasága miatt, melly a fejedet bosszantva donogja körül,
s már
Jó-hajnalba' fölébresztve, kiált: „Kelj fel; mert felkopik
állad!”
Vedd még ehhez azt, hogy az embernek köntös helyt
rongya van, ágy helyt
Gyékénye, csimazzal telve az is, s álmából marja fel ötöt;
540 Nyoszolája rohadt vesszőfonadék, párnája goromba darab
kő;
Kenyerűl mályvát — s fonnyadt levelét eszi zöldségűl a
reteknek;
Úl, szék helyen, egy eltört nagy edény cserepén;
tekenője sütéshez
Egy hordó dongája, repedt az is: im hát nem tengerözön
jót
Számláltam elő, miknek te vagy a szerzője az emberi
nemnél?

PENIA.

545 Nem az én soromat számláltad elő: a *koldús*ét hegedülted.

CHREMYLOS.

Nem példabeszéd: „Koldusságnak édes testvére
Szegénység”?

PENIA.

Nálatok az: nektek Dionysios ép olyan mint
Thrasybúlos,²

¹ Szegények a télen a közfürdőben tanyáztak, s ott égéstől gyakran hólyagot kaptak. ² A zsarnok, mint a hazamentő. Azaz nem tudtok különböztetni.

De az én éltem sora nem volt az soha — és Zeus uccse
nem is lesz.
Koldusnak az élte, miről te beszélsz, annyit tesz:

550 Míg a szegényé: takarékosan, és munkához látva serényen,
Hogy semmi fölös ne maradjon bár, de ne lásson
semmiből élni;
semmibe' szűköt,

CHREMYLOS.

Déméter anyám! beh boldog is úgy hát élete, mint te
lefrád.
Ha sugorgatván és fáradván, temetésre valója se lesz majd!

PENIA.

Gúnnyal akarnád, komoly érv helyett, és furcsálkodva
elfütni,
555 Nem látva be, hogy én Plutosnál derekabbá tészem az
embert
Mind szellemileg, mind külsőkép. Az övé, lám, mind
csupa köszvény,
Meg potrohosak, henye élettől duzzadt ikráju kövérek:
Az *enyém* mind karcsu, darázs-derekú; ellenség réme
csatában.

CHREMYLOS.

No bizony! mert éhséggel teszed ám oly vézna,
darázsderekúvá.

PENIA.

560 Ha meg a józan, szelid erkölcsöt veszem: így is
megbizonyítom,
Hogy az ildom csak nálam lakozik, Plutosnál dölyfös
erőszak.

CHREMYLOS.

No ugyan szép ildom a tolvajság, s házat fölverni,
kiásni!

BLEPSIDEMOS.

Zeus uccse, ha el kell bújni nekik, már hogy nem volna
ez ildom?

PENIA.

Nézd városokon a rhétorokat: hogy míg köz sorsu
szegények,
565 A népnek, az államnak örökké a legjobbat javasolják;
De ha fölszedték maguk a község vagyonából, készek
azonnal
Ármányt szólni a sokaság ellen, s a népnek harcot
üzennek.

CHREMYLOS

No hisz ebben nem hazudál semmit, bár rágalmazni
nagyon tudsz,
De azért mégis megkeserülöd (sohse bízd hát el
magad ezzel)
570 Hogy el akarnád hitetni velünk, hogy jobb a pusztaság
szegénység,
Mint a gazdagság.

PENIA.

Te azonban ezt megcáfolni se bírod:
Csak ötölve-hatolva felelsz.

CHREMYLOS.

No, ugyan mért fut mindenki előled?

PENIA.

Mert jobbá teszem őket. Akár végy példát a balga fiakról,
Kik az apjok elől futnak, noha ez legjobb szívvel van
irántok;
575 Olyannyira nem könnyű dolog, a helyesebb utat kitalálni.

CHREMYLOS.

Hát Zeus se találta, szerinted, el a helyesebb utat? hiszen ő is
Ott tartja magánál a Plutost.

BLEPSIDEMOS.

S ránk küldi eme cudar asszonyt!

PENIA.

De hiszen, ti üdült *elme*-csipával becsipádoztok vaksi szeműek!
Zeus önmaga is szűkölködik: én ezt nyilván megbizonyítom.
580 Hát tűzne, ha gazdag volna, *saját* küzdelmén — mit
maga szerzett,

Az olympeiain — hova gyűjti egész Hellást minden ötöd évben —
Vad-olaj koszorút, mellyel a verseny győzőit megkoszorúzza?
Hisz aranyból kellene, dús lévén, koszorút hirdetnie inkább.

CHREMYLOS.

Nos hát, ez is arra mutat, mily nagy becse van
kincsének előtte:
585 Ugyanis, fukarúl bánván vele és nem akarván költeni
semmit,
Hitvány koszorút ad a győztesnek, s az aranyt megtartja
magának.

PENIA.

Sokkal rútabbat akarsz ezzel rákölteni, mint a szegénység,
Ha ugyan, dús létire, ily nyereség-hajhászó, nemtelen isten.

CHREMYLOS.

Pusztítana el Zeus téged, olaj-koszorúval megkoszorúzza!

PENIA.

590 Azt merni tagadni, hogy a jónak minden forrása szegénység
Nálatok!

CHREMYLOS.

Erről Hekaté szolgál neked a legjobb tanúsággal,
Mellyik derekabb lenni: szegény-e, vagy gazdag? mert
neki, úgymond,
A tehetősek s gazdagok ételt szoktak küldözni havonkint,¹
De alig tették oda jóformán, a szegény nép elragadozza.
595 Pusztúlj el azért,
S mukkanni se merj ezután többet!
Mert bár igazad vón', sincs igazad.

PENIA.

„Hallod-e, Argos városa, mit mond?”²

CHREMYLOS.

Pausont³ kiabáld, az evőtársad.

¹ Hekate istennő szobrai- vagy oltáira, a keresztúton, minden hóban egyszer étel-áldozatot raktak, s azt a szegények ették meg Hekate helyett. ² Lásd *Lovagok* 761. v. ³ Koldus. Lásd *Nők ünnepe* 918.

PENIA.

⁶⁰⁰ Mire nem jutok én!

CHREMYLOS.

Csak eredj a manóba közöltünk!

PENIA.

Hova bújdossam?

CHREMYLOS.

Kalodába eredj:

De siess, lódtúlj, ne soká cihelődj.

PENIA.

⁶⁰⁶ Dejsz' értem fogtok küldeni még,
Tudom én, oda is!

CHREMYLOS.

Akkor jöjj vissza! de most pusztúlj;
Mert jobb minékünk dúsnak lenni;
A *te* fejed meg csak hadd fájjon.

BLEPSIDEMOS.

⁶¹⁰ Zeus uccse, ha én felgazdagodom,
Csapok is tort a gyermekeimmel
S feleségemmel, — fürdőbe megyek,
Honnan kijövet ragyogó bőrrel,
A kézműveseknek
S a Szegénységnek — nagyot eresztek. (*Penia el.*)

CHREMYLOS.

⁶¹⁵ No, már ez isten-átka elmene:
Már most mi ketten a Plutost vigyük
Asklepiosnál meghálatni gyorsan.

BLEPSIDEMOS.

Bizony ne késsünk, míg más valaki
Nem jó megint, elfogni a dologtól.

CHREMYLOS.

⁶²⁰ Hé, Káron! hozd a matrácokat,
— Vezesd magát is Plutost, mint vakot —
S a többi holmit, mely bent készen áll. (*Elmennek.*)

III.

Másnap.

KARION.

Oh, Theseákon¹ apró vájt cipóval²
Levest gyakran merített öregek,
625 Mily boldog élet, mily szerencse vár
Reátok, s mindre, a ki jó s igaz!

KAR.

Mit tudsz, jó lélek, a barátaidnak?
Úgy látszik, üdvös hír hozója vagy.

KARION.

Gazdám a legnagyobb szerencse érte,
630 De még nagyobb Plutost magát: ki vakból
„Megszemesítle, s pilláin ragyog”,³
Asklépios lón kegyes orvosa.

KAR.

„Hozál örömhirt, ujjongást hozál!”⁴

KARION.

Már most — akarsz, nem — örvendj ám bizony!

KAR.

635 Dicsőítem a sokgyermeküt,⁵ a
Halandók csillagát, Asklepiost!

¹Theseus ünnepein. ²Lásd még: *Lovagok* 1060. v. ³Tragoediai sor, Sophokles egy elveszett művéből. (A *graecismus* szándékos.) ⁴Ez is valami tragoediából. ⁵Valószínűleg az *orvosokat* érti, kik mindnyájan Aesculáp fiai.

CHREMYLOS NEJE (*kijő*).

Mi zaj van itt künn? jó hírt hoz talán?
Mert ezt ohajtva ülök odabenn
Régóta már és lesve Kariont.

KARION.

⁶⁴⁰ Hamar, hamar fuss, asszonyom, borért, hogy
Te is ihassál (mert elcsúsz nagyon);
Csóztül hozám a mindenféle jót.

NŐ.

Hol van tehát, no?

KARION.

Mingyárt elbeszélem.

NŐ.

No csak siess hát, mondjad szaporán.

KARION.

⁶⁴⁵ Hallgass tehát, elmondom az egész
Patvart neked, lábtól *fejig*.

NŐ.

Nekem

Biz a *fejemre* ne!¹

KARION.

Ne? a jót

Mind, a mi történt?

NŐ.

A *patvart* ne, csak.

KARION.

A mint az istenhez megérkezénk,
⁶⁵⁰ Vivén az akkor legszánalmasabb,
Most, — ha ki más az — boldog férfiút:
Elébb is a tengerre hurcolók
S ott megfűrösztők . . .

¹ Átoknak veszi. Az eredeti szójáték talpraesettebb.

NŐ.

Beh *boldog*, szegény
Öreg, hogy a hús tengervízbe dobták!

KARION.

⁶⁵⁵ Aztán az isten berkéhez siettünk;
S áldozva zsenget oltárán: lepényt,
„Szentelt pogácsát Héphaist' lánginak”:¹
Lefektetők Plutost szokás szerint,
S mellé magunknak is vackot veténk.

NŐ.

⁶⁶⁰ Voltak segélyért esdők mások is?

KARION.

Volt, egy Neoklides,² ki vak ugyan,
De lopni jobban lát, mint a szemes;
S mások sokan még, mindenféle bajban
Sínlők. Hogy aztán, a mécesst eloltva,
⁶⁶⁵ Parancsolá a templom öre, hogy
Feküdjünk, és ha zajt veszünk is észre,
Ne szóljunk: mind lefekvénk csendesen.
De én alunni nem tudék, mivel
Egy nagy fazék bab orromba ütött,
⁶⁷⁰ Mely ott hevert egy vén anyó fejénél,
S hozzá szerettem volna csúszni szörnyen.
Azonba' föltekintek s látom a
Papot, hogy a kalácsot és fület
A szent asztról hogy rabolja el;
⁶⁷⁵ Majd sorba' járván az oltárokat,
Hol van pogácsa-, rétes-maradék:
Ezt egy szütyőbe³ mind' beszenteli.
Gondolva hát, mily szent dolgot teszek,
Fölkeltem én is a fazék babért.

NŐ.

⁶⁸⁰ Boldogtalan, s nem reszketél az isten
Harajjától?

KARION.

Féltem biz' én, nehogy

¹ Tragikai sor. ² Rhetor. Lásd: *Nőuralom* 255. v. ³ Zsákocská.

Lejőjjön és azon babérosan
Elüsse a fazekat a kezemről,
Mint már a papja példát mutatott.
685 A vén anyó meg, hallva neszemet,
Karját kinyujtá; én pedig sziszegve.
Beléharaptam, mint a szent¹ kigyó
Ő visszarántá karját hirtelen
S beburkolódzva szépen meglapult,
690 Féltebe' búzt eresztve, mint görény,
Én a fazékból jól behabsolék,
S megtöltve a degeszt, lenyúgovám.

NŐ.

S nem jött az isten még le?

KARION.

Még nem akkor. —

Aztán pedig majd furcsát is tevék:
695 Mert, hogy leszálla,² s hozzánk ért, nagyot
Szeleltem, felfuvódván a hasam.

NŐ.

Utálva fordúlt tőled el, tudom.

KARION.

Nem a; hanem Iaso³ elpirult
Kíséretében, Panakeia³ meg
700 Befogta orrát nem tömjént ereszték.

NŐ.

Hát ő maga?

KARION.

Föl sem vevé, bizisten.

NŐ.

Parasztos isten úgy hát, mint te mondod.

KARION.

Nem; csak ganéjturkáló.⁴

¹ Aesculáp templomában kigyót tartottak. ² Asklepios. ³ Asklepios leányai. ⁴ Mint orvos, azt is vizsgálja.

NŐ.

Vakmerő!

KARION.

Féltembe' a fejem beburkolám;
705 Ő meg körüljárt méltóságosan
S mind sorra nézte a betegeket.
Majd a legénye kőmozsárt teve
Elé, ütővel, és szekrényt...

NŐ.

De te
Hogy láttad ezt, ha a fejed be volt
710 Takarva, gaz csont?

KARION.

A szűrön keresztül:
Mert volt azon lyuk, Zeus uttarcs', elég.
Előbb is a Neoklides szemének
Dörzsölt kenőcsöt, három ténoszi¹
Foghagyma főt vetvén belé; továbbá
715 Aszattal,² ebtéjjel vegyítve, törte
Mozsárban, és ecettel föleresztve,
Kifordítá pilláit, úgy kené meg,
Hogy jobban fájjon. Ő pedig nagyot
Bődült, s ugrott, szaladt; hanem az isten
720 Mosolygva szóla: „ülj itt, kenve, már:
Hogy több gyűlésben izgágát ne tégy!”³

NŐ.

De mily derék s bölcs honfi az az isten!

KARION.

Akkor pedig, *Plutónnak*⁴ ülve mellé,
Előbb is megtapintá a fejét;
725 Majd tiszta gyolcsot vévén, a szemé-
Héját letörölé; *Panakeia*⁵ meg
Arcát, fejét bársonnyal fedte be.
Cuppanta egyet ajkával az isten,

¹Tenos szigete híres volt foghagymáiról. ²Búzós aszat (*assa foetida*).
³V. ö. *Nőuralom* 255. v. és 397. hol hasonló recept fordul neki elő. ⁴*Így*.
A két isten eredetileg egy. ⁵Szó szerint: *minden fájdalom elleni szer.*
(*Panacea.*)

Mire a szentélyből két roppant kígyó
780 Rohant ki . . .

NŐ.

Oh, szerelmes istenek!

KARION.

Szépen becsúztak a bársony alá
S körülnyalák pilláit, úgy hiszem;
S előbb mint tíz pohár bort *te kiinnál*,
Feláll Plutos, *látva*, asszonyom.
785 Én örömembe' tapsolék, s uram
Költém, — azonban kígyóstúl az isten
Nagy-hirtelen már a szentélybe tűnt.
Plutost meg a mellette fekvők
Falták-ölelték, mit gondolsz? egész
740 Éjjel virasztva, míg feljött a nap.
Én meg becsúltem az istent nagyon, hogy
Plutost szemessé tette oly hamar,
S Neoklídest még jobban megvakítá.

NŐ.

Mi nagy hatalmad, én-uram-királyom!¹
745 De monddsa csak, hol van Plutos?

KARION.

Jön ő is:

De roppant néptömeg fogá körül.
Mert a kik eddig jámbor, de szegény
Sorban valának, örömükbe mind
Úgy üdvözölték, fogdosák kezét;
750 A dúsak, a sokkalbírók pedig,
Kiknek vagyona nem gyílt igazán,
Szemöldük összerántva dúzzogának.
A jók követték koszorúzva mind,
Nevetve, áldva; s az ütemre lépő
755 Vén emberek talpán döng a saru.
De, egy szó annyi mint száz: rajta mind
Táncolni most már, szökni, lejtleni!
Mert senki otthon többé nem fogad
Azzal, hogy elfogyott a liszt a zsákból.

¹ Asklepios istenhez kiált.

NŐ.

⁷⁶⁰ Hekate uccse! e jó híredért
Cipó-füzért akasztok a nyakadba,
A mér' illet hozsz.

KARION.

Csak hamar tehát:
Mert már a népség majd kapunkhoz ért.

NŐ.

No, most megyek, hozok fűgét, diót,
⁷⁶⁵ Elszórni az ujonnan vett — szemeknek.¹

KARION.

S én a csoport elébe sietek.
(Hiányzik egy kardal.)

PLUTOS.

..... És légyen üdvöz a nap, Hélios,
S a szent Athena² híres mezeje,³
S Kekrops egész vidéke,⁴ mely fogad.
⁷⁷⁰ Szégyenlem elmúlt gyöngeségemet,
Mily emberekkel tarték, öntudatlan,
Míg azt, ki hozzám méltó volt, kerültem,
Nem tudva semmit. Én boldogtalan,
Amazt is, ezt is mily balúl tevém!
⁷⁷⁵ De most egészen a jobb útra térve,
Meglássa minden ember, hogy csupán
Önkénytelen szegődtem a gazokhoz.

CHREMYLOS (a tolongó tömegre:)

Manóba vélök!..... Mily nagy nyúg a jó
Napakba' mindjár' feltűnt sok barát!
⁷⁸⁰ Ni, hogy döfölnek, hogy forrnak inamba,
Mutatva jó'karatját mindenik!
Ki nem köszönt ma nékem? mily tömeg vén
Nem vett ma környül, a vásárhelyen?

¹ Ha új szolgát vagy menyasszonyt vittek a házba, a házi nő csemegét szórt a cselédség közé. Itt a *Plutos szeme* az új szerzemény. ² Istennő.
³ Athenae városa. ⁴ Attika.

NŐ.

Légy üdvöz, édes férjem! meg *te* is;¹
785 No, most kapom s ez édes holmikat²
Rád öntöm, mint szokás.

PLUTOS.

Ne tedd biz' azt:
Ha én betérek, ép szemmel s először,
Egy-egy lakásba: nem ajándokot
Kivinnem illik, sőt behoznom inkább.

NŐ.

790 Így csemegéim el sem fogadod?

PLUTOS.

El, mint szokás: bent, a tűzhely körül.
Így elkerülöm a nyegléskedést,
Mivel nem illik, hogy *költő*³ fügét,
Nyalánkságot szórjon nézőinek,
795 S kacagni ezzel kényszerítse őket.

NŐ.

Jól mondod ezt, mert már Dexinikos⁴
Felállott, hogy fügét kapdosson — a!

¹ Plutos. ² A csemegefélét. Lásd fölebb. ³ Lásd: *Darázsok* 56. v. ⁴ Egy néző, ki valószínűleg azt szokta tenni.

IV.

KARION.

Oh mily gyönyör dús lenni, férfiak,
Még úgy pedig, hogy minkbe sem kerül!
800 Mert lám, nekünk a jó csak dült, halommal
Házunkba, érte rosszat sem tevénk.
Így lenni gazdag, kellemes bizony.
Hombárainkat lisztláng tölti meg,
Az amphorát¹ piros bor, zamatos;
805 Minden pohárszék oly teles-teli
Ezüst-arannyal, hogy merő csuda;
Vermünk olajjal,² korsóink kenettel,
S asszú-fügevél a hijú rakott.
Minden fazék, tál, ecetes edény
810 Rézből van immár; s a hal-fölszelő
Szúette deszka ím ezüstre vált,
Elefánt-tetemmé a rosz ruhaprés.
Arany *statérral*³ játszunk „fő-e vagy
Írás”-t mi szolgák; és kavics helyett
815 Fokhagyma-főt használunk törlekedni.
És most az úr felkoszorúzza benn
Disznót, bakot, kost áldozik; de engem
Kíúze a füst: nem képes tovább
Azt túrni benn; úgy ette a szemem.

IGAZ EMBER (*kisérdőjéhez*).

820 Siess utánam, kis szolgám; jerünk
Az új istenhez.

¹ Nagy, kétfülű, alul hegyesen végződő cserép edény, mely hordó gyanánt is szolgált. ² Bármily visszásnak tetszik, az olajt, bort, jól kiégetett és mázolt vermekben tartották. ³ Husz drachma értékű arany pénz. A mi pénzünk szerint mintegy 12 frt.

CHREMYLOS.
Ennye már ki ez?

IGAZ EMBER.
Előbb sanyargó ember, most szerencsés.

CHREMYLOS.
Nyilván te is hát jámbor féle vagy?

IGAZ EMBER.
Az én.

CHREMYLOS.
Mi kell hát?

IGAZ EMBER.
Plutoshoz jövök;
825 Mert ő nekem nagy áldás kútfeje.
Mert hát apámról szépecskén maradt volt
Vagyon reám, úgy hogy barátimat
Segíthetém, ha kértek; s gondolám,
Jó-tétemért jót várhatok viszont.

CHREMYLOS.
830 Így nemde gyorsan elment a vagyon?

IGAZ EMBER.
Gyorsan bizony.

CHREMYLOS.
Aztán szegény levél?

IGAZ EMBER.
Szegény bizony. De azt hívém, kiket
Én fölsegíték, állandó barátim:
Ha rászorúlok, adnak; de kitért
835 Előlem — meg se látott egyik is.

CHREMYLOS.
Sőt kinevettek, úgy-e?

IGAZ EMBER.

Ki bizony.

Szikkadt¹ pohárszék lőn a megölőm.

CHREMYLOS.

De most nem úgy van. .

IGAZ EMBER.

A miért jövök

Hálát adandó az istennek itt.

CHREMYLOS.

⁸⁴⁰ Hát e kopott szűr, mit szolgál cipel,
Mit tartozik Plutosra? mondcsa csak.

IGAZ EMBER.

Oltárra tenni hoztam azt neki.

CHREMYLOS.

Űán ebbe' nyerted a nagy² avatást?

IGAZ EMBER.

Ebben sanyargék, tíz évnél tovább.

CHREMYLOS.

⁸⁴⁵ Hát a sarut? . . .

IGAZ EMBER.

Az is velem nyomorgott.

CHREMYLOS.

Oltárra szántad azt is?

IGAZ EMBER.

Arra én.

CHREMYLOS.

Szép két ajándék, istennek, nagyon!

¹ Bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken. ² A mysteriumokba. Oly régi, hogy fiatal korodban volt új.

SYKOPHANTA (*jβ*).

Oh, én boldogtalan, hogy tönkre mentem!
Oh én háromszor, négyszer nyavalyás,
850 Sőt tízszer, tízezerszer! hajjahó!
Olyan kegyetlen sorsban áztam el.

CHREMYLOS.

Védőm Apollon és szent istenek!
Mi ez? mi történt e boldogtalannal?

SYKOPHANTA.

Hát nem nehéz sor, a mi engem ért,
855 Hogy elveszítém összes vagyonom
Plutos miatt; ki újra megvakúl még,
Ha van igazság a felhők felett!

IGAZ EMBER.

Én sejtem immár, hogy van e dolog:
Roszúl megy a mi emberünk sora,
860 Rosz pénz a földi, úgy látszik nekem.

CHREMYLOS.

No, úgy, ha elvész, sem kár, istenuccse.

SYKOPHANTA.

Hol van, hol, a ki azt ígérte, hogy
Mind gazdagokká tesz bennünket, a mint
Látása megjő, rögtön? de ki még
865 Egynémelyünket jobban tönkre tett?

CHREMYLOS.

Már példaúl kit?

SYKOPHANTA.

Ehol, engem is.

CHREMYLOS.

Mert tán gonosz valál? ház-felverő?

SYKOPHANTA.

Én nem, bizony; — de a *ti* dolgotok
Sehogyse tiszta: mert nincs benne mód,
870 Hogy nálatok ne volna vagyonom!

KARION.

Déméter! oh beh rögtön idetermett
A sykophanta! Farkas-éhe van.

SYKOPHANTA.

Nem jössz azonnal a bírák elé?
Kerékbe törve kell bevallanod,
875 A mi gonoszt tevé.

KARION.

De megagyallak!

IGAZ EMBER.

Zeus engem uttarcs', nagy az érdeme
Plutosnak összes Hellásban, hogy e gaz
Sykophantákat elveszté gazúl.

SYKOPHANTA.

Jaj, én szegény! hát kinevetsz te is? . . .
880 Pedig: hol vetted ezt az új zekét?
Még tennap ócska szűrben láttalak.

IGAZ EMBER.

Kutyába veszlek! van varázs-gyűrűm,¹
Egy drachma volt az ára Eudamosnál.

CHREMYLOS.

De sykophanta-csípéstől nem óv.

SYKOPHANTA.

885 Hát nem gyalázat ez, de nagy? . . . De arra
Még sem felelték: mit csináltok itt?
Nem jóra vagytok itten semmikép.

CHREMYLOS.

Nem a *tiédre*, tudhatod bizony.

SYKOPHANTA.

Mert az enyémből lakmároztok, úgy!

¹ Nem árthatsz nekem: véd a talizmán.

CHREMYLOS.

890 Bár úgy gebedj meg, a tanúddal együtt,
Éhen-szomjan, a mint igazt beszélsz!

SYKOPHANTA.

Merézlitek tagadni, nyomorúk?
Benn sül a tenger hús- és halszelet.

(szaglólv.)

Szűszű, szűszű, szűszű, szűszű, szűszű!

CHREMYLOS.

896 No, mit szagolsz, cudar?

IGAZ EMBER.

Tán a hüvöst:¹

Hogy ily kopott szűr van nyakába vetve.

SYKOPHANTA.

Hát tűrhető ez, oh Zeus s istenek!
Hogy így gunyolnak? Jaj, megfojt a méreg,
Hogy így bánnak velem jó honfival!

CHREMYLOS.

900 Jó honfi, már te?

SYKOPHANTA.

Az, mint senki más.

CHREMYLOS.

Felelj tehát, ha kérdelek.

SYKOPHANTA.

Mire?

CHREMYLOS.

Szántóvető vagy?

SYKOPHANTA.

Nem vagyok bolond!

CHREMYLOS.

Kereskedő?

¹ A hús levegőt.

SYKOPHANTA.

Teszem¹ magam, ha kell.

CHREMYLOS.

Mi hát?. . . Tanultál kézművet?

SYKOPHANTA.

Nem én.

CHREMYLOS.

⁹⁰⁵ No, hát miből élsz, nem dolgozva semmit?

SYKOPHANTA.

Az állam' s minden egyes dolgait
Én ellenőrzöm.

CHREMYLOS.

Te? ki bírta rád?

SYKOPHANTA.

Magam.

CHREMYLOS.

Hogyan lehetnél hát jó honfi, bicskás,
Ha közközü vagy rád nem tartozókban?

SYKOPHANTA.

⁹¹⁰ Nem tartozik rám, szülő városom
Teljes erőmből szolgálnom, liba?

CHREMYLOS.

Be szép szolgálat a leselkedés!

SYKOPHANTA.

Az, a fenálló törvény őre lenni
S nem hagyni, hogy megszegje valaki.

CHREMYLOS.

⁹¹⁵ Hát nincsen arra törvénszék jelölve
A város által?

¹Tettetem. A kereskedők fel voltak mentve a hadi költség és szolgálat alól.

SYKOPHANTA.
De vádat ki tesz?

CHREMYLOS.
Akárki.

SYKOPHANTA.
No s? „Akárki” én vagyok:
Én rám van bízva minden állam-ügy.

CHREMYLOS.
Úgy ebre bízták, isten az atyám!
920 S nem volna kedved a szádat befogni
És nyugton élni?

SYKOPHANTA.
Birka élet az,
Ha nincs multság és foglalkozás.

CHREMYLOS.
Se *mást* tanulni?

SYKOPHANTA.
Nem, habár egész
Plutost id'adnád s Battos¹ kinceit.

CHREMYLOS.
925 Le hát a zubbonyt!

KARION.
Hé, neked beszélnek!

CHREMYLOS.
Meg a topánkát!

KARION.
Néked szól ez is!

SYKOPHANTA (*védő állásban*).
Dejsz' ide jöjön hát közületek
Akárki! . . .

¹ Battos (jós) alapította Cyrénét, mely, kivált silphion (assa foetida) kereskedésből nagyon felgazdagodott. Ezért az eredetiben *silphion* van, a sincs helyett.

KARION.

Ez „Akárki” én vagyok.

SYKOPHANTA.

Jaj! jaj! fényes nappal kifosztanak!

CHREMYLOS.

⁹³⁰ Mert más bajára etted kenyered’.

SYKOPHANTA.

Meglásd, hogy mit csinálsz! tanúd hívok.

CHREMYLOS.

El is fut, esze nélkül, a tanúd.

SYKOPHANTA.

Jaj, egyedül szorúltam!

KARION (*üti*).

Bógsz, úgy-e?

SYKOPHANTA.

Jaj jaj! megint jaj!

KARION (*az Igaz embernek* :)

Addsa szűrödöt,

⁹³⁵ Hadd lököm e sykophanta nyakába.

IGAZ EMBER.

Nem, mert Plutosnak van szentelve már.

KARION.

No, hol van ennek illendőbb helye,
Mint egy zsványon és házfelverőn?
Plutosra ékes, drága mez való.

IGAZ EMBER.

⁹⁴⁰ Hát e cipőkkel most már mit csinál
Az ember?

KARION.

Azt is majd fölszegezem
A homlokára, mint olajfa törzsre.¹

SYKOPHANTA.

Eltávozom: mert látom, én vagyok
A gyöngé fél. De kapjak cimborát csak,
945 Bár mily fajankót: e hatalmas isten
Meg fog lakolni általam, ma még,
Hogy megbuktatja, egyes létire,
A népuralmat az állam-tanács,
Polgárok és köz-gyűlés híre nélkül.

IGAZ EMBER.

950 No hát, ha már az én fegyverzetem²
Viszed magaddal: közfürdőbe³ menj,
Ott, mint kolompos, állj fűtőzni, mert
Ott álldogáltam én is hajdanában.

KARION.

De majd herénél fogva húzza ki
965 A fürdőszolga: mert ha rátekin,
Meglátja rögtön, hogy afféle rossz pénz. (*Syk. el.*)

CHREMYLOS (*Igaz embernek:*)

Mi meg jerünk be, hogy imádd az istent. (*El.*)

¹ Templomok körül leginkább vad olajfára szegezték az *anathemákat*.
(Oltárra ajánlott holmit.) ² A rossz köntöst és sarut. ³ A szegények télen
a közfürdőkbe menekültek a hideg elől.

V.

VÉN ASSZONY (*jδ*).

Öreg barátim, vajjon igazán
Az új isten lakához érkezénk,
960 Vagy elhibáztuk az útat merőben?

KAR.

Szép *ifju* nőcske, ép az ajtaja
Elébe értél; jó helyt kérdezed.

VÉN ASSZONY.

No, majd kihívok valakit belől.

CHREMYLOS.

Ne törd magad: kijöttem én magamtól;
965 Hanem, mi jóba' jársz, mondjad hamar.

VÉN ASSZONY.

Nagy jogtalanság és szörnyű eset
Történt velem: mióta lát ez isten,
Nem élet az élet nekem, miatta.

CHREMYLOS.

Mi a bajod? tán *sykophantria*
970 Valál a nők közt ?

VÉN ASSZONY.

Nem, Zeus uccse, én.

CHREMYLOS.

Hát, a betűd¹ nem jött ki, az ivásnál?

¹ Mint a biráké. Lásd *Nőuralom* 685. v.

VÉN ASSZONY.

Gunyolsz: szegény fejem, mindenki szurkál!

CHREMYLOS.

Mondj egyet, a ki szurkál, ízibe.

VÉN ASSZONY.

Figyelj tehát. Volt egy ifjú barátom,
975 Szegényes, ámde jóképű s derék
Legényke; mert ha kértem bár mire,
Megtette mindig jól és rendesen;
Szolgáltam én is mindenben neki.

CHREMYLOS.

S mit kért leginkább tőled a fiú?

VÉN ASSZONY.

980 No nem sokat; szégyellt tőlem nagyon.
Drachmát, zekére, kért olykor huszat,
Cipőre nyolcat: hugocskáinak
Kért, hogy zubbonyt vegyek, köntöst az anyja
Számára; búzáat is, vagy négy köbölt.

CHREMYLOS.

985 Apollon uccse, nem sok, a mit el-
Sorolsz: világos, hogy szégyelte tőled.

VÉN ASSZONY.

S nem kéri azt se — úgy mond — rosszaság
Fejébe: csak barátságból, hogy a
Kapott zekérül így eszébe jussak.

CHREMYLOS.

990 Szörnyen szerelmes volt hát a fiú!

VÉN ASSZONY.

De már nem olyan érzéssel van a
Gyalázatos: megváltozott nagyon.
Mert én, ihol ni, e mákos lepényt
S a tálba' lévő többi csemegét
995 Küldvén számára, és üzenve, hogy
Estére elmegyek. . .

CHREMYLOS.

Mit tett? beszélj.

VÉN ASSZONY.

Meg annyit adva hozzá, visszaküldé

Azzal: ne menjek őhozzá soha.

Még azt üzente vissza, a mi több:

1000 „Rég volt Miletos népe harcias!”¹

CHREMYLOS.

Lám, hogy nem épen rossz ízlése van:

Mióta gazdag, nem kell a babó;

Szegény korában mindent megevett.

VÉN ASSZONY.

Déméter engem. . . úgy van! mert elébb

1005 Minden nap eljárt az ajtóm elé.

CHREMYLOS.

Kivinni?²

VÉN ASSZONY.

Nem; csak hangom hallani,

Már mint szerelmes.

CHREMYLOS (*félre*).

Hasznáért biz a.

VÉN ASSZONY.

S ha észrevette, hogy szomorkodom,

„Kincsem, galambommal” dédelgetett.

CHREMYLOS (*félre*).

1010 Aztán cipőre pénzt kért, gondolom.

VÉN ASSZONY.

Sőt a minap, Déméter ünnepére

Menvén kocsin, rám nézett valaki:

¹ Közmondás a puha miletosiakra. Hír szerint Anakreontól ered. (Régen volt az, még mikor a kő is lágy volt.) ² Eredetiben kétértelmű: *adományt* kihordani a házból, vagy *téged* kivinni mint halottat (mert *vén* vagy).

S ezért egész nap vert, szidott a lelkem!
Oly isszonyúan féltett a fiú.

CHREMYLOS (*félre*).

1015 Mert azt akarta, hogy *maga* egyék csak.

VÉN ASSZONY.

Dicsérte gyakran, mily szép a kezem. . .

CHREMYLOS (*félre*).

Mikor huszával volt a drachma benne.

VÉN ASSZONY.

S azt mondta, bőrröm olyan illatos. . .

CHREMYLOS (*félre*).

Bizony! ha *thási* bort töltél neki.

VÉN ASSZONY.

1020 Meg a szemem, hogy mily szép és szelid. . .

CHREMYLOS (*félre*).

Nem volt ügyetlen a legény: tudá,
Hogy kell bogárhozó vén nő vagonát
Fölnni.

VÉN ASSZONY.

Nem jól tette hát, barátom,
Az isten ezt; bár váltig mondja, hogy
1025 Segéli, a kin bántalom esett.

CHREMYLOS.

De mit tegyen hát? szólj s meglesz azonnal.

VÉN ASSZONY.

Hát kényszeritse, Zeusra! mert igazság
Jóval fizetni a jótételért:
Különben egy csep jó sem érdemel.

CHREMYLOS.

1030 Nem megfizette minden éjtszaka?

VÉN ASSZONY.

De azt fogadta, élve nem hagy el.

CHREMYLOS.

Mind jó; de már *előnek* sem tekint.

VÉN ASSZONY.

Mert a bubánat elhervaszta, lelkem.

CHREMYLOS (*félre*).

Úgy látom: inkább összerothadál.

VÉN ASSZONY.

¹⁰³⁵ Gyűrűn keresztül húzhatnál bizony.

CHREMYLOS (*félre*).

Igen, ha rosta¹ volna a gyűrű.

VÉN ASSZONY.

Azonban itt jó a fiú maga,
Ki ellen oly régen panaszodom.
Úgy látszik, dáridóba megy.

CHREMYLOS.

Lehet!

¹⁰⁴⁰ Mert koszorúzva, s fáklyával megyen.

IFJU (*jő*).

Ölellek. Mit beszél öreg babám? —
Be hirtelen megöszültél, az égre!

VÉN ASSZONY.

Jaj, e gyalázat! hogy csúfol szegényt!

CHREMYLOS.

No, mert régóta nem látott talán.

VÉN ASSZONY.

¹⁰⁴⁵ Mióta, kópé? tegnap volt velem.

¹T. i. valamely széles rostának a *kérge*, nem az apró lyukai.

ARISTOPHANES
VIGJÁTÉKAI.

FORDITOTTA

ARANY JÁNOS.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA ÁLTALGR. KARÁCSONYI JUTALOMMAL KÍJÚNTETETT
FORDÍTÁS.

ELSŐ KÖTET:

A LOVAGOK. — A FELHŐK. — A DARÁZSOK. — A BÉKE.

7

BUDA-PEST. MDCCCLXXX.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

4. A fordítások első kiadásának címlapja.

CHREMYLOS.

Úgy hát nem olyan, mint más emberek:
Részeg korában élesb a szeme.

VÉN ASSZONY.

Nem, csak goromba mindig és paraszt.

IFJU.

Tengerposeidon, s vénség isteni!
1050 Ni, mennyi ránc van az ábrázatán.

VÉN ASSZONY.

A, a!...
Ne tartsd a fáklyát oly közel.

CHREMYLOS.

Ne ám:
Mert ha egyetlen szikra kap belé,
Mindjárt el-ég, mint száraz olajág.¹

IFJU.

1065 Akarsz velem játszódni?

VÉN ASSZONY.

Hol, kakó?

IFJU.

Csak itt, fűgével.

VÉN ASSZONY.

Aztán mit ugyan?

IFJU.

„Találd ki, hány — fogad van?”

CHREMYLOS.

Én tudom:
Három talán, vagy négy, lehet neki.

IFJU.

Fizess: csak egy van, egy rossz zápfoga.

¹ A szent olajág, melyet az ajtók fölibe tűztek, s ott természetesen megszáradt. (Eiresione.) V. ö. *Lovagok*. 677. v.

VÉN ASSZONY.

¹⁰⁶⁰ Istentelen, megőrültél? mosó-
Teknővé tenni¹ ennyi nép előtt!

IFJU.

Jól járnál, ha kimosna valaki.

CHREMYLOS.

Ne ne! . . . vásárra van kinyalva most:
Mihelyt lemosnák a pirossitót,
¹⁰⁶⁵ Kilátszanának arca rongyai.

VÉN ASSZONY.

Látom, hogy agg létedre sincs eszed.

IFJU.

Tán, hé, kerülget és fogdos bizony,
Gondolva, hogy én észre sem veszem?

• VÉN ASSZONY.

Nem Aphrodit' uccs' engem, te pimasz!

CHREMYLOS.

¹⁰⁷⁰ Hekate uttarcs'! Őrült nem vagyok. —
Hanem, fiam, nem engedem, hogy e
Szűzzel haragba' légy.

IFJU.

Hisz én imádom!

CHREMYLOS.

Mégis panassza van rád.

IFJU.

Mi panassza?

CHREMYLOS.

Hogy csúfot újsz belőle, s ezt veted:
¹⁰⁷⁵ „Rég volt Miletos népe harcias!”

¹ Meggyalázní.

IFJU.

Őérte hajba nem kapok veled

CHREMYLOS.

Mi?

IFJU.

Tisztelve agg korod; de másra nem
Bíznám, világért sem, hogy azt tegye.
Most menj örömmel, és vidd a menyecskét.

CHREMYLOS.

¹⁰⁸⁰ Tudom, tudom már, hol jár az eszed:
Nem kell magadnak.

VÉN ASSZONY (*megvetőleg*).

S *ki* az átruházó?

IFJU.

Én szót se váltok ilyen tízezer
Év óta elnyűtt bocskorral tovább.

CHREMYLOS.

¹⁰⁸⁵ De már, öcsém, ha a borát megittad,
A söprejét is meg kell innod ám.

IFJU.

De régi söprő, már igen dohos.

CHREMYLOS.

A bornyomó zsák helyre hozza majd.

IFJU.

De most jerünk be: mert e koszorút
Az isten oltárára fölteszem.

VÉN ASSZONY.

¹⁰⁹⁰ Én is bemék, mert egy szóm van vele.

IFJU.

Úgy nem megyek be.

CHREMYLOS.

Csak bátran, ne félj:

Nem bánt erővel.

IFJU.

Jól mondod bizony:

Elég sokáig kentem azelőtt.

VÉN ASSZONY.

Eredj no; én majd hátul surranok be. *(El.)*

CHREMYLOS.

¹⁰⁹⁵ Oh Zeus király, beh szívos e banyácska!
Hogy rátapad, mint szirtre a csiga! *(El.)*

VI.

HERMES.

(kopogtat az ajtón s félredáll).

KARION.

Ki zörgeté az ajtót? No, mi ez?
Nincs senki vagy tán az ajtó magátul
Nyikorga?

HERMES.

Hé, te Karion, maradj!

¹¹⁰⁰ Neked beszélek.

KARION *(meglátja).*

Földi, monddsa csak:
Te döngetéd az ajtót oly nagyon?

HERMES.

Nem, most akartam. Megnyitád elébb.
De menj, szaladj csak: hívd ki az urad,
Az asszonyod, meg mind a gyermeket,
¹¹⁰⁵ Meg a szolgákat is, meg a kutyát,
Meg tenmagad, meg a disznót . . .

KARION.

Mi baj?

HERMES.

Az hogy, gazember, Zeus most egy vödörbe
Készül habarni mindnyájótokat
S úgy mindenestül a mélységbe¹ dobni.

¹ A *barathronba*. Lásd 428. v.

KARION.

¹¹¹⁰ Ily hírt bemondó nyelvét veszi ám! —¹
De mért akarna így megrontani
Bennünket?

HERMES.

A mért nagy bűnt tettetek.
Mert a mióta Plutos újra lát,
Nem áldoz senki tömjént, se borostyánt,
¹¹¹⁵ Se lepényt, se barmot egy fiát se már
Nekfink, az isteneknek.

KARION.

Sőt nem is fog:
Mert rossz gondviselőink voltak.

HERMES.

A többi istent kicsit bánom én:
Csak hogy magamnak is jaj.

KARION.

Van eszed.

HERMES.

¹¹²⁰ Előbb a csaplárnéknál² volt nekem
Hajnaltul kezdve minden jó: füge,
Lepény, méz, s a mi Hermesnek való:
De most keresztbe rakhatom bizony
A lábam, éhen.

KARION.

Ugy kell: mert gyakorta
¹¹²⁵ Büntetni hagytad³ jóltevőidet.

HERMES.

Jaj, a lepény! az ünnepi kalács!

KARION.

Az kéne, a mi nincs: hiába hívod.

¹ Rossz hírt megvinni nemcsak a keleti zsarnokoknak félték az emberek, hanem a helléneknek is. Tudjuk, a tragoediabeli hírnökök is mennyire szabódnak ettől. ² Kiknek szintén védője volt, mint a nyereszkesedés istene. ³ A korcsmárosokat, ha rosszat s rosszul mértek.

HERMES.

Jaj, a cobák, mit másszor én evém meg!...

KARION.

No, most ugorj a légbe nagyokat.

HERMES.

¹¹⁸⁰ Jaj, a meleg máj, a mit hajdan ettem!...

KARION.

Most a te májad gyötri kínos éh.

HERMES.

Jaj az egyenlő víz-vegyű¹ pohár!...

KARION.

Idd rá a koncra² és lódúlj hamar!

HERMES (*bizalmasan*).

Nem tennél némi jót barátodért?

KARION.

¹¹⁸⁵ Én szívesen, ha tőlem kitelik.

HERMES.

Adj egy darabka jól-sült kenyeret
Ennem, meg a friss húsból, melyet ottben
Áldoztok épen.

KARION.

Tilos ám kiadni.³

HERMES.

Pedig, ha olykor gazdád holmijét
¹¹⁴⁰ Elcsented, én tevém, hogy rád ne süljön.⁴

KARION.

No, hogy belőle részt kaphass, zsvány;
Mert néked is kijárt egy jó lepény.

¹ Rendesen több vízzel(²/₃, ³/₆) vegyítve itták a bort. ² Idd rá (képzeletben) a *cobákra*, mit fönnebb említél, a szintén képzelt bort. ³ Vesta némely áldozatain szentségtörés volt a húst idegennek kiadni a házból. ⁴ Lévéen a tolvajok istene is.

HERMES.

Aztán megetted azt is tenmagad.¹

KARION.

Mert nem te kaptad a sok ütleget,
1145 Ha engem rajta csiptek valamin.

HERMES.

No, csak ne hányd fel, „ha Phylét² bevetted.”
Inkább fogadj be pajtásúl, az égre!

KARION.

Megválsz az istenektől, s itt maradsz?

HERMES.

Mert jobb, de sokkal ám, tinálatok.

KARION.

1150 Mi? a *szökést* te illőnek hiszed?

HERMES.

„Mindütt hazánk van, hol jól megy sorunk.”³

KARION.

S mi hasznodat vennők, ha itt maradsz?

HERMES.

Ajtó mögé tehettek, *Forgatónak*.⁴

KARION.

Mit, Forgató? nem kell fölforgatás!

HERMES.

1155 *Vásárinak* hát.

KARION.

De dúsak vagyunk:
Minek hízlalni Hermest, a szatócsot?

¹ Mint az áldozatot *rendesen* az áldozó fogyasztotta el. ² Közmondás. Arra céloz, mikor Thrasybulos bevette Phylét s megszabadította Athenét. Értelme: ha nagy dolgot tettél, ne emlegesd, ne panaszd fel. ³ Aligha nem Euripides valamely elveszett művéből való. ⁴ Ezek mind Hermes *melléknevet*, melyekre görögben szójáték telel meg, mit bajos visszaadni.

HERMES.

Hát *Cselszövő*nek.

KARION.

Semmi cselszövő!
Nem járja most csel, sőt őszinteség.

HERMES.

Vagy *Útvezér*nek.

KARION.

Ugy de *lát* az isten:
1160 Szüksége többé kalauzra nincs.

HERMES.

Úgy *Verseny-őr* leszek. Mit szólsz ez ellen?
Plutoshoz illő mindenek fölött,
Rendezni művész- és birok-tusát.

KARION.

No lám, be jó ha soknevű az ember!
1165 Ez már kilelte, hogy hogy' élhet el.
No, nem hiába iratják maguk'
Napos-biráink több betű¹ alá.

HERMES.

Hát, áll az alku, s bémegegyek.

KARION.

No, csak
Eredj a kúthoz, s mossad a belet;
1170 Mutasd ki, hogy dologra vagy teremve.
(*Bemennek.*)

Egy pap jő.

PAP.

Ki mondaná meg, hol van Chremylos?

CHREMYLOS (*kijő, később a vén asszony is*).
Mí baj, barátom?

¹Lásd *Nőuralom* 685. v.

PAP.

Hát mi volna? Nagy baj.
Mert a mióta Plutos újra lát,
Éhen veszek, nincs ennem egy falat,
1176 Holott a Megtartó Zeus papja volnék.

CHREMYLOS.

Az istenért! s mi ennek az oka?

PAP.

Áldozni senki nem akar.

CHREMYLOS.

Miért?

PAP.

Mind gazdagokká lettek. Azelőtt
Még semmijök nem volt, jött a menekvő
1180 Kalmár, feloldott alperes s hozott
Áldozni barmot; más, engesztelőül;
S hitt papnak engem: most nem áldozik
Egyátalába' senki; még be sem lép,¹
Csak félre dolgát tenni, tízezer!

CHREMYLOS.

1185 Most hát a paprészből jár neked?

PAP.

Én hát, a Megtartó Zeust cserbehagyva
Már magam is csak itten maradok.

CHREMYLOS.

Ne félj, az isten mindent jóra hoz.
Itt van, magától idejött közénk,
1190 A Megtartó Zeus.

PAP.

Úgy jól van tehát.

CHREMYLOS.

Iktassuk a templomba hát —

¹ A templom udvarába vagy berkébe (temenos).

(a pap már menve.)

No, várj csak —
Plutost, a helyre, hol másszor lakott,
Őrízve mindig Pallas rejtekét.¹
De, adjon égő fáklyát valaki,
1195 Azzal vezesd az istent.

PAP.

Igen is,
Tegyétek.

CHREMYLOS.

Egy meg Plutost hívja ki!

VÉN ASSZONY.

Hát már nekem mi dolgom?

CHREMYLOS.

Vedd a szent
Edényt fejedre, s szép halkán vigyed:
Elég cifrán vagy öltözködve úgy is.

VÉN ASSZONY.

1200 Hát a miért jövék?

CHREMYLOS.

Meglesz az is:
Estére hozzád ballag a fiú.

VÉN ASSZONY.

Na, Zeus nevére! ha kezeskedel,
Hogy még ma eljön, viszem az edényt (*indul*).

CHREMYLOS.

Lám, e fazékkal ép ellenkező
1205 Dolog történik, mint a többivel:
Mert más fazék ősz hajját² fölveti;
Ennek pedig alatta mén az ősz haj. (*El.*)

¹ Pallas temploma hátulsó rejtett részét (opisthodomos), hol Athenae közkinccse állott. V. ö. *Lysistrate* 174. v. ² Görögben a szó *habot* és *banyát* jelent. *Itt* a szójáték elég fagyos.

KAR.

Minekünk se szabad már késni tovább, hanem illő hátra
vonulni,
S kötelességünk *ezeket* dallal kísérfni az ünnepi sorban. (El.)

JEGYZÉTEK

RÖVIDÍTÉSEK

A.	Arany János
C.	cím
EphK	Egyetemes Philologiai Közlöny
Ford.	fordította
M.	megjelent Arany János életében
K.	kézirat
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
Szv.	szövegváltozatok

JEGYZETEK AZ EGYES MŰVEKHEZ

1. MADARAK.

P. Thewrewk bevezetése:

A *Madarak* Kr. e. 414. március havában a nagy Dionysiában kerültek színre. Velük pályáztak Ameipsias (éjjeli) *kalandozói* s Phrynichos *Remetéje*. Csak a második díjat nyerték el: az elsőt Ameipsias, a harmadikat Phrynichos darabjának ítelték oda.

E híres vígjátékot, mely kétségtől Aristophanes költészetének színe-virága, némelyek allegoriának magyarázzák. Bármily elmésen van is e magyarázat kigondolva, mely szerint e darab a sicíliai expedíció képtelenségét akarja szemünkbe tüntetni, a figyelmes kutató előtt alaptalannak bizonyul. Minden egyes vonatkozás, amit tenni kell, nehézséggel, sőt erőszakkal jár. Csak egyet mondunk, ki képes az *öreg* Peistherairos szerepében a szép és fiatal Alkibiadesre ráismerni?

Athént akkoriban a vállalkozhatnomság fogta el. Hatalmától mámorítva nagyravágyó terveivel még a valóság határait is túlröpülte. A 421-ben befejezett tízéves háború okozta sebek behegedtek volt, az ellenséges szövetségek bomlásnak indultak, a város a szövetségi adó fölemelése óta új és bő pénzforrásokkal rendelkezett, a keleti tenger legnagyobb része az ő hatalmában volt. Most hát azt remélték az athéniak, hogy a 415-ben foganatosított sicíliai expedíció által hatalmukat a nyugati tengerre is kiterjesztik, hogy Siciliát elfoglalják, Karthágot leigázzák, szóval: semmi sem látszott nekik lehetetlennek. Ebben az atmosphaerában született a *Madarak* című vígjáték, melyben nem a történeti tények és személyek vannak allegoria képében feltüntetve, hanem csak az akkori közhangulat phantastikus módon viszhangozva.

Két elégedetlen ember, Peisthetairos és Euelpides, odahagyják Athént s a madarak segítségével a levegőben fellegrát építenek, melyet *Felhőkakukvárnak* neveznek el, s madár birodalmat alapítanak. Ez által az ég és föld közti közlekedés megakadt. Az emberek most csak a madarakat tisztelik, az isteneknek többé nem áldoznak, a kiéheztetett olympusiak kénytelenek a madarakkal s képviselőjükkel, Peisthetairossal alkuba bocsátkozni, s oly szerződést kötnek, mely szerint Zeus átengedi Peisthetairosnak menyasszonyul Basileát (a világoralmat) s a vígjáték azzal végződik, hogy Peisthetairos Basileiával a madarak egész seregétől kísérve mint a madarak fejedelemé palotájába bevonul.

Aristophanes darabjai közt egy sincs, mely oly annyira kosmopolitikus, a maga általánosságában minden időhöz oly könnyen alkalmazható volna, mint ez. Goethe 1780. az ettersburgi színpad számára remek *német* darabot csinált belőle.

K.: Az MTA kéziratárában K. 508. II. köteg 138—172. hasáb. (K.) Az Egyetemi Ktár kéziratárában H. 96. II. köt. 43—102. l. (T.)

M.: I. kiad. 2. köt. 81—202. l.

Szv.: A szöveg előtt: *Sept. 1.* (K.)

Sorok szerint:

12. ... *Zeusz uttszeg, Enekestides sem.* (K.)
Ehhez jegyzet: *Gúnyolták, hogy jött-ment Athénaeben.* (K.)
13. *Jegyzet: Eredetiben nincs helynév, de csak így lehetett a tréját megközelíteni.* (K.)
14. *Beh rászédett* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *lódá is tett*
16. ... *hogy jőjünk kérdezni Tereushoz* (K.), *hogy áthúzva, az utolsó szóban a hoz rag áthúzva.*
20. ... *csak harapni.* (K.) *csak áthúzva, helyette: mint*
21. ... *Hová vezetsz a* (K.)
24. *Hát a te varjúd nem beszél az útról?* (K.) A négy utolsó szó áthúzva és a véglegesre javítva.
25. *Már most nem arra károg, mint az elébb.* (K.) *az áthúzva.*
27. ... *ujjamat.* (K.)
29. *Vágyódva* (K.) áthúzva, helyette: *S vágyva önként sietnének* (K.) áthúzva, helyette: *s magunktól s örömmel* (K.), *s magunktól áthúzva.*
30. *Azán sehogysen leljük meg az utat.* (K.) *meg áthúzva.*
36. ... *felrepülénék,* ... (K.)
37. *Nem, mintha gyűlölnének* ... (K.)
39. ... *s sok kincset* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
A görög szöveg (*πᾶσι κοινῆν ἐναποτίσαι χρήματα.*) értelme tulajdonképpen ez: Mindenki számára közös, nyitva áll, hogy — benne pénzt fizessen. A tréfa abban rejlik, hogy az ember azt várná: nyitva áll, hogy benne lakják mindenki. Ehelyett az jön, hogy fizessen, amikor a feljelentők pörbe keverik és elítéltetik.
40. *Azonban pr...* (K.) A töredék szó áthúzva, helyette *tücsök*
41. *Dúdol* (K.)
42. *Énekli csak* (K.) áthúzva, helyette: *Mind a pört fújja* (K.), a szórend a véglegesre javítva.
43. ... *utra most* : (K.) *most áthúzva — s edényt* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *áldozó*
44. *Mírrhát, kosárt* (K.) Áthúzva, helyette a végleges.
45. ... *ment helyet,* (K.)
46. *Hogy azt megülvé, töltjük napjainkat.* (K.)
47. ... *Téreüsz* (K.)
48. ... *oly* (K.)
56. *Te fővel* : *úgy kéltannyi lessz a zaj.* (K.)
58. *Hé,* (K.)
60. *Babukám!* — *vagy megint zörgessek, úgy-e?* (K.) A *vagy*-tól kezdve áthúzva, helyette: *ha nem jössz, újra zörgetek.* (K.)
61. *Libuc* (jű, madárfejjel).
Ki jár itt, ki szólítja gazdám? (K.) *szólítja áthúzva, helyette: ordítja*
64. *Oly szörnyűséget* (K.)
67. *Ez nem beszéd.* (K.)

68. ... *Felelsz már?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
69. *Hát én bizony* (K.) áthúzva, helyette: *Én meg, követlek,*
71. *Euelpides: Talán kakas* (K.)
72. *Hódítá meg?* (K.)
Libuc: *Nem: a gazdám,* (K.)
74. *Legyek madárrá, szolgálj nekem.* (K.)
83. *Jóllakva hangya — és mirtusbogyóval.* (K.)
84. *Azér' csak költsd fel dm.* (K.)
85. ... *megharagszik: de a kedvetekért* (K.)
87. ... *elrepült.* (K.)
88. *Te gyáva jószág!* (K.)
90. ... *mikor elestél?* (K.) *mikor* áthúzva, helyette: *midőn*
91. *Én nem, bizisten.* (K.)
93. *Banka...* (*Jő. Csak a feje van banka módra dőlözve.*)
95. ... *hármás bokréája van?* (K.)
96. *Hát ki keres?* (K.)
98. *A tollam nézitek?* (K.) Áthúzva, helyette: *A tollamért csúfoltok,* A végső változat áll közelebb a görög szöveghez.
100. *Hát mit?* (K.) A szőrend a véglegesre javítva.
102. *Sophokles engem, Téreiisz királyt!* (K.)
103. *Hát Téreiisz vagy te? Madár, vagy páva?* (K.)
104. *Madár biz' én.* (K.)
A 106. sorhoz jegyzet: *De a darab ősszel adatott elő.* (K.)
107. *Vedlik* (K.) áthúzva, helyette: *Minden madár vedlik:* (K.)
110. *Birák is, ügye?* (K.)
112. *Alig keresve, a mezőn* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *szedhetsz a mezőn is.*
113. *S mi jóért* (K.)
114. *Akartunk értekezni.* Banka: *No, miről?* (K.)
115. *Hogy* (K.) áthúzva, helyette: *Te egykor ember voltál,* (K.)
117. *S nem szívesen* (K.) áthúzva, helyette: a végleges.
121. ... *szépen könyörögve,* (K.) a szőrend a véglegesre javítva.
123. *Kényelmeset* (K.) áthúzva, helyette: *Heverni rajta, bolyhost, mint a pokróc* (K.) *pokróc* áthúzva, helyette: *garida,* ez is áthúzva, helyette: *pokróc.*
126. *Aristokrátiát* (K.)
127. ... *Skellios* (K.) a véglegesben *Skellias* van; mindkettő jó.
131. ... *Olympi Zeusz* (K.)
132. *Hozzám ebédre jöjj ma,* (K.)
133. *Előbb megfürödve* (K.)
135. *Hozzám ne jőj,* (K.)
136. *Zeusz uccse,* (K.)
143. ... *meg sem fogdosád;* (K.) A végleges ... *csipheddé.* Az első változat közelebb állt a görög szöveghez: *οὐκ ἀρχιτέδνησας;* heréjét nem fogdosad?
146. *Hanem,* (K.)
147. ... *Ohaj,* (K.)
152. ... *mert utálok* (K.)
153. *Melanthios* (K.) áthúzva, helyette: *Láthatatlan is,*
154. ... *Opuns...*; (K.)
155. ... *Én Opunsi ember,* (K.)
A jegyzete itt téves, mert Opus nem jelenti azt, hogy félszemű, hanem volt egy Opuntios nevű ember, aki történetesen félszemű volt, és akinek neve azt jelenti: Opusba való.
157. *Hát itt hogy élnek* (K.) áthúzva, helyette: *S minő az élet*

158. *Te csak tudod jól.* (K.) jól áthúzva. *Banka : Nem kellemetlenül, az ül rag áthúzva s így javítva: Nem kellemetlen az,*
159. *Hozzá tördöve :* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
160. *No, sok hamis pénz szüntétel meg* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *küszöbölés hi ezzel.* (K.) Ehhez jegyzet: *Sokféle csalárdságot az életből.* (K.) Ez a fordítás a véglegesnél közelebb állt a görög szöveghez: *πολλὰν γ' ἀπειλεῖς τοῦ βίου κινδύνων.*
161. *...mirt...* (K.) áthúzva, helyette: *máhot*
163. *Igy hát menyasszony módra éltek itt.* A. e fordítása szép, keresetlen, de csak a dolog egyik oldalát adja, mint a jegyzete is. *Ui. νυμφίον βίον* azt jelenti: mátkapár életét, — hiszen *νύμφιος* úgy a vőlegény, mint a menyasszony, s az említett növényeket mindkettőjüknek adták részben koszorúnak, részben enni, mint a termékenység jelképeit és termékenyítő erőt tartalmazó étkeket.
164. *Haj, haj!* (K.) Áthúzva, helyette: *Hahó!*
169. *Szajátva fel s alá? nem illik az.* (K.)
174. *...méltón gáncsolódom* (K.) áthúzva, helyette: *méltók ebben gáncsaim.* A végleges fordítás a helyes: *méltán kárhoztatsz ezért.* (εὖ γε μωμῆ...)
179. *...Biz isten* (K.) áthúzva, helyette: *Manóba!*
180. *Mi hasznom lesz aztán benne, ha kitekerem?* (K.) lesz aztán áthúzva. Az 1. kiad.-ban benne kimaradt, de A. a sajtóhiba-jegyzékben visszahelyezte, mi is.
181. *Látsz valamit?* (K.)
A 182—187. sorban valóban nehéz szójáték van, amint A. is megjegyzi.
182. A görög szöveg ez: *οὐχ οὐτος... ἐστὶν ὀρθῶν πόλος;* Nem a madarak ege ez? S minthogy az eget jelentő görög szó (*πόλος*) összefügg a *πολεῖται* igével, amely azt jelenti: forog (a primitív elképzelés szerint az éggömb (a csillagokkal) fordul meg naponta a Föld körül) és forgolódik, valahol tartózkodik, sűrít, ki- s bejár, — ezért a 184. sorban így magyarázza a *πόλος* szót: minthogy minden átalmegy rajta. S a következőkben így folytatja: Ha pedig benépesítitek és bekerítitek, akkor *πόλος* helyett *πόλις*-nak fogják nevezni, azaz városnak. A. szójátéka, mely a *πόλος*-t fellegvárnak nevezi, jó annyiban, mert a felleg a levegőgre utal, miként a 181. sorban is ez volt: *Felhőket és eget.* Viszont a fellegvárban a vár szó a várni igére emlékeztet: *Mert várni kell, míg rajta átjutunk,* — s így a forgolódás, tartózkodás fogalma benne rejlik. A vár szóból viszont könnyedén kijön a város. Csak bámulnunk lehet A. művészetét, amellyel a legnehezebb szójátékokra is talált magyar megfelelőt.
185. *Azért jelenleg ma fellegvárnak mondják ;* (K.) jelenleg áthúzva, mondják áthúzva, helyette: *mondható;*
188. *Ottan szabad* (K.) szabad áthúzva, helyette: *uralni fog ember és tücsök ; és áthúzva, helyette s*
πάγων sáskát, szöcskét, és nem tücsköt jelent.
189. *S éhen veszthetitek az is...* (K.) áthúzva, helyette: *S az isteneket minden éhen veszíték.*
190. *No hát* (K.)
191. *...átkelelendők* (K.)
193. *...a földi e...* (K.) áthúzva, helyette: *ha földi ember* (K.)
194. *Ha kontót* (K.) kontót áthúzva, helyette: *vámot*
196. *...nem bocsátjuk át.* (K.) A K. és hibajegyzék alapján így javítottuk ki, mint Ráth is. (Az 1. kiad.-ban: *bocsátják van.*)
204. *Levén — sokára görögül* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *beszélni nagy-sokára.* (K.)

205. ...*Bemegyek* (K.)
 208. *Úgy összehajjuk.* (K.)
 210. *Oh kedves jó madár,* (K.)
 211. ...*menj be a bokorba gyorsan* (K.) *be a bokorba* áthúzza.
 213. *Nosza, én társam, ne aludjál már,* (K.)
 A 213–215. sorhoz metrumjelzés:
 — —
 — —
 — —
214. *Ébreszd fel amaz* (K.) *fel* áthúzza.
 217. ...*dalait* (K.) áthúzza, helyette: *bús énekit*
 218. *Szürke fajodnak!* A. e fordítása téves. A görögben ez van: γέννος ξουθηή! vagyis: zengő torkodnak (bús énekit) ξουθός = aranyhárga, csengő, zengő. A. a γέννος szóra gondolt, mely fajt jelent, pedig a γέννος a γένος szótól származik, ami állkapcsot, átvitt értelemben pedig száját, torkot jelent.
 220. ...*Zeusz* (K.)
 226. *Fenn* (K.) áthúzza, helyette: *Felséges*
 227. *Zeusz király, hogy zeng ez a madár!* (K.)
 231. *Babuka, baba, baba, babuka, baba,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 232. *Elő, elő, ide, ide, ide,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 233. *Íde jertek én röpkélő* (K.) a két utolsó szó áthúzza, helyette *oh én tollas társaim, mind a mind* áthúzza. Az egész áthúzza és véglegesre javítva.
 234. *A szántóvető* (K.) *szántóvető* áthúzza, helyette: *földművelő vetett földjein* az egész áthúzza, helyette: *Kik a földműves vetett földjein* a két utolsó szó áthúzza, helyette: *bevetett telkein*
 Metrumjelzés: — — — —
 235. ...*százezei,* (K.)
 236. *A sebesen repülő magevők faja mind* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 237. *Meltyek lágý dalt hangicsálnak* (K.) áthúzza, helyette: *Szende lágý* ez is áthúzza, helyette: *Olvadó dalt...*
 238. *Kik a rögöt* (K.) *rögöt* áthúzza és véglegesre javítva.
 241. *Tyió, tyió, tyió, tyió,* (K.)
 242. sorhoz metrumjelzés: — — — —
 247. ...*olajfák sűrűjében* (K.) áthúzza, helyette: *olajfa sűrűben éles-szavú*
 Itt téved A.: a görögben *έλελας παρ' αὐλωνας* van, ami azt jelenti: mocsaras völgyekben, s valóban mocsaras helyeken sok a szűnyog. A.-t az tévesztette meg, hogy *έλελα* = olajfa némileg hasonló a *έλελα*-hoz. Az *δξύστομος* sem *éles-szavú*, hanem: *éles-fulánkú, élesen szűrő.* (De, minthogy *στόμα* = száj, átvitt értelemben felfoghatta A. *éles-szavúnak.*)
 Metrumjelzés: — — — —
 249. *Réteken laktok avagy* (K.) áthúzza, helyette: *Laktok réteken és szép mezején Marathonnak* ez is áthúzza, helyette: *Réteken vagy Marathon mezején tanyáztatok* : — *mezején* áthúzza, helyette: *lapályin*
 250. *Tarhatollú madár* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *fajd madarak* az egész áthúzza és a véglegesre javítva.
 254. ...*seregben* (K.) áthúzza, helyette: *gyűljenek*
 255. *Szárnyasokat* (K.) áthúzza, helyette: *Szárnyasok*, ez is áthúzza, helyette: *Madarak hozzám...*
 256. Metrumjelzés: — — — —
 258. Metrumjelzés: — — — —
 264. ...*mint egy szóvízroham* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *lülé.*

- A görögben *χαράδιον* van, ami lilét, vízmosásokban, hegyipatakokban tartózkodó madarat jelent. Ezért fordította A. előbb *szóvízrohamnak*. (*χαράδιον* = rohanó hegyipatak.)
269. *Ez nem olyan aprómarha, melyet látni szoktatok rendszeren*, (K.) *látni szoktatok* áthúzással így javítva: *láttok* (K.)
271. *No természetes* (K.) áthúzva, helyette: *Természetesen* : az *en* áthúzva.
273. ... *szinte* (K.) áthúzva, helyette: *mint az első*.
274. ... *gőgös* (K.) áthúzva, helyette: *helytelen gőgös madár?*
A 276. sorhoz jegyzet: *Mint hogy a médet teve nélkül képzelni se tudja (németet kutya nélkül)*. (K.)
277. ... *bóbitás madár* (K.) áthúzással így javítva: *bóbitás fejű madár*
278. *Nem magad vagy banka* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
279. *Philokles Bankaji* (K.)
281. *Igy* (K.) áthúzva, helyette: *Ezt mondjuk* : (K.) A. fordítása (*Ezt mondjuk* : *Hipponikusfi Kallias*, – *avagy viszont*.) nem adja vissza a gondolatot: itt arról van szó, hogy az unoka a nagyapa nevét szokta viselni, tehát: Hipponikos Kallias fia, és Hipponikostól ismét Kallias származik. (görögül: *Ἰππονίκος Καλλίος, καὶ Ἰππονίκου Καλλίας*.) (Miként Epops-Banka-fia Philoklés, és ennek fia ismét Epops, tehát a nagyapa is Epops-Banka-, s az unoka is.)
282. ... *vedlik tolla* (K.)
285. ... *cifra egy madár!* (K.)
287. *Hát szodé van már madár is*, (K.)
288. ... *taraját?* (K.) A kérdőjel áthúzással felkiáltójelre javítva.
289. ... *minek viselnek* (K.) *minek* áthúzva és *miért*-re javítva.
290. ... *Mint a Károk te bohó* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *nemzete*,
292. ... *renyhe madár* (K.) *madár* áthúzva, helyette: *tollas*
293. *Uram istenem Apollon mily nagy felleg!* (K.) Áthúzva, helyette: *Tyhű, Apollon, mily nagy felleg*, áthúzva és a véglegesre javítva.
295. ... *ez fajd, a' meg* (K.)
296. ... *háttul* (K.) áthúzással így javítva: *hátrébb* (K.)
296. *Nyirfajd a neve*. (K.) A *nyirfajd* a szójáték kedvéért került a jégmadár: *κευόλος* helyébe. Ebben van benne a *κελω*: nyírok szó töve.
298. *Az pedig bagoly...* (K.)
... *Ne mondd* : (K.) áthúzva, helyette: *Ki hozna baglyot Athénába, te?*
– *bagolyt* áthúzással így javítva: *baglyot*.
E sorhoz a jegyzet így hangzott: *Közmondás* : *halomra földet, tengerbe vizet*. (K.)
300. *Olyan* (K.) áthúzva, helyette: *Kánya, solyom, kakuk, veresbegy*, – *kakuk* áthúzva.
301. ... *héja* (K.) áthúzva, helyette: *búvár, héja*,
- 305, ... *faj, ni hogy' tátognak ott*, (K.)
306. *Nézve rám s redd* (K.)
309. *Itt vagyok rég;* (K.)
312. ... *köz ügyet* (K.)
314. *Ki? mi? hogy? hol?* (K.)
315. ... *két ember lakomba*, (K.)
318. ... *Mit cselekvél* (K.) a második szó áthúzva, helyette: *csináltál*, ez is áthúzva, helyette ismét: *cselekvél most én velem!* – *most* áthúzva.
324. *Ki velünk egy legelőn* (K.) a két utolsó szó áthúzva és így javítva: *azonegy legelőn*
327. *Törbe csala, oda vete engem az istentelen nemnek* (K.) áthúzva, helyette: *Lépre csala, odavete engem az utolsó szó áthúzással így javítva: minket*,

- ez is áthúzva és így javítva: *engemet ám az a két utolsó szó áthúzva és helyette: a kárhozatos emberi nemnek,*
329. *...beszélünk, végezzünk : (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: s számolunk : a s áthúzva.*
331. *...Elpusztulunk, jaj (K.) áthúzva, helyette: Tüstént elveszünk;*
332. *...te vagy oka egyedül : (K.)*
333. *Mér' vezettél (K.)*
334. *Hogy, míg élek még (K.) még áthúzva, helyette: is,*
335. *Hogy siratnád, (K.)*
336. *...nosza csatára, rohamra tehát (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: dühösen, (K.)*
341. *Mert sem a sötét hegyeken (K.) áthúzva, helyette: Mert sem a vad rengetegen, sem ez is áthúzva, helyette: Mert se sötét rengetegek ez is áthúzva, helyette: Mert se hegyek árnya*
342. *...menekülésre hely nincs nekik már sehol. (K.)*
343. *...úagni, tépni őket szaporán (K.) tépni és szaporán áthúzva.*
345. *Itt (K.) áthúzva, helyette: Ehol van már ni! — már áthúzva, — hova szaladjak áthúzva, helyette: merre jussak, Peisthetairos: Hé! nem maradsz?*
346. *...mi módon gondolod, (K.) gondolod áthúzva, helyette: képzeled*
A 348. sorhoz jegyzet: *Úgy látszik madárijesztőnek használták, mint most is sok helyen póznára szúrt rossz cserépedény a víz, mert hasonlított emberfőhöz. (K.)*
351. *Mit csináljak a szemökkel...? (K.) Áthúzva, helyette: S a szemem hogy védjem tőlük? — védjem áthúzva, helyette: óvjam. A második változat a helyes, a görögben csonka mondat van: τοιοι δ ὀφθαλμοῖσι τί... azonban nyilván így kell kiegészíteni (szemeim elé mit tegyek? Szemeimmel mit csináljak?). Ott a csésze, áthúzással így javítva: Ott van egy tál,*
352. *...beh kilelted bölcsen (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: csupa hadvezérvileg!*
353. *Meghaladnád csel fogással (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: harci csellel*
357. *Igy elveszíni, (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: megölni*
358. *...polgár-társait (K.)*
362. *Most is üdvös terure jöttek minket megtanítani. (K.)*
363. *...üdvös terure, (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: hasznos*
365. *...ellenségtől fog tanulni (K.)*
367. *...erővel, egyenest (K.)*
369. *...hogy kell emelni, nagy hajókra (K.)*
370. *...tart meg aztán gyermeket,házat, vagyont. (K.)*
371. *Meg lehetne tán először a beszédök hallani, (K.) beszédök áthúzva, helyette: tandcsuk*
374. *Szép ez tölelek... ehhez jegyzet tintával: Most ezt is németesnek tartják, pedig: „sok ez egy gyermektől”, „elég ez én tölem”, „csunyaság tölelek” — mondja a magyar nép régóta. De most a germanizmust úgy keressük, mint forradalomban a spiclit. S a melyik valóban az, hozzá se szólunk. (T.)*
375. *...másban sem szoktunk (K.)*
376. *Jóformán (K.) áthúzva, helyette: Már*
377. *Tedd le a csészéket (K.) áthúzva, helyette: Rakh le mostan a csészéket — csészéket áthúzva és így javítva: azt a tálát*
378. *Hozd (K.) áthúzva, helyette: Amde a nyársat, mint dárdákat az utolsó szó áthúzással így javítva: dárdát*

379. ... *s leskelődjünk a fazéknál*; (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *fazékról*,
382. ... *köz költségen*, (K.)
384. *Sorakozz ismét, oda*, (K.)
386. *Lehajolván, mint pajzos ember!* (K.) *ember áthúzással így javítva: férfi!*
394. sorhoz metrumjelzés. *o — u*
395. sorhoz metrumjelzés. *— o —*
397. ... *s miféle okot mondanak?* (K.) A két utolsó szó áthúzással így javítva: *okot beszélnek?*
398. *Még hallani is hihetetlen azt!* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
401. ... *legyőzi ellenét, vagy jót tehet barátival?* (K.)
402. *Hallatlan és hihetetlen nagy boldogságot* (K.) áthúzva, helyette *Nagy boldogságot*
404. *S a mi fent van, s a mi lent van, jobbra, balra, mind ural* (K.) A. e fordítása, mely lényegesen egyezik a véglegessel, a két utolsó szavában fedi. A görög szöveg: *ὡς σὰ γὰρ ταῦτα ... πάντα καὶ τὸ τῆδε καὶ τὸ κείσε, καὶ τὸ δεῦρο, προσβιβῆ.* és értelme a következő: *Hogy mindez a tiéd, — erre is, amarra is —, arról meggyőz.* (arra rávezet.)
405. sorhoz metrumjelzés. *o o o — o o o*
406. *Van-e az eszében okos?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
407. *Mert* (K.) áthúzva, helyette: *Fortély*,
408. *Beszélted hát, beszélted?* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
409. *Mert hallani, a miről te szólsz* (K.) áthúzva, helyette: *Hogy halljam, a mit emlegetsz, már égek, a beszédet.*
410. *Nosza hát*, (K.)
412. Az 1. kiad.-ban itt sajtóhiba van: *a fazékhogás-ra*; a kéziratban világosan ez van: *a fazékhogásra* (fügesszéték fegyvereiteket); a K. és a hibajegyzék szerint helyesbítettük.
- 413—414. ... *a mivel Felbízattam.* A. e fordítása kissé erőltetett. Az értelem ez: *Ezeknek mondd el, aminek hallására összehittam őket.* (σὺ ... τοῦσὸ ἐφ' οἷσπερ τοῖς λόγοις ἐνέλεξ' ἐγώ, φράσον, δίδαξον.)
418. *Belém se rugnak, s nem vájják ki a ...* A. itt finomít. A görög szövegben ez van: *μήτ' ἀρχιπεδ' ἔλκειν*, ami azt jelenti: *nem huzgálnak herémnél fogva, — vagy: nem rántják ki a heréimet.* Ugyanis ez volt a házasságtörők büntetése, és ugyanerre céloz a sor második fele: *nem vájják ki a ...* ide ezt kell érteni: *μήτ' ὀρύττειν (τὸν πρωκτὸν)* (a fenekemet).
419. ... *A szememre értém* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *mondom* ez is áthúzva, helyette: *értem*
420. *Szerződöm* (K.) áthúzva helyette: *Felfogadom*
Esküdjél meg (K.), áthúzással így javítva: *Esküdj' meg*
 A 421—422. sorok fordítása nem egészen hí: *Megesküszöm — bíráim mind ezek, Meg a közönség.* — A görög szöveg: *δμνυμ' — ἐπὶ τοῖσις πᾶσι κριταῖν τοῖς κριταῖς, καὶ τοῖς θευταῖς πᾶσιν ...* ezt jelenti: *Arra esküszöm, hogy mindezen bírák és az összes nézők szavazataival győzzek, (ha megtartom eskümet).* Így érthető a 423. sor is: *S ha megszegem — én győzzek egy bíróval.* Mint A. jegyzete is mondja, ez a szárnalmas győzelem szinte bukásnak számít.
- A 427. sorral kezdődő kardalhoz a következő metrumjelzések vannak

o o — | o o — | o o — | o — | o —
o — o — | — | o o o — | o o —
o o — | o — — | — | o — — | o

oo — | oo — | — oo | — oo | — —
 oo — | oo — | oo — | oo — | oo —
 oo — | — — | oo — | — —
 oo — | oo — | — oo | — oo | — —

427. *Ravasz állat az emberi nem, teremtvé is, (K.)* a két utolsó szó áthúзва, helyette: *születve már, — A. ebben és a következő sorban (az is maradvig él.)* igen találóan fejezi ki a görög *πέρφυκεν* értelmét: az ember ilyennek született, ilyen a természete.
429. *Ha talán olyas derék dolgot fődöznél fel (K.)* áthúзва és így javítva: *Lehet, hogy derék dolgot fedeztél föl (K.)*
430. *Ha talán fedeztél volna fel bennem oly hasznos (K.)* áthúзва és így javítva: *A vagy oly nagy erőt bennem, a mit magam bizony eddig a magam áthúзва.*
431. *Valamit, vagy erőt fel, mi (K.)* áthúзва és helyette: *Soha még figyelembe se vett ez az oktalán ész.*
432. *Valamely nagy erőt s jóra való nemes ösztönt (K.)* áthúзва, helyette: *Hanem a mit tudsz, jelentsd nyilván, az utolsó szó így javítva: közre*
433. *Mit az én fogyatékos kis eszem soha sejtteni sem bírt még. (K.)* Áthúзва, helyette: *Mivel a nyereség, mit*
434. *Hanem a mit látsz, (K.)* áthúзва, helyette: *Netalán ma nekem szerzenél, közös lesz.*
439. *Euelpides (félre) : Lakomázni fogunk-e ma vagy mi? (K.)* Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
441. *Nagy-szavakat, (K.)*
443. *M (K.)* áthúзва, helyette: a végleges a következő különbséggel: *...meg Zeüszé is végre az is áthúзва.*
444. *...előbb (K.)* áthúзва, helyette: *előbb erede az utolsó szó áthúзва, helyette: születettek, mint Kronosz,*
445. *Mint a föld? (K.)* Áthúзва, helyette: *A Föld is? Na ezt, Zeüsz úgy (K.) Na ezt áthúзва, úgy áthúзва és helyette: Utartson,*
446. *...együgyű vagy és (K.) a vagy áthúзва.*
452. *...előbb mint a föld, (K.) az a áthúзва.*
455. *Mert nem fogja hamar Zeüsz jogarát (K.)* áthúзва, helyette: *Nem fogja hamar Zeüsz egy könnyen, jogarát*
456. *Hogy az emberi nem fejedelmei rég s királyi nem istenek (K.)* áthúзва, helyette a végleges szöveg.
457. *...sok jelből (K.)* áthúзва, helyette: *van rá sokféle bizonyosság.*
459. *A kakas ; ő bírván a perzsát, Dareioszt és Megabazost ; (K.)*
460. *Ugy lett neve perzsa madár (K.)*
461. *...mint a perzsa (K.)* az utolsó szó áthúзва, helyette: *nagy perzsa*
462. *Hord (K.)* áthúзва, helyette: *S visel*
465. *Hajnal előtt mindenki dologra : kiki munkára : kovács (K.)* áthúзва, helyette a végleges szöveg.
466. *...kobozestergálypaizsáros, (K.)* Nyilván ez a helyes szöveg; tehát az 1. kiad.-ban a kobos sajtóhiba. A görög összetett szóban ott van a *lyra (λυρα ...)*, ami koboznak felel meg. A K. és a hibajegyzék szerint helyesbítettük.
467. *Sarukötve megindulnak jókor (K.)* áthúзва, helyette: *S indulnak bocs-kort fűzve korán áthúзва, helyette: S indulnak saru ez is áthúзва, helyette: És indulnak sarufűzve legott, (K.)*
468. *Oda van ma is egy köpenyem (K.)*
469. *A városba komának lettem meghíva, borozni leültem (K.)* lettem áthúзва

- helyette: *lévén E sorhoz jegyzet: Vendégségbe, melyet a fiunak tizedik évében áthúzással így javítva: a fiu szülei tizedes korában tartottak, midőn nevet adtak neki. A e jegyzete félreértés, mert — amint Bothe jegyzetéből is világos — a tizedik napra hívták meg a komákat és adtak nevet a gyerekeknek. (és δεκάτην ἡμέραν) ... παιδαγωγὸν κληθεὶς)*
470. ... *Egyszer kukorékol (K.) áthúzva, helyette: A kakas, im ez is áthúzva, helyette: ez rá-kukorékol,*
471. ... *ki se érek (K.)*
472. ... *egy beste kaptabetyár nagyot üt hátamra doronggal, (K.) egy beste áthúzva.*
473. ... *de már köpenyem kihalászta nyakamból, (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: köpenyemmel szépen arább állt.*
475. ... *előbb, (K.) áthúzva, helyette: az ő fejedelmi parancsa, szokásba :*
479. *Aegyptos (K.) áthúzva, helyette: Aegyphus pedig és Phoenicia meg a meg áthúzva.*
480. *Most is, ha kakuk azt mondja „kakukk!” (K.)*
489. *Legerősebb tanúság valamennyi között pedig az, hogy Zeüsz maga is, ki (K.) áthúzva, helyette: Valamennyi között legnyomatékosb pedig az, hogy (egy olvashatatlan szó következik) uralgó áthúzva, helyette a végleges szöveg.*
490. *Zeüsz maga, ime király létere ma fején madarat tart (K.) áthúzva, helyette: Zeusznak is ime, király létere fején ott áll áthúzással a véglegesre javítva.*
491. *Lányának bagoly, és (K.) áthúzva, helyette: A lánya bagolyt;*
492. ... *s minek az mindig (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: a madarak körülöttök? Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: a madarat. Helyesbítettük.*
493. *Hogy, ha ki áldozván szabályszerűleg szokott módon Zeusznak jóhot ad (K.) áthúzva, helyette: Hogy, ha ki áldozván jóhot ad, mint a törvény tartja, kezökbe, a négy utolsó szó áthúzva, helyette: szertartás hozza magával,*
494. *Lerepül a (K.) áthúzva, helyette: Kezeikbe : lecsap madarak s Zeüsznél is előbb kap az utolsó szó áthúzva, helyette: vesz részt a zsenge jóhokból. — zsenge áthúzva.*
495. *Hajdan nem is esküdtek (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: esküdt senki bizony (K.), a két utolsó szó áthúzva, helyette: az ember*
496. ... *esküdvén mindig (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: folyóást a lúdra, ha csalni akar mást. A négy utolsó szó áthúzva, helyette: mikor csal.*
501. *Nektek veti meg minden madarász (K.) áthúzással a véglegesre javítva.*
502. *A tört, kalitot, lépét, hurkot (K.) áthúzva, helyette: Hálót ez is áthúzva, helyette: A kelepécét, tört, lépét, kalitot, hurkot, az utolsó szó áthúzva.*
503. *Kalitot, (K.) áthúzva, helyette: Hurkot, hálót, és cinkefogót, — és áthúzva.*
504. ... *csomónként, (K.)*
505. ... *tapogat hogy most (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: rendre ez is áthúzva.*
506. *És még ha, mikor oda tennének (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: sütni aharnak,*
507. *Sütni a tűzhöz, ha ez a céljok; (K.) áthúzva, helyette: Odatennének szépen a tűzhöz;*
509. ... *s hozzá valamely (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: valami*
510. *Levet is, (K.) áthúzva, helyette: Mártást*
511. ... *melegen rátok töltik, (K.)*
513. ... *múmia-testre. (K.)*

515. ...*óh ember ; s hajh, sirathatom* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *síratom*
516. *Az apák büntét, kik nem tudák mindez* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *hagyák én rám*
517. *Nekik általadott tiszteletet* (K.) áthúзва, helyette: *Az elődeim által keresett uraságot.*
518. *De ma téged az isten elővezetett* (K.) áthúзва, helyette: *De ahol ma szerencse nekem szabadítani hoz*
522. ...*immár* (K.) áthúзва, helyette: *így már*
524. ...*mind* (K.) áthúзва, helyette: *ti*
525. ...*a léget* (K.) áthúзва, helyette: *levegőt*
527. ...*Kebrionész* (K.)
528. *Mihelyest* (K.), áthúзва, helyette: *S miután ez megvan, az országglást Zeüsztbl követelni siettek a két utolsó szó áthúзва, helyette: felkéríték : aztán*
532. *A ti határitokra, mint jártak* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *azelőtt jártak*
533. ...*s ha lemennénk mégis, az eszközt* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *a tiltott*
534. *Lepecsételték* (K.) áthúзва, helyette: *Árujokat lepecsételték jól, hogy több galibát — jól és galibát áthúзва, az utóbbi helyébe: kárt ne tehessenek*
- A. itt szellemesen és kedélyesen — amellet teljesen érthetően — finomít. A görögben ui. ez van: *επιβάλλειν σφραγιδ̄ αυτοις̄ ἐπι ψωλην̄, ἵνα μὴ βιωσ̄* ... *ἐκείνας* — ami azt jelenti: pecsétet üttök tagjukra, hogy ne tehessenek erőszakot azokon.
536. *Hogy ti uralkodván, nektek kell ezután áldozni először,* (K.) ezután áthúзва, helyette: *ezentúl, de ez is áthúзва és helyette megint: ezután*
540. *Ha Poseidonnak viszen áldozatot* (K.) a két utolsó szó áthúзва és így javítva: *viszi áldozatát : Kacsá szent árpával előzze ; a három utolsó szó áthúзва, helyette: árpát szentelni kacsának : ez a végleges változat a hú fordítás.*
541. *Ha Heraklesnek* (K.) áthúзва és így javítva: *Ökröt akar Héraklesnek : előbb csüllönék béles adassék ;*
543. *Annak előbb kell, mint* (K.) áthúзва, helyette: *Neki kell áldozni előbb Zeusznál, nagy az utolsó szó áthúзва, helyette: s kan-hangyát heréstül.*
545. *Hangyát vágni, derék ! Örülök neki.* (K.) ...*mennydörgjön* — a K. és hibajegyzék alapján is így, eszerint javítottuk (dörögjön helyett).
- 547—548. *Hát Hermes, balgatag, és Zeus Nem repül isten létére?* (K.) A. e fordítása téves. A görögben ez van: *καὶ τῆ Δ' ὁ γ' Ἐρμῆς πέτεται, θεὸς ὢν* ... ami azt jelenti: *Zeuszra ! Hermes is repül isten létére.*
548. ...*meg a legtöbbje nem hordoz-é szárnyat?* (K.) A harmadik szóból a je át van húзва.
549. ...*Erosz is ;* (K.)
550. *Irisről pedig azt mondja Homér* (K.) áthúzással így javítva: *Irist pedig a röpke galambhoz hasonlította Homérosz.*
551. *Ha lehát titeket már ök* (K.) titeket áthúзва, már ök szórendje felcserélve.
552. ...*támadjon özönlő fellege rájok* (K.) özönlő áthúзва.
553. ...*magevőkbből* (K.), áthúzással így javítva: *magevőknek, melyek az ő bevetett földjök a két utolsó szó áthúзва, helyette: veteményöket ez is áthúзва, helyette ismét: bevetett földjök — melyek áthúзва s akkor a mondat így alakul: az ő bevetett földjök tiszttára kívágni :*
554. *Mérjen nekik aztán Déméter gabonát,* (K.)

555. *Zeusz uccse, de nem fog mérni, hanem kibúvót s ürügyet* (K.) a három utolsó szó áthúзва, helyette: *meglásd, ürügyet keres akkor majd.*
556. *... az igás jószág* (K.) jószág áthúзва, helyette: *barmok*
559. *Ne, ne, míg én két ökröskémen túladhatok* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *nyereséggel túladosok előbb.*
560. *Ha pedig te vagy istenök, életök, a föld, és* (K.) a három utolsó szó áthúзва, helyette: *az Anyaföld, te Kronos,*
561. *Akkor csupa jót várhassanak.* (K.)
Ugyan (K.), áthúзва, helyette: *Ej, mondj egyet*
564. *Se fűgüket a legyek és a darazsak nem fogják leenni* (K.) áthúзва és így javítva: *Se fűgüket a cserebűly, a darázs nem fogja lerágni*
565. *Mert öket egy-egy seregély-csapat is tisztára fölcsemegézi* (K.) áthúzással így javítva: *Mert öket egy-egy seregély-csapatunk tisztára kiöldösi mindet.*
566. *... honnan adunk mi nekik?* (K.) *mi* áthúзва, *nekik nekik-re* javítva.
568. *... e jóslathoz folyamodnak,* (K.)
569. *És* (K.) áthúзва, helyette: *Ugy hogy senki hajözva közben* (K.) közben áthúзва, helyette: *ezentúl*
570. *... a tengeri útra, ki hajón* (K.) áthúзва, helyette: *ha ki jóslott tengeri útra :*
572. *Bárkát veszek és tengerre kelek : dehogymaradok veletek már!* (K.)
576. *Bárkám eladom* (K.) áthúзва, helyette: *Eladom bárkám, ásót veszek és a kincsek vödreit ásom a négy utolsó szó áthúзва, helyette: kincset fogok ásni vödörrel*
577. *Hát az egészséget hogyan adjuk nekik?* (K.)
579. *Bizony, a ki magát sem bírja, szegény, nem egészséges sehogy* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *ebül vagyon — vagyon áthúзва, helyette: van*
582. *Toldjátok az éltök hosszát* (K.) áthúзва, helyette: *Toldják meg az éltök hosszát a madarak.* A K. és hibajegyzék szerint így javítottuk, miként Ráth is. (Az 1. kiad. az *éltök* elől elhagyta a névelőt.)
Magokéből.
584. *Jájá! beh sokkal* (K.) áthúзва, helyette: *Ejhaj! hisz' ezek...*
586. *... a magyalfa* (K.) áthúзва, helyette: *magyáltölgy*
587. *... egy olajd lesz* (K.) áthúзва, helyette: *lészen, ez is áthúзва, helyette: arnyas olajfák — olajfák áthúзва, helyette: olajlomb.*
589. *Vadalajfa s kukoja közél, s búzáat, árpát feltartva* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *hordozva kezünkben,*
593. *Lehetetlen, hogy jó szántomból* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *én már ezután mellőzzem...*
594. *S föllekéstve általad* (K.) áthúзва, helyette: *Én, vérszemet kapván beszédiden — az 1. kiad.-ban sajtóhiba: beszédiben; a K. és a hibajegyzék szerint kijavítottuk, miként Ráth is.*
604. *... jőjetelek* (K.) A K. és hibajegyzék szerint így javítottuk, miként Ráth is. (Az 1. kiad.-ban: *Jőjenek.*)
607. *... Az legkisebb.* (K.)
611. *Megyünk, vezess be te.* (K.) a *be* áthúзва.
Jertek hát utánam. (K.) *utánam* áthúзва, helyette: *velem*
615. *Hisz' megirta már Aesopus, egy...* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *a*
616. *Mesében,* (K.)
618. *Cseppet se félj,* (K.) a *vessző* áthúзва, helyette *kettőspont.*
620. *Igy már bemegyünk.* (K.) a *be* áthúзва.
621. *... hozzátok be a vackot.* (K.) Az utolsó szó áthúзва, helyette: *podgyászt.* (K.)
623. *... a Múzsák* (K.)

625. ...*Zeuszra kérlek, hallgasd meg szavok,* (K.)
A 630. sorhoz jegyzet: (*Fülemile madárfejjel, de nőalakban, jő.*) (K.)
631. ...*Zeusz* (K.)
637. *Le kell hámozni héjját a fejéről* (K.)
639. *Jerünk be.* (K.)
640. *Oh szereltem madár te, szép barna madár te,* (K.) áthúзва, helyette: *Oh szereltem, és oh minden madarak között* (K.) Metrumjelzés:

— u u — | — — | — u u | — u ū
— — | — u u | — u — | — — | — u u | — u
— u — u — u

641. *Legkedvesb madaram,* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *rokonom*
642. *Itt vagy,* (K.) áthúзва, helyette: *Itt vagy látlak* áthúзва, helyette: *Látlak, itt vagy,*
645. *Nosza hát ködös életű emberi nem, hulló levelekre hasonlók* (K.) áthúзва, helyette: *Nosza hát, ti bizonytalan életű emberek, s a falevélre hasonlók,* ez is áthúзва és a véglegesre javítva.
646. *Keveset tehetők, sáralkotmány, erőtelen árnyak,* (K.) áthúзва, helyette a végleges, azzal a különbséggel, hogy az utolsó szó. először így volt: *árnyak* áthúзва, helyette: *árnyak,*
647. *Egynapi csirkék, nyomorék,* (K.) áthúзва, helyette a végleges, azzal a különbséggel, hogy először így volt: *álomszerű gyenge halandók, — álomszerű* áthúзва, helyette: *tüneményeszerű.* Mindkét változat helyes, hisz a görögben ez van: *εὐελώμενοι: álomszerű.*
648. *Ide fordítsátok az elméteket; mireánk a haláltalanokra* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *halhatatlan, enyészet-* áthúзва, s az egész sor újrazedve: *Ide fordítsátok az elmétek' mireánk halhatlan, örökké-*
649. *A légi, örök rémülhetetlen,* (K.) áthúзва, helyette: *Nélküli, légbeli, rémülhetetlen,* áthúзва, helyette: *Nélküli végzetű, légi, örök rémülhetetlen ör madarakra* áthúзва, helyette: a végleges szöveg: *Élő, örökkifjú...*
651. ...*Erebosz, Chaosz* (K.)
652. *Helyesen,* (K.) áthúzással így javítva: *Helyesebben*
654. *Föld pedig, és levegő s ég nem volt.* (K.) Áthúzással így javítva: *Ég s föld pedig és levegő nem volt.* Ez is áthúзва s a véglegesre javítva.
659. ...*s legelőbb* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *ezt hozta világra először.*
660. *Mert nem vala isteni nemzet előbb, mig szerelem* (K.) áthúзва, helyette a végleges szöveg.
661. *Mig szerelem mindent közösítve* (K.) áthúзва, helyette a végleges, azzal a különbséggel, hogy a sor második fele először így volt: *ugy lett ég, okeanos, föld* áthúзва, helyette a végleges.
662. *S a boldog halhatatlanok összesen* (K.) áthúзва, helyette a végleges. *Mi tehát — tehát* áthúзва, helyette: *vagyunk hát legkorosabbak.*
664. ...*repülni tudunk: s szerelemnek az eszközi lévén,* (K.) s áthúзва. A K. és hibajegyzék szerint, miként Ráth is, javítottuk. Az 1. kiad.-ban tévesen: *szerelmek.*
667. *Adván neki fürjet víni, kakast, vagy szárcsát,* (K.) a harmadik szótól áthúзва, helyette: *ki ludat, ki kakast ez a négy szó megint* áthúзва, helyette: *fürjet, ki pedig kakast bajutni, ki ludat,* ez is áthúзва, helyette *fürjet, kakast, vagy gúnárt, vagy tavi szárcsát* az utolsó szó áthúзва, helyette: *gyöngyvért.*
669. *Mi jelentjük meg neki a tavasz és a tél idejét, meg az őszt;* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.

- A 672. sorhoz a jegyzet így hangzott: (*Orestes*) Azon csavargók tréfás neve, kik éjjel köntöst szoktak rabolni a járókelőktől. (K.) éjjel áthúzza.
673. ... más évszak megjelölője, (K.) a meg igekötő áthúzza.
675. Adni meleg téli subát bizony, (K.) bizony áthúzza, helyette: bizvást de ez is áthúzza és a subát is, helyette: csuhát,
676. ... Dodona, Phoebus Apollon : (K.)
677. Madarat kérdeztek előbb, aztán fogtok mindenhez (K.) az utolsó szót áthúzza, helyette a végleges.
678. Tengerre, kenyér (K.) áthúzza, helyette: Tengerre ki mén, ...
679. És végre madár neve (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: minden jós jelnek neve ez is áthúzza és a véglegesre javítva.
- A 680. és 681. sorban a madár szó mindig alá van húzva.
682. Hát nem mi vagyunk nektek nyilván ama jósló s jövőndőlő nagy Apollon? (K.) áthúzza, helyette: Hát nem bizonyos már, hogy mi vagyunk nektek jós istenetek, nagy Apollon? Áthúzással a véglegesre javítva.
684. Szabad a jóslat az égben (K.) a két utolsó szó áthúzza, helyette: a légben, az éven, nyáron, télen, deres ősszel az utolsó szó áthúzza, helyette: évszakokon ;
685. S elszökve (K.) áthúzza, helyette: Elosonva nem is heverünk büszkén felhők hátára, miként Zeusz, (K.) áthúzza, helyette: Elbújva nem is heverünk felhő hátára kevélyen, mint maga Zeusz.
688. Élet, egészség, (K.) áthúzza, helyette a végleges.
689. Lesz (K.) áthúzza, helyette a végleges szöveg.
691. Erdei Múza, (K.)
696. Ülve (K.) áthúzza, helyette: Lombhajú körösfán ülve, — körösfán áthúzza, helyette: kőrösdn. Ebben és a 698. sorban ugyanaz a tévedés van, mint a 218. sorban. A szövege ez: az én jakó... Fajom énekeit dalolom Pánnak. A görög szöveg ez: ὁ ἰεμῆς γένος ξουθηῆς μελέων Πανὶ νόμου ἰεποῦς ἀπαπατω —, ami azt jelenti: Zengő torkom dalai által Pánnak énekek szent énekeket. (Vö. a 218. sorhoz mondottakat.)
699. S a hegye... (K.), az utolsó szó áthúzással így javítva: hegyi Istenanyának az — az áthúzza, helyette: is
700. Kardalokat (K.) áthúzza, helyette: Tánciához
703. Phrynichos ambroziás dalok (K.) áthúzza, helyette a végleges.
704. S mindig... jött meg. (K.) jött áthúzza, helyette: tért
708. Mind az, a mi nálatok rútt, s törvény által sújtva van (K.) az utolsó három szó áthúzza, helyette: sújtja, vagy szokás,
709. ... szép s dicséretes dolog (K.) áthúzással véglegesre javítva.
710. Mert ha ott gyalázatos és bűn (K.) áthúzással így javítva: bűn és gyalázat
711. ... becsületére válik, hogyha rácsap a fiú (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: kis kakas
- A 714. sorhoz A. a lap szélén megjegyezte: ἀτραγῆς: fajdféle császármadár. (K.)
715. És ha ott Phryg volt, olyan barbar, mint tulajdon (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: akár egy az utolsó szó megint áthúzza, helyette: csak Spintharos,
716. Köz... (K.) áthúzza, helyette: Phrygből köztünk pintymadár lett a lett áthúzza, helyette: lesz — és Philammonhoz hasonló a két utolsó szó áthúzza és így javítva: Philammon atyafi — atyafi áthúzza, helyette: rokona
717. Míg ha épen Kár rabszolga is, mint Exekestides, (K.) áthúzza, helyette a végleges.
718. ... feltűn... (K.) áthúzással így javítva: felragyog.
720. ... fogoly legyen nálunk, (K.) legyen áthúzza, helyette: lesz

721. *Minthogy nálunk semmi szégyen* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
722. *Fülmile*. (K.)
727. *Hebrus vize* (K.) vize áthúzva s helyette: *ezüst vize*
730. *Félve figyeltenek* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *figyeltek el* (K.)
734. ...és az *Olymposzi* (K.)
735. *És a Chariszok* (K.)
737. *Nincs annál jobb és pompásabb, felségesb, mint kinek szárnya van.* (K.)
Áthúzva, és a véglegesre javítva.
738. *Lám, ha köztetek, nézők közt szállni tudna valaki,* (K.) áthúzva, és a véglegesre javítva.
739. *És megunná* (K.) A K. és hibajegyzék szerint, miként Ráth is, így javítottuk. (Az 1. kiad.-ban: S megunná.)
742. ...itt ráérnek (K.)
744. *Jól kifúva, jól kinyögve vis...* (K.) a töredék szó áthúzva s helyette szállna vissza
746. *Padjain itt* (K.)
748. *Két* (K.) áthúzva, helyette: *Csókot lopna,*
752. *Most valódi urat játszik* (K.) áthúzva, s helyette a végleges szöveg.
762. *Nebet kell adni, nagyot* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *cifrát, nagyszerűt* (K.)
766. *Jó lesz ama nagy Lacedaemonból?* (K.)
- 770–771. *Euelpides: Afféle légi*
Felhős vidéktől (K.) e két sor áthúzva, helyette:
Euelpides: *Innét a felhős*
Légtájáról adjunk neki...
773. *Ujjuhujhád, beh* (K.) a *h* mindenütt áthúzva.
778. *Agyongórálták a földtől eredt Gyádsokat* (K.) az utolsó szó áthúzva. A 782. sor jegyzetébe a K. és hibajegyzék alapján betoltuk, mint Ráth is: *Athéna istennőnek palástot...* adtak — ami az 1. kiad.-ból kimaradt.
798. *Küldj hírnököket*: (K.)
801. ...*Te* (K.) áthúzva, helyette: *És te,*
807. A lap szélén: *Strophe*. (K.)
809. ...*dícséreteket zengeni veled együtt,* (K.) a *veled* áthúzva.
815. ...*Sok csudát láttam, bizony,* (K.) bizony áthúzással így javítva: *bizisten*
819. ...*a tűzhelyinket őrző hányának,* (K.) áthúzással így javítva: *ölyvnek, a tűzhelyek őrének,*
820. ...*minden olympi madaraknak és minden olympi madárnőknek...* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
821. *Üdv, Sunium-ölyve és Gólya-király* (K.) *király* áthúzva, helyette: *fejedelem,* ez is és a *Gólya* is áthúzva, helyette: *eszterág-király* (K.)
822. *És a pythiai hattyúnak és a déloszbeli hattyúnak, és Létónak, a fürrj-anyának* (K.), áthúzással a véglegesre javítva.
824. *Már Tengelic-Artemis, nem tengeri?* (K.) a *Már* áthúzva. E sorhoz e jegyzetet írta A.: *Csak így lehetett valami szójátékfelet kisütni. Ezt a szójátékot a véglegesben elhagyta A.*
827. ...*magoknak* (K.)
828. *És a Chiosziaknak...* (K.)
829. *Derek, hogy mindenütt* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *mindig ott van* az utolsó szó áthúzva, helyette: *jetreng Chiosz!*
830. *És minden madárhősnek és hősnének* (K.) a három utolsó szó áthúzva és így javítva: *hős madárnak, hősmadárnének, a szárccsának — szárccsának* áthúzva, helyette: *gyöngyvérnek*
831. *és a pelikánnak* (K.) mind a három szó áthúzva, helyette: *a fakúsznak,*

- s a vadlúd*nak e három szó áthúзва, helyette: *a pelikánnak, gödénynek és a e három szó áthúзва, helyette: vércsebagoly*nak
832. ... *a vakvarjú*nak (K.) e két szó áthúзва, helyette: *és a vöcsök*nek
838. ... *egy ölyv elbirná juhomat* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *juhocskám?*
843. *Kellene mondanom a kézvtzre, s az isteneket* (K.) a három utolsó szó áthúзва, helyette: *azután*
846. *Mert a mi itt van áldozat az az* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *bizony ez is áthúзва, helyette: barom,*
847. *Csak szarva-szövre, csupán a csontja-bövre.* (K.) Áthúзва, helyette: *Annak bizony csak szövre-szarva.*
848. *Imádkozzunk hát áldozattal, a szárnyas isteneknek.* (K.)
A 849. sor elé: *Költő* (K.) áthúзва, helyette: *Poéta.*
852. *Én mézajkú dalok szerzője vagyok* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette a végleges.
853. „*A Muzák fürge szolgája* (K.) A névelő és a *szolgája* áthúзва, helyette: *cselédje*”
859. *No nemhiába foszlány a ruhád* (K.) a három utolsó szó áthúзва, helyette: *nyítt el a ruhád — ruhád* áthúзва, helyette: *lebernyeg* ez is áthúзва, helyette: *csuhád.*
860. *Hanem, poéta* (K.) *poéta* áthúзва, helyette: *költő* ez is áthúзва, helyette: *mi a csapás hoz erre, költő?*
861. *Felhőkakukuvárt üdvözlöm dalokkal* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette a végleges.
862. *Irtam* (K.), áthúзва, helyette: *Költvén red...*
866. *Hisz csak most* (K.) áthúзва, helyette: *Hisz név-adóját...*
868. *De* (K.) áthúзва, helyette: *Am gyorsan...*
872. ... *a mit akarsz tiszta szívvel* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *szívesen*
873. *Magadtól* (K.) áthúзва, helyette: *Magad fejétől...*
874. ... *meggyül a bajunk* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *bajom,*
875. *Menekvés tőle nincs, ha nem adok.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
876. *Hé szolgál, úgy is van subád, köcéd,* (K.) az öt utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.
884. *Straton*”, *ki szö* (K.) a szótöredék áthúзва, helyette: *fondílszövevény ruhával „nem bír”, a négy utolsó szó áthúзва és a véglegesre javítva.*
885. „*Am* (K.) áthúзва, helyette: *Noha dísztelen*”
888. *Hé, ved le :* (K.) *Hé* áthúзва.
889. ... *eredj dolgodra most.* (K.) *most* áthúзва,
Poéta : Megyek, (K.) áthúзва, helyette: *Távozem*
890. ... *a városra költök ilyet :* (K.)
892. *Értenek a hófedett* (K.) áthúзва, helyette: „*A hólepte, sok-útu mezőkre jutottanak.*”
900. *Peisithetairós: Gebedj meg.* (K.) Áthúзва, helyette: *No, vessz meg.*
904. *Miért nem álltal hát elő* (K.) áthúзва, helyette: *Mért nem mutattad hát a jósiatod,*
908. *Amde, ha farkasok és ősz varjak együtt la* (K.) a két utolsó szó áthúзва helyette: *várost ez is áthúзва, helyette: együtt teleptének — teleptének áthúzással így javítva: teleptik*
909. *Városunkat* (K.)
910. *Mit tartozik rám...* (K.) A K. és hibajegyzék szerint, miként Ráth is, így írtuk. (Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: *Mi tartozik rám...*)
911. *A „levegőre” érti azt Bakis.* (K.)

919. ...de ha nem teszed (K.) nem teszed áthúzza, helyette: mind ezt meg nem adod — adod áthúzza, helyette: adándod,
920. ...nemhogy sas, egy árva jakúsz sem." (K.)
921. És ez mind benne van? (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
931. Nem kotródsz el, (K.) áthúzza, helyette: Kotródol a manóba! (K.)
932. Méssz (K.), áthúzza, helyette: Nem nyargalsz jóslatoddal, futva más-hová? — futva áthúzza.
933. Peisthetairos : Uj isten-csapása (K.)
935. ...mért oly lóbhegyen? (K.) Ehhez jegyzet: Kényesen.
943. Hozzá illesztem, a görbét, felülről, (K.) a -ről rag áthúzza.
947. Piac; feléje visz sok egyenes (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: mint központba, sok
948. Egyenes utca visz (K.) áthúzza, helyette: ...út vigyen
949. Lövelljenek szét mind a körszerű (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: a kevek piacból,
950. Térből. (K.) Áthúzza, helyette: Középről. Áthúzza, helyette: Mindenfelé.
951. Peisthetairos : Tudod bizony, hogy én szeretlek : (K.) bizony áthúzza.
955. Olcsó (K.) áthúzza, helyette: Sűrű (K.), ez is áthúzza, helyette: Olcsó az ütleg. (K.)
957. ...a nyeglél, a mennyi van. (K.)
960. Jaj, jaj, szegény fejem (K.) a két utolsó szó áthúzza, helyette: nekem jaj!
961. Nem méssz (K.) áthúzza, helyette: Pusztulsz, (K.)
962. Peisthetairos : Ki e Sardanapalus? (K.)
965. S ki küldé, nyavalyás (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: rossz-csont?
973. Peisthetairos : Nem tisztulsz leg (K.) a szótöredék áthúzza, helyette: hamar
975. ...küldenek redm (K.) redm áthúzza, helyette: nyakamra
976. Mielőtt áldoznék (K.) áldoznék áthúzza, helyette: áldoztam (K.)
988. „Ha pedig valaki ellúzi az archonokat... (K.)
994. Peisthetairos : Ejnyes! utána, fogd meg! (K.) A három utolsó szó áthúzza, helyette: megállj! utána!
996. S ott benn áldozzuk meg az isteneknek. (K.) (Elmennek.) A zárjelben levő szó áthúzza, helyette: (El mind.)
A 997. sorhoz metrumjelzés: — — | — — |
998. Mindent-birónak fognak már (K.) a két utolsó szó áthúzza, helyette: fog már a
1000. Mert mind e földet belátván, (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: szemlélvén,
1001. Örööm szép (K.) szép áthúzza, helyette: zsendült termésök',
Az 1003. sorhoz metrumjelzés: — u u u
1004. S jáva telepedve, gyu (K.) a szótöredék áthúzza, helyette: mohón ez is áthúzza, helyette: letarolja
1005. Elpusztítom mind a szagló (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: mind a szagdús kertek...
Utána metrumjelzés: — — | — —
- Az 1006. sorhoz metrumjelzés: — u u u
1008. Hirdetik ma város-szerte, ismételve hirdetik, (K.) a mondat második fele áthúzza, helyette: hogy ha ki Diagorast (K.)
E sor után metrumjelzés: — u — u
1010. Ha pedig (K.) pedig áthúzza, helyette: viszont a régi — régi áthúzza, helyette: régen elhunyt — elhunyt áthúzza, helyette: meghalt zsarnokok közül egyet

1011. *Bárki elfog (K.) elfog áthúzva, helyette: behoz ez is áthúzva, helyette: elfog élve-halva :*
1013. *Ki Philokratest megölve hozza be (K.) hozza be áthúzva, helyette: fogja el ez is áthúzva, helyette: hozza be*
1014. *Egy talentomot kap : s négyet ha (K.) ha áthúzva, helyette: hogyanha élve fogja el — fogja el áthúzva, helyette: hozza be (K.) ez is áthúzva, helyette: adja át.*
1016. *A fenyőrigót (K.) fenyőrigót áthúzva, helyette: fenyőmadárt felfújja, s mutogatja — mutogatja áthúzva, helyette: úgy mutatja dísztelen,*
1017. *A rigónak orrlyukába... (K.)*
1018. *A galambot összefogja s kényszeríti, (K.)*
1020. *...ki pedig (K.) pedig áthúzva, helyette: tehát közületek (K.)*
1022. *Mert ha szép szót nem fogadtok (K.) szép szót nem fogadtok áthúzva, helyette: szóra nem hajolok,*
1023. *S megkötözve úgy ki (K.) e három szó áthúzva, helyette: lépre kötve*
1026. *S nem vesz jól (K.) áthúzva, helyette: Sem gyapjúköntöst fel nem vesz : — fel áthúzva.*
1032. *...barlangok mélyiben hegylakozó nymphákkal játszom; (K.) hegylakozó áthúzással így javítva: hegylakó*
1036. *Mennyi jót (K.) jót áthúzva, helyette: mindent nyernek mitőlünk, a mi áthúzva, ha hasznunkra az utolsó szó áthúzva, helyette: javunkra döntik el,*
1037. *Ugyhogy még Párisnál az utolsó szó áthúzva, helyette: Alexandernél is...*
Az 1039. sorhoz (*Laurionnak baglyai*) e jegyzet volt fűzve: *Laurion bányából került ezüst drachmák, — Athéna baglya verve rajtok. (K.)*
1040. *Mind i (K.) i áthúzva, helyette: ottlakoznak, házatoknál, az utolsó három szó áthúzva, helyette: ...ott laknak házatoknál,*
1049. *Majd, ha épen hó (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: szép fehér új köntös...*
1050. *Akkor állunk (K.) áthúzva, helyette: Éppen akkor állunk bosszut,...*
1053. *...mi történik ott! (K.) ott áthúzva, helyette: ottan!*
1058. *Gyönyörű munka, nagyszerű, dicső, (K.)*
1061. *Hajthat, (K.)*
1066. *Madár mind, senki más (az Aegyptosi (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: egyiptomi*
1072. *A téglát a gólya hordta, (K.) gólya előtt a névelő áthúzva.*
1073. *Vízet pedig, földről a légebe hordták (K.)*
1075. *Első Követ : A kalános gémeek (K.) kalános áthúzva, helyette: kanáli*
1076. *Peisthetairós : S hogy vakoltak aztán? (K.) A két utolsó szó áthúzva, helyette: hányták belé?*
1078. *A sárt ludak taposták, s lábaikkal (K.)*
1081. *Meg felgyűr (K.) áthúzva, helyette: És feltűrkhözve*
1083. *Mint gyermek (K.) áthúzva, helyette: A vakoló kalánt, mint gyermekek*
1084. *Adogassák fel, szájokba sárt vivén. (K.) Az egész áthúzva, helyette: Vítették repülve, s a szájokba' sárt.*
1092. *...s őrizet áthúzva, helyette: őrség van körül,*
1093. *Csengettyűhordó, őrző, őrtűzek, s előrs, vigyázók (K.) az egész áthúzva, helyette a végleges.*
1096. *Meg (K.) áthúzva, helyette: S himosdom :*
1105. *...Zeusz (K.)*
1106. *Közül egy ide (K.) ide áthúzva, helyette: átrepült a léghatárba az utolsó szó áthúzva, helyette: mi legünkbe,*
1108. *Oh be veszélyes, borzasztó eset! (K.) eset áthúzva, helyette: dolog!*

1113. *S a görbe körmű mind* : (K.) *mind áthúzva, helyette: nép* ;
1117. *...itt van valahol.* (K.)
1119. *...vomuljon* (K.) *áthúzva, helyette: siessen hozzád*
Metrumjelzés: $\sigma - - | \sigma - |$
1124. *...amaz istenek közül.* (K.)
1125. *Most vigyázzon körbe minden, mert* (K.) *Áthúzva, helyette: Mindenki hát nézzen körül, mer' már közelről hallatik a három utolsó szó áthúzva, helyette: hallik egy „főnnszárnyaló*
1130. *Az Olympos isteni közül* (K.) *áthúzva, helyette: Olympos istenségitől jövök.*
1135. *Repülve, egy gatyás?* (K.) Ehhez A. a következő jegyzetet fűzte: *Ölyv, lásd fönnebb, Két értelmű.* A görögben *τρολλος* van, ami ölyvöt is, de háromherést is jelent.
1136. *Peisithetairos: Megkeserülöd.* (K.) *Áthúzva, helyette: Te bánod ezt meg.* (K.) – E kettő volt a hű fordítás, mert a görögben ez van: *οἰμώζει μακρά*, ami azt jelenti: Fogsz te még hosszan jajgatni. A végleges fordítás: *Majd megtudod! gördülékeny, de nem hű.*
1137. *Beh helytelen dolog.* (K.)
1138. *...oh istentelen?* (K.)
1142. *Pecséted, a go* (K.) *áthúzva, helyette: Jegyed, van a gólyáktól?* Ez is áthúzva, helyette: *Pecséted, a gólyától, van?*
1146. *Aztdn te így szép csöndesen repülsz át* (K.)
1151. *Hogy minden Iris* (K.) *áthúzva, helyette: Az vón' igazság, aki Irised van,*
1152. *Hogy nyomba meghalj,* (K.) *nyomba áthúzva, helyette: mentre*
1156. *Ti istenek, kicsapongatok,* (K.)
1159. *...Zeusz küld,* (K.)
1167. *Zeusz uccse, annak áldozna, ne Zeusznek.* (K.)
Ez a változat hívebb, mint a végleges. A görögben ui. az van: *ἀλλὰ μὲν Δι' οὗ τῷ Διῷ*, ami azt jelenti: Zeuszra, nem Zeuszra (kell áldozni). Az ebben rejlő szellemes ellentétet a végleges fogalmazás elejti.
1174. *...Lyd, vagy Phryg vagy-e,* (K.)
Ehhez a következő jegyzetet fűzte A.: *Tehát rabszolga.* A fordítása itt téves. A görög szövegben ez van: *φέγ' ἰδω, πότρεα Λυδῶν ἢ Φρύγα, ταῦτι λέγουσα μορμολύττεσθαί δοκεῖς*; ami azt jelenti: Hadd lám, azt hiszed, hogy holmi lydet vagy phryget ijesztgetsz e szavaiddal? (Ostoba rabszolgának nézel engem, akit ilyesmivel ijesztgetni lehet?) A. pedig így fordítja: *lyd vagy phryg vagy-e, Ki nagy szavakkal így mumuskodol?*
Az 1181. sorhoz e jegyzetet fűzte A.: *A madár görög neve, Porphyrion volt neve egy Gygásnak is, azok közül, kik Zeusz ellen feltámadtak.* (K.)
1193. *Sem a halandók közül.* (K.)
1196. *...meg nem tér soha!* (K.)
1199. *Tisztelve bölcsességed...* (K.) A K. és hibajegyzék alapján így javítottuk, mint Ráth is. (Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: Tisztelme...)
1203. *...s mi sok* (K.) *sok áthúzva, helyette: nagy*
1205. *...mig ezen várost te meg nem ülted* (K.) a négy utolsó szó áthúzva, helyette: *nem alkotád,*
1207. *Éh-szomjan* (K.) *áthúzva, helyette: Saslódva, szennyesen...* E sorhoz a jegyzet a kéziratban még hiányzott.
1208. *...most meg* (K.) *meg áthúzva, helyette: pedig viszont*
1209. *Madárutánzókk lettek,* (K.)
1216. *Hogy neve is soknak* (K.) *neve is áthúzva, s akkor a sor így alakult: Hogy soknak épen neve is madár.*

1218. *Menipposz jecske lett*, (K.) *lett áthúзва*, *ám Opuntios*
1220. *Philokles pacsirta*, (K.) *áthúзва*, helyette: *Philoklesé pipiske*, *rókalúd Theagenesé áthúзва*, helyette: *Pipiske Philokles*, *rókalúd Theagenes*
1221. *Lykurgos ibis*, (K.) *áthúзва*, helyette *Ibisz Lykurgoszé áthúзва*, helyette: *Ibisz Lykurgos*, *denevér Chairephon*,
1223. *Mert olyan is, mint a fűrj* (K.) *a fűrj áthúзва*, helyette: *vtóv fűrj*,
1231. *... görbe körmöket kér*; (K.) *körmöket áthúзва*, helyette: *karmokat*
1236. *Manes meg onnan hordja* (K.)
Az 1238. sorhoz e metrumjelzést írta A.: *υ υ -*
1239. sor metrumjelzése: *υ -*
1243. *Kinek is ne öröm volna lakozni e helyben?* (K.) A három utolsó szó áthúзва, helyette: *lakozni miközöttünk*, (K.) az utolsó szó így javítva: *miközöttünk* (K.)
1244. *... Szerelem, Chariszok* (K.)
1245. *Szépén* (K.) *áthúзва*, helyette: *Együtt szépen lakoznak* (K.) *lakoznak áthúзва*, helyette: *tanyáznak az egész áthúзва*, helyette: *Mind nyájasan lakoznak ez is áthúзва*, helyette: *Együtt áthúзва*, helyette: *Szép nyájasan tanyáznak az utolsó szó áthúзва*, helyette: *honolnak*
1247. *Ide a tollal* (K.) *tollal áthúзва*, helyette: *szármnyal tele kast*,
1248. *Te meg biz* (K.) a töredék szó áthúзва, helyette: *nógasd*
1253. *Külön a dalosok, külön a jóslók, a tengeriek* (K.) *áthúzással véglegesre javítva*.
1254. *Természetéhez illjék* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *adhasd*. (K.)
1255. *... meg* (K.) *áthúзва*, helyette: *már nem állhatom*
1257. *... röpülő keselyű* (K.) *keselyű áthúзва*, helyette: *sas*,
1258. *Mely szállana meddő* (K.) *áthúзва*, helyette: *Hogy szállani tudnék* (K.) a két utolsó szó áthúzással így javítva: *szállanék a sivár habok fölött*, a névelő áthúзва.
1259. *S két tengerek dagályán*. (K.) *S áthúзва*.
1272. *Azért kívántam felköltözni, hogy* (K.) *hogy áthúзва*, helyette: *és*
1278. *Táplálni tart* (K.) *áthúзва*, helyette: *Apját viszont táplálni köteles - köteles áthúзва*, helyette: *tartozik*.
1281. *Sohse azt : ha már itt vagy jóindulattal* (K.) a mondat második fele áthúzással így javítva: *ha itt vagy már*,
1289. *S menj vissza örnek*, (K.) *vissza áthúзва*.
1290. *Apád pedig hagy' éljen* : (K.) *pedig áthúзва*, *te pedig, ha úgy - úgy áthúзва*, helyette: *oly*
1291. *... és vijj*. (K.)
1292. *No Bacchus uccse*, (K.)
1293. *Fogaadni szót* (K.) *áthúзва*, helyette: *Hajlok szavadra*. (El.) *áthúзва*, helyette: *(Indul.)*
1295. *... dalmenetet* (K.) *áthúзва*, helyette: *új dal-utat...*
1297. *Követ im, merész* (K.) *áthúzással így javítva: Követi merész* (K.)
1298. *Szellemem és lebke* (K.) *lebke áthúзва*, helyette: *légi testem*. (K.)
1299. *Üdvözlöm a karhoz kötött* (K.) a két utolsó szó áthúzással így javítva: *hárssal kötött*
1301. *Madár ohajtók - élesen* (K.) *áthúзва*, helyette: *Madár szeretnék lenni ez is áthúзва*, helyette: *Madár szeretnék, - hangosan*
1302. *Zengő fülemile - lenni*. (K.)
1303. *Sose énekelj* (K.) *áthúзва*, helyette: *Ne énekelgess az utolsó szó így javítva: énekelj hát, mondd szóval, a mi kell? - a áthúзва*.
1305. *... szedni a felhőkben énekimhez új*, (K.) *énekimhez áthúзва*.
1306. *Hólepte, légi dalnyitányokat*. (K.) (*ἀναβολάς*)
1307. *Ki látta, légből szedni a nyitányt?* (K.) (*ἀναβολάς*) Ehhez A. jegyzete:

- Az eredeti szójáték : nyitány — hőpeny (ti. ávaβαλή mindkettőt jelenti.) elvész. A végleges fordítás azonban visszaadta ezt a szójátékot is: Friss... dalolmányt. Ugyan ki látta, légből szedni dolmányt! Csak bámulni lehet A. gondosságát és ötletességét a szójátékok visszaadásában.*
1319. *Járván* (K.) áthúzással így javítva: *Járva...*
1320. *Hol az éjszakiakhoz* (K.) áthúzással így javítva: *éjszaki tájhoz...*
1321. *Szelve barázdát a légen által* (K.) áthúzással így javítva: *Szelve a lég kiköbítelen útait.*
1323. ...*mindjárt, hogy repülsz.* (K.) *hogy* áthúzva, helyette: *úgy*
1324. *A dithyramb-költővel, ezt tevéd s karvezérrel* (K.) áthúzva, helyette: *A karvezérrel bászsz te így, ki örök a két utolsó szó áthúzva, helyette: kiért*
1325. *Kiért vitáznak Athén törzsei.* (K.) Áthúzva, helyette: *Vetélynek tárgya áthúzva, helyette: Vetélkedés-tárgy a törzsek között ez is áthúzva, helyette: Athenae minden törzse hajba kap?*
1329. *Nyilván gúnyolsz* (K.) áthúzva, helyette: *Csúfolsz, világos :*
1335. *Itt is jön egy, dúdolvá, szárnyakért.* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *lám, megint.*
1337. *Ugy látszik* (K.) *látszik* áthúzva, helyette: *tetszik,*
1339. *Ki adja* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *osztja*
1340. *Itt van;* (K.)
1343. *Zeusz uccse,* (K.)
1349. *Nem azért* (K.) *azért* áthúzva, helyette: *úgy;*
1350. *Maid visszatérek a darvakkal aztán,* (K.)
1351. *Terhelve* (K.) áthúzva, helyette: *Gyomromba' sok váddal, e sorhoz jegyzet: Azon balhítre céloz, hogy a darvak hővecset nyelnek le, terhelék (ballast) gyandnt.*
1352. *Ily dolgokat csinálsz?* (K.) *csinálsz* áthúzva, helyette: *cselekszel hát?* Az egész áthúzva, helyette: *Ilyet cselekszel, áthúzva, helyette: Hát arra kéne a szárny? mondása csak, fiam,* (K.) Ez is áthúzva, helyette: *Ily dolgokat cselekszel hát? ugyan te,*
1353. *Iffjú létedre, ily árulkodó vagy?* (K.) A mondat második fele áthúzással a véglegesre javítva.
1356. *Megélhet abból, a ki ekkora :* (K.) áthúzva, helyette: *Melyből megélhet ilyen nagy legény — ilyen nagy legény áthúzva, helyette: egy ily embernyi ember — embernyi ember áthúzva, helyette: nagy legény*
1357. ... , *mint perfoltozással.* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *vadászkodással*
Az első fordítás tulajdonképpen hívebb és szemléletesebb volt, hiszen a görögben ez áll: *δυνασσοειν*, ami azt jelenti: a pereket egymáshoz varni, összefoltozni.
1358. ...*tandcsod nem kell, szárnyat adj.* (K.)
1359. *Röptülök is már szóval.* (K.) Áthúzva, helyette: *Most megszárnysítlak szóval. A meg áthúzva.*
- Sykophanta : Hogy reptenéd* (K.) áthúzva, helyette: *Hogy' lehetne*
1360. *Szóval az embert?* (K.) Áthúzva, helyette: *Megszárnysítani szóval valakit?* Áthúzva, helyette a végleges.
1365. *Ez az iffjú szónok,* (K.) az áthúzva.
1366. ...*szárnyra kelt, már lovat is tart."* (K.)
1370. *Kétségtelen;* (K.) áthúzva, helyette: *Ugy van : beszédtil elme és az ember az egész áthúzva, helyette a végleges.*
1371. *Emelkedik* (K.) áthúzva, helyette: *Elmét magasztal;*
1374. *Sykophantha : A nemzetséget* (K.) áthúzva, helyette: *Én meg nem szégyenitem*

1376. *Kenyérkereset* (K.)
1378. *Sólyom vagy vércse szárnyat*; (K.)
1382. *Mahacsságban marasztalod el?* (K.) *marasztalod* áthúzással véglegesre javítva.
1389. *Miжд hajtalak már én, mint a csigát.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1390. *Peisthetairos: Nem repülsz ma innen?* (K.)
1392. *Megkeserülöd a percsavarást.* (K.) Az utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.
1393. *Mi meg, fölszedve szárnyainkat, gyerünk.* (K.) *szárnyainkat* áthúzással így javítva: *szárnyunkat* — *gyerünk* áthúzással így javítva: *jerünk be.*
1396. *Van például egy csodás esetlen nagy fa, Kardán felül.* (K.) *esetlen nagy* áthúзва, *Kardán felül* áthúzással így javítva: *Kardától távolabb.*
1399. *Ez tavasszal díszlik szépen* (K.) áthúзва, helyette: *Ez kihajt minden tavasszal, szépen díszlik és virul és sykophantáz,* — *szépen díszlik* áthúзва.
1403. *Mind* (K.) áthúзва, helyette: *Szent* — áthúзва, helyette: *A hősökkel esznek-isznak,*
1405. *Mert* (K.) áthúзва, helyette: *De* — ez is áthúзва, helyette: *Am* — ez is áthúзва, helyette: *Ekkor ám* — áthúзва, helyette: *Am akkor sehogyse biztos...*
1407. *...guita üti meg a jobb-felét.* (K.) *üti* áthúзва, helyette: *csapja*
1411. *...ott lent?* (K.)
Peisthetairos: Nem, biz' is (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1414. *Prometheus: Mint mikor kifogják* (K.) áthúзва, helyette: *Ökörkifogás*
1416. *Zeusz hogy' áll? derül-e, vagy borul?* (K.)
1423. *Ne lássanak meg a menny isteni.* (K.) A három utolsó szó áthúзва, helyette: *isten-társaim.*
1433. *Mint a Thesmophoriák ünnepén füst* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1435. *Éhezve, Illyrek, rikoltnak,* (K.)
1436. *S haddal rohanják* (K.), az utolsó szó áthúзва, helyette: *akarják meg-rohanni Zeust és egét,* a két utolsó szó áthúзва.
1437. *...nem nyitott nekik,* (K.) *nyitott* áthúзва, helyette: *nyitatt*
1438. *...a szentelt juhot.* (K.) Áthúzással így javítva: *a leszelt juhot.* Az utóbbi fordítás a helyes, hiszen a görögben *σλδγγα* van, ami az áldozati barom belső részeit jelenti, s ezt jelenti a magyar *joh* is. Tehát az 1. kiad.-ban a *juh*ot sajtóhiba.
1440. *Tirajtatok kívül?* (K.) *kívül* áthúzással véglegesre javítva.
Prometheus: Hogy ne volna? hát (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1443. *Prometheus: Mi? hát Triballok.* (K.) Az utolsó szó *Triballos*-ra javítva.
1452. *Ez gyártja Zeüsnek* (K.) *gyártja* áthúзва, helyette: *gyúrja*
1453. *És mind a többit, a jókor tanácsot,* (K.) *jókor* áthúzással *józan*-ra javítva.
1454. *Eszélyt, jórendet* (K.)
1455. *Rágalom* (K.) áthúзва, helyette: *Rágalmat,* ez is áthúзва, helyette: *Rágalmazást, pénzosztót, három-obol díjt.* Az utolsó szavak így javítva: *három-oblot.*
1456. *Igy ő kezel mindent.* (K.) Áthúzással így javítva: *Ő bánik ezzel, mind?*
1457. *...minden a tiéd.* (K.) *minden* áthúzással *mindez*-re javítva.
1466. *S te hozd ezt a széket ide és légy székvivő.* (K.) Áthúzással így javítva: *S te hozd e széket, és légy székvivő.*
1473. *...Chairephon a denevér.* (K.) *denevér* áthúзва, helyette: *dőregér.*
1474. *...a város, hová* (K.)
1475. *Jöttünk követnek,* (K.)
1476. *...köntöst balon viselsz?* (K.) Áthúзва, helyette: *jobb vállon köntösöd?*
1477. *...átvesd a bal oldaladra!* (K.)

Az 1476—77. sorhoz a következőket kell megjegyeznünk:

A. az 1476. sort először szó szerint, s így tévesen fordította. Ui. a görög szöveg ez: *ἐπαγορεύει ὄρθως ἀμπέχει*; ami azt jelenti: így balul, balogul, ügyetlenül burkolod be magad? (A. pedig úgy értette: *balra, bal felé.*) Ti. az ügyes módja az volt, hogy a köntöst a *bal* vállra vetették a jobb kézzel, s aztán hátul a jobb kar alatt előrehúzták ismét a bal vállra. Ezt nevezték „*ἐπι δεξιῶν*” ügyesen, csinosan való beburkolózásnak. Ui. a *δεξιῶν* jobb oldalit, aztán a jobbikat, tehát a kedvezőt, ügyeset jelenti, míg *ἀποστερεῖς* a balt, kedvezőtlen, ügyetlent. Tehát A. végső fordítása értelem szerint helyes. Ui. balul burkolózol be? azt jelenti, hogy ügyetlenül a jobb vállra veted köntösöd. (A Triballos mint barbár, így csinálja.) És a következő sor értelme ez: nem veted át köntösödöt így (ahogy mi), ügyesen (*ἐπι δεξιά*) a bal válladra? A nehézséget az okozza, hogy „*ἐπαγορεύει*” = a „balos” eljárás épp az, ha valaki *jobb* vállára veti a köntöst, míg az „*ἐπι δεξιά*” = a „jobbik”, ügyes az, ha a *bal* vállára.

1481. *Triballos* : *Lassan* (K.) áthúзва, helyette: *Csendesen hé.*
1483. *Herakles* : *Mondtam immár* : (K.) *immár* áthúзва, helyette: *épen* :
1484. ...*bárki légyen ő*, (K.) *légyen* áthúзва.
1486. ...*békekötni küldtek ám.* (K.)
1488. *Hol a turós kánál?* (K.)
1492. *Peisthetairos* : *Én meg aszatot hozok.* (K.) Áthúзва, helyette: *Nincs időm: turót kenek.* A görög szöveg : *ἀλλ' ἐπινοῶ τὸ ὀλίγιον*, azt jelenti: de én aszatot kaparok, vakarok rá (a hústra). A. nyilván a magyar közönség kedvéért helyettesítette ezzel az ismerős művelettel: *turót kenek.* A *nincs időm* pedig úgy került bele a fordításba, hogy Bothe úgy magyarázza, hogy el vagyok foglalva ételkészítéssel, nincs időm társalogni.
1492. *Jegyzet: Heraklest a vígjátéktírók mint falánkot szokták jellemezni.* (K.)
Így helyesbítettük a szövegben is.
1493. *Fölkeltek a madárköztársaságban,* (K.)
1494. *Herakles: S te még előbb* (K.) A. hibajegyzéke és az ennek alapján készült nyomtatott hibajegyzék alapján: *És te...* Így javítottuk, mint Ráth is. (I. kiad.: *S te...*)
1496. *Mi baj? Herakles : Követségben jövünk ide* (K.)
1497. *Az istenektől, békeség iránt.* (K.)
1501. *Ti meg, ha* (K.)
1505. ...*nem kezdtük előbb sem* (K.)
1506. *Az istenekkel, s most pedig készek vagyunk,* (K.) *pedig* áthúзва.
1507. *Ha azt, mi jogszerű, cselekszitek,* (K.) áthúzással így javítva: *Ha jogszerűleg bannátok velünk,*
1509. ...*Zeusz* (K.)
1516. *Hatalma, ha mi országlunk alatt?* (K.)
1518. *Esküsznek a halandók istenikre* : (K.)
1520. *Között szövetség,* (K.)
1521. *Zeusz s a varjú nevére* (K.) áthúзва, helyette: *Holló nevére s Zeuszra valaki* : A görög szövegben *τὸν κόρακα καὶ τὸν Δία* van, tehát *hollóra, és Zeüszre.*
1524. ...*helyesen beszélsz.* (K.)
1530. *Aztán fukarságból nem adja meg,* (K.) a négy utolsó szó áthúзва, helyette a végleges.
1536. *Kikap vagy két juh ára büntetést.* (K.)
1539. *Nohát,* (K.)
1542. *Hé,* (K.) áthúзва, helyette: *Tehát kiadjuk*
1544. ...*Zeüsznek meghagyom,* (K.)

1546. Poseidon : Úgy (K.) áthúzza, helyette: Ne — ez is áthúzza, helyette: Nincsen hát szándokod
1547. Békülni : menjünk. (K.)
1551. Hát (K.) áthúzza, helyette: De mit tegyünk?
Herakles : Béküljünk vele (K.) áthúzza, helyette: Kössük meg a békét.
1552. Mit, nyomorult? (K.)
1553. ...ha Zeusz apád, (K.)
1555. Szegény leszesz te; máskép a tied (K.)
1556. Zeusznek, ha meghal, (K.)
Az 1558. sor végéhez ez az utasítás van írva: (Félrehívja (K.) áthúzza, helyette: (Halkan beszélgetnek :)
1559. Gúnyt űz belőled isten úr, (K.) isten úr téves fordítás, mert a görögben *ó theios* van, ami itt kétségkívül nagybátyát jelent s nem: istenit, hiszen Héraklész is isten. Tehát: Gúnyt űz belőled nagybátyád (Poseidon).
1562. Peisthetairos : Te uccsegen Zeusz! (K.) Zeusz áthúzza.
1563. Külföldi volt anyád. (K.) A két utolsó szó áthúzza, helyette: nőtiül.
1565. Ha volna dió s törvényes fiúér? (K.) s áthúzza.
1567. Peisthetairos : Törvény (K.) áthúzza, helyette: Tiltja azt ám a törvény. — azt áthúzza.
1596. Tenni (K.) áthúzza, helyette: Fog tenni rá kezét, mivel — mivel áthúzza.
1570. Törvényes bátyja volt, úgymond, neki. (K.) Áthúzza, helyette: Mert neki — neki áthúzza, helyette: Zeusznek, úgymond, ő édes bátyja volt. — bátyja volt áthúzza, helyette: öccse. A görögben *ádelafoz* van, ami egyszerűen fitestvért jelent.
1572. „Fattyúnak pedig nincs örökösödése, (K.)
1574. oldal rokonok öröklék a vagyont.” (K.) A második és harmadik szó egyes számra javítva áthúzással.
1575. Rám semmi sem néz hát. . . (K.) A K. és a hibajegyzék alapján így javítottuk, mint Ráth is. (Az 1. kiad.-ban a hát kimaradt.)
1576. Peisthetairos : Nem bizony. Vagy hát ugyan felelj, (K.) ugyan áthúzza.
1579. Csudáltam is régóta. (K.) óta áthúzza.
Peisthetairos : Mit zihálsz? áthúzza, helyette: Mit acsarkodol
1580. Az égre oly keservesen? Tudod mit (K.) Áthúzza, helyette: Az égre mit vetsz — ez is áthúzza, helyette: Mit vetsz az égre oly mérges szemet?
1586. Dönt a Triballos. Mit mondasz Triball? (K.)
1587. Szeptet ledni es nádjot kivalni (K.)
1588. Madarnak átadok. (K.)
1596. Elhozni, s min (K.) a csonka szó áthúzza, helyette: a mi ott fen már tiéd.
1598. Herakles : Én majd addig itt (K.) áthúzza, helyette: Jó lesz, én sütöm
1599. Itt addig ezt a húst? (K.)
1601. Jösz most mindjárt (K.) Áthúzza, helyette: Csak jér velünk!
1602. Adjátok a nász-köntösöm hamar! (K.)
1605. . .és azzal arat (K.) és áthúzza.
1616. Oly tündöklőve nem jó (K.) jó áthúzza, helyette: kél, mint urunk jó,
1618. . .Zeusz szárnyas nyílát; (K.)
1619. . . illat árad (K.) árad áthúzza, helyette: ömlik
1622. Im (K.) áthúzza, helyette: Már itt van ő.
1623. . .zengő ajaka már most! (K.) ajaka áthúzással így javítva: ajka, már áthúzza.
1630. Nosza fog (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: hát fogad — fogad áthúzza, helyette: nászdalt
1631. S araiüdvözlést zengve (K.) üdvözlést áthúzással így javítva: üdvözlőt
1632. Őt, s a gyönyörű Basileidét. (K.)

1633. *Hérát, az olympusit, nász dallal* (K.) nász dallal áthúзва, helyette: *hajdantan az istenek*
1634. *Fentrónu királya nász-ágyába ehént vivék* (K.) *ehént* áthúзва, helyette *emígy*
1636. *Gyeplőt pedig az aranyszárnyú koszorús Erosz* (K.) *az* áthúзва, helyette: *ott*
1639. sor elé utasításul ez van írva: *Peisthetairoz (Ki Basileiával felhőkön száll le az égből.)* (K.)
1639. *Köszönöm dalotok, gyönyör az nekem és* (K.) áthúзва, helyette: *Gyönyöröm telik a dalban, a szóban, — telik* áthúzással így javítva: *teft*
1640. *A beszédeket becsülöm. De nosza* (K.) *Az egész* áthúзва, helyette: *Szeretem, s köszönöm. Nosza most maga Zeusz a s áthúзва.*
1642. *Tüzeit hirdessétek* (K.) *az utolsó szó* áthúzással így javítva: *hirdesse kar-éneketek,*
1645. *Oh Zeusz lángcsokrú* (K.) *az utolsó szó* áthúзва, helyette: *mennyei lánglövélő nyila,*
1646. *Oh záporral elegy, földrázó záporos égdőrej,* (K.) *záporos égdőrej* áthúзва, helyette: *rettenetes dőrej,*
1647. *... a földet megrengeti,* (K.) *a meg* áthúзва.
1651. *Valamennyi* (K.) áthúзва, helyette: *Ti minden szárnyas társaim,*
1652. *Zeusz* (K.)
1655. *...tánc közben én fölemellek szárnyimon.* (K.) *fölemellek* áthúzással így javítva: *jölragađlak*
1657. *Haj dinom, áradalmam,* (K.)
(vége 1872 nov. 29.) (K.)

2. A BÉKÁK.

P. Thewrewk bevezetése:

A *Békákat* Kr. e. 405. januárius havában a Lenaea ünnepen adták elő. Velük pályáztak Phyrnichos *Múzsái*, melyeknek a második, és Platon (vigjátéklró) *Kleophonja*, melynek a harmadik díj jutott. Aristophanes oly fényes sikert aratott, hogy nemcsak az első díjjal jutalmazták meg, hanem azonfölül még egy ágat is adtak neki a szent olajfáról, amely kitüntetés csak keveseket ért, mint pl. Thrasybulost a harminc zsarnok elűzése után, s mely arany koszorúféle jutalommal egyenlő értékűnek vétetett. A vigjáték — valószínűleg 404. március havában, a nagy Dionysióban — másodikban is színre került.

Kelte oly időbe esik, mely nem volt ugyan még kétségbeejtő, hanem azért elég szomorú. Athén legjobb államférfiai és hadvezérei vagy meghaltak, vagy elesetek, vagy kivégezték volt: a melyik még élt, vagy önként vagy kénytelen külföldön tartózkodott. A költészetet is súlyos csapás érte. Kevéssel a *Békák* előadása előtt meghalt Euripides s nemsokára rá Sophokles. Agathon, a ki e kettő után a legnagyobb tragikus volt, Archelaos macedoni király udvarába költözött. Így tehát a komoly dráma Múzsája elárvult, s ez a körülmény indította Aristophanest e vigjáték megrására. Fictiója szerint Dionysos, a drámai ünnepek istene, leszáll az alvilágba, hogy onnan visszahozza Euripidest. Sok ügyel-bajjal Pluton palotájához ér. Itt éppen akkor Euripides azt követelte Aeschylustól, hogy ismerje el őt legnagyobb költőnek s engedje át neki a trónt. Pluton és Dionysos színe előtt versenyre kerül a dolog, melyben Aeschylus és Euripides költői és emberi jelleme a legszembeszökőbb s legélesebb kritikával

ábrázoltatik. Ami Aeschylusban gyarló vagy divatját múlta, azzal Aristophanes csak kiméletesen tréfál; de annál szigorúbb Euripides művészi fogyatkozásai iránt, s mondhatni, hogy sújtó ítélete eltalálta az igazat. Úgyde a költészet történelmileg nem abszolút becsehez képest hat, hanem ahhoz képest, mennyire bírja a kor szellemét előre érezni, s e tekintetben Euripides fölülmulthatatlan. Aristophanesnek annyiban igaza van, hogy Aeschylus szelleme játékonnyabb hatású a polgári erényekre, mint az Euripides-féle tépelődő bölcsélet, mely mindent a maga foruma elé idéz. Csak abban nincs Aristophanesnek igaza, hogy éppen Euripidesnek veti szemére azt, ami annak a kornak általános iránya.

Végül megemlíttjük, hogy Kazinczy Ferencz (Levelezése Berzsenyivel 100. lap, olvasható saját szavai szerint) *A békák* című *originál* költeményében a *pajhosság* tónusát *Aristophanesből* vette.

K.: Az MTA kéziratárában K. 508. köteg 173—207. hasáb. (K.) Az Egyetemi Könyvtár kéziratárában H. 96. II. köt. 103—160. l. (T.)

M.: I. kiad. 2. köt. 203—314. l.

Szv.: A szöveg előtt: *kezd. 1872 dec. 9.* (K.)

(*Az alvilágba vezető úton.*) (K.) Áthúзва és véglegesre javítva.

Sorok szerint:

1. Xanthias (*Szamáron, nyakában teher.*) (K.) Áthúzással így javítva: (*Szamáron ül, vállán rúdön*) áthúзва, helyette: (*átalvető rúdön teher.*) *Nos mondják egy szokott tréfát* (K.) áthúзва, helyette: *furcsát, áthúзва, helyette: tréfát uram.*
3. Dionysos (*bíbor köntösben, ezenfelül oroszlámbőr...*) (K.)
4. ...*nagy mer, áthúзва, helyette: mert ez nagy, — ez nagy áthúзва, helyette: nagy méreg, áthúзва, helyette: csömör nekem.* (K.)
5. *Csak azt ne, hogy* (K.) áthúзва, helyette: „*jaj, beh tört... tört áthúзва, helyette: rám ért!*”
- A 8. sorhoz jegyzet: *a másik válladra.* (K.)
13. *Ha nem szabad csinálnom,* (K.) áthúзва és véglegesre javítva.
15. jegyzet: *azaz vitetnek, hogy aljas tréfát mondhassanak.* (K.)
17. *Ejféle* (K.)
20. ...*de furcsát,* (K.) áthúзва, helyette: *nam beszélhet, áthúзва, helyette: mondhat furát.*
22. ...*a Hordó fia,* (K.) áthúзва, helyette: *Kulacs fia, ehhez jegyzet: „Zeusz fia” helyett boros edényt mond, — a három utolsó szó áthúзва, helyette: mondja,*
27. *Hát a te terhedet nem a számár viszi?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
28. ...*biz isten* (K.)
29. *Viszed, te, hogy?* (K.)
30. ...*de sujtja,* (K.) áthúзва, helyette: *nyomja, áthúзва, helyette: sujtja, áthúзва, helyette: huzza vállam, bizonyos, — bizonyos áthúзва, helyette: annyi szent.*
31. ...*könnyebbít* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
33. sorhoz jegyzet: *Az A r s i n u s s a melletti tengeri csatába, melyben részt vett szolgák felszabadították.* (K.)
A. a végleges szövegben már helyesen *A r g i n u s a e - t* ír.
34. ...*itt én a fajépnél* (K.) áthúzással véglegesre javítva. A végleges szöveg: *itt, a nyavalyába!* hívebb, mert a görögben ez van: ... *σε ναυκίωv αν έκείλεον μακρό,* hagyjalak volna jajgatni nagyon.
35. sorhoz jegyzet: *Herakles templomáé, Melite afrikai községben* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *körül,*

36. *Elböttem, itt* (K.) *itt* áthúzza, és véglegesre javítva.
40. *Dionysos (Xanthiashoz)* : (K.)
Szolgám... (K.) áthúzza és véglegesre javítva.
Xanthias: Mi kell? (K.) Áthúzza, helyette: *Parancs...*
 Az első fordítás volt a hívebb, mert a görögben ez van: *τί έστιν*;
 A 41. sorhoz jegyzet: *A miért oly nagyon veled az ajtót.* (K.)
42. *kacagás* (K.) áthúzza, helyette: *nevetés nekül!*
43. *A mérge esz* (K.) áthúzza, helyette: *Ajkam marom* Az utóbbi, végleges fordítás a hívebb (*δάρνω έμαυρόν*).
44. *... valamire* (K.) áthúzza, helyette: *halld mire kérlek!*
45. *De nem bírom túrtezni a kacajt* (K.) áthúzza, helyette: *De a kac nem,* ez is áthúzza, helyette: *De nem bírok,* áthúzza, helyette: *birnék ocsúdni a kacajtól,* áthúzással véglegesre javítva.
48. *Hová igyekszel* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *vagy útban?* Ugyane sorhoz (*Kleisthenesre szálltam.*) jegyzet: *Mint: hajóra.* *Kleisthenest rít váddal illeti.*
49. *Herkules.* (K.)
55. Jegyzet: *Ez igen nagy testű ember volt* (K.)
56. *Dionysos: Semmikép nem* (K.) áthúzással így javítva: *Arra sem.*
57. *Herakles: Kleisthenest háltad el?* Áthúzza, s így javítva: *Közöd volt Kleisthenessel?*
 A görögben is kérdő mondat ez. A véglegesben A. így írja: *Hisz' voltál Kleisthenessel!* Ez logikusabb is, hiszen Herakles kérdésére: *Hát férjira (vágyol)?* Dionysos utálkozva háritja el: *Fhuj!* s erre Herakles megindokolja gyanúját: *Hisz' voltál Kleisthenessel!* A. tehát az összefüggésbe jobban illőnek vélte így. S joga is volt így változtatni Bothe interpunkcióját, hisz a régi kéziratokban nem voltak írásjelek, tehát nem dönthetjük el, hogy Arisztophanész hogyan gondolta.
59. *Oly nagy kívánság pusztít és gyötör.* (K.)
60. *Miféle hát, őcsém?* Dionysos: *Nem mondhatom meg* (K.)
61. *... talányban így* (K.) az utolsó szó áthúzza, s így folytatva: *közlöm azt veled.*
62. *Kivántad-é már meg rögtön a lencsét?* (K.) Áthúzza, és a véglegesre javítva. Az első fordítás szinte szó szerinti, a második könnyed, magyaros, s ugyanazt fejezi ki.
64. *Kifejtsem-* (K.) áthúzza, s helyette a végleges.
65. *Ne fejtsd* (K.) az utolsó szó áthúzza, s véglegesre javítva, *me,* áthúzza, s így folytatva: *azt nagyon tudom.* (Nyilván először így akarta: mert nagyon tudom.)
67. *... hogy hal...* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *már halott.*
70. *Zeusz* (K.)
78. *... mit csinál magában* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *magára,*
79. sor jegyzetében a hibajegyzék alapján javítottuk: *nem hasadt-e?*
80. *... a mily,* utána: olvashatatlan áthúzott szó (K.) helyette: *ravasz,* ez is áthúzza, helyette: *tolárd,*
82. *De ez, kényelmes itt, kényelmes ott.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva. — A görög *ειρωλος* mindkettőt (kényelmes, szerény) jelenti, és készséget is.
84. *A jó költő baráti* (K.) áthúzza, helyette: *A jó poéta,* az utolsó szó áthúzza, helyette: *költő, s baráti kiv,* az utolsó szó áthúzza, helyette: *őhajja,* áthúzza, helyette: *őhaja.*
85. *Dionysos: A boldogok honába.* — A fordítása itt nem érezteti a görög szöveg egy árnyalatát: „*εξ μακάρων εδωγλαν*”: „a boldogok lakomájára”, ami itt jellemző, hiszen Agathon szeretett jól élni,

- ezért fogadta el Archelaos makedón király meghívását is, akinek udvarában élt haláláig.
88. *Hogy vállam így* (K.), az utolsó szó áthúzva, helyette: *a rúd*, az utolsó szó áthúzva, helyette: *súly szörnyen*, az utolsó szó áthúzva, helyette: *borzasztón feltöri*. A *fel* áthúzva. A *rúd* szóhoz e jegyzet volt illesztve: *Az emelő rúd, melynek két végére volt kötve a teher.*
90. ... *iffonc* (K.), áthúzással a véglegesre javítva.
91. ... *csacsakább egy mérjöldnyivel* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *határral*. — Az első fordítás állt közelebb a göröghez: „*σταδίου*”. A második magyarosabb, kifejezőbb.
92. Az e sorhoz fűzött jegyzet így szólt: *Éretlen fürtöcskék, mint az kés* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *elkéselt szőlő*.
95. *Mihelyt belényait a tragoediába* : A. itt igen találoan finomít. A görögben ez van: *προσοψηαυρα*: belévizelt, rondított...
96. *Igaz poétát, a ki nemesen* (K.) a véglegesben így van: *Magvas poétát, a ki lelkesen*. ... A *magvas* nagyszerűen adja vissza a görög *γόνυμωv-t*, ami nemzőképes-t, termékeny-t, szóval: *magvas-t* jelent. A *nemesen* hívebb volt, hiszen a görögben *γενναίωv* van, a *lelkesen* viszont jobban illik a költőhöz.
97. *Tudjon beszélni, keresve* (K.) az utolsó szó áthúzva, s a véglegesre javítva.
98. *Mind igazt?* (K.) A végleges: *Magvas, hogyan?* — a hű fordítás, a 96. sorhoz fűzött megjegyzésünk értelmében. Ugyane sorban: *Dionysos* : *Egy oly igazt*, a végleges itt is: *Egy oly magvas*, — ami szintén a hű és találó fordítás.
99. *Efféle bátor hangon* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *nyelven zöngenni*, de ez is áthúzva, helyette: *hangon szólamni*:
100. ... *Zeusz* (K.)
103. *Dionysos* : *Sőt örjögök érte*. (K.)
106. *Egyszóval a bizony nagyon selejtes*. (K.)
108. *De a miért e jelmezben* (K.) az utolsó szóhoz e jegyzet volt fűzve: *Oroszlánbőr, stb. a stb.* áthúzva, helyette: *buzogány*.
109. *Téged u* (K.) áthúzva, helyette: *Utánozva téged* :
111. *A Cerberust felhozni lejtőtől* : (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *erre jártál* :
113. ... *kitérő*, (K.) a görög *ἐκτροπήs* hű fordítása.
114. *Város, ebédlő, fogadó, vendéglő* (K.) a három utolsó szó áthúzva és a véglegesre javítva.
115. *Poloska nem járt* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette a végleges. S ez a hívebb: *ὀλίγοισι* = igen kevés, ritka.
117. ... *csak mondd, melly uton* (K.)
121. ... *kötélre- számoly láb alatt* — (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *számolyon* — ehhez jegyzet: *Melyet aztán kirugjon lába alól*.
122. *Magad felkötni* (K.) *Magad* áthúzva.
125. ... *lábikra* (K.)
127. ... *biz isten* : (K.) E sor második fele tévesen van fordítva: „*győzőm a gyaloglást*”. Helyesen: „*n e m győzőm a gyaloglást*”, görögül: *ὤs ὄvτωs ... μῆ βαδιστωῶs*.
128. *Dionysos*: *S mit tegyek?* (K.) Áthúzva, helyette a végleges szöveg.
130. ... *lámpaverseny*. (K.) — Ehhez jegyzet: *É versenyen la az utolsó szótörédéek áthúzva, helyette: égő lámpával futottak, Kinek lámpája elaludt, ha első volt is a futásban, nem győzött*. (K.)
133. *Elveszne vagy két töltelék ag* (K.) az utolsó négy szó áthúzva, helyette: *agyvelőmből egy, az egy* áthúzva, helyette: *két darab az utolsó szó*

- áthúzva, helyette: *adag*. Ehhez jegyzet: *Eredetiben : két töltelék, mert a velől fügelevélbe töltöték enni, mint mi a káposztát.*
134. ...*megyek* (K.) áthúzással *megyünk*-re javítva. A görögben a megfelelő ige egyes számban van, de A. értelem szerint helyesen jár el, hiszen Dionysos szolgájával együtt megy.
137. *S hogyan megyek keresztül?* (K.)
138. ...*ősz öreg* (K.)
139. *Visz által... obolt...* (K.)
142. *Hogyan* (K.) áthúzva s így javítva: *De hogy...? Herakles : The-seusz* (K.)
143. ...*kigyó!* látsz meg (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *és*
149. *Vagy anyját jól elcseplé,* (K.)
152. ... *az is, bizisten,*
157. *Ünnepcsoportját, s hallasz* (K.)
160. *Szamárvagyok : de nem cipelem tovább.* (K.)
162. *Philon,* — az 1. kiad.-ban sajtóhiba Pluton helyett. A K.-ban világosan Pluton van. Kijavítottuk a nyomtatott szöveget.
163. ...*küszöbje mellé* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *tájékin,* ez is áthúzva, helyette: *mellékén*
164. *Élj boldogul, öcsém. Dionysos : Áldás, egészség* (K.)
172. *Nem hoznád* (K.) áthúzva, helyette: *vinnéd*
174. *Zeusz uccse,* (K.)
175. ... *barátom, hátha* (K.)
180. *Charon : Hé- hopp, rév* (K.), az utolsó szó áthúzva, helyette: *kikötőbe!* ez is áthúzva, helyette: *révbe fordulj!*
181. *Dionysos : A tó ez, melyről beszélt,* (K.)
183. ...*Cháron.* (K.)
184. *Üdv Cháron, üdv Cháron, üdv Cháron, üdv!* (K.)
185. *Ki jó a bú- gond végső nyughelyére?* (K.) Áthúzva, helyette: *Ki jó a búk s bajok nyughelyére?* Áthúzva, helyette: *Ki indul a búk s gondok nyughelyére?* Áthúzva, helyette: *Ki jó nyugodni bú és baj közül?* Az utolsó változat felel meg a görög szövegnek: *εἰς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν ...*
186. *Ki Léthe virányi táji s a szármagyapjú felé.* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
187. *Vagy Cerberushoz, Taenar-, s a manóba?* (K.) Áthúzva, helyette: *Vagy Cerberus-, Taenaros- s a manóba?* Áthúzva, helyette: *Taenarba, Cerberhonba s a m.?*
189. *Charon : Istenuccse értted.* (K.) Áthúzva, helyette: *Kedvedért, bizisten.*
190. *Szal...* (K.) Áthúzva, helyette: *Új fel.* Áthúzva, s a véglegesre javítva.
191. ... *a húsa végett.* Ehhez jegyzet: *Személyes szabadsága végett.*
192. *Zeusz uccse,* (K.)
194. „*Száradj — meg*” — *kövön,* (K.) ul. a holtak kiszáradtak.
196. *Bal lábbal keltem fel, szegény fejem!* (K.)
198. ... *a lapáttra ülök,* (K.) ehhez jegyzet: *Ráállt.*
206. ...*bájjal zeng körül.* (K.)
207. *Kiké? Charon : A békák...* (K.) Az első változat jobban ragaszkodott a göröghöz: *τινων; kiké?*
208. *Csüddílatos szép.* (K.)
A 210. sor előtt: *Békák kara (künt).* (K.) *kara* áthúzva.
212. *Tavak s forrás gyermeki,* (K.) áthúzással véglegesre javítva. Az első változat volt a hű, mert a görögben: *λιμναῖα κρητῶν τέκνα* van.
213. a) *Zengjük* (K.) áthúzással így javítva: *Zengjük ma összhangzatos* áthúzva.
b) *Fel, zengjük összhangzatos* (K.)

214. a) *Dalunkat, az én* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *a magasztos himnusz*. Áthúzva.
 b) *Hymnuszunkat* (K.) áthúzással így javítva: *Hymnuszainkat, az én bábjéneke* az utolsó szó áthúzva s így javítva: *bájdalomat*,
215. a) *Kvákusz, kvákusz*, (K.) áthúzva.
 b) *Koaksz, koaksz*, (K.)
216. a) *Mit egykor a* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *Zeusz fiának, a nysei* (K.) áthúzva.
 b) *Mit Zeusz fiának, a nysai* (K.) Az 1. kiad.-ban: nysbi. A K. és hibajegyzék alapján javítottuk.
217. a) *Dionysznak énekelni szoktunk* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *Lymnében* — áthúzva,
 b) *Dionysosnak, Lymnében harsogunk*, (K.)
218. *A mikor a Fazok ünnepe*n népek tömege (K.) *népek tömege* áthúzva, majd az egész áthúzva, s így javítva: *A mikor ittasan a nép*
219. ... *összecsődül* (K.) áthúzással így javítva: *összetódul*
220. E sorhoz (a *ligetembe* szóhoz) a jegyzet a K.-ban így hangzott: *A Lymne (tó) nevű helyre, hol a színjátékok is tartattak. Innen kitetszik, hogy a béhák célzás a rossz drámaköltőkre.* — Meg kell jegyeznünk, hogy itt A. tévesen *Lymne*-t ír, holott a 217.-ban helyesen *Limné*-t. A nyomtatásban helyesbítettük.
226. ... *koax, koax!* (K.)
227. ... *koaxostól*, (K.)
228. *Örökké csak : koax* (K.) áthúzva, helyette: *Egyebet se tudok mint koax!* A véglegesben az áthúzott első változathoz tért vissza.
231. *S a hasadt* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *szarukörmű Pán*, az utolsó szó áthúzva, helyette: *a szalmasípján*, az utolsó szó áthúzással így javítva: *szalmasípon füttyölöz*, az utolsó szó áthúzással így javítva: *füttyölő Pán*.
233. *A lant*hoz való (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *süvöltő*, ez is áthúzva: helyette: *felelő*, ez is áthúzva, helyette: *süvöltő nádért*, ... E sor fordításán méltán töprengett A., a görög *ὐπολόγιον* kétféleképp magyarázható: 1. a lanton a húrláb (húrnyereg) hajdan nádból volt, ez egyszersmind a lant szárva, s mintegy együtthangzó, hangerősítő alapja (Resonanzboden) a lantnak. 2. Ha a szél beléfé, a nád hangot ad. Bothe a második magyarázatot tartja jobbnak, mások az elsőt. Pape szótára is az 1. értelmezést adja.
234. ... *koax, koax!* (K.)
236. *S már* (K.) áthúzva, helyette: *És...*
238. ... *koax, koax.*" (K.)
240. *Sőt jobban kiáltunk* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *kuruttyolunk*,
245. ... *Zeusz záporátul futva lucsos* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *nedves...*
248. ... *elszívelnem* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
252. ... *koax, koax.* (K.)
254. *Mint a torunkon kifer, egész napon és éjtszaka.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva. A végleges a hívebb (mert az éjtszaka nincs a görög szövegben), egyszersmind színesebb.
259. *Mert lerek* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *tulrekeglek...*
262. *No csak hogy végre megszűnt a koax.* (K.)
263. *Megállj, megállj! evezz a part felé.* (K.) A négy utolsó szó áthúzva, helyette: *tereld ki a hajót, a három utolsó szó áthúzva, helyette: a partra; szállj ki.*

264. *Lépi partra; fizess.* (K.) Áthúzva, helyette: a végleges. Dionysos: *Ne, itt a két obol.* (K.) Az itt áthúzva.
265. *Ott Xanthias?* (K.) Áthúzva, helyette a végleges szöveg.
269. Xanthias: *Te nem?* (K.)
270. *Poseidon ucse:* (K.)
273. ... *mint mondá.* (K.)
279. *Zeus ucse, hallék* (K.)
280. *Hol? merre?* (K.) A második szó áthúzva, s a véglegesre javítva. Xanthias: *Hát* (K.) áthúzva, helyette: *Mögöttünk.* Dionysos: *Hátul gyere.* (K.) Áthúzva, s a véglegesre javítva.
284. ... *most leány,* (K.)
285. Dionysos: *Hadd lám!* (K.) Áthúzva, helyette: *Hol van? hadd megyek rá.* A két utolsó szó áthúzva, helyette: *fogjam,* ez is áthúzva, s a véglegesre javítva. *Hadd megyek rá!* ez volt a hívebb fordítás. A görögben ui. ez van: *φέγ', ἐπ' αὐτήν ἴω.*
286. ... *boszorkány* (K.) áthúzva, helyette: *lidérc.* Ehhez a jegyzet így hangzott: *Empusa. Egy kísértetes lény az utolsó szó áthúzva, helyette: phantom.*
291. ... *tudod megint* (K.) áthúzva, helyette: *tudod majd...*
292. *Végünk, uram Herakles!* (K.)
294. *Ez még rosszabb amannál* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
295. *Ni, hol megyen?!* ... *elő, elő, uram!* (K.)
296. ... *már minden jóra fordult;* (K.)
297. *S elmon* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *mint Hegelochos*
299. *Eltűnt a vámpír* (K.) vámpír áthúzva, helyette: *ludvél.*
301. *Hogyan elsápadék láttára jaj!* (K.) Áthúzva, s így javítva: *Láttára jaj hogyan megsápadék!*
302. *Ez meg féltében elvörösödött.* (K.)
303. ... *honnan is jött rám ez a vámpír?* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *gonosz?*
305. „*Aethert, Zeusz csarnokát,* (K.) A végleges: *Zeus kis lakát* hívebb, mert a görögben *Διὸς δωμάτιον* van.
306. Xanthias: *Uram...* (K.)
309. ... *megvonulva csendesén* (K.)
310. *Iackh', óh Iackhe! Iackh', óh Iackhe!* (K.)
313. ... *Iackhost mint Diagoras.* (K.) Ehhez a köv. jegyzet volt fűzve: *ki mindég Iackhost énekelt. Diagoras a melosi, költő és bölcs, istentagadó, ki ezért utóbb számtízett.* (Lásd Madarak.)
316. sorhoz a lap szélén a köv. metrumjelzés van: *υ - | - υυ - | - υυ - | - υυ - | -*
316. *Iackhosz, ki nagy* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *kinek tiszteletű,* az utolsó szó áthúzva, s így javítva: *tiszteletes trónodon itt ülsz,* áthúzva, s így javítva: *tiszteletes hajlokod itt van,*
317. *Iackh, óh Iackhesz* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *Iackhe,*
318. *Jöszte lejtteni kart réteiden, hozzád* (K.) áthúzva, és a véglegesre javítva.
319. *Ünnepelb hveidhez* (K.) áthúzva, s a véglegesre javítva,
320. ... *bogyókkal* (K.) áthúzással így javítva: *bogyóval*
321. *Viruló, dúsz virányú* (K.) áthúzva, helyette a végleges szöveg.
323. *Lábad* (K.)
325. *Chariszokkal telyeset, szüzileg* (K.) az utolsó szó áthúzva, s így javítva: *szüziet,*
326. *Avatottak* (K.) áthúzással így javítva: *Avatottid*
328. ... *leng* (K.) áthúzva, helyette: *út felém!* — Az első változat volt

- hívebb a göröghöz, ahol ez van: fujt, lehelt, lengett felém: *μοι προσέπνευσε*. E sorhoz (*malachus*) a köv. jegyzet volt fűzve: *Ceresnek és Bacchusnak malaccal áldoztak*. (K.)
329. *Légy csendesen hát, talán majd* (K.) a *talán* áthúzva.
330. *Lobogasd* a K. és hibajegyzék alapján javítva. (Az 1. kiad.-ban „Lobogasd” nyilván sajtóhiba.)
331. *Jackhe*, (K.)
335. ... *búbajt*, (K.) áthúzva, helyette: *bút*, áthúzva, helyette: *bú-bajt*.
337. *tiszteletes dali táncban*: szabad fordítás, mely azonban híven adja vissza a görög szöveg szellemét: *ισοῦς ὑπὸ τιμῆς* = a *szent (isten)-tisztelet által* (rázzák le az öregek a bú-bajt s éveik sorát): ámde ez a *tiszteletnyilvánítás Dionysos számára*: a *kartánc*, tehát A. joggal mondhatja: *tiszteletes dali táncban*.
340. (vezesd) *Ki, dícső, karbeli néped*. (K.) Áthúzva, és a véglegesre javítva.
341. a) *Csend és figyelem, s térjen ki hamar mindenki ezen mi karunknak* (K.) áthúzva.
 b) *Csend és figyelem, távol legyen és* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *s áhítatosan térjen ki ezen mi karunknak* áthúzva.
 c) *Csend és figyelem! s térjen ki nekünk hamar* (K.) nekünk áthúzva, *s távol legyen e mi karunktól*.
342. a) *Ki az ily* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *nem ért az éféle, az éféle* áthúzva, helyette: *efajta beszédekhez, vagy nincs tisztában irántok*; áthúzva.
 b) *Minden* (K.) áthúzva, helyette: *Ki az ily szentségbe avatatlan, s nincs megtisztulva szivében*, — ez a hű fordítás, hiszen a görögben ez van: *γνώμην μὴ καθαροῦναι*, annyi árnyalati eltérés van csupán, hogy a görög ezt mondja: „nem tiszta elméjében”, tehát az érzület intellektuális oldalát fejezi ki.
343. a) *Ki a gyöngéd Müzsáknak soha még nem lejté orgia-táncát* (K.) áthúzva.
 b) *Ki a szűz Müzsák orgia-táncát nem lejté, s látni se látta*, (K.) ez hívebb, mert visszaadja ezt a görög szöveget: *μήτ' εἶδεν*,
344. a) *Se nem ünneplé a bikaevő* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *bikafaló Kratinosz nyelv-dalidóit*; áthúzva.
 b) *Nem is ünnepelé a bikafaló Kratinosz nyelv-dalidóit*: (K.)
345. a) *Kit mulattat idő* (K.) áthúzva, helyette: *Kit örömrre, — örömrre* áthúzva, helyette: *kedvre derit idején kívül használt oltárlesi tréfa*; áthúzva.
 b) Végleges.
346. a) *Vagy az ellenem cimboraságot ki nem írt, honját szeretőleg* (K.) áthúzva.
 b) Végleges. Ez a hívebb és magyarosabb: *μηδ' εὐκολός ἐστι πολίταις*. (nem nyájas a városi néphez.)
347. a) *Sőt gerjeszti tovább* (K.) *gerjeszti tovább* áthúzva, helyette *élesztgeti azt s szítja saját nyereségét* — *saját nyereségét* áthúzva, helyette: *tovább, kívánva saját nyereségét*; áthúzva.
 b) Végleges.
348. *Vagy ki ajándékot veszen* (K.) *ajándékot veszen* áthúzva, helyette: *miádn vészben forog a haza, mint árchon, ajándékot elvesz*: Az egész áthúzva s így javítva: *Vagy ki, a haza miádn vészbe forog, mint árchon, ajándékot elvesz*; Áthúzva.
 b) Végleges, azzal a különbséggel, hogy a sor vége így hangzik: *ajándok után jár*, (K.)
349. a) ... *vagy tilos árút lopva kicsempész* (K.) *kicsempész* áthúzva és így javítva: *kiszállt*

- b) *Vagy előről őrhelyeket, gályát*; (K.) a sor második fele a végleges.
350. a) *Aeginából, egy Thúrikion, ...* (K.) áthúzva.
b) *Aeginából — mint Thúrikion, ...* (K.)
351. ... *küldözve orúl Epidaurus révibe dtal.* (K.) Áthúzva.
b) ...*csempészve orúl...* (K.)
352. ...*pénzelni tanácsol* (K.) *tanácsol* áthúzva, helyette: *reávesz akárkit*, ez is áthúzva, helyette: *akárkit is unszol*, áthúzva.
b) Végleges.
353. a) *Vagy Hekataeon fülkébe kever dudolván kyklosi kardalt*; (K.) áthúzva.
b) Végleges.
354. a) *Vagy ha ki, szónok* (K.) *szónok* áthúzva, helyette: *rhétor lévén — lévén áthúzva*, helyette: *létere, köllök díjját fenekeedve lerágja*, áthúzva.
b) Végleges.
355. a) *A mért Dionys' honi ünnepein vigjátéokban kigunyolták* (K.) *kigunyolták* áthúzva, helyette: *kinevették*: áthúzva.
b) Végleges.
356. a) *Ezeket tiltom újra ki* (K.) *újra ki* áthúzva, helyette: *komolyan tiltom, harmadszor is igen, — igen* áthúzva, helyette: *ismét*, ez is áthúzva, helyette: *újra kitiltom*, áthúzva.
b) Végleges.
357. a) *Az avatottak' kara útjából. Ti pedig riadozzatok ismét* (K.) áthúzva.
b) Végleges.
358. a) *Éjjeli énekeket és dalokat* (K.) *és dalokat* áthúzva, helyette: *s vtg dalokat, mint illik ez ünnepi naphoz.* Áthúzva.
b) Végleges, de a sor vége így van: *mint illik ez ünnepi órán.* (K.)
359. *Most lépdeljen ballagjon, az utolsó szó áthúzva, mindenki* (K.). Az egész áthúzva, helyette a végleges szöveg. A lap szélén metrumjelzés:
— / — —
360. *Menjünk a zöldellő rét keblére,* (K.)
361. ...*tréfálkozva* (K.) áthúzással így javítva: *tréfálkozván, játszván s hivalkodván, a három utolsó szó áthúzva, helyette: gúnyt és elcset mondván, az utolsó szó áthúzva, helyette: szórván*:
362. *Már lakmározunk* (K.) áthúzva, helyette: *Lakomáz* áthúzva. *illendben,* áthúzva. Helyette: *Már a lakmából* ez is áthúzva, helyette: *Lakmározunk illendben.* Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: *Lakmározunk...* — mint-hogy a K.-ban nyilvánvaló a múlt idő, kijavítottuk: *Lakmározunk...* A görögben is perfectum van: *ἠγλοσθηται...*
363. *Rakjad hát, egyszersmind* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *és* áthúzva, de aztán mégis így folytatva: *és szép dallal*
364. *Zengd szép dallal Megtartó istennönket, ki* (K.) áthúzva, helyette: *Megtartó istennönket zengd szép dallal* ez is áthúzva, helyette a végleges szöveg.
365. *E hont — úgy ígéré — mindvégig híven megtartja,* (K.) áthúzva és a véglegesre javítva.
366. ...*Thúrikionnak* (K.) a végleges: *Thúrikion* a helyes.
367. ...*másfajú* (K.) áthúzással így javítva: *másféle énekre* az utolsó szó áthúzva, helyette: *dalokra*
368. *Démétert, je* (K.) a szótöredék áthúzva, helyette: *hirdesse*
370. ...*saját Karod*;
371. ... *és* (K.) áthúzva, helyette: *is*, ez is áthúzva, helyette: *és enyelgenem*;
372. ...*tréfaszót,* (K.)
374. ...*gunyolván, majd szalag* (K.), a két utolsó szó áthúzva, helyette: *majd*

379. *Oly* (K.) áthúzva, helyette: *Az édes dall...*, j8j
380. *Anyaiistenhez* (K.) áthúzva, helyette: *Istennőhöz*,
381. ...*ellankadás* (K.) áthúzással így javítva: *elfáradás nélkül nagy útat megbírsz.*
382. ...*Iackhos, jer* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *lejts velünk, jer!*
Az utolsó szó áthúzva. Ez a sor a K.-ban a most következő 1. Antistrophe 1. sorának volt felfogva.
383. E sorban az 1. kiad.-ban sajtóhiba: *te lépted el*, helyesen: *te tépted el*.
Így, helyesen, van a K.-ban, s a következő kiadásokban, s így javítja a hibajegyzék is.
384. *S merő hitványság, a fűzött sarunkat...* (K.) a *fűzött* áthúzva.
385. *Foszlány* (K.) áthúzva, helyette: *Rongyos*, ez is áthúzva, helyette: *Foszlott...*
388. ...*egy szép* (K.) áthúzva, helyette: *hát egy lednyak*
389. *Látám imént, velünk játszadozónak* (K.) áthúzva, helyette: *Szépnek pedíg, áthúzva, helyette: Játszóársink közül, szépnek pedíg, haj!*
390. *Megláttam a* (K.) áthúzva, helyette: *Mellén repedt, áthúzva, helyette: Látám imént*
392. ...*Iackhos*, (K.)
393. ...*és biz*, (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *e szép*
394. *Dionysos: Én is bizony.* (K.)
395. *Jó lesz tehát hogy most* (K.) áthúzva, helyette: *No most együtt, ha tetszik*
396. *Hogy ámbár hét éves, mai napig sem nőtt családja.* (K.) Áthúzva és így javítva: *Ki bár hét éves, és maig sem nőtt — polgár joga.*
397. *Most* (K.) áthúzva, helyette: *Ó i az i* áthúzva, helyette: *ottfen a halottak közt népvészékedik már, A. jegyzete e sorhoz tartalmilag hibás, ő ui. ezt írja: Erkölcsi halottak, miután Arginusaenél rosszul vitélkedtek. Az igazság az, hogy legyőzték a spártaiakat, de a győztes vezéreket kivégezték, miután a hajótörötteket nem tudták megmenteni.*
398. ...*személy* (K.) áthúzva, helyette: *kolompos az ottani democsokráciában. — ottani áthúzva, az-ból a z áthúzva.*
399. ...*bújjában a síron* (K.) a *síron* áthúzva, helyette: *hogy tépi hallom, a szórt*
400. *Az a-feléről és veri magát pojón* (K.) *veri pojón* áthúzva és helyette: *ugyan pojozza.*
402. ...*minden*, (K.) áthúzással így javítva: *mind, a ki*
403. *az'ongyák* (K.) áthúzva, helyette: *beszélük,*
404. *Hogy* (K.) áthúzva, helyette: *Oroszlánbőrösen, áthúzva, helyette: Oroszlánbőrben, vitt asszonyokkal a két utolsó szó áthúzva, helyette a végleges. A. itt finomít, de az értelmet teljesen visszaadja.*
405. ...*Pluton lakása hol van?* (K.)
406. ...*idegenek* áthúzva, helyette: *jövevények vagyunk, és csak most érkezénk.* (K.) és csak áthúzva.
407. ...*sem megkérdezni* (K.) áthúzva, helyette: *sem továbbá, ez is áthúzva, helyette: meg újra, ez is áthúzva, helyette: se kérdést tenned újra:*
408. ...*érkezel* (K.) áthúzva, helyette: *értelek.*
409. *Vedd fel, fiú* (K.) *fiú* áthúzva, helyette: *tehát, fiú, a podgyászodat megint: — podgyászodat* áthúzva, helyette: *podgyászt*
410. *Hát ez miféle itten* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *jószág?*
411. *Mi más az ágyban, mint* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *e holmi, — holmi* áthúzva, helyette: *lazsnakon, mint Zeusz Korynthosa?*
413. ...*a szent berekbe*, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
417. ...*szent* (K.) áthúzva, helyette: *éji.*
418. *Ünnepéhez* (K.) áthúzással véglegesre javítva.

419. ...*hozandó* (K.) áthúзва, helyette: *viendő*.
420. ...*rózsával helyes* (K.) áthúзва, helyette: *rózsaberkek* —
422. *Melyekhez az üdvözült* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *a kedvező Moirák...* A *kedvező* jobban megfelel a görög szellemnek, mint az *üdvözült*.
424. ...*kegyes életet* (K.) áthúзва, helyette: *kegyesek valánk*
425. *Éltünk* (K.) áthúзва, helyette: *Otífeni...*
427. *Hogyan kopogtat az utolsó szó áthúзва, helyette: szokott itt az ajtón kopogni, a ki itt lakik?* (K.) Az egész áthúзва és a véglegesre javítva.
429. *Ügyis* (K.) áthúзва, helyette: *Hiszen...*
430. *Héj! Héj!* (K.)
Ki az? (K.)
432. ...*gonoszabb* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
434. *És fojtogatva megfutál* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *szókel vele*, az egész áthúзва, helyette: *És kötéltre fogatva megszókel vele*,
435. ...*vigyáztam áthúзва, helyette: ügyeltem. De kapóra jöttek* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *jössz*
437. ...*vértől* (K.) áthúзва, helyette: *vérhullató*
440. ...*üldödet* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
441. ...*átgyó vonja ki, és a veséd belestül*, (K.) *vonja ki, és áthúзва.*
442. *Még véresen, kirántják* (K.)
443. *Kikhez áthúзва, helyette: Kikért rohanva most mindjárt futok*, (K.) áthúzással így javítva: *rohanva futok egyeneset.*
463. *No, addsz a hát hamar* — (K.)
466. *Zeusz uccse nem : hanem Melitei* (K.) E sorhoz jegyzet: *Hercules helyett mondja. A két utolsó szó áthúзва, helyette: mellékneve, mit a Melitei Kalliasra ért.*
468. *Kedves áthúзва, helyette: Édes Heraklesz, jössz? Kerülj belől.* (K.)
469. *Az asszonyom* (K.) *asszonyom áthúзва, helyette: istenasszony*
473. ...*örülök*, (K.) áthúзва, helyette: *de kérem...*
 Szolgáló: *Nem hagyom*, (K.) *hagyom áthúзва, helyette: tőröm*
474. *Hogy elmenj az utolsó szó áthúзва, helyette: éhen elmenj, mert már főve mind* (K.), a két utolsó szó áthúзва, helyette: *fojtva a sok rakásra főve, a két utolsó szó áthúзва.*
475. *A sok madárhús* (K.) áthúзва, helyette: *Madárhús, a gyümölcs áthúзва, helyette: Madár vadléré, párolva, — párolva áthúзва, helyette: a csemege kész,*
478. ...*otibenn* (K.)
485. ...*hogy már* (K.) áthúзва, helyette: *mindjárt megyek magam.*
490. ...*hozzad megint.* (K.)
495. ...*hiúság arra vágynod*, (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *hogya*
499. *Ez már üdörös, eszélyes férjhez illő* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *méltó dolog.*
503. *Mert ügyesség áthúзва, helyette: Mert, mindig a kényelmesebb oldalra tudni átalforgani*, (K.) *átál áthúзва.*
504. *Azt* (K.)
505. ...*hogya Xanthias a hibajegyzék és K. alapján javítva így.* (Az 1. kiad.-ban: *ha Xanthias.*)
506. ...*pamlagon* (K.) áthúзва, helyette: *szőnyegen*
507. *Hencsegyve* (K.) áthúzással véglegesre javítva, a *táncosnőt csókolva az utolsó szó áthúzással így javítva: csókolgatná, kérné az edényt, áthúzással így javítva: edényt kérne* : a szórend megváltoztatásával a véglegesre javítva.

508. *Én meg csak* (K.) a *csak* áthúзва, a *szemem koppanva markolászndám az izém,*
509. *Ez pedig* (K.) áthúзва, helyette: *Aztán ez,*
511. *Plathané, gyere csak!* (K.)
512. *Ki egykor a korcsmánkba jött, s megette* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *befalt*
513. *Tizenhét* (K.) áthúzással így javítva: *Tizenhat*
515. *...fött húst* (K.)
518. *...Azt gondoltad, úgy-e* (K.)
519. *... — mert cipőd* (K.) az utolsó szó áthúзва s így javítva: *sarud van — rád sem ismerek?*
520. *A sok sóshalat majd elfelejtem* (K.) áthúзва, helyette: *Még a pácolt húst majd elfeledtem* áthúзва, helyette a végleges szöveg.
523. *...felfaltól* (K.) áthúzással így javítva: *felfalt e gonosz!*
528. *...S áthúзва, helyette: Mink tüstént ijedve* (K.) áthúзва, helyette: *Mi tüstént felugránk*
531. *Kocsmárosné (egy szolgálónak):* (K.)
533. *Plathané (másiknak): ...ha megtalálsz,* (K.)
535. *...zápfogad'* (K.)
536. *Kiverm, melylyel sok holmim megetted.* (K.)
538. *...a torkod* (K.) áthúзва, helyette: *gégéd' kívágni*
539. *...befalt* (K.) áthúзва, helyette: *benyelt.*
540. *...megyek Kleonra, hogy ma megidézze még* (K.) az utolsó három szó áthúзва, helyette: *ma tüstént*
541. *Idézza, motollálja vissza tőle* (K.) áthúзва, helyette: *A béliből is motollálja ki.* Az első változat hívebb volt, mert benne volt ez is: *Idézza (προοραλούμενος).*
542. *Pusztuljak el, ha nem szeretem Xanthiaszt.* (K.)
543. *...ne is szólj!* (K.)
547. *...és méltán is, tudom:* (K.) az is áthúзва.
549. *De ha* (K.) áthúзва, helyette: *Ha*
550. *...gyorsan vesszek el* (K.) áthúзва, helyette: *pusztuljak irmagostul*
Az 551. sorhoz a jegyzet így hangzott: *Ezt comice vegyíti az átokba egész váratlanul.*
552. *...áll az eskü, így elfogadom.* (Átveszi.) (K.) A zárjelben levő szó áthúзва.
554. *...oroszlánbőr* (K.)
559. *...venned* (K.), áthúzással így javítva: *venni*
560. *...nem rosra inlek* (K.) áthúзва, helyette: *nem ros az inté,*
561. *Éppen én is felgondoltam azt* (K.)
567. *Aiakos (jő többet magával): ...kötözni gyorsan* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *mindjárt,*
569. *Nem mentek a manóba? Vissza!...* (K.)
569. *Aiakos: Még vírus?* (K.)
570. *Hé, Ditylas, Skeblyas,* (K.) A végleges így van: *Hé, Ditylas, Skeblyas. Ditylas a véglegesben, Skeblyas a kéziratban van helyesen írva.*
572. *Nem szörnyűség ezt megverni* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *ütni*
573. *Azt is csak a másét?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
574. *Szörnyű biz' az, s borzasztó.* (K.) Az utolsó szó áthúзва, helyette: *rettentő.*
576. *...hajszálérődöt* (K.)
580. *Xanthias: Mindenkép:* (K.)
581. *...ostorozva csékkel* (K.) áthúзва, helyette: *csékkel ostorozva*

585. *Aiakos.* (K.)
593. ...*Zeusz fia* (K.)
594. *Aiakos.* (K.)
596. *No s ha te,* — a K. és hibajegyzék alapján javítottuk így. (Az 1. kiad.-ban: *No s hát te.*)
597. ...*isten vagy, nem illő* (K.) áthúзва, helyette: a végleges szöveg.
599. ...*a melyik először* (K.) az utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.
602. *Aiakos.* (K.) E név végig így van írva a kéziratban.
604. *De hogy' vallatsz egyformán?* (K.)
606. *Im kész vagyok* (K.) áthúзва, helyette: a végleges.
608. *Mikor hát?* E szavak az 1. kiad.-ban Xanthias szájába vannak adva. A hibajegyzék — az összefüggés szerint helyesen — Dionysosnak adja: így javítottuk, mint Ráth is.
609. *Még sem* (K.) áthúзва, helyette: *S hogy nem tűszkölek?* (K.) Ehhez a jegyzet így szólt: *Mintha az ülést csak csiklandásnak venné. Áthúzással így javítva: Mintha az ülés csak csiklandás volna.*
610. ...*próbálok ismét.* (K.)
615. sorhoz jegyzet: *Mintha azért jajgatott volna, hogy lovagokat lát.* (K.)
617. *Hát ezt nem érzed?* (K.)
619. *Húzd ki a töviset.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
622. *Fájlalta* (K.) áthúzással így javítva: *Fájt neki,*
635. *Múza, jövel, dalaink gyönyöréről,* (K.) *dalaink* áthúzással így javítva: *dalaim* (Ez az utóbbi felel meg a görög szövegnek.)
637. *Szállj le, tekintsd meg ezen hős nép* (K.) áthúзва, helyette: *Nézd el a műriők e bölcs nép* az utolsó szó áthúзва, helyette: *tömegét, mely itten az itten* áthúзва, helyette: *alant*
A második változat felel meg a görög szövegnek: *ὄφρα μὲν ... ὄχλον, οὗ σοφῶναι μὴ οὐκ ἀδύναται,*
639. *Nemesebb inánu* áthúзва, helyette: *Nemes ináduatúbb egy* (K.) ez is áthúзва, helyette: *Nemesebb becsvággal Kleophonnál, ki a a két utolsó szó áthúзва, helyette: kinek is rút fecsegő ajakin, a rút* áthúзва.
640. ...*fecske szörnyű hangja* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *rekedt szava*
642. ...*fülemile bánatos énekeit:* (K.) *bánatos* áthúзва.
644. a) *Tiszte lévén a szent karnak* (K.) áthúzással így javítva: *e szent karnak jó tanáccsal inteni s tanítani* — *jó tanáccsal* áthúзва, *tanítani* így javítva: *tanítani a*
b) *Tiszte lévén szent Karunknak inteni s tanítani a* (K.)
645. a) *Kit* (K.) áthúзва, helyette: *Népet...*
b) *Végleges.*
646. *Múljk el minden polgárról bectelenség s rettegés* (K.) áthúзва s így javítva: *Hogy minden polgár egyenlő s rettegetéstől ment legyen.* (*ἐξισῶσαι τοὺς πολίτας, κἀφελῆν τὰ δειμάτα.*) Tehát ez a második változat felel meg a görög szövegnek.
647. ...*Phrynichos mozgalmától,* — Voltaképpen ezt kellene mondani: *Phr. cselfogásaitól, ármányaitól* (*Φρυνίχου παλαίσμασι,*)
648. ...*szabad legyen, mentségét elősorolván* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *előadván,* ez is áthúзва, helyette: *adni elő s az ez is* áthúзва, helyette a végleges szöveg.
649. ...*a ki* (K.) áthúзва, helyette: *a miért fel* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *eltántorult.*
650. ...*becstelen.* (K.)
653. *Ámbár ezt se gáncsolom, hogy* (K.) a két utolsó szó áthúзва és véglegesre javítva.

654. ...fölbőlőbb okosan tevélék ezt : (K.) áthúzással véglegesre javítva.
655. *Ellenben, kik, száz családban* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *és az apjok,*
657. *Ezt az egy hibát, ha kéri, ezt ne engednétek el?* (K.) Áthúzással így javítva: *Azt kérelmezvén* áthúzva, helyette: *Illő, kérve* ez is áthúzva, helyette: *Most megbocsátni ezt az egy a három utolsó szó* áthúzva, helyette: *illő egy balesetök.*
660. ...együtt vt velünk. (K.)
661. ...dőlőfősen fitymál (K.) áthúzva, helyette: *kényesen elvesszük az utolsó szó* áthúzva, helyette: *megtágadjuk,* áthúzva, helyette: *megvonjuk tőlök*
662. ...most kívádt, hogy „hányatunk hullám ölen” : Ehhez jegyzet: *Frag. Aeschyl.* (K.)
663. *Sohse látszunk, míg a világ, gondolkozni józanul.* (K.) Áthúzva, helyette: *Soha többé józanul, mi, gondolkozni nem fogunk.* Ez is áthúzva, helyette: a végleges szöveg. Az első és harmadik végleges változat a helyes, mert a görögben ez van: *ὄστειρα χρόνω ποτ αὐδῆς εἰ φρονεῖν οὐ δόξουε.*
664. E sorhoz a jegyzet így szólt: *I o n tragicusnak szavai.* (K.)
666. *Nem viszi már sok időre tovább* (K.), áthúzva, helyette: *Nem viszi már e majom se' messze,*
668. ...fürdős, valakik (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *ki hamuval vegyítve* az utolsó szó áthúzva, helyette: *hamisítva dl* az utolsó szó áthúzva, helyette: *silány*
669. ...és nem igaz iszapot (K.) iszapot áthúzva, helyette: *kimóli földet,* ez is áthúzva, helyette: *tiszta kimóli port*
670. *Elegytének* (K.) áthúzással így javítva: *Elegytt a fürdővízbe,* az utolsó szó áthúzással így javítva: *fürdőbe, hanem* az utolsó szó áthúzva, helyette: *de szurkol is*
671. *E tudva, bizony szepeg is, hogy le ne vetköztessék* (K.) áthúzva, helyette: *E tudva, szepeg is, nehogy köpenyét levegyék majd,*
672. *Bot nélkül járva részegen* (K.) járva áthúzva.
673. *Gyakran áthúzva,* helyette: *Sokszor... úgy lesz* (K.) lesz áthúzva, helyette: *van*
674. ... fajra, tette (K.) áthúzással így javítva: *tette, fajra*
676. a) Végleges.
b) *Mert hábár megkorcsulva nincs a régi pénzdarab* (K.)
677. a) *Sőt legszebb, legjobb csengésű s csakis az van verve jól :* (K.)
b) Végleges.
678. a) *Még se használjuk, se köztünk, sem a barbárok között,* (K.)
b) *Hellenek közt, barbarok közt elfogadják egyaránt* (K.)
679. a) *Hanem ezzel a tegnap vert és minap vert nyomorú* (K.)
b) *S mind tartalma, mind csengése legszebb, legjobb : még se kell ;* (K.)
680. *Hanem ezzel a tegnap vert és minap vert réz* (K.) réz áthúzva helyette: *nyomorú.*
681. *Rézszel élünk, melynek a leghitványabb verése van.* (K.) verése van áthúzva, helyette: *az ércvegye.*
682. ...hogy józan s nemes (K.)
683. ...jó családú és nevelt, (K.) nevelt áthúzva, helyette: *művelt*
684. *A ki torna* (K.) áthúzva, helyette: *Kit művészetben neveltek,*
686. *És hitvány az,* (K.) hitvány az áthúzva, helyette: *pimasz vér, apja is az volt, — apja is az volt* áthúzva, helyette: *apja, maga,*
689. ...jobb szokást vevén be (K.), áthúzással így javítva: *jobb szokásra térve már,*

690. *Válasszátok azt, ki legjobb* : (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *újra mindig a ki* — a *ki* áthúzva, helyette: *a legérdemesbekeket*.
691. *Igy, ha győztök, nagy dicséret*; (K.)
692. „*Szép járól még függni is szép*” (K.) az utolsó szó áthúzva és így javítva: *szebb*” —
693. *Ugy tarcson engem Z* (K.) áthúzással így javítva: *Zeusz engem utarcson, derék egy ember*
695. *Ki inni* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *nyelni*
696. *Még össze* (K.) áthúzva, helyette: *Csontod sem törte és le sem szidott*, az utolsó négy szó áthúzva, helyette: *lám*,
702. *Hogy jó lopva jól leszidhassam a gazdát.* (K.) Áthúzva, helyette: *Hogy a gazdát szidhassam*, ez is áthúzva, helyette: *Hogy lopva jól leszidhassam a gazdát*.
706. *Hát hallgatózni, hogy* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *még hallgatózni*,
707. *...mit csevegnek bent?* (K.)
708. *Hát elfecsegni aztán künt?* (K.) *aztán* áthúzva.
709. *Ettől ...már el is köpök.* A. e fordítása találóan finomít; a görögben ez van: *καταυλοῦμαι*: *polluor*.
712. *És áthúzza, helyette: S Zeuszre, mint le* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *csapnivalók*
713. *Felelj, miféle zaj, szitok, kiáltás van ott benn?* (K.) *kiáltás* áthúzva.
714. *Aeschylos meg Euripides miatt.* (K.) A meg áthúzva, helyette: *és*
715. *...van ott benn és* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *ott nagy forradalom* az utolsó szó áthúzva, helyette: *zavar*, ez is áthúzva, helyette: *mozgalom*
716. *...bent* (K.)
723. *Jelesb ő nála.* (K.) A két utolsó szó áthúzva.
724. *S minék zavarta* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *mért háborítá ez meg az utolsó szó áthúzva: jól*
734. *És azt ítélték, hogy a legjelesbik* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *a legjelesb ő*.
735. *Me'yen* (K.) áthúzva, helyette: *Mibe* ez is áthúzva, helyette: *A min elbizakodva*,
736. *És meg nem* (K.) *nem* áthúzva, helyette: *sem dobálták?* — *dobálták* áthúzva, helyette: *kövezték?*
737. *Nem istenuccse, sőt a néptömeg* (K.) a *néptömeg* áthúzva, helyette: *ítéletért*
738. *Oráta a nép*, (K.)
742. *És most hogyan* (K.)
748. *Ez áthúzva, helyette: És ez meg* (K.) *meg* áthúzva. E sorhoz jegyzet: *De Soph. nem fogadta el.*
751. *...ha nem, megküzd, ígérte*, (K.)
757. *Vonalzót hoznak és mérőrudat*, (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *mértékrudat*.
758. *...négyyszög téglamérőt*, (K.)
760. *Soromkint méri meg a tragoediát.* (K.) Áthúzással a végleges szórendre javítva.
764. *Mert gyér az okos ember, úgy találták.* (K.) Áthúzással így javítva: *Nagy szükit érzék a bölcs férfiaknak*.
765. *Aeschylosnak Athénaeből se' kellett* (K.) áthúzva, helyette: *Aeschylos az Athénaebeliek*
766. *Bíráskodását nem fogadta el.* (K.)
767. *Mert tán sokallta* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *sokallá*

768. *Aiakos*: (K.)
770. *Uradra biztáék hát, ki járatos* (K.)
771. ...*Most jó lesz benn* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *menjünk be ám,*
773. *Mi szolgálék szoktuk megsiratni azt.* (El.) (K.)
776. *S hogy forgatja szemét a szörnyü haragtól* (K.) áthúzva, helyette: *S hogy forgatja szemét iszonyú az utolsó szó áthúzva, helyette: otromba,* ez is áthúzva, helyette: *fene szörnyü haragjában az utolsó szóban a birtokrag áthúzva.*
777. *Akkor örült módra majd.* (K.)
779. *S tengelyülés rudját* (K.) áthúzva, helyette: *És gyaluforgács és tollforgács-szerű munka — tollforgács áthúzva, helyette: tollsíkhárlás*
780. ...*védi magát ő* (K.) ő áthúzva, helyette: *ez*
781. *Lóhátas beszédi ellen.* (K.) A két utolsó szó így javítva; *beszéditől.*
783. *Homloka szörnyen* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *zordon ráncba vonul, iszonyúan áthúzva, helyette: s bőmböli áthúzva, helyette: dörgi áthúzva, helyette: ordítja*
785. *Gigászi lélekzele* (K.) áthúzva, helyette: *Óriás fuwallata.*
791. *Magam* (K.) áthúzva, helyette: *Különb művésznek...*
792. ...*án hallod a szót?* (K.) *hallod áthúzva, helyette: érted*
793. *Begyeskedik még —, mint szokta* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *szokása elébb az utolsó szó áthúzva, helyette: mindig*
795. *Oh jámbor ember* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *vakmerő, de ily nagy szót— nagy szót áthúzva, helyette: fennen ne mondj az utolsó szó áthúzva, helyette: beszélj ez is áthúzva, helyette: szólj.* A görögben ez áll: *δαμῶνε*, ami jelentheti azt: jó démontól megszállott, tehát jó ember, de azt is: gonosz démontól megszállott, tehát vakmerő.
796. *Jól ismerem s átláttam rajta rég,* (K.)
797. *Goromba költő, és erőszakos* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *önkénty... ez is áthúzva, és erőszakos-ra visszajavítva.*
800. *Igazán, te pór* (K.) áthúzva, helyette: *Parlagi áthúzva, helyette: „Ugy-é, te réti istennő gyermeke?” — gyermeke áthúzva, helyette: fia.* Ehhez jegyzet: *Eur. anyjára, ki kofa volt. Eur.-ből travestált sor.*
803. *De nem javadra mondod.* (K.) Áthúzva, helyette: *Hanem megállj csak!*
806. *E sántagyártó, vakmerő szavú.* (K.)
809. *Oh, krétai* (K.)
813. *Vonulj fedél alá,* (K.)
814. *Nehogy furkós beszéddel üstököd* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *agyba-főbe*
818. *Illetlen a költő...* (K.) áthúzva, helyette: *Költőhöz illetlen,*
820. ...*mint magyalja tűzön* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *a tölgy, ha ég.*
825. „*Aeolus*”, (K.)
829. *Mert nem egyenlő a mi fegyverünk.* (K.) A *mi* áthúzva, *fegyverünk* így javítva: *fegyverem, visszajavítva: fegyverünk, de újra így javítva: fegyverem.* A görögben dualis, kettős szám van, (*ῥῶν*) tehát a *fegyverünk* a helyesebb, és ez is lett a végleges szöveg.
831. ...*van miből idézni.* (K.) Áthúzva, helyette: *ő könnyen idézhet.*
833. *Dionysos (szolgákhoz :)* (K.)
834. *Hogy h...* áthúzva, helyette: *Hogy hadd könyörgök e költői verseny* (K.) *költői verseny* áthúzva, helyette: *tudós vita*
835. *Eldött, s dönthessem el művészeleg.* (K.) A három utolsó szó áthúzva, helyette: *lehessek benn műbíró.*

836. *Ti* (K.) áthúzza, helyette: *S ti mondjátok dalt*
837. *Oh ti, kilenc szent szüzei Zeusznek* (K.) áthúzza, helyette: *Múza leányai* ez is áthúzza, helyette: *Muzsák, Zeusznek* ez is áthúzza, helyette: *Oh ti, kilenc hajadonjai Zeusznek*
838. *Szűz Múzsák, kik az eszesotúló férjfiak elmés* (K.) eszesotúló áthúzza, helyette: *eszedobáló*
839. *Könnyű* (K.) áthúzza, helyette: *Finom célzatin álltatók, mikor összeakadnak* az utolsó szó áthúzza, helyette: *élesen össze-*
840. *Szállva bírokra kemény, csűrő-csavarosdi vitában,* (K.) áthúzza, helyette: *Tűznek, ügyes nyelvvel, birkózni forogva vitában,*
841. *Jertek elő ma figyelni hatalmas ajakak* (K.) áthúzza, helyette: *Jertek elő nézni eme két szólni hatalmas áthúzza, helyette: Jertek, eme két szónoki a három utolsó szó áthúzza, helyette: ezen két száját megügyelni, hogy ontja hatalmas áthúzza, helyette: Jertek nézni ma két szónoki száját a két utolsó szó áthúzza, helyette: ékesszavú ajakat, hogyan ontja hatalmas*
842. *Mondatit, és szók fűrészporát is!* (K.) A négy utolsó szó áthúzza, helyette: *és forgácsit a szóknek.* E sorhoz jegyzet: *Az első Aeschylus, az utóbbi Eur. jellemzése.*
A 846. sorhoz a jegyzet így hangzott: *Aeschylus Eleusisban született, hol Demeter mystériumai ünnepeltettek.* (K.)
848. *Ne, tégy* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *vess te is...*
853. *Ész* (K.) áthúzza, helyette: *S te ész, értelem* az utolsó szó áthúzza, helyette: *s ti szagló finom orrlíkek,*
854. *Hadd cáfolom meg jól, a kibe kötök!* (K.) Áthúzza, helyette: *Engedd levernem* ez is áthúzza, helyette: *Hadd cáfolom meg a szóval, a ki támad.* A szóval névelője áthúzza.
Megjegyzendő, hogy az első fordítás volt hú a görög szöveghez: *ὀρθῶς ... ἐλέγξω, ὅν ἄν ἀπρωμαί λόγων.* (hadd cáfolom meg jól azokat a beszédeket, gondolatokat, amelyeket megtámadok, amiknek nekiesem.)
858. *...a nyelvök dühbe* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *tűzbe*
859. *Nagy* (K.) áthúzza, helyette: *Keblöket merény feszíti keblök.* Az utolsó szó, mely nyilván az 1. változathoz tartozott, áthúzza.
861. *...valószínű,*
868. *Módos legyen; ne képbeszéd, s ne mint akar ki tudna.* (K.)
869. *Költészelemtől, hogy minő, később...* (K.)
871. *...együgyűnek* (K.)
873. *...egy személyt leültetett burokbán,*
875. *Cégerül a* (K.) áthúzza, helyette: *Címernek a...*
876. *Nem, isten uccse!* (K.)
877. *...éneket; azok halgattak egyre.*
878. *No én pedig szerettem azt,* (K.) az utolsó előtti szó így javítva: *szerettem*
879. *A hallgatás,* (K.)
880. *...S mért tette azt a jámbor?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
881. *..., hogy a nézője várja* (K.) az utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.
882. *...De a darab lepergett* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *lefolyt úgy.*
883. *Oh a gonosz csont! mennyiszor s hogy' rá nem szedett csalárdul ez engem!* (K.) *nem és csalárdul* áthúzza.
884. *...Azért áthúzza, helyette: Hogy a szemére hányom.* (K.)
886. *...tizenkettőt kivágott,* (K.)
888. *Mit a néző nem értett* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *ért-hetett...*

- Oh, nagy istenek! (K.) nagy istenek áthúzza, helyette: *tárnai ezt!*
890. ...csupa árkok (K.) áthúzza, helyette: *merő sáncok,*
893. Én is soká törttem fejem egész álmatlan éjszakákon, (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *éjjel,*
895. Nohát címer, te oktalán, címer, hajóra festve. (K.) A három utolsó szó áthúzza, helyette: *csak festve, a hajókon.*
899. Már lókakasi, Zeusz uccse, nem, se bak (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *mint te kecskeszarvast,*
900. ...szoktak lefestve (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *hímezve lenni :*
903. ...megcsapolva (K.)
905. S könyvből leszűrt nedvét adám be a szájkodá... (K.) áthúzza, helyette: *Szájkodás könyvből leszűrt nedvét adám be néki;*
906. ...fölkevert mono... (K.) a csonka szó áthúzza, helyette: *magán-dalon neveltem;*
908. Hanem, ki elsőbb megjelent, megmon... (K.) a csonka szó áthúzza, helyette: *elmondá a darabnak az utolsó szó áthúzza, helyette: cselekvény*
909. Nemét... (K.) áthúzza, helyette: *Eredetét.*
909. Rád nézve, azt Zeusz bizony uccse, jobb is volt, mint a tiédet (K.) áthúzza, helyette: *Bizony r... áthúzza, helyette: Rád nézve jobb, hogy azt, mint a tiédet.*
911. Nem állt egy is, hanem beszélt az asszony és a szolgál, (K.) az öt utolsó szó áthúzza, helyette: *az úr, a szolgál nekem,*
912. Nekem áthúzza, helyette: *Asszony, leány, és vén banya... (K.)*
913. Vón' a halált e vakmerő újításért? (K.) Áthúzza, helyette: *Voln' e merényért a halált?*
915. Nem a legillendőbb neked sok (K.) sok áthúzza, helyette: *erről sokat beszélni.*
916. Meg szónoklásra (K.) áthúzza, helyette: *Azt, ez is áthúzza, helyette a a végleges szöveg.*
917. ...pukkadnál volna szét előbb, hogynem (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *mint megtanítád!*
920. Itt A. fordítása kissé téves: rosszat sejtetni. A görög szöveg ez: *νάχ' ύποτονείσθαι*, ami azt jelenti: *rosszat sejtteni.*
924. ...megdöbb... (K.) áthúzza, helyette: *dagályos nagy-szavakkal,*
925. Vagy Kyknoszok, s (K.)
930. Theramenes? bölcs férfiú s mindenre szörnyű képes (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *nagy szer, — S nemcsak azt érte el, amit róla A. jegyzetben itt elmond, hanem egyenesen ő igazgatta a népet arra, hogy hadvezér-társait halálra ítélje, holott ő tudta legjobban, hogy a vihar miatt nem lehetett eltemetni az elesetteket.*
935. Ugyhogy ma már mindent álltának és észlelnek (K.) ma már és észlelnek áthúzza, az utóbbi helyett: *jobban észlelnek mint előbb,*
936. ...és vizsg... (K.) a szótörődék áthúzza, helyette: *szemlélődnek : „hogy van ez?”*
938. Úgy, istenuccse! (K.)
940. „Hát innen a hering (K.) hering áthúzza, helyette: *lazac fejét*
943. Szájtátva (K.) áthúzza, helyette: *Tátogva áthúzza, helyette: Bámulva, mint anyámasszony-vitézi s málé az utolsó három szó áthúzza, helyette: málészájuk s anyámasszony-vitézi.*
944. Haih. áthúzza, helyette: *„Látod-e ezt, oh híres Achilles?” (K.)*
946. ...dühöd elragadván, (K.) az el áthúzza.
948. Mert borzasztóan (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *kegyetlenül lehorda, az utolsó szó áthúzással így javítva: lehordott ;*

951. *De előbb*, (K.) áthúzza, helyette: *Várj ez is áthúzza*, helyette: *Most vigyázz, hada*
952. *Csillapodjék* (K.) áthúzza, helyette: *Csendesedjék*,
953. ...*legelőbb tornyoztad a fenkölt* szót, (K.) a három utolsó szó áthúzással így javítva: *tornyozva magasztos*
954. *Nagyszavakat* (K.) áthúzza, helyette: *Szólamidat*,
955. *Bosszant engem ez a szembekelés* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *szembelevés*. A görögben *ἐντροχία* van, ami találkozást, véletlent, továbbá: társalgást jelent.
956. *Hogy ez ellen kell magamat védnem*; (K.)
957. *Mondsza, felelj* (K.) áthúzza, helyette: *No felelj hát*,
958. *Az ügyességért s hogy jóva tanít* (K.) *tanít* áthúzza, helyette: *eszél*; — *hogy jobbá tesszük az embert a négy utolsó szó áthúzza*, helyette: *az államban nemesebbek-*
959. *S jobbá* (K.) *jobbá* áthúzza, helyette: *jobbakká tesszük az embereket*.
960. *Sőt nemesebből és derekából* (K.) áthúzza, helyette: *Sőt derekából és nemesebből nyomorult példákra kapattad*;
963. *Nem mind derekak, nem mind ölesek?* (K.) áthúzza, helyette: *Derekak mind és ez is áthúzza*, helyette: *Nemesek bizony és hat láb magasak*;
964. *Piaconforgók*, (K.)
966. *S fényes* (K.) *fényes* áthúzza, helyette: *hószíntarajú sisakot*,
969. *Szólj Aeschylós, és ne olyan* (K.) *olyan* áthúzza, helyette: *csak úgy makacson — makacson* áthúzza, helyette: *büszkén*
970. *A „Thébae előtti* (K.) *előtti* áthúzza, helyette: *alatti hét Hőst*”
971. ...*hős vágyott lenni akárki* (K.) *akárki* áthúzza, helyette: *azonnal*.
972. ...*rosszul cselekedted, hé* (K.) *hé* áthúzza, helyette: *ugyan*;
973. ...*botot érdemelsz csak ezért is*. (K.) A három utolsó szó áthúzza, helyette: *bizony érte*.
974. *Nem áthúzza*, helyette: *Hisz' rajtatok állt gyakorolni viszont: de ti nem gondoltatok azzal* (K.) *azzal* áthúzza, helyette: *erre*.
977. ...*mikor azt jós...* (K.) *azt jós* áthúzza, helyette: *a meghalt Darius szelleme jósló, ez is áthúzza*, helyette: *a diadalt jósolta Dareios a stréből*,
978. *A Kar pedig összecsapá kezit* (K.) a két utolsó szó áthúzza, helyette: *összecsapott kézzel, s így e két utolsó szó áthúzza*, helyette: *feljajdult rá*;
979. a) *Illyeneket kell a költőnek gyakorolni. Tekintsd elejétől* (K.) az egész áthúzza, helyette: *Illyenre kapassa igaz költő az embereket — az embereket* áthúzza, helyette: *a férjfiakat*
b) *Végleges*.
980. a) *Fogva* (K.) áthúzza, helyette: *Kezdetől mi üdvös volt a nemesebb költők befolyása közöttünk*.
b) *Kezdetől fogva, mi üdvös volt a jobb költők befolyása*. (K.)
981. a) *Orpheusz ünnepeket hozza bé*, (K.)
b) *Orpheusz ünnepeket hozza be közénk* (K.) *hoza be közénk* áthúzza, helyette: *rendele, lám, s megtöltött emberöleléstől*.
982. *Musaios* (K.) áthúzással így javítva: *Musaeos*. Az első írásmód következetesebb, mert teljesen görögös.
984. ...*hogy hadi* (K.) *hadi* áthúzza, helyette: *csatarendre, csatázni vitézül — csatázni* áthúzza.
986. *Még se tanítá* (K.) *tanítá* áthúzza, helyette: *vihette bizony semmire*;
mért a minap — a áthúzza.
987. *Felkapcsolta sisakját* (K.) *sisakját* áthúzza, helyette: *előbb a sisakot, s azután tett — azután tett* áthúzza, helyette: *ugy tüzött*

988. És sok más derekat, kik közzől vala egyik ama Lámachos a hős ; (K.) áthúzva és a véglegesre javítva.
990. ...és Teucerekét; (K.)
992. De nem alkottam (K.) alkottam áthúzva, helyette: *irtam*
994. Mert semmise volt szerelem (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *Aphroditéből benned, Zeusz uccse.*
Aeschylus: *Ne is legyen* (K.) áthúzva, helyette: *Nem is kell ;*
995. De tebenned s a tieidben volt (K.) az utolsó két szó áthúzva, helyette: *te családdobban volt bezzeg több is elégnél,*
A 996. sorhoz fűzött jegyzetben A. tévesen mondja, hogy *Euripides neje kicsapongó lett.* Ez csak a vígjátékirók pletykája.
996. Dionysos: *Bizisten,* (K.)
999. ...tisztas férjek feleségeit arra lovallad (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *tanítál : ez is áthúzva, helyette: kapattál : ez is áthúzva, helyette: lovallál*
1000. Igyanak bürhöt szégyenkezvén (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *elkeseredvén ez is áthúzva, helyette: szégyenközzvén ez is áthúzva, helyette: csupa szégyenből, —*
1002. De bizony (K.) áthúzva, helyette: *Igenis, megvolt :*
1005. Mi tehát csak jól mondj... (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *mindig csak jól mondjunk.*
1006. ...szavakat vágsz ki minekünk : (K.) a *mi* áthúzva.
1007. Kinek emberi nyelven kéne beszélni? (K.) A négy utolsó szó áthúzva s így javítva: *emberileg kellene szólnod?*
1008. S nagy gondolatoknak (K.) a *nagy* áthúzva.
1010. Valamint a köntöseik sokkal fényesebbek (K.) *fényesebbek* áthúzva, helyette: *ragyogóbbak*
1011. Melyet én bölcsen gyakorolva (K.) áthúzva, helyette: *Mire én jó példát adva, te megcsúfoljad.*
Euripides: Mit cselekedém? (K.)
1015. ...rongyba takarva magát, jajgat s azt mondja, szegény ő. (K.)
1016. ...de atul (K.) áthúzással így javítva: *alól puha* áthúzva a *puha,* helyette: *finom puha* végül a két utolsó szó rendje meg van fordítva.
1017. S ha az ámitás sikerült, mindjárt (K.)
1020. ...meg a matrózhadat (K.) *hadat* áthúzva, helyette: *tömeget ujjhúzásra* az utolsó szó áthúzva, helyette: *szájalni lovalta_— lovalta* áthúzva, helyette: *uszitá*
1021. ...bár egyebet sem tudtak mondani rég (K.) *rég* áthúzva, helyette: *az én időmben* ez is áthúzva, helyette: *hajdan*
1022. Mint kétszers... (K.) áthúzva, helyette: *Mikor én éltem,*
1024. ...és, ha kiszállott, (K.)
1029. S kik a templomban betegesznek le, (K.)
1030. S kik az édes bát... (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *a bátyjokkal közösülnek, avagy* az utolsó szóból az *a* áthúzva.
Az 1031. sorhoz e jegyzet volt: *Euripidesből Phryxos (K.) a -ből rag* áthúzva s így folytatva: *c. darabjából :*
„Ki tudja : élni nem halál-e, vagy Meghalni, élet?”
1034. Népmajmok nagy seregével (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *renyhe hadával,*
1038. Zeusz (K.)
1040. ...halavány, hizott, de kövér (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *pöffedt*
1042. ...Kerameusz-beliek, (K.)

1046. *Elfűtta, s nagyot* (K.) *nagyot áthúzva*, helyette: *egyet*
1047. *Durrantva kereket olda.* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
1049. *Itt nehéz lesz az ítélet,* (K.)
1050. *Az ügyesen* (K.) *ügyesen áthúzva*, helyette: *tanultan ez is áthúzva*, helyette: *pörvögue ez is áthúzva*, helyette: *serényen visszafordul megfeszítve lábait.* — *megfeszítve áthúzva s így javítva: s megfeszíti*
1053. *Nosza* (K.) *áthúzva*, helyette: *Rajta hál,*
1057. *...a néző nem érti majd,* (K.)
1058. *...már nem úgy jártatok,* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *van, mint elébb.*
1059. *Jól be vannak már tanítva,* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *gyakorolva*
1063. *...mindent bátran mondjatok.* (K.)
1066. *Elébb is azt gáncsoljam e reméktől* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *dicsőnél ez is áthúzva*, helyette: *jelesnél.*
- Az 1071—1094. sorokhoz a következő megjegyzéseket kell fűznünk. Az 1071. sor *Ἑρμῆ γένουε, πατρῶ' ἐποπτεῶν κερτή*, pontos fordítása a következő: *Síri Hermes, te, ki felügyelsz az atyai hatalomra!* E sorkétértelmű. Igazi értelme, ahogyan az 1089—1091. sorokban kiderül, ez: *Hermes felügyel az atyjától, Zeustól kapott hatalomra, tisztségre, amely szerint ő kíséri a holtak árnyait az alvilágba.* Amde Euripides az 1086—88. sorokban úgy érti, hogy Hermes „felügyelt” *Orestes atyjának hatalomára*, midőn az *Klytaimnestra* gyilkos ármánya folytán elvesztett. Persze ez esetben a felügyelés gúnyos értelmű, és *Hermessel* annyiban függ össze, hogy *Hermes* egyik tulajdonsága: *ὄδλιος*, cselszövő. *Aischylos* azonban az 1089—90. sorokban világosan megmondja, hogy *Orestes* nem a cselszövő *Hermest*, hanem a jótevő, segítő *Hermest* szólította meg s ezzel világosan kimondta, hogy *Hermes* ezt a tisztelet atyjától, Zeustól vevé. S így érthető, amit *Dionysos* az 1094. sorban mond: *Így hát az atyjától (Zeustól) kapott jogán „sírabló” Hermes*, azaz feltöri a sírokat, behatol a sírokba, hogy a holtakat onnan az alvilágba kíséresse. Tehát *A.* fordítása az 1071—72. sorban: *Hermes a földben, te atyám hatalma Látója* nem adja vissza a hely kétértelműségét. „*Síri Hermes, te ki felügyelsz az atyai hatalomra*” adná vissza a görög szöveg értelmét. Ugyanígy az 1083—84. sorban is. Az 1094-et pedig így kellene fordítani: *Így hát az atyjától kapott jogán sírabló.* (Nem pedig ahogyan *A.* fordította: *Úgy hát az apja sírablója volt.*) Ezek után térjünk rá *A.* szövegvariánsaira.
1072. *...légy megtartóm, harcfelem,* (K.)
1075. *Mindössze* (K.)
1078. *Majd ráadást tesz* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *kapsz*
1079. *...hallgassak én?* (K.)
1090. *...kinyilvánítva ezzel,* (K.)
1096. *... — te meg lesd a hibát.* (K.) a *meg áthúzva*, *lesd* így javítva: *lessed*
1097. *...légy megtartóm,* (K.)
1100. *...majd megmagyarázom* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *kifejtem én.*
1103. *Zeusz ucse, mintha mondaná a szomszéd* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1107. *...hogy érted, add elő.* (K.)
1108. *Honába jő, ki hon kívül* (K.) áthúzva, helyette: *Honába jő, kívül még köz hona,*
1110. *A bujdosó megjő, ha visszatérhet.* (K.)
1112. *Nem tért meg, azt mondom* (K.) áthúzva, helyette a végleges.

1114. *Hermesre, jól van! csakhogy* (K.)
 1117. *Aeschylus (szaval :)* (K.)
 1126. ...*helyesbek-é prologusid.* (K.)
 1128. *Nem úgy* (K.) áthúzza, helyette: *Zeusz uccse, nem;*
 1130. *Midőn Apollon úgy* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *megjósól,*
 1133. *Zeusz isten engem* (K.) áthúzza, helyette: *Zeusz isten a tanúm! mindég is az volt.*
 1141. *Mily boldog lett volna hát,* (K.)
 1146. ...*rontom el prologusid.* (K.)
 1148. *Mert úgy verselsz te, hogy befér* (K.) *befér* áthúzza, helyette: *minden befér — befér* áthúzza, helyette: *beillik,*
 1150. *A jambusaidba.* (K.)
 1152. ...*a mint ...besz...* (K.) Az utolsó szótöredék áthúzza, helyette: *vegdiik,*
 1156. ...*abba szúrja bé! A hibajegyzék és Ráth alapján javítottuk így.* (Az 1. kiad.-ban: *abba szúrj bé!*)
 1157. *Dionysos, a mint* (K.) *mint* áthúzza, helyette: *ki*
 1162. *Tudom, nem szúrja bé...* A K. és hibajegyzék szerint így javítottuk. (Az 1. kiad.-ban: *szúrja ki...*)
 1168. ...*azzal nem törődöm* (K.) *azzal* áthúzza és a sor végére írva.
 1174. *Ne yontsa mind el a prologusinkat* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *prologusid*
 1177. ...*nem szúrja bé a butykosát. (Szaval :)* (K.)
 1178. „*Pelops, a Tantalusfi, gyors lovon* (K.)
 1180. *Látod, beszúrta* (K.)
 1183. ...*van még nekem sok. (Szaval :)* (K.)
 1184. „*Oineusz, hogy egykor...*” (K.)
 1186. *Oineusz, hogy egykor a földről kalász-* (K.)
 1187. *Zsengét dőlozma...* (K.)
 1189. *Hagyján, barátom : erre* (K.) *erre* áthúzza, helyette: *ebbe mondja — mondja* áthúzza, helyette: *szúrja hát : (Szaval :)*
 1190. *Zeusz,* (K.)
 1191. *Ne, mert* (K.) áthúzza, helyette: *Hagyd el!*
 1193. *Mint a szemem az árpa-támadás.* (K.) *A támadás* áthúzza.
 1198. ...*mily gáncsot fog ez a férfi* (K.) *ez* áthúzza.
 1200. *S bámúlok* (K.) *S* áthúzza, helyette: *Bámúlok,*
 1201. *Lantosféle remekjei közül,* (K.)
 1202. *Be fölséges dalok, no!* (K.)
 1204. *Én meg kavicsal* (K.) áthúzza, helyette: *Én a hibát*
 1205. *Euripides (Aeschylusból töredék verseit mondja : (K.) a három utolsó szó* áthúzza, helyette: *összevissza.)*
 1206. *Miért nem közelgess,* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *közelgess te a baj-íru segélyre?*” a te áthúzza.
 1208. *Miért nem közelgess te a baj-íru segélyre?*” (K.) a te áthúzza.
 1209. *Kettő neked, Aeschylus, a baj-ír.* (K.)
 1211. *Atreusz* (K.)
 1212. ...*a baj-íru segélyre* (K.)
 1216. ...*a baj-íru segélyre?*” (K.)
 1217. *Zengni szabad nekem a fejedelmek erős hadi útját* (K.) *fejedelmek erős hadi útját* áthúzza, helyette: *daliák jeles úti hatalmát, az egész áthúzza, helyette: „Zenghetem én daliák jócsillagu hősi hadiútját...”*
 1218. ...*a baj-íru segélyre?...*” (K.)
 1219. *Oh Zeusz király, ez a témérdek ír!* (K.)
 1220. *Megyek fűrödni, mert ez* (K.) *ez* áthúzza, helyette: *már a sok irtól*

1221. *Büdös vagyok.* (K.) Itt ismét eltért A. a görög szövegtől: *ὄπο τῶν κόπων γὰρ τὸ νεφεῖόν βουβωνιῶν*, ami azt jelenti: Mert a csapásoktól, bajoktól veséim megdagadtak. (Pedig Bothe jegyzete is felvilágosít erről.) Lehet azonban, hogy A. a tréfa kedvéért változtatott a görög szöveg értelmén, hogy így indokolja a fürdést: *szagos vagyok a sok irtól.*
1222. *Dalokból* (K.)
1223. *No rajta hát, csak* (K.) a *csak* áthúzza, helyette: *de irt belé ne rakj.*
1225. *Trallárom lírom,* (K.) áthúzással így javítva: *Tralláram líram,*
1226. *...Sphinxet, erőszak ebét...* (K.) A görög szöveg ez: *Σφίγγα... νεφτάων κίβα*, aminek jelentése: Sphinxet, uralkodó ebet.
1227. *Trallárom lírom,* (K.) áthúzással így javítva: *Tralláram líram,*
1232. *Az Ajast* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *Ajasban bizó csoport – csoport áthúzva, helyette: csapat...*
1239. *Szentelt virányát* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *virányán látszassam kaszálni az utolsó szó áthúzva, helyette: legelni.*
1240. *De ez minden lebüj-dalt megrabol* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *összehord,*
1242. *Sirató és táncdalt.* (K.)
1245. *Zörgő anyácska?* (K.) *anyácska* áthúzva, helyette: *menyecske?*
1246. *Músája,* (K.)
1246. sor után (*Asszony,* (K.) áthúzva, helyette: *Banya jó* áthúzva, helyette: *Kéjledny idő.*)
1247. *E Músa lesbizádni nem szokott?* (K.)
1248. sor elé: *Aeschylus (Euripidesből összevissza)* (K.) áthúzással így javítva: *Euripides modorában :)*
1248. *Halcyonok, kik a tenger örök-folyású* (K.)
1251. *És kik fenn, az eresz alatt* (K.) *alatt* áthúzva, helyette: *mögött*
Az 1254. sorhoz jegyzet: (csüvöllő): *Szövéshez tartozó eszköz, mellyel a fonalat a csőre tekerik, hogy a vetéllőbe (schifflein) lehessen alkalmazni.* (K.)
1257. *Szölbinda örömtorát,* (K.) *örömtorát* áthúzással így javítva: *örömeit*
1259. *Lát'd e lábát emitt?* (K.)
1260. *Hát est itt?* (K.) *itt* áthúzva, helyette: *Szereted?* áthúzva, helyette: *látod-e itt?*
1261. *...te még mered piszkálgatni* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *böcsmérelni* ez is áthúzva, helyette: *fitymálgatni...*
1262. *Te, ki felhasználod* (K.) *fel* áthúzva.
1264. *Magándalodból is hozok* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *veszek mutatványt.*
1265. *„Oh Éjnek sötétszínű gyászleple* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *homálya,*
1267. *...Hades szolgját,* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *követét,*
1274. *...és melegíteni üstben* (K.) áthúzással így javítva: *melegíteni fazékkal,*
1276. *Hajh, tengerek istene! itt van, lám! Mintha* (K.) az utolsó öt szó áthúzva, helyette: *Itt van!*
1277. *Hajh, házi népem* (K.) *népem* áthúzva, helyette: *cselédim, láttatok ily csudát? – csudát így javítva: csodát?*
1280. *...Én pedig,* (K.) *pedig* áthúzva, helyette: *meg,*
1282. *Telve fonállal* (K.) áthúzva, helyette: *Fonálteheset, ...hajlítgatva kezemet,*
1283. *Pázmára csinálva ki* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *kívetve ez is áthúzva, helyette: kifonva,*
1289. *...ejteni szegénynek.* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *árva fejemnek.*

1292. *Fogjátok körbe a házat*, (K.) A két utolsó szó áthúзва, helyette: *hajlokom!* A véglegesben ez van: *hajlokát!* És ez a helyesebb, mert az összefüggésből kiderül, hogy a tolvaj (Glyké) házában akar tartani házkutatást.
1293. *S veletek gyönyörű Dyklinna ebecskéit* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *kópóit* — A görögben *κωλονας* van, ami valóban ebecskéket jelent.
1300. *Most már* (K.) *már* áthúзва *viszem* áthúзва, helyette: *hajtom ezt a mérleghez* : — *ezt* áthúзва.
1301. *Mutatja meg, hogy melyik* (K.) *melyik* áthúзва, helyette: *mé'k költő különb*;
1303. *No, menjetek hát*, (K.)
1307. *...ki hallott ilyen* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *ily szokatlan új csodát?*
1309. *Mondta vón' se' hittem volna*, (K.)
1310. *Hanem* (K.) áthúзва, helyette: *De sőt*
1314. *Mig én nem intek* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *azt nem mondom* : *kukuk*.
1316. *„Argo naszádja bár ne kelt* (K.) *kelt* áthúзва, helyette: *röpiült vón' át soha!*”
1324. *Meg kell' hát fogni újra* (K.) áthúзва, helyette: *Fogjátok újra meg*.
1325. *„Nincs, szón kívül Peithónak temploma.”* (K.)
1327. *Ereszd* (K.) áthúзва, helyette: *Bocsásd*,
1328. *Halált, Halált, a legsúlyosbat dobta rá.* (K.) Az egész áthúзва, helyette: *A legsúlyosbat tette belé* : *halált*.
1330. *De könnyü a hívés, nincs benne ész.* (K.)
1339. *Hát két kocsit tett rá,* (K.)
1343. *...s rakd fel könyveid is mind* : (K.) *könyveid* áthúzással így javítva: *könyved*
1349. *Pluton* : *Vihedd az egyiket* (K.)
1368. *No Zeusz u'ttarcson, most már felakadtam* : (K.)
1371. *A várost* (K.) áthúзва, helyette: *Hogy kéne a várost...*
1388. *Szent Palamédes* (K.) *Szent* áthúзва, és így folytatva: *P. uccse, jó ez így javítva: ez jó!*
1392. *Dionysos*: *Hogy' is ne?* (K.) Áthúзва, helyette: *Dehogy*.
1394. *Nem a* : *de csak használja*, (K.)
1397. *Te csak találj ki* (K.) áthúзва, helyette: *Találj csak te olyat*, — *csak* áthúзва.
1398. *Majd mondok ott fenn* ; (K.)
1401. *Sajátjok*, (K.)
1404. *De ítélj* (K.) áthúзва, helyette: *Itélj tehát már*
1406. *Ne feledd azt, hogy* (K.) *azt* áthúзва.
1408. *„A nyelv megesküdt”*, *de Aeschylost viszem.* (K.) *de* áthúзва, helyette: *kettőspont*.
1414. *„Ki tudja, élni más-e, mint meghalni?”* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1415. *Lehellni* : *jóllakás és aludni* : *pokróc?* (K.) *és* áthúзва, helyette: *pontosvessző*.
1422. *Imhol ez, ki bölcseségét megmutatta* — *ki* beszúrva a K. és 1. kiad. alapján.
1424. *Öröme és javára rokoni* — *s barátinak* (K.) áthúзва s helyette: *A rokonság és baráti öröme* ez is áthúзва s helyette a végleges.
1429. *S mellőzvéen a színi múzsa legjelesb* (K.) az utolsó szó áthúзва és így javítva: *legnemesb* ez is áthúзва, helyette: *legmagasb termékeit* ;

1430. *Ellenben nagy szavakkal (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: dagályos szóhkkal*
1431. ...*az időt hiába tölteni (K.) tölteni áthúzva, helyette: ölni*
1434. ...*szeretett városunkat (K.)*
1436. ...*ez pedig (K.) áthúzással így javítva: e bizony ott sok van ;*
1441. *Mondá, jőjenek ám szaporán, ne sokat (K.) ne sokat áthúzva, s előtte a vessző is, helyette: ide*
1446. *S a fehérarajú Adeimantoshoz (K.)*
1447. *Dobom a föld mély fenekébe! (K.)*
 A. e fordítása téves. A görög szövegben ez van:
 μετ' Ἀδειμάντου τοῦ λευκολόφου κατὰ γῆς ταχέως ἀποπέμψω.
 Ez azt jelenti: A fehérarajú Adeimantossal együtt őket sebesen le-
 küldöm a föld alá. Adeimantos ui. hazaáruló-számba ment s az előbb
 említett hitvány alakokkal együtt őt is pokolba kívánja a költő.
1447. *A föld (K.) áthúzva, helyette: Dobom a föld...*
1448. *Telyesíteni fogom; te meg a székem (K.)*
1450. *Számomra, Sophoklesnek, ha megint (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: mire majd*
1454. ...*oltárlesi, bárha csupán (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: még ha belé*
1455. *Tennék is (K.) áthúzással így javítva: Tenné is erővel más,*
1459. *Zengve kísérvétek haza, szépen, (K.) szépen áthúzva és így folytatva: önnön*
1461. *Földnek szellemei, utrakelő s napfényre jutandó (K.)*
1462. *Költőknék legelőször is adjakot (K.)*
 E két sor áthúzva, helyette:
 Az 1462. sor így javítva: *És napfényre kijutó áthúzva, helyette: hazainduló költőknék adjakot elsőbb is kellemes útat ez is áthúzva s akkor a két sor így javítva: Földbeli szellemek, adjakot elsőbb is hazatérő S már napfényre jutó költőknék kellemes útat, a mondat elején a S áthúzva.*
1465. ...*Kleophon meg hadd víjja ezentul csatáit, (K.) meg és ezentúl áthúzva Vége 1873. ápr. 20. (K.)*

3. LYSISTRATE.

P. Thewrewk bevezetése:

A *Lysistrata* Kr. e. 411-ben valószínűleg a márciusban ünnepelt Dionysziákon Kallistratos által került színre. Hatásáról, valamint arról, hogy mely darabokkal versenyzett, semmit sem tudunk.

Miután Aristophanes az *Acharnaiakban* és a *Békében* a béke szükségességét politikai szempontból ábrázolta, *Lysistratéjében* azt látatja velünk, hogy a háború a családi viszonyokat is mennyire feldúlta. A nők, kik minden áron békét akarnak, egymással összeküldnek, hogy a gyöngé férfiak helyett ők fognak a közös érdekért működni. Athénben egybegyűlnek, megszállják a várat, védik a maguk jogait a senatussal szemben, s állhatatosságukkal, minthogy Athén és Spárta férfiainak nélkül tovább már el nem lehetnek, kierőszakolják a békekötést, melyet táncokkal és énekkel ünnepelnek.

Nagyon jellemző egy dolog, hogy az országos nyomor idejében, amikor Athén mindenünnen ellenségtől volt fenyegetve, s demok-

ratikus alkotmányától megfosztva, Aristophanes ilyessel volt képes a szegény népet mulattatni. E vígjáték nagyon is feltűnteti az Aristophanes-féle költészet árnyoldalát és pedig a nélkül, hogy a nyers testiséget valami erkölcsi eszmével ellensúlyozná.

A régi vígjáték alakjára nézve a *Lysistrate* sok tekintetben tanulságos. Két kar fordul benne elő, a mely mindvégig szemben áll egymással, a mi olyatén elhelyezkedést tesz szükségessé, a minő úgy látszik, semmiféle más darabban nem volt. A nők kara folyvást fönt a színpadon szerepel, a vének kara a színpad előtt lent az orchestrában.

Nem kevésbé felöltő, hogy a parabasis itt nem az, a mi Aristophanes többi darabjaiban, t. i. sem alakra, sem tartalomra nézve nem felel meg annak, a minőnek jellemeztük. A *Lysistrate*-ben a parabasis a drámai folyamat kiegészítő részévé van átváltoztatva.¹

¹ Vö. A parabasis Aristophanes vígjátékaiban. A kolozsvári t. egyetem által 100 forinttal jutalmazott pályamű. Írta dr. Boros Gábor. Budapest 1880. (Az Egyet. Phil. Közl. IV. évfolyamából való lenyomat.)

K.: Az MTA kéziratárában K. 508. III. köteg 209—236. hasáb. (K.) Az Egyetemi Ktár kéziratárában H. 96. II. köt. 161—207. 1. (T.)

M.: I. kiad. 2. köt. 315—402. 1.

Szv.: C. K-ban: *Lysistrate*, *Lysistrate*-ra javítva. I. kiad.-ban: *Lysistrate*. A szöveg előtt: 1873. máj. 9. (K.)

Sorok szerint:

2. *Genetyllidák*, (K.) áthúzza, helyette a végleges.
3. *Nem férne a kézi dobtól, annyi jóne* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
4. *M* áthúzza, helyette: *De most meg egyetlen-egy nő sincs jelen*, (K.) a meg áthúzza.
5. *Kivéve ime szomszédasszonyom, ki ott jő*. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
7. *...Ne mérgelődj, fiam*, (K.) *mérgelődj* áthúzza, helyette: *durcáskodj*.
8. *Ne vond ugy ívbe a szemöldököd*. (K.)
22. *Mi* (K.) áthúzza, helyette: *Melyért*
23. *Mily nagy dolog?* (K.) Áthúzza, helyette: *És mekkora?*
25. *... (jönnénk ám tolongva)* (K.) áthúzza, helyette: *(úgy jönnénk hamar)* :
26. *Hanem kifőztem én valami dolgot* (K.) *valami dolgot* áthúzza, helyette: *meghánnya-vetve*
32. *Úgyhogy mi mentjük meg a városunk* (K.) áthúzza, helyette a végleges.
34. *Úgy hát, biz isten, jobb, ha mind veszünk*. (K.) A. a 32—35. sorokat félreértette. Az ő fordítása összefüggőleg ez:
32. *Lys. : Csupán mitőlünk függ a város údve,*
33. *Vagy, hogy mi vesszünk, és Pelops-sziget...*
34. *Kalonike : Ugy hát, biz isten, vesszünk mind együtt.*
35. *Lysistrate : (bevégi mondatát) : Ne vesszen, sem egész Boeotia. A. fordításából tehát az derül ki, hogy Lysistrate szerint a második eshetőség az, hogy mi athéniek elpusztuljunk, ellenben Pelops sziget és Boeotia ne vesszen el. Holott a 37—38. sor szerint óröla fel sem lehet tétélezni, hogy pusztán Athénae vesztére gondolna. A helyes fordítás a következő: (Élőbb közöljük a görög szöveget): 32. *Lysistrate : ως εστ' εν ημιν τής πόλεως τὰ πράγματα, 33. η μηκέτ' είναι μήτε Πελοποννησους ... 34. Kalonike: βέλτιστα τοίνυν μηκέτ' είναι ηη Δία. 35. Lys. : Βουωτλους τε πάντας εξολωλέναι.)**

32. Lysistrate: Csupán mitőlünk függ a város üdve, 33. Vagy, hogy ne legyen többé sem ő, sem a peloponnésosiak... 34. Kalonike: Bizony, Zeüszre! legjobb volna, ha nem lennének többé (a peloponnésosiak.)
35. Lysistrate: S a boiótok is mind egy szálig kivessznének. Tehát Lysistrate alternatívája a következő: Rajtunk áll, hogy városunk főnmaradjon, vagy ne legyen többé sem ő, sem Spárta, sem Boiótia. Ti ha békét kötünk, minden görög város főnmaradjon; ha ellenben a háborút folytatjuk, valamennyi görög város belepusztul.
37. *Mert hát Athénaeről ilyen beszéddel (K.)*
38. *Nem hűtöm a szám (rólam fel se tedd;) (K.)* E két sor is azt mutatja, hogy nem lehet feltételezni Lysistratéről azt, amit A. imputál neki: *mi vesszünk, és Pelops-sziget Ne vesszen, sem egész Boeotia.* A görög szöveg: *περὶ τῶν Ἀθηναίων δ' οὐκ ἐπιγλωττήσομαι τοιοῦτον οὐδὲν* még erősebb: Athénaeről még nyelvemre se vennék semmi ilyet.
40. *Boeotiából, a Pelops-szigetből: (K.)*
45. *Kimberi szoknyában, (K.)* áthúzással véglegesre javítva.
47. *A sárga köntös, a kenet s cipő, (K.)*
48. *A berzeseny, és az átlátszó ruha. (K.)*
50. *Dárádát sem fog a férji férji ellen... (K.)*
51. *Sárgába öltözöm. (K.)* Ez a fordítás volt a hí. A véglegesben A. így fordított: *Bársonyba öltözöm! Bizonyára azért, mert a magyar fülnek a bársony jobban kifejezi a díszes puhaságot.*
55. *Repülve kellett volna jönnök már rég, bizisten (K.) kellett volna áthúzza. Az 58. sorhoz jegyzet: (a Partról): Város rész, Attikában a legdemagobb néposztály. (K.) Város rész áthúzza.*
60. *Nyeregbe vannak, azazhogy hajón. (K.)* Áthúzással véglegesre javítva.
62. *Hogy elsőik lesznek itten, (K.) itten áthúzza.*
63. *Azok se jönnek. (K.)*
64. *...jőjön-e. (K.)*
68. *Mert mintha ráznák a dögfát nekem. (K.)*
73. *De mondd (K.)* áthúzza, helyette: *Mondd hát,*
74. *Nem én bizony, (K.)*
78. *Kedves lakón nő, (K.)*
79. *Mily szép vagy, édes lágy(?) (az áthúzás miatt nem lehet jól elolvasni) színed (K.)* a két utolsó szó áthúzza, helyette: *mint ragyog színed!*
80. *Hogy duzzad a tested, akár (K.)* akár áthúzza, helyette: *biz egy — ez is áthúzza, helyette: hisz egy bikát*
81. *Megfojtánál! (K.)*
Lampito: Mőg ám istenuccse, (K.) ám áthúzza.
82. *Tornáznak, hogy a sarkkal verem (K.)* áthúzással véglegesre javítva.
84. *...mint oltári barmot. (K.) oltári véglegesre javítva.*
91. *Ez meg (K.)* áthúzza, helyette: *Pedig korinthi.*
92. *Hiszzen áthúzza, helyette: Úgy már világos: hisz' mind is olyan ott. (K.)* Az is áthúzza.
94. *Asszonyhadat? (K.)*
Lampito: Mondásza hát (K.) áthúzással véglegesre javítva.
100. *Legyen, csatában, (K.)*
102. *Biz öt hónapja őrzi az enyém, (K.)*
103. *Szegényé, Thrákiában Eukrateszt. (K.)*
- A 104. sorban a kéziratban is, az 1. kiad.-ban is helytelenül van írva: *Pilosban.* Helyesbítettük: *Pylosban. (én Πύλω.)*
105. *...ha meggyün is olykó csatából', (K.)*
106. *Paizst ragadván memmeg elröpű'. (K.)*
107. *...sem marad, (K.)*

108. Ugyhogy, mióta árulónk Miletus, (K.)
111. Akarjátok-e hát, ha én a módját (K.) áthúzással véglegesre javítva.
112. Kilesem, megszüntetni (K.) áthúzva, helyette a végleges.
113. Igen, szent uccse (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *biz' én, habár a szoknyám* — szoknyám áthúzva, helyette: *köntösöm*
114. Kell is levetni és beinni rá. (K.) beinni áthúzással véglegesre javítva.
116. Ketté hasítanak és eladnak is. (K.)
117. Én is, ha mindjárt a Taygetoszra (K.) mindjárt így javítva: *mingyárt s a két utolsó betű áthúzva.*
118. Másznék (K.) áthúzva, helyette: *Csúsznék,*
122. Nekünk. (K.) Áthúzva, helyette: *Hosszabb időre... ez is áthúzva, helyette: Jó ideig...*
- Myrrhine : No s miről? (K.)*
- Lysistrate : Megteszitek? áthúzva, helyette: Rálesztek-é?*
124. Le kell mondanotok (K.) áthúzva, helyette: *Le kell ám mondanunk — a férjéről. A. itt finomít. A görög szöveg azt mondja: a phallosról. (τοῦ πέους.)*
126. Hé, mit dohogtok és (K.) áthúzva, helyette: *Ajakszorítva — ez is áthúzva, helyette: Biggyedt ajakkal mit ráztok fejet?*
129. Nem áthúzva, helyette: *Én nem leszek : inkább hadd folyjon a harc (K.) leszek áthúzva, harc áthúzva, helyette: harcháború.*
134. Inkább, ha kéne, mint a férjéről lemondanék (K.) a férjéről áthúzva, helyette: *arról lemondanék — lemondanék áthúzva, helyette: lemondjak;*
136. Myrrhine : Én is inkább tűzbe ugranám. (K.) inkább áthúzva.
137. Oh jaj (K.) jaj áthúzva, helyette: *hát,*
141. Lakónnő tartis velem, szavazz velem, (K.)
143. Nőnek, bizisten hátni egyedül (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.
145. Kedves, te vagy csak, mind között, az asszony! (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
146. S ha (mentsen isten) azt, a mit te mondasz, (K.)
147. Akárhogy is megállnám, mivel (K.) mivel áthúzva, helyette: *elő-*
149. Mert, hogyha őt ülnénk, (K.)
150. S járnánk előtők áttetsző ruhában (K.)
151. ...majdnem csupaszon, (K.)
152. ...nagy mohón, (K.)
154. Hamar megkötnek a békét, tudom, (K.)
155. Menelaos is bizony, mihelyt Heléna (K.) áthúzással véglegesre javítva.
157. De hátha majd elcsapnak férjeink? (K.) elcsapnak áthúzva, helyette: *melőznek*
158. ...„nyúzni a nyüzött ebet.” (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
161. ...Lysistrate : Fogd meg jól az ajtót. (K.) Áthúzva, helyette: *Ragadd meg a kilincset. Ez is áthúzva, helyette: Csimpajkózz' az ajtón. Ez is áthúzva, helyette: Ragadd meg az ajtót.*
164. Kell túrni úgyis. (K.) Áthúzva, helyette: *Jajgass, veszedelj.* A görög szöveg: „κάλλως ὀδυῶν χεῖρ.” — voltaképpen ezt jelenti: Különben is fájdalmat kell okozni. Tehát: másképp is, mindenképp gyötörni kell őket (a férfiakat).
166. ...ha a nőnek is nem az. (K.) a áthúzva.
170. Az asszanái zajgó csöccseléket (K.) asszanái áthúzással így javítva: *ászandí*
171. Hogyan s ki fogja rábeszélni majd? (K.) Áthúzással véglegesre javítva
172. Bizd ránk : mi rábeszéljük (K.) rábeszéljük áthúzva, helyette: *elvégezzük a magunkét.*

173. *Hiába* (K.) áthúzza, helyette: *Nem, még hajón jár az eszök,*
174. *S a kincs hever ott Athéna* (K.) áthúzza az utolsó szó, helyette: *Aszána templomában.* Áthúzással véglegesre javítva.
176. *Még ma bevesszük* (K.) áthúzza, helyette a végleges.
179. ...*vegyék be.* (K.) *be* áthúzza, helyette: *el* ez is áthúzza, helyette: *be*
184. *Hejyes. Hol a nyilas nő?* (*Myrrhinének*) *Hé hova* (K.)
187. *Hogyan* (K.) áthúzza, helyette: *de ám hogyan*
188. „*Pajzson juhölve*”, *mint mondja Aeschylos,* (K.) *mint* áthúzza.
190. *Ne a pajzsra eskess, ha békességet akarsz!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
192. *Fehér lovat, megáldoznánk.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
196. *S levágva egy nagy tömlő bort juhnak, esküszünk* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
203. ...*áldozat-kehely te,* (K.) *áldozat* áthúzással *áldomás-ra* javítva.
209. *Fogd* (K.) áthúzza, helyette: *Tartsd Lampito,*
210. *S egy mondja,* (K.) *S* áthúzza
211. *S ti rá megerősít* (K.) áthúzza, s véglegesre javítva.
232. ... *oroszlán nem leszek.* (K.)
233. *Hitemre* (K.) áthúzza, helyette: *Est hitre mondom, — mondom* áthúzással így javítva: *mondva*
237. *Kalonike: Zeusz ucse,* (K.) áthúzza, helyette: *Igen, mi mind*
238. *No, hadd köszöntsem el* (K.) a két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
- Myrrhine: Adj nekünk is,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
239. ... *hogy legyünk mindjárt barátok.* (K.) A három utolsó szó áthúzza és véglegesre javítva.
246. *Segítsünk megfeszíteni* (K.) az utolsó szó áthúzza és a véglegesre javítva.
247. *De* áthúzza, helyette: *Nem rohannak, mit gondolsz, reánk* (K.) A négy utolsó szó áthúzza, helyette a végleges.
248. *Legott a férjek?* (K.) Áthúzza, helyette: *Rohanva férjeink,*
Lysistrate: Hát bánom én? Jöhetnek. Az utolsó szó áthúzza.
250. *Előttük megnyílják* (K.)
253. *Vón' győzhetetlen a nevünk s gonosz?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
254. *Haladj, Drakész;* (K.)
256. *Oh mit* (K.) *Oh* áthúzza
258. *Hogy nők, kiket világos* (K.) az egész áthúzza, helyette: *Hogy asszonyink* áthúzza, helyette: *nők, kiket nyilvánvaló vesztünkre honn dédelgetünk,* a két utolsó szó áthúzza és a véglegesre javítva.
260. *S betámogatták* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *bezárják a tornác — tornác* áthúzza, helyette: *kaput rudakkal — rudakkal* áthúzza, helyette: *vasruddal — vasruddal* áthúzással véglegesre javítva.
264. ...*süssük meg önkezünnkel,* (K.)
265. *Egyértelmű ítélettel* (K.) *ítélettel* áthúzza, helyette: *szavazattal*
266. ...*mert engemet ám ugyan ki nem kacagnak élve:* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
267. ...*Kleomenes — ki első bevette volt a várat, —* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
268. *Se vitte szárazon el,* (K.) *el* áthúzza, helyette: *haza, de bár lakóni hős volt* A mondat második fele áthúzással véglegesre javítva.
269. *Fegyvert levakva ment el,* (K.) *ment el* áthúzza, helyette: *távozzék ütökopott ruhában — ruhában* áthúzza, helyette: *gúnyába' és már — és* áthúzza

327. *Im a kapukon* (K.) *kapukon* áthúzva, helyette: *kapukhoz*
329. ...*a női seregeknek.* (K.) *női seregeknek* áthúzással így javítva: *nőseregeknek*
331. *Nem kéne már ezt* (K.) áthúzva, helyette: *Nem kellett volna már a botot — botot* áthúzva, helyette: *botunk széltörni rajtok? — széltörni* áthúzva, helyette: *szélyeltörni*
332. *Tegyük le vedrünket* (K.)
333. ...*ha bárki ránk* (K. *bárki* áthúzva, helyette (*ránk* után): *vagy egy is — vagy* áthúzva
335. ...*bizony szavok se volna.* (K.)
336. ...*itt vagyok; állom mint egy darab fa.* (K.) Az utolsó öt szó áthúzással véglegesre javítva.
343. *Mert nincsen több olyan szemérmellen teremtés* (K.) áthúzással így javítva: *Mert nincsen oly szemtelen teremtés,*
348. *Én meg, hogy a mit majd te raksz* (K.) az utolsó öt szó áthúzva, helyette: *a te máglyádat, melyet rakál,*
350. *Nem t'om ne süssem* (K.) áthúzva, helyette a végleges szöveg.
351. ...*er hadd fűrösztelek* (K.) áthúzva, helyette: *majd megfűrösztelek jól!*
354. *Mindjárt nem ordítasz nekem!* (K.)
355. *Le kell perzselni a haját!* (K.)
357. *Vének kara: Hisz' a nélkül* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *fázni a nélkül is.*
358. *Hát nincs tűz nálad,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
358. sor után: *Egy Tanácsos (jő poroszlókkal)* (K.)
363. *Javaslá* (K.) áthúzva, helyette: *Démonstratos* szólt,
364. *Menjünk Siciliába:* (K.) *Menjünk* áthúzva.
370. ...*a női fajtalanság!* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette *dáridó!*
384. ...*ma este jöjj el* (K.)
385. *Hozzája,* (K.) áthúzva, helyette: *A nőmhöz*
390. *Ma délbe jöjj hát* (K.) a szórend megfordításával véglegesre javítva.
394. ...*becsukták a nők a kaput.* (K.)
400. ...*innen* (K.) áthúzva, helyette: *erről majd magam*
406. *Diána engem!* (K.)
407. *Érint a szolgál, megsiratja mindjárt.* (K.)
414. *Szent Artemisre!* (K.) Áthúzva, helyette: *Hekate uccse,* A görögben *την Φωσφόρον* van, ami fényhordozót, fáklyavivőt jelent. Ez Artemisre és Hekatéra egyaránt illik.
A 417. sorhoz jegyzet: (*ki-hiszaladni*) *T. i. a várkapuból.* (*hol egyik nő szalad ki, fenyegetve, hol a másik.*) (K.)
418. ...*ha ehez közelgesz,* (K.) *ehez* áthúzással így javítva: *hozzá*
420. *Ohhaj, megint odébbállt a nyilas!* (K.)
421. *Pedig ne hagyjuk a nőknek magunk* (K.) áthúzva, helyette: *Pedig ne hagyjuk asszonytól soha*
426. ...*hátra a kezit!* (K.)
429. *Ti hagymakuktasajtílisztkenyérkofák,* (K.) *sajt* áthúzva. Valóban nincs benne a görög szövegben.
A 431. sor után következő sort nem fordította le. A. Ez a görögben így hangzik: *παύσθη, ἐπαπαχρῶσθη, μὴ σκελεῖσθε!* Jelentése: Hagyjátok abba, vonuljatok vissza, ne fosszátok ki őket! — Ezt nyilván akkor mondja Lysistrate, mikor a poroszlók már meghátráltak.
434. *Ellen hozod? Vagy azt hívéd, epe* (K.) *epe* áthúzva, helyette: *a nőknek*
435. *Nincs asszonyokban?* (K.) Áthúzva, helyette: *Epéje sincsen?*
Tanácsos: Még sok is, bizisten, (K.) *bizisten* így javítva: *bizony,*
439. ...*milyen furdót adának,* (K.)
440. *Hogyan megmosák szegény fejem az előbb* (K.) *előbb* áthúzva, helyette:

- imént szappan nélkül pedig, haj! szegénynek? Áthúzással véglegesre javítva.
443. *Megülök én itt szép szerint* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *szemérmesen*
449. *Kranda-várost*, (K.)
453. *No tehát legelőbb ezt kívánom tőlük meghallani* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *Zeusz uccse, kitudni tőlök*: — *kitudni* áthúzva, helyette: *megérteni*
454. *Mit akarva* (K.) áthúzva, helyette: *Mire nézve csuktátok el a várost*
455. *...ne harcolhassatok avval*. (K.) *avval* áthúzva, helyette: *azzal*, ez is áthúzva, helyette: *abból*, ez is áthúzva, helyette: *azzal*.
456. *Hát pénzből* (K.) *pénzből* áthúzva, helyette: *pénzzel*
Lysistrate: *Igen*: *s mindent is azért zavar össze* (K.)
458. *...mindig háborítanak* (K.) az utolsó szó így javítva: *háborítanak*
460. *Lysistrate*: *Azt* áthúzva, helyette: *Még kérvéd, ugyan, tőlem? Mi leszünk ezután kezelői*. (K.) *ezután* áthúzva, helyette: *ezenkül*
461. *Hogyan? ezt a pénzt ti kezelnétek?* (K.) *ezt a pénzt* áthúzva, helyette: *e kincset*
462. *Hát nem mi kezeljük-e otthon is a házi vagyont* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
466. *Hogy mentve maradsz, ha nem akarod is*. (K.) A mondat második fele áthúzással véglegesre javítva.
467. *Tanácsos*: *Déméter szent uccse, valódi gyalázat*. (K.) *gyalázat* áthúzva, helyette: *bosszantás!*
469. *...fejetekek törni a harc és béke ügyével most?* (K.) *ügyével* így javítva: *ügyén*
470. *Tanácsos*: *De hamar! mert megsíratod*. (K.)
471. *Tanácsos*: *De nem lehet* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette *birom*
474. *Tűrjük mi előbb a háborút és az idők súlyát*, (K.) áthúzva, helyette a végleges szöveg.
475. *Női szerénységgel modorunkban, bármit csak tetszett néktek cselekedni*, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
478. *Ha egy-egy fontos ügy iránt* (K.)
480. *„No mi van végezve a gyűlésben* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *béke felől a népgyűlésbe* — áthúzással véglegesre javítva.
481. *Hogy az oszlopra* (K.) áthúzva, helyette: *Mit fogtok az oszlopra felírni?!”*
482. *Egy Nő*: *En szóltam volna bizonynyal* (K.) *bizonynyal* áthúzva, helyette: *dehogy nem*, ez is áthúzva, helyette: *bizisten*, ez is áthúzva, helyette: *csak azért is*. — *volna* így javítva: *vón!*
483. *Lysistrate*: *No de én hallgattam a házban*. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
484. *...hallánk végezni tanácsban*, (K.)
488. *Lysistrate*: *Hogyan mondhatta*, (K.) áthúzva, helyette: *Ugyan mért jól*,
489. *...nem volt szabad útbá vezetnünk?* (K.) A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
490. *De mikor nyilván és szeltire már* (K.) a 3 utolsó szó áthúzva helyette: *úton-útfelen ezt hallottuk töletek immár*: — *hallottuk* áthúzva s így javítva: *hallók*
493. *Mi, asszonyonép, mind egyetemben*. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
495. *...ígérjük* (K.) áthúzva, helyette: *bizonyos, hogy lábra segélünk*
496. *...nem tűrhetem*. (K.) Áthúzással így javítva: *nincs mód eltűrni*.
501. *Aztán felövezve gyaras gyapjút, babevés mellett* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *rágj babot hozzá* ez is áthúzva, helyette: *rágva babocskát* ez is áthúzva, helyette: *babevés közben*:

505. *Mert sohse* (K.) *sohse áthúzva, helyette: nem járadok el — el áthúzva, helyette: én soha táncba', míg a világ, s a bokám a három utolsó szó áthúzva.*
506. *...lankadás súlya* (K.) *súlya áthúzva, helyette: terhe*
508. *Van kecs,* (K.) *áthúzva, helyette: Nemes indulat, van hősi merény,*
510. *Hanem, oh dajkák dalidja te és az anyácskák túske* (K.) *az utolsó szó áthúzva, helyette: csipő-csalánja, anyácskák így javítva: anyókák.* E sorhoz meg kell jegyeznünk, hogy a görög szöveg: *τηθών ἀνδρειοτάτη και μητριδιων ἀκαληφών*, ezt jelenti: Nagyanyáknak és magvas családoknak legbátrabbika. A. a *τηθη*-t összetévesztette a *τιθηθη*-vel, ami dajkát jelent. Továbbá a *μητριδιων*-t anyóká-nak fordította, holott *μητριδιος* azt jelenti: maggal teli. És az ilyen csalán tényleg csipős.
511. *...vad dühvel s kegyelem nélkül! még jó szél hajtja hajótok.* (K.) *vad áthúzva, még áthúzva, helyette: már*
Meg kell jegyezni, hogy ez volt a hívebb fordítás, nem pedig a végleges: *hajónkat*, hiszen a görögben *οἰθια θεϊτε* van: *jó szellel futtok.*
512. *...Erosz s a báj-szült Aphrodite* (K.) *báj-szült így javítva: Kypros-szült.* Az utóbbi a hű fordítás. (*κυπρογένεια*)
513. *Óntsön kebelünkre* (K.) *az utolsó szó áthúzással így javítva: kebelünkre*
515. *...Hellaszban* (K.) *áthúzással így javítva: Hellasz-szerte*
517. *S őrvjngeni, mind csupa fegyverben.* (K.)
519. *...s úgy jár* (K.) *úgy jár áthúzva, helyette: olyan mint egy—egy áthúzva, helyette: a korybántok.*
521. *...jöllép* (K.) *áthúzva, helyette: odamegy s aztán keszeget vesz.* Az utolsó három szó áthúzva és véglegesre javítva.
524. *...mint maga Tévezsz,* (K.)
525. *Nyeldeste az asszuzigét sorban,* (K.)
526. *...és összezavart sok* (K.)
527. *Tanácsos: Hogy? nosza fejtsd ki.* (K.)
528. *Mint a fonalunk, mikor összebomol, megfogjuk előbb is* (K.) *a három utolsó szó áthúzva, helyette: hát fogjuk előbb a csomót, így. előbb így javítva: előbb*
529. *Azután a szálakat orsó hegyén,* (K.) *a szálakat áthúzva, ezt ide, azt oda — húzzuk a szálakat által: áthúzással véglegesre javítva.*
530. *Akképen a háborút is majd, csak bizzák ránk, kibonyolítjuk,* (K.) *Áthúzással így javítva: Akképen e háború dolgait is, csak hagyják, majd mi kibontjuk — majd áthúzva, helyette: ránk — dolgait így javítva: dolgát*
531. *...húzván* (K.) *áthúzva, helyette: vonván.*
532. *...gyapjúmunka szerűleg akartok* (K.) *áthúzással véglegesre javítva.*
534. *...a mi fonalmunkánk gyakorolnátok közügyekben.* (K.)
536. *A piszkot kéne lemosni,* (K.) *áthúzással véglegesre javítva.*
539. *... és mindnek tetejét* (K.) *a két utolsó szó áthúzva, helyette: a csombókos tetejét mindnek leszakítania, a sor vége áthúzással így javítva: leszakítani mindnek;*
540. *... a köz jóakaratainak szingyapját* (K.) *a -nak rag és a szín áthúzva.*
541. *Hozzá elegyítve* (K.) *áthúzva, helyette: Közzeje vegyítve*
542. *...hozzá elegyíteni* (K.) *áthúzva, helyette: közzeje vegyíteni, ez is áthúzva, helyette: hozzá elegyíteni azt is:*
543. *A városokat is bizony, a kik gyarmatai e hazaföldnek,* (K.) *áthúzva, helyette: Kiszemelni a városokat bizony, áthúzva, helyette: A gyarmati városokat ez is áthúzva, helyette: Külön egyenkint a városokat, melyek e haza gyarmati, szintén, ez is áthúzva, helyette: Elkülöníteni a városokat, bizony, melyek e honból telepítvék*

546. ...*jól meg* (K.) áthúzva, helyette: *jó sűrűre, tömöttre*, áthúzással véglegesre javítva.
548. ...*ezek mind* (K.) *mind* áthúzva, helyette: *most így kártolnak, s így gombolyagoznak, gombolyagoznak* áthúzva, helyette: *gombolyitnak*,
550. ...*szülünk fiát* (K.) *szülünk* így javítva: *szülünk*
551. *Majd* (K.) áthúzva, helyette: *Azután katonának felszerelődk.*
556. *Mert ő, hazajöve, ha ősz is már, fiatal lányt kaphat, hajadont!* (K.) *hazajöve* áthúzással így javítva: *hazatérve — fiatal lányt kaphat, hajadont* áthúzva, helyette: *kaphat nőül fiatal feleséget, feleséget* áthúzva, helyette: *lányt*,
558. ...*ülhet pityeregve szegény, azután el se veszi senki.* (K.) *Pityeregve* kissé szabad fordítás, a görögben ti. ez van: *ορρευομένη* ami azt jelenti: jószolgatva, jószolgát várva. Persze a magyarnak ez szokatlan, ezért választott A. másik fordítást.
561. ...*készíts* (K.) áthúzva, helyette: *váltás sirt, ravatalt*,
562. *Útadra* (K.) áthúzva, helyette: *Majd útra lépényt*
563. *Nesze ez, s kösd fel koszorúdnak.* (Leönti.) (K.) *s* áthúzva.
566. ...*Menj* (K.) áthúzva, helyette: *Ülj a ladikba*,
571. ...*úgy, a mint vagyok* (K.)
573. *De harmadnapra, jó korán, ne félj,* (K.) a négy utolsó szó áthúzva, helyette: *meglesz ám, korán, ne félj, — korán* áthúzva.
578. *S gonoszabb terven* (K.)
581. ...*összejött férjfiak* (K.) *összejött* így javítva: *összegyűlt*
582. *Istendítka* (K.) áthúzva, helyette: *Istenverte asszonyinkat*
586. *paizsról mernek itt fecsegni lám,* (K.)
587. ...*Sparta bősé fiaival,* (K.) *fiával* áthúzva, helyette: *vitélzivel*,
588. ...*mint az agyargó farkasokba,* (K.)
592. *Fegyverben vagyok* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *járok gyűlésbe, hol Aristogeiton áll,* a három utolsó szó áthúzva, helyette: *Aristogeiton mögé,*
- Az 593. sor közepén (*hősi állásba teszi magát*) (K.) áthúzva, helyette: (*mutatja :)* *S azt másnak nem engedem,* (K.) szóreud-változtatással véglegesre javítva.
595. *Nojisz'* (K.) áthúzva, helyette: *A szülő anyád...*
596. ...*vedreinket,* (K.)
599. *A miért engem becézve, s nagy fényben* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
600. *Mindjárt hét-éves horomban szentítok-vivő levék,* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *Herse szekrényét vivém,* ez is áthúzva, és a véglegesre javítva.
601. *S Artemisnek, mint tíz éves kis leány, én örölkék,* (K.) áthúzva, helyette: *És daráltam Artemisnek, mint tíz éves kis leány,* áthúzva és a véglegesre javítva.
602. *Sárga mezbe* (K.) áthúzva, helyette: *S medve voltam sárga mezben a Brawóni ünnepen,* áthúzással véglegesre javítva.
604. *Szép gyerek, tartva füzér* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *egy füzér fűgét.*
605. *Nem vagyok hát e hazának* (K.)
606. *Azt ne vessétek nekem, hogy én csak egy asszony* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
612. *Míg* (K.) áthúzva, helyette: *Ugyhogy immár végveszélyben az utolsó szóról az -n rag* áthúzva.
613. *Meytek hát pisszenni mégis?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva. *De ha bosszantasz tovább,* (K.) *bosszantasz* áthúzással így javítva: *ingerelsz*

614. ...*ütlek most mindjárt pofon.* (K.)
616. ... *hogy e baj még jobban növekszik.* (K.) Áthúzással így javítva:
e baj most is egyre nő még.
617. *De* (K.) áthúzva, helyette: *Amde hajrá,*
619. E sor fordítása: *Férfiút szaglálni bátran, téves. A görögben ez van: ἀνδρός ὄζειν εὐθός,* ami ezt jelenti: *egyenesen, nyíltan férfiszagot árasztani, vagyis: messzire éreztetni, hogy férfi ő.*
621. *Megyohánók* (K.) áthúzva, helyette: *Védemi tudók*
626. *Még hajókat is gyártanak majd,* (K.) hajókat így javítva: *hajót*
627. *És hajós sereggel jönnek* (K.)
628. ... *végéd úgy lovas sereg!* (K.)
629. *Jobb lovag nincs, mint az asszony, mintha* (K.) *mintha* áthúzva, helyette:
mintegy rászegezve ül,
631. *A hogy Mikon festi* (K.) *festi* áthúzva, helyette: *férfiakkal festi*
632. *Hanem őket meg* (K.) *a meg* áthúzva, helyette: *el kell fogni egytől egyig, és kifúrt — kifúrt* áthúzva, helyette: *egy fúrt lyukas — ez is áthúzva, helyette: kifúrt lyukas — kifúrt* áthúzva
633. *Deszka közé hegedűbe csiptetgetni mindnek szépen* (K.) *a három utolsó szó* áthúzva, helyette: *illesztgetni, ez is áthúzva, helyette: tenni szépen a nyakuk.*
638. *Éreztesünk nő szagot* (K.) áthúzva, helyette *a végleges.*
639. *Most ide jön valaki! hagyma neki több soha kell* (K.)
640. *Sem fekte bab szeme soha, tudom ;* (K.) *szeme és soha* áthúzva.
641. *Mert, ha csak rosszót is ejtesz, oly szörnyű* (K.) *a két utolsó szó* áthúzva, helyette: *oly veszett a mérgelem ez a négy szó is áthúzva, helyette: (ahogy feldühödtem)*
646. *Nyomorult, ki* (K.) *ki* áthúzva, helyette: *melyért*
649. *Azt a kedves jó leánykát,* (K.) *leánykát* áthúzva, helyette: *teremtést,*
650. *De azt mondta, ő bizony nemjő,* (K.) *a négy utolsó szó* áthúzva, helyette: *nem mer jönni ama te végzésed miatt. — ama áthúzással így javítva: a*
657. *Metrumjelzés* (áthúzva): *o — o — oo — | oo — ||*
662. *Ne hagyj, Zevz!* (K.)
663. *Mit Zevsz-özöl? ez így van,* (K.)
664. *Én már* (K.) áthúzva, helyette: *Sehogy se' bírom őket tartani*
665. ... *megszöknek* (K.) áthúzva, helyette: *szökődésnek haza.*
667. *A Pán barlangja mellett ;* (K.) áthúzva, helyette: *Ott, a hol a Pán sziklabarlangja van ;*
668. *Ereszkedett le másik már* (K.) áthúzva, helyette: *Más csigán szökött ez is áthúzva, helyette: Mást hogy csigán tekergett lefelé ;*
669. ... *Mást tennap, amidőn egy veréb* (K.) *az első szóból a tárgyrag* áthúzva, amidőn áthúzva.
671. *Házá* (K.) áthúzva, helyette: *Lakába,*
672. *És száz ürüggyel mennének haza* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
673. ... *No itt jön most megint egy* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
674. *Hová szaladsz hé?* (K.)
675. *A drága gyapjúm,* (K.) áthúzással így javítva: *Othon a gyapjúm,*
676. *Megeszi a moly mind.* (K.) *mind* áthúzva.
677. *Mész* (K.) áthúzva, helyette: *Térsz vissza?*
678. ... *szétteregetem.* (K.) Áthúzva, helyette: *elterítgetem.*
679. *Sohse' terítsd azt ;* (K.) *a két utolsó szó* áthúzva, helyette: *terítkezz' ;*
683. *Lenjét akarja törni s megy haza.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
684. *Térj vissza, hé!* Áthúzással véglegesre javítva.
- 2-ik Nő: *A fénylő csillagokra!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
685. ... *és nyomban jövök.* (K.) *nyomban* áthúzással véglegesre javítva.

686. ... *ha te megkezdéd, aztán egyszer* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
687. *A másik asszony is* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
693. *Hamar* (K.) áthúzva, helyette: *Tüstént*,
697. ... *terhesnek* (K.) áthúzva, helyette: *igy vagy viselő?*
699. *Ügy ez minék?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
701. sorhoz jegyzet: *In galea Martis nidum fecere columbae. Ez eszme (erő és gyöngédség v. szerelem) valószínűleg a görögöktől eredt.* (K.)
701. *Lysistrate: Mit beszélsz?* (K.)
702. *Ürügy biz e csak,* (K.) áthúzva, helyette: *Nyilvánvaló ürügy biz ez; ez is áthúzva, helyette: Ürügy biz ez.*
704. ... *aludni sem tudok* (K.)
707. *Örökké huhog* (K.) áthúzva, helyette: *Mindég kuvikol*
711. ... *De várj* (K.) várj áthúzva, helyette: *tűrjetelek,*
715. *Mondd, mondd nekünk.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
- Lysistrate: Hallgassatok tehát.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
716. *És mikorom a fecskecsoport egy helyre lapul meg,* (K.) áthúzva, helyette: *Ámde ha fecskecsoport a bankától menekülve*
717. *S bankáktól menekülvén, s tartózkodva magát elvonja gyönyörtől.* (K.) áthúzva, helyette: *Meglapul egy helyben s tartózkodik szerelemtől, az utolsó szó áthúzva, helyette: bujáságtól ez is áthúzva, helyette: ágybeli puha képtől,*
719. *A fenn* (K.) áthúzva, helyette: *Mennyben* — ez is áthúzva, helyette: *Fenjen dörgő Zeusz.*
- Nők kara: Akkor mi leszünk felül ágyban?* (K.) Áthúzva, helyette: *S aztán mi fekszünk felül ágyban? fekszünk áthúzva, helyette: jutunk. Most az egész áthúzva, helyette: S mi fogunk felül, úgy-e, feküdni? Ez is áthúzva, helyette: Mi leszünk a fölyülfeküvők is?*
720. *Ellenben, ha viszályt kezdvén, kirepülnek a fecskék* (K.)
725. *Hanem tűrjünk s gyerünk be.* (K.)
728. *Mellet hallék kicsi gyerek koromban.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
729. *Volt egy ifjú, hitták őt Melanionnak,* (K.) áthúzással így javítva: *Melánion a neve,*
730. *Aki, kerülvén a házassodást, mene* (K.) áthúzva, helyette: *Házassodástól menekülvén áthúzással így javítva: Házassodást elkerülvén, kimene— kimene áthúzva, helyette: lakni mene vadonába hegyeknek, a két utolsó szó így javítva: hegyeknek mély vadonába,*
731. *Ott maga font hálót* (K.) font áthúzva, helyette: *fonogat (hálót után írva) s tartva kutyákat, egyre nyulászott, a szörend a véglegesre javítva.*
732. *Vissza se tért soha* (K.) áthúzással így javítva: *Vissza soha nem tért ez is áthúzva és a véglegesre javítva.*
741. ... *de ember is volt ám* (K.) ám áthúzva.
742. *Ellenség előtt* (K.) áthúzva, helyette: *Am a harcban; valamint Phormion. — valamint áthúzva, helyette: szinte mint*
744. *Párját a Melánion regének.* (K.)
745. *Volt egy túske-kerítette,* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
746. ... *Erinnys zord vadéka;* (K.)
747. *Hát csupa gyűlölségből ez a Timon ment, sohse tért meg,* (K.) áthúzással így javítva: *Ez csupa embergyűlöletből tovazüllött, soha se is tért meg, — is áthúzva.*
- A 747. sor után következő sort A. a kéziratban lefordította, de az 1. kiad.-ból kimaradt. (Mi most visszahelyezzük.)
748. *Átkozva örökké a gaz férji nemet:* (K.) áthúzással így javítva: *Szörva sok átkot a férjiaik ellen, πολλὰ καταρασάμενος ἀνδράσι πονηροῖς.*

749. *Úgy gyűlölt örökké benneteket* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *titeket most az egész áthúzva, helyette: Úgy gyűlölt egész nemestül a két utolsó szó áthúzva, helyette: vala ez benneteket,*
750. *Benneteket, gaz férfiak,* (K.) áthúzva, helyette: *Hitvány férfiak, örökké ;*
751. *Mig a nőkhöz mindig igen nyájas, kegyes volt.* (K.) mindig igen áthúzva.
762. *Egy férfit, őrvjögő férfit* (K.) áthúzva, helyette: *Egy férfit, őrvült férfit*
765. *Haladj az úton, amelyen jársz, egyenest."* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
767. *Zeusz engem ugyse,* (K.) engem áthúzva.
769. *Myrrhine : Zsuzre ! én igen, bizisten ;* (K.) bizisten áthúzva.
772. *Aszalni.* (K.) Áthúzva, helyette: *Meg- és felsüttni, csalni és szeretni, a három utolsó szó áthúzva, helyette: s lüddá tenmi őt jól,*
773. *Mégsem szeretni, mindent megadni* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
774. *Csak azt nem,* (K.) áthúzva, helyette: *Egyen kívül, a miről — a áthúzva.*
775. *Bizd vám* (K.) áthúzva, helyette: *Meglesz, ne búsulj.*
Lysistrate : Én is itt leszek (K.)
776. *Veled ; segítlek őt pörkölni, csalni* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *gyűjtni, ez is áthúzva, helyette: lóvó, ez is áthúzva, helyette: sütni,*
777. *...Hanem ti többiek távozatok.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
778. *Jaj, én boldogtalan !* (K.) Áthúzva, helyette: *Jaj, jaj szegény fejemnek !*
779. *...mindenem* (K.) áthúzva, helyette: *minden izem — izem áthúzással így javítva: izmom !*
788. *...szádján hordja azt :* (K.) *azt áthúzva.*
790. *Kinesiasé" mondja ...* (K.) *mondja áthúzással így javítva: mond...*
792. *...nőd rög* (K.) az utolsó szótöredék áthúzással így javítva: *tüstént belévág :*
796. *Ez van : a mim csak van, mind odaadom.* (K.) csak áthúzva.
803. *...de ha nem* (K.)
804. *Akarja hogy szeressem?* (K.)
805. *...mit csinálsz ott?* (K.)
809. *Nem kellenél? hiszen majd megveszek.* (K.)
811. *Hajts a* (K.) áthúzva, helyette: *Hallgass fiadra.*
813. *No hé,* (K.) áthúzva, helyette: *Asszony, mi lett?*
814. *Hatodnap óta* (K.) Ez volt a hű fordítás, mert a görögben ez van: *ἐκρη η̄μέραν*
817. *Oh anyaság !* (K.) anyaság áthúzva, helyette: *anyaézés, ez is áthúzva, helyette: anyasziv ! mit tegyek ? megyek.* Áthúzással véglegesre javítva.
819. *...csak kéj ránézni is* (K.) csak áthúzva.
820. *S hogy zsörtöl* (K.) zsörtöl áthúzva, helyette: *duzzog*
824. *Mért tetted ezt, roszt nő?* (K.)
826. *Myrrhine : (odább ugrik) odább áthúzva, helyette: el-*
830. *S hurcolja széllyel?* (K.)
832. *Nem ülted immár?* (K.)
833. *Zeusz uccse, nem, ha békét nem csináltok* (K.) az utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.
835. *No hát az is meglesz,* (K.) az is áthúzva.
837. *Csak egy kicsit hevernél* (K.) hevernél áthúzva, helyette: *dülnél le hát velem.*
852. *Kinesias (félre)* (K.) félre áthúzva.
853. *Na ! csak feküdj le ;* (K.)
854. *...hát még a derékalj?* (K.)
856. *Nem fekszel a szíjján !* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.

857. *Kinesias* : *Ennyes! mindjárt jőjj.* (K.) A két utolsó szó áthúзва, helyette: *Vissza gyer!* ez is áthúзва, helyette: *Gyer elő hamar!*
858. *Itt a derékaj.* (K.)
863. *Már* (K.) áthúзва, helyette: *Ugy, mindened?*
866. *Kinesias* : *Te, hisz még paplanod sincs-* (K.) *paplanod* áthúзва, helyette: *lepedőd* ez is áthúзва, helyette: *lazsnaok*
867. *Zeusz uccse,* (K.)
868. *Meglesz mindjár* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *ne félj,*
870. *Kinesias* : *All ez, nagyon.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
873. *Oh, én Zeusz atyám,* (K.) *én* áthúзва.
874. *...és kenekedjél!* (K.) *-él* rag áthúзва.
882. *...fekügy le.* (K.)
884. *Hanem barátom, aztán a békére add ám* (K.) *add ám* áthúзва, helyette: *jogsz ám*
885. *Szavad!* (K.) Áthúзва, helyette: *Szavazatod.* Ez is áthúзва, helyette: *Szavazni aztán.*
Kinesias : *No majd meggondolom.* (K.) *No* áthúзва.
888. *Phaj, hová legyek? Ki szán meg engem* (K.) Az egész áthúзва, helyette: *Hova kell lenni ez is áthúзва, helyette: Hova legyek jaj? Ki segít rajtam?*
889. *Kít így a legszebbik nő felsütött?* (K.) Áthúзва, helyette a végleges.
890. *Hogy szoptatom ezt már?* (K.) A fordítása talán nem érezteti eléggé, hogy a görögben ez van: *πῶς ταρτηρὶ παιδοτροφῆσω;* „Hogy nevelem ezt fel?” Az „*ezt*” nőnemben van, tehát a *φωνή-*ra**, a „*vessző*”-re vonatkozik. Csak így van értelme a következő sornak: *Hol van az Ebróka? (A kerítő!)* A következő 892. sor A.-nál így van: *Béreljen neki dajkát!* Holott a görögben az van: *μισθωσόν μοι τὴν τίθηρ.*: „*bérelj* nekem dajkát”. (aki *φωνή-*mat** dédelgesse.) Viszont természetes, hogy A. megelégedett a kétértelműség sejtetésével.
907. *Bár nagy viharod, mint egy boglyát,* (K.)
908. *Ősszekavarná forgó széllel,* (K.)
910. *Azúdn meg* (K.) *meg* áthúзва, helyette: *ismét földre letenné* ;
A IV. jelenetet bevezető színi utasításban a „*börphallussal*” szóhoz való jegyzetben az 1. kiad.-ban sajtóhiba: a phallus közhordozása. A K. és hibajegyzék szerint javítottuk, mint ahogy Ráth is: *körülhordozása*.
913. *Hát az Aszánabeli öreg tanács?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
914. *Vagy a prytánok? mondanék egy új hírt.* (K.) *vagy* így javítva: *Vaj*
916. *Hírnök biz' én, ifjú ember, s jövök* (K.) *jövök* így javítva: *gyűvök*, áthúзва, helyette: *'stenuccse!*, *biz' így* javítva: *bi'*, *ifjú így* javítva: *iftyú*,
917. *S gyűvök Spártába'*, *a béke végett.* (K.)
918. *De hát gevelyt hozsz titkon, szúr alatt?* (K.)
922. *Bolond ez ember.* (K.) *ember* áthúзва, helyette: *ám.*
923. *...Sohse kötődj.* (K.) Áthúзва, helyette: *Minek kötődöl?* ez is áthúзва, helyette: *Csak ne bomolj.*
924. *Hát itt mi van? (tapogatja)* (K.)
Hírnök : *Spártai botlevél.* (K.)
925. *No, már ha ez spártai botlevél...* (K.)
928. *Mind fölfele;* (K.)
929. *Szintén meredtek.* (K.)
931. *Nem; a kezdője Lampito vala,* (K.)
932. *Aztán a többi asszony,* (K.)
933. *Spártába' mind, egyszerre* (K.) *egyszerre* áthúzással így javítva: *egy füstre, s egy csapással*

934. *Elűzte* (K.) áthúzással így javítva: *Elverte férjét az ágy széliről*. Itt finomít A., — de kétértelműen! — ui. a görög szöveg ez: *ἀπήλαον τὸς ἀνδρας ἀπὸ τῶν ὑσάκιων*. — aminek jelentése: elűzték férjeiket szemérem-testüktől. A fordító valóban nem tehetett mást; szó szerint nagyon prózai, lapos is lett volna, így meg tréfás játék van benne.
935. *Most mit csináltak?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva. A végleges fordítás hívebb, mert a görög szöveg: *πῶς οὖν ἔχετε*: valóban azt jelenti: *Hogy vagytok?*
937. *Mert asszonyink hozzá se hagynak a* (K.)
938. *Testükhöz érni, míg egy akarattal* (K.)
A. itt is — természetesen finomít, mert a görögben ez van: *οὐδὲ τῷ μύρω σίγην εἶωντι*, ami azt jelenti: csiklójukhoz érni se hagynak. De ez műfordításban lehetetlen, hiszen költői s nem orvosi szakmunkát fordítunk.
945. *... ezt a bűnjelt felmutatván*. Igen szellemes fordítás és — minthogy a jegyzetben megmondja, hogy a bűnjel a phallus, — teljesen hú is.
946. *Szárnyon repülök*. (K.) Áthúzva, helyette: *Futok, repülök. Bölcsen mondd ezt*. (K.)
948. *vakmerőbb az tűznél-viznél, párducson is túl teszen*. (K.) Az 1. kiad.-ban csak ez van: *tűznél — a K. és hibajegyzék szerint javítottuk, ahogyan Ráth is*.
950. *Hisz csak* (K.) Áthúzva, helyette: *Rajtad áll*,
955. *...nem cselekvétek roszul*; (K.) *cselekvétek* áthúzással véglegesre javítva.
957. *Most van emberforma rajtad*, (K.)
961. *Vájd* (K.) áthúzva, helyette: *Ásd ki, kérlek, onnan — kérlek áthúzva*.
964. *Zevsz atyám*, (K.)
966. *...Zevsz uccse*; (K.)
969. *Nők kara: Ha akarod is, ha nem is*. (K.) az első is áthúzva.
970. *Isten akárhova tegyen*, (K.)

Metrumjelzés:
$$\begin{array}{c} - \text{ } \text{ } - \text{ } \text{ } - \text{ } \text{ } | - \text{ } \text{ } - \text{ } \text{ } \\ - \text{ } \text{ } - \text{ } \text{ } - \text{ } \text{ } | - \text{ } \text{ } - \text{ } \text{ } | \end{array}$$

974. *Semmi rosszat nem cselekszem*, (K.)
976. *...senkirőlis, oh férjiaik, — is áthúzva*.
977. *Mondani* (K.) áthúzva, helyette: *Szólni a polgárok közül*,
982. *... — van ottbenn* (K.)
984. *És ha oszátán* (K.) *oszátán* áthúzva, helyette: *majdan béke lesz*,
985. *... a mivel nekünk adós* (K.) *nekünk adós* áthúzva, helyette: *tartozni fog*,
986. *Soh'se' adja meg*. (K.)
989. *Lencse is van elég nekem, meg egy kis malac is, s holmi más*, (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
990. *A hús pedig, az oly puha, oly gyönyörű, hogy még!* (K.) az áthúzva.
991. *...jókor ám, — és előbb* (K.) a két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
996. *Mint tulajdon házatokba, mert az ajtó* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *fesztelen*,
1000. *Űdv legelőbb is*, (K.)
1001. *Mi állapotban jöttök*, (K.)
1003. *Hisz látja minden*, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1005. *S mind gonoszabbul nő még a heve*. (K.)
1019. *... a köpenyt elől* (K.)
1025. *Ha ily meredten* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *merőn meglát-*

- nának azok. Ehhez jegyzet: *A fentebbi herma csonkították.* (K.)
1031. *Bizisten,* (K.)
1032. *De kérni sem kell, úgy látom : maga ahol* (K.)
1033. *Jön már, amint meghallá, ő maga* (K.)
1034. *Űdv, asszonyi nem fő hőse! ma kell igazán, hogy légy* (K.) Áthúzva, helyette: *Űdv, asszonyi nem legférfiasabb főhőse, ez is áthúzva, helyette a végleges.*
1035. *Légy rettentés, gyöngéd, jó, rossz,* (K.) áthúzva, helyette a végleges. Megjegyzendő, hogy az első fordítás hívebb volt, hiszen a görögben ez van: *δευήν, δειλήν, αγαθήν, φαύλην*, ami pontosan megfelel az 1. variánsnak. Legnehezebb az *αγαθήν, φαύλην* ellentétét fordítani, talán így lehetne: *derék és könnyed.*
1036. *Mikor a Hellén nép eleji* (K.) áthúzva, helyette: *legeleji*, áthúzva, helyette: *elsei, nézd*, az utolsó szó áthúzva, helyette: *lám*, ez is áthúzva, helyette: *nézd, megfogva* áthúzással így javítva: *elfogva igézeted által*,
1037. *Ide jöttek, im és panaszos bajukat közösen kegyeidre ajánlák.* (K.) *im* áthúzva, *panaszos* áthúzva, a két utolsó szó is áthúzva, helyette: *rád bízta.*
1043. *S ne oly ügyetlenül, mint férfiak,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1045. *Ha a kezét nem adja, fogd lejobb.* (K.) A. itt sejteti azt, amit a görög szöveg nyíltan kimond: *τῆς σάθης ἄγε* = *vezesd phallosánál fogva!*
1047. *Azt fogd meg, a mit* (K.) áthúzva, helyette: *Ott fogd meg, a hol adják,*
1048. *...errébb álljatok;* (K.) *errébb* így javítva: *erre*
Az 1049. sor után zárójelben ez van: *(Két felé állnak.)*
1050. *Én nő vagyok ugyan csak, ámde van eszem,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1051. *Természetemtől sem rossz a fejem,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1053. *Sokat hallván,* (K.) a szórend a véglegesre javítva.
1054. *Eldőbb is* (K.)
1059. *Middőn a bar* (K.) a csonka szó áthúzva, helyette: *nyakunkon a barbár,*
1062. *Engem meg e csúf nagy karó megöl.* (K.) A lap szélén zárójelben: *(Engem pedig már a köpés megöl.)*
Az első változat volt a hívebb, hiszen a görögben ez van: *ἐγὼ δ' ἀπολυμὰ γ' ἀπερωλημένος* = a megmerevedéstől veszek el. Kár, hogy a kifejező első változatot elvetette A.
1063. *Immár, Lakónok, fordulok felétek :* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1065. *...mint Lakón követ,* (K.) *mint* áthúzva, helyette: *a*
Az 1069. sorhoz jegyzet: *Poseidon, kinek a földindulást tulajdonították.* (K.)
1070. *De négyezer vértessel* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1074. *Bizony méltatlan az, Lysistrate!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1076. *S azt véled,* (K.) *azt* áthúzva.
1077. *...a Lakónok is, mikor* (K.)
1088. *...a közös nyomorúságnak?* (K.) *nyomorúságnak* így javítva: *nyomor-nak?*
1089. *Miért békességre nem léptek?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1090. *...ha azt a keszkenőt* (K.) *keszkenőt* áthúzva, helyette: *pícinny kendőt*
— *kendőt* áthúzva, helyette: *kötőt*
1092. *Mert az nekünk szük* (K.) *szük* áthúzva, helyette: *kell*,
1098. sorhoz jegyzet: *Megara tengerre nyúló kőfalait, melyek, mint a Pyraeusban, a kikötőt védték.* (K.)
1108. *Lakón követ : Biz' az enyéim is.* (K.)
1111. *Fenn majd a várban* (K.)
1114. *Akkor* (K.) áthúzva, helyette: *Aztán karöltve*
1117. *...kendőim, szép ruhám és köntösöm,* (K.)

1119. ...most hagyom (K.) áthúзва, helyette: *engedem szívesen akárkinek, a -nek rag áthúзва.*
1120. *A gyermekinek és majd* (K.)
1124. *Tépnők* (K.) áthúzással így javítva: *Tépné*
1128. ...s van kenyérvője sok, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1130. *Tőlem a legfinomabb liszteket elviheti,* (K.)
1131. *Hát még a kenyérem* (K.) áthúzással így javítva: *Hát vékás kenyérem, gyönyörűség nézni, milyen puha az. puha áthúзва, helyette: nagy*
1133. *Jöjjön zsá* (K.) a töredék szó áthúзва, helyette: *a házamhoz,*
1137. ...mert az eb (K.) áthúзва, helyette: *a kutyám*
1138. *Nagyon hamis.* (K.) *Nagyon áthúзва, helyette: Igen*
1139. *Egyik: Hé, nyiss kaput.* (K.) E „lézengők” Wilamowitz kommentára szerint — uraikra várakozó athéni rabszolgák. —
1140. ...*Megpörszöljelek* (K.)
1141. ...*Csúnya egy hely ez. egy hely áthúзва, helyette: város*
1143. *Másik: No hát, mi is rosszul járunk veled.* (K.)
1150. ... és miből (K.) a csonka szó áthúзва, helyette: *oly bölcsek,*
1157. *S gyanítjuk azt, a mit nem mondanak,* (K.)
Ez a helyes fordítás, tehát így javítottuk a szöveget; az 1. kiad.-ba sajtóhiba folytán került be: *gyanítsuk.* A görögben is jelentő mód van $\delta \delta \text{ od } \lambda \epsilon \gamma \omega \sigma \iota, \tau \alpha \upsilon \theta \text{ } \delta \nu \rho \omega \nu \epsilon \rho \eta \kappa \alpha \mu \epsilon \nu,$
1159. *De most szeretünk mindent;* (K.) Ez a helyes, hiszen a görögben is múlt idő van: *vivi \delta \text{ } \delta \nu \alpha \nu \iota \text{ } \eta \rho \epsilon \sigma \kappa \epsilon \nu, ami azt jelenti: tetszett minden. Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: *szeretünk.* A K. szerint javítottuk a szöveget. E két hely is mutatja, hogy A. kezében *nem* volt ott a K., midőn átnézte az 1. kiad.-t, így a figyelmét több hiba elkerülte.*
1161. *Kleitagon helyett,* (K.) A végleges szövegben *Kleitagora* van, mint a görög szövegben is.
1165. *Zeusz uccse,* (K.)
1167. *Hadd ugrom egyet,* (K.)
1171. *Ébreszd a fiat* (K.) áthúзва, helyette: *Gerjeszd a fiatalságot*
Metrumjelzés: — — | — — | — o o | —
1177. ...*mint megannyi* (K.)
1179. *S virágzott* (K.) áthúзва, helyette: *Sok tajték virult*
1180. *És sok verlték inainkon folya le;* (K.) a szórend a véglegesre javítva.
1181. ...*mint a jövény — a Persák.* (K.) *a jövény áthúzással jövény-re javítva.*
1184. *Hogy tartós* (K.) áthúзва, helyette: *Te, ki bennünket összezavartál*
1194. ...*járjunk* (K.) áthúзва, helyette: *lejtsünk isteninknek,*
1195. *Ezentul óvakodjunk véteni.* (K.)
1199. *A vidort* (K.) *vidort áthúзва, helyette: kegyest* Mindkét fordítás jó, mert a görög $\epsilon \delta \rho \rho \omega \nu \alpha$ mindkettőt jelenti.
1200. *A kinek a szeme a Maenadok közt lángol a bortól,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1201. *És lánggal lobogó Zeusz, isteni* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *mennyei*
1202. *Felséges hitésével,* (K.)
1205. *Mellyet szerze Kypris* (K.) *szerze áthúзва és a sor a véglegesre javítva.*
1209. ...*im, ez újra, új dalt!* (K.)
Az 1. kiad.-ban nyilván sajtóhiba: *imez*
1210. *Taygetost a kedvest* (K.) *kedvest áthúзва, helyette: kellestem elhagyva, jer most*
1212. *Apollon istent, az Amyklait, dicsőt* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1213. *S a vézlakú Aszánát* (K.) E sorhoz jegyzet: *Athenát.* (K.)
1217. *Ha Spártáról foly a dal, ah* (K.) az egész áthúзва és véglegesre javítva.

1218. *Kedvesek az isteni kardalok és a lábak dobaja* : (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1227. ...*a tánc ütemét* (K.)
Az 1228. sorhoz (*e rézlaku istennőt*) ez a jegyzet van: *Athéna*. (K.)
1229. *Minden tehetőt* (K.) áthúzva, helyette: *A diadalmast*, (*τὸν παμμάχον*: aki megküzd mindennel.)
Vége 1873 oct. 3. (K.)

4. A NŐK ÜNNEPE.

P. Thewrewh bevezetése:

Sem azt nem tudjuk, hogy e darab mikor került színre, sem azt, hogy mely darabokkal s milyen sikerrel versenyzett. De mégis úgy látszik, hogy Kr. e. 410-ben januárius havában, a Lenaea nevű ünnepen adták elő. Mások szerint előadása ideje a 411-dik évbéli Dionysziákra esik.

Aristophanes e vígjáték motívumául a Thesmophoria ünnepet használja, melyet a nők Demeter és Persephone tiszteletére ünnepeltek. Ez ünnep ősz közepén volt és öt napig tartott. Az első nap a *Stenia*, mikor az asszonycsapatok nap lementével Halimusba vándoroltak, a mely község Athéntől másfél órányira délre, a mai Trachones nevű tanya helyén volt. A második a *Thesmophoria Halimusban*, a hol bizonyos mysteriumokat végeztek. A harmadik az *Anodos* vagyis a *Fölmenet*, a városbeli ünnep első napja, melyen nagy processióban Halimusból Athénbe vonultak és szent asszonyok fejükön hordották (dobozokban) Demeter *törvényeit*. Innét van az egész ünnepnek a neve: a *Törvényhordás*, és vígjátékunknak tulajdonképeni címe: *A törvényhordást ünneplő*, vagy egyszerűen: *a törvényhordó asszonyok*. A városi ünnep szentélyébe érven, mely valószínűleg az Akropolis keleti lejtőjén állott, bizonyos szertartásokat végeztek, melyeknek *Skira* a nevük, s titkos határozatokat hoztak, a mikre Aristophanes a Nőuralom 18. versével céloz. A negyedik, azaz a városbeli ünnep második vagy *középső* napja a *Nesteia* (a *Bőjt*), mely titkos gyűlésnek és vezeklésnek volt szánva. Az utolsó nap a *Kalligeneia*, mely név, úgy látszik eredetileg a most már megszentelt Demetert jelentette, a ki megengedi, hogy a nők szép magzatokat szüljenek.

Aristophanes a *Nesteia* napját választotta e vígjáték *számára*, míg ellenben egy másik hasonló nevű darabban a különféle mulatsággal járó utolsó napot vette alapul. Minő volt a *második Thesmophoriazusákban* a cselekvény haladása, az a ránk maradt töredékekből ki nem érthető.

Hogy hogyan fogadta Euripides, a kivel a jelen darab is csúfot úz, a komikus költészet sértéseit, látni *Melanippe*-jének egyik töredékéből, mely így szól:

Sok ember úzi a gúnyolás művészetét
A tréfa kedvéért. De én utálok a
Bohót, ki bölcsek ellen féltelen szavú,
És számot nem tesz férfiak között,
De a nevetés honában olcsón ellakik
S begyűjti szépen a gálya-hozta kincseket.

K.: Az MTA kéziratárában K. 508. III. köteg 237—265. hasáb. (K.) Az Egyetemi Ktár kéziratárában H. 96. III. köt. 1—48. l. (T.)
M. I. kiad. 3. köt. 1—84. l.

Szv.: C. K-ban: *A thesmophoria-ünneplők*. Áthúзва, helyette: *A Thesmophoriázók*. Áthúзва, helyette: *A Nők ünnepe*. I. kiad.-ban: *A Nők Ünnepe* Oct. 16. 73. (K.)

A cím után először a következő színleírás volt:

Tér Agathon háza előtt, közel a Thesmophorok (Demeter és Persephone) templomához. (K.) Áthúзва.

Sorok szerint:

1. *Oh Zeus, mikor jön már a fecske meg!* (K.) Áthúзва, helyette: *Oh Zeusz! mikor lesz a két utolsó szó áthúзва, helyette: ha jön, ez is áthúзва, helyette: mikor küldsz már fecskét? hajnal óta a két utolsó szó áthúзва, helyette: Megöl*
2. *A futkosásnak ez embere megöl.* (K.) Áthúзва, helyette: *Öl ám áthúзва, helyette: Ez ember lótása-futása hajnal óta. — lótása-futása áthúzással a véglegesre javítva.*
4. *Kérdezniem, Eurip* (K.) áthúзва, helyette: *Tudnom, hová hurocslsz,*
5. *Mi szükség hallanod, mikor legott mindent* (K.) a három utolsó szó áthúзва, helyette: *a mit szemeddel*
6. *Láthadd, jelen léssz.* (K.) Áthúзва, helyette: *Láthatsz, ez is áthúзва, helyette: Meglátsz azonnal ez is áthúзва, helyette: Fogsz látni tüstént.*
8. *Látanom se' szükség* (K.) szükség áthúзва, helyette: *kell?*
9. *Mily oktatást adsz! — bár finom beszéd.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
12. *A nem-látásnak, nem-hallásnak,* (K.) áthúzással, véglegesre javítva.
13. *Euripides: Így váltanak külön;* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
14. *Midőn az Aether legelőbb kivált* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
18. *Ugy fűrt a hallásnak bölcséért, a halló fület.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
20. *Zeusz uccse* (K.)
21. *Milyen derék a bölcs társalkodás!* (K.)
22. *Sokat tanulnál tőlem ilyet.* (K.)
Mnesilochos: Amde (K.)
29. *... Agathon, a híres-neves* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
30. *A drámaköltő* (K.) áthúзва, helyette: *Tragoediaköltő...*
33. *Tömött* (K.) áthúзва, helyette: *Borzas áthúзва, helyette: Lompos szakállu?*
34. *Nem én, tudtomra legalább,* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *bizisten, tudtommal, soha.*
37. *Jön a cselédje, s myrrhát hoz, s tüzet,* (K.) myrrhát áthúзва, helyette: *mirtuszt*
38. *Aldozni látszik* (K.) látszik áthúзва, helyette: *fog tán a versköltés előtt.*
43. *Sze* (K.) áthúзва, helyette: *Fogja meg a lég szende fuvalmit,*
44. *Oceán két hulláma* (K.) áthúзва, helyette: *Tenger azürszin habja ne zúgjon...*
46. *Madarak is mind feküdjének el,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
47. *Lábai* (K.) áthúзва, helyette: *Erdőn szaladó jenevadnak lába áthúзва, helyette a végleges.*
48. *Futni ne oldják* (K.) áthúзва, helyette: *Ne oldjanak el ez is áthúзва, helyette: Leragadjon most...*

49. *Mert aranyajkú gazdám, (K.) aranyajkú áthúzással mézajkú-ra javítva.*
A görögben ez van: szépszavú (*καλλιπής*)
51. *Mnesilochos : A „Szende fuvalmak.” (K.) A áthúzva.*
52. *Rakni le bordát drámája alá : (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
55. *Mondatokat gyárt, kicserél szókat, (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
56. *Lágyít (K.) áthúzva, helyette: Olvaszt viaszat, gömbölygeti és a két utolsó szó áthúzva s helyette a végleges.*
57. *Teszi mintába... (K.)*
Mnesilochos : S bujaságba merül. (K.) Áthúzva, helyette: S él bujaságba’.
Áthúzva, és a véglegesre javítva.
59. *...s az aranyszájú (K.) áthúzással véglegesre javítva. A görögben itt is szépszavú van. (καλλιπής)*
60. *Költődnek is (K.)*
61. *Kész gyúrni (K.) gyúrni áthúzva, helyette: begyúrni s a mintát megtönni az egész áthúzva és a véglegesre javítva.*
63. *Kópé lehettél ifjontán, oh öreg (K.) áthúzva, helyette: Hej, hej, öreg, be nagy kópé lehettél!*
64. a) *Barátom, ennek hagyj békét, hanem te (K.) Áthúzva.*
b) *Hagyj békét neki (K.)*
65. a) *Hívd ki Agathont most mindjárt nekem (K.) Áthúzva.*
b) *Szolgám, hanem menj (K.) menj áthúzva, helyette: fuss, hívd elő Agathont.*
66. *Kérned se kell : mindjárt (K.) mindjárt áthúzva, helyette: pillanatba’ – ez is áthúzva, helyette: rögtön kijő maga.*
67. *Mert verseléshez fog, (K.)*
70. *Haj, mit (K.) áthúzva, helyette: De mit tegyek most!*
76. *Mnesilochos : Ugyan mit? (K.)*
Euripides : Ez napon dől el, ha él-e még (K.)
77. *Euripides, vagy immár elveszett. (K.)*
78. *Hogyan? de hiszen ma törvénytsejk se’ fog (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: sem ítél ;*
79. *Ítélni, a tanács sem tart ülést, (K.) az egész áthúzva, helyette: Tanács sem ül,*
80. *Azaz (K.) áthúzva, helyette: Vagyis*
82. *Az asszonyok mind rám zendültenek (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: zúdultak és*
84. *Szegény (K.) áthúzva, helyette: Az én fejemre*
86. *... ezért méltán is lakolnál. (K.) Ezért áthúzva.*
87. *S minő kibúvód van most e veszélyből? (K.)*
88. *Felkérem a dráma (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: színműíró*
89. *Agathont,*
Menjen közéjük az ünnepelni. (K.) az áthúzva.
93. *Ez furcsa és hozzád illő álság (K.) álság áthúzva, helyette: ravaszgág ez is áthúzva, helyette: fogás;*
94. *Mert cselszövényben mienk a lepény. (K.)*
96. *Az, a kít a gépen fordítanak kifejél. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.*
98. *Férjít teljességgel, csak egy Kyrénét. (K.)*
99. *Hallgass. (K.) Áthúzva, helyette: Légy csendesen:*

A 100–110. sorok mellé a következő metrumjelzés van írva:

υ υ – | υ υ – – | υ υ –
– υ υ – | – υ υ – | υ υ
υ υ υ | υ – | – – | υ –
υ υ – | υ – | υ – | –

u o - | - - | - u | u -
 - o o | u - | u - | -
 u o - | u - | u - | -
 u o - | - u o | - u
 - u o - | - u o - | -
 u o - | u - | u - | u

101. a) *Vegyetek lobogó fákhlyatüzet* (K.)
 b) *Vegyetek szent fákhlyákat elő,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
102. a) *Lejteni, szüzek, hogy e hon szabad,* (K.)
 b) *Végleges.*
103. *Énekkel* (K.) áthúзва, helyette: *Dallal a föld istennőjének.*
107. *...üdvözzöld hát most* (K.) áthúзва, helyette: *üdvözzöljed*
108. *Phoebust,* (K.) áthúзва, helyette: *Az arany tunek* áthúзва, helyette: *Ajazóját az arany tunek* áthúзва, helyette a végleges.
110. *Felvakta e város bástyáit.* (K.) Áthúзва, helyette: *E hon körfalait raká.*
111. *...ki legszebb* (K.) *legszebb* áthúзва, helyette: *magasztos*
116. *Fogadom, dicsőítve Létót s Latóna tisztelt* (K.) áthúзва, helyette: a végleges.
 A 121. sor fordítása: *Phryg kellemek intése szerint* — téves. A görögben ez van: *φρυγίων δνεύματα χαλτων.* ami ezt jelenti: A phryg Kellemek kartáncával (vagy: kartánca szerint.)
123. *S a kitharát* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *kobzot,*
125. *Mire fényt lövellt* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
127. *Miért Phoibos királyt* (K.)
130. *...milyen nyelvcsóknyalt* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *simá* ez is áthúзва, helyette: *nyelvcsók-simaságú, simaságú* áthúзва, helyette: *zamatú*
131. *És milyen körünyalt, úgyhogy* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
135. *...mi a honod? ruhád?* (K.) *ruhád* áthúзва, helyette: *mezed?*
137. *...lant s fejkötő?* (K.)
138. *Olajtartóval az öv,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
139. *Fegyvernek a tükörrel mi köze?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
140. *S magad, fiam, ki vagy? mint férfi élsz?* (K.) Az egész áthúzással véglegesre javítva.
141. *Hol hát a csap, a mez, a lakón saru?* (K.) Az egész áthúzással véglegesre javítva.
142. *...hol akkor* (K.) áthúзва, helyette: *úgy hol van a kebel?* Áthúzással véglegesre javítva.
144. *Tudom* (K.) áthúзва, helyette: *Vezem ki, minthogy — minthogy* áthúзва, helyette: *hogyha nem szólasz magad.*
145. a) *Oh öreg, öreg, irigy gáncaid'* (K.) Áthúзва.
 b) *Oh öreg, öreg, hallám az irigység* (K.)
146. a) *Hallám, — s nem érzem a fulánkjokat.* (K.) Áthúзва.
 b) *Gáncsát, de nem fájt a mérges fulánk.* (K.)
152. *Tehát, ha Phaedrát költesz, lovagolsz?* (K.) *lovagolsz* áthúзва, helyette: *Jóra ülsz?* — *lovagolsz-hoz* jegyzet: *Obscoen értelemben. Lásd Darázsok.* (K.)
154. *Testébe* (K.) áthúзва, helyette: *Magába'* ez is áthúзва, helyette: *Már benne megvan: de a mit nem birünk — mit nem birünk* áthúзва, helyette: *nem levőt*
155. *Azt csak utánzással vadásszuk egybe.* (K.) Áthúзва, helyette: *Csak mimeléssel böngészhetni össze.* A K. szövegét tartottuk meg; az 1. kiad. ban sajtóhiba: *böngészheti.* A hibajegyzék szerint A. is így javította ki, ahogyan a K. adja, s az ő nyomán Ráth is.

158. Különben is rít, költőt nézni, ha (K.)
 159. Szörös, parasztos; látod, Ibykos, (K.)
 160. S Anakreon, a Téji, Alkaios (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 161. Kik a harmónia izét megadják, (K.)
 166. Mert, a ki millyen, olyat is terem (K.) terem áthúzva, helyette: csindl.
 Ez is áthúzva, helyette: olyan verset ír.
 167. . . mert rít, rítat terem (K.) terem áthúzva, helyette: csindl, ez is áthúzva, helyette: ír ;
 168. . . a ki (K.) áthúzva, helyette: mert rossz, rosszat csindl ; — csindl áthúzva, helyette: ír ;
 169. Végül Theognis, mert fagyos, fagyost csindl. (K.) csindl áthúzva, helyette: ír.
 E három sorban a görögben mindenütt *novēi* van, ami elsősorban „csinál”-t jelent, és persze a költői alkotásra is vonatkozik, hiszen ebből lett a „poézis.”
 170. . . S ezt tudja én, (K.) áthúzva, helyette: S ezt tudván, sokat ez is áthúzva, helyette: Én tehát sokat
 171. Hajtok magamra. (K.) Hajtok áthúzva, helyette: Helyezek
 174. Nem is irigylem hát a nevelésedet. (K.) hát áthúzva.
 177. Szavakba sok eszmét (K.) eszmét áthúzva, helyette: szép eszmét — ez is áthúzva, helyette: értelmet tömni be.
 179. Jövők tehozzád könyörg (K.) áthúzva, helyette: Jövők ma hozzád esdekelni.
 Agathon : Mért? (K.)
 181. . . a miért (K.) áthúzva, helyette: hogy sok rosszat
 184. . . de úgy, hogy nőnek látszanál (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *lartsanak* —
 185. . . úgy mentve volnék: (K.) úgy áthúzva, helyette: akkor
 187. S hogy' nem magad mász védni önmagad? (K.)
 188. Megmondom azt is. (K.) azt is áthúzva.
 190. Széparcu, megberetvált és fehé, (K.) megberetvált így javítva áthúzással: *jólberetvált*
 191. . . s nézve kellemes. (K.) nézve áthúzással így javítva: *nézni*
 192. Agathon : Te irtad ezt : (K.)
 193. „Örülsz a létnek : azt hiszed, atyád nem?” (végleges)
 Agathonnak a 192. sorból itt közölt szavai az 1. kiadásból kimaradtak, holott a K.-ban is, s a görög szövegben is benne vannak: *ἐποησάς ποτε* (Te költötted, irtad ezt egykoron:). Itt tehát Ráth Mór 1885. kiadását kellett követnünk, mely a K. szerint közli e kiesett és az összefüggés szempontjából is fontos mondatot, hiszen a 194. sorban erre felel Euripides: *Én azt*. Különben a nyomtatott hibajegyzék is visszahelyezi a 192. sorba Agathon e szavait. —
 „Örülsz, hogy élsz : atyád tán nem örül?” (K.) Áthúzva, helyette: „Örülsz a létnek : azt véled, atyád nem?”
 194. Euripides : Én. (K.)
 Agathon : Ugy ne várd, hogy a tenbajodat mi (K.)
 195. Nyakunkba vesszük : hisz örült nem vagyunk. (K.) hisz áthúzva. .
 197. Mert a veszélyt nem másra tolni csellet, (K.)
 198. Hanem szenvedni kell, ez az igazság. (K.)
 200. Nem pusztá szóval, hanem szenvedéssel. (K.)
 201. S mi, a mitől jélsz, hogy nemmégy oda? (K.)
 203. a) Azt mondanák, nők éji dolgait (K.) dolgait áthúzva, helyette: *tükait* az egész áthúzva.
 b) Ugy látszanék, hogy a nők éjjeli (K.) Áthúzva.

- c) *Ugy jőne ki, hogy a nők éji dolgát* (K.) *dolgát áthúzza, helyette: tithát*
204. a) *Lopom, rabolván asszonyos gyönyört.* (K.) *Áthúzza.*
 b) *Tithát lopom meg, s* (K.) *Áthúzza.*
 c) *Lopom meg, s asszony-évet rablok ott.* (K.)
205. *Meglopni, hogyné! „adsz” magad, bizisten.* (K.)
207. *Euripides: No, megteszed hát?* (K.) *Áthúzza, helyette: Hát megcselekszed? Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
Agathon: Azt ne várj. (K.) *Azt áthúzza.*
208. *Háromszoros jaj! elveszett Euripides!* (K.) *elveszett áthúzza, helyette: nincs*
209. *...csak el ne hagyd magad!* (K.) *csak áthúzza.*
210. *De mit tegyek hát?* (K.) *hát áthúzza.*
Mnesilochos: Hagyd ezt a faképnél! (K.) *Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
211. *Engem pedig használd, a mint akarsz.* (K.) *Áthúzással a véglegesre javítva.*
212. *No, vedd le hát csak* (K.) *csak áthúzza.*
213. *...azt a csuhát.* (K.) *csuhát áthúzza, helyette: zekét.*
214. *De mit csinálsz ám?* (K.) *Áthúzással véglegesre javítva.*
215. *Leborotvádom, s alatt* (K.) *alant áthúzza, helyette: alul leperzselem.*
216. *Tedd* (K.) *áthúzza, helyette: Tégy, a mi tetszik: — mert nem kellett vala, a négy utolsó szó áthúzza, helyette: mert minék bocsátom — ez is áthúzza, helyette: vagy nem kell vala*
217. *Magam kezébe adnom.* (K.) *Áthúzza, helyette: Magam kezébe át!*
Ez is áthúzza, helyette: Magam kezébe adnom.
Euripides: Hej, Agathon, úgy is (K.) *a két utolsó szó áthúzza.*
218. *Mindíg borotválsz, adj csak egy borotvát.* (K.) *Áthúzza, helyette a végleges.*
219. *Euripides: Nemes férj!* (K.) *Áthúzza, helyette: Mily nagylelkű vagy.*
220. (Mnesilochosnak:) *Te most ül le,* (K.) *Te áthúzza.*
223. *-hoz jegyzet:...Eredetiben: az Erinysek temploma. Így javítottuk: ...„az Erinysek templomába.” Hiszen az eredeti ez: „ἐς τὸ τῶν σεμνῶν θεῶν” = a tiszteletre méltó istennők (= Erinysek) templomába. Az összefüggés is megköveteli a -ba ragot.*
229. *Légy csendesen; ne gör* (K.) *áthúzza, helyette: Tartsd jól; ne görnyedez; na mit a két utolsó szó áthúzza, helyette: hová forogsz?*
230. *Euripides: ...Már jól van* (K.) *jól van áthúzza, helyette: meg is van, ne félj. — is áthúzza.*
232. *...szép vagy most* (K.) *áthúzza, helyette: már szép vagy;*
235. *Euripides: ...pörzsölöm le!* (K.) *Áthúzással véglegesre javítva.*
238. *...Óvd ám* (K.) *áthúzza, helyette: Óvjad ez is áthúzza, helyette: Órizd a készségedet. Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
239. *Lesz gondom, istenuccse;* (K.) *az utolsó szó áthúzással így javítva: uccsegen; jaj, de égek!* *Áthúzza, helyette: de meg ne égess.*
241. *Mert majd belékap* (K.) *a két első szó áthúzza, helyette: Mindjárt*
242. *Mnesilochos: Ne féljek?* (K.) *Áthúzza, helyette: Mikor tűzzel-vassal pusztítanak? Ez is áthúzza, helyette a végleges.*
243. *Hisz már semmi baj,* (K.)
244. *Ahó* (K.) *áthúzza, helyette: Tyűhé, be nagy tűz! Égett lesz a sut. Áthúzással a véglegesre javítva.*
245. *...majd letörlik egy szivaccsal.* (K.)
246. *...a ki ott baszholódik!* (K.) *A végleges — pacsmagol — jobb, hisz a görögben is ez van: πλυνεῖ. (mosni fogja...)*

247. a) *Ha már Agathon, sajnállád magad' (K.) Áthúzva.*
 b) *Ha már magad' nem adtad át, Agathon, (K.)*
248. a) *Id'adni, azt a nőruhát s övet (K.) áthúzva.*
 b) *Adj kölcsön ennek egy szoknyát s övet (K.)*
249. a) *Add kölcsön; úgyse mondhatod : nincs neked. (K.) Áthúzva.*
 b) *Azt hogy nincs, nem mondhatod. (K.) Áthúzva, helyette: Mert azt hogy ne volna, úgyse' mondhatod.*
250. *Nem bánom, itt van: használd. (K.) használd áthúzva, helyette: egy, viseld.*
252. *Szűz Aphrodite, (K.) Szűz áthúzva, helyette: Oh*
255. *...és fejék (K.) áthúzással fejszalag-ra javítva.*
256. *A fejkötőm, mit éjjel viselek. (K.) A három utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.*
257. *Zeusz uccse (K.)*
260. *Agathon : Itt van az enyém. (K.)*
261. *De jó-e? (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: feljön-e? Az -e áthúzva.*
263. *A sor végén ez van zárójelben: (A gépen befordúl.) (K.)*
266. *Mnesilochos : Próbát tesztek. (K.)*
267. *Mnesilochos : Nem én, Apollon uccse (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
268. *Még meg nem esküdsz. (K.) Áthúzva, helyette: A még hitet nem téssz...*
269. *Ha bajba esném, minden módokon. (K.) A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
270. *Hát (K.) áthúzva, helyette: No*
272. *Hát minden istenekre, csöstiül, (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
 A 274. sor utáni utasításhoz jegyzet: *Ez egyike az igen ritka régi szinpadai utasításoknak. Tehát megváltozik a szin, s előttünk Déméter temploma az ünneplő asszonyokkal. (K.)*
277. *Én meg távozem. (K.) meg áthúzva.*
281. *Idejőve s vissza (K.) áthúzva, helyette: Jöttömben s visszatérve,*
285. *...engedd sokszor (K.)*
286. *... legyen miből : (K.)*
287. *... rajta ne kapjanak. (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: csípjenek.*
288. *... a leányom is hadd akadjon (K.) is áthúzva.*
289. *... a ki másképp ostoba, (K.) ostoba áthúzással véglegesre javítva.*
294. *Csend és figyelem legyen ! (K.) legyen áthúzva.*
296. *... s a fiatalság nevelőjének, (K.) a fiatalság áthúzással az ifjúság-ra javítva.*
298. *... hasznára (K.) áthúzva, helyette: javára Athenae városnak — javára is áthúzva.*
299. *és a mi magunk hasznára (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: üdvére ez is áthúzva, helyette: hasznára, javára.*
302. *Üdv művelünk ! (K.) Áthúzva, helyette: Béke velünk !*
307. *És te, hőszerejű leány (K.) hőszerejű áthúzva, helyette: hadverő*
308. *... dicső hazánknak (K.) áthúzva, helyette: e féltett város öre,*
309. *Jertek elő mind ma; (K.) mind áthúzva.*
310. *És te, neves-híres (K.) neves-híres áthúzva, helyette: nevekben dús, dicsőséges vadööl szűz,*
312. *Te is, oh habok kir (K.) áthúzva, helyette: S te, tengerek királya áthúzva, helyette: S te, felséges Poseidon*
313. *Hullámbíró Poseidon (K.) áthúzva, helyette: Hullámok fejedelme, jer*
314. *Hagyd el halas örvényeidet; (K.) áthúzva, helyette: Haldús örvényeidből;*
315. *És ti (K.) áthúzva, helyette: S hablakozó Névevsz hajadonjai, s ti hegyi Nymphák !*
316. *Mostan (K.)*

317. *Hangozzék fel imáink* (K.) áthúzva, helyette: *Zengjen imáink mellé hangzatosan ez is áthúzva, helyette: Zendüljön fel imáink mellé;*
318. *S legyen gyülekezetünk* (K.) áthúzva, helyette: *S gyülekezzünk sikerrel*
319. *Mi Athenaenek szabad lednyi.* (K.)
320. ...*az olympi istenekhez* (K.) az utolsó szó így javítva: *isteneknek*
321. *És istennőkhez, a pythoiakhoz,* (K.) a -höz, -hoz rag -nek, -nak-ra javítva.
322. *S pythoi nőkhöz, a délosziakhoz* (K.) a -höz és -hoz rag -nek és -nak-ra javítva.
323. *S déloszi nőkhöz, s mindhez a többihez!* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
324. *Ha bárki csejt kohol* (K.) csejt áthúzással véglegesre javítva.
325. ...*vagy a médnek békét ajánl* (K.) ajánl áthúzva, helyette: *üzen*
326. *S Euripidesnek, a nők vesztire,* (K.)
328. ...*vagy idegen váltott gyerek-* (K.)
329. *Becsémpészőt felad, vagy a kerítő* (K.) *kerítő* áthúzva, helyette: *közbejárdó* de ez is áthúzva s helyette újra: *kerítő*
330. *Rabnő* (K.) áthúzva, helyette: *Rabasszony, urának a ki szót besúg* a négy utolsó szó áthúzva, helyette: *súg-búg* végül az egész áthúzással véglegesre javítva.
331. *Vagy a ki küldve* (K.) *küldve* áthúzva, helyette: *küldetésben hazug hirt viszen, — viszen* áthúzva, helyette: *jelent,*
332. *Vagy a legény, ki férjes nőt hazudva megcsal* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
334. *Vagy a ki latrot pénzen tart, banya* (K.) áthúzással így javítva: *Vagy aggnő, a ki pénzen tart legényt,*
335. *Vagy hitsegegn a hetaera* (K.) áthúzva az utolsó szó, helyette: *kéjhölgy csábítva mást fogad, áthúzva, helyette: Vagy bérleány, hi hátllen mást fogad,*
A. végleges fordítása: *Vagy hátllen elvesz mástól bérleány, már közelebb jut a görög szöveg értelméhez, hiszen az előző sorból világos, hogy bért, ajándékot vesz el. A görög szöveg: ἢ καὶ δέχεται προδοῦσ' ἑταίρα τὸν φίλον, pontos fordítása ez: Vagy ha egy hetaera ajándékot fogad el, elárulva kedvesét.*
337. ...*pintet meggyaláz :* (K.) az utolsó szó áthúzással így javítva: *megraból :*
340. — *Könyörögjünk — adjanak az istenek* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
341. *Sok jó szerencsét minden a többieknek.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
342. *Mi is veled könyörgünk,* (K.) *mi is* áthúzva.
344. *S ki legjobbat tanácsol,* (K.) *legjobbat* áthúzással véglegesre javítva.
347. ...*vagy már megszavazott ügyet* (K.)
348. *És törvényerejű szabályt elgáncsolni* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *felforgatni akar, vagy a*
349. *Titkokat elleneinknek árulólag kibeszéli : vagy ki* (K.) E sorhoz meg kell jegyezni, hogy az 1. kiad.-ban sajtóhiba: *S titkos elleneinknek megmond,* — a helyes szöveg nyilván: *S titkot elleneinknek megmond.* A görög szöveg is ezt bizonyítja: *τὰπρῶτα τὰ τοῖσιν ἔχθοις... λέγουσι, = = akik titkokat mondanak el ellenségeinknek. Így javítottuk ki. Ezt a hibát a hibajegyzék sem igazítja helyre.*
350. *Méret hoz be az országba,* (K.) *az országba* áthúzással így javítva: *a honba, vagy a várost megbecsteleníti...* a három utolsó szó rendre így javítva: *megbecsteleníti a várost...*
352. *S legyenek velünk az istenek, bár asszonyok vagyunk csak.* (K.) *S* áthúzva, csak áthúzva, helyette: *is*
353. *Meghallja minden!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.

356. *Hirdetni gyűlést Thesmophoriák* (K.)
357. *Középsőjére, akkor érkezünk*, (K.)
359. *Miképp lakoljon*: (K.)
361. *Előbb tedd fel ezt a koszorút*, (K.) *Előbb* a mondat végére téve és *előbb-re* javítva.
362. *Hallgass, figyeljünk!* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *figyelj nép!* mert már hákog, miként mi is, a három utolsó szó áthúzva, helyette: *mint*
364. *Nem a dicsőség vágya készít valóban felállni* (K.) *valóban* áthúzva.
365. *Engem s beszélni, oh nők, de szegény fejem* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *istenemre!* *de*
366. *Régóta fájdalommal tűröm én is* (K.) a négy utolsó szó áthúzva, helyette: *fájlalom, szegény fejem,*
367. *Sárral dobálva lállak titeket*, (K.) a két utolsó szó áthúzással így javítva: *látni bennetek'*
369. *És hallva sok minden gyalázatot rátok* (K.) a négy utolsó szó áthúzva, helyette: *mennyi gyalázatot rátok ez is* áthúzva, és véglegesre javítva.
370. *Mert hisz mit is ránk nem kent ez ember?* (K.)
371. *Hol nem rágalmazott, a hol csak egy* (K.) az egész áthúzva és véglegesre javítva.
373. *Nevünk előtte jeslett és buja*, (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *parázna, férji kergető,* Meg kell jegyeznünk, hogy ez a fordítás: *parázna* jobb, mint a végleges: *korcs*, mert a görög *μοιχότρονος* paráznát jelent.
375. *Semmire sem jó* (K.) áthúzva, helyette: *Haszontalan* áthúzva, helyette: *Semmirekellő ez is* áthúzva, helyette: *Semmirevaló*
376. *Kik is, ha színházból jövet belépnek*, (K.) is áthúzva s a szórend a véglegesre javítva.
377. *...keresik* (K.) áthúzva, helyette: *azt lesik*
378. *Nincs-é szobánkban eldugott lator*. (K.) A két utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.
380. *Semmit nekünk már*: (K.) már áthúzva.
383. *...kidob*, (K.)
384. *...kinek tör a fazék el?* (K.)
392. *...ügy eláztata*, (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *bevádola*,
394. *„Vén vőlegénynek a nő zsarnoka.”* (K.)
396. *...pecséttel biztossá teszik*, (K.)
397. *...sőt* (K.) áthúzva, helyette: *de sőt* ez is áthúzva, helyette: *sőt még* ez is áthúzva, helyette: *de sőt*
398. *...nagy kutyákat* (K.) *kutyákat* így javítva: *kutyát*
399. *Ez még mind mehelne*: (K.) még áthúzva.
405. *Mászor ki tudtuk nyitni* (K.)
410. *Veszítét kifőznénk bárhogy* (K.) *kifőznénk* így javítva: *kifőzni*
412. *Csak elvesztésük* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *tönkre jusson.* *Ezt nyilván kimondom,*
415. *Csészövőbb* (K.) áthúzva, helyette: *Eszesebb* ez is áthúzva, helyette: *Furjangosabb eszik nőt,*
419. *Fontra levé elméje mind'*, (K.)
420. *S körmönjonott, jól meggondolt beszédet talált ki*, (K.)
424. *Másik nő: Kevés beszédért álltam én ide*. (K.)
426. *Csak a magam panaszát mondom el*. (K.)
427. *...nekem* (K.) áthúzva, helyette: *s veám*
428. *...kiket csupán* (K.)
429. *Koszorú-fonásból* (K.)

436. *Mert vad* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *sok vadat tesz*,
438. *De a piacra kell mennem, s koszorút* (K.)
439. *Kell fonom, húsát a megrendelőknék.* (K.)
440. *Immár új bizonyosság, még ügyesebb az előbbinél,* (K.) áthúzva, helyette: *Lám ez ismét új bizonyosság, áthúzva, helyette: Lám ez asszony más okot sirt s még helyesbet monadott ez is áthúzva, helyette: Lám ez ismét új bizonyosság, még ügyesebb az előbbinél,*
441. *Nem csak időtlenül szájaskodott,* (K.) áthúzva, helyette: *És nem időtlenül nyelvelt ez a nő, a három utolsó szó áthúzva, helyette: ez asszony most az egész áthúzva, helyette: Nem is időtlenül nyelvelt ez a nő,*
442. *Esze van neki és* (K.) áthúzva, helyette: *Esze van, s ravasz értelme áthúzva, helyette: Nem is értetlenül, esze van neki és ravasz értelme ez is áthúzva, helyette: Esze van neki és értelme ravasz,*
443. *S nem oktalan, de szavahihető.* (K.)
450. *Szülőteimmal* (K.) áthúzva, helyette: *Gyermekszülésben*
452. *De vessünk számot* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *értekezünk csak egymás között : ez is áthúzva, helyette a végleges.*
453. *Hiszen magunk vagyunk most és nem megy ki a szó.* (K.)
456. *...kik ezret cselekszünk?* (K.) Az utolsó szó áthúzva s így javítva: *teszünk?*
457. *Magam* (K.) áthúzva, helyette: *Tulajdon én is –*
458. *...melyek közt* (K.) áthúzva, helyette: *mi közt*
460. *Asszonykoromban, a férjemmel hálva* (K.) áthúzva és a véglegesre javítva.
461. *Egy kedvesem* (K.) áthúzva, helyette: *A férjem*
462. *Ki eljegyzett volt már* (K.) *eljegyzett volt* áthúzva, helyette: *velem volt ez is áthúzva, helyette: csicsézett*
463. *Elkezd az ajtón* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
467. *Megyek ki* (K.) áthúzva, helyette: *Megyek pőcöbe az utolsó szó áthúzva, helyette: dolgomra ez is áthúzva, helyette: bajomra ki.* – „Ugy hát csak eredj.” A K. szövegét tartottuk meg, hiszen az 1. kiad.-ból nyilván sajtóhiba folytán maradt ki a csak (Ugy hát eredj.) A versmérték is megkivánja a csak-ot, s visszahelyezi a hibajegyzék és nyomán Ráth is.
468. *S ő benn kaprot, borókat, ávizst, zsályát tört nekem :* (K.) *benn* áthúzva *ávizst* áthúzva, *borókat* a *zsályát* után írva.
469. *Én meg, leöntve az ajtó sarkát vízzel* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
470. *Ugy suhantam kedvesemhez* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
471. *Az oszlopnál megfogóz* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
472. *Lám ezt sohse mondta Euripides;* (K.)
475. a) *Sem hogy, ha éjjel virradtig miénk* (K.) áthúzva,
b) *Sem, hogy ha elhancúztuk az éjet* (K.) *elhancúztuk* áthúzva, helyette: *végighancúztuk*
476. a) *Volt a világ, reggelre hagymát* (K.) áthúzva a *hagymát*, helyette: *fok-hagymát eszünk* áthúzva,
b) *Reggelre fokhagymát rágcslunk, nehogy* (K.) *rágcslunk* áthúzással így javítva: *rágunk*
477. a) *Nehogy ha megjön férjünk a falakról* (K.) áthúzva,
b) *Férjünk, ha megtér a falak megől,* (K.) *falak* áthúzva, helyette: *bástyák*
478. a) *Kiszagolja, hogy rosszat tevének.* (K.) *rosszat tevének* áthúzva, helyette: *mi csinylt tevének.* Áthúzva.
b) *Kiszagolja és rosszat gyanítson. Látjátok, ezt* (K.) *Látjátok* áthúzva.
479. *Sohse mondta ő, lám : hogy Phaedrát ha gyalazza is,* (K.) *ha és is* áthúzva.
480. *... Azt se mondta ő el,* (K.) *ő* áthúzva.
481. *Mikor palástját, hogy mily szép fénye van,* (K.) *hogy* áthúzva.

482. *Mutogatva a nő férjének, (K.) mutogatva áthúzással így javítva: mutatva*
483. *Kibújt a legény; (K.) áthúzással véglegesre javítva, nem mondta bizony sehol. — mondta áthúzva.*
485. *... a míg pénzért vett fiát : (K.) pénzért vett áthúzva, helyette: vásárolt*
486. *S a férj szaladgált könnyítő szerért, (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
490. *S „menj, menj apjok”, kiált a nő (K.) áthúzva, helyette: S „férjem! innen menj!”, kiált az asszony, mert érzem immár, hogy itt a szülés, a három utolsó szó áthúzva, helyette: szülök már, az egész áthúzva, helyette: S „menj, menj” — kiált a nő — „férjem! Legitt szülök.”*
491. *Úgy rugdos a fazékban valami. (K.) Áthúzva, helyette: No mert rugdossák a fazék hasát.*
492. *A férj örömmel kiszaladt, a nő meg (K.) áthúzva, helyette: A férj szaladt ki, a nő meg kivette ez is áthúzva, helyette a végleges.*
493. *... és felvisít a gyerek. (K.) felvisít áthúzva, helyette: visított*
495. *Fut nagy-mosolygva a férjhez, s kiált : (K.)*
496. *„Fiad, fiad lett, szádból köpted akár azt, (K.) akár áthúzva.*
497. *Tökéletes te (K.) áthúzva, helyette: Te vagy mindenestül, mindene olyan ez is áthúzva, helyette: Te vagy egészen az utolsó szó áthúzva, helyette: szakasztott, még a teste is*
498. *Tidéd, egészen (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: szakasztott, olyan kis görbe, mint a pápsajt a három utolsó szó áthúzva, helyette: makkopáncs.”*
499. *Hát nem mi tesszük, Artemisre, mind e csinyt? (K.) áthúzva, helyette: Hát nem tesszük mi azt, Artemis uccse! aztán duzzogunk ez is áthúzva, helyette a végleges.*
500. *Aztán duzzogunk Euripidesre, (K.) a szórend a véglegesre javítva.*
502. *Ez még is bámulatos merény, (K.) merény áthúzva.*
503. *Honnan csöppent ide e szerzet? (K.) A három utolsó szó áthúzva, helyette: e gaz jószág,*
504. *Ezt a vakmerő személyt? (K.) személyt áthúzva, helyette: teremést?*
505. *Mert hogy ezt szemünkbe kimondja és ily nyilván a gaz, (K.) a hat utolsó szó áthúzva, helyette: és ily szemtelen nyíltsággal ez is áthúzva, helyette: és még ily orcátlanul kimondja,*
506. *Sohse hittem volna ezt el, (K.) ezt áthúzva.*
508. *Példamondás : (K.) áthúzva, helyette: Példaszó :*
509. *Minden hő alatt megnézzük, nem mar-é meg — az ügyész. (K.) Áthúzva, s a véglegesre javítva.*
511. *... kivéve egy (K.) egy áthúzva, helyette: még — az asszony.*
517. *Kopasszunk meg, jerünk, alul : másszor tanulja meg, hogy (K.) másszor áthúzva.*
518. *Asszony létére (K.)*
519. *Ne bántatok, oh nők, alul ; hiszen ha szólni mernék, (K.) áthúzva, helyette: Ne bántatok, oh nők, alul ; hiszen, ha szólni mertem,*
520. *S szólás szabadság volna itt, úgy, mint polgárnők vagyunk itt (K.) áthúzva, helyette: Ha hozzáitünk polgárnők között van itt szólás szabadság,*
522. *Ezért nekem titöletek most gyalázzal (K.) gyalázzal áthúzva, csufosan megkoppassztva kell lakolnom? — titöletek áthúzva.*
523. *Hogy ne lakolnál meg te, ki egy oly ember pártjára kelni mertél (K.) áthúzással így javítva: ki oly embert védni mertél,*
524. *S mellette beszélni vakmerősködél egymagad, (K.) áthúzással így javítva: S mellette szólni egymagad,*
525. *Készántag áthúzva, helyette: Szándékosan mind oly mesét költvén, (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
527. *Bezzeg nem írt ám egyet is, sem hol szemérmes a nő. (K.) Az öt utolsó szó*

- áthúzva, helyette: *mert ez erényes asszony*. Ez is áthúzva és a véglegesre javítva.
528. ...a mai nők közt egyet se lelnél (K.) egyet áthúzva, helyette: *trul*
529. ...Phaedrát pedig (K.) áthúzva, helyette: *hanem Phaedrát mind egy lábig* ez is áthúzva és véglegesre javítva.
530. *Hallátok ismét, asszonyok?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
531. *Mnesilochos: Zeusz uccse, még felét sem* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
536. 3-ik Nő: *Dögölnél meg.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
Mnesilochos: Se azt, mikor (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *hogy az Apaturidkon* áthúzással így javítva: *Apaturidkról*
537. *Kerítőnek adjuk a húst, s a macskára fogjuk.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
538. *Jaj, én boldogtalan,* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
543. *Rabszolgád* (K.) áthúzással így javítva: *Rabnőd* ez így javítva: *Rabasszonyod, ezt te a magad lányával kicserélted.* — *ezt* áthúzva.
544. ...esküszöm, nem soká beszélsz te nekem ilyet: (K.) *esküszöm és te* áthúzva.
546. *Megládd, bizony!* (K.)
Mnesilochos: Megládd, bizony! (K.)
3-ik Nő: *Ne a zekém, Philite.* (K.) — Ehhez jegyzet: *Vetkezik a birkózsára.* (K.) Megjegyzendő, hogy a görögben Philiste van. Az 1. kiad.-ban pedig Philine.
550. ...*Mig tehát az ide ér, ugyan no,* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *s jelen lesz,*
551. ...*hogy rendiben megértsük, a miket hoz.* (K.) *hoz* áthúzva, helyette: *mond*
552. *Kleisthenes (jő).* (K.) Ehhez jegyzet: *T. i. ez a látott asszony. Lásd: Felhők.*
Asszony barátim, jellem-rokonok, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
553. *Mert, hogy rokon vagyok, mutatja képem,* (K.) áthúzva, helyette: *Azt hogy szeretlek, állam is mutatja,* — *állam* áthúzva, helyette: *arcom*
554. *Mert nők bolondja* (K.)
556. *Nagy dolgot a köztéren megtudék,* (K.)
557. *Jövők hírt adni és megmondani,* (K.)
558. ...*résen legyetek,* (K.)
562. *Euripides ma — úgy mondják — ide* (K.)
565. *Hogy a miről itt tanácskozás* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
566. ...*kémseljen ki mindent.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
568. ...*s mindenestül* (K.) áthúzva, helyette: *egészen*
569. *Nőnek* (K.) áthúzva, helyette: *Nővé*
571. *Együgyü* (K.) áthúzva, helyette: *Bumfordi* áthúzva, helyette: *Oktondi*
573. *Majd én jövök* (K.)
574. *Hallottam volna* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *vón' olyantul, a ki tudja!*
575. *Borzasztó hír ez, a mit ő hozott.* (K.) *hozott* áthúzással így javítva: *hoza*
582. *Kleisthenes: Mind megmolozlak.* (K.) Áthúzva, helyette: *Mert mind kikérdlek.* — *kikérdlek* áthúzva, helyette: *sorra veszek.* — *veszek* áthúzva, helyette: *nézlek.*
586. *Hát ez ki, a* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
587. *Mnesilochos: (szökni akar)* áthúzva. *Eleblábolok* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
592. *Csak ezt az egyet nem ismerjük itt.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.

593. *Kleisthenes* : *Soká vizelsz*, (K.) az utolsó szó kihúzva, helyette: *maradsz, hé!*
Mnesilochos : *Zeuszre, mert* (K.) áthúzva, helyette: *Csillagom, nehéz*
594. *Vízelletem van.* (K.)
595. *Nekem ne tormázz!* *Jösz már vissza no?* (K.)
597. *Ki hát az urad, szólj!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
602. *Kleisthenes* : *No s ki a sátortársad itt?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva
603. *Kleisthenes* : *Ez nem* (K.) áthúzva, helyette: *Badar beszéd.*
604. *...májd én jól kikérdezem* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *kérdőre veszem*
605. *...Te pedig ne hallgasd* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
606. *Távozz, ne hallgasd, férji lévén.* (K.) Áthúzva, helyette: *Mint férji, távozz!* *Ez is áthúzva, helyette a végleges.*
607. *Mi volt az első látvány ünnepünkön?* Áthúzással véglegesre javítva.
609. *Mnesilochos* : *Ráittunk megint.* (K.)
610. *Hallottad ezt mástól.* (K.) Áthúzva, helyette: *No, ezt mástól hallottad. —*
— No ezt áthúzva.
611. *Xenylla bögrét kért, mert éji edénye* (K.) bögrét áthúzva, helyette: *rocskát*
614. *Vetkőztesd le, mert nem beszél okost.* (K.) A három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
615. *Levethőztettek, hét* (K.) áthúzva, helyette: *Le, engem? — Le* áthúzva. A görögben valóban kilenc gyermek anyjáról van szó, mint ahogy a végleges szövegben.
616. *Olájad* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
617. *... izmos és vaskos egy nőszemély!* (K.) és, egy áthúzva.
619. *Mert magtalan vagyok.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
620. *Ne mondd!* (K.) Áthúzva, helyette: *Nos?*
621. *Allj egyenesen : mit dugdosol ott be, hé?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
622. *... még ugyan derék a lelkem!* (K.) a lelkem áthúzva.
624. *5-ik Nő* : *Most már itt búvik megint.* (K.) már áthúzva.
626. *Alá s fel,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
630. *No s, mit csináljunk?* (K.)
Kleisthenes : *Ezt őrizni kell.* (K.)
632. *Megyek* (K.) áthúzva, helyette: *Májd fela* ez utolsó (töredék) szó áthúzva, helyette: *feljelentem* az egész áthúzva és a véglegesre javítva.
634. *...ha nem jött-é be* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
636. *Feltárni* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
638. *Mindenütt hallgatva; csak hogy késni nem kell, mert idő* (K.)
639. *Nincs késülésre, hanem most már futni kell körös-körül* (K.) áthúzva, helyette: *Nincs halasztgatnunk* az utolsó szó áthúzva, helyette: *halogatni* már, ez is áthúzva, helyette: *halasztanunk, hanem már most futni kell körös-körül. —* már áthúzva.
640. *Rajta hát, mindent kutass fel és nyomozz ki* (K.) az öt utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.
641. *Gyorsan* (K.) áthúzva, helyette: *Nincsen-e rejtve még másik férji köztünk valahol.* Áthúzással így javítva: *Nincsen-e rejtve még más férji lesbe' itten valahol.*
642. *Szórd minden felé pillantásid,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
643. *Erre-arra, és amarra, itt is, ott is, mindent nézz* (K.) nézz áthúzva, helyette *fogj* ez is áthúzva, helyette: *véggy szemügyre jól — és amarra* áthúzva.
644. *Mert ha előkerül az istentelen,* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette a végleges,

645. a) *Megbűnhődik és intő példa* (K.) áthúzza.
 b) *Megbűnhődik, intő példa gyandnt* (K.)
646. a) *Lesz mindenkire nézve a botránytól, az alávaló* (K.) áthúzza,
 b) *Mind a többinek is, ki* (K.) áthúzza, helyette: *Minden másnak is a gonoszlettől áthúzza, helyette: Mind a többi gonoszleűő —, botránykereső —*
647. a) *Tettektől s gonosz erkölcsöktől.* (K.) Áthúzza.
 b) *Botránytól, az alávaló tettől* (K.) áthúzza, helyette: *S istentelen erkölcsűeknek.* (K.)
648. *Elismeri majd, hogy vannak, az isteneket nyilván,* (K.) áthúzza, helyette: *El is ösmeri majd nyíltan, hogy vannak az istenek és még*
653. *A kit közlők rajta fogunk gonosz* (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: *bűnbe marasztanak,*
654. *Az, mint dühös övült. . .* Ez a helyes szöveg, így javítja a hibajegyzék és Ráth is. Az 1. kiad.-ban *mind* van.
659. *Ahá!* (K.) áthúzza, helyette: *Jaj, jaj!*
663. *Csak ordits :* (K.) Csak áthúzza.
665. *„E karddal általúve véreérén,* (K.) áthúzza, és véglegesre javítva.
669. *Hogy jost meg, az* (K.) az áthúzza, helyette: *im, egyetlen magzatomtól?*
674. . . *mily dolgot csinála,* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *cselekvék, milyet, kedvese — az utolsó csonka szó áthúzza, helyette: újra kedvesim!*
679. *Hogy ez ily arcátlan dolgot mer szemtelenül?* (K.) arcátlan áthúzza.
681. *De nem is viszed ám est haza* (K.) ám áthúzza.
683. *Dicsekedni,* (K.) áthúzza, helyette: *Kérkedni, milyen nagy dolgot — milyen áthúzással így javítva: mi*
689. a) *Az istenekre! nem soká gúnysolsz, se jó kedvvel gonosz* (K.) áthúzza.
 b) *Az istenekre! nem soká pacházol itt és lesz kedved az* (K.) itt áthúzza.
690. a) *Beszédet nem soká beszélsz;* (K.) áthúzza.
 b) *Istentelen szavakhoz itt;* (K.) szavakhoz áthúzza, helyette: *beszédhez*
691. a) *Mert majd gonosz tettel fizetjük meg mi is* (K.) meg áthúzza, helyette a sor végére írva: *vissza mindjárt, az egész áthúzza.*
 b) *Mert majd gonosz tettekkel viszonozzuk* (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: *gonosz tettel fizetjük meg mi is — meg áthúzza, helyette: ám*
692. a) *Amint illő, beszéid.* (K.) Áthúzza.
 b) *Amint illik, beszéded.* (K.) Áthúzza, helyette: *Ahogy illik, a gonosz szót.*
693. *S mindjárt* (K.) áthúzza, helyette: *S izibe más hírt találsz pengetni bizony, ez is áthúzza, helyette a végleges.*
694. *Mindjárt úgy jöhet.* (K.) Áthúzza, helyette: *a végleges.*
698. *Mindjárt üszökhé léssz,* (K.) az utolsó szót áthúzza, helyette: *válsz, azt megmutatom.*
702. . . *tömlő lett a kis leányból, borral teli* (K.) a kis leányból áthúzza.
703. . . *még csipős pedig!* (K.)
704. *Oh vakmerész nők,* (K.) vakmerész áthúzza, helyette: *lánchorða ez is áthúzza, helyette: fránya — óh ivók ivói áthúzza, helyette: világ iszákosi*
705. *Beh mindenből ivást kisűttök!* (K.) Áthúzza, helyette: *Beh csak kímesterkedtek egy tütüt!* Áthúzza, helyette: *Miből ki nem csinállok áthúzza, helyette: Beh mindenből kisűttök egy ivókat!*
706. *Csaplárvidtők, férjek átkai,* (K.) átkai áthúzza és véglegesre javítva.
707. *Háznemű átkai,* (K.) Háznemű áthúzza, helyette: *Edények*
708. *Hányd csak azt a rőzsét,* (K.) áthúzza, helyette: *Hányj rá csak több rőzsét, — rá áthúzza, helyette: jelé*
712. *Négy itce, vagy hogy? Ehhez jegyzet: A kérdés az : hány éves? A kancsó-*

- ünnepe (Choa) évenként tartatott, ha tehát azt kérdi: *hány chods? (a mi itt komikai hatás végett itcés-nek van fordítva: hány éves? (T.)* Áthúzva.
713. *Levelköteted, orcátlan! kicsiny (K.)* az utolsó szó áthúzva, helyette: *az én kis,*
725. *No tartsd hát alá: (K.)* hdt áthúzva.
729. *7-ik Nő: (A tömlőnek, mint leánynak :) Szegény kis Miha, ki lánytalalant meg? (K.)* A három utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.
732. *... míg én Kleisthenest elérve, (K.)* áthúzva és véglegesre javítva.
733. *Tettét bemondom a prytanisoknak. (K.)* Áthúzva, helyette a végleges.
737. *... Kit, mit küldenék hozzá követnek? Egy mód jut eszembe (K.)* az első öt szó áthúzva.
746. *... te gyalult kis deszkalapom (K.)* lapom áthúzva, helyette: *darab,*
747. *Fogadd véssöm vonásit, (K.)* véssöm áthúzva, helyette: *töröm*
751. *Menjetelek (K.)* áthúzva, helyette: *Most menjetelek útra ez is áthúzva,* helyette: *Menjetelek, fussatok bé minden utat ez is áthúzva,* helyette: *Most menjetelek útra, sietve bejárni mindent ez is áthúzva,* helyette a végleges.
752. *... de hamar kell (K.)* áthúzva, helyette: *szaporán ám ez is áthúzva,* helyette: *de hamar kell, szaporán ám.*
753. *Mi meg a nézőkhöz fordulván (K.)* áthúzva, helyette: *Mi pedig tévén egy fordulatot, nosza mondjunk jó szót végre mimagunkra az utolsó szó áthúzással így javítva: mimagunkról.* Áthúzva, helyette a végleges.
754. *Ambár (K.)* áthúzva, helyette: *Bárha temérdek vádat halmoz mindenki az asszonyi nemre, áthúzva,* helyette a végleges.
755. *Hogy az emberiség mily álka vagyunk, s tőlünk van minden irigység. A három utolsó szó áthúzva,* helyette: *ered, ami gonosz van.*
756. *Visszavonás, patvar, lázdzadozás, búbánat, háboru. Nos hát, (K.)* Az utolsó szó így javítva: *ha*
758. *... de még ki se kukucskálmi az ajtón? (K.)* Áthúzással véglegesre javítva.
760. *Csak egy kis időre hazúlról, s aztán otthon ne találjátok: (K.)* a *Csak és aztán áthúzva.*
761. *Őrült módra dühöngtök, ámbár még hálát kén' adnotok inkább, (K.)* Őrült áthúzva, ám áthúzva, inkább áthúzva, helyette: *áldozatokkal,*
762. *... hogy csak hiült helyét lelítetek honn, (K.)* áthúzással véglegesre javítva.
763. *Ha pedig játékbá' kiféradván, más nőnél hálni találunk, (K.)*
764. *Minden férji fut a „gonoszat” rögtön ágyról-ágyra keresni; (K.)* Minden férji így javítva: *Mindenki fut, így javítva: szalad*
766. *... látni vágyik, (K.)* vágyik áthúzva, helyette: *óhajlja az újra — látni áthúzva*
767. *Ha megint kitekintene a „gonosz”. Így (K.)* áthúzva, helyette: *Netalán kitekintendő az utolsó szó áthúzva,* helyette: *kikukucskáló „gonoszat” meglátni. Világos ezért, hogy az utolsó három szó áthúzva,* helyette: *Világos ezekből,*
768. *A nőnem sokkal jobb nálatok. (K.)* Áthúzva, helyette: *Az asszonyi nem hát, sokkal jobb, bizonyos, mint ti világosan. Az egész áthúzva,* helyette: *Hogy mi vagyunk a sokkal jobb fél. Mire kész a próba, — próba áthúzva,* helyette: *példa-bizonyosság, ez is áthúzva,* helyette: *tanuság, ez is áthúzva,* helyette: *bizonyosság, végül így javítva: Mire látnivaló a bizonyosság.*
769. *Példát (K.)* áthúzva, helyette: *Megbizonyítottuk, melyikünk a rosszabb. (K.)*
770. *... Lássuk hát s állítsunk szembe nevenként (K.)*
771. *Egy-egy asszonyt egy férjival s ugy vessük mérlegre nevenként (K.)* áthúzva, helyette: *Külön egy asszonyt s külön egy férjít, s tegyük egymás ellen a fontra. A hat utolsó szó áthúzva és véglegesre javítva.*

772. *Nausimachéndi Charminos ugyan hitványabb ; (K.) hitványabb áthúzza, helyette: kevesebb : ez is áthúzza, helyette: alább tehető : tette mutatja. A két utolsó szó áthúzza, helyette: tettei szólnak.*
776. *S ugyan (K.) áthúzza, helyette: Hát ugyan*
779. *... talentomot a köz- (K.)*
780. *Pénzből ötvenivel ki lopott? hanem a legfőbb, mit az asszony orozhat, (K.) A 779—80. sorban a Ráth Mór 1885. kiadásának a szövege a helyes, s nem az I. kiadása:
De nem is hajt a városba kocsin nő egy se, talentumot, ötven Számra, közös pénzből a ki lopott :
Ez felel meg a görög szövegnek: οὐδ' ἄν κλέψασα γυνή ζεύγει κατὰ πεντήκοντα τάλαντα ἐς πόλιν ἔλθοι τῶν δημοσίων,
Az I. kiad. szövege . . . közös pénzből ki lopott? helytelen. A kérdésnek itt semmi értelme. Nem jó kocsin a városba egy nő sem, ki ötvenesével lopott volna talentumot a közpénzből — ez a görög szöveg értelme. Tehát Ráth szövegét iktattuk be. A nyomtatott hibajegyzék is így javítja. A 780. sorban az I. kiad.: a mit orozhat: — a hibajegyzék így javítja: mit orozhat. Eszerint javítjuk mi is, ahogyan Ráth is.*
781. *Férje búzájából egy kosarat csenvén, (K.) a három utolsó szó áthúzza, helyette: ha kosárnyit elcsen, áthúzza, helyette: Férjétől ha kosár búzát elcsen, ez is áthúzza, helyette: Férje búzájából ha kosárnyit elcsen, de mit aznap visszatessz újra ismét. Az öt utolsó szó áthúzza, helyette: kipótól azon nap. — kipótól azon nap áthúzza, helyette: visszatessz aznap. Az egész áthúzza, helyette: Férjétől ha kosár búzát csen, mit azonban visszatessz aznap. I. kiad.: a mit visszatessz aznap. A hibajegyzék és Ráth így javítja: mit visszatessz . . . Mi is így írjuk.*
784. *... hogy ökelmők nálunk (K.) ökelmők áthúzással így javítja: ök*
789. *Mert tanu (K.) tanu áthúzza, helyette: ime nekünk a régi — a régi áthúzza, helyette: az ősi*
791. *S régi nap (K.) áthúzással így javítja: S áldozat—erményök*
794. *Oda házából a kopja, vasastul gerely (K.) a négy utolsó szó áthúzza, helyette: a kopjája nyelestül,*
797. *Harcok mezején a napernyőt (K.) Harcok mezején így javítja: A harc mezején*
799. *És méltán kedves férjeinknek (K.) kedves áthúzza, helyette: a mi*
800. *... ha városának valamely nő egy derék (K.) nő egy áthúzza, helyette: asszony*
802. *S elől adni annak ülést a Sténidák és a Skira ünnepeén, (K.)*
803. *... mit ünneplünk mi, asszonyok. (K.)*
804. *A mely nő pedig rossz, gyáva férfiut szül világra (K.) szül áthúzza, helyette: hoz' ez is áthúzza, helyette megint: szül,*
805. *Rosz hajóvezért (K.) hajóvezért áthúzza, helyette: tengernagyot, kormányost, az lenyirva hajtövíg*
806. *Hátrább kén' hogy kapjon ülést a mögött, ki jó s vitéz (K.)*
808. *... szép tündökhöz fehér köntösben (K.) szép és köntösben áthúzza, fehér így javítja: fehérben,*
811. *A világon senki sem kén', hogy fizessen kamatot, (K.)*
812. *Sőt minden pénzt el kén' venni s azt mondani: (K.)*
813. *„Illet is téged kamat nagyon, ki ily kamaszt születtél nekünk !” (K.) Az utolsó három szó így javítja: kamasz szülője vagy !”*
814. *Úgy várom, a szemem fáj : mégse' jó. (K.) Áthúzással véglegesre javítja.*
815. *... Nincs különben : (K.) áthúzással véglegesre javítja.*
820. *No, mit nyüzsgössz úgy, mit vizslatsz megint? (K.)*
823. *Ez itt ime a Nilus szép-szűz folyama, (K.) áthúzza, helyette a végleges.*

824. *Mely égi harmat helyett öntözi* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
838. ...*oh Zeusz, felvillanó reményem!* (K.) *felvillanó* áthúzva, helyette: *feltűnő*
839. *Ki bírja tm ez erőd uralmát,* (K.) *ez erőd* áthúzva, helyette: *e várhajlék.*
A K. nyomán a szövegközlésben is külön írtuk *tm e...*
841. *Zaklatt* (K.) áthúzva, helyette: *Roncsolt, hajótörött vendégeket?*"
845. „*És mely vidék ez,* (K.) áthúzva, helyette: *S mi tartomány ez, hová sajkánk kitőn?* „Az utolsó szó áthúzva, helyette: *vetődék?*”
847. *S elhiszed* (K.) *elhiszed* áthúzva, helyette: *hiszesz* ez is áthúzva, helyette: *hinnél az istenverte csácsogónak*
848. *Egy szót is? ez ott* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *hát hisz' ez a Thesmophoria.*
849. „*És honn-e Proteusz, vagy nem látható?*” (K.) A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
851. *Hiszen hallád* (K.) áthúzva, helyette: *Hallád bizony,*
852. *Mit kérded hát, honn-e, vagy házon kívül?* (K.)
857. „*De mért honolsz e sír emelt padán* (K.) áthúzva a két utolsó szó, helyettük a végleges.
863. „*Ügäss : fejemre szórva mocskaid.*” (K.)
865. *Proteusz neje* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *leánya, Theonoé.*
A görögben ez van: *αἰτη Θεονοῆ Πρωτεύως* = ez Theonoé, Próteusznak a... (leánya). (A gen. tulajdonképpen az apát, a nemzót, a szülőt jelöli.)
866. *Gargettosból* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
868. *Mondj akármit :* (K.) *mondj* véglegesre javítva.
871. ...*vesd rám fényeszemed* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *szem-sugárid'.*
872. „*Szégyenlem :* (K.)
875. ...*Okkal kérdem én viszont.*” (K.)
876. „*Hellén leány vagy-é, vagy itt e földön honos?*” (K.) *leány* és *itt* áthúzva.
878. „*Kivált Helénéához* (K.) áthúzással így javítva: „*Helénéához hasonlít*”
881. *Mnesilochos :* „*Épen jókor* (K.) áthúzva, helyette: „*Oh, ki épen jó időben*
883. ...*és vesd körém karod* (K.) áthúzva, helyette: *karolj körül* áthúzva helyette: *vesd körém karod.*
887. „*Te tiltandád meg, hogy hív társamat,* (K.) *hív* áthúzva, helyette: *en*
891. ...*De mindjárt lakol :* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *kikap :*
894. *Euripides :* *Légy csendesen :* (K.)
895. ...*még lélekzem,* (K.) ez a helyes szöveg. Az 1. kiad.-ban: *még lélekzem.*
A hibajegyzék és Ráth a K. szerint javítja, mi is így.
900. *S kötőzd bitóhoz,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
902. *Ha* (K.) áthúzva, helyette: *S hi csak közelget is,* áthúzással véglegesre javítva.
907. *Nyújts egy hegyet, habár halálra szántok.* (K.)
908. *Mnesilochos :* *Hogy* (K.) áthúzva, helyette: *Engedd, hogy*
910. *Ne álljak én e szoknyába', fejkötőbe',* (K.) *én* áthúzva.
912. *Prytan :* *Igy állsz,* (K.)
915. *És nincs menekvés, nincs remény sehol!* (K.)
916. *Nossa most lejtünk dalzengve, játszva,* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *miképp itt a nőknek régi játszói szokása,* e hét szó áthúzva, helyette a végleges.
917. ...*orgia-ünnepit álljuk,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
918. a) *Mélyeket még Pauson is áll, bőjtől* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *bőjtől, s ünneptől ünnepig egyre*

- b) *Melyeket még Pauson is megül s megbőjtől, ünneptől ünnepig egyre*
 919. a) *Panaszolja az istennőknek, hogy neki majd mindennapos a bőjt.* (K.) Áthúзва.
- b) *Könyörögve az istennőknek, hogy bár gyakran lenne ilyen bőjt.* (K.)
 923. *Lépted könnyű, sebes legyen!* (K.)
 928. *A ki azt várja,* (K.)
 937. *S kulcsait a násznak őzri.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva. A végleges szöveg a hibajegyzék szerint, mit Ráth is követ, így helyes: *S a násznak őzri kulcsát.* Így javítottuk. (Az 1. kiad. a névelőt elhagyta.)
 944. *Csak rajta, fordulj* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 949. *... Seléné fia,* (K.) *Seléné* áthúзва, helyette: *Semelé* fia, ez a helyes, hiszen Dionysosról van szó.
 952. *Velők danolva s lejtve ; körülöttem visszapatlog* (K.) a két utolsó szó áthúзва és a véglegesre javítva.
 956. *S köröslög a borostyán virágzik* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *dús lombja* ez is áthúзва, helyette *haccsa* ez is áthúзва, helyette: *leveles inddája zöldell.*
 957. *Béj mos' magadnak* (K.)
 962. *Ijász : Aj, csitt,* (K.) áthúзва, helyette: *Hallgass,*
 965. *... Amde, istenek!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 968. *Perseusz mezében* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *mezét felöltve* ez a két szó is áthúзва, helyette: *mezében futva,*
 971. *Különben nem röpülne oly nagyon.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 972. *Euripides (Perseus szerepében) :* (K.) a zárjelben levő szavak áthúzással véglegesre javítva.
„Szerettem szüzek, szerettem! vajh hogyan (K.) vajh áthúзва.
 973. *Lopózzam be,*” hogy a *Szkytha ne sejtse?* (K.)
 991. *Könnytele hádeszi siralom-gyujtót.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 993. *Ő, ki legelsőbb is megborotvált,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 1001. *„Bárcsak az aetheri láng lobogó fénye* (K.) a három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 1002. *Sujtana szét!”* – (K.)
 1005. *Fojtva torokban* (K.) torokban áthúзва.
 1006. *Halálba menni gyorsan!”.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 1010. *„Echo, szavak vissza kakukkolója,* (K.) a három utolsó szó áthúзва, helyette: *te, a szók visszhangos kakukja,* áthúzással véglegesre javítva.
 1012. *Vitátl tavaly Euripides ügyében.* (K.) Áthúzással így javítva: *Küzdék tavaly Euripidessal együtt.* Az utóbbi változat a helyes, mert a görögben is első személy van. (*συναγωνίζομαι* = együtt küzdöttem)
 1016. *„Szent Éjszaka, mi soká* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 1017. *Hajtod haza már lovaid fogatát!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 1029. *Tégy velem annyit :* (K.)
 1039. *Ez az asszony emitt!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 1041. *Ijász : Hová futsz?* (K.) Áthúзва, helyette: *Hé, hé, hová futsz?*
Euripides : Hová futsz? (K.) Áthúзва, helyette: *Hé, hé, hová futsz?*
 1042. *Ijász : Fogod el mindjárt?* (K.)
Euripides : Fogod el mindjárt? (K.)
 1047. *Gyors talpainkon ?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 1048. *Hasítok útát röpke lábaimmal,* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 1052. *Ijász : Én is a Gorgót beszél.* (K.)
 1053. *... mi partot látok s isteni* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 1059. *Nem szíz van az, hanem egy* (K.) a két utolsó szó áthúзва és a véglegesre javítva.

1060. *Tolvaj*, (K.) áthúzva, helyette: *Gazember*
1062. *Akar nézd az izejét!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1064. ...*Szenvedélye van tán* (K.) *tán* áthúzva.
1068. *Nem bánok, osztán hátul ess' neki.* (K.) A három utolsó szó áthúzva, helyette: *hátul megcsinálni.*
1070. „*Ölébe hullnom s a nász-ágyba inkább?*” (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1071. ...*játszni az öreggel* : (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1072. *Fúrd meg ától a deckát,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1073. *Ijász : Korbácsollak is meg!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1079. *Új ötletid' ”* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1082. ...*Perseusz, minő veszélybe' hagysz itt!* (K.) *itt* áthúzva.
1084. a) *Pallást hívni jogos nekem,* (K.) áthúzva,
 b) *Pallást hívni szokás ma nekem,* (K.) *nekem* áthúzva, helyette: *elő,* a három utolsó szó áthúzva, helyettük: *segélyre szokás,* az egész áthúzva,
 c) *Pallást hívni ma szent szokás,* (K.) áthúzva,
 d) *Pallást hívni szokás nekem,* (K.) áthúzva,
 e) *Pallást hívni szokás szerint* (K.) áthúzva,
 f) *Pallást, szűz hajadont nekem* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *karszerető szűzet*
1085. a) *Hívni a kar-szerető* (K.) áthúzva,
 b) *Hívni a karszerető* (K.) áthúzva,
 c) *A nász-nélküli szűzledényt,* (K.) áthúzva, helyette: *Őt, a szűz hajadont nekem,* ez is áthúzva.
 d) *Őt, a karszerető hajadon* (K.) áthúzva,
 e) *Illő a hajadont nekem,* (K.) áthúzva,
 f) *Illő hívni szokás szerint,* (K.)
1086. a) *Szűz hajadont ide, Karba,* (K.) áthúzva,
 b) *Szűz hajadont ide, Karba,* (K.) áthúzva,
 c) *A Karnak kegyszűzét,* (K.) áthúzva, helyette: *A kartánc kegyszűzét.* Áthúzva,
 d) *Szűzet ez ünnepi karba,* (K.) áthúzva,
 e) *A kar szűzi kegyszűzét,* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *barátját,* az egész sor áthúzva,
 f) *A karnak szeretőjét,* (K.) áthúzva, helyette: *A hajadont, ide Karba;*
1087. a) *E várost ki megőrzi,* (K.) áthúzva,
 d) *E városnak uralkodó,* (K.) áthúzva,
 e) *E városnak uralkodó* (K.) áthúzva,
 f) *E város hatalom-bíró* (K.)
1088. d) *És egyedüli erő* (K.) áthúzva,
 e) *És erejét egyedül adó* (K.) áthúzva, helyette: *tevő* az egész sor áthúzva.
 f) *És erejét egyedül tevő* (K.) áthúzva, helyette: *Védpaizsát, egyedül vaio*
1089. e) „*Kulcsörző*” *fejedelmét.* (K.) Áthúzva.
 f) „*Kulcstartó*” *fejedelmét.* (K.)
1090. ... *a hogy kell!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1091. *Metrumjelzés: u – –*
Ímhol ez az asszonyi társaság (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *nép-sereg* ez is áthúzva, helyette: *község* az egész sor áthúzva, helyette a végleges.
1092. *Hív tégedet* : (K.) *tégedet* áthúzással véglegesre javítva.
1093. *Hozz* (K.) áthúzva, helyette: *Hozva* áthúzva, helyette: *Hozván ünnepszerű békét!* – *ünnepszerű ünnepi-re* javítva.

1100. *Jertek hát le, siessetek* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *sietve, oh könyörgünk, az egész áthúzva és véglegesre javítva.*
1107. *Felbőlelek* (K.) áthúzva, helyette: *Redők aztán.*
1108. *S mi okra tennéd ez ajánlatot?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1111. ... *ellenben* (K.) áthúzva, helyette: *de, ha nem, mostani*
1113. *Csatából megjövendő férjeteleknek.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1115. *De* (K.) áthúzva, helyette: *Csak ezt a barbart*
1116. *Euripides (két táncosnővel)* e két szó áthúzva, helyette: *(mint banya egy táncos és egy fuvalós nővel)* áthúzva.
1117. *Észedbe jusson, mit mondék jövet.* (K.) Áthúzva, helyette: *Azt megtenni a mit mondtam jövet.*
1118. ... *aggasd fel ruhádat* ; (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1119. ... *füjd a perzsa dalt.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1125. ... *lyányom, a felső zekéd,* (K.)
1130. *Juj, be kemény van,* (K.)
1131. *Füdd szaporábban.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1132. *Mint a birsalma* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *cipó, neki!*
1133. ... *fel s alá fityeg.* (K.) *fityeg* áthúzva, helyette a végleges.
1135. ... *Vedd a felöltőd, és jerünk,* (K.)
1139. *Euripides: Jő'jckát, nyilas* : (K.)
1141. *Ijász : A kedvemér', ezt no!* (K.) *ezt* áthúzva.
Euripides : Egy drachmát fizetsz? (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1142. *Adok bizon, bizon.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1144. *Ijász : Jer, kövesd,* (K.)
1145. ... *banya* (K.) áthúzva, helyette: *anyó*
1147. *Most* (K.) áthúzva, helyette: *Jó, nem felejték :*
1148. ... *eddig jól segített.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1149. *Te csak siess, hé, vidd el a lednyt* : (K.)
1151. *Fuss ám vitézüi, ha eloldalak* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *künn vagy, ez is áthúzva, helyette: ment vagy, az egész áthúzással véglegesre javítva.*
1155. *Mnesilochos: Űgy teszek, bizony.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1161. *Megcsalta* (K) áthúzva, helyette: *Rám szedte vén anyó.*
1166. *Ijász : Azt, azt. Láttad?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1167. *Nagy-futva ő is,* (K.) *ő is* áthúzva.
1174. ... *Fuss kell.* (K.)
1175. ... *a manóba evezvén.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1177. ... *hogyan hazamenjünk* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1179. *Pedig ezt hegyesen* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *ünnepünket (vége 1874 jan. 12.)* (K.)

5. A NŐURALOM.

P. Thewrewk bevezetése :

Hogy mikor került e darab színre, arról nincs biztos tudomásunk; de a mi a 193. s köv. versekben mondva van:

*Hogy a szövetség szóba jött : „különben
Elvész a város!” azt mondák sokan ;
Hogy létre jött : dühöngtek ; a ki meg
Rábírt, a szónok, elment, oda van stb.*

ebből azt lehet következtetni, hogy két évvel a boeotiai szövetség megkötése után, tehát 392-ben, s a mint a *Békák* 404. verséhez való scholionból kiderül, alighanem a Dionysiákon adták elő.

A nőkérdés, mely különböző országokban különbözőleg van fogalmazva, melyet másnak gondol az, a ki védi, másnak az, a ki ellenzi, nem egészen a jelenkor eredeti gondolata, hanem részben már az ókorban is ismerték, a mint azt Aristophanesnek e vígjátéka is bizonyítja.

Voltak olyanok, a kik azt állították, hogy e vígjáték Platon ideális állama ellen van intézve. Tudni való ugyanis, hogy Platon a nőközösséget teszi államának egyik elvévé. De kétségtelen, hogy a nagy philosophus műve sokkal később keletkezett; sőt inkább ő maga hivatkozik a vígjátékra, mikor azt mondja, hogy *az efféle elvekből csúfot úztek a vígjátéktírók* stb. Hogy Platon a maga eszméjével nem első s nem egyedül áll a görögök közt, azt az akkori szellemi életről szóló gyér maradványokból is sejtetni. A felvilágosult közönség mindenből kérdést csinált, mindent okoskodás tárgyává tett. A politikában különféle elméletek támadtak, s nevezetesen a spártai alkotmány, melyben egyik-másik dolog a vígjátékunkbeli nőélethez hasonlított, oly annyira derék intézménynek látszott, hogy bátran föltehetjük, hogy a nőemancipáció s az e problémához szegődő sok képtelenség valamint nyilvános értekezésekben, úgy magán-társalgásban is beszéd tárgya volt. Itt hallhatta Aristophanes azokat az eszméket, a melyekből az e vígjátékában látható felfordult világot oly remekül megalkotta.

Hogy az itt előforduló sokféle nyersséget és trágárságot nem a mi erkölcsi mértékünkkel szabad mérnünk, annak okát már Aristophanes életrajzában adtuk.

K.: Az MTA kéziratárában K. 508. III. köteg 265–294. hasáb. (K.) Az Egyetemi Könyvtár kéziratárában H. 96. III. köt. 49–96. I. (T.)

M.: I. kiad. 3. köt. 85–170. I.

Szv.: C. a K.-ban: *Nők a népgyűlésben.* Áthúзва, helyette: *Az asszonygyűlés.* Áthúзва, helyette: *A nőuralom.*

Az I. kiad.-ban: *A Nőuralom.*

(jan. 19. 74.) (K.)

Sorok szerint:

Az 1. sorhoz jegyzet: *A tragikus kezdet úgy indul, mintha a naphoz volna intézve, s comice a mécsre fordítja.*

2. ... függsz (K.) áthúзва, helyette: *csillogsz vagyogva feltűnő helyen, — helyen áthúзва, helyette: fokoz, ez is áthúзва és ismét helyen-re javítva.*

3. *Hirdesse nyelvem* (K.)

20. *Pedig* (K.) áthúзва, helyette: *Virrad pedig már, s a gyűlés legitt a négy utolsó szó áthúзва, helyette: és legitt bedől*

21. *Kezəddəni fog.* (K.) Áthúзва, helyette: *A népgyűlés:*

A 22. sorhoz jegyzet, a végleges jegyzet után: *Most a férjfiak székét akarják elfoglalni a népgyűlésben.* (K.) Áthúзва.

25. ... mit mondtam nekik, (K.)

26. ... a férjek köntösét (K.)

30. *1-ső asszony: (többekkel): Ideje menni, mert már, hogy jövünk,* (K.) az egész áthúзва, helyette a végleges.

31. *Másodszor is kukorékolt,* (K.)

38. *Galambom, olyan,* (K.) *olyan* áthúзва, helyette: *a kívül vagyok, hajós —*

39. *Hajtott de úgy, egész éjen keresztül:* (K.) az egész áthúзва és a véglegesre javítva.

49. *Geusistratét, a csaplárnét* (K.) mindkét szóban a tárgyrag áthúzva.
50. *Kezébe' lámpát, látod-e?* (K.) *lámpát* áthúzással így javítva: *lámpa*
51. *Philodórelosné,* (K.) e szerint javítottuk a szöveget.
53. *Mind, a ki* (K.)
57. *No, üljetek le hát,* (K.) *hát* áthúzva.
59. *Mind, a mit* (K.)
61. *Végzés szerint egy* (K.) áthúzva, helyette: *Mint egy bozót, az egyesség szerint;*
68. *Hát a szakállat, a mint mondvá volt* (K.)
69. *Mindnyájatoknak, elhoztátok-é?* (K.)
74. *Lakóncipő, meg a bot és a férfi zubbony,* (K.) *meg a — és a* áthúzva.
75. *A mint beszélünk.* (K.) Áthúzva, helyette: *Meg volt beszélve.*
76. *A Lámidstét ellopám, ihol,* (K.)
79. *Zeusz uccse, a ki megtart!* (K.)
80. *Subáját a nyakába vetve,* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *öltve fel,*
A 81. sorhoz jegyzet: *Kétes a magyarázat. Én azt fogadtam el, mely szerint Lamias egy demagóg, a község barmai pedig maga a nép.* (K.)
82. *Beszéljetelek hát, hogy mi a teendőnk,* (K.)
86. ... *bizony isten,* (K.) *bizony* áthúzással *biz'-re* javítva.
90. *Mig gyűl, szerencsétlen?* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
93. *Ni, fonni készül, a kinek* (K.) *a kinek* áthúzva, helyette: *bár*
94. *Hegyt* (K.) áthúzva; helyette: *Sem kell*
95. ... *majd ha összegyűl* (K.) *összegyűl* áthúzva, helyette: *tömvé lesz*
96. *A néptömeg,* (K.) áthúzva, helyette: *A pnyx, hogy egy a szószékre álljon,* áthúzással véglegesre javítva.
99. *Előre, meg nem ismer* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.
104. *Most, lám* (K.) *a lám* áthúzva.
110. „*S hogyan fog a nők női* (K.) *női* áthúzva, helyette: *assz ez is áthúzva,* helyette: *némberes valója*”
111. *Népet vezetni?* (K.) Áthúzással így javítva: *Néphez beszélni?*
112. ... *a kit legtöbb* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
113. *Több* (K.) áthúzva, helyette: *Gyakrabban*
115. ... *de járatlannak szörnyű az.* (K.) Az egész áthúzva és véglegesre javítva.
116. *Azért gyülekvénk most,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
119. *S mind, a ki* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
120. *S melyőnk ne tudna, te golyhó, beszélni?* (K.)
122. *Én is, lerakván, felkötöm koszorúmat,* (K.) *felkötöm* áthúzva.
123. *Majd felkötöm, ha kedvem jó beszélni.* (K.)
126. *Hogyan „nevetség”?* (K.)
2-ik Nő : *Éppen mintha félig-* (K.)
127. *Sült tintahalnak kötnének szakállt.* (K.)
A 129. sorhoz (Ariphrades-hez) jegyzet: *Citerás. Asszonyos férfi.* (K.)
134. ... *Ott is ily csufót tennél velünk.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
139. *Oly* (K.) áthúzva, helyette: *Mind oly bolond* ez is áthúzva, helyette a végleges.
144. *Eredj, ülj helyre :* (K.) áthúzva, helyette: *Ülj a helyedre, menj! semmit sem érsz.*
145. *Inkább* (K.) áthúzva, helyette: *Bár hát* ez is áthúzva, helyette: *Ne is nőtt volna hát meg ez a szakállam* áthúzással véglegesre javítva.
154. *Hogy bármely asszony a kocsmába' viz-csaplárné vizvermet csináljon.*

- (K.) az egész áthúзва, helyette: *Hogy egy csaplárné vizet töltön a bor helyen — vizet töltön a áthúзва, helyette a sor végére: vizet*
155. *Vermet csináljon* (K.) áthúзва, helyette: *Töltön verembe. A két istenre! ellene vagyok — az öt utolsó szó áthúзва, helyette: Nem, két isten uccse, én — ... én áthúзва.*
163. ... *hadd' kezdjem újra ismét* : (K.) *kezdjem áthúzással így javítva: kezdem*
164. *Ugy gondolom* (K.) áthúзва, helyette a végleges.
170. *Látom, magamnak kell miattatok* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
172. *Hogy eltaláljam a legjobb hangot.* (K.) A három utolsó szó áthúзва, helyette: *a jót, üdvöset.* Ez is áthúзва és véglegesre javítva.
173. „*Énnékem e hazában épen annyi a közöm,* (K.) áthúзва, helyette: „*Énnékem épen annyi részem e hazában* a három utolsó szó áthúзва, helyette: *e haza,*
174. *Mint néktek, e városhoz* : (K.) a két utolsó szó áthúзва, *ámde fájdalom,* az utolsó szó áthúзва, helyette: *fájdalommal és,* áthúзва, helyette: *bosszankodva és*
175. *Nehéz szívvél* (K.) áthúзва, helyette: *S aggódva túróm tenger sok baját.* Az egész áthúзва s helyette a végleges.
176. ... *a kiket tart,* (K.)
177. ... *s ha ép jó van egy napig,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
179. ... *gonoszt mivel.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
180. *Hanem nehéz ugyan békételen tömegnek* (K.) *ugyan áthúзва.*
182. *Barátit, imádja ellenségeit.* (K.) A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
183. *Míg* (K.) áthúзва, helyette: *Volt oly idő,*
188. *Kidáltja ki mind a bérért gyülesezőket.* (K.) *ki áthúзва, gyülesezőket áthúзва, helyette: szavazót.*
190. „*Aphroditére*”! *te boldogtalan.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
192. *Nem mondom ott.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
196. *Rábírt, a szónok, mindjárt elszökhék.* (K.) A két utolsó szó áthúзва, helyette a végleges.
198. *Ellenzi a gazdag, a földműves.* (K.) A négy utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
199. *Haragusztok* (K.) áthúзва, helyette: *Dohogtok*
200. *Most szívesek, légy szíves, nép, te is.* (K.)
202. ... *de eltávolították* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
203. *Thraszbulost is magát,* (K.)
205. ... *oh nép, ti vagytok oka* : (K.)
206. *Kik közvagyonból* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
215. *Én* (K.) áthúзва, helyette: *Bebizonyítom.*
216. *Melegbe'* (K.) áthúзва, helyette: *Forrázva mossák*
224. *Lepényt is akkép gyurnak* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *ép úgy sülnék,*
228. *A tiszta bort megisszák,* (K.)
231. *Ne is beszéljünk s ne kérjük tovább,* (K.)
234. *Hogy harcosinkat ők, mint anyjaik* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
235. a) ... *Ki küldene* (K.) áthúзва, helyette: *Ki küldne nekik,* ez is áthúзва, helyette:
- b) *Ki lenne jobb,* az utolsó szó áthúзва, helyette: *pontosb*
236. a) *Ételmet oly gyorsan, mint a szülő anya?* (K.) Áthúзва.
- b) *Élelmező, mint a szülő anya* (K.) áthúзва, helyette: *Élelmező tiszt a szülő anyánál?*

237. *Pénzügyben is legjobban* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *legkönnyebben tud segíteni* — *tud segíteni* áthúзва, helyette: *segít*
238. *Őt rá nem szedik* : (K.) *Őt* áthúзва, helyette: *Azt*
258. *Úgy is van abban sok gyakorlatom.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
259. ... *ha majd poroszlók* (K.)
260. *Húznak ki, mit csinálsz?* (K.)
261. ... *fogjanak meg aztán!* (K.) *fogjanak* áthúzással véglegesre javítva.
262. *Mi rákiállunk* (K.) áthúзва, helyette: *Rátámadunk mind, hagyjon békét a két utolsó szó áthúзва és véglegesre javítva.*
265. ... *emelni akkor* : (K.)
266. *Mert hát mi* (K.)
267. *Nehéz dolog* : (K.)
268. *Kinyújtva vállig pusztán egy kezét.* (K.)
272. ... *vagy ki, máshova.* (K.)
275. *Fel léssen illetve* (K.)
276. ... *mit elloptatok,* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
277. *Nyakatokba vetni* ; (K.)
279. *Nótát dalolva, mint a vén parasztok,* (K.) az utolsó szó áthúzással egyes számra javítva.
281. *Menjünk előre* : (K.)
285. ... *sem viszen haza.* (K.)
287. ... *hogy el ne vét e senki;* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
289. *Hogy a sötétben ily merényre vállalkozni mertünk.* (L.) Áthúzással véglegesre javítva.
290. Metrumjelzés: $\underline{v} - v v | - v v |$
299. *Mit mondok ugyan?* (K.) Áthúзва, helyette: *Majd elfeledém:* ez is áthúзва, helyette *Mit mondtam, ehol!*
300. *Most kell kilasz!* (K.) áthúзва, helyette: *Siessünk visszanyomni*
301. *Kik másszor, a míg csupán* (K.) áthúзва, helyette: a végleges.
302. *Nem jöttek* (K.) áthúзва, helyette: *Othon maradának ez is áthúзва,* helyette: *Ültek bizony otthon és bornál. Koszorúva hajták az üres szót — bornál koszorúva áthúзва.*
303. *Fecsegték* (K.) áthúзва, helyette: *Haiták azalatt a szót : most már toakódnak ám.* Ez is áthúзва, helyette: a végleges.
307. ...*vörös hagymát,* (K.)
308. ...*akar mind kapni,* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *nyerni*
309. ...*úgy, mint a ki meszel hord.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
311. ...*s ő nincsen még sehol.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
312. *Rég fáj az ágyban* (K.) áthúзва, helyette: *Régóta fekszem már s fáj a hasam,*
313. *Veszem* (K.) áthúзва, helyette: *Venném* áthúзва, helyette: *Kapnám* áthúзва, helyette: *Venném sötétben a topánkát és áthúzással véglegesre javítva.*
318. *S az ő papuccsát* (K.)
321. *Hisz senki nem lát,* (K.)
324. *Mert semmi jóra nem sül a dolog,* (K.) áthúзва, helyette: *Mert semmi jóba nem tűnt el hazol. tűnt!* áthúзва, helyette: *ment* ez is áthúзва és véglegesre javítva.
325. ...*a miért lejöttem.* (K.) Az utolsó szó áthúзва, helyette: *kijövék.*
326. *Ki az? csak nem szomszédom, Blepýros?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
327. ...*mi rajtad az* (K.) *rajtad* áthúзва.
332. *Blepýros : Nem mondhatom meg :* (K.) áthúзва, helyette: *Tudom is én :*

334. ...asszonyodtól? (K.) Áthúzva, helyette: *annyukodtól?*
337. *Most nem tudom, mit újt; félek.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
339. ...mert a hitvesem (K.) áthúzva, helyette: *az én társam is*
340. *Eltűnt, a zubbonyommal* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *zekémmel, a mi van.* A három utolsó szó áthúzva, helyette: *a mit viselek.*
341. a) *S ez még mind semmi, de a lábbelim* (K.) áthúzva, helyette:
b) *S ez még mehetne, de a lábbelim,*
342. a) *Se leltem, egyiket se.* (K.) Áthúzva, helyette:
b) *Azt sem találtam, nem kapom sehol.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
344. a) *cípőbe* (K.) áthúzva.
b) *cípőjét* (K.)
345. a) *Dugom a lábam, így jövék ki, hogy* (K.)
b) *Rántván kijöttem* (K.) áthúzva, helyette: *Rántám fel és kijöttem,*
346. a) *Ne a pokrócba menjen, mert azon új.* (K.) *azon új* áthúzva, helyette: *még tiszta új.*
b) *Végleges.*
353. *Nekem is, ha végzem a dolgom:* (K.)
364. *Tudom* (K.) áthúzva, helyette: *Aj, úgy:*
370. *Ne legyen* (K.) áthúzva, helyette: *Váljon belőlem*
371. ... *csak nem csúnyítasz?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
373. *S mi van nyakadban?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
376. *Chremes: Még korán, bizony.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
381. ... *senkitől, csak a szütyőmtől.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
382. *Chremes: Tengernyi néptömeg* (K.) *néptömeg* áthúzással véglegesre javítva.
384. *S mind vargamester, úgy hozzávetőleg,* (K.) áthúzással véglegesre javítva. (*A vargák is sápadtak, mert szobában ülnek, mint a nők.*)
386. *Egyéb alig volt,* (K.) áthúzással így javítva: *Egyéb se volt,*
387. *Igy én se kaptam, más se', díjt, sokan.* (K.)
390. *Szókor bementél volna is.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
Blepnyos: Jaj, szegény fejemnek! (K.) *-nek* áthúzva.
394. *Begyült olyan korán?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
396. *Felől megkérdezék a népet.* (K.)
405. *S azt minden este a szemed* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
406. *Én ezt feleltem volna,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
413. *Mentsétek a várost* (K.)
419. *A szücs-boltba, s ha bezárná ajtaját,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
422. *Még hozzátette vón', ki szólt vón' ellene?* (K.) A négy utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.
423. *„A liszt kufárok* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
424. *Másként jaj nekik* (K.) áthúzva, helyette: *Jaj lesz különben!* Áthúzva, helyette: *Különben jaj nekik!* *„Ki bánta volna,* a két utolsó szó áthúzva, helyette: *nem szavaz rá,*
425. ... *ily* (K.) áthúzva, helyette: *így használja, — használja* áthúzva, helyette: *fordítsa ez is* áthúzva, helyette: *közhasznosítsa?*
428. ... *és azt merte mondani,* (K.) *azt* áthúzva, helyette: *ki*
431. *„Helyes, helyes!”* *kiálta;* (K.) áthúzással így javítja: *„Helyest”* *kiálta;*
435. *Blepnyos: Mít aztán?* (K.)
437. *Chremes: ... Zeuszre! kém,* (K.)
444. ... *ebben nem hazud.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
449. ... *legtöbbünk azt teszi...* (K.) *-ünk* áthúzva.
452. *Uralmat el nem törlik,* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *alá nem assák,*

460. ...*de a nő*. (K.) Áthúzva, helyette: *hanem nőd*.
462. ...*nők baja*. (K.) *nők* áthúzással így javítva: *nőd*
464. *Az vón* keserves ám, az én koromban*, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
469. ...*és csókot vele*. (K.) A két utolsó szó áthúzva, helyette: *hozzávalót*.
470. *De kénytelen, szörnyű az*. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
471. *Üdvére soizgál, tenni kell, bizony*. (K.)
473. ...*esztelen s bolond tanács* (K.)
474. *Javunkra fordúl még*, (K.)
477. *Indulj, rajta, lépdelj!* (K.) *rajta* áthúzva.
478. *Nem jó vajon egy a férfiak közül utánunk?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
480. *Mert sok van ám* (K.) a három utolsó szó áthúzva és véglegesre javítva.
483. ...*ha ez a dolog kiszűrne*, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
485. *Szorúlatok jól össze hát, s nézzetek* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *s tekintsetek*, ez is áthúzva, helyette: *s vizslassatok köröskörül*,
489. *A honnan épen útra indulánk, mikor gyűlésbe mentünk*, (K.) *épen* áthúzva.
495. ...*vonulj a fal megé* (K.)
496. *S onnan tekintis félszettel át* (K.) áthúzva, helyette: *Fél szemmel oldalazz körül*: áthúzva, helyette: *Fél szemmel sandalítva ki*:
498. *De ám* (K.) áthúzva, helyette: *Csakhogy ne késsél*,
500. *Azt a paizst*: (K.) Ehhez jegyzet: *Nagy szakáll, mely a mellet elfödi, mint egy paizs*.
A nagyon szemléletesen látta a szakállt paizsnak, ám mégis tévedett, mert a görögben *σάκρον* van, ami zsákot és nem paizst jelent. A-t az tévesztette meg, hogy *σάκος* paizst és szakállt is jelent, csakhogy, ha paizst jelent, akkor semlegesnemű, tehát accusativusa is: *σάκος*; míg a zsák hímnemű, tehát a *σάκρον* a zsák accusativusa. A mondat értelme tehát: Ne tűrje ott az állán azt a zsákot; — az ilyen apróságokra filológus bírálóinak kellett volna a költőt figyelmeztetniük, akit az általa választott kép szemléletessége tévesztett meg.
501. *Praxagora (más nőekkel jön)*: *Ez* (K.) áthúzva, helyette: *Mind jól ütött ki a tevéddig, asszonyok*,
502. *Melyet kifőztünk*, (K.) áthúzva, helyette: *Mit köztanácsban együtt végezzünk*.
505. *Tágítsd* (K.) áthúzva, helyette: *Oldozni befűzött lakón bocskor szíjait, — be és lakón* áthúzva.
506. *Bobot hajíts el*. (K.) A két utolsó szó áthúzva, helyette: *ledobni. S te úgy hozd rendbe őket*, áthúzva, helyette: *És te, karvezér*,
509. *A zubbonyát meg helyre rakosom*, (K.) áthúzva, helyette: *Sietek helyére lopni zubbonyát, az utolsó szó áthúzva, helyette: köntösét*
510. *A többit is mind* (K.) áthúzva, helyette: *S a többi lomját*,
511. *Immár mind telyesítve*, (K.) *mind* áthúzva.
513. *Mert én okosabb asszonyt soha nem láttam, még látva se, nálad*. (K.) Áthúzással így javítva: *Mert ildomosabb nőt, nem tudom én, hogy kit láttam volna, tenálad*. Ebből nyilvánvaló, hogy az ildomos szót A. okos értelemben használja.
514. *No, maradjatok itt, hogy az új tisztben* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *épen megszavazott új tisztviselésben*,
516. *A háborúság* (K.) áthúzva, helyette: *A nagy zavar* ez is áthúzva, helyette: *A bős tömeg és veszedelmek* az utolsó szó áthúzva, helyette: *nagy riadás közt bátran helyt állatok értem*. A négy utolsó szó áthúzva, s így javítva: *helyt mertetek állni körültem*.

517. *Blepýros (a házából jön).* (K.)
518. *Blepýros : ...Beh kedves!* (K.) *kedves* áthúzza, helyette: *szép!*
Most mindkét szó áthúzza, helyette: *Derék!*
523. *Blepýros : Mért mentél ki hát* (K.)
524. *...ellopván zekémet?* (K.)
529. *Csak* (K.) áthúzza, helyette: *Szólhattál volna*
531. *Hanem futottam* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *szaladtam*
534. *Engem hagyál,* (K.)
535. *...meztelen, magam* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *csupán még*
537. *...s én gyöngéd, beteg :* (K.)
540. *Férjem, s melegben.* (K.)
542. *...rólam a zekét,* (K.)
543. *Hát azt* (K.) áthúzza, helyette: *Azért kötém fel, s mint te, kopogék*
544. *Lábammal,* (K.)
545. *...hogy elvesztél egy mérce buzát,* (K.)
546. *...hoznom kellelt?* (K.)
547. *Ne gondoldj véle.* (K.) Áthúzza, helyette: *Azon ne búsulj. Mert áthúzza;*
helyette: *Hisz*
549. *Blepýros:* a) *Volt hát; hisz még az este* (K.) Áthúzza.
b) *Volt hát; nem mondtam-é* (K.)
550. a) *Mondám neked, nem hallád?* (K.) Áthúzza.
b) *Az este? hallád.* (K.)
550. *Praxagora : Most emlékezem.* (K.)
Az 552. sorhoz jegyzet: *Egyél igyál : lesz miből.* (K.)
560. *...nem hitet hamissan* (K.) áthúzza, helyette: *nem hamis hitet*
561. *Letenni* (K.) áthúzással így javítva: *Tenni, árulkodni,* az utolsó szó áthúzza, helyette: *kérkedni* ez is áthúzza, helyette: *nem árulkodni.*
A görögben *οὐκ ἀρκαρτεῖν* van, ami azt jelenti: *nem árulkodni.*
562. *...és ne fossz meg a kenyereimtől!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
563. *Hagy szólni, jámbor, a nõd,* (K.) Ehhez jegyzet: *Ez is felfordult világ.*
A nõnek hallgass volt a neve a régieknél.
567. *Blepýros (félre) : Poseidon engem!* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *uccse!*
568. *Megbizonyítom, hogy te is tanú* (K.)
570. *Most kell ildomos ész* (K.) áthúzza és véglegesre javítva.
572. *...üdvre irányult* (K.)
573. *Ékesen szólásod,* (K.)
575. *Sok ezer üdveivel.* (K.)
577. *Mert e városnak* a) *új meg új ildomos* (K.) áthúzza,
b) *egy okos* (K.)
578. a) *Bölcs lelemény kell szüntelenül.* (K.) Áthúzza.
b) *Bölcs leleményre nagy a szüksége.* (K.)
A második változat a hívebb, mert a görög szövegben nincs benne az, hogy *szüntelenül új meg új leleményre* van szüksége a városnak.
δεῖται γὰρ τοῖς σοφοῦ τινὸς ἐφευρήματος ἢ πόλις ἡμῶν: városunknak egy bölcs leleményre van szüksége.
579. *...mi téve se,* (K.)
Mondva se volt (K.)
582. *De nem is kell már halogatni, hanem kivitelhez nyulni eszélyel,* (K.) az utolsó szó áthúzza, helyette: *serényen,*
587. *No, mi az újítást illeti, ettől ne félj :* *hiszen azt cselekedni királyság* (K.)
588. *S jó-jó ev minekünk, a régieket pedig elhanyagolni feledve* (K.) a *-jó* áthúzza.

589. ...*ne beszéljen* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *feleljen előbb, s vitázza szavamba ne vágjon.*
591. *Mert azt akarom,* (K.) áthúзва, helyette: *Akarom hát, hogy javait minden, mindennek, közre bocsássa,*
593. *S ne szántson egyik sok földet,* (K.) egyik áthúзва, helyette: *amaz*
594. ...*mig másnak bérese sincsen ;* (K.)
595. *Hanem egy legyen életmódja, közös mindenkinek* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *s mindenkire nézve hasonló.*
596. *De közös minddel, hogy-hogy lehet az?* (K.)
597. *Hát a szurok is közös, azt mondod?* (K.) A két utolsó szó áthúзва, helyette: *úgy érted?*
598. ...*Legelőbb is közre bocsátom* (K.)
599. *A földbirtokot* (K.)
601. *Takarékosan és* (K.) áthúзва, helyette: *Gazdasszonyilag, takarékosan és ébren mindenre ügyelvén,* a három utolsó szó áthúзва, helyette: *az eszünk ráadva egészen, e négy szó is áthúзва, helyette: gondunk ráadva egészen.*
603. ...*láthatlan vagyona...* (K.) Ez felel meg a görög *ἀφανής*-nek (láthatatlan). Az I. kiad. „látatlan”-ja sajtóhiba.
Praxagora : Azt is mind közrebocsátja; (K.)
A végleges szöveg tehát így helyes: *Azt is beadja közösbe, ahogyan a Ráth Mór-féle 1885. kiad. adja.* [Az I. kiad.-ban tehát helytelen: *Azt is beadják közösbe,* — a többes szám itt helytelen, hiszen a köv. mondat is így szól: *Mert ha nem : akkor hamis esküt tesz.*] S a görögben is egyes szám van: *ταῦτ' ἐς τὸ μέσον καταθήσει,* „ezeket a közösbe (középre, közre) fogja letenni, beadni”. A hibajegyzék is így javítja: „beadja”, mi is így írtuk.
604. *Blepyros : Hisz' avval gyűjtötte, kereste vakásra.* (K.) *kereste* áthúзва.
605. *Praxagora : De nem is veszi legkevesebb hasznát se, habár elrejti.* (K.) *elrejti* áthúzással így javítva: *elítugja.*
606. *Mert senki szorultságból nem ad és nem vesz : mert lesz neki* (K.) *lesz neki* áthúзва, helyette: *bírni fog ám kiki maga mindent.* Áthúzással így javítva: *bírván maga mindent :*
607. *Kenyeret, halakat, süteményt, zubbonyt,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
608. ...*ezt fejtsd meg, ha tudod!* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
612. *Hát a ki szemét asszonyra veté s feljött neki rá a bolondja,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
613. *Szabad-é neki adni* (K.) *adni* áthúзва, helyette: *venni közösből,* — *közösből* áthúзва, helyette: *a közből,* ez is áthúзва, helyette: *az összesből,* áthúзва, helyette: *közösből,* és *azt adni ajándokul, a mért*
614. *Vele hál?* (K.) *Praxagora : De minek?* Áthúзва, helyette:
a) *De hiszen szabad ingyen is vele hálnia, mert azok is mind*
b) *De hiszen szabad ingyen is, mert azt is közre bocsátom,*
615. a) *Közösek lesznek, s a férji* (K.) áthúзва.
b) *Hogy akármely férfi akármely nőt kiszemelhet hálni magának,* (K.)
616. *S nemzeni gyermekeket.* (K.)
Blepyros : Hátha bizony mind a legszebbre rohannak, (K.)
617. *S mind azzal akar közösülmi?* (K.)
Praxagora : No, a csunyábbak s a piszeorrúk, (K.)
620. ...*ha* (K.) áthúзва, helyette: *míg a csunyákat öleljük,*
622. *Praxagora : Soh' se félj : mondom, hogy nem haragusznak,*

623. *Praxagora* : Ha velök nem hálsz is, azaz ha rajlad történik olyasmi, (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *olyan baj esett is.*
Ez a fogalmazás világosabb, mint a végleges szöveg.
624. ...*van gondoskodva, hogy egy lik* (K.)
625. *Se maradjon üres. De mi fog már most történni a férjü nemmel?* (K.)
630. ...*kedvét nem tölti szerelme.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
631. *Fenn hordja tehát Lysikrates is a pisze orrát* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
634. ...*,eredj csak odébb, s várj,* (K.)
635. *Hadd végezem én, majd átalaodom az utójdélékra tenéked.*" (K.)
637. *Praxagora* : *Minek azt? Hiszen apját* (K.) áthúzva, helyette: *Minek ösmerje, ugyan?*
638. *Az idősebbek közül akárkit apjának foghat a gyermek.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
641. *Még is agyon fojtják.* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *gyötrik. Hát ha nem is tudják! a képire másznak.* A. itt finomít, hiszen a görögben az van: *πῶς οὐ τότε κάταχεσθούται*, „akkor hogy ne ibrikálnának rá?”
648. ...*azt mondván, hogy te vagy az apja.* (K.)
650. ...*ez előbb született,* (K.)
651. *Blepyros* : *Bizony nekem úgy szörnyű* (K.) áthúzva, helyette: *Meg is esnék úgy árva fejemnek!*
652. *Hanem a* (K.) áthúzva, helyette: *Hát földet ki művel majd?* Áthúzással véglegesre javítva.
Praxagora : *Rabszolgák; neked arra leszen csak* (K.) a négy utolsó szó áthúzva, helyette: *gondod neked arra leszen csak,* ez is áthúzva, helyette: *te ne gondoldj semmi egyéssel :*
653. *Gondod* (K.) áthúzva, helyette: *Csak, hogy mikor az árnyék tiz láb, indúlj az utolsó szó áthúzva, helyette: kenedéjél s menj az ebédre.*
656. ...*hát vajon a ki netán* (K.) *netán* áthúzva, helyette: *ugyan birságra itéletik, áthúzással véglegesre javítva.*
659. ...*De minék is lenne,* (K.) *minék* áthúzással véglegesre javítva.
660. *Engem Apollón! sok más dologért ;* (K.)
661. ...*tagadást téssen...* (K.)
Praxagora : *No de honnan kölcsönözé ám a* (K.)
662. *Kölcsönadó, ha közös lesz minden? Bizonyos, hogy lopta közösből.* (K.)
664. *Ha ki mást megver, honnan fizet az?* (K.) A három utolsó szó áthúzva, helyette: *— miután kényen dőzsölve civódnak örökhé, — kényen áthúzva, helyette: ingyen*
665. ...*Megakadsz most, úgy hiszem, ezzel.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
666. *Kenyeréből, a mivel él; (K.) a mivel* áthúzva, helyette: *a melyen ez is áthúzva és véglegesre javítva.*
667. *Majd nem veszekedhetnék azután* (K.)
668. *Praxagora* : *Méjt lopna, ha van neki minden?* (K.) A három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
669. *Le se rántja ruhánk senkisésem éjjel?* (K.) *rántja ruhánk* áthúzva, helyette: *vetköztet*
Praxagora : *Nem, mint ezelőtt, ha lefekszel* (K.)
670. ...*de még ha kiméssz sem : mert lesz miből* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *mindenki élélhet amúgy is.*
673. *Praxagora* : *Mire játsszék* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
674. *De az életmód — hogy rendezed ezt?* (K.)
Praxagora : *Közösen mindenkire nézve :* (K.)

675. *Az egész várost teszem e gy házzá,* (K.)
677. *...az lesz mind férfi-ebédl.* (K.) Áthúzva és véglegesre javítva.
678. *Hát a szónok-emelvény mire lesz jó?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
- Praxagora : Kannát rárakni, merlő* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
679. *Vedreket, és onnan fogják énekelni majd a gyermekek is* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
680. *...s dalban* (K.) áthúzva, helyette: *valamint gúnyolni a gyávdát,*
683. *Harmodios szobra megé,* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *elé, s magam is ott állván,* az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
684. *Hogy tudja betűjéről, hol eszik, kiki* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
688. *Káposzta zabálni talán?* (K.)
- Praxagora : Dehogy! pompás lakomára* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *hogy ott bőven lakomázzanak.* Ez is áthúzva, helyette: *ebédre bizony.* Ez is áthúzva, helyette: *hogy ott egyenek bőven.* Ez is áthúzva. Érdekes hogy a költő a legelső áthúzott változatot fogadta el véglegesnek.
689. *Nem jó ki betűje, hol étkezik az ám?* (K.) az áthúzva.
692. a) *Úgyhogy kiki részegen és fáklját* (K.) áthúzva.
b) *Úgyhogy kiki részegen és fáklját* (K.) áthúzva.
c) *Hogy kiki fáklját kap részegen, úgy* (K.) áthúzva.
693. a) *Kapva megy el, azon koszorúsan.* (K.) Áthúzva.
b) *Kézzel megy el onnat, azon koszorúsan.* (K.) Áthúzva.
c) *Távozik onnat, azon koszorúsan.* (K.) Áthúzva.
698. *„Ide* (K.) áthúzva, helyette: *Nálam pedig ez is áthúzva, helyette: „Ide! nálam van” — pöröl egy másik*
699. *Az emelelőből — „a ki fehérebb,* (K.)
705. *Semmire sem mégy, hijjába sietsz :* (K.)
706. *Mert a pisze és rút arcunak* (K.)
714. *...jó hangu nőt keresve ;* (K.)
715. *...ki fővezérré* (K.) ki így javítva: *kit*
716. *Tettek, s rendezni* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *behozni a köz-étkezést.*
719. *Aztán eltörlöm a szabad-személyt is.* (K.)
722. *Ostorcsapóját.* (K.)
Itt A. kissé félreértette a görög szöveget *iva τῶν εἰών μὴ ἤχων αὐται τὰς ἀμύας,* melynek értelme: *hogy ne ők kapják meg az ifjak életének virágát.*
726. *...koppaszkodni meg.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
727. *...járok szüntelen.* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
728. *Hadd lássanak, s kiáltsák* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *susogják ezt ez is áthúzva, helyette: hadd suttojják utánam :*
730. *Mielőtt a térre* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *piacra vinném* (K.)
731. *Előszedem.* (K.) Áthúzással így javítva: *Előrakom,* ez is áthúzva és visszajavítva: *Előszedem,*
732. *Jer hát előbb is.* (K.) A két utolsó szó áthúzással így javítva: *elő csak,*
733. *...először* (K.) áthúzva, helyette: *előbb is*
734. *...vidd a kosarat,* (K.)
737. *Biz ez jó barna;* (K.) a két első szó áthúzva.
738. *Habár te főzted volna* (K.) *volna* áthúzva helyette: *vón'*
740. *Mellé, komorna, hát a székvivőnek !* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
745. *(Szolgáihoz)* (K.) áthúzva. *Most jöjőn* (K.)
752. *Megfontolom még, s* (K.) még áthúzva.
753. *...megszugorgatott* (K.)

760. *A Hieron hirnőkét kíséritek?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
761. *...fel a városnak,* (K.)
765. *...nem kell a törvényt teljesíteni?* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
769. *Egész világon.* (K.)
772. *S te nem szándékozol beadni?* (K.)
2-ik Polgár: *Nem, Isten őrizz!* (K.)
777. *Szedik* (K.) áthúzva, helyette: *Veszik tei és viszik be.* (K.)
779. *Hogy verne meg Zeusz!* (K.)
2-ik Polgár: *Hát, hogy verne meg!* (K.)
780. *Hiszed, beadja egy is, az okos?* (K.)
783. *Csak szobrukat nézd* (K.) áthúzva, helyette: *Am nézd, a szobron a kezök hogy' áll:*
784. *Miádon könyörgünk, hogy íót adjanak.* (K.) A három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
785. *Eldőve nyujtja markát mindenik,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
786. *Nem, mintha adna, hanem mintha venne.* (K.) Áthúzva helyette: *Nem, hogy adion áthúzva, helyette a végleges.*
792. *1-ső Polgár: Mit kén' csinálni hát?* (K.)
794. *Miért?* (K.)
800. *2-ik Polgár: Tudom már: mindent könnyen megszavaznak* (K.) *minden!* áthúzva.
801. *Akármit* (K.) áthúzva, helyette: *Bármit, de vissza is vonják megint,*
804. *Birokra szállunk.* (K.)
2-ik Polgár: *Hát ha győznek, aztán?* (K.)
805. *Hagyom nekik.* (K.)
809. *Mindegyik a magáét.* (K.) A két utolsó szó áthúzva.
813. *Ugyan mit ad be vajjon,* (K.) *vajjon* áthúzva.
816. *Látndm, mit ér az ily végzés, naponkint?* (K.)
818. *2-ik Polgár: Meg a rézpénz felől, tudod.* (K.)
A S21. sorhoz jegyzet: *A zsebetlen görög szájában hordta az aprópénzt* (K.)
822. *S mentem piacra.* (K.)
824. a) *„senki el ne merje* (K.) áthúzva,
b) *„senki el ne merjen* (K.)
825. a) *A rézpénzt venni.* (K.) áthúzva,
b) *Fogadni rézpénzt, mert csupán ezüst jár.*” (K.)
828. *...mit Euripides javallt?* (K.) E sorhoz jegyzet: *Hihetben a költő fia.*
Itt Bothet követi A. A véglegesben egy másik forrás után azt írta: *Azt velük, a költő unokája ez.*
830. *Mihelyt azonban* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
A 835. után következő sort nem fordította le A. Itt az 1-ső Polgár így szól: *οὐκ οἶδ' ὅτι λησιῶ, φέρεσ' τὰν ἀπογοῶν, ὁ παῖς.*
Nem értem, mit fecsegsz. Hozd, fiam, a teherhordó rudat!
838. *Hogy a szerencse sorsvetéssel hadd* (K.) a szórend véglegesre javítva,
839. *Jelölje ki,* (K.) *ki* áthúzva, helyette: *meg*
840. *Mert a sok asztal már rakva* (K.) *már* áthúzva, helyette: *immár*
841. *Sok* (K.) áthúzva, helyette: *Fel van szerelve*
845. *...a lepény pirú,* (K.) áthúzva, helyette: *súl lángos, lepény,*
847. *Lencsél* (K.) áthúzva, helyette: *Pépel fazékkal főzik a menyecskék:*
849. *Sürögve moossa* (K.) áthúzva, helyette: *Öblinti már a nők tálat, az utolsó szó áthúzva, helyette. edényeit;*
852. *Bocskort ledobva* (K.)
853. *Jertek tehát, mert a gombóc-vivő vár:* (K.)
855. *És én* (K.) áthúzva, helyette: *Hát áthúzva, helyette: Én hát ne menjek?*

857. *Hová, ki nem adod be vagyonod?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva,
 858. *1-ső Polgár: Nem mégy te,* (K.) *mégy* áthúzva.
 861. *Más, azt hiszem, még később is adja be,* (K.) *is* áthúzva.
 862. *S te még ebedre mégis?* (K.) Áthúzva, helyette: *Te mindazáltal méssz ebédre?*
 863. *Jó lelkű polgár segít* (K.) *segít* áthúzva, helyette: *könnyit városán,*
 864. *A mit segíthet.* (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: *lehet.*
 1-ső Polgár: *S ha elűznek,* (K.) *elűznek* áthúzva, helyette: *elkergetnek,*
 865. *Mégis bebúvok* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 1-ső Polgár: *S ha kivernek,* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 866. *S ha kinevetnek, aztán?* Ehhez a margóra: *kivetnek* (T.) A szövegben e szerint helyesbítettük, mert ez felel meg a görög szövegnek ἀνελαίνωσι
 867. *Ajtóra állván...* (K.)
 868. ...*a hozótól,* (K.)
 869. *Jőj hát te később; ti pedig* (K.) *pedig* áthúzva, helyette: *meg — Sikon* áthúzva, helyette: *Parmenon,*
 870. *És Parmenon* (K.) áthúzva, helyette: *Sikon, vegyéltek fel ez „össz vagyont”,*
 873. ...*mikor beadtam* (K.) áthúzva az utolsó szó, helyette: *beadnám, hogy tiéd.*
 874. *Zeusz uccse,* (K.)
 879. ...*egy se jön? rég kellene,* (K.)
 883. ...*foghatnék* (K.) áthúzva, helyette: *kapnék vagy egyet.*
 884. *Múzsák, elő mind mind ajkaimra mostan!* (K.) *mind mostan* áthúzva, *mind* a sor végére írva.
 885. *Sugalljátok* (K.) áthúzva, helyette: *Sugallni* ez is áthúzva, helyette: *Sugalljatok*
 886. *Leány* (K.) áthúzva, helyette: *Fiatal* ez is áthúzva, helyette: *Ifju nő* (másik ház ablakából):
 888. ...*s megkeritsz egyet* (K.) *megkeritsz* áthúzva, helyette: *lépre csalsz*
 893. ...*végý sípot* (K.) áthúzva helyette: *vedd a sípod!*
 897. *Nincs is a ki úgy szeretné senki más a kedvesét,* (K.) *más* áthúzva, helyette: *több*
 898. ...*a többi mind máshoz csapong.* (K.)
 899. *Ifju nő (dalol):* (K.)
 901. *Ifju tagokban* (K.) a *-ban* áthúzva, *teremtik,*
 903. ...*mint* (K.) áthúzva, helyette: *már a Haldl szerelme.*
 904. *Hogy lyukadion ki a méhed,* (K.) *lyukadion* áthúzva, helyette: *szakadion*
 908. *Azt öleld magadhoz csókos ajakkal.* (K.) Áthúzva, helyette: *Azt vond magadhoz, azt öleld, ha csókolózni vágyol.* A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 909. *Ifju nő (dalol): Ajhaj,* (K.) áthúzva, helyette: *Oh jaj,*
 914. *Hívd ide Orthagorast,* (K.) (νάλει τον ορθαγόρα,) A tulajdonnévnek veszi, bár egy scholasta szerint: das auferlichtete männliche Glied.
 921. *Gajdoly, ha tetszik, s sunnyogj* (K.) A K. világosan mutatja, hogy az 1. kiad.-ban sajtóhiba a sor elején: *Gundoly.* A görög szövegben világosan *ῥῶς* van: Énekelj. Az 1. kiad. revizora felületesen olvasta a K.-t. Ráth 1885. kiad. itt is a helyes szöveget adja. S a hibajegyzék is *gajdoly*-ra javít. A vesszőt e szó után a K. nyomán tesszük ki. Az 1. kiad e vesszőt is elhagyja, mint igen sokszor, amikor pedig a K.-ban ott van.
 924. *Nem* (K.) áthúzva, helyette: *Sohse a'* ez is áthúzva, helyette: *Dehogy!*
 926. *Festéked inkább,* (K.)

927. *Ífju nő : S te mit lesengsz?* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
931. *Ífju nő : Nem hozzád* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *tehozzád ám, dög!* A két utolsó szó áthúzva, helyette: *penész!*
933. *Meglátod, mihelyt én innen imegyek.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
934. *Én is vagyok oly büszke, mint te, tudd meg.* (K.) Áthúzással így javítva: *Én is be ; nálad több vagyok, tudod.*
935. *Bár lehetne leányt elébb ölelnem* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
936. *És ne kellene kötődnöm egy fitossal* (K.) *kellene* áthúzással így javítva: *kéne — kötődnöm* áthúzással így javítva: *mulatnom*
939. *2-ik Vén Asszony (utána jő)* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *(üldözi) : Meg fogod, Zeusz uccse, siratni csókját* áthúzva, helyette: *Sirva fogsz vele hálni, engem uccse : hálni* áthúzva, helyette: *lenni,*
942. *Tenni bizony ma már,* (K.) *bizony* áthúzva.
943. ... *leskődni, mit csinál.* (K.)
945. *Kiért ma ittam* (K.) Ehhez jegyzet: *Nem egészségére ; hanem rendszeren ittas állapotban mentek lednyhoz.*
946. *Rász* (K.) áthúzva, helyette: *Jól rászédém*
949. ... *kedvesem* (K.) áthúzva, helyette: *kedves enyim, jöszte bé!*
956. *Szünj' Erosz, kérlek és tedd, hogy ez* (K.) *ez* áthúzva, helyette: *imez*
957. *Ífju siessen párnám közd!* (K.) A szórend a véglegesre javítva.
960. *Különbem itt lerogyva töltöm* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *hátok lerogyva,* áthúzva, és helyette a végleges.
961. *Fel, édes!* (K.) Áthúzva, helyette: *Szerelmem!*
962. *Öledben játszadozni* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *játszani, veled enyelgeni,* a két utolsó szó áthúzva, helyette a végleges: *vállad' veregetni.*
A. itt finomít, mert a görög szövegben ez van: *κόλπω πληκτιζοσθαι μετὰ τῆς σῆς πωγῆς*: „(szeretnék) öledben „vívni,” játszadozni pop. d. dal.”
963. *Kypria,* (K.)
968. *Nyiss, kér* (K.) áthúzva, helyette: *Nyisd meg az ajtót, kérlek,* ez is áthúzva, s helyette a végleges.
971. *Kypris sarja,* (K.)
972. *A Músa méhe,* (K.)
973. *Neveltje* (K.) áthúzva, helyette: *Növendéke, te Kéj-alak, Kéj-alak* áthúzva, helyette: *Báj-alak, oh nyisd meg a három utolsó szó áthúzva,* helyette: *eressz be*
975. *Hé, mit kopogtatsz? én kellek?* (K.) Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: *mi kopogtatsz? Kijavítottuk, mint a hibajegyzék is a K. szerint.*
977. *Hát mért jövél oly fáklýdsan? mi kell?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
980. ... *ha akarsz, ha nem...* (K.) *akarsz* áthúzással így javítva: *kellek,*
983. *Húszon alóli nőkkel végeziünk elébb.* (K.) Áthúzva, helyette: *Még most alól a húszon végeziünk.*
990. *De nincsen ám szitára szükség* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *most szükség rostára.* Áthúzással véglegesre javítva.
997. *Ífju : Zeusz uccse* (K.) áthúzva, helyette: *Én is, bizony.*
1006. *Le nem fizetted* (K.)
1007. ... *jönnöd kell* (K.)
1008. ... *ilyenekkel mulatnom gyönyör.* (K.)
1009. *De én utálok az ilyeneket,* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.

1011. *Majd kényszerít ez. (Iratot vesz elő.)* (K.)
1012. *Nép-végzemény, mely* (K.) *mely áthúzza, helyette: hogy*
1015. *...ne férjen ahhoz,* (K.) *férjen áthúzza, helyette: jusson*
1019. *Nőeknek, be* (K.) *be áthúzza, helyette: nyelénél fogva húzni be.*
1020. *Jaj hát nekem! ma én Prokrustes leszek.* (K.) *nekem áthúzza, Prokrustes áthúzza, helyette: előcsahas. Ehhez jegyzet: Eredetiben Prokrustes. A szó értelmében van a játék: de fordíthatatlan. (előb-szos) (προ-κρούω ezt is jelenti.)*
1022. *De hátha egy földim megszabadít,* (K.) *az utolsó szó áthúzással így javítva: kereskedik, ez is áthúzza és a véglegesre javítva.*
1023. *2-ik Vén Asszony: Am* (K.) *áthúzza, helyette: Úgy de nem szabad*
1025. *Hát eskü nincsen?* (K.) *Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva. 2-ik Vén Asszony: Nincs patvarra szükség. A görögben ez van: οὐ ... δει στρογγύς. „Nincs szükség csúrés-csavarásra, csalárdságra.”*
1026. *Teszem magam kalmárnak.* (K.) *Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva. E sorhoz jegyzet: A kereskedők nem tartoztak harcba menni.*
1029. *Hints hát elébb az ágyra úrmöt,* (K.) *úrmöt áthúzza és a sor végleges.*
1030. *Törj négy bor-ágot,* (K.) *áthúzza, helyette: Négy szál borágot, azt is tedd alá; szalaggal, az utolsó szó áthúzza.*
1032. *S ajtód elébe* (K.) *elébe áthúzással véglegesre javítva.*
1048. *...mikor végzés szerint* (K.) *áthúzza, helyette: ki sorshúzás szerint*
- Az első fordítás volt a jó; ui. a görög szöveg ezt mondja: τῶν γαμμάτων εἰρηκότων: „holott a törvény szavai (betűi) szerint”. S valóban, az 1014. sortól kezdve egyik öreg asszony olvassa fel a törvényt, mely szerint ifjú férfi ifjú nőhöz nem közeledhet, míg egy idősebbel is nem volt. Sorshúzásról itt nincs szó, A.-t a betűk (γάμματα) nyilván az ebédelésre emlékeztették, ahol valóban kisorsolták, hogy melyik betű melyik helyiségbe menjen ebédelni.*
1051. *Ez még amannál rettentőbb csapás.* (K.)
1054. *Vonszol be.* (K.)
Ifju: Nem biz engem: „egy lidérc, (K.) *a két utolsó szó áthúzza, helyette: hanem egy*
1055. *„Vámpir, ki vérhólyaggal van tele.”* (K.) *A három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
1057. *Hadd menjek elsőbb félre* (K.)
1059. *...Mingyárt* (K.)
1060. *1-ső Vén Asszony: Jer, ne félj;* (K.) *a két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
1061. *De félek ám, hogy többet, mint akarnék.* (K.)
1064. *Azzal a nővel?* (K.) *Áthúzza, helyette: Még azzal a nővel?*
1066. *...(Jobban megnézi.)* (K.)
1069. *Miféle szerzet ez már, istenem!* (K.)
1071. *...feltámadt banya ez?* (K.)
1076. *Nem, hogyha más nő,* (K.)
1077. *No hát aztán, ha elsőbb ti megöltök,* (K.) *áthúzza és véglegesre javítva.*
1079. *Azt lásd magad:* (K.)
1082. *Jöjj erre, énvelem.* (K.)
1086. *Hallgass és jer velem.* (K.)
1088. *Külön-külön kell mind itt* (K.) *a két utolsó szó áthúzza, helyette: minden pört pitélnem. Ez utolsó szó a nemi aktus helyett áll (βίβειν).*
1089. *Hogy' eveztek én itt,* (K.) *én áthúzza.*
1090. *Könnymen, csak egy fazék hagymát egyél meg.* (K.)
1094. *Jobb egy gonoszba, mint kettőbe jutni.* (K.)

1097. *Ha ily banyát kell éj-nap ölelnem.* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1102. *Hogy* (K.) áthúzva, helyette: *Ily vadakkal áthúzva* az utolsó szó, helyette: *szörnyekkel* ez is áthúzva, helyette: *bestidkkel ússzam* az utolsó szó áthúzva, helyette: *úszván egy hajón.*
1104. *Találna esni ez örvénybe' rajtam;* (K.)
1105. *Temesetek majd el a torkába itt benn* (K.) majd áthúzva, itt benn áthúzva, helyette: *épen,*
1107. ...és lábait pedig (K.) lábait áthúzva, helyette: *két lábat*
1108. ...sír (K.) áthúzva, helyette: *könyvedény helyett*
1109. ... (behúzzák.) (K.) Áthúzva, helyette: *(Elhúzzák.)*
1110. *Praxagora nőcselédje (a lakomáról ittasan jövet) :* (K.)
1111. *S legboldogabb még az én urasszonyom,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1112. *S ti ott az ajtóh előtt* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1113. ...szomszéd, vérrokon, (K.)
1115. ...fejem sok drága jó kenettől (K.)
1118. *Mert a fejemben megmaradt soká,* (K.)
1120. *Jobb sokkal a bor, jobb, istenek!* (K.) a második jobb áthúzva, és a sor végére: *de jobb ám.*
1121. ...vidít az, (K.)
1122. ...keresd ki, mely legzamatosb. (K.)
1126. ...megy is az ebédre már. (K.)
1131. *Polgár között magad nem ettl.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1133. *Hová, uram?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1136. *Fogván, e nőhkel vigyelek oda.* (K.)
1139. *Nézők közül is,* (K.)
1141. *Jöjjön velünk : szolgálmunk szívesen.* (K.) A két utolsó szó áthúzva helyette a végleges.
1143. *Senkit ne hagyj el, híj meg szívesen* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *nyájasan,* ez is áthúzva, helyette: *bőkezűn,* az egész áthúzva s helyette a végleges.
1144. *Vént, ifjat, gyermeket, a lakomára.* (K.) Áthúzva, helyette a végleges.
1145. *Mert kész az estebéd mind valamennyi* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
1146. *Számára, hogyha elmennek — haza.* (K.) Áthúzva, helyette a végleges.
1156. *És ne legyen ártalmamra* (K.)
1157. ...tartsa mindenik elméjében, (K.) a szórend a véglegesre javítva.
1158. *Hogy esküjét* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *hítét ne szegje.*
1161. *Ujjujuh! ideje* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1162. *Hát mozognunk,* (K.)
1165. *Csigabiga* (K.) *biga* áthúzva... *csipősreszeltaszat* (K.) *szeltaszat* áthúzva, majd újabb áthúzással véglegesre javítva.
1166. *szeltaszatlemézzelöntve* (K.) *-zel* áthúzva... *vadgalambkókastarój* áthúzással, és a sor eleje kiegészítéssel, véglegesre javítva.
1167. *Gevlerostélyosbefőttnustbanyulporcmártalék.* (K.) Áthúzással és kiegészítéssel véglegesre javítva.
1169. ...siess, kérj hamar pépet belé, (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *levest, pépet belé,* ez is áthúzva, helyette: *babot, pépet belé,*
1171. *Falnak* (K.) áthúzva, helyette: *Nyelnek*
1173. *Mingyárt* (K.)
1174. *Juhaj, mint diadalra!* (K.) A K.-ban világosan így van, tehát az I. kiad.-ban sajtóhiba: *mint diada-dalra.* Kijavítottuk.
Vége márc. 11.-én 1874. (K.)

6. PLUTOS.

P. *Thewrewk* bevezetése:

Plutos vagyis a *Gazdagság* hiteles kútfők szerint kétféle alakban került színre: először 408-ban, másodszer 388-ban. Ez utóbbi alkalommal Nikochares *Lakónjai*, Aristomenes *Admetosa*, Nikophon *Adonisa* és Alkaios *Pasiphaëja* voltak versenytársai.

Újabb nyomozások kiderítették, hogy az előttünk levő darab nem az „első” *Plutos*, a minék a régi scholiasták nézték, hanem a „második”, mely húsz évvel később adatott elő.

Nem állami ügyeket bolygat, hanem általános emberi érdekű tárggyal foglalkodik, mely akkoriban egészen időszerű volt. A régi jómódú családok részint a hosszas háború, részint a gyakori alkotmányváltozás, részint a lábrakapott fényűzés következtében elszegényedtek: az áruló, a sophista s több efféle hitvány népség vagyonra tett szert, s megint csak annak volt tekintélye meg hatalma, a ki gazdagságával hathatott.

Ily viszonyok közt könnyen felmerülhetett az a kérdés, hogy mennyiben jó a gazdagság vagy a szegénység s önként kínálkozott Aristophanesnek arra, hogy belőle vígjátékot alkosson. E vígjáték szerint *Plutos* isten, ki vakságában naplopók és gazemberek kezébe került, visszanyerte szeme világát s most a becsületes emberekhez fordul, s azokkal tart.

Már a régiek az úgynevezett *közép* vígjátékhoz számították e darabot. Hogy mennyiben számítható oda, bajos eldönteni; mert a közép vígjáték lényegét nem igen ismerjük. Jellemzői azt mondják, hogy többnyire a régi költőknek, nevezetesen Homérnak, a tragikusoknak s az előbbi komikusoknak meséi képezték tárgyait, a melyeket travestált, hogy a philosophusok és rhetorok iskoláiból is csúfot ízött, hogy rendszerint általános típusokat, együgyű parasztokat, vén asszonyokat, elősdiéket, szakácsokat stb. hozott színre, hogy stílusa a legfinomabb atticismus volt, hogy a kar benne néző személy gyanánt szerepel.

Ebből egyetmást *Plutosban* is találni, s annyiban e darab minden esetre a közép vígjátékhoz hajlik. Ez volt utolsó vígjátéka Aristophanesnek, melyet még maga adatott elő. Más két darabját, melyet *Plutos* után írt, a *Kokalost* és *Aiolosikont* Araros fiával hozatta színre, hogy ily módon mintegy művészete örökösül az athéni közönség kegyébe ajánlja őt. Tudnivaló, hogy Aristophanes fiai, Araros, Philippos és Nikostratos (vagy *Philetairos*?) szintén vígjátékírók voltak, de már az új irányhoz tartoztak, s nem sokat értek.

K.: Az MTA kézirattárában K. 508. III. köteg 297–327. hasáb. (K.) Az Egyetemi Könyvtár kézirattárában H. 96. III. köt. 97–146. 1. (T.)

M.: I. kiad. 3. köt. 171–264. 1.

Szv.: A szöveg előtt: 1874. márc. 29. (K.)

Sorok szerint:

2. *Bolond gazdának* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.

3. *Mert adjon a cseléd* (K.), áthúzással a véglegesre javítva.

A végleges szöveg... *mondjon a cseléd* a helyes, mert a görögben ez van: τὰ βέλτιον ὁ θεράπων λέεις τῆν

5. *Bajában részesülni kénytelen.* (K.) Áthúzva, helyette: *Viselni a bajt ὁ is kénytelen vele.* Ez is áthúzva, helyette: *Lakolni ὁ is kénytelen.*

Az utolsó szó áthúzással így javítva: *kényszerül*. Ez is áthúzza, helyette a végleges. Megjegyzendő, hogy az első fordítás egészen hű volt, hiszen a görögben ez van: *μετέγειν ἀνάγκη . . . τῶν κακῶν* A „lakolás” fogalmát A. hozta bele. Ebben talán a keresztényen világnézet önkéntelen hatása érezhető.

6. . . . a tulajdon testével (K.)
8. *Igy hozta sorsunk* (K.) Mellette a lap szélén: *ez így van*. Tulajdonképp ez utóbbi a hű fordítás: *καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα*. A. azonban szintelennek érezte, s ezért választotta a kézírati, majd a végleges megoldást: *Igy adta isten*. Az előzőben tényleg ott van: a démon (*ὁ δαίμων*). az isten, a sors nem engedi, hogy testével rendelkezék.
9. . . . háromlábú jós-székeben . . . (K.) — háromlábú áthúzza, jós-székeben a véglegesre javítva. — Megjegyzendő, hogy a görögben ott van a háromlábú *τρίποδος*. A vers kedvéért hagyta el a költő.
11. *Mondják* (K.) áthúzza, helyette: *Beszélik*, ez is áthúzza, helyette: *Tartják* — A görögben *ὡς φασιν* van: amint mondják. A. lényegesnek érezte kifejezni, hogy így is gondolják, hiszik, amely árnyalat benne is van a görög igében.
12. *Ily féleszüen bocsátá el uram!* (K.) *bocsátá* áthúzza, helyette: *küldé* A 13. sorhoz a következő, az I kiad.-ban már nem szereplő, jegyzetet fűzte A.: *Plutost, ki velök van*. (K.)
14. *Ellenkezőleg, a hogy' illenék.* (K.) Áthúzza, helyette: *Ellenkezően, mint a hogy illenék.* — A négy utolsó szó áthúzza, helyette: *mint illik s szokás*.
17. *Ha kérjük* (K.) áthúzza, helyette: *Pedig* — Ez is áthúzza, helyette: *Az meg, . . .*
A 18. sor fölé ez az utasítás volt írva: *Urának* (K.) áthúzza.
20. . . . *meggyül a do* (K.) az utolsó szótöredék áthúzza, helyette: *bajod . . .*
21. *Meg úgy se' verhetsz : mert még koszorúm van.* (K.) Az egész áthúzással a véglegesre javítva.
22. *De elveszem, Zeusz uccse, csak még boszants* (K.) áthúzással így javítva: *Zeuszre, elveszem . . .* Ez is áthúzza, helyette: *Boszants csak : elveszem, Zeusz uccse ! hogy — elveszem* áthúzza, helyette: *elkapom*
23. *Még jobban megérezd.* (K.)
28. *Én, mint igaz, istenfélő egyén,* (K.) áthúzással a véglegesre javítva. A 27. sorhoz fűzött jegyzetében A. hibásan idézi a legtölvajabbnak megfelelő görög szót: *kleptikotatos*-nak. A görög szövegben így van: *κλεπτοτατος* (acc. *κλεπτοτατος*-tól).
32. *Elhittem azt!* A vers kedvéért fordítja így A., a görög szövegnek (*πειθομαι*) ez felelne meg: *Elhiszem azt!* (S ez magyarosabb is.)
Chremylos : Jöttem áthúzza, helyette: *Jövék*, áthúzza, helyette: *Menék* tehát *Apoll* (K.) az utolsó szótöredék áthúzza, helyette: *az istent* — E sorhoz e jegyzetet fűzte a költő: *Apollót*.
34. . . . *fogytán van* (K.) áthúzza, helyette: *sőprején van . . .* A második változat éreztet valamit a görög *ἐπιτοξέσθαι*-ból: el van lődözve (mint a nyíl). A végleges szöveg azonban az első, áthúzott változathoz tért vissza.
- 36—37. *Vajon, letérve az erényes utról*
Ne légyen-é gaz (K.) áthúzza és a véglegesre javítva.
44. *Chremylos : Evel ni.* (K.) Ehhez jegyzet: *Plutosra, ki velök van*. A jegyzet áthúzza.
47. *Neveld fiad a honi szokás szerint* (K.) áthúzza és a véglegesre javítva.
48. *Miből hozod ezt ki?* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
50. *Leghasznosabb, nem tenni semmi jót.* (K.) Áthúzással a véglegesre

- javítva. A végleges szöveget a szellemes szójáték kedvéért választotta a költő. Az első változat a görög szöveghez ragaszkodott: σφόδρ'... συμφέρον τὸ μηδὲν ἀνεῖν ὄντις;
51. ...*hogy a jós-ige azt jelentse*, (K.)
52. *Másra, na* (K.) áthúzza, helyette: *Mást tesz, nagyobbat*. Ez is áthúzza, és a véglegesre javítva. *Csak felelne hát ez* (K.) a *hát* áthúzza.
53. ...*mi céllal jött* (K.)
55. *Mingyárt* (K.)
- 60–63. *Nem nekem, a mért oly ügyetlenül
S durván beszéltél hozzám. De ha kedves
Előtted a hív, eskü nem szegő
Ember: nekem felelj.* (K.)
63. *Plutos: Megkeserülöd.* (K.)
64. *Vedd, jóslatodra, ezt madárjelül.* (K.) Ehhez a jegyzet így szól: *Ebből, hogy Plutos mindig csak így felel, következtethetsz az Apolló jóslatára.*
66. ...*most mingyárt összeziúztak!* (K.) Áthúzza, helyette: *megöllek, mint ebet*. Ez is áthúzza, helyette a végleges.
69. ...*összemorzosolom* (K.) áthúzza, helyette: *összezüzatom*,
70. ...*jölvezetvén* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
71. *Bukjék le onnan,* (K.) áthúzza, helyette: *Honnan lebukván*, Ez is áthúzza, helyette a végleges.
72. *Vezesd tehát no.* (K.)
73. *De, hogy kitémet* (K.) áthúzza, helyette: *S ha meghallod kitémet, az S* áthúzza.
75. *Él, istenemre, én,* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
76. *Chremylos: No, eresztünk.* (K.) Az utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva.
77. *Hallgassatok most:* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
78. ...*kész-akarva...* (K.) Az 1. kiad.-ban nyilván sajtóhiba: *kész-akartva...* Kijavítottuk.
79. *Plutos vagyok hát.* (K.) *hát* áthúzza. Azután az egész áthúzza s a véglegesre javítva.
- 79–80. *Chremylos: Oh, világ gaza,* (K.) áthúzza, helyette:
*Oh, te címeres
Gazember! Ez is áthúzza,
helyette: Jaj, te világ
Gonossza!*
81. *Te volnál Plutos, ...* (K.) A szórend a véglegesre javítva.
82. *Uram, Apollón, s nemtők, ...* (K.) *Uram* áthúzza, helyette: *Oh szent...*
91. *Fenyegedőztem* (K.)
93. *S ő megvakíta, gyűllölvén a jó* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
97. *Kerül* (K.) áthúzza, helyette: *Ha visszanyernéd...*
99. *S csupán a jókhoz járnál?* (K.) Áthúzza, helyette: *S az igazakkal tartanál?* — *igazakkal* áthúzza, helyette: *jókkal*
- Plutos: Oda én.* (K.) Áthúzza, helyette: *Valóban*, Áthúzza, helyette: *Örökké*. Áthúzza, helyette: *Azokkal*.
102. *Most hát eressz; tud* (K.) a szótörédéek áthúzza, helyette: *mindent tudtok felblem.* (Ez a változat volt a hívebb: ἴστων: *tudtok*, — a véglegesben: *tudsz van*.)
103. ...*sőt most fogunk meg igazán* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
104. ...*hogy bajba kevertek?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
110. ...*és felgadzagodnak:* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
111. *Mindből címeres gazember válik.* (K.) Áthúzással így javítva: *Mind címeres gazemberré fajul.* Ez is áthúzza, s a véglegesre javítva.

112. *Ez így van : ámde nem mindenki ros.* (K.) A mondat második fele a véglegesre javítva.
113. *Plutos : Zeusz engem !* (K.)
115. *...megmondom neked* (K.)
117. *...kigyógyítottalak* (K.) áthúзва, helyette: megszabadítottalak e
118. *...s újra látni fogsz.* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
122. *Meghallja, széziú.* (K.) Az utolsó szó áthúzással a véglegesre javítva. Az első változat jobban ragaszkodott a görög szóban rejlő képhez: *ἐπιτρέπει με.*
124. *Azt nem tudom : de rettegem kezét.* (K.) Azt áthúзва. A mondat második fele áthúzással a véglegesre javítva.
130. *...hatalmasabb vagy* (K.) az 1. kiad.-ban: *hatalmasabb vagy* (Bizonyára sajtóhiba.)
131. *Zeusznél,* (K.)
132. *...az istenek királya?* (K.) Az utolsó szó áthúзва, s a véglegesre javítva.
134. *No és ki adja pénzt neki?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva. A végleges sokkal könnyedebb, természetesebb.
137. *De rögtön ám.* (K.) Az 1. kiad.-ban e mondat végén kérdőjel van, ami bizonyosan sajtóhiba.
141. *Ha te nem akarnád.* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva. Az első változat jobban ragaszkodott a göröghöz: *μη βουλομένον σοῦ.* a második könnyedebb.
143. *Nem pénzeled mindig.* (K.) Áthúzással és a szórend megváltoztatásával a véglegesre javítva.
146. *...és ha jó* (K.) áthúзва, helyette: *s a mi szép, jó, kedves* (K.) ez is áthúзва, helyette: *s a mi szép, pompás, kecses van* áthúzással és szórend-változtatással a véglegesre javítva. A *pompás* valóban lúven fejezi ki a görög *λαμπρόν*-t: fényes, pompás.
148. *...a gazdagság* (K.) áthúзва, helyette: *dús léttel*
149. *...lám szolga lettem...* (K.)
152. *Ha* (K.) áthúзва, helyette: *Szegény legényre*
153. *...ám, ha dús, legott* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
154. *Feléje fordítják a tepsijök.* (K.) Áthúзва, s a véglegesre javítva. A mindkét változatban kedélyesen, szellemesen finomítja a görög *πρωκτόν*-t (alfel).
157. *Nem teszi a jó* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
161. *Névvél takarja csúf gyalázatát.* (K.) Áthúзва, helyette a végleges. Az első változat volt a hívebb: *ὀνόματι περιπέττουσι* A második színesebb, kifejezőbb.
162. *... mesterség, fogás* (K.) az utolsó szó áthúзва, s a véglegesre javítva. A *σοφίσματα*-t fordította A. először *fogás*-nak, s a szó valóban ezt is jelenti. A beszélő Chremylos azonban, mint a következőkből látni, a mesterségekre, találmányokra érti, ezért írt másodszer helyette: *művészet*-et. A szolga viszont a „fogás” értelmet hallja ki belőle, s erre hoz fel gúnyosan példákat.
171. *...nem tudtam ezt soha.* (K.)
173. *S nem e miatt gyűl össze a gyűlés?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva. Ez első változat volt a göröghöz ragaszkodóbb, a második az értelmet jobban kifejezi és magyarosabb.
174. *Nos? nem te csodáltsz népet a hajókra?* (K.)
175. *S nem ez táplál Korinthban bérhadat?* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
177. *Meg a tüdrus* (K.)

180. ...nem érted a szövetség? (K.)
182. Chremylos: Rogyna rád! (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
184. Egyedül magad vagy mindenben az ok, (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
187. Az győz csupán, kindl ez ver tanyát. (K.)
189. ...még hatalmasabb is ennél (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
192. Karion: Gyümölcs, nyalánkság... (K.) Áthúzva, helyette: Csemege...
193. Chremylos: Érdem... (K.) Áthúzva, helyette: Becsvágy. Áthúzva, helyette: Fő rang. Ez is áthúzva, helyette: Becsület. Áthúzva, s helyette: Fő rang... A görög τιμή-t fordítja A. ily változtatosan, s valóban mindegyik árnyalat benne rejlik.
193. Karion: Lángos. (K.) Áthúzva, helyette: Pogácsa...
Chremylos: Vitélkedés... (K.) Áthúzva, helyette: Hős erény... Görögül: ἀδωραγθία, — a második fordítás a jobb, bár a férfiúi derékségnek csak egyik oldalát fejezi ki.
194. Karion: Puliszka (K.) áthúzva, helyette: Pite...
Chremylos: Hadvezérség (K.) áthúzva, helyette: Vezérség...
197. Jobban szeretne még tizenhatot. (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
198. S ha az egyszer van, negyvenért sovárg; (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
200. Nos jól beszéltek, (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
201. Csupán csak egytől tartok... (K.) csak áthúzva, helyette: ez
203. Tulajdonom, miképp használhatom majd? (K.) Áthúzva, helyette: Megüllet, birtokba hogy veszem majd? (K.) Az első változathoz e jegyzetet fűzte A.: Mert vak. Bothe jegyzetei mindkét felfogást megengedik.
- 210–212. ..., mert ha te
Valóban rajta lészesz magad is :
Látsz, megteszem, Lynkeusznál élesebben. (K.) Áthúzva, helyette a végleges. Lynkeuszhoz e jegyzetet fűzte A.: Egyik argonauta, oly éles látású, hogy a földbe is belátott. Különben a nevében hi u z rejlik.
214. Jó reményem van, (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
215. Mit Phoibos jósla, rázván... (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
219. Elvégzem ezt magam. (K.)
220. Sokan segíteni fognak (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
224. sor elé ez az utasítás volt írva: (Karionnak) (K.)
224. ...fuss csak... (K.)
Karion: No s, hova? (K.)
226. ..., megleled (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
227. Hogy jőjenek mind, egyenként, ide, (K.) ez volt a hívebb fordítás, mert a görögben εἰσαρος van: minden egyes. (A végleges: csapatostul, jőjjenek ide)
228. És hadd vegyen részt Plutosból kiki. (K.) hadd áthúzva, helyette: itt
235. Akár igaz, akár hamis úton. (K.) Áthúzással így javítva: Már vagy igazán, vagy hamis úton.
240. Mindjárt elás ... engem (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: és
241. S ha (K.) az S áthúzva.
242. Jön kérni... (K.)
246. Vagy aijtáján ki mindjárt, meztelen. (K.) Áthúzással a véglegesre javítva. A vagy fölösleges; a görög szöveg értelme: ha bolondos emberhez jutok, kocka és rimák közé vetve rövidesen meztelenül bukom ki aijtáján (πόρνοισι... παραβεβλημένος γυμνός θύραζ' ἐξέπεσον)
250. Viszont, mikor kell, ... (K.) Az első szó áthúzva, s a véglegesre javítva.

253. *Leginkább szeretek...* (K.) E sor után volt ez az utasítás: (*Bemennek a házba.*) Áthúzva.
- A 255. sor előtt ez az utasítás volt: *Karion (visszajő a földművesekkel.)*
255. *Oh ti, kik a gazdammal... éltek,* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
258. *...hogy itt lévén segítségünk.* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva. Az első fordítás csaknem szó szerinti volt: *ἢ δεῖ παροῦν' ἀμύνειν*, a végleges jó magyaros.
259. *...nem látod-é, iparkodánk* (K.)
260. *A mint lehet öregszerű s erőtlen...* (K.) Áthúzással a véglegesre javítva.
263. *No hisz olvashatatlan szó, beszélem azt* (K.) *No hisz* áthúzva, helyette: *Hiszen.* Az egész áthúzva, s a véglegesre javítva.
264. *Azt mondja hát gazdám,* (K.)
265. *Ezentúl oly vígan fogtok élni már,* (K.) áthúzva, helyette: *Oly vígan fogtok élni már, épen, mint vízbe' a hal.* (K.) Áthúzva, helyette a végleges, de előbb így hangzott: *...jöüvre — jöüvre* áthúzva, helyette: *ezentúl*
266. *...honnan* (K.) áthúzással így javítva: *honnét*
269. *...istenuccse* (K.) áthúzva, helyette: *uccsegen!*
271. *..., a mit felbő mondál.* (K.) Áthúzva, s a véglegesre javítva. A végleges (*a mit hozott szerinted*) a hívebb: *δηλοῖς... αὐτὸν σωρὸν ἦκειν χρημάτων ἔχοντα.*
275. *Hát már ti engem oly hazug embernek tartatok, hogy* (K.)
278. *...s kívánja* (K.) áthúzva, helyette: *óhajtja*
279. *Kijött a sorsod, hogy te már a sirban fogsz itélni,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
281. *...tányérnyaló születve,* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *teremtés!*
282. *Ki csak bolondítsz,* (K.)
286. *...Plutost hozd, barátim* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *magával*
287. *Magával a gazdám, ki majd felgazdagít ám.* (K.) Az egész áthúzva és véglegesre javítva.
288. *Valóban, lehetséges-é, hogy gazdagok legyünk mind?* (K.) *legyünk* áthúzással így javítva: *leszünk*
291. *...ha mind igaz, öcsém,* (K.) *igaz* áthúzva, helyette: *való*
298. *...zöldséggel megrakott,* (K.) az utolsó szó véglegesre javítva.
300. *S felka* (K.) áthúzva, helyette: *S egy nagy tűzes, szenes hegyű karóval megvakítunk.* — *tűzes* áthúzva, helyette: *bolond*
- A 302. sorhoz jegyzet: *Odysseus nevét várjuk. Philomides egy gazdag kéjenc, sok tányérnyalóval.* (K.)
- A 307. sorhoz jegyzet: *Közmondásos: tudatlan vezet tudatlant, vak világtalant.* (K.)
311. *...nagy gyönyörrel* (K.)
315. *Hagyjátok immár* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
317. *Gazdámtól egy kis kenyeret, meg egy darab húst csenve ki,* (K.)
318. *Majszoljaik* (K.) áthúzva, helyette: *Kérdözsem,*
321. *Hát üdvözöllek,* (K.) áthúzva, helyette: *Tehát öllelek,*
322. *...és nem hanyagon.* (K.) *hanyagon* áthúzva, helyette: *vánszorogva.*
324. *Hogy a vak istent* (K.) áthúzva, helyette: *Mellettem, és védjétek a vak istent.* Áthúzással véglegesre javítva.
325. *...hisz' Aresz néz ki a szeméből.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva. A végleges fordítás a jó: *szememből Aresz néz ki mindjárt.* Ui. a görög szövegben ez van: *βλέπειν γὰρ ἄντικρυς δόξεις μ' Ἄρη* = azt fogod vélni (neked úgy fog feltűnni), hogy én „Aresz pillantok” = Aresként, harciasan tekintetek.

327. *Lökődössük egymást* (K.) áthúzva, helyette: *Tépázzuk egymást* ez is áthúzva, helyette: *Meg is verekszünk*
328. *Most Plutos istent hagynók bántani.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
329. *...ott jön* (K.) áthúzva, helyette: *itt jó*
333. *... hogy? honnat?* (K.)
334. *...Heraklesz* (K.)
338. *...dolga jól menvén,* (K.)
339. *... nálunk nem szokás az ilyen.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
340. *...kimondom* (K.) áthúzva, helyette: *megmondom*
341. *Oh Blepsidemos,* (K.) áthúzva, helyette: *Jobban vagyunk, ez is áthúzva, helyette: Jobb a sorunk, mint tegnap, Blepsidem,*
342. *S te, mint barátom, szinte részt vehetsz belőle.* (K.) Az utolsó szó áthúzva.
343. *Felgazdagodtál,* (K.) áthúzva, helyette: *Gazdag levél,*
344. *Fogok rövid nap,* (K.)
346. *Blepsidemos: Mondd ki hát,* (K.)
350. *S nem tetszik* (K.) *S* áthúzva.
351. *Egyszerre, aztán félni másfelől:* (K.) *Egyszerre* után a vesszőt az 1. kiad.-ban is feltesszük, mert a mondat értelme megkívánja: felgazdagodni egyszerre, aztán félni...
353. *Nem jóba'?' mért?* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
Blepsidemos: Ha Delphiből (K.) kiegészítéssel véglegesre javítva.
354. *Aranyt, ezüstöt loptál,* (K.)
356. *... Apolló mentse! Zeuszre, nem!* (K.)
359. *...egy igaz sincs már* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
362. *Hej, be nem olyan ember ez se', mint előbb!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
363. *...isten uccsegen!* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
364. *Még a szeme sem úgy jár, mint előbb szokott,* (K.) a három utolsó szó áthúzva, helyette: *mint rendszeren,* ez is áthúzva, helyette: *mint elébb szokott: jár áthúzva, helyette: áll – elébb áthúzva.*
365. *...hogy rosszat csindít.* (K.) A két utolsó szó áthúzva, helyette: *gonosz! művelt,* ez is áthúzva és véglegesre javítva.
367. *Belőle* (K.) áthúzva, helyette: *Részt venni a lopottból...*
376. *Betömvé pénzzel* (K.)
378. *Helyett tizenkettővel majd beszámolsz.* (K.) A három utolsó szó áthúzva, helyette: *beszámolsz majd tizenkettővel.* Az utolsó szó áthúzva, helyette: *tizenkilencel.* Ez is áthúzva és véglegesre javítva. A görögben *δώδεκα* van, azaz tizenkettő.
379. *...hogy ott ül valaki* (K.)
384. *...ki bölcs, jó,* (K.) *bölcs* áthúzva, helyette a sor végén: *okos*
390. *Aztán hol?* (K.)
Chremylos: Ott benn. (K.)
391. *Méssz a manóba? Nálad volna ott Plutos?* (K.) *ott* áthúzva.
392. *Blepsidemos: És valót beszélsz?* (K.) Áthúzva, helyette: *Nem hazudsz?*
393. *Chremylos: Sőt úgy tartson Poseidon!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
394. *Chremylos: Ha más van, még hát az is.* (K.) *még* áthúzva.
399. *Chremylos: Plutosnak, mint előbb volt,* (K.) *előbb* áthúzva
401. *...nem lett meg soha!* (K.) *meg* áthúzva, helyette: *rám*
403. *Jó lesz, ha orvost hívatunk neki?* (K.)
409. *Blepsidemos: Legjobb, isten engem.* (K.) *engem* áthúzva, helyette: *uccse.*
412. *(a Szegénység jó óriási rongyos nő alakban):* (K.)
415. *Szegénység* (K.) áthúzva, helyette: *Penia*

417. ...mint még senki soha, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
418. Nem tett sem isten (K.) áthúzva, helyette: *Isten se tett, sem ember.*
Ez is áthúzva, helyette a végleges.
422. *Blepsidemos : Hát ki is kap.* (K.) Áthúzva, helyette *Meglakol hát.*
423. *Szegénység* (K.) áthúzva, helyette: *Penia*
426. *Szegénység* (K.) áthúzva, helyette: *Penia*
430. *Szegénység* (K.) áthúzva, helyette: *Penia : Beh* (K.) áthúzva, helyette:
Hogy meglakoltok, amért engemet innen el – engemet áthúzva.
433. *Ki engem rossz útcéjével tönkre tesz.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
434. *Szegénység* (K.) áthúzva, helyette: *Penia :*
438. *Maradsz itt rögtön?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
442. *Állj meg, könyörgök,* (K.)
447. *Miféle jegyver- vagy erőbe bírva?* (K.) vagy áthúzva, helyette: *és*
449. *Zálogba nem tett már ez a gonosz nő?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
454. *Te meg miért jössz* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
457. *Éppé akarjátok* (K.) áthúzva, helyette: *Plutosnak a szemét hisérlitek*
458. *Chremylos .: Mit ártana az neked,* (K.) ártana áthúzással véglegesre javítva.
460. *Szegénység* (K.) áthúzva, helyette: *Penia: Ugyan mi jót találdátok ki?*
Áthúzással véglegesre javítva.
461. *Téged kiűznénk Hellásból* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
463. *Gonoszt az emberekkel tenni, vélték?* (K.) vélték áthúzva, helyette a végleges.
468. ...s hogy általam éltek... (K.)
469. *Ha pedig nem : tegyétek, a mi tetszik.* (K.)
A 474. sorhoz jegyzet: *T. i. ezekre volna méltó a Szegénység.* (K.)
481. *Hogy gondolod? elég lesz húsz halál?* (K.)
484. ...megcáfolni már? (K.) már áthúzva, helyette: *okkal?*
485. ...s olyat, mivel (K.) áthúzva, helyette: *s olly érvel hozni csupán fel,*
— *csupán áthúzva, helyette: vitán ez is áthúzva.*
486. ...s ne legyen (K.) áthúzva, helyette: *gyengét nem mondani semmit.*
487. *Mindenki előtt tudva van, a mint hiszem én, és tiszta világos,* (K.) áthúzva,
helyette: *Mindenki előtt nyilván van e dolog és tudhatja, remélem,*
akárki : ez is áthúzva, helyette a végleges.
488. *Hogy az emberiség derekabbjainak jóllétre jutása igazság,* (K.) áthúzva,
helyette: *Hogy az emberek érdemesebbjeinek áthúzva, helyette: Hogy az emberi nem derekabbjainak jóllétre az utolsó szó áthúzva, helyette: nagy igazság boldogan élni,*
489. *Mint szinte az istentelenek s a* (K.) áthúzva, helyette a végleges.
490. ...nagy ügyvel-bajjal (K.) nagy áthúzva, helyette: *sok*
492. *Mert ha bizony látni* (K.) látni áthúzva, helyette: *Plutos látni fog, és nem mint eddig, vakon őgyelg – őgyelg áthúzva, helyette: kóborog így a sötétben – az egész áthúzva, helyette: Mert ha bizony ez a Plutos látni fog és nem mint vak jár-kel ezentúl – bizony áthúzva, jár-kel ezentúl áthúzva, helyette: szerte bolyongni :*
493. ...s azután (K.) azután áthúzva, helyette: *többé nem hagyja el őket,*
494. ...gonoszaktól meg futva-fut, ezáltal (K.) meg áthúzva, ezáltal áthúzva,
helyette: *és így*
497. *Hát senki : ehol vagyok én, tanu rá :* (K.) az utolsó öt szó áthúzva,
helyette: *bizonyosságod áthúzva, helyette: tanúd vagyok én ebben – én ebben áthúzva s helyette: e részben magam is ;*
498. ...az emberek élte közöttünk : (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette:
élete minálunk : mi áthúzva.

500. *Mikor a gonoszok többnyire hamisan gyűjtött vagyonaikból többnyire dúsan* (K.) *mind a két többnyire áthúzva, dúsan áthúzva, helyette: gazdagon élnek*
501. *Elhelneik, áthúzva, helyette: Többnyire :*
502. *...te lévén legtöbbször házi barátja.* (K.) *Áthúzással véglegesre javítva.*
503. *A mondó is vagyok én,* (K.) *áthúzva, helyette: Ha tehát Plutos,*
505. *Szegénység.* (K.) *Áthúzva, helyette: Penia.*
511. *...vagy varrni, kereket hajlítani,* (K.) *vagy varrni áthúzva és a sor végére írva: varrni,*
514. *Ha ezek nélkül is élhelvén* (K.) *áthúzással véglegesre javítva.*
515. *...hiszen a szolgák* (K.) *szolgák áthúzva, helyette: mit elősoroldl*
516. *Rabszolgák* (K.) *áthúzva, helyette: Szolgáink bajlódnak. Szegénység.* (K.) *áthúzva, helyette: Penia : Ugyan honnan veszed a szolgát? Áthúzással véglegesre javítva.*
517. *Szegénység.* (K.) *Áthúzva, helyette: Penia : De kitől? ki bolond lesz még eladó, azt kérdelem először, — még áthúzva, helyette: már*
518. *Mikor a nélkül lesz pénze* (K.) *áthúzással véglegesre javítva.*
520. *Szegénység.* (K.) *Áthúzva, helyette: Penia : ...szolgakupec sem lesz ám egy is ezentúl* (K.) *áthúzással véglegesre javítva.*
521. *...a mint te okoskodtál :* (K.)
524. *...sanyarúbb lesz életed a mainál.* (K.)
528. *Szegénység.* (K.) *Áthúzva, helyette: Penia: S nem dicszítitek azt se* (K.)
529. *No pedig dús lenni mit ér azután, ha ezekből semmi se lesz?* (K.) *A sor végére odatoldva: meg?*
530. *...mivel én a* (K.)
531. *Kézművest hajtóm, mint asszonya, mindig ott ülve nyakán,* (K.)
532. *Szükség* (K.) *áthúzva, helyette: A haszon és a szükség által sarkalva, a két utolsó szó áthúzva, helyette: a végleges.*
534. *... és aggnők* (K.) *áthúzva, helyette: nyivogó vénasszonyok*
537. *...kiált, hogy* (K.) *hogy áthúzva.*
538. *Vedd ehhez azt,* (K.) *betoldással így javítva: még ehhez azt,*
539. *...csimazzal telve az is, mely fölserkenti az alvót* (K.) *a négy utolsó szó áthúzva, helyette: a végleges.*
540. *Szönyegje rohadt* (K.)
541. *Kenyerűl a mályvajövést eszi és* (K.) *áthúzva, helyette a végleges.*
543. *... úgy-e áthúzva, helyette: elszámálám-e tehát azon sok* (K.) *áthúzva, helyette: Im hát nem tenger-özön jót*
545. *Szegénység.* (K.) *áthúzva, helyette: Penia : ...a koldusét hegedülled.*
546. *Nem mondjuk-e, hogy „koldusságnak édes testvére szegénység?”* (K.)
547. *Szegénység.* (K.) *Áthúzva, helyette: Penia : Ti igen ;* (K.)
551. *...föls ne maradjon ugyan,* (K.)
553. *Ha sugorgatván, s teste törődvén, nem hágy temelésre valót se.* (K.) *Áthúzással véglegesre javítva.*
564. *Szegénység.* (K.) *Áthúzva, helyette: Penia : Nézd városokon a rhétorokat : hogy míg* (K.) *a két utolsó szó áthúzva, helyette: valaméddig ez is áthúzva, helyette megint: hogy míg pusztá az utolsó szó áthúzva, helyette: közsorsu szegények,*
565. *A népnek, az országának* (K.) *az utolsó szó áthúzva, helyette: államnak mindég az utolsó szó áthúzva, helyette: örökké a legjobbat javasolják ;*
566. *De ha meggazdagszanak* (K.) *az utolsó szó áthúzva, helyette fölszedték maguk' a község vagyonaiból, egybe hamissá a két utolsó szó áthúzva, helyette a végleges.*
567. *Válva, gonoszt forralnak az ellen.* (K.) *Áthúzással véglegesre javítva.*

568. *No* (K.) áthúзва, helyette: *Hiszen ebben nem hazudál semmit, bár — bár áthúзва, helyette: noha*
569. ... (sohse bízd el hát magad' ezzel) (K.)
571. — *Szegénység*. Áthúзва, helyette: *Penia* : *De nem is tudod megcáfolni* (K.) áthúзва, helyette a végleges, utána a sor végére: *hanem csak e két utolsó szó áthúзва.*
572. *Ótőlél, hatolál.* (K.) Áthúзва, helyette a végleges.
Chremylos : *De ugyan mért fut* (K.) áthúзва, helyette: *No, ugyan mért fut tőled mindenki?* A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
573. *Szegénység*. Áthúзва, helyette: *Penia* : *Azért, hogy* (K.) áthúзва, helyette: *Mert jobbakká teszem őket. Akár végy példát a házi fiakról, áthúzással véglegesre javítva.*
578. *Szegénység*. (K.) Áthúзва, helyette: *Penia* :
579. ...*ezt most mindjárt megbizonyítottam.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
580. *Mert hogyha bizony dús volna* (K.) áthúзва, helyette: *Mert volna bizony dús, tűzne az egész áthúзва, helyette a végleges.*
582. *Vad-olajja galyat koszorúnak,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
584. ...*becse van kincsenek előtte* : (K.) *kincsenek áthúзва, helyette: vagonának*
586. ...*kincset megtartja magának.* (K.)
594. *Hanem azt elkapkodta a szegény nép, mielőtt oltárva letennék.* (K.)
Az egész áthúзва, helyette a végleges.
600. *Szegénység*. Áthúзва, helyette: *Penia* : *Mire nem jutok, óh!* (K.) *óh áthúзва, helyette: én*
603. *De siess, takarodj', ne soká vakarózz,* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *halogasd, ez is áthúзва, helyette: cihelődj'.*
A 608. sor után *Szegénység* (K.) áthúзва, helyette: *Penia el.*
609. ...*ha én meggazdagodom,* (K.) *meg áthúзва, helyette: fel*
610. *Csapok egy tort* (K.) *egy áthúзва, helyette: is*
611. *Feleségemmel; s fűrdőbe megyek,* (K.) *s áthúзва.*
615. *No, már ez elment* (K.) *elment áthúзва, helyette a végleges.*
617. *Asklepios álomtemplomába gyorsan.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
618. *Bizony ne késsünk, nehogy valaki* (K.) *nehogy áthúзва és véglegesre javítva.*
619. *Jöjjön megint* (K.) áthúзва, helyette a végleges.
620. ...*hozd a matrácokat,* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *pokrócokat,* ez is áthúзва, helyette: *matrácokat,*
622. *S a többi kész holmit, onnan belől.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
626. *Tírdtok* (K.) áthúзва, helyette: *Mindnyájatokra,* ez is áthúзва, helyette: *Reátok, s mindre, a ki jámbor! jámbor áthúзва, helyette a végleges.*
634. *Örvendj bizony, ha kedved* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *akarva, nem akarva.* Az egész áthúзва, helyette: *Már most örülj, ha van kedved, ha nincs.* Ez is áthúзва, helyette: *Már most — akarsz, nem — örvendj, mert szabad és ujongj!* Áthúzással véglegesre javítva.
637. ...*jót hírdet talán?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
640. *Hamar, hamar, hozz csak bort, asszonyom,* (K.) az egész áthúзва, helyette: *Bort, asszonyom, bort csak hamar, hamar.* Ez is áthúзва, és helyette a végleges.
641. *Magad* (K.) áthúзва, helyette: *Te is*
642. *Csőtől hozék sok mindenféle jót.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
643. *Hol van tehát, hol?* Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
- Karion* : *Megt* (K.) áthúзва, helyette: *Mindjárt elbeszéltem.*
644. ... *nyögd ki a beszédet.* (K.) *a beszédet áthúзва, helyette: szaporán.*

- 646—647. *Nő : Nekem biz' a fejemre ne! (szálljon!) A görögbe ti. és τῆς κεφαλῆς jelentheti: „fejig” = véges-végig, és: (σοι) fejedre (szálljon): (Az első esetben σοι... ἐγὼ = végig elmondom neked.)*
648. *Nő : A patvart ne mondd. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.*
652. *Előbb is a tengerhez vezeték, (K.) a két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
654. *...tengervízbe meríték! (K.) Az utolsó szó áthúzva, helyette: dobták!*
655. *Aztán az isten berkéhez menénk : (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
656. *S áldozva zsengett oltáron, lepényt, (K.)*
661. *Volt egy Neoklides, (K.)*
662. *De lopni jobban tud, (K.) tud áthúzva, helyette: lát,*
666. *...ha zajt veszünk is észre, (K.)*
669. *Egy nagy fazék pép (K.) pép áthúzva, helyette: bab*
673. *...hogya lepényt (K.) lepényt áthúzva, helyette: kalácsot*
674. *Az isten asz (K.) áthúzva, helyette: A szent asztalról*
679. *Felkeltem én is (K.)*
680. *Boldogtalan, nem reszkeld! (K.) A K. szerint tettünk a Boldogtalan után vesszőt, a kérdőjel helyett, ami az 1. kiad.-ban nyilván sajtóhiba.*
684. *Mert már a papja (K.) Mert áthúzva, helyette: Mint*
695. *...s hozzánk jött, (K.)*
701. *Karion : Rá se ügyelt, (K.) áthúzva, helyette: Föl sem vevé,*
702. *Parasztos istennek mondog téhát. (K.)*
703. *Nem én: csak ganéjevőnek. (K.)*
704. *Betakaródzám (K.) áthúzva, helyette: Fejem behúzással fejtemben legott;*
710. *Karion : A szűrőn keresztül; (K.) Ehhez jegyzet: (Mutatja, hogy lyukacsos.) (K.)*
711. *Mert rajta (K.) rajta áthúzva, helyette: volt azon lyuk, nem kevés, bizisten. A három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.*
712. *Előbb is... A hibajegyzék és Ráth nyomán javítottuk így. Az 1. kiad.-ban sajtóhiba: Ebből is...*
715. *Vegyítve mastix (K.) áthúzva, helyette: Mastix-szal, ebtéjjel vegyítve,*
716. *Mozsárban, és ezt ecettel földhígítva, (K.) és áthúzva, földhígítva áthúzással így javítva: föleresztve,*
719. *Bődiült, felugrott, s elszaladt : (K.) áthúzással véglegesre javítva.*
720. *Mosolyogva így szóla : (K.) így áthúzva.*
721. *Nekem ne (K.) áthúzva, helyette: Hogy több gyűlésben*
722. *No (K.) áthúzva, helyette: De*
733. *S előbb mint (K.) előbb így javítva: előbb*
736. *Költém (K.) áthúzva, helyette: Költöttem erősen; az isten pedig (K.) az egész áthúzva, helyette: Költém; azonban kigyóstúl az isten*
737. *Kigyóstúl együtt, eltűnt hirtelen. (K.) Áthúzva, helyette a végleges.*
740. *Éjjel virasztva napfeljöttéig. (K.) Az utolsó áthúzva, helyette: míg feltűnt a nap.*
741. *Én meg becsülém az istent nagyon, hogy (K.) becsülém áthúzással így javítva: becsültem*
744. *Mily nagy hatalmad van, uram, királyom! (K.)*
748. *...örömiükbe mind (K.) mind áthúzva, helyette: őt*
749. *Mind üdvözölték, (K.)*
750. *A dúsak, a vagyonbírók pedig, (K.) vagyonbírók áthúzással véglegesre javítva.*
752. *Szemöldök össze rántva nézzenek. (K.) Áthúzva, helyette: Ráncos szemöl ez is áthúzva, helyette: Szemöldök összerántva duzzogának.*

753. *A z o k* követték koszorúzva mind, (K.)
 754. *S* nevetve, (K.)
 757. *Táncolni most, ugrálni,* (K.) *ugrálni* áthúzva és véglegesre javítva.
 759. ...*hogy a liszt elfogyott a zsákból.* (K.)
 760. *Hekate* uttarcs', (K.)
 762. *No csak hamar tehát,* (K.) *No* áthúzva.
 763. *Mert már a népség majd kapunk előtt van.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 766. *S én meg megyek elébe a csoportnak.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 768. *Aztán dicső Pallász híres* (K.) áthúzva, helyette: *És szent Athéna híres mezeje,* áthúzással véglegesre javítva.
 772. *S míg azt, a ki hozzám méltó* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 774. ... *mily rosszul tevém!* (K.) *rosszul* áthúzva, helyette: *balúl.*
 777. *Önkénytelen szegődtem a rosszakhoz.* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 778. előtt *Chremylos* : (*Az oda tolongó néptömegre* :) (K.)
 779. *Napokra tüstént feltűnt sok barát!* (K.) A két első szó áthúzással véglegesre javítva.
 780. *Mert úgy döfölnek, úgy forrnak mind inamba,* (K.) *mind* áthúzva.
 783. *Nem vett körül ma,* (K.)
 785. *No most ez édes holmikát* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 786. *Rád öntöm,* (K.) Ehhez jegyzet: *Plutosva.*
Plutos: *Ne tedd bizony : ha én* (K.) *ha én* áthúzva.
 788. *Bármely* (K.) áthúzva, helyette : *Valamely* ez is áthúzva, helyette: *Egy-egy lakásba,*
 789. ... *sőt inkább behoznom.* (K.) A szórend a véglegesre javítva.
 791. *El, mint szokás, benn, a tűzhely körül.* (K.)
 792. *Meg ott* (K.) áthúzva, helyette : *Így elkerülöm a nyegléskedést is. – is* áthúzva.
 793. ... *hogy színműíró* (K.) áthúzva, helyette: *költő fűgdt,*
 795. *Azán* (K.) áthúzva, helyette: *S kacagni* ezzel
 797. *Felállá* (K.) áthúzva, helyette: *Felállott*
 801. ... *erte rosszat nem tevénk.* (K.) *nem* áthúzással így javítva: *sem*
 803. *Hombáraink szép lisztlánggal teli,* (K.) áthúzva, helyette: *Hombáraink liszt-lánggal teljések,* áthúzással véglegesre javítva.
 804. *Az amphoránk'* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
 806. *Arany s ezüst edény* (K.) áthúzva, helyette: *Ezüsttel és arannyal.* áthúzással véglegesre javítva.
 807. *Olajjal a verem, kenettel a korsó,* (K.) áthúzva, helyette a végleges
 810. ... *s a hálnak való* (K.) áthúzással a véglegesre javítva.
 813. *Arany statérral „páros-e? nem-e?”* (K.) Áthúzással véglegesre javítva
 Ehhez jegyzet: *20 drachma értékű aranypénz. (Körülbül 20 frank.)* (T.)
 814. *Játszunk mi szolgák ;* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 815. *Fokhagymafőt használunk történi.* (K.)
 820. *Siess utánam, szolgácskám;* (K.)
 821. *Chremylos* : *Ejnye, már ki ez?* (K.)
 825. *Mert nagy* (K.) *nagy* áthúzva, helyette: *ő nekem nagy dídás*
 829. *Jótettemért* (K.)
 831. *De gyorsan ám.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 833. ... *mind szilárd barátim* : (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 834. *Ha megszorúlok, adnak ;* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
 837. *Üres pohárszék lett a megölöm.* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
 842. *Mint szent ereklyét** (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *kelengyét hoztam ezt neki.* Áthúzással véglegesre javítva. E sorhoz jegyzet:

*Nem felel meg az anathema szónak, de bajos másképp fordítani röviden.

844. Ebben sanyargék húszt éven keresztül. (K.) Áthúzással véglegesre javítva. A görögben ez van: tizenhárom évig. (*ἐτη τρία καὶ δεκα.*)
845. Igaz Ember : Az is velem szigorgott. (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
847. Chremylos : (gúnyos :) (K.) A zárójelben levő áthúzva. Szép két ajándék istennek, ugyan csak! A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
852. Védő Apollon (K.)
855. Ki elvesztém minden vagyonom (K.) áthúzással véglegesre javítva.
859. A földinek roszul megy a sora, (K.) áthúzással véglegesre javítva.
860. Rosz pénz lehet a földi, (K.) lehet áthúzva.
864. . . nyomba (K.) áthúzva, helyette: rögtön ;
868. Én nem, bizisten ; de a ti kezeitek (K.) áthúzással véglegesre javítva.
869. Nem tiszta, nincs mód, semmikép ; (K.) nincs mód áthúzva, és a sor végére írva: nincs benne mód,
871. . . oh beh mingyárt itt termett (K.) mingyárt áthúzva, helyette: rögtön, itt termett áthúzva, helyette: ide csöppent
873. Nem mégy azonnal a bírák elé? mégy áthúzva, helyette: jössz azonnal — azonnal áthúzva, helyette: egyszerre ez is áthúzva, helyette: azonnal
875. Karion : Jaj lesz neked. (K.)
880. . . hol vették ezt a jó zekét? (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
881. Tegnap kopottas szűrben láttalak. (K.)
885. . . De nem (K.)
886. Feleltek arra, mit csináltak itt. (K.)
889. . . az anyémből lakmároztok itten! (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
890. . . gebednél meg, tanúddal együtt, (K.)
895. Tán a hüvöst : Ehhez jegyzet: A hús levegőt, vagy a „hüvöst”, amelyre tenni fogják : a tömlőcöt. (T.)
901. Felelj tehát, ha kérdezlek. (K.)
902. Földmivelő vagy? (K.)
912. Be szép szolgálat a leselkedés!
A görögben ez van: τὸ πολυπραγμοεῖν: „minden lében kanál lenni,” — tehát mindenre ügyelni, „leselkedni”.
915. Hát nincsen arra rendelt jog-hatóság (K.) áthúzással véglegesre javítva.
918. Rajtam (K.) áthúzva, helyette: Én rám
919. Ugy ebre is van bizva, isten engem! (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
920. S azt nem szeretnéd, (K.) áthúzva, helyette a végleges.
925. Le hát a köntöst! (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
926. Le a cipődet! (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
927. Hájszen közel (K.) áthúzva, helyette a végleges.
938. Mint egy gazemberen, (K.)
955. . . ha rátekint is, (K.) is áthúzva.
956. Látja (K.) így javítva: Meglátja rögtön,
965. Nem mondanád meg, hogy mi jóba jársz? (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
970. Voltál (K.) áthúzva, helyette: Valál
975. Szegényes, ámde csinos (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: nyalka ez is áthúzva, helyette: csinos ez is áthúzva, helyette: jóképű s derék
976. . . ha kértem valamire, (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
980. . . szegyéllős volt nagyon. (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
981. . . kért volt vagy huszat, (K.) áthúzással véglegesre javítva.

983. *Kért, hogy vegyek zubbonyt*; (K.)
986. *Sorolsz, (K.) áthúзва, helyette: Számlálsz, ez is áthúзва, helyette: Sorolsz*;
987. *S nem kéri, úgymond, azt se' fajtalanság* (K.) az utolsó szó áthúзва, helyette: *rosszaság*
990. *Roppant szerelmes volt beléd szegény!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
993. *Mert én eme tál csörogét, lepényt* (K.) a két utolsó szó áthúзва, helyette: *gyönyörű lepényt, az egész áthúзва, helyette: Mert én, ihol ni, e mákos lepényt, — mákos áthúзва, helyette: mézes*
994. *S az édes holmit, a mi benne van,* (K.) áthúзва, helyette a végleges.
997. *Megannyit téve hozzá,* (K.) *téve áthúзва, helyette: adva*
999. *. . . izente vissza,* (K.)
1001. *Látszik, hogy* (K.) *Látszik áthúzással így javítva: Lám,*
1002. *Hogy gazdag immár,* (K.) *hogy áthúзва, helyette: mióta — immár áthúзва.*
1009. *„Kincsem, galambom”-mal dédelgetett.* (K.)
1014. *Oly isszonyún félt engem a fiú.* (K.)
1017. *Igen, mikor huszával volt a drachma benne.* (K.) *Igen áthúзва.*
1023. *Vén Asszony: Nem jól tette hát, édesem,* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1027. *. . . mert ez az igazság,* (K.) *ez az áthúзва.*
1028. *Kivel jót tettem, viszonzni azt,* (K.) áthúзва, helyette: *Jó tétémért jót áthúзва, helyette: Jóval fizetni a jótétémért*
1038. *Ki ellen rég itt panaszkodom.* (K.)
1049. *. . . s ti vén istenek!* (K.) A két utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1050. *Ni mennyi ránc van a képén neki!* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1053. *Mert ha bele kap egy szikrája is,* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1056. *Csak itt fűgével.* Az eredetinek az felelne meg: dióval. (*λαβοῦσα κάρνα* = diót véve elő.) A. talán a füge erotikus mellékértelme miatt választotta ezt.
1063. *Dehogy!* (K.) Áthúзва, helyette: *Ne ne!*
1066. *No látszik* (K.) áthúзва, helyette: *Látom,*
1067. *Talán kerülget* (K.)
1068. *Gondolva, hogy én észre nem veszem?* (K.) *nem áthúзва, helyette: sem*
1070. *Hekate uccse!* (K.) Az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1071. *. . . nem engedlek,* (K.)
1076. *Értte* (K.) áthúзва, helyette: *Őerte*
1081. *Vén Asszony: És a megbízó ki?* (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1082. *Már én szót se váltok oly nővel* (K.) áthúzással véglegesre javítva.
1083. *Estendő óta* (K.) áthúзва, helyette: *Év óta elnyúlt vén bocskorral tovább. — vén áthúзва.*
1086. *. . . már igen dohos.* (K.) *igen áthúзва, helyette: nagyon*
1087. *A bornyomó zsák még jóvá teszi.* (K.) A három utolsó szó áthúзва és véglegesre javítva.
1090. *Én is beszélni akarok vele.* (K.)
1096. *. . . mint köszírthez* (K.) áthúzással így javítva az utolsó szó: *szirtre*
1097. *Ki zövegetett az ajtón? no mi ez?* (K.)
1099. *Hermes: Hé, te szolgál, maradj!* (K.) *szolga áthúzással Karion-ra javítva.*
1100. *Neked mondom; maradj.* (K.) Áthúzással így javítva: *Neked beszélék. Karion: Szólj tehát, barátom,* (K.) áthúзва, helyette: *Földi, szólj tehát,*
1107. *. . . Zeus most egy csöbörbe* (K.) az utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.

1108. *Akar* (K.) áthúzva, helyette: *Készül*
1114. *Többé nem áldoz immár senki lepényt*, (K.) áthúzva, helyette: *Nem áldoz senki sem tömjént, se borostyánt, — sem áthúzva*. A második változat hű a görög szöveg sorrendjéhez, mert a „lepényt” már a következő sorban van.
1119. *Hanem magamnak vége van*. (K.) Áthúzva, helyette: *Hanem magamnak is jaj*.
Karion : Okos vagy. (K.) Áthúzva, helyette: *Van eszed*.
1120. *Előbb a csaplár-nőknél volt nekem* (K.)
1121. . . . *minden jó : boros füge*, (K.) boros áthúzva. A boros jelző nyilván nem a fügehez, hanem a lepényhez tartozott (*olvoúrta mázsa*), ami borral készült. A lepény átkerült a következő sorba, de jelzője elmaradt.
1122. *Pogácsa* (K.) áthúzva, helyette: *Lepény*,
1123. *De most pihenhetek kereszt* (K.) a két utolsó szó áthúzva, helyette: *keresztbe rakhatom*
1127. *Kívánod, a mi nincs, s hídba hívod*. (K.) *Kívánod* áthúzva, helyette: *Az kéne*,
1131. *Ten* (K.) áthúzva, helyette: *Most a te májadat csikarja fájdalom*. Áthúzással véglegesre javítva.
1137. . . . *a friss húsból, mely* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *melyet*
1138. *Karion : Tilos ám kivinni*. (K.)
1139. *Pedig, ha gazdád* (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *olykor gazdád holmiját*
1141. . . . *részt vehess*, (K.) az utolsó szó áthúzva, helyette: *kaphass*,
1149. *Mert jobb, de sokkal, itt tündálatok*. (K.)
1151. „*Hol jól megy a sor, ott van a haza.*” (K.) Áthúzva, helyette: „*Hol könnyen él az ember : ott a hon.*” Áthúzva, helyette: „*Hon mindenütt van, hol könnyű élni.*” Áthúzva, helyette: „*Hol könnyen élek, ott van a haza.*” Ez is áthúzva s helyette a végleges.
1159. *De* (K.) áthúzva, helyette: *Vagy útvezérnek*.
Karion : Az se : (K.) áthúzva, helyette: *Ugyde lát az isten*,
1160. *Szüksége többé útvezérre nincs*. (K.) *útvezérre* áthúzva, helyette: *kalauzra*
1171. *Ki mondaná meg, hol van Chremylos?* (K.) A K. alapján az 1. kiad. felkiáltójelét, mit sajnos Ráth is átvett, kérdőjelre javítottuk. Az 1. kiad. helyesírása igazán nem lehet mérvadó!
1172. *Pap : Hát mi volna? nagy*. (K.)
1174. *Éhen veszek ; betévd jalamat sincs*, (K.) a három utolsó szó áthúzással véglegesre javítva.
1179. . . . *jött a menekülő* (K.)
1183. *Egyáltalában senki :* (K.)
1186. *Azért* (K.) áthúzva, helyette: *Én hát*,
1188. *Ne félj, az isten jóra hozza mind'*. (K.) A mondat második része áthúzással véglegesre javítva.
1193. *Órizve mindig* (K.)
1196. *Tegyétek azt*. (K.) *azt* áthúzva.
Chremylos : Plutost is hívja egyik! (K.) Áthúzással véglegesre javítva.
1202. *No* (K.) áthúzva, helyette: *Úgy*, ez is áthúzva, helyette: *Na*,
1204. a) *No lám ez a* (K.) áthúzva, helyette: *No e fazék ellenkezőleg* áthúzva.
 b) *No e fazékkal ép ellenkező* (K.) áthúzva.
1205. a) *Van, mint a többi : rendes fazék* (K.) áthúzva.
 b) *Dolog történik, mint a többivel*, (K.) áthúzva.
1206. a) *A szürke habját mindig fölveti*. (K.) Áthúzva.
 b) *Mert más fazék ősz habját fölveti :* (K.) áthúzva.

1207. *Ennek pedig alatta van a szürke haj.* (K.) szürke áthúзва, helyette: ősz.
- Az 1204—1207. sor áthúзва és véglegesre javítva. Az 1207. sor azonban a véglegesben először így volt: *Ennek pedig alatta áll az ősz haj.* — áll áthúзва, helyette: *mén* — Ehhez a jegyzet a K-ban így van: *Fordít-hatatlan szójáték*, mert a görög szó (γαῶς) hab-ot és banyá-t jelent.
1209. *S kötelességünk ezeket dallal kíséрни a* (K.) kiegészítéssel véglegesre javítva.
(vége 1874. jún. 20.) (K.)

GLOSSARIUM

ELŐSZÓ

Aristophanes költészete a legváltozatosabb s legmerészebb képzelet forrásából fakad. Ilyen költészet természetesen roppant nyelv-kínccsel dolgozik s ezt a szó- és kifejezésbeli gazdagságot az előttünk levő fordítás is feltünteti. Aranyinak itt bőséges alkalma volt sok olyan tősgyökeres kitévelt felhasználni, mely az irodalmi nyelvben vagy éppen nem vagy csak elvétve fordul elő, s azért a nép szavajárását nem igen ismerő olvasó előtt érthetetlen. De abban is, a mi érthető, sok olyan van, a mit a költői alkalmazás figyelemre méltóvá s nyelvészet vagy stílus szempontjából tanulmányossá tesz.

Az Aristophanes-féle gondolatot sokszor épen az Aristophanes-féle szó teszi azzá, a mi; úgy, hogy a fordítónak, hacsak az eredeti szöveg hatását gyöngítetni, a maga sajátos voltából kivetkőztetni nem akarja, a magyarban is Aristophanes módjára kell eljárnia.

Tömöttséget tömöttséggel, szójátékot szójátékkal, komikus szóalkotást megfelelő szóalkotással kell visszaadnia, s hogy Aranyinak mindez mennyire sikerült, hogy fordítása mennyire híven állítja szemünk elé a Gráciák e mosdatlan gyermekét, azt már bírálatomban jelentettem. Itt is bebizonyult, a mit a Nyelvőr, VIII. 529. a *Toldi szerelme* ismertetésében költőnkől mond, hogy „ő nemcsak a magyar költésnek, ő a magyar nyelvnek is legnagyobb mestere”.

Mindezek után, úgy hiszem, elég okom volt azon lenni, hogy Aristophanes magyar fordításához glossarium csatoltassék. De, fájdalom, koszorús költőnk, a miről a nagy közönség is régen értesült, gyöngye szeme miatt minden ilyen munkára jelenleg képtelen s így történt, hogy valamint Aristophanes életrajzának s az egyes vígjátékaiba való bevezetéseknek, úgy a glossariumnak is a megírása alulirotra háramlott.

A mi eljárásomat illeti, meg kell jegyeznem, hogy az anyag megválasztásában nem csak az olvasót, hanem némileg a szótár- és nyelvtanírót is szem előtt tartottam. Az új vagy eddig ismeretlen kitételeken kívül azokat is fölvettem a glossariumba, melyek közönséges létükre még teljes szótárainkban sem találhatók. Csak azt magyaráztam, a mi magyarázatra szorúl; a mely kitétel valami oknál fogva említésre méltó, de magában véve érthető: azt egyszerűen megemlítem. Minden szónál megmondom, melyik vígjáték hányadik versében fordul elő; a mire nézve jegyzeteim kéznél voltak, ott egyéb idézeteket, bizonyítékokat és fejtegetéseket is mellékeltem.

A mi hiány van e glossariumban, azt a szíves olvasó némileg az idő rövidségének tulajdonítsa: mert a fordítás megjelenését nem volt szabad soká késleltetnem.

Ponori Theurewák Emil

GLOSSARIUM

- Abb'a: abba a. Darázsok 1314. *addsz'a* Nőuralom 163. *manób'a* Darázsok 1288 *id'a*: ide a. Madarak 206. Ach. 794 *össz'esküvő* Lovagok 420. *miót'a* Lovagok 593. *addsz'egy* Ach. 883. *vón'* mássalhangzó előtt is Ach. 322. 674. *jó'karat* Lov. 638. *jó'karó* 816.
- abárló: Schaumlöffel. Dar. 1112. Nyelvőr II. 491.
- acsarkodik: agyarkodik. Madarak 1579. Nyelvőr IX. 91.
- ad. *fejét adni valamire*: rászánni magát valamire. Béke 94. *ad májját nekem?* Béke 1039. Lásd *levét*.
- adag: Portion. Békák 133.
- addig-addig: mindaddig. Dar. 1420 V. ö. Simonyi Magyar nyelvtana. (Budapest, 1879). 81. §. 2. *addsz'i* Lov. 120. Ach. 785.
- adaja: adója. Béke 729. Régi és dunántúli alak. Lásd Mátyás Flór. Magy. nyelvtörténeti szótár 6–7. lap. Berzsenyi is használja, Versei 1860. évi kiad. 195. lap., s védi Kazinczy ellenében, Kaz. és Berzs. levelezések 109. lap. Aranynál több helyütt találkozik. Buda halála I. kiad. 93. 223. 224. 233. lap. V. ö. *addja* Nyelvőr IX. 481.
- adándod: adandó. Madarak. 919. Régiés.
- adó-beszedni: adót beszédni. Lovagok 990. Lásd Egyetemes philol. Közlöny I. 251–256. lap.
- aegyptizáltak, azaz: ravaszkodtok. Nők ünnepe 891. Lásd: *tormázz*.
- ajaz. nyilat ajazni: den Bogen spannen. Békák 1291. = *ivet ajazni*. Nők ünnepe 108.
- ajánl: felajánl, ajándékul, áldozatul hoz. Felhők 421.
- ajk. *házam ajka*: házam ajtaja. Acharn. 450.
- ajkharapva Darázsok 740. 1042 *ajkrebegve* Acharn. 652. *ajkszorítva* Ach. 658. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. Simonyi Magy. nyelvtan 207 és 208. §.
- akkor-időben Darázsok 1055. V. ö. *akkor éjjel* Toldi szer. IV. 49. *mekkor tájt* Madarak 1428.
- alakos; *deli tánc*. Békák 324.
- alám ment: Békák 444. V. ö. *nehogy a pokrócba menjen*. Nőuralom 346.
- alattság: vastag (hajó-) kötél. Szláv eredetű szó. Béke 37.
- alélhatatlan: *az aether alélhatatlan szeme*: das nie ermüdende Auge des Aethers. Felhők 284.
- alfelleső: Lovagok 820. v. ö. *férjiparázna*.
- alkalom, *minő alkalmon utazol?* mit welcher „Gelegenheit“ reisest du? Béke 124. = *alkalmatosság*. V. ö. Toldi szerelm. VI. 39.
- almával hajigál a kéjné: Felhők 958. Az alma erotikus jelentésű. Lásd Becker Charikles 1875. kiad. I. 292–3. lap. V. ö. Arany-Gyulai Nép-költési gyűjtemény I. 584. lap.
- alólkelő: az előkelő tréfás ellentéte. Lovagok 189.
- alsor; Békák 1023. a több sor evezős hajókon a felső sor alatt levő sor. alvégi: az alvégről, a helység alsó részéről való. Darázsok 859. v. ö. *félvégi*. Darázsok 860.
- ambroziás dal. Madarak 703.
- anyámasszony katonája: gyáva. Felhők 962. *anyámasszony vitézi*. Békák 943.
- anyjányi: flügge. Madarak 1276.
- anyjokom: Így szólítja a magyar ember, kinek gyermekei vannak, a maga feleségét. Nőuralom. 310. 334.
- aradal: Brautlied. Mad. 1635. *ara-üdvözlő*. Mad. 1631.
- aranystater = 12 f. 18. kr. Lásd: Római és görög pénzszerítés 8. lap.

aszalvány: gedörtes Obst. Felhők 53. Nyelvőr IX. 509.
 aszat: assa foetica. Madarak 509. 1488. stb. Nőuralom 404. *búzós aszat*.
 Plutos 715. *búzaszat*. Lovagok 837.
 asszonyozni. Békák 919. v. ö. *menyecskézni*.
 asztaláldó dal. Nőuralom 1151.
 atyázzat: atyjának nevez, azt mondja hogy „atyám” Darázsok 615. v. ö.
papázzat.
 azon lovag-palástosán, azaz: le se veti lovagpalástját. Nőuralom 848. V. ö.
azon melegében. Toldi szer. X. 44. *azon vizesen, azon sárosan*. Lásd
 Simonyi Magy. nyelvt. 155. §.*)
 azt t. i. teszem. *Lakomázni fogunk-e ma? vagy hogy?* A felelet rá: Zeus
uccse, nem azt: de beszélni fogok stb. Madarak 440.
 ágrokon: egyenes ágon való rokon. Nőuralom 1113.
 álcázva Darázsok 1030. vhez.
 áldozat-ernyő Nők ünnepe 791. *áldozó-tiszt* Nőuralom 128.
 áldozunk kehelyt: hozzunk italáldozatot. Darázsok 1175. Lásd: *névadóját*.
 áll. *harcot állni*: einen Kampf bestehn. Béke 1092. V. ö. Gyöngyösi Kupi-
 do 32.
 állat: lény (gúnyosan) Felhők 186.
 álltokból: álló helyükből. Lovagok 488. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 265. §.
 álla-kítátva Darázsok 589. Lásd *ajkharapva*.
 álfenyőfatépők Békák 928.
 álmot lakomázunk: wir essen ein Traumgericht. Darázsok 1176. Lásd
 A helyes magyarság elvei 95. lap.
 álmot hüvelyez: álmot fejt. Lovagok 757. V. ö. Mátyás Flór. Tört. szót.
 125. lap. Mint közmondás azt jelenti, hogy hiábavaló munkát tesz.
 Ballagi Példab. 198.
 álszemély: Afterperson. Lovagok 372.
 árny Madarak 341. *árnyas* Acharn. 915. *árnyoldal*. Acharn. 653.
 árutér: vásártér, piac. Béke 928.
 árva paszulyt se' adnék érte: ich gäbe keinen Pflifferling dafür. Felhők
 1325. V. ö. régibb német *bőne*.
 átdarázsult: darázssá változott. Darázsok 1031.

Bab-eszegetve Lysistr. 501. Lásd: *ajk-harapva*.
 babó: Wicke. Plutos 1002.
 Bacchusnedv-teli Nőuralom 14. V. ö. *dalteli* örömtele.
 baj-íru: veszélyt orvosló. Békák 1206.
 Bajj Mad. 13. biharmegyei helynév.
 baj-nyugtató: baj-nyugtató, baj-szüntető. Békák 1257. V. ö. Vörösm.
fejét karjára nyugtatja.
 bájjengzet Madarak 850.
 Bakonbeli Ach. 810. veszprémmegyei helynév.
 balga: balgatag. Lov. 974. Madarak 1168. Acharn. 324. Nőuralom 190.
 Új szó, a régi *balgatag*-ból kurtítva.
 balkörmű: kicsapongó, kirugó (leány v. asszony) Béke 909. Ballagi Példab.
 499. Hol jámbor nincs, balkörmű a táncos = Wenn man keine Jung-
 fern hat, muss man mit Huren tanzen.
 bal-nap: szerencsétlen nap. Acharn. 172.
 bánat: bánatpénz. *teszem is a bánatot le*. Felhők 1198.
 bánja: sinli, kárát vallja. *hasa bánja*. Nőuralom 667. *S tudod, hogy ezt egy
 mérce búza bánja, azaz: hogy ez egy mérce búzába kerül*. Nőuralom
 545. V. ö. Népk. gyűjt. II. 424.
 bársonyosan: bársony ruhában. Felhők 73.

batkát sem ér. Béke 1138. Nőuralom 144. Valamikor *bapka* volt s kis pénzt jelentett. Lásd Mátyás Flór. Tört. szót. 179. lap.

becsvágy. Békák 639.

becézte: kényeztette, gyöngéden ápolta. Felhők 71.

béél. Ach. 771. biharmegyei mezőváros neve.

befalt tizenhat szép cipónkat. Békák 512—3. nem: befalta. V. ö. *felfordítái sok zsákomat*. Nőuralom 735. *fülét ragasztanál* Béke 1174. Lásd Nyelvőr XI. (1880.) 511—514. lap.

beforr: betóduul. Acharn. 25. Lásd *visszaforr*.

behabzsol: mohón befal. Plutos 691.

belé: *görnyed belé*. Béke 33. *elbámulsz belé*. Madarak 1184. V. ö. *a füte ugyan csengett belé*. Vadr. 397. *alig szuszogott belé* 399. *hogya hejji siiett el belé* 400. *úgy hogy egészen elfárat belé* 401.

belelezedik: jól érzi magát az új helyzetben. Darázsok 1404.

belopózkodik; belopószik. Darázsok 451.

beltetemek: Eingeweide. Béke 1030.

bélyeges: erkölcsileg megbélyegzett. Acharn 486.

béke-kérni. Béke 217. *béke-kötni*. Madarak 1486. Lásd *adó-beszedni*.

békeáldomást ivál. Acharn. 279. békepoharat iván. Acharn. 270. 922.

békevágy. Acharn. 32 bendő: gyomor. Lovagok 162. 164.

berzseny: vörös festéknek használt növény. Lysistr. 48.

bérhad: zsoldos had. Plutos 175.

beszédbe álltak: szóba álltak. Lovagok 1193.

besziciliázta (a sok turót): befalta mint Kleon a sziciliai expedíció hasznát. Darázsok 876.

beszűr: beszüretel. Nőuralom 888.

bicékel: sántikál. Nőuralom. 208.

billeng: éretlen fürtöcske. Békák 92. Csokonai II. 61.

bírátlanok: nincsenek bírái. Madarak 111.

birkaárús: birka-kereskedő. Lovagok 139.

birka élet az, ha nincs mulatság és foglalkozás. Plutos 921.

bírok-tusa Plutos 1163.

bíró-jogosult polgár: bírói tisztre jogosult, Darázsok 625.

birkozta le: győzte le. Darázsok 1147.

birságban maradnál: birságban elmarasztalnának. Felhők 731.

bitolás; bitorlás. Madarak 529.

bizsergés: Prickeln. Nők ünnepe 132.

bogaras játék Acharn. 876. vhez való jegyz. Görög neve *μηλολόρη*. Leírását adja Grasberger Erziehung und Unterricht im class. Alterthum. I. rész. 74—76. lap.

bogár-jármű: nem bogárhátú szekér, hanem a bogár, amelyik Trygaiost fölvitte a magasba. Béke 804.

bogárzó vén nő: pajzánkodó vén nő. Plutos 1022. V. ö. Népdal: *A vén asszony bogározik*.

bokáznak, táncot bokáznak Békák 334. Lásd: *álmot lakomázunk*.

bókolódva: bókolgatva. Darázsok 142.

bókony: a hajó bordája. Nők ünnepe 53. Nyelvőr V. 567.

bolhanyom-tudós Felhők 801.

bolond, ki a bolond ad értetek pénzt? Ach. 700. V. ö. *ki a manó, ki a fene*

boncmester Békák 786.

borág: szőlővessző, Béke 309. 582. Nőuralom 1030. Kazinczy-féle szó

boráldozó pohár Béke 413.

bornyomó zsák: Keltersack. Plutos 1087.

borsfű-kacéran: „mit Saurampfsmiene”. Acharn. 242.

borsokás: borsóka (Finnenkrankheit) nyavalyában levő. Lovagok 360.
 borszipák: boriszák = iszások. Nők ünnepe 374.
 borzol: (*haját*). Felhők 530.
 bölcselde: Denkerei, Denkanstalt. Felhők 183. *gondolkozda* Felh. 96.
 bölcsmondalékony. *Mert kapcsolólékony, mindig céljútékony, Bölcsmondalékony, biztos és fogékony, Zajongékony elem közt is hatékony.* Lovagok 1271–1273. Kómikus szövegek.
 böllér: bellér, hentes. Lovagok 392.
 börtönjajok Nők ünnepe 986.
 botlevél: a *skytala* nevű botra tekert levél. Lysistrate 924.
 bugócsiga: Brummkreisel. Darázsok 1469.
 burkony: Mantille (parodiából készített szó). Madarak 1172.
 busán nézett a földre mint a bika : stierwild starrte er vor sich hin. Békák 762.
 Lásd Toldi szer. gloss.
 butykos: szűknyakú, hasas korsócska. Békák 1146.
 buvóka: buvóhely. Lovagok 805.
 büdös: *valamivel*, kevély. Plutos 178. V. ö. *büdös góg.*
 bűnbe marasztanak: sie erklären dich für schuldig. Nők ünnepe 653.
 bütyke: bütykő, bütyök. Darázsok 1439.
 búzaszat. Lásd *aszat*.

Csáb-dal. Nőuralom 882.
 csábult a fejem: kábult a fejem. Acharn. 1145. V. ö. Toldi szerelme. gloss. *bangó.*
 csacsoégékony. Lásd: *bölcsmondalékony.*
 csalafinta: csaló, nyegle. Békák 964.
 csali étkek: csalétkek. Lovagok 737.
 csámcsog: *csamcsog*. Acharn. 770. Darázsok 743.
 csapás. *Mi a csapás hoz erre?* Madarak 860.
 csaplár-vidító. Nők ünnepe 706.
 csapold meg v. ö. koppaszd meg: fizettesd meg jól. Felhők 782.
 csapócsiga: bugócsiga. Madarak 1385.
 csapófa: emeltyű népi neve. Lysistrate 400.
 csapzott, összezsapzott: zusammengeballt. Lysistrate 539. Csokonai II. 48.
 csatabontó: Lysistr. 515. Béke 921.
 csatorna-lé. Acharn. 1117.
 csék: bikacsék. Békák 581.
 cselefeendő (v. cselefeendő): nőcsábító. Béke 710.
 cselle: delfin. Lovagok 517.
 cselszövény. Béke 395.
 csélcsap. Acharn. 136.
 csengőcafrang csikóju. Békák 925.
 cserebűly: cserebogár. Madarak 564. Felhők 736.
 cseréphambár: gabnatartó. Béke 601.
 csernemző: cserfatermő. Nők ünnepe 114.
 cséza: hintóféle fedeletlen kocsi, chaise. Felhők 33.
 csicserez v. csicséz: a leányt pajzánkodva fogdossa. Béke 802. Nők ünnepe 462.
 csimasz: csimaz, poloskaféle. Felhők 613.
 csinálj nyelvét: csinálj neki nyelvet. Béke 1163. Lásd: *fülét ragasztandl.*
 csinytételit ízni Béke 699.
 csobány: csoba, csobán, másképp csobolyó: hengeralakú ivóedény. Acharn. 520.
 csombó'fű: csomborfű, Polei. Acharn. 829.
 csombók: Knoten. Lysistr. 539.
 csöppent: véletlen ott termett. Nők ünnepe 503.

csörgettyű módra *szónoholmi* Felhők 261.
 csőr-szegezve v. ö. szurony-szegezve. Mad. 354. Lásd: *ajk-harapva*. —
kampó-csőr Lov. 200.
 csoroszlya: alte Vettel, altes Reibeisen. Nőuralom 937.
 csóstül: vastagon, tömegesen. Nők ünnepe 272. Békák 876.
 csudaszerzet: csudalény. Madarak 278.
 csupa hadvezérelleg Madarak 352. Lásd Nyelvőr VII. (1878.) 538. lap.
 csupádon: csupán. Plutos 184. Csokonai II. 80.
 csupasz-vitéz: könnyű fegyverzetű harcos. Nők ünnepe 231. Görögben is
 latinban is, csupasznak hitták az ilyest.
 csüllő, csüllőmadár: Mőve. Madarak 541. Lovagok 887.
 csőrcsavar: főnév. *Hallván a sok tekervényt, csőrcsavart, Szóvisszavágást*
 Békák 732.
 csüvöllő: szövéshez tartozó eszköz, melyen a fonalat csőre tekerik, hogy
 vetéllőbe lehessen alkalmazni. Békák 1254.
 céklazubbonyos: céklalevélbe takart. Acharn. 849.
 célfutékony. Lásd: *bölcsmondalékony*.
 cigány: cigány módra kolduló. Acharn. 398.
 cobák: a német „Zuwag”-ból: husos konc. Plutos 1128.
 compó: hal neve. Németül: Schleiche. Lysistrate 521.

Dagály Madarak 1259.
 dagasztó: sütőteknő. Békák 1104.
 dali tánc Békák 421.
 dalolmány Madarak 1306.
 dalteli: Madarak 727. v. ö. *bánatteli*. Felhők 415. stb.
 dalzengte. Lovagok 1221. V. ö. széllengette. Madarak 1621.
 dárda gerelyt lehelő: Békák 965. Lásd: A helyes magyarság elvei 95. lap.
 dárdanyeles, dárdanyélvonó: Lanzenschäfter. Béke egyik személye. Lásd a
 Béke 1129. vhez való jegyz.
 dárda-vetve. Darázsok 1076. Lásd *ajkharapva*.
 de v. ö. német aber „még pedig” értelemben. *Tulajdon engem vert meg, de*
nagyon. Lovagok 34. v. ö. Lysistr. 487. *kópé vagy, de nagy*. Nők ünnepe
 826. *Előmozdítaná ez a békét?* — *De jóval!* Lysistr. 148. *de sokkal ám*.
 Plutos 1149. V. ö. Plutos 131. 137. Madarak 985. 1338. *de senki*. Da-
 rázsok 642. *de nem ám!* Felhők 375, *de hogy!* Madarak 331. *Jámborok,*
de halljátok szót: so hört doch! Darázsok 403. *pénz, de csak egy fia*
sincs. Béke 121.
 degesz: átvitt értelemben: has, bendő. Plutos 692. Nyelvőr VII. 457.
 democsokrácia: gúnyosan demokrácia helyett. Békák 398.
 démutka. Béke 1087 stb.: a német tájnyelvben *Démüt*. Thymus vulgaris.
 Lásd Spiess Beitr. zu einem Hennebergischen Idiotikon. Bécs, 1881.
 41. lap.
 derce: korpás liszt. Béke 123. Darázsok 612.
 díból, ledíbol: civódás és hancuzás közben lever s összetapos. Lovagok 677.
 dísz-szék. Lovagok 1277.
 Dob. Acharn. 222. szatmárnemgyei helység neve.
 docka: deszka. Nők ünnepe 1072.
 domika: egy alkalmasint tótos magyar túró-s-étel. Lovagok 719.
 dolog: *éjék dolgában* : was die Nächte betrifft. Felhők 415. *ha dolga ráért, t. i.*
a vizellés. Lov. 830. V. ö. *úrdolog*.
 dögfa: Anagyris, egy bűdös fa neve. Lysistr. 68.
 dölyf-utáló. Darázsok 137.
 döng: a saruról mondva. Plutos 755.

dörgő-ropogó hang. Felhők 373. dörögve-morogva. Dar. 590.
dübögtet: dübörögtet. Felhők 135.
dühös-örült. Nők ünnepe 760.
dús: *nevekben dús*. Nők ünnepe. 310. *szellemdús*. Darázsok 63.
duskál. Darázsok 522. *duszkál*. Nőuralom 552. annyi mint: dözsol, úszik a jóban.

Ebanyád Lov. 963. V. ö. *k... anyád*.
ebédlene: ebédelne. Madarak 740.
ebfi: kutyakölyök. Acharn. 513. *ebtej*: kutyatej. Nőuralom 404.
eget verőleg Békák 739. Lásd: *csupa hadvezérvileg*.
egynapelő v. ö. Eintagsfliege. Felhők 224.
egyötök: egyitek, egyiktek. Darázsok 71.
Ekbatána-adta cifrasága Ach. 66. V. ö. *embere*.
eláztam (olyan kegyetlen sorsban), azaz tönkre mentem. Plutos 851.
elbölcseledém (a zubbonyomat): ich habe ihn „verstudiert“, azaz a sok bölcseledésben odaveszett. Felhők 827.
elcsinálni: vertuschen. Plutos 375.
elefánttetem: elefántcsont. Plutos 812.
elgyaláz: legyaláz, meggyaláz. Lovagok 659.
elemezni Felhők 315.
elesküszöm: eltagadom esküvel. Lovagok 294.
eljárt a szám: ich habe mich versprochen. Acharn. 551.
elhitet valakit, hogy: elhitet valakivel valamit. Nők ünnepe 432. Darázsok 939.
élire vert sok Darius: rakásra gyűjtött sok Darius-arany. Nőuralom 603.
elkallódik (rólam a bőr): wetzt sich ab. Lovagok 29.
elköpök: ich lasse den Saamen. Békák 709.
elmés-ügyes Felhők 1328.
elokoskodja: er macht Ausflüchte dagegen. Madarak 1530.
előhely Lovagok 650. *előülés* Lovagok 530.
elő-szer: elsőbbség, *a csúnya legénynek elő-szere van nálunk* Nőuralom 707.
előny Darázsok 498.
elővásárt csinálnak Felhők 1145. *elővásárló* Felh. 1143.
első: mint nominativus praedicativus, *a ki első megviszi* Madarak 913. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 185. lap.
eltelést okoz: macht Überdruss. Plutos 191.
elütni valakin a port: v. ö. német Jemanden durchstauben. Felhők 1140.
éltől a mádr azaz: nyugodni megy. Nők ünnepe 46.
elvádol: bevádol. Lovagok 451.
elviszed szárazon: du kommst mit heiler Haut davon. Plutos 273. Darázsok 1315. Nyelvőr IX. 521.
embere! *Pusztulj a manóba, ügyetlen hájfejű vén embere!* Felhők 763. V. ö. *eszemaáta városa*. Madarak 780.
emberebbül. Béke 495. *emberebb*. Felhők 1008. Lásd: A helyes magyarság elvei 94. lap. — *emberhalálból*. Dar. 367.
emberileg. Békák 1007. Lásd: *csupa hadvezérvileg*.
emberül: mannhaf. Lovagok 420. Plutos 211. s egyebütt.
emelted szarvad: „du warfst den Kopf hoch.“ „lobst den Kamm.“ Lovagok 1237.
emeltyű. Béke 300. Felhők 1326. v. ö. *csapófa*.
én: *minden én ellenségimnek*. Lovagok 787. Régies.
ennyese! ejnye! Lysistr. 857.
eredve: *hadigályakkal eredve ki*. Darázsok 1052.
ereszkedvst: ereszkedve. Felhők 1376. V. ö. óvást Toldi szer. IX. 52.

esés: *esső*. Felhők 1068.
 esett: *nem esett hülyeségből*, azaz: nem történt hülyeségből. Lovagok 476.
 eszegetted. Felhők 893.
 eszelni. Lysistrate 585.
 eszély. Madarak 1454.: *eszélyes*. Békák 499.
 eszmécske-szedni. Acharn. 367. Lásd: *adó-beszedni*.
 Eszterág-király: Gólya-király. Madarak 821.
 Euripides-cifrásan: olyan cifrásan, mint Euripides szokta. Lov. 18.
 evez: *nagy hajót eveznek*. Lovagok 1259.
 ezek meg egy sem: ezek közül meg egy sem. Acharn. 581. V. ö. *ezek mindenik látni kívánják*. Magyar hölgyek levelei 44. lap stb.
 ezem *van* : ez van nekem. Lysistr. 796.
 ezüst-arannyal : ezüsttel arannyal. Plutos 806. Lásd *ragelhagyás*. A helyes magyarság elvei 77. lap.
 ezüstre vált: ezüstté vált. Plutos 811.
 éhenkórász. Hungerleider. Béke 709.
 étkes állatok: falánk állatok. Acharn. 774.
 érem: Münze. Madarak 1041.
 édeleghetném. Acharn. 1147.
 édes mit: valami édes dolgot. Acharn. 980. v. ö. *olyasmi* = olyas mi.
 éj-nap: éjjel-nappal Nőuralom 1097. Egyet. ph. Közl. I. 121. élc Lovagok 486. 500. ;
 előszörebbe *előszövr* comparativusa Lov. 1057.
 élni valakit: bujálkodni valakivel. Nőuralom 113. Nők ünnepe 35. élte virágját: *er war im Flor*. Lovagok 491.
 ércsulyos buzogány Békák 1336.
 ércvegy: Metallmischung Békák 681. V. ö. *vízvegy*.
 érik. *ha a vizellés rád érik* Darázsok 772. *rám érik a szülés* Lysistr. 700. *rám érik az álom*. Nyelvőr III. 411.
 érünk. *mit érünk?* = mire jutunk? Béke 277.
 értekeződni: értekezni. Felhők 461.
 értékű: értékű. Felhők 463. Régies és népies. Szent-Iván éji álom 163. lap.
 érv Felhők 999. *érvelés* Békák 1052.
 étvágy Acharn. 1050.
 évek ótai laktárs Plutos 434. Lásd Nyelvőr VIII (1879.) 348 s köv. lap
 évente: évenként Darázsok 670.

Fáklya-hordva Felhők 528. *fájdalom okozva* Acharn. 220. Lásd : *ajk-harapva*.
 fakúsz: Baumläufer, Baumklette. Mad. 301 stb. Nyr. VII. 456.
 falbrák: választott polgárok, kik a város falai jó karban tartására ügyeltek. Darázsok 1067.
 famunkás: a ki fával dolgozik, a kovács ellentéte. Béke 464.
 farcsika Békák 223. Darázsok 1034. Béke 1155. *farocská* Lov. 1261.
 farcsúcsra keltek: farotok csúcsára ültetek azaz: büszkén fölegyenesedve ültetek. Acharn 612.
 farkas-éhe van: hat einen Wolfshunger. Plutos 872.
 fark-meresztve Plutos 296. Lásd: *ajk-harapva*.
 fark-csóválya Lovagok 48.
 farolhatnók (a révbé), szent lombbal verve, hajóját. Darázsok 389.
 fazékkal: fazékszámra. Madarak 576.
 fecstéj Darázsok 673. *pectej*-nek is mondják.
 fegyvercsiszár: fegyverkereskedő. Béke 1125.
 fegyvernyugtót ajánlani: fegyvernyugvást, fegyverszünetet ajánlani Lovagok 744.

fejében: *napidíjja fejében*. Darázsok 624. E kitételről A nyelv optikája című értekezésem 9. lap.

feketeködszörboruéjsüveg. Acharn. 359. Droysen németül így *Finsterlingshaarbuschdickmähnger Hadeshelm*.

fel van valamivel: v. ö. *szarudt emelni*. *Mondssza csak, mivel vagy oly fel, s írhatnál?* Darázsok 1270. *Föl is van vele*. Acharn. 924.

felcihelődik: felkészülődik. Darázsok 524.

felelés: *S mind ezt felelés nélkül, azaz: nem felelünk* azért. Darázsok 559.

felfordítál: *sok zsákomat, nem: felfordítád*. Nőuralom 735. *Lásd befalt – cipónkat*.

felgazdagít: gazdaggá tesz. Plut. 287 stb.

felgondoltam: meggondoltam. Békák 561.

feljő neki rá a bolondja: es *überkommt ihn die Lust*. Nőuralom 612. V. ö. *Megint rájött a bolondja*. Ballagi Példab. 838.

felkérítek: elkérítek. *Az országlást Zeustól felkérítek*. Madarak 528.

felkérődni az ügyet: újra megrágni, azaz újból átvizsgálni az ügyet. Darázsok 747.

felkötő szakáll: vendégszakáll. Nőuralom 100.

fellengő: magasra emelkedő. *Olympos hóborította fellengő csúcsain ültök*. Felhők 271.

felloval: felbizgat. Felhők 1383.

felszülünk valamennyit: jobb karba helyezünk valamennyit. Madarak. 690. V. ö. *Jókai: ha a most meglevő holdusokat ma rögtön felszülne valami hatalom más valami állásba, holnap újak lépnének az elhagyott állomásokba*. Csokonai I. 106.*) *amazok szálltek fel a Parnassusra*.

félkegyelmű: *nicht ganz bei Trost*. Plutos 12.

félre-dolgát tenni: *auf die Seite gehen*. Plutos 1184.

félre-hely: ahová félre megy az ember. Nőuralom 319. V. ö. *Simonyi Magy. nyelvt. 126. §.*

feltáplál: felnevel, ápol. Felh. 505. *feltápláltad elmém'*. Bék. 846.

feltüti diadaljeleit: *er errichtet seine Trophaeen*. Lovagok 482.

fenekig csupa téjföl: *waságod sem egész fenekig csupa téjföl*. Darázsok 576. *azt gondolta, fenekig tejjel vagyok*. Csokonai II. 132. *Érteleme kiteszik e közmondásból: A tejnek sincs fenekig föle*. Ballagi Példab. 7442.

fenhéjázó: fenhéjázó Békák 902.

fenróptü Békák 778. fentrónu király Madarak 1634.

fénygazdagon Madarak 1614.

férfi-lakozta: férfi-lakta Felhők 298. V. ö. *dalzengte*.

férfiparázna Felhők 879. Darázsok 650.

férfifirnyó: *scortum masculinum*. Darázsok 84.

feszgel: fészkelődik. Darázsok 606.

fi. *othon pénz, de csak egy fia sincs, egy csepp sincs, legkevesebb sincs*. Béke 121. *e hajlék oly fiamat nevel, olyan fiút nevel nekem, olyan fiam van ott*. Felhők 1106.

figejvés: figehajtás Acharn. 943. Nyelvőr IX. 516.

fikarc: tulajdonképen annyi mint rost, vékony szál. Átv. ért. minimum. *egy fikarcot sem* Acharn. 978. *fikarcnyi sem néz rád* (t. i. apád örökségéből): *du hast nicht einen Heller Theil*. Madarak 1560.

filléres: a ki fillérez, zsugoriskodik. Felhők 1103.

finnyázkodás: finnyáskodás. Darázsok 478.

firtat: kutat, tudakol. Békák 1144.

fitít: (dicsekvésből) mutogat. Nőuralom. 97. *fitogat = fitít-gat* Darázsok 989.

fityegő: mint főnév. *Te meg örvendsz, a hatalomnak rágódva körül májbőr-szélén s elhányni való fityegőin*. Darázsok 635.

fltyma: ócsárló. Felhők 441.
 fogni *egyéb fogást* Lov. 915. Lásd *merünk*.
 fogcsikoritó Darázsok 995. Béke 722.
 fogsorvicsoritó. Lovagok 936.
 foghegyen. *no lám mily foghegyen s szétvont ajakkal ejti ki* Felhők 842. V. ö.
fokhegyen Vadr. 499.
 foglyosan: fogasan Lovagok 199.
 fohász Béke 421. Békák 845.
 fojtott lére: vadlére. Darázsok 490. *fojtva a sok madár vadlére* Békák 475.
 A vadlé úgy készül, hogy főzés közben a gőzét lefojtják, azaz: „födővel erősen leborították.”
 folyósót: folyosót Nőuralom 15.
 fonadék Acharn. 424. *fonadék* Lysistr. 1225.
 fonálszövevény ruha: szőtt ruha Madarak, 884.
 fonáltelyes (orsó). Békák 1282. V. ö. *örömtelen*.
 forgószom-atta: tréfás káromkodás. *Júj, forgószom-atta! Honnét esék rád e göröngy?* Darázsok 205. *Forgószom-atta! nem repülsz odább?* Madarak 1189.
 forgótoll: „forgó”, Helmbusch. Acharn. 1043.
 földművesi élet. Béke 563. Lásd *Nyelvőr VIII. 346*.
 föllengék. Felhők 1422. Lásd *jellengő*.
 fölösb. *hatszázndí fölösb*: hatszáznál több. Madarak 1179.
 fölvégi. Darázsok 860. Lásd: *alvégi*.
 fő'terhölöm: ich packe ihn auf. Acharn. 898.
 főtől: az asztalfőn. Darázsok 1179. V. ö. *lábtul*.
 fránya: hamis. Nők ünnepe 704.
 fujsz követ valakivel: egy húron pendülsz valakivel. Lovagok 433. 796. 806.
 fú: liheg. Madarak 1054.
 fúrakodó: tolakodó. Felhők 440.
 furcsálkodás: tréfálódzás. Darázsok 55.
 furdál: furdal. Lovagok 187.
 furócsiga: Bohrwurm, furófereg. Lovagok 1201.
 Furta. Lov. 80. biharmegyei helység neve.
 fut. *futok Kleonra*: rá megyek, rá esem. Békák 540. *futnak Bocskai uramra* M. hölgy. lev. 171. *lámpát futottál*: részt vettél a lámpás futójátékban. Darázsok 1161. V. ö. *álmot lakomázunk*.
 futáskor: meneküléskor. Nőuralom 244. V. ö. *szaladáskor, nagy szaladáskor*. Azt jelenti a szabadkai pórnép szavajárása szerint, hogy a *forradalomban*. Futás (török-, tatár-): nem pusztán az *elfutás*, hanem sokszor évekig tartó *elbujdosás*. Toldi szer. VI. 23–16. glossar.
 fuvóka: Blasinstrument. Lysistr. 1169.
 függő: függő ólom, das Loth, kőműveseknél. Békák 759.
 fület ragasztanál: *fület* ragasztanál neki. Béke 1174. *csinálj nyelvet*: csinálj neki nyelvet. Béke 1164. V. ö. *hagyj békémet* = *hagyj nekem békét*. Lásd: *befalt tizenhat szép cipónkat*.
 fülreszelő dalok. Béke 756.
 füstre tesszük: a kéménybe akasztjuk; félre tesszük. Acharn. 262.
 Gabnakufár: gabnakereskedő. Lovagok 381.
 gajdol: dudál. Békák 353. Nőuralom 889. Annyi is mint: óbégat. *Nyelvőr VIII. 469*.
 galacsin: gölödény Felh. 1073.
 galambom többekről mondva. Lásd: *szám*.

galycipelő: ki ünnepkor a szent galyat viszi. Darázsok 517.
 galibába *keverém magam'*: bajba keverém magam'. Nők ünnepe 629.
 gályavértés harcok Lovagok 522.
 Ganajdi Lov. 841. *Vörösdí* 843. Lásd Nyelvőr IX. 509.
 gatyás-ölyv: Habicht. Madarak 1114.
 gazdászát Darázsok 548. Lásd az e vershez való jegyzetet.
 gazd'asszonyilag Nőuralom 601. Lásd: *csupa hadvezérelleg*.
 gazok gaza: Erzhallunk. Béke 184. *rosszak roszsa* Lov. 1176.
 gazúl: csúfúl. Plutos 878.
 gédelget – sajtóhiba! – dédelget Lovagok 938.
 gép-csoda-szörny kereső Béke 747.
 golyhó: bolondos, bohó. Lysistr. 843. Nőuralom 90.
 gombolyagoz: gombolyagot csinál. Lysistr. 548.
 gonddal-gonosz: kitervezetten gonosz. Lysistr. 324. Dar. 452.
 gondolkozda: Felhők 96. V. ö. *bölcselede*.
 gonosz. *Mi a gonosz lelt engem?*: mi a manó lelt engem? Darázsok 938.
 görál: hajigál, szór. Madarak 778.
 görnyakú: hosszú nyakú Béke 746.
 göcs: csomó. *ott kiáll a fákhlya egy göcse* Darázsok 1327.
 gubóbogarazva: gubóbogarakat (Gallwespen) szerepeltetve vigjátékaiban.
 Lovagok 484.
 gulászta: a tehén első teje ellés után. Darázsok 673. Béke 1073. V. ö. *fecstej*.
 gumó: *Bolle*. Felhők 191.
 gunnyaszthatnám: szunyókálhatnám. Darázsok 5.
 gyaluforgács- és tollsikárlás-szerű munka Békák 779.
 gyapju-kalmár Békák 1320. *gyapjúpacal*: wollenes Rindsgkrös subáról
 mondva. Darázsok 1101.
 gyarass gyapjut: kämme, krämple die Wolle. Lysistr. 501.
 gyémutka Acharn. 736. = *démutka*.
 gyermekce Felhők 791.
 gyomros. *te gyomros!* = du Schmeerbauch! Békák 200.
 gyomrozd agyon: „zermürb' ihm den Bauch,” üssed gyomorba. Lovagok 422.
 gyógytemplom: Aesculap temploma. Darázsok 125.
 gyopár: stoechas citrina. Acharn. 829. Nőuralom 1029. Lásd Nyelvőr VII.
 (1878.) 62–3. lap.
 gyönyörédes. Lysistr. 512.
 gyűléskedni: gyűlésezni. Acharn. 134. Darázsok 41. Felhők 1013.
 gyümölcs-sajt: birsalma-sajt, aszú préselt gyümölcs. Béke 553.

Ha elhagyva. *jobb is, elpusztulsz* = jobb is, ha elpusztulsz. Felhők 1196.
jobb biz a fiadra, jól ráparancsolsz. Felhők 1210.
 habarekdühü. *Átgázolva erős bőrszagon és habarekdühü fenyegetésen*. Béke
 721. mit Droysen így fejez ki: *Durchschritt den entsetzlichen Leder-*
gestank und die Schrecken des sprudelnden Zornkoths.
 háborúment: háborútól ment. Béke 410.
 hadd elhagyva. *Állj fel: tartsd: pörköltöm le!* = hadd pörköltöm le. Nők
 ünnepe 235.
 hadd helyett *had'*. *had' adjak*. Béke 49. *had' öntözöm meg*. Béke 898.
 hadd helyett *hagy'*. *hagy' éljen*. Madarak 1290.
 hadnagy régibb magyar értelemben: hadvezér. Béke 432.
 hadút: Feldzug. Békák 1217.
 hadverő. Nők ünnepe 307. V. ö. *egy próbált hadverő*. Csokonai II. 64. *Csaba*
Bendegúznak volt hadverő fia. Vörösm.
 hágcsóként. *szöveget vert, hágcsóként, a falba, azaz úgy, hogy hágcsó lett belőle*.

- Darázsok 131. Nyelvtanaink csak olyan példákat ismernek, melyekben a *-kint* az alany szerepére vonatkozik, péld. *Lebegj te őrző angyalkint fölöttünk*. Simonyi Magy. nyelvt. 472. §.
- hagymabős: „*bollenwird*”. Acharn. 495. *hagyma-mérges*. Acharn. 167.
- hagymakuktalisztkenyérkofák! Lysist. 429.
- hagymáztátok össze. Béke 482.
- háj. *Ha majd a vén bíró háját eszed*, azaz: örökségét. Darázsok 198.
- hajlok: hajlék. Plutos 408.
- hajnal járkel-árulkod-biráskod-nyomorú szokás Darázsok 484.
- hajószeg-pántolt nagy szavak Békák 784.
- hajó-lik a nézésed Acharn. 97. V. ö. *tolvaj a nézése*. Dar. 865.
- hajporozva Nőuralom 734.
- hajszál-érő *Vagy loptam egy hajszál-érbődet el!* Békák 576.
- hajt: mondogat. Lovagok 21. Béke 67. Plutos 263. Buda halála: *Gyöngyvér ijedez búnevelő gondon
És hajtja szünetlen: de hiába mondom.*
- halhatlan: halhatatlan. Ach. 54. Mad. 648. Nők ün. 649. *-hatlan, -hatatlan* helyett elvéve a régiségben s a népdalban is előfordul. *szólhatlan* Adhort. mulierum.
- hallj szót! Hör'! Darázsok 1387.
- hallva halljon Lysistr. 257. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III. (1874) 387. lap. V. ö. *kérve kéri, adva adják* Vadrózsák 133. *sírva-sírjunk* Darázsok 310.
- hallvád e férfidőls vést, miért nem közelgsz? Békák 1205. Régi alak: most minden személyre vonatkozólag csak azt mondjuk hogy *hallódn*. V. ö. Szilády Régi magy. költ. tára II. 482. lap: *menekedvénk, eltávozánk, bemenvétek, bizvájok*.
- hámozni a héjját Madarak 637. Lásd Nyelvőr III. 387.
- hancúzik, hancúroz, hancúrozik: dévajkodik. *ha végig hancúztuk az éjt* Nők ünnepe 475. V. ö. Fazekas Mihály versei 7. lap: *Mint egy virgontz őzetske Fürgén hantúzom*.
- hanem elhagyva. *Nem a más tolla lőtt meg: a magunké*. Madarak 760.
- hány. *szemed zöld karikát hány* Darázsok 607. V. ö. szikrát hány.
- hara: durva szörpokróc. Béke 346.
- harcilag Lysistr. 626. Lásd: *csupa hadvezérelleg*.
- harclamankós. A szójáték kedvéért alkotott melléknév, mely Lamachos nevére céloz. *Óh, harclamankós, háborus zimankó* Acharn. 1019. Droysen így: *Weh über den Feldzug, lahmen lamachäischen!*
- harcona, marcona képére alkotott új szó: harcos. Darázsok 1022.
- harctolongs Acharn. 517.
- harmad magamnak. *Telik ebből a parányi napidíjból, Úgy-e, liszt, fa, paszuly, s minden egyéb, harmad magamnak?* Darázsok 300. E tulajdonító esetre más példát nem tudok. V. ö. *ha többed magáról szól*. Bárány Nyelvkönyv 30. lap. Rendesen csak a *vel* ragos kitételek járnak: *másod, harmad, többed, sokad magával* (Erdélyi, Népd. II. 259. III. 284. Vadr. 418. Nyelvőr IX. 318.) De itt a *vel* rag az additiót fejezi ki, melynek következtében én vagyok a 2. 3-ik stb. *agavad magammal*. Borsszem Jankó 1878. ápr. 1. oly tréfás kitétel, melynek analogiája a nyelvben nem akad.
- hármasszigonyú: kinek háromágú szigonya van. Felhők 550. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 113. §.
- harsányriádvá. Béke 375. Lásd az *ajkharapva* cikk idézeteit.
- has-imádóbb. Nők ünnepe 785.
- hász: hát hiszen. Darázsok 600.

hatékony. Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalékony*.
 hátrálhatatlan. Béke 242. hátvakaró. Darázsok 703.
 hava-járó lunaticus. Felhők 393. a kinek a feljő a hava = bolond óra jön rá.
 Ballagi Példab. 3379. Nyr. VIII. 426.
 havaz. Ach. 1082. Nem a nyelvújítás szava, mint némelyek állítják, hanem a népé. Még a moldvai csángóknál is megvan. Lásd Nyelvőr IX. 489.
 házfeltörő, házfelverő: éjjeli tolvaj, der einen Einbruch verübt, Räuber.
 Felhők 1265. Plutos 206. 866.
 hazugság lomblugosa: kérkedő hazugnak a jelzője. Darázsok 319.
 hegedű: kéz- és nyakszorító kinzó eszköz, fabéko. *Hurkot vettek a nyakára s hegedűt.* Felhők 574. *állítsd hegedűbe.* Nők ünnepe 900.
 hékám: (*megszóltásul*) barátom. Nőuralom 802.
 helypénz: Standgeld. Acharn. 851.
 helyre-tanács: helyén való, helyes tanács. *mentsd meg szeretett városodat helyre-tanácscsal.* Békák 1435. V. ö. *helyre-legény* = derék legény, *nagyba-lány* = még nagyon is lány. Bácsmegyei kifejezés. Lásd: *félre-dolgot tenni*.
 helyen. Nők ünnepe 742. *helyt.* Acharn. 16. Nők ünnepe 824. *annyi mint: helyett.*
 helyére lopni: *lopva*, azaz titkon visszatenni a helyére. Nőuralom 509.
 helytelen *gógós madár.* Madarak 274.
 hencseregve: henteregve. Békák 507.
 herce-hurca. Darázsok 734. *herce-hurcált.* Lovagok 1301.
 hétbikabőrharagu. a *hétbikabőr* Aias pajzsának a jelzője Homérnál. Békák 966.
 hihetlen: hihetetlen. Madarak 402. Lásd: *halhatlan*.
 himnélküli Madarak 655. V. ö. *főnélküli* Arany—Gyulai Népkölt. gyűjt. I. 144. még ilyet is mondanak: *nélkülemi ottlételed.* Lásd Nyelvőr VIII. 346. s köv. 1.
 hirnők Madarak 798. stb. *nőhírnők*: női hirnők Nőuralom 835. után. *hirt hirdető* Plutos 270. Figura etymologica. Lásd: *hallva halljon*.
 hólyagtörés. *Sem evezve, se dárdatéve nem kapott hólyagtörést, azaz nem hólyagzott fel a keze, sem az evezés, sem a dárdatetés nem törte fel a kezét.* Darázsok 1076.
 hőköltök, úgy-e vissza már, azaz: hátráltak. Lysistr. 328.
 hon Békák 187. Madarak 1204. *honji* Plutos 899. stb. *honol* Nők ünnepe 857. *honos*: hoi Felhők 1116. Plutos 47.
 honvéd Madarak 1111.
 horogujjzatu: görbe ujjú, karmú. Lovagok 200.
 horpász: a borda és csipő közt eső testrés. *Útni legottan kell neki a két horpászsa közzé.* Madarak 926.
 hörpöl, lencsét Darázsok 776. 777.
 hősileg Acharn. 661. Lovagok 549. Lásd: *csupa hadvezérelleg*.
 hozzávet: sejt. Lovagok 401. Béke 119. Darázsok 70. *hozzávetőleg* Nőuralom 385. (Lásd Nyelvőr VII. 538. lap.)
 hurkamüves Lov. 149.
 hurkszatócs Lov. 203.
 húros Acharn. 1052. = *húros rigó* u. o. 1154.
 húslás: a bőrről vakart szennyes, nyálkás rész. Acharn. 393.
 hűvös: mint főnév: hús levegő. Plutos 894.
 húzakodni: civódni. Felhők 1159. 1285.

Ibolya-koszorúza Lovagok 1222. V. ö. *dalzengte, férfilakozta.*
 id'a Madarak 206. Lásd: *abb'a*.

ide termett: itt ternett. Plutos 870. V. ö. *ide hagy és itt hagy*.
ifjanc Darázsok 649.
igen Darázsok 1130. Felh. 323. Lov. 166.
igénybe vesz Nőuralom 515. *igényel* Békák 736.
íjász Acharn 669.
ildomos férfiú Acharn. 921. *ildomos és* Nőuralom 570.
illa hát!; fuss hát! Nők ünnepe 1154. V. ö. *illára venni a dolgot. illa berek nád a kert*.
illel. Darázsok 1363. V. ö. *bánol*. Lov. 1037.
illetlen: gefeit. Felhők 1339.
ima; imádság. Lovagok 158. Felhők 264. Békák 849.
imádat: istent illető hódolat, tisztelet. Felhők 299. *imádatos*. Felhők 551. Békák 378. *imádotlan*. Darázsok 531.
indul. *szépen indul* : fängt gut an. Béke 323.
infinitivus. *ki városának használni lassu, míg gyors ártani*. Békák 1362. *egyszer felugrik ez rám, és ütni verni engemet! kínozni, fojtogatni!* Felhők 1310. *elbeszélő infinitív, melyet így a nép is használ, mondja a fordító. vám bízták Spártával békét kötni*. Acharn. 53. *téglát vetni meg ha sejtjük, azaz: hogy téglát vet. Felhők 1072. tudod hogy? bánni ezzel?* Acharn. 1001. *előkélttem minden szónokot lebögni*. Ach. 37. *örzened rendelte*. Lov. 965. *ajánlom tartani*. Ach. 750.
inyént: valakinek inye szerint. *ámbr nem volt a dolgok inyént* : inyetekre. Lysistr. 476. *Az ént* határozó képzőről Szilády, Régi magy. költők tára I. 270. lap. V. ö. *azént* : a szerint Kat. leg. 1555 stb. Mátyás Flór. Tört. szót. 147. lap. *ezént* : e szerint. Vadr. szót. *alkalmasint. vérint*. Toldi sz. V. 38. *szája izént való*. Nyelvőr II. 222. *igazságomént, ártatlanságomént*. Döbr. cod. 7. *Józsa. Megkönyebbüle nagyságod az bánlerakással?* Balassa M. *Igen is, mert előbb másfél százint voltam, mostan pedig mázsa szekerint vagyok*. Comoedia. Balassi 1569. IV. r.
ir: test. *irva fali képeken*. Acharn. 937.
irmagostul: mindenestül. *pusztuljak irmagostul*. Békák 550. Lásd a következő kitételt.
irül se lelnél: ritkaságnak sem lelnél. Nők ünnepe 528. ir, irmag és mag synonym jelentésűek. irmag embernek, állatnak utolsó ivadéka, melytől a faj tovább tenyészik. Átvitt értelmén kedvenc gyermek és ritkaság Csokonai II. 35.
írtór: stílus, a mivel irtak. Darázsok 814.
írtató edény; Salbentopf. Nőuralom 747. v. ö. *olajtartó*. Madarak 1498.
isten az atyám: Gott ist mein Zeuge, bei Gott! Nők ünnepe 572. *ist' az atyám*. Toldi sz. VIII. 58.
istenadta: *istenadták*. Plutos 267. Simonyi Nyelvt. 169. §.
isten bolondja: Nőuralom 790.
istenileg Lysistr. 1174. Lásd: csupa hadvezérelleg
istennyilás Béke 42. istennyilá-ból melléknév mint *úrdolgas úrdolga*-ból.
istenuartcs: istenuccseg. Béke 1152.
ivor: elefántcsont Lovagok 1061.
izzatag acharni lány: glühende acharnier Maid. Acharn. 639.

Jaj a keservét! schwere Noth! Plutos 386. V. ö. *keservét a bajának* Lovagok 1. *jajdal*. Klagegesang. Madarak 226.
jaj-keserves Acharn. 298. *jajra-búra* Nők ünnepe 980.
java-mulatozás. Acharn. 930. *java-polgár* Acharn. 667.
játsszódni: játszani. Nők ünnepe 942. Plutos 1054.
jajentsd közre: hirdesd. Madarak 432.

jellem-rokon Nők ünnepe 552.

jelmez Békák 108.

jó lábon lesztek velünk; ihr werdet mit uns auf gutem Fusse stehen. Madarak 1501.

jogar: Scepter. Madarak 455. 1449. Czuczor-féle szó.

joggal-jogtalan: mit Recht oder Unrecht. Acharn 345.

jogszerűleg Madarak 1507. Lásd: *csupa hadvezérléleg*.

joh: latinul; exta, nemesebb belrészek. Madarak 493. 917. 925. *Bőrért lefesztték, johaít fölmetszék, Nézni a nézőknek oltárra helyezték* Buda halála I. én. 10. lap. Lásd Szilády Régi magy. költ. tára 264. 265. 269. 301. 373. lap.

jóhír-mondó Lovagok 568. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 188. §.

jól meg van teremtvé: meg van adva a módja. Acharn. 897.

jónilag puhán Nők ünnepe 162. Lány, kéjes volt az óioniai mindenben. V. ö. Nőuralom 885. Plautus Pseudulus V. 1. 35 *probe perdidici Ionica*. Horatius Od. III. 6. 21. *motus doceri gaudet Ionicos matura virgo*.

A lag-leg képzőről lásd: *csupa hadvezérléleg*.

jósilag Béke 955. jóslati mód Darázsok 981.

jövény: jövényün Békák 425.

juhfürösztd. *Legelőbb is, mint gyapjúból a juhfürösztdn, a szennyet kéne ki-mosni*. Lysistr. 535—536.

juh-ölve Lysistr. 188. Lásd: *ajk-harapva*.

Kacska kéz: görbe kéz. Lov. 1005.

kacároz: vihog, vihároz, nevetgél. Nőuralom 851.

kakas zuzom: kakas zuzám. Darázsok 758.

kakó: bohó, esztelen. Acharn. 570. Plutos 1054.

kákán-csomó-haj-szörzál-hasgató. Darázsok 1306.

kalolni: kallani. Acharn. 295. Lovagok 364.

kanáli gém. Madarak 1075. *kanalas gém*. Madarak 833. Lásd Nyelvőr VIII. (1879) 346. s köv. lap.

kanbab: nagy bab. Béke 1067.

kancsó-ünnepet kell inni. Acharn. 947. A kancsó-ünnep, görögül Choes, az Anthesterion (febr. második fele s március első fele) hónap 11., 12. és 13-ik napjára eső Anthesteria virág, azaz tavaszi ünnep középső napja. Leírását adja Mommsen Ágoston Heortologie 356. lap.

kap fölül: fölül kerekedik. Béke 216.

kap evezőre. Lovagok 553. v. ö. *lóra kap. a táz a hajókba kap*. Ach. 879. *a konyhába kapott (kutyamódra)*. Lov. 952.

kapcsolékony. Lovagok 1271. Lásd *bölcs-mondalékony*.

kapcabyár: hitvány betyár. Madarak 472.

Kapjon. Lov. 81. = *Kaplony szatmármegyei helynév*.

kapva-kapnak. Darázsok 481.: *hallva-halljon*.

kaptató: meredekség. Lysistr. 276.

kar-főlemelve. Nőuralom 297. Lásd: *ajk-harapva*.

karszerető: az énekkar kedvelője. Nők ünnepe 1084.

károgi varjú. Madarak 583. V. ö. *játszi, csali mese, ugri füles, oh népfecsegi Kleon*. Darázsok 334. *tagadi*. Felhők 111. Simonyi Magy. nyelvt. 277. §.

károgra károglak le. Lásd: *ordítva ordítalak le*.

kártol, gyapjút: gyarától, krämpelt. Plutos 168. Lysistr. 548.

kása-zabálni. Nőuralom 688. Lásd *adó-beszedni*.

kaszamüves. Béke egyik személye.

kászolódni: fölkerelkedni, fölkészülődni. Felhők 1241. Nők ünnepe 639.

kavarint. *furcsa dolgokat kavarinta házunkhoz valami daemon*. Darázsok 1418.

kecskegolyó-morzsa: „Bockköthelgebröck”. Béke 747.

kedvenc. Madarak 623.
kedvetek szottyan: kedvetek kerekedik. Madarak 1045.
kegy-osztva Nők ünnepe 940. Lásd: *ajk-harapva*.
kéjduh. Lysistr. 762. kéjhölgyszem Darázsok 994.
kék, kén, kéne: kellenék, kellene. Felhők 642. Lysistr. 536. Ach. 913.
kell, hogy. *S a birkaárus a bőrvarga által kell hogy pusztuljon?* Lovagok 140.
Nem latinizmus, a mint azt a Nyelvőr több ízben (I. 432. II. 127.) állítja. Hogy nem az, bizonyítja a nép nyelve. Lásd Nyelvőr I. 475. *félbe kellett hogy hagyjam a szorgos dógom* Nyelvőr V. 175. *meg kellett hogy haljon* Arany—Gyulai Népköltési gyűjtemény I. 230. lap. Megjegyzendő, hogy a nép soha sem mondja: *kellett hogy meghaljon, kell hogy végig szenvedje*, hanem: *meg kellett hogy haljon, végig kell hogy szenvedje*.
Kelleme: Gráciák. Acharn. 936. Béke 750.
kengyelfutó: Läufer. Darázsok 1163.
kenekedni Felh. 938. *kenődzni* 808. Béke 836. *kenődni* Ach. 946.
kenyered: szokásod. *test-gyakorlat nem kenyered* Felhők 412. Józka örd.
kenyereztesd magad': lass dich füttern. Lovagok 750.
kenyért: kenyeret. Acharn. 1063. v. ö. *kosárt* Acharn 232. Nőuralom 734. *madárt. Darázsok és darazsak, lódarazsak* Felhők 914 *ökört* Lov. 606. V. ö. Csokonai II. 36. III. 8. 32. Népk. gy. I. 185. 191. 260.
kényurkodik: zsarnokoskodik. Darázsok 454.
képire másznak: megtámadják. Nőuralom 641.
képes, nem képes: képtelenség, lehetetlen. Béke 1071. Lysistr. 1006. Lásd Vadrózsák 504. lap.
kerce ruca: csörgő kacsá, csörgő réce. Madarak 833.
kerekül: keréknak, *ötödik kerekül néznek* Darázsok 638.
kereszt kérdéseket tesz: er kreuzt die Fragen. Acharn. 656.
kérgesfonású korbács: kérges azaz kemény bőrből keményen megfont korbács Acharn. 688. *kérges suba* Felhők 75. Toldi sz. gloss. *kérges, szivós. lölygekemény Marathon-bajnokok* Ach. 182. sk.
kerülj belől: gyere be. Nőuralom 950.
kései vetés: amit későn vetettek. Dar. 265. Toldi sz. gloss.
ketté róva: ketté vágva, fűrészelve. Béke 1178.
kétrét: kétrétűleg. Lovagok 351. Lásd Egyetemes philol. Közl. I. 183. lap. Nyelvőr IX. 317.
kevés vártatva: ein Weilchen. Felhők 485. Lásd Nyelvőr IX. 316.
kétszer-gyermek *a vén*. Felhők 1346.
kezelni: behandeln. Nők ünnepe 745. *kezelő*. Lysistr. 460.
kezemben kövecses kosár: nominativus absolutus. *leánytársim közt állok itt kezemben kövecses kosár*. Nők ünnepe 983. *mécs a kezökben*. Darázsok 222. Lásd Egyet. phil. Közl. I. 260. lap. Nyelvőr IX. 318.
kezes vagyok, azaz olyan mint a *kezes bárány*. Békák 393.
kéz-mosni. Madarak 439. Lásd: *adó-beszedni*.
kézmosó medence: mosdó tál. Béke 885.
kézmű: kézi mesterség. Plutos 904.
kézvíz: kézmosásra való víz. Madarak 843.
ki. *nevetség, a ki tudja* : nevetség, ha valaki tudja. Felhők 1186. A relativumnak illetően használatáról. Egyet. phil. Közl. II. 393—4. lap. Nyelvőr IX. 170. lap. *úgy kell szavogatni ruhánkat, mint a ki belé vizeltt*. Lysistr. 373—4. azaz: *mint annak a ki. — kik, és az apjuk* : kik apjokkal együtt. Békák 655.
ki, tárgyra vonatkoztatva. *Van ezer város, ki nekünk az adót köteles évente behozni*. Darázsok 670.
kibabonázza: babonával kigyógyítsa bajából. Darázsok 119.

kibotolni: bottal kiverni, kikergetni. Lysistr. 536.
 kifürdesz vagyonomból: sok fürdéssel elköltöd a vagyonomat. Felhők 809.
 Droysen így: *verbadeſt mir Haus und Hof*. V. ö. *kifüröszöttem magamat minden pénzemből*. Szász K. Othello 109. 1.
 kieszlek az országból... *én meg hát kiiszlak*. Lovagok 647—8.
 kihordani, a titkot : másoknak elmondani. Nőuralom 442.
 kilel: kitalál. Nőuralom 491. Lovagok 395.
 kileselkednek: kikandikálnak. Béke 911.
 kimber-szoknyásan: kimberféle szoknyában. Lysistr. 45.
 kimosdom. Madarak 1096.
 kincs-köpi, azaz: valóságos kincstár. Darázsok 244.
 kipállott: kisebesedett. Lovagok 842.
 királydinnye: „súlyomszurdancs”. Lysistr. 537. *királydinnyés homok*. Petőfi
 Lásd Nyelvőr VII. 458. lap.
 királyos pártbeli: királyi pártbeli. Darázsok 457.
 kitörtem: kifakadtam. Felhők 1307.
 kiválva. *mostantól kiválva*: kivéve most. Béke 587.
 kíváncs: kíváncsiság. Darázsok 342.
 kivisz: ausführen, zu Stande bringen. Lovagok 857. Felhők 1018. stb.
 kivolt. *véhadm négy mércés kivolt azaz kitelt*, megvult a teljes mértéke. Darázsok 428. *nincs ki az eszed*. Plutos 361.
 kivoltam: jó dolgom volt. *S beh kivoltam én, hálván szeméten, a bástyák mögött*.
 Acharn. 73. V. ö. Toldi sz. IV. 46.
 kizé?: micsoda izé? Nők ünnepe 599. *izé, mizé? semmizé* Hamlet.
 kobozsztergálypaizsáros Madarak 466.
 kockatörvény: a kockajátéknál való szokás. Nőuralom 986.
 kófic: zagyvalék, Békák 104. hitvány ember, bikfic. Darázsok 1282. Toldi sz.
 gloss.
 kohol: forral agyában. Darázsok 178. *a rabok felől koholtok s pörölyöztek ott*
 t. i. a rabok kiszabadítása felől. Lov. 434.
 koldusabb Acharn. 394. Lásd: *embevebb*.
 kolonc: fityegő valami. Felhők 524.
 konya: lefelé konyuló, löggő. Felhők 523. Nyr VII. 456.
 kopácsolni ki a szemét: die Augen aushacken. Acharn. 95.
 koppant. *bár a szemem' koppantám vala ki* Felhők 25. Lásd az e vershez
 való jegyzetet *szemem koppanva* Békák 508. *szeme szája koppan*.
 Csokonai I. 329.
 kopja-csiszár: Speerschmied. Béke 435.
 korhelyleves Acharn. 261.
 kóriándrom: Coriandrum. Lovagok 628.
 koronghajtotta Nőuralom 1. V. ö. *dalzengte, férfilakozta, ibolyakoszorúza*.
 korpa-enni Béke 437. Lásd: *adó-beszedni*.
 kottabos: egy sajtáságos italloccsantó játék, melynek leírását a Becker-féle
 Charikles (Göll-kiad.) II. 366. s köv. lap. olvashatni.
 kőiv: kapu. Acharn. 418.
 könnytele: könnyel tele. Nők ünnepe 991. V. ö. *örvmtel*.
 könnyezett: könnyezett. Béke 581.
 könnyörgeni: könnyörögni. Béke 896.
 köpedelem: személyről mondva. Acharn. 270.
 köpeny: köpönyeg. Madarak 468.
 köppöly: köpöly, Schröpfkopf. Béke 523.
 körjárat: a hold forgásáról mondva. Felhők 173.
 körömig-gyűrűs-pulya-hajuevelő. Felhők 327.

köröm-hegyén *sem kell mutatni hogy nő* : sehogy se árulja el, hogy nő. Nőuralom 93.
 körösleg. Felhők 647. Lysistr. 306. Darázsok 420. Béke 724. Lásd: *csupa hadvezérelég*.
 korszó-bedugni. Darázsok. 891. Lásd: *adó-beszédni*.
 körvonó: Zirkel. Felhők 179. = körző. Madarak 944.
 köt. *azzal kötve beléjek, hogy . . .* : azzal támadván meg őket, hogy . . . Béke 610.
 köztélre fojtva: erősen megkötve kötéllel. Békák 434.
 közlátvány. Nők ünnepe 655.
 közinkbe: közénk. Béke 354.
 köz-kotyvalék. Nőuralom 876.
 köz-köpű. Plutos 909.
 krúgás: krúgatás. Madarak 670.
 kucorog: hockt. Béke 164.
 kukojca: Heidelbeere. Madarak 589.
 kuksi: bámész. Lovagok 164.
 kulcsolom a térded: átkarolom a térded. Béke 1041.
 kuncog: grunzen. Acharn. 710. Plutos 306.
 kurjancs: nagytorku, nagy szájú értelemben véve, Grossmaul. Lovagok 138.
 kurta polgár: Kleinstädter. Lovagok 765. V. ö. *kurta nemes*.
 kürtláncsatorzonbajszú. Békák 928.
 kushad: kuksol, bújik, görnyed. Nők ün. 229. 899. Lov. 275. *kushaszd le vállad'* : bücke nieder die Achsel. Acharn. 904.
 kutra-járó dal: mit kútra járva dalolnak. Békák 1236.
 kuttog: lappang, meghúzza magát. Ach. 318. Darázsok 909.

Lábhegyen, *miért oly lábhegyen?* : miért oly gögösen? Madarak 935.

lábra állítani: értsd: vagyonomban. Felhők 80.

lábtul. Darázsok 1192. V. ö. *füből. Széltül*. Toldi sz. gloss.

lakhely. Nőuralom 674. Sem nem új, sem nem rossz szó, aminek a Nyelvőr állítja. Eléfordul már a Bécsi codexben 40, 12. Es égbe gulekezéne c menden kőfalos varasoc zérent es kő falotlan varasocban lac helécben es égbe helécben. Baróti kisd. szót. 54 lak'hely s a hozzávaló jegyzetben: *lakó hely (lak, szép lak, farkas lak)*. lak (*hely nélkül*) megvan egy székely népdalban: *kicsin az én lakom, nem nagy vár Erdélyiféle Népd. III. 66*. Végre tudni való, hogy *Lak* maga is helységnév, és hogy sok helységnév *lak*-kal van összetéve. Példákat még az Árpádok korából is idézhetni. Jerney Magy. Nyelvkincseiben: Asszonylaka 2. lap. Bőlak. 20. Csekelaka 24. Lak 82. Nagylak 96. Pócslaka 110. Tótlak 144. Ujlak 147. Ujlak-halász 147. Ujlak-Thalut 148. Egyik másik ezek közül nem egészen bizonyos; de azért a tény maga legkisebb kétséget sem szenved. A lakos sem Bartzafalviféle szó amint azt a Nyelvőr I. 95. állítja: már Molnár Albert szótárában is megvan. Egyébiránt a *lakóhely* a szokottabb.

laktárs Plutos 435.

lángmadár: Flamingo. Madarak 265.

lángnyilu csillag: a villám különös leírása. Nők ünnepe 1001.

lángos: lepény-féle. Kuchen. Ach. 234. Lovagok 767. *loangos-ennyi*. Acharn. 696. Lásd *adó-beszédni*.

lángharagu Ach. 639. lángörjögésű zimankó Felhők 331.

lanka: víz melletti ligetes (olykor) gyümölcsös hely. Másutt szelíd emelkedésű hegylejtő. Madarak 1009. Toldi szer. XI. 12. Nyelvőr VIII. 509.

laposat s nagyot köpve Béke 761. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 71. §.

lassadán: lassacsckán. Darázsok 1071.
lát. *Te lásd* (t. i. *hogy mi lesz belőle* mint a német *Sieh zu* : vigyázz. Plutos 217. *törvényt lát* : törvényt szolgáltat, ítéletet mond. Darázsok 729.
látomány: tünemény. Madarak 1620. Nők ünnepe 672.
lator: kurafi. Lysistr. 107.
lazsnak: Vliess. Lysistr. 866. Békák 411. Plutos 168.
lázbetegen Acharn. 1099.
lebernyeg: könnyű nyakbavető ruhaféle. Madarak 675. Toldi szer. XII. 32. *nyakbavető*. Csokonai II. 93. jegyz.
lebókoló: a ki lebókol, lehajolva áll. Felhők 193.
lebúj-dal. mit lebújakban énekelnek. Békák 1240.
lecsepül: leront, levág, legyőz. Acharn. 547. *lecsepülte szóval*. Lovagok 213.
lecsorbult *szélű csuprocška*. Ach. 430.
lefaru. Darázsok 650. Lásd az e vershez való jegyzetet. *les . . .gü* annyi mint nagy lelógó s . . .gü.
lefőz. *három-négy fazék lencsét lefőzött* (más értelem mint megfőzött vagy össze-főzött.) Békák 471. mint a német *abkochen*.
légevezni: repülni. Béke 92. — legen. Felh. 200.
légúzó *madarak*. Felhők 332.
legemberebb. Béke 52. Lásd: *emberebb*.
legényes: t. i. dolog: Junkerstreich. Darázsok 1162.
legényül: legényesen, derekasan. Békák 555. Darázsok 1260.
legmagánfalóbb: von ärgerer Selbstgefrässigkeit. Darázsok 888. *legnagyobb*. Darázsok 994. V. ö. *legnemese*. Toldi szer. IX. 47. *legpajzsgyűlölbőbke*. Béke 629. *legtalajabb*. Plutos 27. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 41. lap.
légtüntetlan: meteorologia. Felhők 1228.
lejt: táncol. *lejteti kart*. Békák 318. V. ö. *táncot bokáznak*. Békák 334. *lejtő szép lednyok*. Acharn. 1033. *lejtelmi a szóbeli táncnak*. Békák 857.
lelkem: többekről mondva. Lásd *szám*.
lényaló: tányérnyaló. Darázsok 1271.
lennyelvel: letorkol. Acharn. 352.
leorcátlankodott: orcátlanságban túltett rajtam. Lov. 1098.
lesbiázni: Darázsok 1295. Nőuralom 917. *lesbizádni*. Békák 1247. A nőknek egymással való fajtalanzkodását a hírheft lesbosi nőkről nevezték el. Lásd a Becker-féle Charikles Göll kiad. II. 283. lap.
les-örzeni: Acharn. 1014. Lásd *ad-beszédni*.
leszek rá. *nem leszek rá* : rá állok, rá nem állok. Felhők 121, 907. Mad. 201. Lys. 122. Nők ün. 1114.
leszónokol: szónoklatával legyőz. Darázsok 514.
letérő : mint főnév: letérő hely, hol letér az útról az ember. Békák 113.
levén *ma népgyűlés*. Acharn. 19. v. ö. Lov. 642. 1013. nominativus absolutus. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 260. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 52. lap.
levét = levéből, *ha ménta főtt levét iszol* Béke 680. Lásd *ad* és Nyelvőr 1. X. 511. s köv. lap.
liba: ostoba. Plutos 911.
libuc: bibic. Acharn. 830. Madarak 61 előtt.
lile: Regenpfeifer. Madarak 264.
lisztláng-finomul: olyan finomul mint a lisztláng. Felhők 261.
locspocsbugybörékoló Békák 246.
lógérez: laviroz. Békák 1026.
lohad a szélről mondva: enged. Lovagok 415.
lóhalálban: lóhalálában, lélekszakadva. Madarak 1101.
lóhátas beszéd: fennyen kérkedő beszéd. Békák 781. V. ö. *lóhátról beszél az emberrel*.

lombhaju *kövös* Madarak 696. *haj* a fa lombjáról mondva. *Hosszú haja árnyát lendíti a fűz is* Buda halála 202. lap. E metaphoráról Hense, Poetische Personification. Halle. 1868. 6. s. köv. lap.

lómódra ülven *egy ganajbogáron*, azaz: lovagolván, nyargalván rajta. Béke 81. lonc: Geisblatt, Lonicera. Felhők 968.

Lopád Lovagok 81. alsófehérmegyei helység neve. Voltakép: *Lapád*.

lósárgaság. *ezért jutd el vagonom' ló-sárgaság*, azaz: a sok lovasdit, (Felh. 28.) a ló-sportot vagonom sinlette meg. Felhők 77. *lóbeteleg* Felh. 243.

lová tett Madarak 14. v. ö. *lúddá tesz* Acharn. 412. Plutos 274.

lovatlan: ló nélkül. Felhők 126.

lovaz: lovagol. Felhők 15.

lóvezérlő Felhők 554.

lő: freccsen. *felvóbdik hirtelenül (a bendő), és szétpukkanva, szemembe lő egyenesl* Felhők 406.

lőtykölődni: lacsni. *lőtykölődve ronda helyt* Lovagok 1179.

lúddá tesz v. ö. *lová tett*.

ludvérc Békák 299 = *lidérc* Békák 287. Nyr. V. 156. 323.

lydizálva, azaz lydus énekeseket és táncosokat léptetve föl. Lovagok 484.

lyukad. *mire lyukad ez a dolog?* Acharn. 335. *minájár' a halvásárba lyukad ki* Békák 1017. azaz váratlanul ott mutatkozik. *lyukkal nem lyukadunk ki* Darázsok 346.

Madárdühönc: ki madármániába esett, ki gyönyörből mind azt cselekszi, mit a madár. Madarak 1209.

madárrhatnám: madár szeretnék lenni. Madarak 1265. mint *úrhatndm*. Nyelvőr IX. 438.

madártalan madár, azaz: ki emberből változott madárrá, nem madártól lett. Madarak 17.

madártej. Darázsok 487. *madár teje*. Madarak 1582. *madarak teje*. Madarak 689. valamint a görög *'δουθος γάλα* közmondás, úgy ez is ritka vagy épenséggel lehetetlen dolgot jelent. *Van ott még madártej is*. azaz: ott minden, még a legritkább dolog is megvan. *madári világ*: madárvilág. Madarak 394. Lásd: *földművesi élet*.

madárrzimankó. *Hűh, egész madárrzimankóval jössz a vásárra*: azaz tömérdek sok madárral. Acharn. 831.

magolni: memoriren. Lovagok 334.

magpiactojászöldségkofák. Lysistr. 428.

magyaltölgy: Stecheiche. Madarak 586.

majd mit mondok. Felhők 1313. V. ö. ezzel a népies német kitételrel: *ich häit' bald was gesagt*. Csokonai II. 134. 142.

makk. Néhol a népnél még ma is vannak fazarak, melyek leeső *makkjait*, azaz *cövekeit*, a szintén fakulcs makkjai fölemelik, s ez által a zárat félre lehet húzni, s az ajtó kinyílik. *vigyázz, hogy a zár makkját le ne rágja*. Darázsok 157. *a makkot ejtsd le a tolóreteszbe*. Darázsok 203. *most már kapukkal védve jól a hely, zárjában a makk*. Madarak 1092. *rejtélyes kulcsot hordának magok, lakonit, a mely három makkra jár*. Nők ünnepe 404.

makkopáncs, tulajdonképen a makknak a kopáncsa. Átvitt értelemben: kicsi valami. *olyan kis görbe makkopáncs*. Nők ünnepe 498. csecsemő „testéről” mondva: V. ö. *a tündér mind makkopáncsba bú*. Szent-Iván-éji álmom 155. lap. *te cseppnyi csepp, te kis göcs, te parányi, te makkopáncs*. u. o. 191 l.

makktyú: die Vorhaut, máskép *fityma*. Felhők 975

mancsi, manka: a malac diminutívumai. Acharn. 769.

manóba velők: pokolba velők. Plutos 778.
 már mint a német denn : *már ki?* Acharn. 46. *már például kit?* Plutos 866.
már én vagyok koldus? Acharn. 566. *már a kicsodás?* Madarak 606.
 maradtjában: maradványában, amennyiben megmaradt. Darázsok 1026.
 marcona: vad, szilaj, kegyetlen. Poseidonról mondv. Felhők 551. *marcona hadvész* Békák 1465. *marcona fájdalom* Acharn. 1122. V. ö. Nyelvőr VI. 569.
 maró: héjjaféle madár. Madarak 300. Arany össz. költ. I. 312.
 martalóc: portyázó, zsákmány után járó. Acharn. 1015.
 másfőzte fazék, a mit más főzött meg. Lovagok 693.
 másodvívó: ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett Békák 750.
 mécsbél *a nap égő mécsbélét önmagába visszahúzta* Felhők 567.
 megagyal: megagyabugyál, agya-főbe ver. Plutos 875.
 megarázni: azaz koplalni. Acharn. 785. Lásd: *tormázz*.
 megakasztalak: zavarba hozlak. Nőuralom 665.
 megbicsakol: makacsan megköti magát. Darázsok 693.
 megbutykosolt: azzal a „butykos”-sal megadta neked. Békák 1160.
 megcsendült *a tenger* : megcsendesült helyett a szójáték miatt. Békák 298.
 meggesedni: megmérgesedni. Acharn 327.
 megfej: kifoszt. Lov. 894.
 megéritek: beéritek. Nőuralom 655.
 megfed: befed. *Mi jól, mi bölcsen megfedéd te a házaad cseréppel* Darázsok 1246–7.
 megharmincadolni őket, t. i. a lányokat, kik a harmincéves békét jelképezik. Lovagok 1284. E szójátékos kitétel csak az összefüggésből érthető.
 megretkelik: retket vernek az alfelibe. Felhők 1039. A házasságtörőnek a büntetése. Lásd Becker Charikles III. 395. lap.
 megszelelni: wüfeln. *magunk vagyunk tisztára megszeleelve. (polyvának értvén a zselléreket)*. Acharn. 476.
 megtenyerelt: megpaskolt. Békák 1045.
 megtetézd *a férjiút* : túl tégy rajta, fölül-muld. Felhők 991.
 megül: ülve marad. *Megkeserülöd, meglásd a Helenát, ha meg nem ülsz, még eljő a prytan*. Nők ünnepe 821.
 megvisit: *hogyan megvisitnak a jügrére, lám!* Acharn. 767. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 80. §.
 megvívni, várat: ostrommal bevenni. Felhők 470. *vívni* : ostromolni. V. ö. *Sokszor vitták Buddt*. Ballagi Példab. 1043.
 mégis: még mindig. Darázsok 905. Madarak 989.
 megy ki a szó, azaz: nem marad titokban. Nők ünnepe 453.
 méhnyitó szer: a mi a szülést könnyíti. Nők ünnepe 486.
 mekkor-tájt. Madarak 1428. V. ö. akkor-időben.
 mely: a mi, *hadd mondok valamit, melyet ha megtanulsz, ember leszesz*. Felhők 793. V. ö. M. hölgy. lev. 184. 189. 195. stb.
 melyikőnk. Nők ünnepe 769. melyőnk. Lovagok 1171. melyitek. Felhők 918. melyőtök. Darázsok 652.
 menhely. Békák 113.
 menőkém *van* : ich habe einen kleinen Gang. Lysistr. 383. V. ö. *buwóka*. Lov. 805. *mondóka* Acharn. 411. Ilyen képzésű szintén: *járovka* : láb, *lálóka* : szem. Baróti Kisd. szót. 101. lap. *ivóka* : ivogatásból álló mulatságvagy: pióca. Ballagi, Példab. 1309. stb.
 mentre: menten. Madarak 1152.
 mennydörgedelmes *beszéd*. Lovagok 574.
 merünk *ily borzasztó merénnyt*. Nőuralom 106. *ily nem tűrhető merénnyt merétek*.

Plutos 417. E figura etymologicáról. Nyelvőr III. 387. s köv. lap.
merénylet. Lysistr. 301.

méreg: a mi mérget okoz, bosszantó. *Hát nem méreg ez?* Acharn. 126.
 mérleg. Békák 1300.

merevenség. tentigo. Lysistr. 514. V. ö. *mert hej sohan várnak tirátok vágyva és meredten*. Béke 696.

merít *lelhet*. Acharn. 362. V. ö. *erőt merít*.

mersz: merészség. Lovagok 17. Felhők 885.

mert. *mer' nem tiétek a sau* : mintha bizony nem a tiétek volna a só. Acharn. 724. *mer' bion ti nem* : mintha bizony ti nem. Acharn. 725.

mez: ruha. Plutos 939. Lovagok 122.

miatt. *szél miatt* : *széltől*. Lovagok 842.

mlő éjtszaka: egész éjtszaka. Nőuralom 39. Lásd Toldi szer. gloss. és Nyelvőr VIII. 532.

mímelés: utánzás. Nők ünnepe 155.

mína = 39 for. 29 kr. Lov. 777.

mindkét pofára (*brleni*), mit vollen Backen. Béke 1225.

mindenha: mindenkor. Felhők 547.

mindenre semmi *ember* : semmire való. Acharn. 901.

minden-szerette: mindenkítől szeretett. Béke 295.

mindnyájótokat: mindnyájótokat. Plutos 1108.

minke *sem kerül* : semninkbe sem kerül. Plutos 799. *mitse'*: semmitse.
 Darázsok 74.

modor Madarak 863.

módos: jó módu. Lovagok 1188. *módosan s ingyencesen* Acharn. 961. *módos anyi is mint szép módu, szerény, de úgy, hogy illedelmes, módos legyen*. Békák 868. *módosan* : szépen. Darázsok 1168. V. ö. közm. *a ki nagyon takaros, ritka benne jómódos azaz: szerény*.

moly-ette: schäbig. Plutos 320. V. ö. *dalszengte*.

monnó: mind a kettő. Nők ünnepe 689. Madarak 610. Régi szó, melyet Hunfalvy Pál használt újra először. Etymológiáját adja Budenz, Nyelvőr VII. 338. Magy. ug. összeh. szót. (629.) 606. lap.

mosódjunk: mosakodjunk. Darázsok 1175.

motyog: csak a szája mozog, de szava nem érthető. Lovagok 334. V. ö. Toldi szer. XI. 44.

múmus-adta dolyfe: mintegy mumussal ijesztgető dolyfe. Lovagok 641. V. ö. *embere!*

múmszkodol: ijesztgetesz. Madarak 1175.

munkás, *a boglárja* : von besonderer Arbeit. Béke 1132.

mustárt pislogott, azaz: csipősen, mérgesen. Lovagok 580.

művészleg: művészileg, művésziesen. Felhők 512. Lásd: *csupa hadvezérelig*.

Nagy-bátran Darázsok 519. *nagy-cifrán* Nőuralom 723. *nagy-futva* Nők ünnepe 1167. *nagy-népszerűen* Nőuralom 410. *nagy siránkozva* Darázsok 536. Lásd Nyelvőr IX. 308. és 218. lap.

nagyolni: csak úgy nagyjából csinálni valamit. Lovagok 364. V. ö. *előregelni a fát* : csak nagyjából vágni a fát.

naphosszanta: naphosszant. Felhők 1009.

napou napolsz Darázsok 735. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III. 285. s köv. lap.

napos-bíró: heliasta. Lovagok 273. Napi díjt kaptak s onnan a magyar nevük.

nászi ágy. Béke 787. *nászkötő Héra* : házasságszerző Héra. Nők ünnepe 935. *násztalan Artemis*, azaz: szüz Artemis. Nők ünnepe 118.

nedü-harmatos. Békák 1250.

nekem mint dativus ethicus. *Elmenj nekem már.* Acharn. 429. *hol van nekem Kleónym kisfia!* Béke 1212. *S ezt te nyilván ki mered a szádon nekem bocsátni?* Acharn. 286.

neki. *felállott a székről neki.* Békák 748. = székét át akarta neki engedni.

nekihúzalkodván: nekiágaskodván, nekiállván. Acharn. 1103.

nekünk valóbb: inkább nekünk való. Madarak 125.

nekül: nélkül. Lov. 502. s egyebütt.

nemezz: *nemzeni* imperativusa. Béke 676.

nemléte dönt: *semmiségbe dönt.* Béke 374. V. ö. *a nemlétel hiv.* Csokonai I. 182.

nemtő: genius. Lysistr. 2.

Népfecsegi-Kleon: Volksbeschwatze-Kleon. Darázsok 335.

népszerűleg. Darázsok 826. Lásd: *csupa hadvezérelleg.*

nép-végzemény: Volksbeschluss. Nőuralom 1012.

népvezérkedik. Békák 397.

névadóját, *csak most áldozom,* azaz: névadási áldozatát, ünnepét. Madarak 866.

néz, *mindez én rám néz*: *mindez én rám vár, az én dolgom.* Nőuralom 715.

nézlem: nézlelem: vizsgálok. Felhők 226. 671. 673. *nézet.* Békák 934.

nominativus absolutus. „Éjfél után már kezdik hívogatni, *mécs a kezökben,* és *dúdolva egyre*” stb. Darázsok 222. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. lap és a *levén* cikket.

nőhírnök: Heroldin. Nők ünnepe 294. előtt.

nősködés: ha valaki nőt játszik, nőnek teteti magát. Nők ünnepe 831.

nővizsla: nőstény vizsla. Béke 1006.

nyájdús. Békák 1317. V. ö. *szagdús.* Mad. 1005. *szellemdús.* Darázsok. 63.

nyakába varrni: Lovagok. 407. átvitt értelemben mint: *nyakába akasztani.*

nyakal átv. értelemben. *mentek...tölteni vért, bika vért: s nyakalák, úgy tartom, örömmel,* azaz: itták. Béke 1203.

nyakon kevert: nyakadba tojt. Nőuralom 329.

nyárára Béke 1088. v. ö. *télire.*

nyári vágású fa: mit nyáron vágtak, száraz fa. Béke 1060.

nyárs-lopni Darázsok 347. Lásd *adó-beszédni.*

nyavalya, *mi a nyavalya ez?*: mi a fene ez? Darázsok 1090. *csapjátok el a nyavalyába*: a pokolba, a fenébe. Madarak 652.

nyegle Lov. 272. *nyegleség* Ach. 95. *nyegléskedés* Plutos 791.

nyelvcsök Felhők 54. = nyelvjátszi csök Acharn. 1129.

nyelve-tört sip Acharn. 648. Az ezen szerzetű mellékevekről Simonyi Magy. nyelvt. 208. §.

nyikkanni: mucksen. Felhők 913.

nyilas: egy osztályrész, görögül kleros. Felhők 204. *nyilhuzatlan* Lovagok 561. A közföldet a polgárság közt nyilasszámra ki kellett osztani, *nyilhuzatlan* tehát azt jelenti, hogy mielőtt ki volna osztva, a nyilába: a fenébe. Ach. 576.

nyomon: nyomban. Acharn. 489.

nyugágy Felhők 255. Nők ünnepe 259.

nyulga: nyulánk. *hosszú nyulga karjait* Béke 35. V. ö. *Mig végre győzött nyulga termete* Szent-Iván-éji álom III. 2. sz. 189. lap.

nyügös: alkalmatlan Lovagok 1197. *eszels vagy, öreg, s nyügös, de nagyon.* Felhők 878.

Obulus: a mi pénzünk szerint 6 krajcár. Lásd A római s görög pénzszámítás 7. és 12. lap. *oból, obla, oblos.* Lov. 258. 599.

ocsúdni: zu sich kommen. *De nem bírnék ocsúdni a kacsából* Békák 45.

ódonszidonphrünikhosz-ének: Phrynichos-féle, Sidon városemlegető ódon-
szerű ének. Darázsok 223. Lásd az e vershez való jegyzetet.

ó-gat Darázsok 1467. mint *óbb-gat*, *jaj-gat* stb.

okhatnám; *okni* szeretnék, azaz kellő ismeretet, jártasságot szerezni magam-
nak. Felhők 185.

oltári-bohó Nők ünnep 786. oltárlesi: áldozatoknál egy kis *lesi*-pecsenyéért
bohóckodó. Innen általában aljas bohóc. Béke 716. Békák 345. 1454.

olyba: *olybá*, oly formán. Darázsok 191.

ont: dönt. *míg a fejökre nem ontod az egész épületet*. Felhők 1414.

ordas: *ordas a mécs hamva* : der Lampendocht ist voll von Diebesschmaddern.
Darázsok 263. *Ordas csontok*. Arany Bol. Ist. I. 41.

ordítva ordítottak le. — *És károgva károglak le*. Lov. 288. Lásd *hallva*
halljon.

orgonál: prézsbítál, kiabál. Acharn. 909.

orját metszek a hátadból. Lovagok 289. (*disznó*) *orja* szalonnás hátgerinc.
ormány: Rüssel. Acharn. 706.

orsózni: peregni mint az orsó. *Hogy egész kénnyel orsózzanak itt, csigamódra*
forogva előttünk. Darázsok 1461.

orúl: *orvúl*. Békák 351. V. ö. Toldi szer. X. 107. Szász K. Othello 121. lap.

ostorcsapó, átvitt értelemben. *Hogy el ne szedjék a fiatalok ostorcsapóját,*
azaz: potenciáját. Nőuralom 722. V. ö. *Magok elcsergetik másutt sugár-
jokat S itthon még csúfolják a szegény lányokat*. Csokonai II. 62. *sugár-ról*
Toldi sz. gloss.

osztozik, átvitt értelemben: perlekedik (a mivel az osztozás járn szokott).
Mit osztozol velem? Nőuralom 927. Szóváltás, azután *perelés* lön: vagy
magyarabbúl mondva ki: *osztottak* stb. Arany Össz. költ. III. 22.
Nyelvőr IX. 94.

óta. *mióta itt ülök, hogy veled már jót tegyek*. — *Én meg tizszer mióta, húsz*
mióta, ezer mióta, régmióta óta. — *S én várva itt harmincezermióta*
haragszom régesrégmióta óta. Lov. 1045—49.

(Üböng) csak *sajtóhiba* : a kéziratban itt is *öböng* van, akárcsak a Lys. itt id.
helyén. A Szinyei-féle tájszótár is csak az *öböng*, *öböng* alakot ismeri.
Felhők 358 = *öböng*. Lysistr. 656. cél nélkül ide-oda jár, ögyeleg.

öklöm beléd, káromkodás. Lovagok 929.

ökör-kifogás ideje, azaz: este. Madarak 1414.

ölon fogni: auf den Arm nehmen. Felhők 1315.

öltöbéli: életkorbeli. *Mind jöjön a ki még amaz öltöbéli*, azaz: a ki egykorú.
Darázsok 238.

önélceivel Darázsok 538. *önkezűleg* Lysistr. 264. *önmehezűhtől* : saját súlyuktól.

Felhők 372. *önútagon* : tenútagon. Felhők 26.

őrállani Darázsok 240. Lásd: *adó-beszédni*.

öregel: öregnek tart. Acharn. 938.

öregszerű: öregfajta. Plutos 260.

ör-feloszlatás: mikor vége az örállásnak. Darázsok 2.

örít: örültté tesz. Nők ünnep 540. Nőuralom 963.

örömszaka: öröm ideje. Felhők 306. *örömtéle* Lys. 1204. v. ö. *könnytele*.

örült *nem vagyunk*. Nők ünnep 195. Lásd: *sám*.

örv: ürügy. *Minek örvével teszi ezt?* Darázsok 330.

őszebben virítanak *júrteink*. Darázsok 1023. *öszöreg* Acharn. 659.

összecsapzott. Lásd: *csapzott*.

összeférünk, azaz: megegyezünk. Békák 175. *idővel összeférkezénk* Felhők 69.

ösz-tusákat küzdeni Béke 836.

összvagyon: Gesamtvermögen. Nőuralom 870.

ötévfordulós *latja van* az Ünnepeleynek, t. i. ötvenként ülték meg. Béke 815.
ötlyukú bitó Lovagok 968. Lásd: *hegedű*.

Pacsmagol: pacsmaggal dolgozik, mázol. Nők ünnepe 246.

padlás-bíró: ennek van a heliasta Philokleon elnevezve, mert a padlásra bújtt
Darázsok 209.

pagony: fiatal erdő. Madarak 228.

páhog: liheg, piheg. Békák 1042.

paizsdobó: Schildabwerfer, görögül: rhipsaspis. Béke 1103.

paizs-kupec: paizs-árus. Béke 434.

papázgat Darázsok 579. v. ö. *atyázzgat*.

parancsnok Madarak 1144.

párhagyma: allium porrum. Darázsok 475, Lovagok 629.

parlag-istennő: Euripides anyja, ki zöldségkofa volt. Békák 800.

pászma: Gebinde, a *motring* (Strähne) egy része. Békák 1283.

patvardi: patvarkodó, perlekedő. Felhők 1117.

péce: valami helyet jelölő pózna. *kezdem az induló pécénél*, azaz: a kiinduló
ponton. Darázsok 519.

pénzel: pénzzel tart. Plutos 143.

pézsülyesztdő: telhetetlen mint egy örvény. Lovagok 251.

perbeli *ügybaj* : peres ügybaj. Felhők 461.

per-csűrűcsvar, főnév: per-csűrűs-csavarás. Madarak 1392.

perzselkőzni. Nőuralom 726. Hogy mit kell rajta érteni, azt megmagyarázzák
a Nők ünnepe 235. s köv. versei.

Phrynichos-költötte. Felhők 540. *Phrynichos-ugrós* : Phrynichos-tánc. Darázsok 1466.

piacozni: a piacon (agorán) gyülekezni. Lysistr. 516.

pipogya: bamba. *pipogyan szájátatva*. Acharn. 607. Csokonai II. 62. jegyz.
szerint; *pipogya, bászli, baszuta, liphec, kákompilli* hasonló értelműek.

pirinyó: *pirinkő*, parányi. Felhők 974.

pislant tornát: mérgesen néz. Darázsok 441. V. ö. *torma tekintetli* Nőuralom
293 *vackor a tekintete*. Béke 1101. *ürmöt pillant a szeme*. Békák 565.
mustárt pislogott. Lovagok 581. Lásd az Ilias I. 105. vhez való jegyzetemet.

piszka hal: Flunder. Lovagok 613.

piszokdús *jelmez*. Acharn. 394.

pityke. *ja-pitykét sem visz ám haza*, azaz: semmit. Nőuralom 285.

pocsok: pocsék. Béke 1071.

pocsolya-lubickoló: pocsolyában lubickoló. Lovagok 300.

pofaszáj. Darázsok 553. Hogy volt az a fuvolás számára illesztve, mutatja
Rich. Ilustr. Wörterb. der röm. Alterthümer *tibicen* szó alatt.

poklodba, azaz: telhetetlen gyomrodba. Lovagok 667. V. ö. *kenyér pokla*, ki
sok kenyeret eszik. Csallóközi kitétel Thewr. Józ. gyűjt.

popa: papi (gyermeknyelven), étel. Nők ünnepe 663.

poroszkál: apró gyors lépéssel üget. Madarak 1246.

pörccsavaró. Felhők 441. *pörhajhász*. Madarak 1345. *pörletek*, pereltek. Felhők
598.

pőrölyöz: kalapácsol. Lovagok 435.

puffancs: bombastikus. *Adjunk néki valamely puffancs nevet*, t. i. az ujonnan
alapított városnak. Madarak 772.

puszil: csókol. Acharn. 1135.

Rag- (és képző-) elhagyás. *ezüst-arannyal* Plutos 806. *nemesebbek- s jobbakká*
Békák 959. *vargák- s timárokhoz* Lov. 689. *más-*, — *még nyomorultabbá*.
Ach. 388. *rózsaberkek- és virágozó szép mezőkre* Békák 420. *férji- nő- és*

mindenkinek. Nők ünnepe 655. gonosztevő- botrányleső- s istentelen
 erkölcsűeknek. Nők ünnepe 647. világos-kereken Darázsok 597. Lásd:
 A helyes magyarság elvei 77. lap.
 raggal Nőuralom 932. v. ö. rohadt! Nőur. 886. te dög!
 ragyoglatos fény Felhők 553.
 rágyujt, *dalra* : dalolni kezd. Plutos 316.
 rája-hal: Roche. Darázsok 488. *rája-leső* : rájahal-leső Béke 758.
 rágtodbul: abból, a mit megrágtál. Lovagok 666.
 rajtam estek Lov. 269. V. ö. *rajtatór, rajtaüt.*
 rakodom: végzen a szükségemet. Felhők 293.
 raktár Lov. 177. — ráleszek. Lásd: *leszek rá.*
 rám bizták, *csupán, Spártával békét kötni istenink* Acharn. 52. = hogy én
 kössek békét.
 ravaszdiság: ravaszság. Felhők 1096. Lásd Nyelvőr IX. 509.
 rávitáz *valakire valamit* : rádísputál, Jemanden etwas weiss machen. Felhők
 1277. 1279.
 rátérsz magad is: idővel magad is belátod. Békák 104.
 régebbi: régibb. Lov. 469. Lásd Nyr. VIII. 354.
 réges-régóta Madarak 865. Figura etymologica.
 rekedni valamibe: belekerülni valamibe. Békák 997.
 rengeteg *lepény* : szörnyű nagy lepény. Lovagok 1111.
 rekeg: brekeg. Békák 253.
 rémkép-vád: ijesztő vád. Lovagok 576.
 repít a szöve : hull a szőre. Béke 1138. *repít a gabona*, mikor hullatja szemét.
 Nyelvőr IX. 90.
 reteklé-mérni Béke 1170. Lásd *adó-beszedni.*
 retteneteskép: rettenetesen. Felhők 383.
 ribanc: bitang ember. Madarak 1444.
 rimásan *megsikárlott* (a beretvéval): finomra megborotvált, mint kurafi.
 Acharn. 808.
 riszálhatnám a farom': kényeskedve lóbálni szeretném a farom'. Darázsok
 1130.
 rocska: vízfordó faedény. Nők ünnepe 611. Nyelvőr IX. 93.
 rohadt! Nőuralom 886. V. ö. *ragya!*
 rókalúd: Fuchsente. Madarak 1220.
 romolhatlan. Madarak 649. Lásd: *halhatlan.*
 rongyzat. komikusan *rongy* helyett. Acharn. 400.
 ropni, *táncot ropni* : táncolni. Békák 323. 361. s egyebütt.
 rögtön-dal: rögtönzött dal. Nők ünnepe 126.
 röpke: vizeszű. Madarak 170.
 rözse-hozni. Nők ünnepe 697. Lásd: *adó-beszedni.*
 rudas: a jobbfelül befogott ló. Felhők 124.
 rugkapálni. Lysistr. 738. Lásd Nyelvőr IX. 319. lap.
 rút-pizkosan. Felhők 889. Lásd *nagy-bátran.*
 Sajt-kufár: sajtos. Békák 1305.
 sandal: sanda. Darázsok 475.
 sarlódat máséba vágta: máséba ártotta magadat, du hast in fremdes Hand-
 werk gepfuscht. Lovagok 294.
 sárt: sarat. Madarak 1075. Lásd: *kenyért.*
 sár-taposni Madarak 794. Lásd: *adó-beszedni.*
 sarufízve. Madarak 467. Lásd: *ajkharapva.*
 saslódik: strapáciát áll ki. Madarak 1207. Plutos 226. Régi népies szó, *saslog-*
nak is hallottam.

sátor-cimbora; egy sátorbeli. Nők ünnepe 602.
savát-borsát megadni: kellőképen előkészíteni, megtenni. Lovagok 330. Közmondásos. Ballagi Példab. 6563.
sebész. Darázsok 1380.
segéd. Darázsok 980. = *segély*.
selypít *valamit* ; selypítve mond valamit. Darázsok 44.
semmibe néznek; semmibe se vesznek; semminek néznek. Madarak 551.
senki *másikat* ; más senkit. Nők ünnepe 658. senki sincs tanú: senki sem tanúja Nőuralom 447.
Seregszalasztó. Lov. 1069. *Adázapáju* 1070. Pallas melléknevei.
sibyllás. Lovagok 63. azaz: vakbuzgóan szereti a jóslatokat. V. ö. *bibliás*.
sinkó: süveg. Darázsok 431. V. ö. *e sinkót nyomja be fejébe*. Kazinczy, a Vályi Nagy Ferenchez írt epistolában. Kaz. és Berzs. level. 220. lap.
Ballagi teljes szótára szerint a debreceni deákok magas süvege, mely 1774-ben ment ki a divatból.
sisakforgó-csináló Béke 525. *sisakgorgonos* : gorgós-sisakú, a kinek sisakján Gorgó van. Acharn. 536. *sisakingós* : lobogó sisaktaréjú. Békák 778.
Szabó István-féle szó. *siskot* : sisakot. Madarak 291.
sívó: sívító. Béke 992. 993.
soha-meg-nem-fizetőd *beszéd* : olyan beszéd, mely az adósságot elvitázza. Felhők 245.
sok fából faragó: ravasz. Nők ünnepe 904.
sok lében kanál: kotnyeles. Béke 985.
sok sokat: nagyon sokat. Nők ünnepe 458.
sor: sors, állapot. Plutos 1. 747. 853. 858. Felhők 604. Darázsok 348. 1070.
sors-jelölté: a sorstól kijelölt. Madarak 964. *sors-veder* : Loostopf. Nőuralom 682. *Sorsnők* : Moirák, Parcák. Mad. 1635.
sullog: mintegy lopva kullog. Felhők 497. Darázsok 674.
sunnyog: ravaszkodik. Nőuralom 921. Buda h. I. 9. str.
surgyé v. *surd* : matrac, szalmazsák. Lysistr. 868.
sülydedjek el Acharn. 151. Darázsok 596. *siedj el* Magy. Nyelvészet VI. 376.
átkozódás, mely valamint a görögben, úgy egyebek közt a magyarban is szokásos. Lásd az Ilias VI. 281. vhez való jegyzetemet.
sülyös: fekélyes. Lovagok 849.
sürge: fűrge, sürgő-forgó. Felhők 353.
sűrű tönöttre *teker*ni Lysistr. 546. V. ö. Nyelvőr IX. 314.
süv: sógor (régí szó). Nők ün. 563. stb. Toldi sz. V. 67.
sykophantáz: sykophantáskodik, úgy tesz mint egy sykophanta (árulkodásból élő). Madarak 1399.
sz': hisz, hiszen Darázsok 443. V. ö. *hász'*.
szájalni: szájaskodni. Felhők 962. s egyebütt.
szájatáti: tátott száju. Lovagok 266.
szájongva: szájtátva. Madarak 169. *kik ott szájonganak* Csokonai II. 77.
szakácsi Lovagok 219. *szakácsilag* Acharn. 958. Béke 947. Lásd *csupa hadvezérileg*.
szakajtott anyja: egészen az anyja, egész anyja. Acharn. 747. V. ö. *A szakasztott világra éppen olyan, mind az apja*. Vadr. 360. Így is mondják: *kiköpött anyja* (Pest vidékén). *Úgy hasonlít hézra, mintha a száján töppte volna ki*. Vadr. 360.
szalma-hozni: Lovagok 557. Lásd *adó-beszédni*.
szám. *Egyes szám ilyenekben: tőrjetek, galambom!* Lysistr. 711. *oh lelkem, asszonyok!* Lysistr. 200. *kedvenc tróitokat ti mikép hagyjátok cserbe, ha vénül*. Lovagok 408. „fügét a mancsinak, hadd egyenek.” Acharn. 767. *hisz nem vagyunk mi ember*. Madarak 65. *mi vagyunk a gonosz* : Nők

ünnepe 757. *néma lettünk*. Acharn. 648. *örült nem vagyunk*. Nők ünnepe 195. V. ö. *hogya ne legyünk rongyos*. Nyelvőr III. 31. *csak úgy leszünk boldog, u. o. már jobb vagyunk*. Erdélyi embertől hallottam, ki magáról többes számban beszélt. Ugyanilyen ez a példa is: „Most is szegény vagyok én, Még szegényebb leszünk.” Erdélyi, Népd. III. 112. lap. De többes számú alany után is olykor egyes számú az állítmány: *Ti se legyetek kényes*. Erdélyi, Népd. II. 329. *mindünk a lányok kényes*. u. o. III. 18. *ysa mend ozchuz iarov vogmuc*. Halotti besz. Lásd még Nyelvőr III. 319. Erdélyi, Népd. II. 263. stb.

szám' se' hütöm: ki sem nyitom a számat. *Mert Athenaeről effélékkel a szám' se hütöm*, azaz: mert Athenaeről soha effélet nem mondok. Lysistr. 38: számadolás. Lovagok 772, *bojtárjával megszámadol*. Főv. Lapok 1874. szept. 18. *számadol* helyes alkotású népies szó. V. ö. *becsmével*.

szárnyasjósolat: azért szárnyas, mert szárnyról van benne szó. Lovagok 1006. szatyor: összelapítható kétfüldű kosár. Ach. 519. Mint gúnynév *vén szatyor*: alte Schachtel. Lysistr. 352.

százalagos jövedék: percentes jövedelem. Darázsok 620.

szásrétű: Grimmdarm. Lovagok 423.

szed-vesz. Lovagok 407. Nőuralom 774. *szedni-vedni*. Szent-Ivánéji álom 206. lap.

szegént. *hozom szegént*. Acharn. 188. Népi szólás, némi dicsekvőbb színnel, mint a bizony.

szegény fejem: ich armer Narr, ich armer Schlucker. Nőuralom 1091.

széket ül: törvényt lát. Darázsok 788. V. ö. Magy. hölgyek levelei 27. 40. 177. lap.

szélforgatag: forgószél. Madarak 657.

szellemdús. Lásd: *dús és nyájdús*.

széllengette Mad. 1621. Lásd: *istenadta*.

szélt fogtak egészen: egészen betöltik a helyet. Felhők 323.

szembelevés: találkozás. *bosszant engem ez a szembelevés* azaz: hogy itt vagyok szemben Euripidessal. Békák 955. V. ö. *mi olta te veled szemben voltam* Magyar hölgyek levelei 18. lap. s egyebütt.

szemessé tette: felnyitotta a szemét. Plutos 741.

szem-behunyva Darázsok 950. Lásd: *ajk-harapva*.

szemfűl: szemfüles. Békák 509.

szemlét tart Nőuralom 731.

szemrefőre: anzuschauen, *így szemrefőre mily nagy léhűtő vagy*. Darázsok 786. *szemrefőre asszony*: egészen úgy néz ki, mint egy asszony. Nők ünnepe 264.

szemöld: szemöldök. Acharn. 1006. Felh. 148. Darázsok 617.

szentély Lovagok 935.

Szepents, tulajdonnévnek alkotva: félenk. Madarak 66.

szer, emberről mondva, *bölcs férfi ez, s mindenre szörnyű nagy szer*. Békák 930. V. ö. *gonosz szer, hamis szer ez a gyermek*.

szénkosár: szenes kosár. Acharn. 310.

szerepmondó t. i. színész. Felhők 525.

szerzet. *miféle szerzet ez?*: milyen különös lény, milyen csoda ez? Béke 180. *hát ez miféle szerzet?* Madarak 851. Jóka örd.

szigorog: nyomorog, sanyarog. Felhők 358. Béke 350.

szikkadt *pohárszék* t. i. a bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken. Plutos 836.

szikraraj: Funkenschwarm. Acharn. 640.

szíjjat nyögsz Nőuralom 350. V. ö. *mennyi belső tűz s fene üldözések ostorát nyögték*. Berzs. 174. A helyes magyarság elvei 95. lap.

színgig: bis zum Rande. Lovagok 762.
színelg Lovagok 432. Lásd: *csupa hadvezérelg.*
szirt-dobálva Lovagok 577. Lásd: *ajk-harapva.*
szítált a hódára Felhők 926. V. ö. *szítált az eső* : permetez, lauyházik. Nagy
bajt szítáltak nekem a nyakamba : nagy bajba keverték. Nők ünnepe 75.
szivacs Nők ünnepe 245. másutt *spongya.*
szívszerénti édeset lehelsz. Béke 504.
szív-vágya *vígjátéki karnak.* Acharn. 839. *szívszerénti vágya.* Lovagok 509.
szívvel-szájjal *ráriadtak.* Lovagok 621.
szodé: torkos, nyalánk, falánk. Béke 939. Madarak 287.
szolgám: *fiam-féle megszólítás.* Plutos 820.
szokott: *szokott lenni helyett. Nem borsóhás-e, mint dísznő szokott.* Lovagok 360.
szoknyakergető. Darázsok 1313.
szólám. Békák 954. Döbrentei-féle szó.
szolgásan: szolgamód'. Békák 699.
szolgavér: szolgafaj. Plutos 281.
szólui szót. Acharn. 451. Figura etymologica. Nyelvőr III. 368. IX. 486.
kapu elé mindgyár' szót szólami küldött. Buda halála 235. lap. *szólt-szapult*
lefordott. Ach. 361.
szónokabb. Nőuralom 113. Lásd: *emberebb.*
szönyegleség: szájhősködés. Madarak 779.
szópóka *kell neki* tréfásan a helyett hogy: valami szopni való kell neki. Béke
798.
szópöffpuffbeszédü: szöszátyár. Békák 799. *szópuff.* Madarak 1173. *szó-*
szátyárság. Békák 801.
szórend. *nem megjósoltam?* Acharn. 41. *nem benyelled az egész Euripidest?*
Acharn. 454. *nem kitiüntetted-e?* Lovagok 312. *s nem elszálasztád?*
Madarak 92. *Nem megérdemelted?* Békák 912. *nem megfizette?* Plutos
1029. *nem visszahtvatott.* Békák 1113. *hát nem bebújt a Lábas a kályhába?*
Darázs. 800. *s nem megvala már?* Békák 1001. *hát nem lecseppelte?*
Acharn. 545. *hát nem kipállott nektek a sok szél miatt vörösvre?* Lovagok
842. *nem színre hozott?* Békák 1028. *miért is harcba nem menék?* Békák
33. *mért oly borúsán jössz ki?* Lysistr. 654. *kinek is ne öröm volna?*
Madarak 1243. *mért a tested volna csak verésnek illellen?* Felhők 1339.
nem ajándokot kivinnem illik, sőt behoznom inkább. Plutos 788. *téglát*
vetni meg, ha sejtjük : ha meg azt sejtjük, hogy téglát vet. Felhők 1072.
nép fiának, nekem : nekem, nép fiának. Acharn. 642. *mindent te merészlő*
te mindent merészlő. Felhők 370. Lásd Arany Jánosnak *A szórend*
című cikkét a Nyelvőr II. 7–11. lapjain. széles e földön. Darázsok 520.
szoros-aljig. *szoros aljáig üres* : leer bis an den Boden. Lovagok 762.
szóveder: szavatzgyűjtő veder. Darázsok 819. Madarak 974.
szóvisszavágás Békák 733.
szökem: ugrás, *mint paripák sűgár szökeme* Madarak 869.
szöktiben Ach. 1110. V. ö. *röplében.*
szönyegen lesz: szóban lesz. Acharn. 62.
szőri-szarva Madarak 847. V. ö. *csontja-bőve.*
szórszál-hasogatva-ravasz perpatvaros Felhők 963.
szövő-pad: szövő-szék. Nők ünnepe 707.
szuka: nöstény kutya. Darázsok 1348. Átv. értelemben: nőszemély. *De én se*
láttam csóholnivalóbb szukát. Lysistrate 1084.
szűnyogcsa: kis szűnyog. Darázsok 344.
szúrja be: tolja be, iktassa be. Békák 1156.
születő, *a későbbben születők* : a kik később születnek. Lovagok 905.
szütyő: zsákocsk. Lysistr. 1133. Nőuralom 381. Plutos 676.

Tagadi: a ki szeret tagadni. Felhők 1116. Lásd: *károgi*.
 tagad. *tagadja* rútol, *hogy* színem se' látta: mondja, hogy színem se' látta.
 Plutos 243. Lásd Simonyi Antibarb. 54. lap. Nyelvőr II. 408.
 táglíku Lovagok 589. *táglíkúság* Acharn. 802. v. ö. *férfiringyó*.
 tákol: tákol, schustert. Lovagok 304, 305.
 talál. *le talál győzni*: er könnye mich besiegen. Darázsok 509. *tormát találtam enni*: történetesen tormát ettem. Nők ünnepe 594. V. ö. a görög *τρυγάνειον* hasonló használatával.
 talány Darázsok 20. Békák 61.
 talentom Lov. 411. A mi pénzünk szerint 2357 forint 50 kr. Lásd Római és gör. pénzzámtás 8. lap.
 tan Madarak 650. *mértan, légtünetten* stb.
 tanácska Lov. 101. v. ö. *cselecske, tervecske* u. o.
 tanít. *kemencének tanítják az eget*: kemencének mondják az eget. Felhők 98.
 taraj: sisaktaraj. Béke 385.
 tarcsa: Tartsche. Béke 1190.
 tarisznyád *vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat*, azaz: kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva. Plutos 298.
 tárkony: növény, német neve Bertram. Acharn. 447.
 társas városok: szövetséges városok. Darázsok 619. *társkör*. Darázsok 1136. = *társaskör* 1167.
 táskarák: Taschenkrebs. Lovagok 558. Darázsok 1464.
 tavi gyöngyvér: Strandreiter. Madarak 667.
 távoldal: kevésbé távol. Felhők 743.
 tekerő: Schraube. Lovagok 494. *tekerő pecek*. Darázsok 545.
 teknő, *teknéje*. Darázsok 241.
 teles-teli. Plutos 805. *teljes-teli*. Arany Össz. költ. I. 308.
 telyesíték: teljesíték. Darázsok 532.
 terhelődnek a komoediában, azaz: terhet vitetnek a komoediában. Békák 15.
 terv. Madarak 435. — tésis: te is. Darázsok 443.
 tengerszöfévényszer: „Sand-am-Meere-malerlei”. Acharn. 3.
 tesztem magam': tettetem magam'. Plutos 902. *tegyék ök, amit akarnak: tegyenek amit akarnak*. Lysistr. 459. *tessziük a tanácsot*: tanácskoznak. Béke 659. *tetileg*. Nők ünnepe 198.
 télvíz időn: télen. Lovagok 825. V. ö. népd. *megtanított földön háltni, télvízben meztőláb járni*.
 terebély-röpü *fecske*: „flügelspreizende Schwalbe”. Madarak 1333.
 tér. *veszni tért*: veszni indult. Nőuralom 1101. V. ö. *mostani veszni tért erkölcsöd*. Berzs. 115. lap.
 tetemes váll: erős nagy váll. Felhők 971.
 Theoros hozta *thrák hadak*. Ach. 155. Lásd: *istenadta*.
 tilos mint főnév az a hely, a hová nem szabad lépni. *a sziklatetön épült Akropolis szent tilosa*. Lysistr. 450.
 tinhal: Thunfisch. Lovagok 927.
Tizumenos-Phainipp-gaz-Hipparchida. Ach. 575. Lásd az e vershez való jegyzetet.
 tisztúlj lakomból: takarodjál lakomból. Acharn. 425.
 tojás-görgetve. Béke 133. Lásd: *ajk-harapva*.
 tokány, tokányhús: paprikásféle erdélyi étel. Lovagok 355. 719.
 tolád: tolakodó, befurakodó. Acharn. 441. Békák. 80. Szent-Iván-éji álom 211. lap.
 tolvaj a nézése: der Dieb sieht ihm aus dem Auge. Darázsok 865. *tolvaj-zsákhódat*, azaz: a bőrdet, mely tolvajzsák, mert lopottat eszel. 354.
 tompa-morajlatos Felhők 278.

torkára forralom: torkára forrasztom. Darázsok 365.
 torna tekintetű Nőuralom 293. Lásd *pislant tormát*.
 tormázz. *tormát találtam enni. No csak ne tormázz!* Nők ünnepe 595. Egy eddig észre nem vett kifejezési mód, mely a szóba hozott tárgy nevéből alkotja a tárgy szóbahozását jelentő igét. Jelen esetben egyszerűen azt lehetett volna mondani: *csak ne beszélj* (tüzetesebben: *csak ne beszélj tormáról, ne emlegesd a tormahistóriát*), *ne fecsegy, ne teketóriadz*, e helyett az van hogy: *ne tormázz*, ami egyúttal szójáték is, minthogy *tormázni* rendesen azt jelenti, hogy tormával meghinteni. V. ö. *aegyptizáltak* (= ravaszok vagytok mint az aegyptusiak), *lesbidzni, megarázni* (azaz éhezni mint a megariaiak Perikles idejében).
 torna: palaestra. Békák. 684. s egyebütt.
 től: tevel. Lov. 1231.
 tölem: miattam, nem bánom. Madarak 802. *Szép ez tőletek*: das ist schön von euch. Madarak 374. Megegyez ugyan a némettel; de azért nem germanizmus. A magyar nép régóta mondja: *sok ez gyermektől, elég ez tőlem, csunyaság tőletek* s több effélet, *izenve tőlem*: *izenve általam*. Madarak 1160.
 törlekedni: törülni magát. Plutos 815.
 törvénybe hurcolt: bíróság elé hurcolt. Acharn. 350. *törvényt tesz*: bíráskodik. Lov. 840.
 töve *a szobornak* Lovagok 498.
 trágyalé Acharn. 970.
 trón-úr: király. Békák 1224.
 tulajdon: der eigentliche. Plutos 84. *tulajdon*: tulajdon maga. Felhők 1306. Tulajdonító eset. *hozz nyársat a fogolynak, hadd vonom rá*. Ach. 953. Itt annyi mint a német *für*. A dativus ethicusról a nekem cikk.
 turbolyáz. *csak ne turbolyázd a szót nekem!* Lovagok 19. Vágás Euripidesre, hogy anyja zöldseggkafa volt. Dryosen is igen sikerülten így: *Nur keinen langen Kohl!* *Turbolya* Kerbel, Körbelkraut, Scandix Cerefolium.
 túróköldökű *lepény* tréfásan *túrók lepény* helyett a *Gorgonköldökű pajzs* mintájára. Acharn. 1065.
 tús: *kezes*. Acharn. 301.
 tücet: tucat. Békák 1074.
 túlkölni: (szarvával) döfni. Béke 837.
 tűnődöm: tűnődöm. Lovagok 1184.
 tüske-kerítte: tüske-kerítette, tüskétől (körül) kerített. Lysistr. 745.
 tyukász: hízeleg. *Hallod-e, hogyan tyukászna, én királyom és uram?* Béke 381. *Ha ki meg titeket, tyukászva, kövér Athenaenak monda*. Acharn. 611.
 tyúkhúr: Hühnerdarm. *tyúkhúrleves*. Darázsok 242.

Ugyan úgy-e? wahrhaftig? Acharn. 526. 969.
 ujdón-szült *embermicsodát*. Acharn 1102. Droysen így: ein frischgelegtes Häuflein Menschlichkeit.
 újít *valami gonoszt*: valami új gonoszsgot követ el. Nőuralom 337. *újítanod kell valamit*: valami új dolgot kell kitalálnod, valami új dologgal kell előállanod. Felhők 987.
 újlag. Darázsok 979. Lásd: *csupa hadvezérvileg*.
 uracs. Nőuralom 633.
 úrdolgot *csinálni*: szükségét végezni. Nőuralom: 371. *urak dógára mén*. Nyelvőr VIII. 461. V. ö. *dolog*.
 úrnő. Madarak 826. Békák 327.
 ustor átv. ért.: csapás. Acharn. 790. Lov. 712.
 utcalobor: kupalakú oszlop az utcán. Darázsok 840.

uttarts, uttartson: úgy tartson, mint *uccseg, uccsegen*: úgy segítjen. *Zeus engem uttarcs!* Nőuralom 1043. *Zeus uttartson.* Madarak 445. Jóká örd.
Lásd. *istenuttarcs.*

útvezér: kalauz. Plutos 1159.

üdv *nehed!*: Heil dir! légy üdvöz! Béke 557. Dar. 1124. stb.

üdvlégszellett-úszoma. *kezdő* sort kerestek; afféle „üdvlégszellett-úszomat.”
Béke 744. Droysen így: Sie schnappten im Flug Poesie sich auf so
Aethergewölkesschwimmenflammensurium.

üdvösség. *Pusztulj az üdvösségbe láb alól!* Lov. 1043. Euphemismus, a helyett
hogy: *pokolba.*

ügyet vet valakire: ügyel, hederít valakire. Plutos 153. Toldi sz. V. 76.

ühm-get. *Hühüm! Mit ühm-getsz?* Nők ünnepe 230.

ünnepe Béke 502. *ünnepkövet*: Festgesandter. Darázsok 1142. *ünnepileg*
Béke 1234.

ürög-forog: sürög-forog. Nők ünnepe 229. *ürgetjük-forgatjuk* Csokonai II. 125.
ürmöt pillant a szeme Békák 565. Lásd *pislant tormát.*

ülök népgyűlést: „tartok népgyűlést”. Lovagok 699. V. ö. *széket ül.* — *ültében*:
a hogy ott ül. Béke 266.

ülő: kakas-ülő. Felhők 1360. Bácsmegyében *üllő*-nek ejtik.

üt. *hang üté fülem'*: hangot hallottam. Béke 61.

ütem: taktus. Plutos 754. Lysistr. 1227. *ütemes lábbal s ütemellenesen.* Nők
ünnepe 120. *ütemy. pojle-ütemnyel.* Darázsok 1447.

üzekedni Felhők 343 = *üzödni* Nők ünnepe 50. férfiról mondva.

üden *sajtólt olaj*: frissen sajtólt olaj. Béke 554.

Vackor a tekintete Béke 1101. Lásd *pislant tormát.*

vackot vet Plutos 658 mint: *ágyat vet.*

vádlanál, *vádlani* Felhők 749 V. ö. Ach. 652. *ebédlen.*

vág. *Nem vág, barátom, a beszéd!* azaz: nem talál, nem vág össze. Felhők
1361.

vág: *neki vág, neki megy.* Béke 160.

Vakhénae Lov. 1156. Szójáték Athenae helyett; *vak város.*

vaktetű: lábviszketeg, fagyás miatt Darázsok 1121.

valószínűleg Dar. 709. Lásd: *csupa hadvezérvileg.*

vált: változtat, *hangját vékonvra se váltá.* Felhők 940.

van s nincs: van is nincs is. Felhők 471.

vápa. Mélyedés, homorú vágás, különösen testen. *kéz', láb', nyak', térd'*
vápája. izzad a vápám. Békák 236. *vápamba dugtam.* Lovagok 398.
450. = *alfel.* Lásd Nyelvőr VIII. 37. IX. 515.

vargabetű. Beh félre szaladt ez az *R*, s milyen vargabetű lett. Nők ünnepe
749–50.

varkocs. „Ez magyar szó volna, mely zopfot jelent.” Darázsok 1220.

varrt *rám sok hitelt* Felhők 56. Szójátékos kitétel, melyet az összefüggés
magyaráz.

vár-*viva.* Darázsok 646. Lásd ajkharapva és megvív. *várvívó.* Acharn. 539.

vasvilla *ordítással*: olyan ordítással mintha vasvillát hánytak volna felé.
Béke 606.

véd: védő. Plutos 1121. vhez. *védisten.* Madarak 781. és 783. 1441. *véd-*
szövetség. Madarak 1520. *védúr.* Békák 712. *honvéd.* Madarak 1111.
ügyvéd. Felh. 1044.

vedli *tollát*: hullatja tollát. Madarak 282. *vedli bőrt* Szent-Iván-éji álom 164.
lap. Szótáraink csak a verbum reflexivumot ismerik.

vegyiték: vegyítő rész. Lov. 1079.

vékás *kenyér*: oly kenyér, mely egész vékából sült. Lysistr. 1131.

veleszülött és *veleszült* : veleszületett. Darázsok 1234. 614.
 vendéglátó: Az idegen követek ellátására kijelölt polgár. L. A. jegyzetét e sorhoz. Madarak 962.
 ver *tanyát*. Plutos 187. V. ö. *ver sátrát*.
 véres = *véres hurka* : Blutwurst. Acharn. 1048.
 vérnász. Békák 810. Vörösmarty-féle szó.
 versent: um die Wette. Lov. 1057.
 verset *láncolni valakivel*, azaz: versenyezve. Darázsok 1443.
 versenyőr: „Kampfspielhüter.” Plutos 1161.
 vérszemet *vesz*. Acharn. 304. Nőuralom 433. V. ö. *vérszemet kap* : bátorságot kap.
 vért-ölteni: vértet öltetni. Béke 1202. *vért tölteni*-vel szójátékot képez. Lásd: *adó-beszédni*.
 vesz. *haragot veszek magamra* : ich mache mir Feinde. Felhők 1159. *vérszemet vesz* lásd fönt. *E síker vérszemet adott a föld népének*. Jókai, A magy. nemz. története 276. lap.
 veszékel: jajveszékel. Lysistr. 164.
 veszetthordta. Acharn. 819. v. ö. *lánchordta*.
 vésszel-viselő *örvény*. Darázsok 998.
 vet: szemre hány. *Van, ki nekem azt veti, hogy...* Darázsok 1233. *magadra vess* : schreib es dir selber zu. Felhők 1358. *vetem föl az összeget*. Felhők 21. V. ö. *számot vet*.
 vetéllő: szövő eszköz, Schifflein. Madarak 4.
 vetrece: „a megmaradt pecsenyéből újra készült húsétel.” Darázsok 61. El-készítése módjáról Nyelvőr II. 556. Szakáts mesterségnek könyvetskéje Nagyszomb. 1785. 62. lap.
 viczog: vigyorog, viczorog. Darázsok 864. Béke 314.
 vigjátzó *személy* : Komiker. Acharn. 466.
 vigyázni *valamit* Lov. 264.
 viányog: elfojtva nevetgél. Darázsok 940.
 világ gyávája: Memme. Felhők 349. V. ö. *világ-csúfja*.
 világos-kereken *szólni* Darázsok 597. Tulajdonképen annyi mint: *világosan kereken szólni*. Lásd *ragelhagyás* és Nyelvőr IX. 319.
 villámdübörgő *Zeus* Béke 369.
 virány: Flur. Békák 1239. Thewr. Józs. gyűjteménye szerint Buczy Emil-féle szó; de eredetileg melléknév; *virány borostyán* viruló borostyán helyett. Berzsenyi volt az első, ki főnévnek használta. *Nincs oly illat egész Tempe virányain*. Versei 1860. évi kiad. 138. lap.
 visszaforranak: visszatódulnak. Lysistr. 1162. Toldi sz. II. 1.
 visszakorogni: korgásra korgással felelni. Felhők 291.
 viseltés, az életről mondva: ha már megszokta az ember, mint a *viselt ruhát*. Madarak 160.
 vizsály Acharn. 253.
 vizsont-verés. *Mivel kevesb az én jogom, jövödre a fiaknak új törvényül behozni az apák vizsont-verését?* Felhők 1353.
 vivós. *ha oly vivós vagy* : ha annyira kedved vívni. Madarak 1291.
 Vízkanalocska Lovagok 91. *Wasserkrugsalfanzer* Voss. *Wasserkruchenhasenfuss* Droysen. üres fecsegésű bornemisszának az elnevezése.
 víz, *akit háborgat vize*, azaz: vízellete. Darázsok 774.
 vízroham szavú: valami olyas rekedt, mégis lármás hangú, mint a hegyről lerohanó víz. Lov. 138.
 vízvegy. *egyenlő vízvegyű pohár*, melynek fele víz, fele bor, Plutos 1131. V. ö. *ércvegy*.
 vizsgát tart. Békák 744.

vizslat: (vizsla módra) keresgél. Nőuralom 485.
vontatott: *nem volt előbb ily vontatott, még elüljárt mindig.* Darázsok 268.
vödör-kihúzni Nőuralom 1001. Lásd: *adó beszédni.*

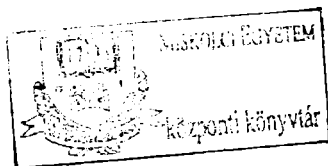
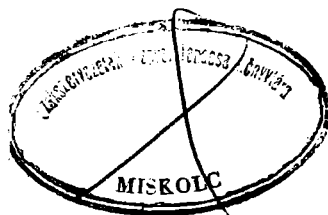
Zabi: zabgyermek, zabgyerek, fattyúgyerek. Béke 645.
zagyvatol: mörsern. Béke 270.
zajongékony. Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalékony.*
zákányos bor : tisztátalan bor. Békák 1095.
Zeus-özöl: istengetsz. Lysistr. 663. M. Nyelvészet VI. 234.
zordúl *néz.* Békák 556

zúgó: csatornaféle a víz gyűjtésére és leeresztésére. Átvitt értelemben a
beszédről: *zúgódai bátran ereszd meg!* Békák 954.

zurbol: (vizet) zavar, kavar. Lovagok 782.
zsarnoki *járja.* Lov. 1031. Lásd Nyelvőr VIII. 853.
zsásza: Pfefferkraut, Kresse. Felhők 235.
zsákút Felhők 677. *zsákutca* mintájára.
zsarátnak. Acharn. 295. = *zsarát.* Felhők 1037. = parázs.
zsugorult a vállad : du bist schmalschulterig. Felhők 978.

Végül ide iktatjuk a Nőuralom 1165–1168. versebeli óriási összetett
szót, mely az eredetiben hetvenkilenc szótagból áll, s német fordítása Vossnak
egy napi munkájába került:

csigasülthálhússzeletcetvelőmaradtcspősreszeltaszaltlemézöntvehúro-
sonrigóvadgalambkokastaréjgerlerostélyosbeföttmustbanyúlporchallé.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Arany János arcképe. 1880. (Ellinger fényképe.)
2. Részlet *A Nőuralom* kéziratából.
3. Részlet a *Plutos* kéziratából
4. A fordítások első kiadásának címlapja

TARTALOM

(Az első szám a főszövegre, a második a jegyzetre utal)

1. A Madarak	5	463
2. A Békák	97	487
3. Lysistrate	183	511
4. A Nők Ünnepe	253	528
5. A Nőuralom	319	547
6. Plutos	387	563
Jegyzetek		461
Rövidítések		462
Jegyzetek az egyes művekhez		463
Glossarium		579
Képek jegyzéke		613

